CHRONICI RERVM MEMORABILIVM HISPANIAE TOMVS PRIOR.

Autore Ioanne Vasæo Brügensi humaniorum literarum in Salmanticensi Academia professore.

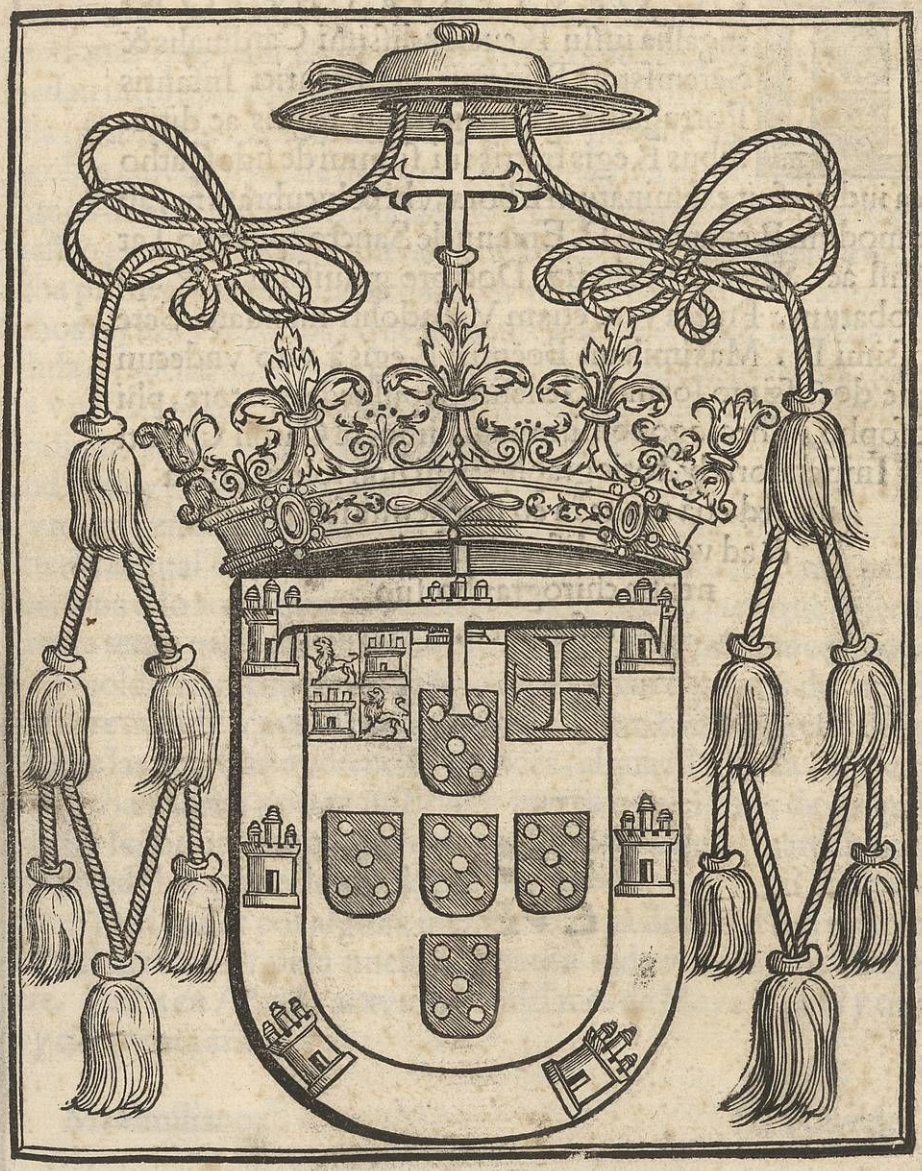

15 52

SALMANTICAE
excudebat Ioannes Iunta.

CVM PRIVILEGIO AD DECENNIVM.

Esta tassado en a e marauedis.

UVA. BHSC. IyR_207_2

HOC OPVS PRIVS IN PORtugallia iussu Reuerendissimi Cardinalis & Sereniſsimi Principis D. Henrici Infantis Portugalliæ, & in omnibus regnis ac ditionibus Regis fratris ſui ſummi de fide Catholica iudicis fuit examinatum Eboræ, vbi & lucubratum, ab admodum Reuerendo D. Emanuele Sancto epiſcopo Targenſi ac Sacræ Theologiæ Doctore grauiſsimo, & approbatum. Poſtea vero etiam Valladoliti mandato Sereniſsimi D. Maximiliani Boëmiæ Regis à viro vndecunque doctiſsimo Ioanne Geneſio Sepulueda, oratore, philoſopho, Theologo conſummatiſsimo, & Caroli Quinti Imperatoris hiſtoriographo: qui non ſolum probauit, ſed etiã multa in eo ſe reperiſſe ſcitu digna & ad veram Hiſpaniæ laudem pertinentia chirographo ſuo teſtatus eſt.

UVA. BHSC. IyR_207_2

EL REY.

POR quanto por parte de vos el Maestro Iuan Vaseo cathedratico que aueys sido en la vniuersidad de Salamanca nos ha sido hecha relacion, que ha muchos dias que trabajays en recopilar vna obra en latin, intitulada De las cosas memorables de España, y que teneis acabada la primera parte: suplicando nos, y pidiendo nos por merced, que auiendo respecto a lo suso dicho, os diessemos licẽcia, y mandassemos que vos, o la persona o personas que para ello vuestro poder ouiessen, y no otras algunas lo puedan imprimir en estos nuestros reynos y señorios de la corona de Castilla, o como la nuestra merced fuesse. Y porque auiendo se visto la dicha obra paresció que de imprimirse no se seguia inconueniẽte: Por la presente os damos licẽcia y mandamos que vos o la persona, o personas que vuestro poder para ello tuuieren, y no otras algunas puedan imprimir la dicha primera parte de la dicha obra por tiempo de diez años en estos dichos reynos y señorios, que se cuenten desde el dia de la hecha desta mi cedula en adelante, so pena que qualquier persona, o personas que sin tener vuestro poder para ello, lo imprimieren, o hizieren imprimir, y lo vendieren, o hizieren vender pierdan toda la impresion que hizieren o vendieren, y los moldes y aparejos con que lo hizieren: y mas incurra cada vno en pena de cinquẽta mil marauedis por cada vez que lo cõtrario hiziere, la qual dicha pena se reparta en esta manera, la tercia parte para la persona q̃ lo accusare, y la otra tercia parte para el juez que lo sentẽciare y la otra tercia parte para nuestra camara y fisco, y mãdamos q̃ cada pliego de molde del dicho tractado se vẽda al precio q̃ por los del nuestro cõsejo fuere tassado, y mandamos a los del nuestro consejo presidentes y oydores de las nuestras audiencias alcaldes, alguaziles de la nuestra casa y corte y chancilleria y otras justicias y juezes qualesquier de los nuestros reynos y señorios, que os guarden y cumplan y hagan guardar y cumplir esta mi cedula y contra lo en ella contenido, os no vayan ni passen ni consientan yr ni passar por alguna manera so pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para nuestra camara a cada vno que lo contrario hiziere. Fecha en Aranda a. xviij. dias del mes de Mayo de mil y quinientos y cinquenta años.

Maximiliano. La Reyna.

Por mandado de su Mageſtad sus altezas, en su nombre

Iuan Vazquez.

✠ 2

UVA. BHSC. IyR_207_2

FRANCISCI SANCTII BRO= censis ad Lectorem carmen.

PHOEBVS vt æquoreis pũrũs cum ſurgit ab vndis
Fulgore obſcurat ſidera clara nouo
Fertilis Europe Lybiamque Aſiamque nitentem
Sic ſuperat cœlo, gente, decore, ſolo.
Quam ſuper elucet felix Hiſpania, quantum
Inter opes alias aurea lamna micat.
Nam ſplendore ſuo gentes allexit Eoas
Cum Tyriis Græcos, Africa regna, Getas.
Qui totidẽ Hiſpaniæ populis decora alta dedere,
Quot gaudent Anæ prata per ampla boues.
Præbuit hic profugo ſedem Salmantica Teucro
Quæ Salaminiaco nomine gaudet adhuc.
Prouidus his terris ſedem ſibi fixit Vlyſſes,
Quà miſcentur aquis hinc Tagus, inde mare.
Prætereo multos, proprio qui nomine nomen
Aeternum Hiſpanis impoſuere locis.
Nil fuit, vt perhibent docti, quod tempore priſco
Hiſpanis poſſet ſe æquiparare iugis.
Non alibi Elyſios mirata eſt Græcia campos.
Hic Zephyris grauidas flamine dixit equas.
Hic Tagus auratas placido cum flumine arenas
In pontum excelſo ponte ſuperbus agit.
Hic auri crepuit pondus ſub vomere ſæpe,
Dum pinguem exercet curuus arator humũm.
Sed nunc ſi antiqui ſtarent monumenta decoris
Integra, ſi poſſes cernere facta ducum:
Quod mare, quæ tellus te vel per inhoſpita teſqua
Tardaret Lector, quem noua fama trahit:
Quin legeres portus, quos terra admittit Ibera,
Inſpiceresque vrbes, flumina, ſtagna, lacus?
Geryone vnde boues extincto abſtraxerit ille:
Aut vbi Letheas vidit Homerus aquas:
Quo ſteterit campo quondam ærumnoſa Saguntus:
Aut vbi ius dixit dire agitatus Habis.
Quóue loco aſpexit Tarteſſos bella Gigantum,
Auſi qui in ſuperos tela mouere deos.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Hæc ſi noſſe cupis, ſi plura & mira: quieſce,
Non opus eſt cupido curua carina tibi.
Non equus aut currus, qui te per ſaxea laſſum
Dum peregrinus eris, ducat agatque loca.
Perlege, quæ doctus ſcripſit Vaſæus, abunde
Plura requiſitis, ſi legis, inde feres.
Hic tibi præclare, lepido ſermone, locorum
Oſtendet mores, horrida bella, ſitus.
Hic facit, vt niteant priſci monumenta decoris,
Quicquid in Hiſpano floruit orbe prius.
Denique quod longum tempus conſumpſit & ætas
Vaſæi docti reſtituit calamus.

UVA. BHSC. IyR_207_2

ELENCHVS EORVM QVAE COMPRE-henduntur hoc opere.

Epistola nuncupatoria ad Cardinalem Infantē Portugalliæ D. Henricū.
Quo consilio hæc scripserim. Caput primum.
Quanta fuerit huius tractandæ materiæ necessitas propter externos, & etiam propter ipsos Hispanos. cap. 2.
Nihil mirandum, quòd homo externus de rebus Hispaniæ scripserim, quodque non sine exemplo faciam. cap. 3.
Qui autores de rebus Hispaniæ scripserunt latine atque Hispanice & quatenus eos sequar. cap. 4.
Catalogus eorum autorum, quibus in hoc opere sum vsus. cap. 5.
Quorum in his Chronicis opera sum adiutus, quique mihi libros suppeditauerunt. cap. 6.
Obtestatio ad Lectorem. cap. 7.
Breuis descriptio ac diuisio Hispaniæ. cap. 8.
De laudibus Hispaniæ. cap. 9.
Qui Reges ac populi imperauerint Hispaniæ à Tubal vsque ad Carthaginenses. cap. 10.
De Carthaginensium in Hispania rebus vsque ad tempora Romanorum. cap. 11.
De secundo bello Punico, & Romanorum in Hispania rebus gestis vsque ad Augustum, cum catalogo Consulum, Procōsulum & Prætorum Hispaniæ, quatenus inueniri potuerunt. cap. 12.
Quomodo administrata sit Hispania à natiuitate CHRISTI vsque ad Gothos, & catalogus Imperatorum, qui imperauerunt Hispaniæ donec à Gothis occupata est. cap. 13.
De Vandalis, Alanis ac Sueuis. cap. 14.
De Gothorum ac Sueuorum Regibus. cap. 15.
Catalogus Regum Legionensium & Castellæ à Pelagio vsque ad tempora nostra. cap. 16.
Catalogus Regum Nauarræ. cap. 17.
Catalogus Regum Aragoniæ. cap. 18.
Catalogus Regum Portugalliæ. cap. 19.
Catalogus episcopatuum Hispaniæ tempore Romanorum & Gothorum. cap. 20.
De recentioribus episcopatibus & primatu Hispaniæ. cap. 21.
De æra, & quantum differat ab anno natiuitatis CHRISTI. cap. 22.
Chronicon rerum memorabilium Hispaniæ à natiuitate CHRISTI vsque ad annum millesimum vigesimum, hoc est, vsque ad Ferdinandum primum.

UVA. BHSC. IyR_207_2

REVERENDISS. ET SERENISS. PRINCIPI AC DOMINO D. HENRICO. S. R. E. TT. SANCTORVM QVATVOR CORONATORVM CARDINALI, Infanti Portugalliæ, Archiepiscopo Eborensi, Alcobacensis monasterij Commendatario, & in regnis Portugalliæ summo de fide Catholica cognitori, Domino suo obseruandiss.

Ioannes Vasæus. S. D. P.

CATONEM ILLVM CENSORIVM magnifice & præclare testatur Cicero præcepisse, Princeps amplissime, ita comparandam esse vitam nostram, vt non minus ocij quàm negocij ratio nobis constare videatur. Voluit, opinor, vir grauissimus, tantam nos rationem ducere temporis, vt ne in ocio quidem ocioſi essemus, sed in eo vel de priuatis vel de reip. commodis semper aliquid animo tractaremus. Atque idem laudat P. Scipionem eum, qui primus Africanus est appellatus, quòd dicere solitus esset, nunquam seminus esse ocioſum, quàm quum esset ocioſus: videlicet quia in ipso ocio de negociis cogitabat, adeóque nunquam cessabat, vt quæ res aliis languorem afferre solet, ipsum acueret. Horum ego virorum tam singularem ingenij præstãtiam, sicut affirmare me imitatione consequutum esse, stultum ac temerarium iudico: ita non diſsimulo, me laborasse semper, vt voluntate proxime accederem. Et negocij quidem mei rationẽ probe mihi constare arbitror, tum apud Celsitudinem tuam, tum apud alios, quibus cum hactenus vixi. Sed ocij quænam ratio à me dari poterit, quod adeo exiguum mihi suppetit, vt nullum verius quàm modicũ dici possit. Quid enim ocij superesse potest homini totos dies in docenda iuuentute occupato? à qua functione si quid forte temporis supereſse cõtingat, id totum curæ domesticæ, discipulorum priuatæ interpellationes, corporis ac salutis necessaria cura consumat? Quorum vt nihil impediat, tamen ita nonnunquam animum à prælectione publica defatigatum, adeo nauseabundum reporto, vt cum libris ac priuatis studiis rationem aliquam habere, si maxime liceat, ne libeat quidem. Nihilominus si quid vnquam vacui temporis mihi forte dies festi ac feriati fecerunt, id ne ocioſum effluxisse videri posset, maximopere à me est elaboratum. Cuius rei fidem vt Amplitudini tuæ facerem, & quod dico, reipsa comprobarem, præter alia, quæ aliquando in lucẽ dabo, si lucis vsuram Deus Opt. Max. concesserit: hoc

UVA. BHSC. IyR_207_2

quoq; cõscripsi Chronicon rerũ Hispanicarum, opus, vt mihi quidẽ videtur, nõ minus necessariũ, quàm laboriosũ. Quod quibus de causis suscepe rim, posterius latius explicabo. Volui quidẽ, vt Hispanorũ res gestæ, post hac nõ Hispane tantũ, sed etiã Latine legerẽtur. Nam Latina legũtur in omnibus ferè gẽtibus: Hispana suis finibus, quanquã non exiguis sane cõtinentur. Et consentaneũ omnino videtur, vt res hæ, quas Hispani gesserũt, quemadmodũ orbis terræ regionibus definiuntur, sic omnibus gentibus innotescãt: & quo manuũ Hispanarum tela peruenerint, eodẽ gloria famáq; penetret. Quarũ rerum maiestatẽ si dignitate orationis exæquare non potui, danda bonæ volũtati venia est, quæ in rebus magnis & arduis non solũ laudatur, sed etiã pro facto sæpe censetur, præsertim quũ ea scribãtur, in quibus non tã stili venustas desideretur, quã fides historiæ quæratur. Hãc vero lucubrationẽ multis nominibus sacratissimo tuo nomini Serenissime Princeps dedicare constitui. Primũ enim, quũ ante annos tredecim relicta Salmanticensi Academia præclarissima, repudiatis aliis conditionibus nõ pœnitendis, me in fidẽ & clientelam tuã tradidissem: quid minus alienũ, quàm cui vitã, cui fortunas meas crediderã, eidem etiã vigilias & labores meos literarios cõmendare? & cui vitæ subsidia deberẽ, eidẽ & lucubrationis huius patrociniũ acceptũ ferre? Quid? quòd futurũ confidebã, vt quũ me tantillo ocio, quod succisiuis horis corradere potui, nõ omnino cognouisses vsum ociose, quæ tua est erga studiosos humanitas, vberiorem ocij copiã mihi esses aliquãdo facturus. Sed postquã res meæ ita tulerũt, vt Salmãticã ab Academiæ Senatu honesta cõditione vocatus redirẽ, multo magis visum est mihi officiũ meũ, vt opus tuis auspiciis atque in familia tua lucubratũ Amplitudini tuæ nũcuparẽ, quòd tũ demũ nouis me beneficiis cumulasti. Nam quãuis operam meam vtilẽ esse iuuẽtuti Lusitanæ iudicares, ac proinde discessus meus tibi submolestus esse videretur, tamẽ cũ ita rationibus meis cõducere tibi significarẽ, nõ modo solita atq; vsitata beneuolẽtiæ significatione, sed etiã munere donatũ me dimisisti, & ne me credereris à familia tua penitus alienauisse, filiũ etiam meũ natu maximũ in fidẽ & clientelam tuã adoptasti. Cuius ego beneficij magnitudinẽ, nisi etiã absens grata memoria prosequerer, vt mortaliũ ingratissimus omniũ, merito indignus omni beneficio iudicarer. Præterea quũ soleas Theologicis studiis historiæ lectionẽ admiscere, ne vlla te fastidia possint ab assiduo studio diuellere, nõ ingratum me Celsitudini tuæ facturũ arbitratus sũ, si ab ipsis primordiis cõpẽdio tibi ꝓponerẽ Hispaniæ tuæ res gestas & inclyta facta, quã tu inter alios Principes peculiariter nobilitate, dignitate, virtutib⁹ exornas, amplificas, illustras. Postremo aut ego vehemẽter erro, aut nulli omnino Principũ Hispaniæ poterat hoc opus cõuenientius nũcupari, quàm tibi Princeps sacratissime. Quid enim magis decebat, quàm eam Chronici Hispaniæ partẽ, quæ de hæreseon diuersa-

rum

UVA. BHSC. IyR_207_2

rum tractat extirpationibus & fidei Catholicæ ſtabilimẽtis: ſummo de fide Catholica in iſtis Portugalliæ regnis ac ditionibus iudici dedicare? de ſanctis illis epiſcopis & vere paſtoribus: antiſtiti ſanctiſsimo, & veteribus illis, abſit adulationis ſuſpitio, iure cõparando? de antiquis Conciliis & eccleſiaſticis ſtatutis: ei præſuli, cuius in hoc omnes vigiliæ, omnes curæ & ſolicitudines incũbunt, vt grex ei cõmiſſus quàm maxime ad verã illã primitiuæ eccleſiæ pietatẽ componatur? de principibus religioſiſsimis: Principi veræ religionis obſeruantiſsimo? Adde quòd hic reperies ampliſsime Dñe, non tã quod imitere, quàm quod imitatũ abs te merito gaudeas. Ná quòd initio Pontificatus tui ſynodũ Bracaræ omniũ illius diœceſis ſacerdotũ cõuocaſti, & eccleſiaſticã diſciplinã aliorũ vel negligẽtia vel cõniuẽtia labaſcẽtẽ, in integrũ, quoad eius fieri potuit, reſtituiſti: hoc habes Lucretij, S. Martini, & aliorum eiuſdẽ ſedis ſanctiſsimorũ præſulum, vt de reliquis taceã. Quòd Iudaicã perfidiam tã conſtanter oppugnas: hoc Siſebuti Regis Chriſtianiſs. Quòd cuiuis hæreticæ prauitati tã capitale bellũ indixiſti: hoc S. Leãdri, S. Iſidori, S. Alfonſi, hoc aliorũ pontificum, quorũ Hiſpania tũ ſanctitate gloriatur, tum meritis adiuuatur. Quòd Bracaræ collegiũ inſtituiſti, in quo pueri gratuito bonis literis & probis moribus imbuerẽtur à teneris, atq; idẽ iam Eboræ tanto ſtudio ac diligẽtia moliris maximo reip. bono, neq; minore aliorũ epiſcoporum exẽplo: hoc quoq; habes S. Iſidori; ne recẽſendis aliis prolixus ſim. Quòd tanta cura & ſolicitudine ſemper adnixus es, vt qui te duce Deo militant ſacerdotes, eam ſeruẽt vitæ caſtitatẽ, quam in ſuſcipiẽdo tanto ſacramẽto profeſsi ſunt: hoc ſancti & venerabilis epiſcopi beati Montani Toletani præſulis, cuius in ea re diligentia miraculo diuinitus cõprobata eſt. Quòd diœceſin tuã ipſe perluſtras, quum in familia tua multos habeas integritate & eruditione præſtanteis viros, quorũ in ea re vicaria vti opera poſsis: hoc poſt alios S. Giraldi, qui in eo munere vita quoq; perfunctus, à viſitatis ouibus ad viſendos angelicos choros feliciſsime demigrauit. Quòd quoties à negociorũ ſtrepitu ſeceſſum quæris, omnis animi tui voluptas ſit inter monachos religioſiſsimos verſari: hoc Helladij epiſcopi, cuius ſanctitatẽ Toletana veneratur & colit eccleſia. Quòd viduas, pupillos, omneis ex æquo pauperes tã prolixa benignitate proſequeris: hoc præter venerabiles epiſcopos, etiã Recaredi, Siſebuti, & aliorum pientiſsimorum Regũ. Quòd ad ea quoq; deſcẽdis, vt in eccleſiis tibi ſubiectis altaria niteant, ſacraria ſint mũda, vaſa luculenta, liturgiæ & officia eccleſiaſtica quàm decentiſsime & quàm deuotiſsime peragantur, quòdque tibi ſit in omneis ceremonias pia ſolicitudo diſpoſita: quam laudem in ſacerdote CHRISTI ipſe quoque D. Hieronymus magni æſtimat: hoc habes venerabilis Conantij epiſcopi, quo præceptore diuus Fructuoſus ad tantam profecit ſanctitatem, hoc beati Eugenij, vt de cæteris ſileam. Denique hic tu Princeps vere catholicus, plurima

UVA. BHSC. IyR_207_2

leges de Regibus Christianissimis nõ iniucunda: hic pontifex CHRISTI vigilantissimus, de sanctissimis Hispaniæ episcopis permulta reperies, quæ non dubito, quin tanto tibi gratiorem huius operis lectionem efficient, quãto singularibus virtutum exemplis impensius delectaris. Cæterum, vt nulla est in rebus humanis syncera voluptas, ita hic quoque rerum vicissitudines erunt, & nonnulla interuenient parum fausta de Regibus quibusdã partim hæreticis, partim impijs & omni scelerum inquinamento pollutis, de paucis episcopis depastoribus verius quàm pastoribus, de luctuosa illa Hispaniæ clade, quæ lectionis quidem voluptatem imminuẽt, sed salutari doctrina, & vtili in posterum, si saperemus exemplo docebunt, quod non minus vere quàm eleganter diuus scripsit Hieronymus, peccatis nostris barbaros fortes esse. Accipe igitur Serenissime Princeps, à cliente tibi deuotissimo munusculum, non autoris nomine, sed eorum, qui in illo describuntur, cõmendabile. Quod quum aliis multis de causis sereniss imo tuo nomini dedicandum censui, tum hac præcipue, vt te tibi tanquam penicillo depingerẽ, non quin sciam, quantopere singularis tua modestia ab istiusmodi præconiis abhorreat, sed quòd omnium interesse censeam, vt talem te esse cognoscant. Siquidem virtus acrioribus ad imitationem sui stimulis nos excitat, quoties in illustri posita fastigio refulget. Dominus Deus, qui te tot sanctissimorũ Pontificum illustrauit exemplis, curriculo præsentis vitæ feliciter exacto, cum eisdem immarcesibili beatitudinis laurea coronet, atque interim Serenissimam Amplitudinem tuam ad cõmunem Christianæ reip. vtilitatem & sacrosanctæ fidei Amplificationem quàm diutissime seruet incolumem. Salmanticæ. xij. Calendas Ianuarias. Anno. M. D. L I.

UVA. BHSC. IyR_207_2

IOANNES VASAEVS
CANDIDO LECTORI
Salutem.

CVM PRIMVM HOC OPVS EXcudi cœptum est, non ignarus, quàm fallax & labilis sit humana memoria, quàm multa soleant etiam intentissimos oculos & maximam hominis diligentiam fugere, præter alios amicos, etiam oraui virum grauissimum atque eruditissimum Didacum Neilam canonicum Salmanticensem, vt totam hanc lucubrationem accuratius perlustraret, & deposita paulisper amici persona, Censoriam virgulam sumeret, ac si quid erratum vel à me vel à Typographis, si quid obscure vel ambigue dictum, si quid denique, quod scrupulum Lectori quocunque modo facere queat, reperiret, id obeliſco vel iugularet, vel saltem notaret. Dedit vir humanissimus hanc operam amico non solum libenter, sed etiam bona fide atque accurato iudicio, & paucula quædam deprehendit, quæ te Lector amice, si non offendere, certe remorari posse videbantur. Ea in gratiam tuam subiectis annotatiunculis partim explicare, partim elimare volui, ne non tibi per omnia videar satisfeciſſe. Vale & hanc quoque diligentiam meam boni consule.

¶Folio tertio, facie prima, linea decima sexta. Galliæ Togatæ erat, non Italiæ) Non ignoro Patauium Plinio in decima Italiæ regione poni, & Italiam eidem à Varo fluuio incipere: sed veterum opinionem sequor, quibus Gallia Cisalpina prouincia erat extra Italiam, & Rubicon fluuius Galliæ Cisalpinæ siue Togatæ atque Italiæ terminus. Quod ex autoribus antiquis clarius est, quàm vt probandum sit, ne ipso quidem Plinio refragante Rubiconem quondam fuisse Italiæ finem. Sicui tamen hoc non placebit, pro Italiæ legat Latij.

¶Fol. 13. fa. 2. lin. 39. Ptolomæo per inaduertentiam pro Ptolemæo scripsimus, sic alibi sæpe. Satis sit semel monuisse.

¶Fol. 15. fa. 1. lin. 11. Catonem Censorinum posuimus pro Censorium. Sic alibi opinor bis. fol. 16. fa. 1. lin. 5. & fol. 27. fa. 1. lin. 36. Illud quoque animaduerte numerum ipsius folij vitiatum.

¶Fol. 20. fa. 2. lin. 22. Calpen & Abylam) Pomponius Mela ipsos montes columnas Herculis appellat, idque bis nempe lib. 1. cap. 5. & lib. 2. cap. 6. Sed ego Diodorum Siculum sequutus sum, qui libro quinto scribit Herculem peragrata maiori parte Africæ, ad Oceanum, qui

est ad

UVA. BHSC. IyR_207_2

est ad Gades, peruenisse, ibique positis ab vtraque continentis parte columnis cum exercitu in Hispaniam transiisse. In qua opinione est & Pindari interpres Græcus, quamuis post vestigatos ibi Geryonis boues positas dicat, vt etiam annotauit in Chiliadibus Erasmus. Seruius quoque scribens in vndecimum librum Aeneidos columnas Herculis legi dicit in Ponto & in Hispania. Apud Strabonem longa de hac re disputatio est: sed tandem Diodori sententiæ magis accedit. Ptolemæus ambigue loquitur ad hunc modum, Calpe mons & columna. Quod tamen de veris columnis quosdam intellexisse testis est prima Africæ tabula, in qua ex vtráque freti Herculei parte columnæ appictæ sunt. Plinius ad Pomponij Melæ sententiam magis inclinare videtur.

¶Fol. 21. fa. 2. linea. 25. Palantiam & Palentiam) Palantiam ad Turiæ ripam non procul Valentia, & eius ruinas adhuc extare scribit Petrus Antonius Beuter. Sed & Ptolemæus, illic, nempè in Edetanis, Palantiam fluuium ponit, sed oppidi non meminit. Alioqui Palantia censetur eruditis, quæ nunc Palentia.

¶Fol. 46. fac. 2. in fine. Huic annotationi videtur addendum, Antonium Sabellicum locum dedisse illi errori. Nam subinde D. Dominicum Calagurritanum appellat.

¶Fol. 47. fa. 2. lin. 5. Dertosanus) Dertosam, Ilerdam, Tarraconem in Aragonia posui, non quin fatear esse in Cataloniæ principatu, quem ab Aragoniæ regno Cinga fluuius, Lucano cognominatus rapax, ad Fragæ oppidi pontem disterminat: sed cum videam eum etiam principatum ab autoribus neotericis Aragoniæ vocabulo censeri, sequendos eos duxi, adductus præcipue autoritate Gerudensis episcopi scriptoris non omnino pœnitendi, qui ait ad hunc modum, Cathedrales Aragoniæ Helna siue Helena, Gerundensis, Segobricensis, Maioricensis, Dertosensis, Vrgellensis, Ilerdensis, &c.

¶Fol. 79. facie secunda, linea. 18. Pompelonensis) Non diffiteor hanc ciuitatem esse Hispaniæ non Galliæ, quippe quæ metropolis est regni Nauarræ. Sed quia D. Hieronymus aperte Gallum affirmat, neque obscure Pompelone natum declarat, nihil mutare libuit. Nisi forte aliam Pompeius in Gallia vrbem condidit, cuius rei nulla extat mentio.

¶Fol. 86. fa. 1. lin. penult. Tyrrheni ostij) Ita Iornandes, qui non dubium, quin Tyrrhenum ostium, quanquam improprie & nimis large sumpto vocabulo appellat fretum Herculeum, scilicet vbi Tyrrhenum mare exoneratur in Oceanum.

¶Fol. 100. fac. 1. lin. 30. Hoc anno Mahometem) Ita de Mahomete memoriæ prodiderunt Hispanicarum rerum scriptores, inter quos Tu-

UVA. BHSC. IyR_207_2

denſis & Reſendius in vita S. Iſidori, quam in Eborenſi breuiario poſuit. Ex aliis vero ſcriptoribus non modo in Hiſpaniam, ſed ne in Africam quidem veniſſe videtur, quam aliquanto poſt ab eius ſucceſſoribus occupatam aiunt. Cæterum quum hi tantum ea de Mahomete ſcribant, quæ potentiam nactus & opes geſsit, fieri poteſt, ut priuatus adhuc in Hiſpaniam ad tentãdam fortunæ aleam venerit, præſertim quum quos ſequutus ſum autores, initio prædicationis ſuæ hoc factum affirment. Ego iudicium huius rei in medio relinquo. Præterea Sabellicus & alij autores Calipham Mahometis ſucceſſorem appellant.

¶ Fol. 124. Fac. 1. Lin. 24. Cum patruis ſuis) Lege, cũm reliquis hoſtibus. Alioqui ſi Chronica Regis Alfonſi ſequimur, hiſtoria ſibi ipſi repugnat, vt ex anno ſeptingenteſimo nonageſimo nono patet. Atque hæc hactenus.

¶ Errata quoque impreſsionis neque multa ſunt & leuia admodum, vt quiuis modo non obtuſiſsimi ingenij facile deprehendat. Ea tamen reſtitui poſſunt ad hunc modum.

Folio.	Facie.	Linea.	Lege.
2	1	24	Principis
5	1	21	qualecunque
6	1	29	ciuitate
9	2	11	præterea
13	2	12	Carpetaniam
15	1	12	duo Conſulares.
&	2	16	primates
&		vlt.	pertinent
20	1	16	Germanis
&	2	12	idololatriam
&		25	vocantur
22	1	26	Stephanus
&	2	13	cæcus
&		vlt.	Hiſpanis
23	2	2	Græci
24	1	ante penult.	perperam
29	1	8	Liuius

UVA. BHSC. IyR_207_2

Folio	Facie	Linea	Lege
39	1	19	deletum eſt.
42	1	20	Tunetem
45	2	antepenult.	Antoninus
46	2	9	epiſcopos
47	2	22	manu ſcripto
49	1	31	Compoſtellam
52	1	8	bonarum
53	1	vltima	capite. 24.
54	1	vltima	ademit circiter
61	2	16	iuueni
&		33	Alfonſus
66	2	33	Italiæ
69	1	11	ſimul cum
71	1	27	profiteretur
&		antepenult.	Facundi
75	1	16	confeſſu
78	2	35	vrbe
79	2	22	Regi
80	1	11	alueo
&		36	quos cum prouinciæ
81	1	13	inſculptum epitaphiũ
82	2	4	ſed prius Rex eorũ
83	1	3	In Hiſpaniis
85	2	6	Hunnius
&		19	vtriuſque partis
&		24	Oſtrogothorum
86	1	7	ſcalpellum
87	1	21	ex S. Iſidoro
&	2	penultima	Honorichus
88	1	vltima	reuocauit
&	2	15	Alfonſus
&		29	Oſtrogothorum
89	1	24	librum
91	1	1	metropolitano
&		27	atq; Amerem poſtea
94	1	10	contiguo
99	1	20	quingenteſimo octo geſimo nono.
103	1	vltima	Eborenſis

UVA. BHSC. IyR_207_2

Folio.	Facie.	Linea.	Lege.
105	1	8	huius ipſe temera- (tor exiſteret
&	2	1	Græcus
&		24	vniuerſo
107	2	penult,	aſcendiſſe
107	2	1	Flauij
110	1	12	diabolo
&	2	19	innutritus
113	1	10	Reip. ſtatu
116	1	8	Et cum
117	2	35	menſes
120	1	10	ſupererant
124	2	5	Anno regni
&		12	nox pugnã diremit
125	2	18	benigne cõdonauit, (atque
&		34	occupauit, quibus
126	2	7	meliora polliciti
128	1	23	vena lapidis
&	2	33	æquo Marte
129	2	31	admodum
130	2	24	detulerant
134	2	26	Lucas Tudenſis
136	1	13	domum retulit.

Numerus foliorum ſicubi vitioſus fuerit, ipſe ſe prodet. Numeri vero annorum reſtituantur hoc pacto.

19	2	penult.	emendetur	258
28	1	7	emendetur	562
29	2	4	emendetur	575
30	1	1	emendetur	578
&		11	emendetur	579
58	1	6	emendetur	44
67	2	34	ponatur	257
75	2	1	ponatur	379
76	2	1	ponatur	381
&		3	emendetur	385
77	2	33	emendetur	394

UVA. BHSC. IyR_207_2

Folio	Facie	Linea		
81	1	1	ponatur	417
&	2	21	emendetur	419
87	2	15	emendetur	470
&		antepen.	emendetur	472
91	1	33	ponatur	525
92	2	vlt.	emendetur	536
95	2	23	ponatur	571
99	2	1	ponatur	590
&		17	ponatur	591
102	1	31	ponatur	622
&	2	1	emendetur	626
107	1	19	ponatur	662
&	2	25	emendetur	672
108	1	10	emendetur	673
111	1	32	emendetur	690
&	2	11	emendetur	694
120	2	13	emendetur	760
130	2	1	ponatur	918

UVA. BHSC. IyR_207_2

CHRONICI RERVM HISPANICARVM TOMVS PRIOR,

per Ioannem Vasæum Brugensem.

ANTEQVAM CHRONICON IPSVM aggrediar, operæprecium mihi facturus videor, si prius consilij mei rationem aperiam, de laudibus Hispaniæ, atq; antiqua administratione illius pauca quædam velut delibem, quæq; natalem CHRISTI præcesserunt, summatim & compendio perstringam. Nam hæc, præterquam quod erunt lectu non iniucunda, etiam non minimum habebunt momenti, tum ad cognitionem ipsius Chronici, tum ad alia multa, quæ malo in lectoris opinione ac iudicio relinquere, quàm in oratione mea ponere. Faciam vero, quoadeius fieri poterit, breuissime, propterea quòd Florianus à Campo, & Petrus Antonius Beuter hanc partem prolixissime simul & diligentissime, quamuis sermone vernaculo sunt prosequuti: & tamẽ ita faciam, nisi me fallit mea de me opinio, vt nõ frustra videar post illos hunc laborem suscepisse. Laborauit in eodem argumento latine Ioannes Gerundensis episcopus, & ita laborauit, vt minus necessaria futura fuerit hæc mea industria, si quàm ille diligẽter & erudite pleraq; scripsit, tam emẽdate fuisset opus impressum. Sed ad ea quoq;, quæ ille pulchre ac docte collegit, plurima addemus, quæ ipsum vel seculi vitio, vel librorũ penuria fefellerũt, aut quæ alia quauis de causa ponẽda non putauit. Sed ad rem.

QVO CONSILIO HAEC SCRIPSERIM.

Caput primum.

ATQVE ALIOS QVIDEM VEL DELECtationis ratio, vel vtilitatis illecebra, vel honoris cupiditas, vel virtutis amor impellit, vt animum ad alia atq; alia studia adiungant: me vero nihil horum, vti me ad historiæ cognitionem darem, cõmouit, sed necessitas quædam pertraxit. Nam quum in patria mea penè puer, videlicet nondum exacto decimo octauo ætatis anno, ab amicis & propinquis docendæ iuuentuti destinatus essem, tanti laboris impatiens, frequenter mecum rationem inibam, qua tam graue iugum commode possem abiicere. Tandem Louanium profectus, atq; à Rutgero Rescio professore Græco, sed iis moribus, ea vitæ integritate, ea eruditione, vt merito studiosis ac bonis omnibus mors tanti viri lugenda sit, ab eo, inquã, benigne ac liberaliter hospi-

A tio

UVA. BHSC. IyR_207_2

tio ſuſceptus, per ſpeciem quidem literis Hebraicis operam dabam, nam hoc prætextu miſsionem conſequutus eram, re vera tamen iuris prudentiæ totus vacabam, neque omnino infeliciter, vt mihi quidem videbar, ſed inſtitutum illud interrupit Hiſpanica profectio, quam Nicolao Clenardo incitatore ac ſocio, D. Ferdinandi Colonis auſpiciis ſuſcepi. Vbi tribus annis partim in aula Iſabellæ Auguſtæ, tractandis Proregis Indiarum Occidentalium negociis, partim Hiſpali in numeroſiſsima Bibliotheca Colonica conſumptis, tãdem Salmanticam profectus, ad intermiſſa legum ſtudia, velut poſtliminio reuerſus ſum, inuitatus illuc honeſta conditione à clariſsimo viro Franciſco à Valle Prætore Antuerpienſi, cuius tum filius Salmanticenſis Eccleſiæ Prioratum, ſic enim appellant, tenebat, adoleſcens longiore vita dignus. Sed rurſus tam opportuni patroni mors importuna ſic vitæ meæ rationes conturbauit, vt neceſſario mihi fuerit, interrupto ſtudiorum curſu, publicæ profeſsionis munus capeſſendum. Nondum tamen leges deſideratas ita abdicaueram, quin ad eas aliquando mihi redeundum ſperarem, vſque dum Sereniſsimus Princeps & Reuerendiſsimus Sacræ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis Henricus Portugalliæ Infans, miſſo Salmanticam ad id Nicolao Clenardo, me ad ſuſcipiendam Bracarenſis iuuentutis erudiendæ prouinciam vocauit. Ibi tum ea mihi res in religionem verſa eſt. Itaque iam omne ſequendarum legum conſilium depoſui, ratus in fatis meis eſſe, vel potius deo, cuius admirabili prouidentia gubernantur omnia, ita viſum, vt in eo munere, cui penè puer deſtinatus fueram, conſeneſcerem. Proinde ab omnibus aliis rebus cogitationes meas, curas, conſilia, ſtudia ad hoc obeundum munus contuli, id vnum ſpectans, vt quam Spartam nactus eſſem, pro mea virili exornarem. Quod quanto cum fructu factum ſit hactenus à me, penes alios eſto iudicium. Porrò quum in hoc officij genere tantum ſit tœdij ac moleſtiæ, quãtum, niſi qui expertus fuerit, non facile queat æſtimare: ratio aliqua quærenda fuit, quæ mihi non voluptatem ac delectationem ſuppeditaret, ſed tœdia propulſaret, & alleuamentum aliquod ſuccreſcentibus laboribus præberet. Ad eam rem hiſtoria mihi accõmodatiſsima viſa eſt, quæ præter innumeras vtilitates, quibus lectorem cumulat, animũ quoque mirifica dulcedine demulcet. Hoc igitur vnicum laſsi & cura confecti animi perfugium ac remedium cepi, & Græcis Latiniſque hiſtoriis Hiſpanas etiam admiſcui, ſcilicet ne penitus eſſem ignarus rerum illius regionis, in qua mihi viuendum erat, néue in aliena patria bis peregrinus eſſem. Quarum lectio magnitudine rerum geſtarum ita me recreauit, vt quas obiter prius ac perfunctorie perluſtraueram, ſerio mox & bona fide perlegerem, neq; perlegerem ſolum, ſed etiam præcipua quæque decerperem. Dij boni, quam diuitem Hiſpaniam belli paciſq; artibus reperi? quantas rerũ ac fortunæ viciſsitudines?

UVA. BHSC. IyR_207_2

quot bella prudentiſsime ſuſcepta, ſcientiſsime geſta, feliciſsime confecta? quàm indefatigabilem vindicandæ religionis Chriſtianæ feruorem? quot omnium virtutum documenta? quot omnium rerum memorabilium exempla? Denique non animus modo iucundiſsimæ lectionis voluptate mihi expletus eſt, ſed commentarius etiam iuſtus excreuit earum rerum, quas inter legendum memoria dignas enotaueram. Aegre ferebam eas in tanto ſilentio iacere, nullam tantarũ rerum memoriã apud exteras nationes extare: nullum hactenus in tam præclaro argumento ingenij vires explicuiſſe, ſaltem vt res poſteritatis memoria digniſsimas ab obliuione hominum atque à ſilentio vindicaret. Subiit paulatim huius tentandæ rei deſiderium, ſed quum mente repeterem, quàm multa opus eſſent ad tantam rem cum dignitate conficiendam, quibus ego carerem, præſertim autores illi antiqui, qui de rebus Hiſpanorum quamuis parce admodum & conciſe ſcripſerunt, non ſum auſus conſilium meum cuiquam aperire, ne ſi euentus non reſponderet, riſum pro gloria reportarem. Atque his cogitationum æſtibus iactatus, dubius inter ſpem & metum fluctuaui, tantiſper dum Georgius Cœlius vir omnibus bonarum artium ſtudiis ornatiſsimus mihi dixit, in Alcobacienſis ſe monaſterij Bibliotheca reperiſſe codicem manu ſcriptum, in quo eſſent Sanctus Iſidorus & Sanctus Alfonſus de viris illuſtribus, & alia quædam. S. Iſidori monumenta de rebus Hiſpaniæ. Quid ego nunc tibi referam candide lector, quantopere me bearit nuncius adeo exoptatus? Non conquieui animo, donec tam deſiderato theſauro potitus ſum, interpoſita autoritate Reuerendiſsimi ac Sereniſsimi Cardinalis & Princis. D. Henrici, cuius fide ac tutela monaſterium illud regitur. Compos tandem factus, quum librum adeo expectatũ oculis & animo deuoraſſem, reperi omnia longe maiora quàm pro expectatione mea, denique talia, quæ animum nutantem & ambiguum in certam ſententiam proſequendi inſtituti propellerent. Mox amicos quoſdam certiores feci, in quorum fide ac diligentia ſpem aliquã auxilij ponebam. Quorũ adiutus ope ac induſtria, Chronicon hoc conſcripſi: cuius nunc priorem tomum in lucem ædere conſtitui, propediem daturus & alterum, ſi laborem hunc meum non ingratum fuiſſe cognouero. Quem eo libentius ſuſcepi, tum ne tam numeroſus ſanctorum martyrum catalogus, tot Præſules ſanctiſsimi, viri eruditiſsimi & in omni ſcientiarum genere percelebres, tot res domi foriſque præclare geſtæ diutius in obſcuro eſſent: tum vero, vt vicem aliquam Hiſpaniæ pro tam benigno hoſpitio redderem, cui non ſecus ac natali ſolo iam pridem affectus ſum, vt in qua totidem propemodum annos atque in patria vixerim. Adeo alienæ patriæ longo vſu ita conſueſciſmus, vt etiam propriæ anteponamus.

UVA. BHSC. IyR_207_2

QVANTA fuerit huius tractandæ materiæ neceſsitas propter externos, & etiam propter ipſos Hiſpanos. Cap. 2.

VERVM NE quis operam in re parum neceſſaria poſuiſſe me cauſetur, paucis declarandũ duxi, quanta mihi neceſsitas huius tractandæ materiæ viſa ſit, præcipue propter exteras nationes, quibus res in Hiſpania geſtæ, ſcriptorũ inopia hactenus ſunt incognitæ. Primũ enim Idacius, Ioánes Abbas, S. Iſidorus, Lucas Tudenſis hactenus in tenebris latẽt. Rodericus archiepiſcopus Toletanus, Ioánes epiſcopus Gerundenſis, Alfonſus Burgenſis nuper quidẽ Xanthi Nebriſſenſis opera typis excuſi prodierũt, ſed ita mendoſi, vt plurimis in locis intelligi non poſsint. Quanquá non minima gratia debetur Xantho Nebriſſenſi, qui eos qualeſcunq; nobis dedit, addita præſertim Antonij Nebriſſenſis patris ſui viri vndecunq; doctiſsimi de rebus geſtis Catholicorũ Regum Ferdinãdi & Eliſabes hiſtoria per quã erudita. Qui autores, quáuis vel omnes impreſsi eſſent, vel qui æditi ſunt, ita eſſent à mẽdis repurgati, vt ſine offenſione legi poſſent, plurima tamen ſilẽtio præterierunt, quæ mihi ſcitu non tantum vtilia & iucunda, ſed propemodum etiam neceſſaria videntur. Præterea Roderi cus Toletanus, & quicũq; illum ſequuti ſunt, vel ſeculi vitio, vel quia fortaſſe deprauatis exẽplaribus vſi ſunt, non ita vbiq; fidem hiſtoriæ ſeruauerũt, vt non aliquándo lima indigeãt. Flor. à Campo, Canonicus, vt audio, Zamorenſis, & Petrus Antonius Beuter theologus Valẽtinus, diligẽtius & eruditius de rebus Hiſpaniæ ſcripſerunt, ſed quia vulgari ſermone vſi ſunt, Hiſpanis tantũ cõſulere voluiſſe vidẽtur. Quaſi vero eæ ſint Hiſpanorũ res geſtæ, quæ patriæ ſuæ regionibus circunſcribi debeãt, ac non potius, quẽadmodum fama ſua cunctũ orbem cõplexæ ſunt, ſic ab omnibus legi mereãtur? Iam vero extra Hiſpaniá pauci admodũ ſcriptores res Hiſpanas attigerũt, idq; ita dubia fide, vt plerunq; tota errent via. Quarũ rerum ignoratio, quantas tenebras quibuſdã ſcriptoribus offuderit, quàm multos autores graueis nõ paucis in locis vitiauerit, iis demũ fuerit manifeſtũ, qui diligenter in hoc noſtro Chronico animaduerterit, quàm varios diuerſorũ autorũ locos miſere deprauatos, ac proinde obſcuros nõ omnino, opinor, infeliciter reſtituimus, vt quáuis nullũ aliud operæpreciũ hac noſtra lucubratione feciſſemus, nõ omnino male collocata opera cẽſeri debeat. Accedit his, quòd de ſanctis Hiſpaniæ, de ſcriptoribus primariis, de aliis multis memoratu dignis nemo ſatis hacten⁹ pro dignitate tractauit. Nam Flo. à Cápo primá tantũ Chronicorũ ſuorũ partẽ euulgauit, quòd ego quidẽ ſciam. Petrus Antonius Beuter, dum illuſtrándæ patriæ ſuæ præcipue ſtudet, hæc atq; alia huiuſcemodi vel tacitus præterit, vel paucis admodũ perſtringit. Proinde neceſſariũ mihi viſum eſt, excuſsis diligenter omne genus ſcriptoribus, Chronicõ aliquod ædere, in quo nihil eorum,

quæ

UVA. BHSC. IyR_207_2

quæ reperire potuissem, prætermitterem. Quod si tantum apud alios inuenerit gratiæ, quantum mihi præbuit laboris & molestiæ, non erit, cur me vigiliarum mearum pœniteat.

NIHIL MIRANDVM, QVOD HOMO EXTERnus de rebus Hispaniæ scripserim, quodque non sine exemplo faciam. Cap. 3.

NEQVE quisquam miretur, aut vitio dandum arbitretur, vel temeritati adscribat, quod homo peregrinus, & velut in alio natus orbe, de rebus Hispaniæ sim ausus aliquid commentari. Primum enim neque noui quicquam facio, neque sine exemplo. Nam si considerare volumus eos, qui res Romanas scriptis suis memoriæ prodiderunt, inueniemus plerosque eorũ fuisse Græcos, in quibus Polybium, Dionysium Halicarnasseum, Plutarchum, ne reliquis recẽsendis prolixus sim. Quin & Titus Liuius celeberrimus Romanæ conditor historiæ, non Romanus erat, sed Patauinus, quæ ciuitas Galliæ Cisalpinæ siue Togatæ erat, non Italiæ. Sed ne antiqua repetã. Paulus Aemilius Francorum historiam non Gallus, sed Italus conscripsit, & Lucius Marinæus, Siculus non Hispanus, de rebus scripsit Hispanorum, atq; vtinam parem cum Paulo Aemilio tulisset eloquentiæ palmam. Nec ego felicius Marinæum Hispaniæ natũ quàm Vasæum credo, crescitq; mihi ex eo fiducia, quod illum videam, quomodocunq; scripserit, non id modo sine reprehensione, sed etiam cum laude fecisse. Quid? quod ne peregrinus quidem censeri debeam? Nam si Athenienses prudentissima ciuitas, in ciuium numerum referebant, quicunq; apud eos essent septem annos versati: si Romani multis, qui Romam nunquam viderant, ob beneficium aliquod Imperatoribus benigne præstitum, aut operam in bello strenuè nauatam, ciuitatem suam dabãt: non immerito me Hispani inter suos numerabunt, apud quos viginti iam annos vixi, vxorem non obscuro loco natam duxi, liberos procreaui. Adde quòd eorum cõmodis & studiis iuuandis per multos annos ita desudaui, vt pauca admodum credam esse municipia Hispaniæ, quæ non aliquem habeant Vasæi discipulum. Non hic referam, quod cõmunem Flandri cum Hispanis dominum agnoscimus, nõ quod tam assiduis vltro citróque commeationibus, tanta sit vtriusque gentis coniunctio & communicatio, vt propè pro iisdem haberi possint. Illud fortasse non absurde dixero, cum Hispani Brugis in solo meo natali, pro ciuibus & plusquam ciuibus habeantur, & iisdem atque adeo potioribus prærogatiuis vtantur, me non iniquum postulare, si apud eos eodẽ censeri numero velim. Et certe Hispani me hactenus non tanquam peregrinum, quãquam sunt

UVA. BHSC. IyR_207_2

alioqui in peregrinos clementissimi, sed tanquam ciuem, & ciuem benemeritum tractauerunt. Primum enim, in curiam Isabellæ Augustæ vt veni, quot ibi amicos reperi? Deinde Hispali quàm benigne acceptus fui á viris præclaris & admodũ eruditis? Salmanticæ vero, quum primum publice profiteri cœpi, quanta contẽtione scholastici, quo studio apud Academiæ Rectorem egerunt, vt mihi stipendiũ honorarium ab Academiæ Senatu decerneretur? Neque Senatus grauissimi beneuolentia cessit scholasticorum studio. Tres enim duntaxat inuenti sunt in toto Senatu, qui mihi aduersarentur, sed ita aduersarẽtur, vt non potuerint ornare magis. Quorum ego iniuriam, si tamen iniuria erat, libenter silentio prætereo, tum quod partim iam fato concesserunt, vt cum laruis luctandum non sit: tum quod istiusmodi res obliuisci malo quàm commemorare. Porrò autem, vt in Lusitaniam à Cardinali Patrono meo honesta conditione, atque ampliori proposita spe vocatus concessi, quãtam eius gentis humanitatem atque beneuolẽtiam sum expertus, primum Bracaræ, deinde etiam Eboræ, neque paucis explicare possum, neque si possim, pie me facere arbitrarer, si pro iucundissimo tot annorum hospitio, & amplissimis beneficiis, tam breui, tamque vili defungerer orationis munere. Neque referre nunc paucis queam, quanta cum beneuolentiæ significatione, Senatus Academiæ Salmanticensis me post annos duodecim reuocandum curauit, tradita publice prouincia. D. Ioãni Quignonio Cancellario, viro non solum antiquissimo clarissimoque maiorum stemmate illustri, sed omni quoque virtutũ genere exornatissimo. Præterea literis politioribus, tum Græcis, tum Latinis ita exculto, vt eius exemplo mihi videatur acceptum ferri debere, quod explosa paulatim barbarie, literæ humaniores Salmanticæ caput attollere incipiant. Huius certe integritati & inculpatissimæ vitæ debetur, quòd ex quo tẽpore ipse præfectus est huic Academiæ, iuuentus omnis ad tantam vitæ frugalitatem & modestiam conuersa sit, vt Censorem egisse perpetuo, non Cancellarium videatur. Adeo virtus in illustri posita monumento, stimulos habet acriores aliis ad imitationem sui excitandis. Vnde non immerito. S. C. C. M. Caroli Imperatoris ante annos aliquot prouinciam illi reformãdæ Complutensis Academiæ delegauit. Cæterum de huius viri laudibus optime semper meriti de me, spacioſior alias aperietur dicendi campus. Vt igitur vnde digressa est, tandem reuertatur oratio, neque nouo exemplo, homo in Flandria natus, alterius gentis res gestas describere aggressus sum, neque me peregrinum Hispanis iudico: & vt maxime peregrinus essem, tamen ea de rebus ipsorum legi, cum iis viris contuli, talium opera sum adiutus, vt neque vereri debeam institutum prosequi, neque quisquam scriptis meis possit merito fidem derogare.

Qui

UVA. BHSC. IyR_207_2

QVI AVTORES DE REBVS HISPANIAE scripserunt Latine, atq; etiam Hispane, & quatenus eos sequor. Caput. 4.

NON ABS re mihi videtur hoc loco catalogum eorum autorũ pertexere, qui de rebus Hispaniæ ex professo commentarios ædiderunt, ac primus quidem occurrit

1 Idacius Galleciæ episcopus, de quo latius in Chronico nostro, anno quadringẽtesimo vigesimo. Is scripsit à primo Theodosij cõsulatu, vsq; ad annũ domini quadringẽtesimũ nonagesimũ.

2 Ioannes Abbas Biclarienſis monasterij, & ex abbate episcopus Gerundensis, scripsit ab anno Iustini Iunioris Imperatoris primo, vsq; ad octauum annum Mauritij Augusti, hoc est, ab anno domini quingentesimo sexagesimo quarto, vsq; ad annum quingentesimum octogesimum nonum, de quo in hoc Chronico plura reperies anno quingentesimo octogesimo nono.

3 Maximus Cæsarauguſtanus episcopus scripsit historiam de iis rebus, quæ temporibus Gothorum in Hispaniis contigerunt, sed eam interciderisse credo.

4 Sanctus Isidorus Hispalensis archiepiscopus historiam Gothorũm, Vandalorum & Sueuorum, vsq; ad sua tempora paucis complexus est, scripsit præterea de viris illustribus. Nam in Chronicis suis pauca admodum de rebus attigit Hispaniæ.

5 S. Alfonsum, siue, vt alij appellant, Ildephonsum aiunt, ab anno quinto Suinthilanis regis, vbi finẽ fecit sanctus Isidorus, Gothorum historiam fuisse prosequutum, sed neq; Iulianus archiepiscopus huius operis meminit, neq; etiam Florianus à Campo, diligens harum rerum perueſtigator, neq; ego in Alcobaciẽsi codice reperi, neq; in alio manu scripto, cuius mihi pro candore suo copiam fecit Resendius noster. Tamen in Luca Tudensi in fine Recceſiũthi regis, reperi hæc verba. Hucusque Ildephonsus. Vnde arbitror, quæcunq; ille à. D. Isidori tempore posuit, S. Alfonsi esse, nam in præcedentibus ipsissima diui Isidori verba retulit. Eiusdem sancti Alfonsi libellum de viris illustribus legi.

Horum autorum, Idacij, dico, Ioannis Abbæ, S. Isidori & sancti Alfonsi quæcunq; de rebus Hispaniæ reperire potui, simul cum Victore Tunnunensi Africæ episcopo, propediem deo bene iuuante, à mendis, quibus scatent, quo ad eius fieri potuit, repurgata, & scholiis nostris illustrata in lucem dabimus. Indignum enim vehementer existimo autores tam bene de Rep. Hispana & religione Christiana meritos diutius in tenebris iacere, & blattas ac tineas pascere.

6 Iulianus Toletanus archiepiscopus à sancto Alfonso tertius, scripsit hi-

UVA. BHSC. IyR_207_2

storiam de rebus Bambæ Regis tempore gestis, quam historiam vidi Salmanticæ in bibliotheca Ecclesiæ Cathedralis. Idem scripsit de. B. Alfonso. De quo Iuliano, quid sentiam, latius in Chronico scripsi, anno. 681.

Iulian⁹ Lucas natione Græcus, diaconus Toletan⁹ scripsit historiã Hispanã tẽpore Pelagij Regis, vt ait Flo. a Cãpo, sed eam hactenus ego nõ vidi nescio an huius sint, quæ addũtur viris illustrib⁹ de Iuliano archiepiscopo. 7

Idem Florianus à Campo dicit Sebastianum quendam electũ Salmanticensem res Hispanas memoriæ prodidisse à tẽpore Pelagij regis vsque ad Alfonsum Castum: Saphyrium Asturicensem episcopum ab Alfonso Casto vsque Bermudum siue Veremũdum Podagricum: Pelagium episcopum Ouetensem ab hoc Bermudo vsque ad finẽ Alfonsi octaui. Sed hos ego autores, quanquam diligenter quæsitos, inuenire nõdum potui. Tamen Sebastianum Salmanticensem allegat Petrus Antonius Beuter. Pelagij Ouetẽsis meminit. F. Alfonsus Venerus in Enchiridio tẽporum. 8

Isidorus Pacensis episcopus etiam scripsit Chronicon Hispaniæ, cuius si est Chronicon illud, quod illius titulo prænotatum vidi, portẽtum potius dixerim, quàm Chronicon, adeo prodigiose scribit, & Gothice potius quàm Latine. Certe mihi tanquam in nouo quodam & inaudito idiomate desudandum fuit, vt intelligerem. Inueni & aliud Chronicon titulo Isidori Iunioris tanquam illius, ab initio mũdi, vsque ad quintum annum Suinthilanis Gothorũ Regis, qui fuit annus domini sexcentesimus vigesimus sextus. Sed hoc ego Chronicon. S. Isidori Hispalensis archiepiscopi, non Isidori Pacensis esse certo mihi persuadeo, præsertim quum ipse etiã. S. Isidorus in Etymologiis suis se ad eum vsque annum Chronicon suum perduxisse testetur. Vidi quidẽ in eodem codice aliud Chronicon Isidoro Hispalensi episcopo inscriptum, sed quum in vltimo Trasamundi Vandalorum in Africa Regis anno desinat: alterius potius atque eius Africani, quàm. S. Isidori Hispalensis esse arbitror, præcipue cum rationem potius cum regibus Vandalorum in Africa quàm Gothorum in Hispania habeat. Neque obest Iunioris cognomentum, quod. D. Isidoro Hispalensi conuenit, non huic Pacensi. Dicitur vero Diuus Isidorus Iunior, propter Isidorum Cordubensem episcopum, qui Pauli Orosij tempore floruit. Quod ita esse Etymologiarum. S. Isidori titulus indicat, in cuius libri frontispicio ad hunc legitur modum, Incipit epistola Isidori Iunioris Hispalensis episcopi ad Braulionem Cæsaraugustanum (ita enim legendum) episcopum. Hæc ego pluribus excussi propter contrarias opiniones, & sententiam meam dixi, facile cessurus, si quis compertiora in medium adducat. 9

lib. 5. c. 38

Vidi Salmanticæ in bibliotheca collegij. S. Saluatoris, quod magno Reipublicæ bono instituit. D. Didacus Muros Ouetensis episcopus, & Catholicis Regibus à secretis doctissimorum atque integerrimorum fer-

tilitate

UVA. BHSC. IyR_207_2

tilitate virorum celeberrimum, hiſtoriam Compoſtellanam in duos libros digeſtam iuſſu. D. Didaci primi Archiepiſcopi Compoſtellani, in quibus primordia, ſucceſſus, incrementa Eccleſiæ Compoſtellanæ late deſcribuntur. In iis libris plurima ſcitu digna reperi, quæ ſuis locis ponentur. Prioris libri autores fuiſſe dicũtur Munio Mindonienſis & Hugo Portugalenſis epiſcopi, poſterioris Giraldus quidam preſbyter, vt colligitur, & eiuſdem Archiepiſcopi familiaris.

10 Lucas Tudenſis Chronicon ſcripſit Hiſpaniæ pro illo ſeculo non pœnitendum, ſed vel temporum vel ſcriptorum vitio ita deprauatum, vt non facile queat à quouis intelligi. Hunc epiſcopum fuiſſe affirmant, ſed ipſe ſe in opere ſuo indignum diaconum appellat. An poſtea epiſcopus fuerit, neſcio. Scripſit autem Chronicon ſuum iuſſu Berengariæ Reginæ, quæ mater fuit Regis Ferdinandi tertij ferè eodem tempore, quo ſcripſit Rodericus Archiepiſcopus Toletanus.

11 Rodericus Ximenez Nauarrus, archiepiſcopus Toletanus res in Hiſpania geſtas nouem libris complexus eſt. Quibus ſubiunxit Oſtrogothorum, Sueuorum & Alanorum ac Vandalorum compendioſam hiſtoriam. Quod opus Xanthus Nebriſſenſis, vir, vt apparet, eruditiſsimus, & patris doctiſsimi ſtudium in iuuandis ſtudiis referẽs, in lucem ædidit, ſed vel exemplarium penuria, vel temporum iniuria mire vitiatum, & tamen qualeſcunque dedit, non minimam meretur induſtriæ laudem, qui quod potuit, in publicam vtilitatẽ deprompſit. Eos libros ſi quis exemplarium collatione mendis expurgatos atque emaculatos euulgaret, non adeo aſpernandum haberet Hiſpania rerum ſuarum monumentum, tantiſper dum alius delicatiore Minerua prouinciam eam aggrediatur. Scripſit præterea Rodericus iſte hiſtoriam Arabum ab exordio & origine Mahometis, quam ex bibliotheca Reuerendiſsimi Cardinalis & ſereniſſimi Principis ac Domini mei. D. Henrrici ſum conſequutus.

12 Alfonſus à Palẽtia res Hiſpanas Latino ſermone deſcripſit, vt ſcribitur in catalogo virorũ illuſtriũ, qui additus eſt hiſtoriæ Ioãnis Regis Caſtellæ eius nominis ſecundi, ſed eum ego autorẽ neque hactenus vidi, neque alibi citatum legi. Vidi quidem Hiſpali in bibliotheca Colonica, dum illius curam agerem, prægrande volumen de rebus Hiſpaniæ, & ni fallor, Romæ, certe in Italia impreſſum: ſed Roderici Palentini epiſcopi, quem etiam Raphaël Volaterranus citat, quod poſtea quoq; Valliſoleti in bibliotheca Collegij Cardinalis Petri Gonſalis Mendocij vidi.

13 Ioannes Epiſcopus Gerundenſis compoſuit Paralipomenon, id eſt, rerum Hiſpaniæ ab aliis relictarum, libros decem, in quibus Hiſpaniæ primordia, progreſſus & incrementa, ac varias rerum viciſſitudines ſtudioſe nec vſquequaque infeliciter proſequutus eſt, vſque ad tempora Honorij & Arcadij Auguſtorum. Hic quoque typis excuſus,

UVA. BHSC. IyR_207_2

sed non satis emendatus. Ioannem illum appello, quamuis anonymos
Decad. 2. lib. 10 prodiit: quia ex historia regum Ferdinandi & Isabellæ ab Antonio Nebrissensi ædita constat, tempore belli Granatensis, quo tempore hanc historiam conscripsit, vt ex procœmio patet, Ioannem episcopum Gerundensem fuisse.

Alfonsus à Carthagena episcopus Burgensis, Pauli Burgensis episcopi ex legitimo matrimonio filius & in episcopatu successor, præter alia opera scripsit anacephalæosin regum Hispaniæ, cum Roderico Toletano nuper impressam. 14

Michaël Ritius Neapolitanus scripsit de regibus Hispaniæ libellos tres, eleganti stilo, sed admodum succincto, à Gargori rege, qui fuit ex gente Curetum, vsq; ad Philippū regem Caroli Quinti semper Augusti patrem. Hunc autorem mihi communicauit pro candore suo perquam reuerendus. D. Emanuel Sanctus episcopus Targensis, summa vitæ integritate, nec minore sacræ Theologiæ peritia probatissimus, cui ego sum multis nominibus admodum deuinctus. 15

Extat & Marij Aretij Patritij Syracusani dialogus nomine Calipho, qui non pœnitēdam continet Hispaniæ descriptionem. 16

Ioannes Annius Viterbiensis, præter ea, quæ in Berosum Chaldæum commentatus est, libellum scripsit perexiguum, de primis temporibus, & viginti quatuor regibus Hispaniæ, Berosum sequutus. Sed huic autori non satis fidei tribuūt eruditi, quemadmodum neq; Beroso, cuius tamen locum vnum ad verbum in Iosephi antiquitatibus reperi. Nam quæ præterea illius citat Iosephus, non fuit mihi quærendi ocium. 17

L. Marinæus Siculus de rebus Hispaniæ scripsit opus variū nec inelegans, sed in quo multis locis diligentiam, pluribus etiam fidem desidero. Idem scripsit de genealogia regum Aragoniæ libros quinque. 18

Petrus Martyr Mediolanensis, puerorum nobilium Catholicorūm regum præceptor, scripsit de orbe nouo auspiciis Christophori Colonis reperto in Indiis Occidentalibus Decadas aliquot. Non enim, quum hæc scriberem, librum ad manum habebam, sed in iis à quibusdam tanquam suspectæ fidei reprehenditur in nonnullis. 19

AElius Antonius Nebrissensis, cuius memoria toti Hispaniæ merito venerabilis est, literis prodidit rerum à Ferdinando & Elisabe, ita enim declinat, felicissimis Hispaniarum regibus gestarū Decades duas, & belli Nauarriensis libros duos, opus & argumentum tali viro dignum, sed plærisque locis plagiariorum vitio mutilum. 20

Damianus à Goës Lusitanus, mihi penè adhuc puero in Flandria olim cognitus, ac bene de me meritus, scripsit de vbertate ac potentia Hispaniæ commentarium, non magnum illum quidem, sed accurate scriptum & rerum varietate iucundum. Idem Diensis Cambaiæ vrbis oppugnatio- 21

nem

UVA. BHSC. IyR_207_2

nem priorem scripsit, Petri Bembi Cardinalis & aliorum clarissimorum virorum præconiis magnopere celebratam. Quin & hanc posteriorem tribus libris studiose complexus est.

22 Iacobus Teuius Regij apud Conimbricam collegij professor egregius, nuper Commentarium de rebus apud Dium gestis anno milesimo quingentesimo quadragesimo sexto ædidit, ea stili venustate conscriptũ, vt si de tota historia Lusitana, quod pollicetur, ad rẽ contulerit, dubio procul effecturus sit, vti quẽadmodum Lusitania rerũ gestarum gloria nulli provinciæ concedit, sic nec historiæ venustate cedere cuiquã merito debeat.

23 Exciderat Raphaël Volaterranus, qui in opere illo prægrãdi, classem suã Hispanorũ Regibus & rebus gestis assignauit, in qua tametsi nõnũquã à veritate declinet historiæ, nihil mirandũ: quin potius in gratia ac beneficio ponendũ, quòd quæ reperire potuit, silẽtio prætereũda nõ putauit.

Atque hos hactenus reperire potui, qui de rebus Hispanorum Latine scripserunt ex professo: nunc qui idem patrio sermone tractauerunt argumentum, paucis dicamus.

24 Alfonsus Rex eius nominis Decimus cognomẽto Sapiẽs, cũius sunt tabulæ, quæ dicuntur Alfonsinæ, ex autoribus probatis historiã Hispanam iussit in quatuor partes redigi, opus copiosum, & antiquo illius tẽporis idiomate venerabile, sed mirè vitiosum, ita tamen, vt adhibito labore & collatione autorũ, ex quibus collectũ est, facile possit in pristinũ nitorem restitui, nõ quin alicubi tota erret via, sed in paucis, in quibus Rodericũ Toletanũ, tanquã autorẽ irrefragabilẽ sequitur, vt suis locis annotabim⁹.

25 Alfonsus Vndecimus pater Regis Petri Crudelis, secũdo iussit colligi atq; ordinatius digeri Hispanorum historias, eius exẽplar esse puto, quod mihi commodato dedit Eboræ vir ornatus ac probus Ferdinandus Nonius Leo iuris Cæsarei Licenciatus, in quo libro est historia Regum Castellæ à Ferdinando Magno, vsque ad finem Ferdinandi Quarti, eius qui in ciuitati Giennensi mortuus est, die sibi dicto ab iis, quos iniuste iusserat de rupe præcipitari, qui Ferdinandus fuit pater huius Alfonsi Vndecimi, de quo nunc loquimur.

26 Salmanticæ in Bibliotheca Franciscana repositæ sunt antiquorum Hispaniæ regũ historiæ manu scriptæ. In eadẽ est historia antiqua Roderici Diaz celeberrimi Ducis, quẽ Sarraceni Cidum, id est, Dominũ confessione virtutis ipsius appellauerũt, sed longe diuersa ab ea, quæ vulgo circunfertur. Ex cuius Bibliothecæ historiis, quæcũq; instituto meo seruiebant, sedulo mihi annotauit Reuerendus Pater. F. Iacobus Hallensis Hannonius, cui non minima huius Chronici pars propter hanc diligentiam accepta ferenda est, vt suo loco dicam.

27 Dieghus à Valera historiam Hispaniæ generalem iussu Isabellæ Reginæ in compendium contraxit.

Ferdinandus

UVA. BHSC. IyR_207_2

Ferdinandus Perez à Guzman librum ædidit in modum Valerij Maximi, qui inscribitur Valerius Scholasticus, in eo titulos quidem ponit Valerij Maximi, exempla vero ex sacris Bibliis & historia Hispana, opus, meo iudicio, tum diligentia, tum varietate laudabile. 28

Historiam Aragonum scripsit. F. Galbertus, monachus ordinis. D. Bernardi opere iusto, sed quod, si laudes immodicas & non necessarias detrahas, in exiguum redigatur opusculum. 29

Nauarræ historiam composuit Carolus Infans illius regni, sed nondum euulgata est. 30

Extant & omnium Portugalliæ regum historiæ diligenter conscriptæ, pleræque omnes à Roderico à Pina, sed nullæ hactenus typis excusæ, præter historiam regis Ioannis eius nominis Secundi, quam Garsias Resendius posteritati reliquit. 31

Leguntur & Lusitanorum in India res gestæ, sed ne illæ quidem impressæ, quanquam alioqui dignissimæ, quæ manibus omnium tererentur. Pridiè quàm hæc typis mandarentur, vidi librum vnum de lustratis ac debellatis Indis per Lusitanos, lingua Lusitana compositum á Ferdinando Lopes, & excusum Conimbricæ hoc anno. 32

Extat præterea Comitis Nonij Aluari Pereira, Brigantiæ domus autoris historia impressa, quem Comitem Lusitaniæ Camillum recte dixeris. Eam, vt audio, Latine vertit Ioannes Ferdinandus, quem illustrissimus Brigantiæ dux Theodosius filio suo vnico Ioanni in successionem amplissimæ ditionis nato præceptorem prudenti consilio delegit, cuius eruditio varia Compluti, Salmanticæ, Conimbricæ celebrior est, quàm vt alienæ prædicationis indigeat. 33

Prostant & quorundam aliorum Hispaniæ regum historiæ diuersis autoribus, typis excusæ, nempe Roderici vltimi Gothorum regis, sed quæ fabulæ quàm historiæ mihi propior videtur, Petri Crudelis, Henrici Secundi, Ioannis Primi, Ioannis Secundi. 34

Dieghus Henricus à Castello, Henrici regis eius nominis Quarti historiam conscripsit, quæ nondum euulgata est. / vidi de mano. / hr fol. / 177. 35

Ferdinandus à Pulgar, vir, vt aiunt, in sermone vernaculo facundus & elegás, res gestas Catholicorum Regum Ferdinandi & Isabellæ quatuor tomis complexus est, sed ij quoque latent. 36

Gundisaluus Ferdinandus Ouetensis, Hispanorum in Indiis Occidentalibus bella & insignes victorias, atque omnes earum gentium ritus ac mores, ipsarum etiam regionum qualitates, & quæcunque reperit notatu digna, viginti libris persequutus est. 37

F. Ioannes Aegidius Zamorensis de rebus quoque scripsit Hispanorum, cuius Archiuum frequenter citatur in Fortalitio fidei. Sed ego hactenus non vidi. 38

Frater

UVA. BHSC. IyR_207_2

39 F. Alfonſus Venerus ordinis. D. Dominici, Enchiridion temporũ ædidit ſermone Hiſpano, in quo multa præclara de rebus Hiſpaniæ, quæ hactenus in obſcuro erãt, in lucem protulit.

40 Laurentius à Padilla archidiaconus Rondenſis in eccleſia Malacitana, librum de ſanctis emiſit Hiſpaniæ.

41 Floria. à Cápo, vir, vt apparet, multæ lectionis, & indefatigabilis hac in parte diligẽtiæ, omneis Hiſpaniæ res memorabiles quatuor tomis deſcribendas ſuſcepit, quorum primũ tantũ hactenus, quod ſciã, ædidit, in quo quæcunq; de primordiis Hiſpaniæ potuerũt inueniri, ſtudioſe ac diffuſe collegit. Reliquos ſi ædidiſſet, plurimũ inſtituto meo momẽti attuliſſet.

42 Petrus Antonius Beuter Theologus Valentinus idem argumentum tribus tomis complexum ſe profitetur, tametſi præcipuus eius ſcopus videatur, patriam ſuam Valentiam illuſtrare. Primum tantum hactenus vidi erudite & cum iudicio ſcriptum. Cuius cæteras lucubrationes ſpero mihi non paruo vſui fore, ad res illius regni, & etiam Aragonum compendio perſtringendas, ſi contingat earũ compotem fieri, antequam Chronici mei poſterior tomus typis mandetur.

43 Nuper in lucem prodiit opus iuſtum de dignitate & rebus præclaris Hiſpaniæ M. Petri à Medina viri eruditi, & mihi olim Hiſpali amicitia iuncti, magno, vt apparet, ſtudio elaboratum, & iucunda rerum varietate commendabile.

44 Atque hi ſunt Hiſpanicarum rerum ſcriptores, quos hactenus inueſtigare potui. Eos ego in hoc Chronico ſequutus ſum, non tamẽ, quod ita in illorum verba iurauerim, vt ab iis diſcrepare mihi religio ſit, ſi quando res poſtulet. Amici quidẽ illi, per quos in hac lucubratione adiutus ſum: ſed magis amica veritas, cuius in hiſtoria præcipua & prope vnica ratio eſſe debet. Præclare enim ſcripſit Polybius. Quemadmodum ſi quis oculos animanti effodiat, reliquum corpus inutile fit: ita dempta ex hiſtoria veritate, narratio omnis inutilis eſt.

CATALOGVS EORVM AVTORVM, QVIBVS in hoc opere ſum vſus. Cap. 5.

NVNC Paucis autores eos perſtringam, quibus in hac lucubratione vſus ſum, tũ vt autoritatẽ dictis meis aſtruam, tum quod ingenui animi eſſe iudicem, fateri per quos profeceris. Sequar vero in recenſendis eis ordinem alphabeticum.

AElius Spartianus.
Alfonſi Regis hiſtoria.
Alfonſus Burgenſis epiſcopus.
Alfonſus Sanctus.
Alfonſus Venerus monachus.

Andreas

UVA. BHSC. IyR_207_2

Andreas Alciatus.
Andreas Resendius Lusitanus.
Angelus Politianus.
Annotationes marginales Alcobacienſis codicis, quo multum vſus ſum, quas conſtat monachi fuiſſe non parum eruditi, & multæ lectionis, quique antiquioribus vſus ſit Hiſpanicarum rerum monumentis, quàm quæ hodie reperiuntur.
Antonius Nebriſſenſis.
Antoninus Pius.
Antoninus Sanctus Florentinus archiepiſcopus.
Antonius Sabellicus.
Ariſtoteles.
Arrianus de rebus geſtis Alexandri Magni.
Aſconius Pedianus.
Auguſtinus Sanctus.
Auguſtinus Steuchus Eugubinus.
Aurelius Caſsiodorus.
Auſonius Poëta.
Autor Floris ſanctorum Hiſpanici.
Autor vitæ Senecæ.
BEatus Rhenanus.
Bedæ Venerabilis Chronicon, quod mihi manu ſcriptũ benigne communicauit Reſendius noſter multo caſtigatius, quàm quod vulgo extat impreſſum.
Beroſus Chaldæus.
Breuiarium Bracarenſe.
Breuiarium Eborenſe, quod nuper. L. Andreas Reſendius Reuerendiſſimi. S. R. E. Cardinalis & ſereniſsimi Principis Infantis Portugalliæ Henrici Eborẽſis archiepiſcopi auſpiciis ita nitori ſuo reſtituit, vt non arbitrer aliud reperiri exactiori iudicio concinnatum. Certe Sanctorum hiſtorias Hiſpanorum non alibi meliori fide deſcriptas reperias, quas ille ante annos multos, perluſtrata ferè tota Hiſpania, tanquam, quod futurum erat, præſagiens, & ſummo ſtudio perquiſiuit, & ex eccleſiarum Cathedralium libris, vbi quàm emendatiſsimæ reperiri poterant, accuratiſsime deſcripſit. De hoc intelligi volo, quotieſcunque Breuiarium Eborenſe cito.
Breuiarium Hiſpalenſe.
Breuiarium Pompelonenſe.
CAroli Nauarræ Principis Chronica.
Columella Hiſpanus.
Compoſtellana hiſtoria.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Concilia antiqua.
Cornelius Tacitus.
Cyprianus Sanctus.
DAmianus à Guoës Lusitanus.
Decretales.
Decretum.
ERasmus Roterodamus.
Eusebius Cæsarienſis, cuius Chronicon multis mendis, quibus ſcatebat, repurgatũ & lectioni ſynceræ reſtitutum, ex veterũ codicum et præcipue Alcobacienſis collatione, propediẽ in lucem dabimus, CHRISTO Opt. Max. conatus meos adiuuante, ſimul cum Chronico D. Hieronymi, & Proſperi Aquitanici.
Eutropius.
FErdinandus Perez à Guzman.
Ferdinandus Nonius Pincianus.
Flauius Vopiſcus.
Florianus à Campo.
Francorum Annales.
GAlbertus monachus Aragonenſis.
Gennadius.
Gregorius Gyraldus Ferrarienſis, qui hiſtoriam ſcripſit Poëtarũm.
Gregorius Holoander.
Gregorius Sanctus Papa.
Gregorius Sanctus Turonenſis epiſcopus.
HEnricus Glareanus.
Hermannus Buſchius.
Hermannus Contractus, cuius prior pars Chronici, vſqũe ad finem Domitiani, quo loco iterum ab anno Auguſti quadrageſimo ſecundo, per annorum ſeriem Chronicon ducere incipit, tota propemodum ad verbum ex Bedæ Venerabilis Chronico tranſcripta eſt.
Hieronymus Sanctus.
Hiſtoria Tripartita.
IAcobus Faber Stapulenſis.
Iacobus Meyerus, qui Chronicon Flandricarum rerum ſcripſit, is pauca admodum de rebus attigit Hiſpanorum, ſed ita exacte ſeruata temporis ratione, vt hominis diligentiam facile agnoſcas.
Idacius Galleciæ epiſcopus.
Ioachimus Vadianus.
Ioannes Abbas patria Scalabitanus, et Biclarienſis monaſterii fundator, quod Valclaram nunc vulgo dici teſtatur Florianus à Campo.
Ioannes Annius Viterbienſis.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Ioannes Carion.
Ioannes Chryſoſtomus.
Ioannes Geneſius Sepulueda.
Ioannes Laziardus Cœleſtinus.
Ioannes Maldonadus Hiſpanus, qui de iis ſanctis ſcripſit, quos Burgenſis celebrat Eccleſia.
Ioannes Trittemius aliás Trittenhemius Abbas.
Iornandes.
Ioſephus.
Iſidorus, qui dicitur Iunior, Pacenſis epiſcopus. Hunc ego ſemper appellabo, Iſidorum Pacenſem, quia non recte Iunior cognominatur, vt præcedenti capite declaraui.
Iſidorus Sanctus Hiſpalenſis archiepiſcopus.
Iulius Cæſar.
Iulius Capitolinus.
Iulius Obſequens.
Iulius Solinus.
Iuſtinianus Imperator.
Iuſtinus Hiſtoricus.
LAurentius à Padilla.
Lucas Tudenſis.
Lucius Florus.
MAnethon Aegiptius.
Marcus Tullius Cicero.
Marius Aretius Patritius Syracuſanus.
Martialis.
Matthæus Palmerius.
Metaſthenes Perſa.
Michaël Ritius Neapolitanus.
NIcephorus, qui hiſtoriam ſcripſit Eccleſiaſticam.
Nicolaus Clenardus, cuius ſchedis aliquot vſus ſum, quas poſt obitum ipſius magno ſtudio conſequutus, aliquando, deo auſpice, æditurus ſum, vbi typographi dabitur oportunitas.
PAulus Aemylius Veronenſis Francorum ſcriptor hiſtoriæ.
Paulus Burgenſis epiſcopus, is qui Scrutinium ſcripſit ſcripturarum, & alia nonnulla Theologica.
Paulus Oroſius Hiſpanus.
Petrus à Medina.
Petrus Antonius Beuter Theologus Valentinus.
Petrus Crinitus.
Petrus de Natalibus epiſcopus, quem ego in aliquibus cum iudicio legendum

UVA. BHSC. IyR_207_2

legendum censeo.
Petrus Mexias Hispalensis.
Philippus Beroaldus.
Plinius Secundus Iunior, cuius sunt epistolæ.
Plinius Secundus Naturalis scriptor historiæ.
Plutarchus.
Polybius.
Pomponius Mela Hispanus.
Procopius.
Prosper Aquitanicus.
Prudentius Poëta Hispanus.
Ptolomæus.
RAphaël Volaterranus.
Rases historiographus Miramamolini Marrochiorum, & Cordubæ Regis.
Rhosuitha virgo Saxonica ex genere Caroli Magni, quæ vitas aliquot Sanctorum carmine heroico descripsit, & inter eas Sancti Pelagij Martyris, Cordubæ pro CHRISTO sub Abderamene passi.
Robertus abbas Montis.
Robertus Gaguinus.
Rodericus archiepiscopus Toletanus.
Rodolphus Agricola.
Ruffinus de historia Ecclesiastica.

SAlustius.
Seneca Philosophus.
Seuerus Sulpitius, qui Chronicon scripsit vsque ad Aeram quingentesimam quadragesimam septimam, & vitam Diui Martini.
Sextus Aurelius Victor.
Sidonius Apollinaris.
Sigebertus Abbas Gemblacensis.
Stephanus de vrbibus.
Strabo.
Suetonius Tranquillus.

TAbulæ virorum triumphalium, quas Romæ nuper inuentas in columnis marmoreis, & ad Regem Portugalliæ Ioannem missas, L. Andreas Resendius mihi benigne, vt alia multa cõmunicauit, visendæ monumentum antiquitatis. Eas postea Gaspar Barrerius Canonicus Eborensis, vir ornatus atque humanioribus literis probe excultus, typis excusas cum catalogo Consulum & Censorum Roma, vbi Henrici Cardina-

UVA. BHSC. IyR_207_2

lis & Infantis negocia gesserat, reuersus attulit.
Theodoritus de historia Ecclesiastica.
Thomas Aquinas Sanctus.
Titus Liuius.
Trebellius Pollio.
VAlerius Maximus.
Victor Sanctus episcopus Vitensis de persecutione Vandalorum.
Victor Tunnunensis episcopus, pro quo perperam legitur in Etymologiis sancti Isidori, Turonensis.
Vincentij speculum historiale.
His ego autoribus in hoc priore Chronico hactenus vsus sum, si qui præterea offerantur, eorum ego catalogum posteriori tomo præponam, deo adiuuante, neque quenquam quantumuis obscurum sua gloriæ portione fraudabo. Illud quoque admonendum arbitror, nihil me hoc priore tomo dixisse, cui non continuo nomen autoris adiungerem, neque id inconsulto feciſſe, ne quis tanquam re parum necessaria offendatur. Cum enim multa essent ponenda, quæ alij omiserunt, multa etiam aliter quàm alij hactenus dixissent, referenda, necessario ita faciendum putaui, vt omni sublato scrupulo, certior esset dictis meis fides, id quod vsque ad excidium Gothorum perpetuo tenore seruaui, posterius non idem facturus, nisi sicubi res ipsa requirat.

QVORVM IN HIS CHRONICIS OPERA sum adiutus, quique mihi libros suppeditarunt. Caput Sextum.

PORRO quum tam multis emendis libris fortunæ meæ vix mediocres haud quaquam sufficerent, præsertim continua multorum annorum caritate sic attenuatæ, vt vix alendæ familiæ pares esse possent, præterea multi libri nulla pecunia comparabiles essent, quippe manu scripti, atque in Bibliothecis antiquis religiose adseruati: multa denique, quæ ad rem meam facerent, nondum etiam in libros digesta essent, sed in schedas & quædam velut aduersaria passim relata delitescerent, necessario mihi fuit ad eos confugiendum, qui possent opem rebus meis adferre. Qui quandoquidem officium benigne præstiterunt, suis laudibus fraudandi non sunt, simul vt & ipsi benignitatis atque cãdoris sui præmium ab æquo Lectore percipiant, & alij admoneantur, ne maligne occultantes, blattas ac tineas pascant iis, quæ prolata in medium, & patriæ lucem, & ipsis decus, & lectori voluptatẽ pariter atque vtilitatem præbere possent. Proinde catalogum hic paucis attexam cum aliqua grati animi testificatione

UVA. BHSC. IyR_207_2

tione, tum eorũ, qui mihi libros ſuppeditauerunt: tum eorum, quorum opera ſum adiutus.

Quorum primus eſt nunquam ſine aliqua honoris præfatione mihi
1 nominandus Sereniſsimus Princeps ac Dominus meus D. Henricus Cardinalis & Infans Portugalliæ, qui pro regia ſua magnificentia, & in táto dignitatis ac regij ſtemmatis faſtigio incredibili humanitate, non ſolum Alcobacienſem codicem ex monaſterio illo ſuo bis mihi iuſsit adferri, ſine quo libro irritus in hoc negocio conatus meus futurus erat, ſed etiam ex Bibliotheca ſua varia & copioſa multos libros ſuppeditauit: præcipue vero Rodericum Toletanum Archiepiſcopum manu ſcriptum, eumque tanto emendatiorem impreſſo, vt ex illo innumeros locos in codice meo reſtituerim, ac propemodum mihi videar ipſum integritati ſuæ reddidiſſe. Erat in eodem libro eiuſdem Roderici hiſtoria Arabum, quemadmodum ſuperius dixi, nunquam hactenus impreſſa. Sed non contentus benigniſsimus Princeps hoc beneficio, ſi quid etiam in legendis autoribus (vt omne tempus, quod ab oratione & publicis negociis vacat, ſacrorum autorum lectione tranſigit) obſeruaret, quod inſtituto meo conduceret, humaniſsime mihi cómunicauit. Huius enim eſt præter alia, quod ex D. Thomæ commentariis in epiſtolam Pauli ad Galatas, probauimus D. Paulum Hiſpanis prædicaſſe verbum ſalutis. Huic igitur, amice Lector, optimo Principi & ſanctiſsimo Præſuli gratiam me cum habeas pro tanto beneficio, ac ſalutem ipſius deo Opt. Max. deuotis precibus commendes.

Neque monaſterium Alcobacienſe ſilentio prætereundum, cenſu lo-
2 cuples, ditione amplum, antiquitate venerandum, & in quo facile tum Diui Bernardi autoritatem ac ſanctitatem, tum Alfonſi Henrici primi Portugalliæ regis magnificentiam agnoſcas, de qua re ſuo loco dicemus. Huius igitur monaſterij patribus gratiam libenter habeo, quod & codicem illum ſuum, quanquam iuſſu & autoritate prædicti Principis, tamen non inuiti commodauerunt, & alia nonnulla de monaſterij ſui primordiis & inſtitutione vltro ipſi præbuerunt.

Sed Eccleſiæ Bracarenſis perquam reuerendo collegio multo maximas
3 gratias debeo, quod Ferdinando Gundiſaluo ſacerdoti, viro probo & honeſto, mihique iam inde à multis annis amico permiſit, vt quicquid in archiuis illius ſanctæ Eccleſiæ reperiret antiquitatis, id omne diligenter excuteret, & ſi quid reperiret, quod ad rem meam pertineret, eius me compotem faceret. Quorum beneficio ſimul ac diligentia dicti ſacerdotis, plurima ſum conſequutus venerandæ antiquitatis monumenta, quæ ſuis locis proferentur. Fuere vero huius beneficij autores viri nobilitate conſpicui, Dominus Petrus à Souſa Bracarenſis Eccleſiæ Cantor, vt ipſorum more loquar, & Balthaſar Carnerius Scholaſter. Atque alij per

UVA. BHSC. IyR_207_2

multi, quos enumerare longum sit, sed eorum memoriam grato semper animo colam.

Dominus Iulianus ab Alba non postremum hic locum meretur, quem inclytus Portugalliæ Rex Ioannes Tertius ob insignem ipsius integritatem & inculpatos mores, sorori suæ Dominæ Mariæ, heroidi omnibus animi corporisque dotibus incomparabili, & inter rara exempla numerandæ, primum pædagogum elegit: deinde post multa & longa virtutum ipsius experimenta idem Rex & mariti iudicium sequuta Regina Dominæ Mariæ filiæ suæ vnicæ, in spem ac successionem tot tantorumq; Regnorũ enuptæ, (quam Castella Principem suam magno cum gaudio vidit, sed maiore cũ dolore intempestiua morte velut in herba sibi præreptã luxit, atq; etiam num luget:) à secretis esse voluerunt, & nunc tandẽ ob tam multa ipsius & tam præclara merita episcopũ Portalegrensem creauerũt. Hic inquam, Præsul reuerendissimus, quum alias optime semper meritus de me, tum vero ad hanc obeundam prouinciam, quicquid habebat librorum, quicquid monumentorum Hispaniæ, quorum semper curiosus inuestigator fuit, non solum prolixe cõmunicauit, sed etiam nonnullos ære proprio mercatus est codices, quos mihi sciebat deesse. Quod beneficiũ nisi agnoscam & colam, merito ingratissimus omnium censear mortalium.

Sequitur Georgius Cœlius Sereniſsimi Principis ac Domini mei secretarius, & celeberrimi monasterij sancti Georgij prope Conimbricam dignissimus Antistes, de cuius viri laudibus & eruditione, quid opus est dicere, quum ipsum sua celebrent ingenij monumenta? Tamen temperare mihi non possum, quin hoc loco ponam elogium de ipso Nicolai Clenardi viri ab omni adulationis suspicione tam alieni, quàm fuit ab omnibus aliis vitiis remotissimus, quod elogium reperi in schedis quibusdam ipsius autographis. Id vero tale est. Georgius Cœlius non carmine tantum Resendio riualis, sed & oratoriis laudibus adeo bene percultus, vt paucos credam tam prope ad puritatem accedere Ciceronis. Certe Isocraticam iucunditatem lenitatemque sic refert, vt parem non viderim. Hactenus Clenardus non inelegans ingeniorũ spectator. Hic, inquam, Georgius Cœlius non solum Alcobacensis codicis, (qui mihi fuit huius instituti prora & puppis) primus index fuit, sed etiã ex Bibliotheca sua Græcis Latinisq; libris instructissima plurimos libros benigne suppeditauit, qui rebus meis non mediocriter commodauerunt.

Martinus ab Azpilcueta Decretorum Doctor Nauarrus, ex Salmanticensi Academia, vbi erat Iuris Canonici professor primarius, ab Ioanne Portugalliæ & Algarbiorum Rege, annuo mille ducatorum stipendio, eòque perpetuo, ad eandem functionem Conimbricam vocatus, atque à Domina Catharina Regina sereniſsima ob egregia

UVA. BHSC. IyR_207_2

vitæ merita, Conimbricensis Ecclesiæ cathedralis Cantoria, vt ita loquar, dignitate donatus, vir multis mihi nominibus suspiciendus, cuius insignis vtriusque iuris, Philosophiæ, Theologiæ peritia, Cathurci, Tolosæ, Salmanticæ, Conimbricæ, quibus in Academiis maximo applausu & frequentissimo semper auditorio docuit, est admirabilis, sanctitas vitæ vix credibilis, & integritas morum omnibus amabilis. Hic non solum libris, consilio, iudicio suo limatissimo me iuuit, verum ex ipsa vsque Nauarra schedas nonnullas mihi curauit adferri, quæ conatibus meis non minimum attulerunt adiumenti.

Atque hic mihi lachrymæ iusto dolore prosiliunt Lector amice, quod
7 venerabilem, & mihi perpetua recordatione colendum Fratrem Franciscum à Victoria sacræ Theologiæ, dum in viuis ageret, Salmanticæ professorem primarium, in hoc catalogo ponere non liceat. Antequam enim ipsum instituti mei certiorem facerem, ipsum, inquam, cuius arbitrio regebar, consilio nitebar, in cuius beneuolentia acquiescebam: præsentis vitæ calamitatibus perfunctus, in Sanctorum contubernium vt ego quidem persuasum habeo, translatus fuit. Qui si vixisset, dicti mirum, quantum subsidij conatibus meis attulisset. Erat enim eruditione incredibili, lectione pené infinita, iudicio exactissimo, memoria exprompta, vt quoddam naturæ miraculum merito videretur. Gratuletur sibi Sancti Dominici illustris ac religiosa familia, quod talem nacta sit virum, quo nescio equidem, an à multis annis alium habuerit sacræ Theologiæ peritiorem, quod ipse quoque testatum fecisset, si tam fuisset scribendi cupidus, quàm erat egregie peritus. Illud certe sine scrupulo mihi videor affirmare posse, neminem fuisse multis annis tota Hispania, omnium bonarum artium ac totius humanitatis doctiorem, vt non immerito Nicolaus Clenardus dicere solitus sit, neminem se nosse, ne ex iis quidem, qui omnem ætatem in Latinis literis triuissent, cuius ipsi tam placerent epistolæ, quam Victoriæ, qui si animum aliquando ad scribendum appelleret, orbem vniuersum fama sui nominis occuparet. Ignosce mihi candide Lector, quod dolori meo indulgens, in eius viri laudes euagatus sum, de quo pauca dicere religio est, multa non sufficiunt, nihil dicere impium. Non potui de Victoria silere, cum Martini ab Azpilcueta meminissem, quod eos viros communi consilio semper expertus sim præ cæteris omnibus optime de Vasæo meritos.

M. Petrus Margallus Lusitanus, Philosophiæ, iuris Pontificij, Theo-
8 logiæ cõsultissimus, & olim Salmanticẽsis Academiæ professor celeberrimus, nũc Canonicus Eborensis, cõmunicatis mihi libris multis, quorum habet innumeram supellectilem, non minimã meretur benignitatis suæ laudem & gratiam, vt alia ipsius in me beneficia breuitatis studio in præ

UVA. BHSC. IyR_207_2

sentia silentio præteream.

Clarissimus D. Petrus à Villalon archidiaconus Turolensis in Cæsarauguſtana Eccleſia Metropolitana: & ornatissimus D. Michaël Leerma illius olim Pædagogus, quæ mihi de rebus Aragonum deerant, ſtudioſe quæſita liberaliter ac benigne pro veteri amicitia mihi miſerunt, quorum tanto libentius memini, quod olim mihi Salmanticæ domeſtica conſuetudine coniuncti, iucundam diuturnamque ſui memoriam in animo meo reliquerunt. 9

Duo reſtant, qui bonam huius lucubrationis partem ſuo ſibi iure vendicare poſſunt, adeo mihi ſummam operam ſuam nauauerunt. Prior eſt L. Andreas Reſendius Luſitanus, Theologus, Orator, & Poëta inſignis, & Reuerendiſsimi ac ſereniſsimi Cardinalis & Principis D. Henrici à concionibus, vir antiqua mihi beneuolentia, eáque olim Louanij incepta coniunctus, & mei in Hiſpaniam aduentus quodammodo autor, certè incitator. Is me in hoc opere libris antiquis manu ſcriptis, ſchedis ſuis, iudicio copioſe iuuit, néque quicquam habuit antiquitatis, cuius ipſe nō ſolum eſt curioſiſsimus, ſed etiam ſcientiſsimus, quod mihi pro candore ſuo non benigniſsime communicauit. Præterea ſi quid mihi ſuboriretur ſcrupuli, ad illum tanquam aſylum quoddam ſemper confugi, cuius exactiſsimum in re literaria iudicium non ego ſolum ſemper maximi feci, ſed & Nicolaus Clenardus, cuius hoc quoque de Reſendio noſtro in ſchedis elogium reperi, Andreas Reſendius Poëta inſignis, tanta carminis maieſtate, tam neruoſis inuentionibus donatus ab Apolline, vt ſi in ſtudio poëtico perduraret, tam nobilem vatem haberet Ebora, quàm genuit olim Corduba. Alter eſt frater Iacobus Hallenſis, patria Hannonius, ſed apud Hiſpanos in prouincia ſancti Iacobi, regulam obſeruantiæ D. Franciſci per annos fere quadraginta religioſiſsime profeſſus, vir inculpatæ vitæ, & ſingulari humanitate præditus, mihíque iam inde ab eo tempore, quum primum in Hiſpaniam veni, arctiſsima neceſsitudine coniunctiſsimus & pluſquam Pylades alter, qui poſtquam factus eſt huius inſtituti mei certior, non ſolum quos habere potuit libros, mihi miſit, ſed excuſsis omnibus Bibliothecis, & præcipue Franciſcana, hoc eſt monaſterij ſui, (cui ego monaſterio, quum aliis multis, tum hoc præcipue nomine ſum deuinctiſsimus, quod in eo nonnulla ſint inuenta monumenta hiſtoriæ Hiſpanæ antiquiſsima, quibus ego vehementer adiutus ſum) quicquid inuenire potuit, quod ad rem meam faceret, indefatigabili ſtudio propria manu mihi deſcripſit, tantumque ſuſcepit laborem amici cauſa, vt merito mecum communis huius operis autor cenſeri debeat, certe ſine ipſius opera, non potuiſſem recte meo fungi officio. Io

Hunc catalogū deſcribere libuit, tum vt talibus viris tam benemeritis de

me

UVA. BHSC. IyR_207_2

me gratiam aliquam reponerem, tum vt alios hac grati animi testificatione animarem, vt si quid habent abstrusum aut reconditum de antiquitatibus Hispaniæ, in medium proferant, parem gratiam relaturi: tum denique, vt maior huic Chronico sit fides apud eos, qui intelligent, qualium virorum fauore, opera, auxilio fuerim adiutus.

OBTESTATIO AD LECTOREM.
Caput Septimum.

POSTHAEC mihi orandus es humanissime Lector, vt hos labores meos, qui certe non fuere mediocres, boni consulas, & si cubi lapsus fuero (quis enim tam Lynceus, vt non aliquando cæcutiat?) candide me ac syncero animo admoneas. Paratum enim semper experieris ad palinodiam eorum, quæ perperam scripsi, idque non sine honorifica eorum mentione, per quos iuste atq; amice admonitus fuero. Neque enim ego is sum, qui non veritatis quàm opinionis meæ potiorem rationem ducam. Sin talis erit admonitio, cui merito cedere non debeam, tamen eo linguæ temperamento, quod scripsi tuebor: vt & gratia bonæ voluntati habeatur, & veritas non destituatur defensionis auxilio. Semper enim mihi arrisit in primis illa Senecæ notabilis sententia. Si merito obiurgauit aliquis, scito quia profuit: sin immerito, scito quia prodesse voluit. Atque vt quod pollicitus sum, re ipsa præstẽ, duos hoc loco nominabo, qui hoc munere docte atque amice functi sunt. Prior est Ioannes Genesius Sepulueda, Theologus, Philosophus, Orator insignis. De cuius singulari eruditione, quid opus est dicere, quum tot æditis libris testatissima vulgo sit? Satis sit ad laudem ipsius, quod illum ex tanto doctissimorum virorum numero Carolus Quintus Imperator semper Augustus potissimum delegerit, a quo res ipsius terra marique præclarissime gestæ, perpetuæ memoriæ commendarentur. Is igitur, quum ipsi à Maximiliano Boëmiæ rege, tum regias vices in Hispania cum vxore Maria gerente, censura huius Chronici demandata esset, candide atque erudite quædam notauit, in quibus illi non satisfeceram, quod adeo non ægre tuli, vt etiam magni beneficij loco duxerim. Alter est Didacus Neila iuris Pontificij Doctor, & Salmanticensis Canonicus, præter incredibilem humanitatem Græce Latinéque doctissimus. Id quod satis indicat Breuiarium trium lectionum, ab ipso iussu Francisci Quignonij Cardinalis, auspiciis summi Pontificis ita venuste, ita erudite concinnatum, vt nihil supra. Hic quoque, quum lucubrationem hanc perlustrasset, & quædam deprehendisset, quæ vel errata, vel ex autoribus deprauatis translata ipsum offenderent, eo me candore, ea humanitate ne de facie quidem no-

UVA. BHSC. IyR_207_2

tum admonuit, vt erroribus meis hoc quoque debeam, quòd maximæ, & vt ſpero, perpetuæ inter nos amicitiæ feneſtrã patefecerint. Sed non eſt ſilentio prætereundus Gaſpar à Caſtro ſingularis ipſius amicus, & in compoſitione Breuiarij ſocius, vir non ſolum vtriuſque linguæ peritia, ſed etiam eximia pietate præſtans, qui tametſi vel nulla vel pauca notauit, tamen multa antiquitatis monumenta, quæ plurima ſummo ſtudio per totam ferme Italiam atque Hiſpaniam perquiſita collegit, benigne communicauit, quibus ego ſaltem, quæ ambigue & cum quodam ſcrupulo dixeram, confirmare poſſem. Cæterum his ita præmiſsis, ad ea, quæ de Hiſpania dicenda ſunt, vertatur oratio.

UVA. BHSC. IyR_207_2

BREVIS DESCRIPTIO AC DIVISIO HISPANIAE.

Caput Octauum.

ISPANIA STRABONI CORIO bubulo humi protenſo comparatur. Ea pelago vndique cingitur, niſi qua parte Pyrenæi mõtis obiectu à Galliis diuiditur. Habet Hiſpania ab ortu montem Pyrenæum, qui à Veneris templo ſiue promontorio exortus, prope Illiberos (Coliure hodie appellant) in Oceanum procurrit Britannicum, atque hac parte maxime anguſta eſt, adeo vt ego, dum per Cantabriam iter facerem, in monte diui Adriani, D. Ferdinando Colonharum rerum peritiſsimo commõſtrante, niſi fefellit aſpectus, vtrunq; mare me vidiſſe meminerim, Oceanum videlicet, cui eramus proximi: atque eminus, quantum oculorum proſpectus ferre poterat, Mediterranei maris albicantes fluctus. A Septentrione autem clauditur Oceano Cantabrico, ab Occaſu mari occiduo, à Meridie freto Herculeo & mari Balearico. Lib. 3.

1

2 Diuiditur vero Hiſpania in tres prouincias, Beticam, Luſitaniam & Tarraconenſem. Betica à Septentrione clauditur Ana fluuio, ab Occaſu habet eam Atlantici Oceani partem, quæ eſt inter oſtium Anæ & fretum Herculeum, à meridie mare Balearicum, quod eſt inter fretum Herculeum & Charidami promontorium, quod vulgo appellari dicunt Cabo de Gata. Ab oriente terminatur linea ducta ab hoc promontorio per Caſtulonem ad Anam fluuium. Dicta eſt Betica à Beti fluuio memorabili, qui prouinciam totam interſecat, qui ortus in ſaltu Tygenſi decurrit in Oceanum Atlanticum, atque hodie appellatur vocabulo Arabico Guadalquibir, quod ſonat fluuium magnum. Hæc prouincia poſterius à Vandalis habitatoribus Vandalitia dicta, hodie quoque corrupto vocabulo, Andaluſia dicitur.

3 Luſitania à Septẽtrione habet Durium fluuium ab oſtio ipſius, vſque ad pontem, qui eſt cõtra Septimancas: ab Occaſu eam Oceani Atlantici partem, quæ eſt inter oſtia Anæ & Durij: à Meridie Beticam: ab Oriente terminatur à Tarraconenſi, linea ducta ab Oretania veteri, vſque ad pontem, qui habet è regione Septimancas.

Luſitania nomen accepit à Luſo Liberi patris filio & Lyſa eiuſdem Liberi ſocio cum Luſo bacchante, vnde nunc à Luſo Luſitania, nunc à Lyſa Lyſitania dicitur, vt etiam annotauit L. Andreas Reſendius.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Lusitania, vt diximus, duobus clauditur fluminibus, Ana & Durio, intersecatur Tago, omnibus his memorabilibus. Quorum Anas in Laminitano agro exoritur è montibus Carthagini & Murciæ vicinis. Vnde triginta M. P. decurrens, obtusis totum se propere condit cuniculis, rursusque stadiorum sexaginta quatuor subterraneo peracto cursu, totus renasci videtur, quemadmodum ait Marius Aretius Patritius Syracusanus, atque ita modo se in stagna fundens, vt inquit Plinius, modo in angustias resorbens, aut in totum cuniculis condens, & sæpius nasci gaudens, prope Myrtilim (Mertolam hodie vocant) in Atlanticum Oceanum effunditur. 4

In dialogo Calipho. lib. 3. c. 1

Tagus in Celtiberia oritur Tarraconensis prouinciæ regione, ac primũ Celtiberiam, mox Carpentaniã, deinde Lusitaniã secans, prope Olisiponem in Oceanum quoque exoneratur Atlanticum. Fluuius hic antiquis celebratus est arenis aureis, quas hodie quoque reperiri affirmant, & esse, qui ex ea re quæstum non mediocrem faciant. 5

Durius in Pelendonibus prouinciæ Tarraconensis oritur, fluitque in Meridiem vsque ad Numantiam, quæ prope Soriam olim fuit, inde per mediam fluens Castellam, mox in Portugalliam transit, Lusitanicam ab Interamni & Transmontana diuidens, prope ciuitatem Portugallensem in Oceanum deuoluitur Occidentalem, plurimis absorptis fluminibus, quorum non infimi nominis est Thormis, quem Salmantica nobilissima disciplinarum omnium magistra, vicinitate sua nobilitat.

Interamnem appello Portugalliam, quæ est inter Durium & Minium, regio non minus amœna quàm fertilis, quam & ipsam nonnulla irrigãt flumina, quorum præcipui, Auus, cuius in ripa tota nullam cernas arborem spiniferam, hoc est, ex earum genere, quæ mala Medica siue aurea, citrea, aut alia id genus producũt, quod huic fluuio cum Aleste Bracarensi fluuio commune esse aiunt, quum tamen tota illa prouincia sit horum fructuũ, siqua alia, multo feracissima, & Nebis, quem Neue, seruato nomine, hodie appellãt, & Limia celebratus antiquis fluuius, quem Lethen Græci, Obliuionem Latini nuncuparũt, hunc falso Gerundensis Episcopus cum Minio confundit. 6

Habet & alios Lusitania non pœnitendos amnes, quorum non postremus est Munda Conimbricensis Academiæ propinquitate celebris, Mondegum hodie nuncupant, qui & ipse aureis arenis & ramentis celebratur. Perperam idem Gerundensis Conimbricam Mundam fuisse affirmat, & eam, in qua filij Pompeij fuere victi, refragãtibus aperte Cæsaris commentariis, nimirũ Munda oppidum erat nõ in Lusitania, sed Betica. Nec minus inepte in Ptolomæo & Pomponio Mela, quidã Lacobrigam Conimbricam esse asserunt, quum vel ipse Pomponius Mela Lacobrigam in sacro Promontorio ponat, de qua plura dicemus suo loco. Non longe 7

lib. 3. c. 1

à Munda

UVA. BHSC. IyR_207_2

à Munda est Vaca fluuius, hodie Vogam appellant, quemamnem non posuissem, nisi Plinius eius meminisset.

In eodem tractu, nimirum octo leucis à Conimbrica, visitur etiá hodie fons ille admirabilis, quem Plinius in Catinensi (ita enim in Plinio legendum) Hispaniæ agro ponit, qui quicquid admotum fuerit, absorbet. Cuius rei se præsente factum periculum mihi affirmauit perpetuo mihi venerandus dominus meus Henricus Cardinalis & Princeps, coram rege Ioanne & cæteris fratribus regiis, quum in arborum truncis, & ramis, tum in iumento, quod fonti admotum pede, paulatim absorberi cœptum, ægrè tandem à famulis extractum est. Affirmat Plinius alterum iuxta fluere, qui omnia respuat. Is hodie, si extat, saltē ignoratur. Fons ille nunc appellatur Feruentia, & ager, in quo visitur, Cadíma non procul à Tentugalensi municipio. li. 4. c. 21 li. 2. c. 103

8

Habet altissimos Lusitania montes, quorum vel præcipuus, qui à stella cognomen habet, in cuius cacumine frequenter in lacu quodam fragmenta nauium reperiuntur, quum tamen à mari plusquam duodecim leucis distet. Quin & exæstuare, & tempestatem ibi audiri affirmant accolæ, quoties intumescit mare. Similia fere leguntur de monte quodá prope aquas Flauias, vulgo Chaues, in transmontana Portugallia.

9

Portugalliam improprie Lusitaniam appellant, cum alioqui nec tota Portugallia Lusitaniæ finibus circunscripta sit, nec totam Lusitaniam complectatur, illud tamen negari non potest, potiorem Lusitaniæ partē Portugalliæ regi parere. Diuiditur vero Portugallia in Transtaganam, Cistaganam, & Interamnem. Transtagana Beticæ partem carpit, eam scilicet, quæ ab Ana vsque ad regni limites porrigitur. Interamnis tota extra Lusitaniam est, nisi repudiata descriptione posita, Straboni magis accedamus, qui ait maximam Lusitanorum partem Callaicos appellatos. Huius regionis longitudo est octodecim leucæ, latitudo, qua maxima est duodecim, alibi tantum sex, aut etiam quatuor. Atque in hoc tam exiguo terræ interuallo, præter Ecclesiam Bracarensem metropolitanam, & Portugallensem cathedralem, ac alias quinque collegiatas, reperias plusquam centum triginta monasteria, quorum pleraque reditus habent amplissimos, præterea plus minus mille quadringentas sexaginta parochiales cum suis baptisterijs, vt scribit quidam, certe in ea parte, quæ Bracarēsem agnoscit ecclesiam octingentæ recēsentur. Ex qua re fertilitatem & antiquam religionem gentis facile agnoscas. De amœnitate vero quid opus est dicere, quum in ea numerata sint vltra viginti quinque millia fontium perennium, pontes quadrato lapide elegantisime constructi, prope ducenti, portus marini sex. Quod propterea tacendum minime duxi, quia bonitas & dignitas huius prouinciæ fere ignoratur. lib. 3.

10

Huic prouinciæ adhæret ea, quam Transmontanam appellant, regio

11

optimi

UVA. BHSC. IyR_207_2

optimi tritici, generoſique vini ferax, in qua eſt Brigantia, caput ampliſſimi ducatus, cui hodie præeſt, multiſque annis præſit, non regio tantum ſtemmate inclytus, ſed omnibus etiam corporis animique dotibus præſtantiſſimus heros D. Theodoſius omnium eruditorum præconijs celebrandus.

Ex huius regionis mõtibus affirmauit mihi ampliſsimus Princeps & dominus meus Henricus Cardinalis regi Ioanni fratri ſuo ſe præſente allatum lapidem, aureis ramentis ac bracteolis plenum. Sed hactenus de Luſitania.

Reliqua Hiſpaniæ pars ad Tarraconenſem pertinet prouinciam, quæ habet a Septentrione Oceanum Britannicum, ab Oeaſone (ſic appellant promontorium propè fontem Rabidum ſiue Fontarabiam) ad Nerium promõtorium, quod hodie dicitur Finis terræ: ab Occaſu Oceanum Atlanticum, à dicto promontorio vſque ad oſtium Durij: à Meridie Luſitaniam & Balearici maris oram: ab Oriẽte Pyrenæos mõtes, quibus à Gallia ſeparatur Hiſpania.

Tarraconenſis à Tarracone ciuitate nomen accepit, eius prouinciæ metropoli, ciuitate ad excipiendas Principum peregrinationes, vt inquit Strabo, egregie nata, & in qua Imperatores iuriſdictionem agitabant. *lib. 3.*

Complectitur hæc prouincia Murciæ regnũ, & Valẽtiæ, & Aragonum cum Cathalonia, Caſtellam veterem, Nauarræ regnũ, Portugalliam Interamnem, Galleciæ regnum, Aſturias, totam Cantabriam.

Habet præter Durium, qui in ea naſcitur, & alios fluuios Cæſari, Lucano, Silio Italico, Martiali celebratos, Iberum fluuium tantum, vt toti Hiſpaniæ nomen Iberiæ dederit, qui ſolus omnium (de quinque præcipuis loquor) reliquis in occaſum vergentibus, in Auſtrum defluit, & in mare Balearicum exoneratur, cuius rei cauſam, qui noſſe volet, ex principijs Hiſtoriæ Antonij Nebriſenſis viri vndecunque doctiſſimi petat, quem hic in multis ſequuti ſumus.

Hiſpania primum vnica fuit prouincia proconſularis, vel potius conſularis, ſiquidem P. Cornelius Scipio Africani maioris pater, Conſul ad eam miſsus eſt contra Annibalem, tametſi poſtea Proconſul adminiſtrauit, vt ex T. Liuio patet, idque anno vrbis conditæ quingenteſimo trigeſimo quarto, fuitque ad eum modum prouincia proconſularis per viginti tres annos, per quos adminiſtrata, poſterius dicemus, donec anno vrbis conditæ quingenteſimo quinquageſimo ſeptimo. Cn. Cornelio Cethego, & Q. Minutio Rufo Coſſ. diuiſa eſt in duas prouincias Prætorias ſiue Proconſulares, nam eoſdem ſubinde T. Liuius nunc prætores nunc proconſules appellat. Sed hoc intereſſe cenſeo, quod prius erat Proconſularis imperio Conſulari, ſcilicet quia tanta eſſet in Hiſpania belli moles, non ſolum aduerſus ipſos Hiſpanos, verum etiam aduerſus tres *li. 1. & 2. de 2. bello Punico.* *li. 9. de bel macedo. & alibi ſæpe.*

clariſsimos

UVA. BHSC. IyR_207_2

clariſsimos Carthaginēſiū duces, ac totidē exercitus, vt cōſulari opus eſſet imperatore & exercitu. Annibal vero ita grauis hoſtis immineret Italiæ, vt vterq; Conſul ad eā tutandā neceſſarius eſſet: quod proximū erat, Procōſul miſſus eſt imperio & poteſtate Cōſulari, donec, vt dixi, in duas diuiſa eſt prouincias Prætorias ſiue Procōſulares, & per Prætores ſiue Procōſules adminiſtrata eſt imperio et dignitate Prætoria ſiue procōſulari. Tamet ſi nō ignoro Prætorē Aſconio Pædiano dici omnē magiſtratū, cui pareret exercitus. Ita tamē in duas prouincias diſpertita eſt Prætorias, vt pro ratione bellorū ingruentiū, ſi quādo res ita poſceret, nunc hæc, nūc illa, nōnunquā etiam vtraq; ſimul fieret Conſularis. Nā Catone Conſule per Conſulem vnū, ipſum nempe Catonē Cēſorinū, & duos Prætores res geſtæ ſunt in Hiſpania. Tempore Numantini belli & contra Sertoriū duos conſulares duces & exercitus, & nōnunquā tres miſsi ſunt, vt ſuo loco dicemus.

14 Hæ duæ prouinciæ dicebātur citerior & vlterior. Quæ pro diuerſa ratione tēporū diuerſos habuere limites. Primū enim citerior Hiſpania dicta eſt, quicquid in ea Romani à mōtibus Pyrenæis cis Iberū obtinebāt: vlterior quicquid vltra. Poſtea prorogatis imperii finibus, vetus forma prouinciarū mutata eſt, vt ipſe quoque Plinius teſtatur, & citerioris Hiſpaniæ limites Iberū tranſierunt, bonāque Tarraconenſis prouinciæ partē occuparūt: & ab Aſturibus per Vaccæos & Oretanos vſque ad Carthaginem nouam porrigebatur, vt ex Paulo Oroſio conſtat. Quo tēpore vlterior à Gallecia ſumebat exordiū, vt patet ex L. Floro, qui ſcribit ad hunc modum. D. Iunius Brutus in vlteriore Hiſpania feliciter aduerſus Gallecios pugnauit &c. Poſtremo cedente iam in iura Romanorum tota Hiſpania, rurſus prouinciarū termini mutati ſunt ad eum modum, quem ſcribit Plinius, vt tota Tarraconenſis prouincia citerior eſſet Hiſpania, Betica & Luſitania vlteriorem facerent.

lib. 3. ca. 3.

lib. 1. ca. 2.

lib. 56.

lib. 3.

Habebāt hæ prouinciæ ſuos conuētus, vnde finitimi populi iura petebāt. Betica quatuor, Gaditanū, Cordubēſem, Aſtigitanū, Hiſpalenſem. Luſitania tres, Emeritēſem, Pacēſem & Scallabitanū. Scallabis hodie ſanctarē à ſancta Irene nomē habet: Tarraconēſis prouincia ſiue citerior Hiſpania ſeptē, Carthaginēſem, Tarraconēſem, Cæſarauguſtanū, Clunienſem, Aſturū, Lucēſem, Bracarēſem. Clunia Plinio in Areuacis eſt, atq; in fine Celtiberiæ, qua parte Celtiberia Carpetaniæ iūgitur. Antonius Nebriſſenſis & Flo. à Cāpo affirmāt Cluniā fuiſſe eā, quæ hodie vulgari ſermone Cruña dicitur: oppidū, quod ab Vxama ciuitate abeſt leucis ſex, à Durio amne tribus, à Callaroga D. Dñici patria duab⁹. Vnde & Nebriſſēſis Comitē illius oppidi dominū, Comitē Cluniēſem appellat. Et recte illi quidem nō abludēte vocabulo. Quāquam quæ olim Clunia erat, ab eo oppido quarta leucæ parte diſtat, neque quicquā nunc habet, præter antiquæ vrbis veſtigia, & Sacellum D. Virgini ſacrum, appellaturque Caſtro, vbi

lib. 3. ca. 3.

extant

UVA. BHSC. IyR_207_2

extant etiam num amphitheatri & aliæ antiquitatis reliquiæ, sed & sigillū conuentus Clunienſis ibidem quinque ab hinc annis repertum, ac penes Comitem Clunienſem aſseruari mihi affirmatum eſt. Sunt non procul Clunia & fodinæ iaſpidis præſtantiſsimi. Perperam in Ptolomæis quibuſdam impreſsis Clunia dicitur eſſe, quæ appellatur ciuitas Regalis.

li. 1. parali

Hiſpania, vt ſcribit Gerundēſis Epiſcopus, cui antiqua ſuffragantur concilia, in quinque prouincias diuiſa eſt tempore Conſtantini Pij, Tarraconenſem, Carthaginenſem, Beticam, Luſitaniam, Galleciam. 15

Hiſpania habuit tempore Maurorum plurimos regulos: poſterius, à ſex regibus poſſeſſa eſt, Legionenſi, Nauarrenſi, Caſtellano, Aragonenſi, Portugalliæ, Granatenſi, qui erat Maurus. Legionenſe deinde cū regno Caſtellæ coiit. Reliqua tempore Ferdinādi regis Catholici ad vnius Caſtellæ regis arbitrium & imperium, fuſis pulſiſque Hiſpania Mauris redacta ſunt, excepta Portugallia, quæ proprium habet regem. 61

Qui plura de Hiſpania noſſe volet, quot habeat epiſcopos, quot Principes & primatos viros, quibus denique rebus abundet, præter Marinæum Siculum, legat Damiani à Goës ea de re libellum curioſe ac diligenter ſcriptum. Nobis hæc delibaſſe ſufficit.

DE LAVDIBVS HISPANIAE. Cap. 9.

DE LAVDIBVS Hiſpaniæ ſuperfluum videtur aliquid ſcribere poſt tot autores, qui eas pluribus verbis complexi ſunt. Tamen pauca quædam perſtringam, magis id adeo, ne nihil dixiſſe videar, quam quod neceſſarium exiſtimem. Igitur illud merito inter primas Hiſpaniæ laudes ponendum videtur, quod ipſe quoque Cæſar in commentariis ſuis affirmat: regionem eſſe ſaluberrimam, quam illi laudem cum Gallijs communicauit: ſed Iuſtinus Hiſpaniam contendit Gallia & Africa, ſicut fertiliorem, ſic aëris temperamento ſalubriorem, vt quæ nec violento, ſicut Africa, ſole torreatur, nec aſsiduis, vt Gallia, ventis fatigetur, adeo in omnia frugum genera fœcunda, & frumenti, vini, olei, melliſque copia redundans, vt non incolis tantum abunde victum ſuppeditet, ſed etiam Italiæ, & Romæ rerum dominæ frequēter duriſsimis temporibus peropportunam frumenti, armorum, veſtimentorum, atque omne genus commeatuum abundantiam ſubminiſtrauerit, quod T. Liuius ſecundo bello Punico non ſemel factum oſtendit. Hæc etiam Cæſari res in Gallia gerenti, materiam fabricandis nauibus, equos, equites ſuggeſsit.

A ſalubritate. I. li. 3. de bello ciuili, li. 44.

A fertilitate, 2.

li. 10. de 2 bello Pu. li. 3. 5. 7. de bel. Gal lib. ultimo ca. ultimo

Plinius primam totius orbis laudem Italiæ tribuit, proximam Hiſpaniæ, ſed neſcio equidem, an vlla parte laudis Hiſpania cedere debeat Italiæ, de iis loquor, quæ ad ſalubritatem ac fertilitatem pertinet vtriuſque

regionis.

UVA. BHSC. IyR_207_2

regionis. Nam ſiquis veterũ monumenta diligẽter excutiat primũ illud reperiet, Hiſpanos frequẽter Romanis vitæ ſubmiſiſſe ſubſidia, nunquá vero Romanos Hiſpanis, aut ſi miſerunt, militibus ſuis in prouincia bellum gerentibus miſerunt. Quin & ipſos Romanorum exercitus, vel in ſuam perniciem aliquoties aluit Hiſpania, vnde illud Catonis Cenſorini celebre dictum, Bellum ſe ipſum alet. Qui non ſolum exercitum conſularem cum prætorio ſine vllis reipub. ſumptibus in Hiſpania contra ipſos Hiſpanos pauit, ſed & grandem ex præda pecuniam militi diuiſit, & in triumpho tulit argenti infecti viginti quinque milia pondo, bigati centum viginti tria milia: Oſcenſis auri quingenta quadraginta pondo: & paucis poſt annis Q. Fuluius Flaccus Citerioris Hiſpaniæ Prætor, non exercitum tantum in Hiſpania aluit, ſed ſtipendium etiam impenſis Hiſpaniæ ſoluit, vt affirmat T. Liuius, & in triumpho centum viginti quatuor coronas aureas, cum magna auri & argenti vi tulit, præter pecuniam ingentem, quam exercitui dedit. Deinde auri, argenti, & reliquorum copia metallorum ſemper ſuperior fuit Hiſpania, quantumuis hoc diſſimulet Plinius, quæ his rebus adeo ſemper diues extitit, vt merito Poſidonius apud Strabonem dixerit, in ſubterraneis Hiſpaniæ locis non infernum Plutonem, ſed Plutum ipſum diuitiarum & opulentiæ deum habitare, ſcilicet quòd Hiſpania non diues tantum regio ſibi ſit, ſed aliis etiam diuitias ſufficiat ac ſuggerat. Cæterum hæc auri argentíque copia, neſcio equidem maiori damno an gloriæ fuerit Hiſpanis. Namque diuerſas gentes in Hiſpaniam eius auri cupiditas exciuit, præcipue Phœnicas, qui aurum vili rerum permutatione redemptum, in Græciam, Aſiamque ac nationes cæteras deferentes, maximas ex eo commercio diuitias contraxerunt, atque in Hiſpania tantam repererunt auri argẽtíque copiam, vt cum onuſtis nauibus ſuperaret argentũ, ancoras ipſas ex argento cõflare ſint coacti, vt præter Diodorum Siculũ affirmat Ariſtoteles. Et tamẽ adeo diuitias Hiſpanorũ exhaurire nõ potuerunt, quin Carthaginẽſes, quũ in Hiſpaniá Duce Barca, hoc enim cognomentũ fuit Amilcaris, venerũt, Hiſpanos in Turditania, quæ Beticæ pars erat, argẽteis præſepibus & doliis vtentes inuenerint, vt affirmat Strabo. Quæ res & ipſos quoque Carthaginẽſes in Hiſpaniá pellexit, atque adeo auxit illorũ vires, vt Diodoro Siculo teſte, neq; domeſtico neq; ſociorum milite vſi, Romanos, Siculos, ac Lybios in magna adduxerint pericula, quòd omneis diuitiis ob auri argentíque abundantiá ſuperarent, nam & ipſi noua in Hiſpania metalla inuenerũt, & puteos effoderũt, ex quibus vnus, qui Bebelo ab inuentore appellabatur, & adhuc Plinij tẽpore durabat, trecenta argẽti pondo Annibali indies ſubminiſtrauit, hoc eſt, iuxta æſtimationẽ Budæi ternamilia coronatorum aureorũ in dies ſingulos, a quib⁹ occupata diſpoliatáq; Hiſpania, quũ per multos ános eorũ auaritiá

Tit. Liui. li. 4. de bel. Mace.

li. 10. de bel. Mace.

Ab opulẽtia. 3.

lib. 3.

lib. 6. De mirabi li. Auſcul.

Vbi ſupra.

Vbi ſupra.

li. 33. c. 6.

de Aſſe. li. 4.

ſatiaret

UVA. BHSC. IyR_207_2

atiaret, postea etiam tres Carthaginensium potentissimos exercitus, & maximas Romanorũ copias sustineret, ne sic quidẽ, vt quæ nouis semper metallis scaturiret, euacuari potuit, sed adeo semper sibi cõstitit, vt intra annos paucos, nempe opinor, triginta octo, ex Hispania Romam per varios Prætores in triumphis deportata sint auri supra nouem milia nõgenta nonaginta quinque pondo: coronæ aureæ trecẽtæviginti quatuor, argenti infecti pondo sexcenta triginta duo milia trecenta octoginta septem: argenti Oscensis trecenta nonaginta octo milia sexcenta vndecim: argenti bigati trecenta triginta octo milia viginti tria, argenti signati innumerabilis multitudo. Non hic refero pecuniam militi tot confectis præliis diuisam, cuius iniri numerum posse vix arbitror: non L. Quintij Crispini ex Lusitanis Celtiberisque prædam, à quo scribit T. Liuius tantundem auri, quantum argenti in triumpho translatum, sed quantum transtulerit, prætermisit: non M. Fuluij Nobilioris posteriorem prædã, propterea quod T. Liuius forte memoria lapsus, mihi bis videatur eandem rem posuisse. Illud quoque prætereo, non dubium, quin plureis & ampliores prædas ex Hispanis Romani hoc annorũ interuallo tulerint, sed quarum memoria simul cum T. Liuij monumẽtis interciderit. Quin & argenti fodinas illas taceo Carthagini nouæ vicinas, quæ populo Ro. vicena quina drachmarum milia in dies singulos pensitabant, hoc est, secundum Budæi calculum, duo milia quingentos coronatos, quas Budæus non recte suspicatur easdem esse cum puteo illo Annibalis, de quo loquuti sumus. Nam puteus ille Aquitanis proximus erat, vt Plinius testatur, & Budæus etiam fatetur: sed argenti fodinæ, de quibus nunc loquimur, viginti tãtum stadia aberant à Carthagine noua, vt ait Strabo, quæ ab Aquitanis plurimum distat. Postremo illud etiam dissimulo, quod præter ea, quæ dicta sunt, Asturia quoque, Gallecia, & Lusitania vicena milia pondo auri singulis annis præstabant, quod ipsi quoque Plinio stuporem facit. Verum tot deprædationibus vsque adeo non sunt attenuatæ vires Hispanorum, vt tum primum Romani cœperint experiri, non solũ inexhaustas eorum opes, verum etiam insuperabile robur animi, & virtutem bellicam tantam, quantam ducentis annis expugnare non potuerunt, quid dico ducentis annis? imo nunquam Romani tam pacatam habuere Hispaniam, vt non opus fuerit iusto exercitu. Tunc demum sensere Hispaniam non solum diuitem, verum etiam, vt ait L. Florus, bellatricem, viris armisque nobilem, seminarium hostilis exercitus, eruditricem Annibalis, quæ propterea victa fuit à Romanis, quod sola omniũ prouinciarũ non prius intellexerit vires suas, quam victa est, prius obsessa quàm seipsam cognosceret. Nam si vel vniuersa contra Romanos consurgere, & vires suas conferre, atque vel imperare vel libertatem suam publice tueri animum induxisset, non modo superari, sed ne adiri

lib. 9. de bel. Mace.

lib. 6. de bel. Mace.

lib. 4. de Asse.

li. 33. c. 6. lib. 3.

li. 33. c. 4.

A uirtute bellica. 4.

lib. 2. rer. ab ur. cõ.

quidem

UVA. BHSC. IyR_207_2

quidem ingenio ſitus, vt affirmat Lucius Florus, poterat, ita vndique mari Pyrenæoque vallata eſt. Et tamen hæc ipſa, que vires ſuas non cognouit, quæ nunquam communi totius prouinciæ conſilio bellum iniit, tam cruentas frequenter victorias Romanis dedit, vt ſæpe nihilo melior quàm victi conditio victoris fuerit: & ex victoria nihil præter inane triumphi nomen, & miſerandam ſuorum ſtragem tulerint. Longum eſſet hoc loco recenſere, quoties apud Hiſpanos res Romana in ſummum diſcrimen adducta ſit. Docet hoc bellum Viriaticum, Vaccæorum, Numantinum, Sertorianum. Satis ſit nullam omnino prouinciam tanto labore & cruore Romanis conſtitiſſe, adeo vt neceſſe habuerint aliquoties, arma Hiſpanis adimere, ne poſſent ex bellis bella ſerere. Quam rem adeo ægre paſsi ſunt, vt multi mortem ſibimet ipſis conſciſcerent, gens ferox, inquit Titus Liuius, nullam vitam rati ſine armis eſſe, quippe qui in acie gaudio exultare ſoleant, tanquam glorioſe ac feliciter vita exceſſuri, quod de Celtiberis affirmat Valerius Maximus. Propter quam bellicæ laudis prærogatiuam Hiſpania tanti ſemper habita eſt, vt quum Romani duces alius Africanum, alius Aſiaticum, alius Numidicum, alius aliis cognominibus ſe venditarent: Imperatores poſtea Auguſti, etiam Atticos & Francos ac Germanicos ſe appellarent: Hiſpanici cognomento tanquam ſancto, & inuiolabili omnes religioſiſsime ſemper abſtinuerint. Solus Q. Cecilius Metellus Celtiberici nomen affectaſſe videtur, ſed non obtinuit. Scipio quoque, qui euerſa Carthagine, non niſi Africanus dici ſuſtinuit, diruta Numantia, non Hiſpanicum, non Celtibericum, ſed Numantinum ſe appellare cœpit, contentus eo titulo futurus, niſi illi hic honos negatus fuiſſet. Hæc eſt illa Hiſpania, pro qua duo potentiſsima orbis imperia per tot annos tanquam pro Helena cruentiſsimis præliis decertarunt, ex qua, cum Alexander Magnus legatos amicitiam petentes, ac gratulantes accepiſſet, tum demum & ſibi & iis, qui cum eo erant, rerum dominus viſus eſt, ſi Arriano credimus: quam pacauiſſe Iulius Cæſar inter præcipua militum ſuorum decora commemorat: cuius defectionem cum Nero Auguſtus audiſſet, ad reliquas calamitates infractus & interritus, collapſus, animóque malefracto: diu & ſine voce & prope intermortuus iacuit, atque vt reſipuit, veſte diſciſſa, capite conuerberato, actum de ſe pronunciauit. Hæc illa Hiſpania, quæ prima Romanis inita prouinciarum, quæ quidem continentis ſint, poſtrema omnium, ductu auſpicioque Auguſti Cæſaris perdomita eſt, ſi tamen perdomitam fuiſſe T. Liuio concedamus. Cuius vnicam ciuitatem Numantiam Cicero terrorem imperij Romani appellat: cuius metalla auri & argenti ſacra Machabæorum prædicat hiſtoria, Ioſephus clariſsimus Iudæorum ſcriptor concelebrat. Hæc illa Hiſpania, quam ſimul cum Gallia Trebellius Pollio neruos ac

lib. 4. de bel. Mace.

lib. 2. c. 1.

lib. 7. de geſt. Alex. Magni.

lib. 3. de bel. ciuil.

Sueton. in Nerone. cap. 42.

lib. 8. de 2. bel. Pu. Pro. L. Muræna.

I. Mach. 8.

lib. 2. de bel. Iudai. In. D. Claudio.

UVA. BHSC. IyR_207_2

vires imperij Romani appellat: cuius auxilio Carthaginenſes imperium Romanum ad extremam pene deſperationem redegerunt: in qua vel tyrocinium fecerunt, vel bellicis artibus exercitati ſunt duces, per quos Romani Græciam. Aſiam, ac totum Orientem, poſtremo etiam Septentrionem ſibi ſubiecerunt, cui nunc Roma ipſa totius orbis quondam domitrix faſces ſuos ſubmiſit, quæ Barbarico iugo diu grauiter preſſa, ſed nunquam tota oppreſſa, adeo ſe antiquo nitori ac dignitati in integrum reſtituit, vt pulſis profligatiſque Barbaris, imperio ſuo totum fere orbem complexaſit, India Occidentali, & altero fere orbe Antipodum veteribus incognito Caſtellæ Regibus parente: Rege Portugalliæ Orientali Indiæ, & magnæ Arabum Perſarumque parti, neque pœnitendæ Africæ portioni iura dante, vt totam ferme Africæ oram maritimam, vt plurimas inſulas ſilentio præteream, quæ Luſitanorum imperium agnoſcunt. Atque Hiſpania ſicut opulentia, bellica virtute, imperij amplitudine reliquas omnes prouincias vel ſuperat, vel certe æquat: ita religionis antiquitate, & veræ fidei cultu nulli omnino priores parteis concedit. Scilicet hæc duos habuit apoſtolos diuini verbi annunciatores, at quos apoſtolos? Iacobum Zebedæi filium, qui cum duobus aliis intimus fuit IESV CRISTI Domini & ſeruatoris noſtri conſiliis, & Paulum vas electionis, præter hos beatum Mancium IESV CRISTI diſcipulum, qui omnibus ſacratiſsimæ paſsionis Dominicæ myſteriis interfuit, & multos aliorum Apoſtolorum diſcipulos, à quibus ſacroſanctæ fidei rudimentis imbuta, & plurimorum martyrum ſanguine reſperſa, præcipue vero Beati Iacobi Apoſtoli ſepulchro ſanctificata, tam venerabilis toti orbi fuit, vt primo poſt Romam Eccleſiæ principem numero eſſet ſicut ex epiſtolis & actis Sardicenſis Concilij patet: vt ipſe etiam Conſtantinus Magnus, quum in celebrando feſto Paſchali, conſuetudinem Hiſpaniæ, Galliæ, & aliarum regionum, Orientalibus epiſcopis imitandam proponeret, Hiſpaniam reliquis prouinciis præpoſuerit. Eandem quoque venerationem etiam apud poſteros habuit, ſiquidem in Concilio Remenſi, quod in Gallia tempore Eugenij ſecundi celebratum eſt, cõmuni patrum decreto ſtatutũ fuit, incendiario hæc pœnitentia vti daretur, vt Hieroſolymis aut in Hiſpania in ſeruitio Dei per annum vnum pœniteret. Quin & hodie votũ Compoſtellanum inter ſacroſancta & inuiolabilia cenſetur. Neque ſanè immerito hic honos habitus eſt Hiſpaniæ, quippe quæ Chriſtianæ religionis, ſiqua alia, ſemper obſeruantiſsima fuit, & fidem catholicam, qua ſemel imbuta, ſinceriſsime vſque coluit, hæreticis infeſtiſsima, cõtra quos, ſi remedium domi deeſſet, foris quærebat, vt videre eſt in epiſtolis Diui Cypriani: Nullã enim hæreſin diu conſenſit Hiſpania, &

A religionis antiquitate. 6.

Hiſto. Triſpar. lib. 4 cap. 24.

In priori tomo Cõciliorum. cap. 9.

UVA. BHSC. IyR_207_2

pania, & qui eam impiis erroribus fœdare conati sunt, aliunde plerique omnes venerunt, quod de Marco Aegyptio ipse quoque D. testatur Hieronymus. Priscilianum quidem Hispania genuit, si tamen genuit, sed hæreticum iam velut impium filium pia mater abdicauit pariter & abiegauit. Ariana hæresis alibi nata, alibi oppugnata, sed in Hispaniam à Gothis inducta, ibidem vno die penitus extincta est. Quin & illo ipso tempore, quo perfidiam Arianam Gothorum Reges fouere conati sunt, quàm multi fuerint per totam Hispaniam omnis generis catholici, qui nullis persecutionum procellis ab orthodoxæ fidei confessione potuerunt auelli, tum numerosus martyrum chorus, tum concilia docent, Toletanum secundum, Tarraconense, Ilerdense, Gerundense, Cæsaraugustanum, quæ per ea tempora maximo Reipub. Christianæ bono celebrata sunt. Quam pietatis laudem ad nostra vsque tempora religiosissime seruauit Hispania. Nam vt primum à Barbaricis bellis tota respirauit, nihil antiquius duxere pientissimi Reges, quàm vt Iudæos omnes ac Sarracenos, aut ad professionem catholicæ fidei perducerent, aut pertinaces regni sui finibus exterminarent. Quæ laus præcipue debetur Christianissimis Ferdinando & Isabellæ Castellæ & aliorum regnorum: Emanueli Lusitaniæ & Algarbiorum Regibus, cuius filius Cardinalis & Infans Henricus talibus auis, tali patre dignissimus, auitum ac paternum fidei zelum pulchre referens, sanctæ inquisitionis munus pro CHRISTI amore non dedignatus, non minori studio, quàm pater ditionibus suis gẽtes eas eiecerat, ab omni vel perfidiæ Iudaicæ, vel insaniæ Mahometicæ, vel cuiusuis hæreseos labe, ab omnibus quoque ritibus Christiana professione indignis vindicare Portugalliam non desinit, idque tanta prudentia, vt omnes impiorum hominum versutissimos conatus eludat: tanta integritate, vt nemo, quod cauilletur: habeat: tanta seueritate, vt malos exterreat: tanta rursus clementia ac mansuetudine, vt non paucos ad resipiscentiam pelliciat. Atque hos quidem quanta beneuolentia complectatur, quibus beneficiis prosequatur, & aliis arbitror non obscurum esse, & ego alias, Deo adiuuante, fusius persequar. Illud in præsentia tacere non possum, quod ante annos, opinor, septem, cum duo Mauri iam adulta ætate ad fidem nostram conuersi, baptismi beneficium postularent, non solum eos obuiis vlnis recepit, sed ipse pontificalibus ornatus infulis, die festo Pentecostes, Eboræ in ecclesia sua cathedrali, salutaris aqua lauacri tinxit tanta celebritate, vt si filij fuissent fratris sui Regis, fieri non potuerit honorificentius. Præterea alterum in familiam suam honesta conditione adoptauit, alterum Regi in clientelam dedit. Quæ res mihi tam præclara visa est, vt nihil supra. In reliqua quoque Hispania quotquot sunt de rebus fidei cognitores, ea fide religionem officij seruant

in. 17. c. Esaiæ.

UVA. BHSC. IyR_207_2

cij seruant ea integritate ac vigilantia, vt nemo quisquam hiscere contra sacrosancta Ecclesiæ statuta quicquam audeat. Alibi forsan impie facere non licebit: in Hispania ne loqui quidem, nisi pie, conceditur. Alibi errores forte iam nati extirpantur: in Hispania ipsa etiam errorum seminaria, antequam pullulent, opprimuntur. Noui ego, qui prauis alibi opinionibus imbuti, in Hispania ex animo resipuerint, & quæcunque essent Ecclesiasticis ritibus contraria, vero vultu detestati sint. Plurima, ne prolixus sim, de Hispanorum antiqua religione ac perpetua pietate prætereo, quæ in ipso Chronico suis locis interserentur. Illud nunc dicendum, quòd qua fide Hispani erga Deum, eadem & erga Reges suos semper fuerunt, atque eos etiam, quos pro Regibus coluerunt. Quæ res in causa fuit, vt etiam exteri Reges ac Principes maximum in Hispanorum fide atque auxilio momentum sibi ducerent. Hinc est quod Annibal in Italia, ad difficillima quæque Hispanorum opera maxime vtebatur, & iis plurimum fidebat, vt ex Polybio ac Tito Liuio constat. Hinc, quod Aquitani ad oppugnandos Romanos auxilia & duces ex Hispania citeriore accersiuerunt. Hinc quod Cn. Pompeius bello ciuili in cohortibus Hispanorum maximum sui exercitus robur credebat, quorum ope vincere poterat, si consulto rem gessisset. Quin & Iuba Numidiæ Rex, homo barbarus Hispanos equites, custodiæ suæ causa, circum se habere consueuerat. Plutarchus scriptor grauissimus autor est, hunc Iberis fuisse morem, vt qui Duci alicui se deuouerent, vna cum illo morerentur. Sertorium vero ducem, licet exulem & profugum, cum multa Hispanorum milia deuota sequerentur, atque hostes prope vrbem quandam prælio victores extitissent: Hispanos sui oblitos tanto studio Sertorium protexisse, vt non prius de propria salute cogitauerint, quàm ducem suum humeris asportatum in tuto posuissent. Igitur Sertorium Hispanorum fidelis opera terribilem Romanis fecit, & ipsi etiam Mithridati admirabilem: suorum scelus & insidiæ extinxerunt. Ipse quoque Octauius Augustus Calaguritanorum manum ad corporis sui custodiam vsque ad deuictum Antonium habuit. Nunquam finiam, si commemorare velim, quotquot extant huius rei exempla. Sed superfluum sit in ea re diutius commorari, cuius hodie quoque non obscura vestigia, sed expressa clarissimáque extant documenta. Quænam gẽs toto reperitur orbe Regibus suis obsequẽtior, quàm sint Hispani? quos quum Reges sui in remotissimas quotidie regiones, & alio, vt ille inquit, sole calentes, ad oppugnandos Barbaros mittant, ea accinguntur alacritate, quasi sine puluere & sanguine rem domi suæ gesturi. Cuius rei meo quidem iudicio merito palmariam sibi laudem vendicant Lusitani, adeo Regi suo dediti, quasi ex vnius vita pen-

A fidelitate & pietate erga Reges suos 6.

lib. 3. 3. Decade multis locis.

Iul. Cæsar. li. 3. de bello ciuili.

Ibidem.

In sertorio

Suetonius in Octauio cap. 49.

UVA. BHSC. IyR_207_2

A studiis literarū. 7.

vita penderet omniū. Studia vero literarum ac liberalium artium, quam in Hiſpania ſemper floruerint, quid attinet dicere? quum ſatis id ex Strabone conſtet, qui affirmat inter reliquos Hiſpanos, Turditanos Beticæ populos ſapientia exceſsiſſe, & literarum ſtudiis vſos, memorandæ vetuſtatis volumina habuiſſe, & poëmata ac leges à ſex annorum milibus verſibus conſcriptas. Quanquam quid Strabonis teſtimonio opus erat? Senecæ, Silius Italicus, Pomponius Mela, Columella, Martialis, Lucanus, & alij quam plurimi ſatis loquuntur, quanta fuerit eo tempore literarum gloria apud Hiſpanos, quantumque in omni ſcientiarum genere ſemper præſtiterint. Sed quanti bonas artes Hiſpania fecerit, manifeſtius ex eo eſt, quod affirmat in Epiſtolis Plinius, inuentum in Hiſpania Lartium Licinium hominem priuatum, qui Plinij Secundi commentarios, quum ille procuraret in Hiſpania, quadringentis milibus nummum licitari non dubitauerit, hoc eſt, decem milibus aureorum, vt eruditè calculum ducit Budæus. Denique nulla vnquam fuit ætas, qua non multos in omni ſcientiarum genere viros, pro ſeculo ſuo non pœnitendos ædiderit Hiſpania, quos quia ſuis temporibus, auſpice deo, ſum poſiturus, conſulto miſſos in præſentia facere decreui.

lib. 3.

li. 3. epiſt.

Neque viros ſolum eruditionis gloria præſtantes oſtentare poteſt Hiſpania, ſed fœminas quoque, quibus etiam eruditiſsima illa ſecula meritò inuideant. Iactent aliæ nationes puellas aliquot & mulieres Latini ſermonis non ignaras. Pro iis omnibus, vt alias multas Latinis literis tinctas ſilentio præteream, dabit Hiſpania Aloiſiam Sygæam, virginem Toletanam, ſed in aula Luſitana per multos iam annos educatam, quinque linguarum adeo peritam, vt non immerito Paulus Tertius Pontifex Maximus literas illius ad ſe ſcriptas Latine, Græce, Hebraice, Syriace, atque Arabice, laudibus pariter ac fauſtis cõprecationibus ſit proſequutus, admiratus tam multiplicem ingenij fructum, & donum multiplicis linguarum ſcientiæ in viris quoque rarum, nedum in fœminis, ſic enim ſonant verba diplomatis. Debetur hæc laus optimo patri & viro doctiſſimo Didaco Sygæo, qui non contentus filios optimis quibuſque diſciplinis inſtituiſſe, tantam in filia tot linguis imbuenda diligentiam adhibuit: nec in ea ſolum hanc operam poſuit, ſed alteram quoque filiam Angelam Græce Latineque pro ætate & ſexu non mediocriter eruditam, tam exacta Muſices ſcientia curauit perdocendam, vt cum præſtantiſsimis illius artis profeſſoribus contendere poſſe putem. Multum debet huic viro Luſitania, quippe qui vel primus, vel certe ex primis literas humaniores Luſitaniæ inuexit, poſtea illuſtriſsimi Brigantiæ ducis & fratrum ipſius præceptor, nunc tandem in Regiam familiam cooptatus eſt, & à Rege ſtudiorum amantiſsimo docendis aulæ Regiæ pueris nobilibus præfectus. Filia vero Aloiſia Sygæa in familia eſt ſereniſsimæ D.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Mariæ principis primariæ, quæ & ipſa inter eruditas huius æui recenſeri merito poterat, niſi calamus tanto ſuccumberet oneri, atque adeo ad tantarum laudum molem ſubeundam inhorreſceret. Proinde finem faciam, de laudibus Hiſpaniæ non plura dicturus, quàm quod eam merito Paulinus poëta & elegans & pius apud Auſonium, felicem ac diuitem appellauit.

QVI REGES AC POPVLI IMPERITAVERINT Hiſpaniæ à Thubal vſque ad Carthaginenſes. Caput decimum.

NVNC PAVCIS perſtringam, qui reges ac populi rerum in Hiſpania potiti ſunt, vſque dum Carthaginenſes imperium illius occupauerunt, qua in re profiteor me Beroſum Chaldæum, Manethonem, Annium Viterbienſem, Florianum à Campo, Petrum Antonium Beuterum ſequi, atque ea ponere, non quæ pro compertis habeam, ſed quæ apud illos reperio, quorum dictis quando antiquiorum ac grauiorum autorum calculus acceſſerit, addita eorum nomenclatura indicabo. Porro in temporum ratione ſubducenda, annorum ſeriem poſt diluuiũ vſque ad vrbis Romanæ principia ſequar, deinde annos ab vrbe condita more ſcriptorum Romanorum ponam, vſque ad CHRISTI ſeruatoris noſtri natiuitatem, à qua communem Chriſtianorum numerandi modum imitabor.

Diluuium vero fuit anno ab orbe condito, nempè ab Adam, bis milleſimo ducentiſimo quadrageſimo ſecundo, ſecundum ſeptuaginta interpretes, at ſecundum Hebræos anno milleſimo ſexenteſimo quinquageſimo ſexto, quemadmodum aiunt Euſebius, S. Iſidorus, Beda. Sed Hebræorum ſupputationem ex ſacris literis confirmat & aſtruit Ioãnes Driedon ſcriptor accuratus, & catholicus. Eam & nos ſequemur.

ANNI POST DILVVIVM.

143 THVBAL filius Iaphet, nepos Noë venit in Hiſpaniá, primuſque eam habitauit poſt diluuium, regnauit vero in ea 155 annos. Huius temporibus cum Noë, quem Ethnici Ianum appellauerunt, in Hiſpaniam veniſſet, duas in ea ciuitates
358 condidiſſe dicitur, atque eas à nomine ſuo appellaſſe, alteram Noëlam in Gallecia: alteram Noëgam in Aſturiis.

Hanc

UVA. BHSC. IyR_207_2

Hanc Berosi opinionem confirmat Iosephus. His verbis. Condidit autem Iobel (hic est, quem alij Thubal vocant) Iobelos, qui nostris temporibus Iberes appellantur, qui & Hispani, à quibus postea Celtiberi nuncupati sunt. Diuus quoque Hieronymus diuersis locis in commentariis in Esaiam & Ezechielem, Thubal siue Thobel aut Italos, aut Hispanos interpretari affirmat.

299 Mortuo Thubal succesit ipsius filius Iberus, qui Fluuio Ibero nomen dedisse dicitur, Iberus vero fluuius Hispaniæ nomen Iberiæ dedit, vt post Plinium & alios autores, affirmat etiam D. Hieronymus, regnauit vero Iberius. 37 annos. *in. 66 cap. Esaiæ, & 27. Ezech.*

336 Post mortem Iberi, rerum in Hispania potitus est Idubeda filius, qui Idubedæ monti nomen dedit, regnauitque annos. 64 alij Iubaldam seu Iuballam vocant.

400 Idubedæ patri subrogatus Brigus imperauit. 52 annos. Ab hoc autem ortum affirmant vocabulum Briga, siue Brica, quod perinde sonat Hispanis, atque Gallis Dunum, Germanus Burgum. Nam sicut Galli dicunt Lugdunum, Nouiodunum: Germani Friburgum: sic Hispani appellant Medobrigam, Mirobrigam &c. Quod etiam Stephanus de vrbibus annotauit, tametsi ille Bria ponat pro Brica. Erat vero Medobriga, vt hoc quoque breuiter annotem, oppidum in Lusitania prope Portalegram vrbem, nunc à Rege Ioanne Tertio, titulo ciuitatis & Episcopali sede donatam, ad montem Herminium posita, qui mons hodie quoque vulgo dicitur Monte Armiño, à quo monte ipsa quoque Medobriga hodie Armeña appellatur. Quod mihi pro suo cãdore communicauit Resendius noster. Vtriusque tam Medobrigæ quàm Herminij montis mentio fit in commentariis Cæsaris, seu potius Hirtij aut Opij, vt titulus præfert. Mirobricam mihi olim dixit Reuerendus pater F. Franciscus à Vallisoleto, tunc Præfectus monasterij Sancti Benedicti apud Zamoram, postea Abbas S. Facundi, arbitrari se esse eam, quæ hodie Ciuitas Roderici nuncupatur, eamque se opinionem concepisse ex saxo quodam, quod extat apud Bletisam oppidum, quæ nunc Ledesma dicitur, in quo præter cætera legitur ad hunc modum. TER MINVS. AVGVSTAL. INTER BLETISAM. ET. MIROBR. ET. SALM. Cuiusmodi aliud quoque saxum cum eadem fere inscriptione apud ipsos Ciuitatenses ad D. Ioannis in baptisterio reperitur. Quam ciuitatem sunt qui contendant olim appellatam fuisse Augustobricam: & Mirobricam fuisse, qui nunc pagus Guadramiro dicitur. Sed id quàm recte, ipsi viderint. Nos ad rem redeamus. *De bello Alex. li. 4*

UVA. BHSC. IyR_207_2

452 Post Brigum regnauit filius Tagus annos triginta, qui Tago flumini celebre apud posteros nomen dedit.

482 Betus regnum paternum hæreditario iure susceptum administrauit annos vnum & triginta, atque Turditaniam literarum studiis illustrauit. Huic Betis fluuius memoratissimus nomẽ suum acceptum refert, à quo fluuio, vt diximus, Betica prouincia appellata est.

514 Beto rebus humanis sublato, Hispaniæ regnum occupauit Geryon alienigena, nempe ex Lybia, tenuitque annis viginti quinque, dictus alio nomine Deabus. Huius tempore ferunt Osirin, qui & Dionysius dictus est, ex Aegypto venisse in Hispaniam, oppressáque tyrannide Geryonis Regnum diuisisse tribus illius filiis, sed prius admonitis, vt abstinerent à crudelitate paterna. Hic Osiris primus idololatram induxisse dicitur Hispaniæ. Sunt qui triginta quatuor annos regnasse dicant.

539 Tres Geryones, tergemini, vt aiunt, fratres regnauerunt tanta concordia, vt poëticis fabulis locum dederint, qui Geryonem tricorporem finxerunt. Iustinus hos in parte Hispaniæ regnasse prodit, aliis alia parte regnantibus. Hos Hercules Aegyptius in vindictam patris Osiris, cuius occisi non minima ad eos pertinebat culpa, cum magnis copiis profectus, primum in conflictu vicit, deinde singulari certamine singulos occidit. Huius Herculis operum monumentum sunt columnæ inter Calpem & Abylam montes. Huius quoque dicuntur Hispali columnæ, quæ vocatur Herculis. Ab huius comite Zacyntho Zacynthus appellata, quæ postea Saguntus dicta est, cuius vrbis originem D. Hieronymus Græcis tribuit. Ab eiusdem Herculis comite Baleone Baleares insulas appellatas indicat etiam L. Florus.

In proœmio, 2. lib. Cõmenta. in epist. Pauli ad Galatas.

lib. 60.

Huic Herculi postea Tyrios templum condidisse scribit Pomponius Mela, conditoribus, religione, vetustate, opibus illustre. De armentis Geryonis, quæ Iustinus prodit, Strabo fabulam cõfictam affirmat: idem indicare videtur Plinius. Arrianus autor Græcus non solum est in eadem opinione, sed etiam astruit nullum in Hispania Regem Geryonem natum fuisse.

lib. 3. c. 6. lib. 44. lib. 3. li. 4. c. 22 lib. 2. de gest. Alex. Mag.

Episcopus Gerundensis affirmat Herculem, qui in Hispaniam venit, non Aegyptium fuisse, sed Græcum Alcumenæ ex Iouis adulterio filium, in qua opinione videtur esse & Antonius Nebrissensis. Dum ait Herculem post Liberum Patrem venisse in Hispaniam.

Aristoteles autor est Herculem Hispaniæ bellum intulisse incolarum diuitiis inuitatum. Hinc ortam receptamque apud Hispanos fuisse legem, vt argentum possidere non liceret, eamque legem adhuc Carthaginensium temporibus durasse.

De mirab Auscult

Hercules

UVA. BHSC. IyR_207_2

590 Hercules compositis in Hispania rebus profectionem in Italiam parans, Hispalem filium Regem Hispanis reliquit, à quo Hispalim conditam ferunt, quam postea Iulius Cæsar instaurauit, atque illustrauit. Eam Strabo suo tempore emporium fuisse affirmat. Regnauit Hispal annos. 17. lib. 3.

Lactantius Firmianus scribit Herculem ex Hispania reuersum in Italiam, ritum immolandorum hominum sustulisse. li. 1. c. 21.

697 Hispalis successor & hæres regni filius Hispan siue Hispanus rexit Hispanos annos. 32. quæ ab ipso nomen hoc sortita dicitur. Huic falso ascribitur aquæductus Segouiensis Traiani opus, & Pharus Galleciæ, quæ turris, vt ex antiqua inscriptione patet, Augusti tempore dedicata est.

639 Hercules audita morte Hispanis nepotis sui, ex Italia in Hispaniam metu nouarum rerum properauit, vbi post aliquot annos senio confectus diem clausit extremum, sepultus Gadibus, vbi posterius templum illi constructum, sicuti diximus, in quo ait Pomponius Mela ossa eius sita fuisse. li. 3. ca. 6.

658 Post Herculem Hispaniæ gubernacula suscepit Hesperus, vnus ex ducibus ipsius, à quo Hispania dicta Hesperia, sicut Italia: sed Poëtæ differentiæ causa Italiam Hesperiam magnam appellant.

669 Pulso Hespero, regnum Hispaniæ inuasit Atlas Italus frater ipsius, ac tenuit per annos vndecim. Cæterum quum Hespero in Italia res ad votum fluerent, timeretque Atlas, ne prosperitas fratris in suam perniciem verteret: relicto in Hispania Oro filio, cum magnis copiis in Italiam ad opprimendum fratrem profectus est.

682 Orus siue Sicorus dominatus est Hispaniæ quinque & quadraginta annis, à quo Sicorim fluuium vocatum asserũt, eum qui Ilerdam alluit, postea Ibero miscetur.

727 Sicorum in regno Hispaniæ sequutus est Sicanus filius, qui præfuit annis triginta vno. Ab hoc Anam fluuium nomen accepisse ferunt, Anum enim proprium fuisse nomen regis, sicut & Orum & Eleum: Sic vero prænomen siue titulum principatus.

758 Sicano defuncto Siceleus paterno regno inauguratus est, mansitq; in eo annis quadraginta quatuor, cuius tempore affirmant fuisse diluuium Thessaliæ sub Deucalione & Pyrrha, & plagas per Moysen irrogatas Pharaoni iussu dei.

802 Post obitum patris rex Hispaniæ creatur Lusus, obtinetque regnum triginta annos.

Deinde

UVA. BHSC. IyR_207_2

832 Deinde dominiũ capeſsit Hiſpaniæ Vlus alius Sic Vlus, potiturque eo annis plus minus ſexaginta. Fuit hic ſecundum aliquos filius Luſi, ſecundum alios Atlantis.

893 Poſt hunc Teſta principatum ſibi vẽdicat Hiſpaniæ per annos ſeptuaginta quatuor, erat hic è Lybia.

967 Teſta vita defuncto, paternum regnũ init Romus, poſsidetque annis tribus ſupra triginta. Huic regi Valentini vrbis ſuæ primordia ferunt accepta, quam ab eo Romam appellatam, Romani multo poſterius amplificatam ac nobilitatam Valentiam appellauerunt.

Huius tempore regis Phœnices primũ in Hiſpaniam veniſſe dicũtur.

Eodem fere tẽpore Bacchus aliàs Iacchus, Liber Pater cognominatus, agmine magno comitatus in Hiſpaniam venit, non tam dominationis cupiditate, vt inquit Antonius Nebriſſenſis, quam vt parem gloriam reportaret ei, quam ex domita India conſequutus erat. Demum victor nullum aliud Hiſpanis aduentus ſui monumẽtum reliquit, quàm quòd Nebriſſam in Betica condidit, celebrem hodie vrbem, non quia Bacchũ habuerit cõditorem deum ebrioſum ac male ſanũ, ſed quòd ciuem ædiderit Antonium Nebriſsenſem, magnum decus & ornamẽtum Hiſpaniæ. Hæc vrbs olim inter æſtuaria erat Betis fluuij, nũc ab eo octo milibus paſſuũ diſtat, oblimato videlicet altero illius oſtio, quod erat meridionalius, ſimul cum alueo ſuo, vt annotauit ipſe Antonius Nebriſsenſis.

In præfat. hiſtoriæ.

Ibidem.

A Luſo Liberi patris filio Luſitania nomen accepit, quæ eadem à Lyſa Bacchi comite dicta eſt Lyſitania: ſicut ſuperius annotauimus, atque hæc ducentis annis ante excidium Troiæ facta ſcribit idem Nebriſſenſis.

Ibidem.

1001 Palatuus deinde ſucceſsit, Palentiæ conditor ac Palantiæ, contra quem res nouas molitus Cacus, regni partem occupauit, ſed mox ſuperatus, ſecũdum aliquos in monte quodam proditionis pœnas dedit, qui ab illo mons Caci dictus, hodie Moncaio vulgariter appellatur: ſecundũ alios in Italiam ſe recepit. Regnauit Palatuus ſeptuaginta annis.

1071 Mortuo Palatuo, regnum Erythro ceſsit, qui regnauit ſexaginta octo annis. Ab hoc Erythream inſulam dictam affirmant ſiue Erythiam, vt appellant Pomponius Mela & Plinius, quam alij contra Gadeis, alij contra Luſitaniam, alij vtrobique ponunt, vnde Hercules Geryonum armenta abduxerit. Sed Plinius ita illam Tyrios incolas ab Erythreo mari dixiſſe putat, Arrianus eiuſmodi inſulam in Oceano ſitam negare videtur.

lib. 3 ca. 6. li. 4. c. 22

Ibidem.

lib. 2.

1139 Gargoris in patris locũ ſucceſsit, qui Mellicola cognominatus eſt, quia mellis colligendi vſum primus inuenit, vt inquit Iuſtinus, qui huius meminit, & Curetum in ſaltibus Tartheſsiorum regem fuiſſe ſcribit anti-

lib. 44.

quiſsimum,

UVA. BHSC. IyR_207_2

quisimum, sed quo tempore gesserit principatum, non ponit. Aiunt regnasse septuaginta septem annos.

Eodem tempore Troia euersa multi Græcorum, qui certis de causis in patriam redire vel non potuerunt, vel noluerunt, post varios errores in Hispaniam venerunt, diuersisque in ea sedibus consederunt. Ex quibus Teucer Telamonis filius, primum Hispaniæ litoribus appulsus, ea loca, vbi postea fuit Carthago noua, occupauit, inde in Galleciam transit, positisque ibi sedibus genti nomen dedit, vt copiosius ait Iustinus. *ubi supra.* Ad hunc autorem Salmanticæ ciuitatis originem referunt, tanquam in memoriam antiquæ patriæ ipsius Salaminis sic dictam. Quam tamen Stephanus Græce Elmanticen appellat, neque huius originis meminit. Diomedes quoque in honorem patris Tydei, Tyden ciuitatē in ripa Minij fluminis condidit, quæ hodie quoque seruato nomine Tude dicitur.

Astur quoque Mēnonis auriga, Asturicæ à se conditæ & Asturibus populis nomen impositit.

Amphilochus Teucri socius in Gallecia sui nominis vrbem condidit, atque in ea obiit: socij in mediterranea Hispaniæ loca errabundi abiere.

Vlysses Olisiponi ciuitati fundamentum & nomen dedit, ibique templum Palladi, quam peculiariter colebat, dedicauit. Strabo Vlysseam *lib. 3.* vrbem appellat.

Mnestheus Athenienſis prope Gades appulit, vbi Mnesthei portum ponit Strabo, deinde Gadibus templo & oraculis celebratus est.

Lacones Cantabriæ partem tenuerunt. *Ibidem.*

Hæc partim ex autoribus in capitis huius principio nominatis, partim ex Strabone, Iustino, & Antonio Nebrissensi.

Ilerdam quoque Stehanus de vrbibus ad Troianos autores referre videtur, quod Illeus Troianis Apollo dicatur.

1216 Mortuo Gargore Habis ipsius ex filiæ stupro nepos, per admirabiles casus & stupenda pericula singulari fortuna seruatus, successor regni ab auo adhuc viuo destinatus, vt primum regnum accepit, tantæ fuit magnitudinis, vt non frustra deorum maiestate, tot periculis ereptus videretur. Quippe barbarum populum legibus iunxit, boues primo aratro domari, frumentáque sulco serere docuit, & ex agresti cibo melioribus vesci, odio eorum, quæ ipse passus fuerat, homines coēgit. Ab hoc & ministeria seruilia populo interdicta, & plebs in septem vrbes diuisa. Hactenus ex Iustino, quem consulas, si nosse voles, ex quàm mirandis casibus ac periculis Habis fatorum benignitate seu diuina potius prouidentia ad regni successionem seruatus est. *lib. 44.*

Iustinus ait mortuo Habide, regnū per multa secula à successoribus eius retentum fuisse. Ex quo constat non vnius solum imperio totam Hispa- *Ibidem.*

niam

UVA. BHSC. IyR_207_2

niam paruisse, & plures habuisse reges, quàm quorum memoria literarum rudimentis prodita reperiatur.

1250 Circa hunc annum ponunt admirabilem illam siccitatem, qua negant Hispaniam per viginti sex annos vllis omnino pluuiis cœlitus irrigatam, omnes fluuios præter Iberum & Betin exaruisse, Hispaniam fere omnem incolis exinanitam, quod mihi quidem non fit verisimile, quia nulla eius rei memoria in veterum libris reperitur, qui rem tam stupendam ac raram procul dubio non tacuissent, quum alia minus miranda non sint passi silentio perire.

Eodem ferè tempore veniisse aiunt in Hispaniam, nescio quos Almonides, sed hoc quoque Antonio Nebrissensi ab aliquo fabularum concinnatore confictum videtur.

1307 Circa hunc annum Homerus nondum cœcus, & Melesigenes appellatus, quod illi proprium nomen fuit, in Hispania atque Italia peregrinatus est. Floruit autem Homerus post bellum Troianum annis centum sexaginta octo. Autor Herodotus. Quod & Strabo satis indicat.

In uita ipsius. lib. 3.

1350 Hoc tempore Celtas Galliæ populos in Hispaniam veniisse aiunt, quibus cum Iberi pro agris bello certantes, pace demum constituta, cõmunicatáque inuicem patria, mutua connubia permittentes, hac rerum communione nomen quoque commune sortiti sunt, & Celtiberi nuncupati quasi Gallohispanos dicas, vt ait D. Hieronymus. Ex Diodoro Siculo, Huius rei meminit & Lucanus.

— Profugíque à gente vetusta
Gallorum Celtæ miscentes nomen Iberis.

In lib. 66. c. Esaiæ. lib. 6.

1370 Rhodienses quoque in Hispaniam venere, & sub iugis Pyrenæi mõtis in ora maritima Rhodam vrbem condidere, ad quam Cato bellum in Hispania facturus primum appulit, vt ait Titus Liuius. Fuit hæc ciuitas episcopalis adhuc tempore Gothorum, nunc nihil habet, præter ruinas & vestigia antiquæ vrbis, ac monasterium D. Petro sacrum, vt annotauit episcopus Gerundensis.

lib. 4. de bel. Mace.

lib. 1.

1380 Hoc tempore aut circiter memorabile illud incendium Pyrenæi montis contigisse volunt, quod Diodorus Siculus factum fuisse dicit igne à pastoribus iniecto, atque hinc Pyrenæos appellatos montes. Ardente vero continuis diebus incendio, plures ex eo argenti puri riuuli, flammarum vi effluxere. Posidonius apud Strabonem fabulam putat. Quæ vero de Pyrene nympha & Hercule etiam ex Silio Italico feruntur, Plinius non immerito fabulam pũtat. Aristoteles huius incendij meminit.

lib. 6.

lib. 3.

lib. 3.

lib. 3. c. 1. De mirab. Auscult.

1500 Phœnices auri & argenti cupiditate illecti, iterum in Hispaniam venere, opesque Hispanos tum rudibus adhuc incognitas vel saltem parui habitas,

UVA. BHSC. IyR_207_2

bitas, vili rerum permutatione redemptas, sicut superius diximus, in Græciam Asiamque & nationes cæteras, magno suo commodo auexerunt. Hinc Phœnicum coloniæ in Iberia, hoc est, Hispania, & propinquis insulis. Hæc Diodorus Siculus, sed tempus non notat. Cæterum quod ait de commutatione argenti, confirmat Aristoteles his verbis. Primos Phœnices ferunt, quum Tartessum nauigassent, tantá argenti vim oleo aliisque nauticis sordibus commutasse, vt nec capere naues nec ferre possent: quo circa coactos sub discessum, cum cætera, quibus vtebantur, tum anchoras etiam ex argento conflare. Hoc quoque tempore Gades ab iisdem conditas affirmant, sed Strabo tertio eorum in Hispaniam aduentu conditas testatur. Vt vt est, Tyriorum certè Gades Colonia ipso etiam Plutarcho teste. *lib. 6. De mirab. auscult.* *lib. 3.* *In Scipio.*

Phœnicibus Strabo Malacam quoque & Abderam attribuit.

1554 Celtiberi iam patriæ multitudine sua graues, in Lusitaniam transierũt, in qua multas condiderunt ciuitates, quibus nomina ab oppidis patriæ suæ imposuerunt, in quibus Segouiam siue Segobiam, quæ à Segobricensibus ædificata & sic apellata creditur, ciuitas aquæ ductu memorabili & lanificio nobilis, cui hoc nomine deuinctus sum, quod vxorem mihi non ignobilem dederit iucundam vitæ sociam. Erat alia olim Segouia prope Cordubam, cuius Cæsar in commentariis meminit (Nam & Celtæ rursus ex Lusitania in Beticam transierunt, ibíque multa oppida cõdiderunt) ea hodie quoque nomen retinere dicitur, sed diminutiuum. Segouiæ vero, quam à Celtiberis dictá & conditam volunt, mentio fit apud L. Florum in bello Sertoriano. Ex hac Celtiberorum in Lusitaniam migratione, ipsi quoque Lusitani Celtiberi appellati sunt. Vnde ait Diodorus Siculus, Celtiberorum Lusitani fortissimi sunt. *lib. 3. rer. ab urb. cõ.* *lib. 6.*

1562 Secundum supputationem annorũ, quam hactenus sequuti sumus, hoc anno Roma condita est, proinde ab hoc loco annos ab vrbe condita numerabimus.

ANNI AB VRBE CONDITA.

13 GRAECI ex Sicilia in Hispaniam venisse dicuntur, & aliquam eius partem occupasse, forte pellecti illecebra diuitiarum, quas Phœnices ex Hispania in omnes orbis parteis asportauerant, D. Hieronymus in Hispaniam venisse affirmat, sed quo tempore non addidit. Eius in procœmio secundi libri commentariorum in epistolam Diui Pauli ad Galatas hæc sunt verba. Ad Hispanias transgredior. Nonne Saguntum Græci ex insula Zacyntho profecti condiderunt? et oppidum Tartessum, quod nunc vocatur Carteia, Iones Græci homines locasse referuntur? Montes quoque Hispaniarum Calpe, Idrus,

Pyrenę

UVA. BHSC. IyR_207_2

Pyrenæ, item insulæ Aphrodisiades, & Gymnesiæ, quæ vocantur Baleares, nonne Græcis sermonis indicia demonstrant? Hactenus ille.

88 Carthaginenses occupasse dicuntur insulas maris Mediterranei, nempe Baleares, Ebusum, quæ est insula contra Valentiam, nullum hodie quoque generans animal noxium, sed neque aliunde allatum sustinens, quin continuo interimat. Præterea Colubrariam, ita dictam, quod scateat multo & malefico genere serpentum, vt inquit Pomponius Mela. lib. 2. c. 7.

129 Hoc tẽpore Arganthonius Tartesiorum Rex Gadibus regnasse dicitur, idque tam diu, quantum etiam ad satietatem vixisse, abunde foret. Octoginta enim annis patriã suam rexit, cũ ad imperiũ sexaginta annos natus accessisset, vt ex autoribus certis astruit Valerius Maximus. Vixit itaque annos centum quadraginta, licet Asinius Pollio apud eundem tantum centum triginta illi tribuat, Cicero etiam pauciores, nempe centum viginti. Diuus tamen Basilius hunc inter viuaces numerat. Quanquam quid tam mirum, quòd homo centesimum vigesimum ætatis expleuerit annũ? Tales reperti sunt non pauci in Portugallia Interamni etiam nostris temporibus. Noui ego etiam Eboræ anum quandam, quæ iam decem supra centum annos computabat, quum hæc scriberem, cuius mater ad centesimum vigesimum vsque peruenit. Magis mirandum, quod Lusitani apud Indos hominem repererunt, qui iam trecentesimum annum excesserat. Qui vidit, retulit mihi. li. 8. c. 14. De senect. in epist. ad Nepot.

204 Phocenses & ipsi Græci, ex Ionia in Hispaniam venerunt, vt etiam affirmat Strabo, & præter alias vrbes, etiam Emporias condiderunt, vt ait T. Liuius. Hos & Massilia Galliæ vrbs autores suos agnoscit. lib. 4. Dec. 4.

DE CARTHAGINENSIVM IN Hispania rebus. Cap. 11.

AT QVE hic Hispaniæ status fuit vsque ad Carthaginensium aduentum, quem ex nominatis autoribus describimus, quæ omnia, sicut pro indubitatis haberi nolim, nisi vbi classicorum autorum testimonium accedat, ita illud affirmare ex Strabone, Pomponio Mela, Plinio, Iustino, Diuo Hieronymo liquido possum, Iberos, Persas, Græcos, Phœnicas, Phocenses, Celtas, & Pœnos in vniuersam Hispaniam peruenisse. Sed quo tempore incertum est.

235 Cum Gaditani à Tyro, vnde & Carthaginẽsium origo erat, sacra Herculis per quietem iussi in Hispaniam transtulissent, vrbemque ibi condidissent, inuidentibus incremento nouæ vrbis finitimis Hispaniæ popu-

lis,

UVA. BHSC. IyR_207_2

lis, ac propterea Gaditanos bello laceſſentibus, auxilium conſanguineis Carthaginenſes miſerunt. Ibi felici expeditione & Gaditanos ab iniuria vindicauerunt, & maiorem partē prouinciæ imperio ſuo adiecerūt. Hæc ad verbum ex Iuſtino. Quod ego aliquanto poſt tempore factum crediderim. Et certe Antonius Nebriſſenſis circiter trecentos annos ante ſalutarem CHRISTI natalem ponit, paucis videlicet annis ante primum bellum Punicum. lib. 44.

435 Circa hunc annum, vt ex T. Liuio & Paulo Oroſio colligitur, miſsi ſunt à Celtis & Hiſpanis legati ad Alexandrum Magnum amicitiam petentes, congratulanteſque: quorum nomina & cultus tum primum cognouere Macedones: ex iis etiam quidam venerunt, vt de controuerſiis ſuis arbitrium illi deferrent, quæ res tam honorifica & ipſi Alexandro, & iis qui circa ipſum erant, viſa eſt, vt tum maxime et ſibi & ſuis rerum dominus viſus ſit. Ex Arriano. Paulus Oroſius Hiſpaniæ legationis Maurinum vel principem vel ſocium nominat. lib. 7. de geſt. Alex. Magni. li. 3. c. 20.

455 Galli Celtici, qui, vt diximus, ex Celtiberia in Luſitaniam, & inde Beticam effluxerant, traiecto Durio amne, primum Interamnem Portugaliam, deinde Gallecią occupauerunt, & Portugallenſem ciuitatem, quaſi Gallorum portum, deinde Bracaram tanquam à Gallis bracatis ſic appellatam, condiderunt, vt aiunt. Sed ſunt qui Bracaræ originem ad Carthaginenſes autores referant, & à Bragadis Bragadæ (alij tamen Bagradam appellant) fluuij accolis conditam & appellatam affirment, cuius rei iudicium, quia neutrius opinionis autores antiquos habeo, in medio relinquo. Illud tamen non diſsimulo, Bracaram, quacunque cenſeatur origine, per antiquam ciuitatem tanti Romanis fuiſſe, vt Auguſtæ titulo ornaretur, & ab ea, quicunque habitabant inter Durium & Limiam populi, Bracari dicerentur, in quibus debellandis, quot annos ſudauerint Romani, ſuo loco dicemus.

489 Carthaginenſes Hiſpaniæ theſauris, & etiam Hiſpano milite freti, Siciliam inuadunt, atque à Romanis ea prouincia cedere iuſsi, non ſolum non parent imperio Romanorum, verum etiam bello eos terra mariſque per viginti quatuor annos vario Marte laceſsunt, vſque dum Sicilia in totum pulſi, ad extremum maris imperio excluſi, funeſtóque naufragio victi, à C. Luctatio conditiones accipere pacis coacti ſunt. Ex Polybio & L. Floro.

Quod vero principium primi belli Punici in annum ab vrbe condita quadringenteſimum octogeſimum nonum inciderit, conſtat ex Polybio, Solino (in quo tamen in impreſsione Aldina preperam trecenteſimo pro quadringenteſimo legitur) A. Gellio, quanquam Plinius vno anno poſterius ponat. Neque obſtat, quòd Titus Liuius in lib. 1. lib. 1. c. 2. li. 17. c. 21 lib. 33. c. 3.

præfatione

UVA. BHSC. IyR_207_2

præfatione quartæ Decadis, quadringentos septuaginta octo annos ponat, quia locum esse mendosum clarius est, quàm vt probandum sit, & legendum octoginta septem, vel potius octoginta octo, sic erit vnius tantum atque alterius anni differentia. Consimili modo circa principium quartæ Decadis, Anno quingentesimo quinquagesimo legendum arbitror, & libro quarto eiusdem Decadis, vbi agit de ludis Romanis, quos primum Senatus à populo secretus spectauit, perperam legi, Ad quingentesimum octauum annum, pro quingentesimum quinquagesimum octauum annum, nemo, opinor, mihi refragabitur, nisi qui tam ignarũ fuisse Romanæ historiæ T. Liuium contendere volet, vt tot annorum numero ab aliis omnibus autoribus discreparet, quos ne deprauatos esse credam, facit tabula. 3. virorum triumphalium, in qua inscriptiones multas reperio, in quibus numerus annorum cum supputatione nostra ad amussim respondet, sed ne prolixus sim, quatuor tantum ponam, non enim antiquitates ostentare volo, sed fidem dictis meis astruere. Prima igitur hæc est.

M. VALERIVS. M. F. M. N. MAXIM. AN. C DXC. MESSALLA. COS. DE POENIS ET REGE SICVLOR. HIERONE. XVI. ℞. APRIL.

Constat sane ex Polybio & Cassiodoro hunc M. Valerium cum C. Octacilio secundo anno belli Punici fuisse Cos. scilicet anno quadringentesimo nonagesimo, vt inscriptio habet.

Secunda vero talis est.

C. DVILIVS. M. F. M. N. COS. PRIMVS. AN. C DXCIII. NAVALEM. DE. SICVL. ET. CLASSE. POENICA. EGIT ℞. INTERkAL.

Illud quoque iisdem attestantibus extra controuersiam est C. Cornelium & C. Duilium quinto anno eiusdem belli fuisse Coss. hoc est, anno ab vrbe condita quadringentesimo nonagesimo tertio. Illud tantum interest, quod Cornelium Polybius C: Cassiodorus C N. prænominat, præterea in Polybio Duellium pro Duilium non dubium quin mendose legitur.

Tertia porrò habet ad hunc modum.

C. AVRELIVS. L. F. C. N. COTTA. COS. AN. DI. DE POENEIS. ET. SICVLEIS. IDIBVS APRIL.

Hunc quoque anno duodecimo belli primi Punici Consulem fuisse ex Cassiodoro liquido constat, est ibidem & alia inscriptio de triumpho L. Cœcilij, qui sequenti anno triumphauit, sed eam missam facio, quartam tantum addam de triumpho C. Luctatij, qui huic bello finem imposuit, ea est ad hunc modum.

UVA. BHSC. IyR_207_2

C. LVTATIVS. C. F. C. N. CATVLVS. PRO. A. DXII. COS. DE POENEIS EX SICIL. //////E/////// EGIT. IIII. NONAS OCTOBR.

Hæc eo adiunxi, vt lector prudens intelligat non fruſtra me affirmaſſe T. Liuium illis locis eſſe deprauatum, atque ad eum modum reſtituiſſe, tametſi ne ſic quidem probe reſpondet calculus, ſed in tanta rerum antiquitate, non miranda eſt duorum aut trium annorum differentia: præterea ne quis ignoret, quibus rationibus & cauſis adductus hunc annorum numerum ſequar.

Nec vero exiſtimet aliquis aduerſari opinioni noſtræ, quod Paulus Oroſius ponat initium primi belli Punici anno vrbis conditæ 483. quia numerum in Oroſio deprauatum eſſe, vel ex eo liquet, quod ſibi non conſtat.

512 Carthaginenſibus tam longo bello fractis, aliud repente exarſit, minus quidem diuturnum, ſed infeſtius multo ac periculoſius, & quo res Carthaginenſium in extremum pene diſcrimen adducta eſt, id Africanum appellant, quod præter exercitum ex varia colluuie diuerſiſsimarum gentium collectitium, cui reſp. ſoluendo non erat, tota fere aduerſus Carthaginenſes Africa conſurrexerat. Durauit hoc bellum tribus annis & quatuor menſibus. Ex Polybio. lib. I.

616 Compoſitis in Africa rebus, Carthaginenſes hortantibus primæ expeditionis auſpiciis, Amilcarem, cui Barca cognomentum erat, cum iuſto exercitu in Hiſpaniam mittunt, Annibale filio comite, qui tum fere nonum ætatis annum agebat. Hic ſuperatis columnis Herculis, magnam Hiſpaniæ partem Carthaginenſibus recuperauit. In iis locis annos circiter nouem commoratus, multis Hiſpaniæ ciuitatibus bello ſubactis, pleriſque etiam, pacta ſalute atque impunitate bonorum, in fidem Carthaginenſiũ receptis, dignam tandem rebus à ſe geſtis mortem obiit, ſiquidem aduerſus atrociſsimos viros & potentiſsimos populos bellum gerens, & maximis quibuſque periculis intrepide ſeſe ac cum magna omnium admiratione ſubiiciens, extremum vitæ diem morte confecit. Hæc Polybius. Iuſtinus ait illum, dum fortunam inconſultius ſequitur, in inſidias deductum, atque ita occiſum fuiſſe. Huic Barcinonis ciuitatis originem tribuunt. lib. 2. lib. 44.

524 Amilcari mortuo ſucceſsit Aſdrubal, ætatis flore primo Amilcari conciliatus, gener inde ob altam indolem profectu animi adſcitus. Qui potitus imperio plura conſilio quàm vi gerens, auſpiciis regulorum magis, conciliandiſque per amicitiam principum nouis gentibus, quàm bello & armis rem Carthaginenſem auxit. Idem Carthaginem Nouam ob loci opportunitatem non ſolum ad res Hiſpaniæ, verum etiam Africæ com-

UVA. BHSC. IyR_207_2

modissimam condidit. Cum hoc Romani inuidentes Carthaginensium in Hispania successibus, quia metu Gallorum bellum mouere non audebant, missis legatis in Hispaniam, fœdus percusserunt, quo fœdere inter cætera cautum est, vt finis vtriusque imperij Iberus amnis esset, quẽ Carthaginenses cum armis ne transirent. Saguntinis mediis inter imperia duorum populorum libertas seruaretur. Hunc virum non modo bellicis artibus, sed eloquentia quoque ad mouendos hominum animos pollentem, quũ iam octo ferme annos obtinuisset imperium, barbarus quidam seruus ob iram interfecti ab eo domini obtruncauit, comprehensusque à circunstantibus haud alio, quàm si euasisset, vultu, tormentis quoque cum laceraretur, eo fuit habitu oris, vt superante lætitia dolores, ridentis etiam speciem præbuerit. Ex T. Liuio & Polybio, qui illum à Gallo occisum affirmat.

In præfa. 3. decad. lib. 2.

532 In Asdrubalis locum extemplo iuuenis Annibal prærogatiua militari in prætorium delatus est, ingentíque omnium clamore atque assensu, fauore etiam plebis sequuto, Imperator consalutatus. Hic odium Romanorum pene cum lacte matris imbibit. Nam dum pater Amilcar exercitum in Hispaniam traiecturus sacrificaret, altaribus admotus, tactis sacris, iureiurãdo adactus est, se quum primum per ætatem posset, hostem fore Po. Ro. Hic vigesimo sexto ætatis anno Imperator factus, vxorem duxit Hispanam nomine Imilcen ex Castulone oppido non ignobili, & patris ac sororij res gestas supergressus, biennio vniuersam prope Hispaniam domuit. Ex Polybio, Liuio, Iustino, & Plutarcho.

534 Quas fodinas Annibal in Hispania inchoauerit, & quantum ex eis puteus vnus singulis diebus reddiderit, superius diximus. Quibus opibus fretus, neque Hispano contentus imperio, Romanos quoque atque Italiam inuadere gestit, cui rei dum occasionẽ quærit, Saguntum peropportunum visum est, vrbs Po. Ro. socia. Eam omnibus viribus oppugnat, & dum Saguntini auxilia Romanorum frustra expectant, ac Romani consultationibus ac mittendis legationibus tempus terunt, crudeliter expugnat: Cui quàm obstinatis animis Saguntini ad extremum vsque restiterint, quantáque constantia & fide Po. Ro. amicitiam cõseruauerint, qui scire volet, T. Liuium consulat. Habebat id temporis Annibal in armis centum quinquaginta millia hominum. Ex Polybio & T. Liuio.

li. 1. Dec. 3

DE SECVNDO BELLO PVNICO ET Romanorum in Hispania rebus gestis vsque ad Augustum, cum catalogo Consulum, Proconsulum, & Prætorum Hispaniæ. Cap. 12.

Ea res

UVA. BHSC. IyR_207_2

535 IAM RES tam indigna Romanis visa est, vt bellum Carthaginensibus indixerint, Consulemque & Consularem exercitum in Hispaniam mittendum decreuerint. Cuius rei adeo non pœnituit Annibalem, vt nihil prius duxerit, quàm omnem belli molem primo quoque tempore in Italiam transferre. Igitur P. Cornelius Scipio Africani Maioris pater Cos. primus Hispaniam sortitus prouinciam, atque ad eam cum exercitu profectus, vt Annibali ex Alpibus descẽdenti occurreret, reuersus in Italiam, Cn. Scipioni fratri prouinciam tradidit, qui primo anno Hannonem cum exercitu fudit ac cepit, & contra Asdrubalem terra marique felici successu præliatus, præter Baleares insulas, centum viginti populos Hispanorum Romano Imperio subiecit anno secundo, quo P. Scipio prorogato post Consulatum imperio, in prouinciam rediit. Exinde duo fratres communi consilio rem gesserunt. Ex T. Liuio.

Carthaginenses ante Romanorum aduentum viginti tribus annis in Hispania dominati sunt, quo tamen tempore Romani societates in ea habebant.

Possidebant Hispaniam varij reguli, qualeis T. Liuius nominat Mandonium Ilergetum regulum: Amusitum Lacetanorũ, & alios: Polybius etiam Andubalem. Hi reguli partim eo tempore Romanos, partim Carthaginenses agnoscebant. Prius tamen summa imperij penes Carthaginenses erat.

Hic obiter annotandus lapsus L. Flori, qui ait inter finem primi belli Punici & principium secundi vix quadriennem fuisse requiem, quum viginti tres anni, vt minimum, intercesserint, nisi vel deprauatus sit Florus, vel ad alia bella respiciat: & Valerij Maximi, qui Sagunti calamitatẽ post Scipionum in Hispania miserabilem stragem ponit, quum decem fere annis antecesserit. lib. 2. lib. 6. c. 6.

Cum Cn. Scipio successorem à Senatu peteret, quod filiam haberet nubilem, cui sine ipso dos expediri non posset: Senatus ne Respub. bono duce careret, patris sibi partes sumpsit, & dote consilio vxoris & propinquorũ Scipionis ex ærario cõstituta, puellã nuptui dedit, Valerius Maximus. li. 4. c. 4.

542 Cn. & P. Scipio cum per octo annos multas res prospere gessissent in Hispania, multasque hostiũ strages ædidissent, miserabili clade cum exercitu cæsi sunt, vndetrigesimo die alter post alterũ, vt autor est T. Liuius. Quorum monumentũ etiam hodie prope Tarraconem extare affirmant ex marmore affabre laborato. li. 5. De. 3.

Mox L. Martius impiger & magni animi iuuenis à Scipione militarem artem edoctus, collectis ex fuga militibus, rem perditam admirabili industria restituit. Ex eodem. Ibidem.

Ex huius L. Martij capite concionantis flammam eluxisse, ait Valerius lib. 1. c. 6.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Maximus, qui addit illum octo & triginta hostiũ millia concidisse, & magno numero in potestatem redacto, bina castra cepisse. T. Liuius addit in præda captum clypeum argẽteum pondo centum triginta octo, cum imagine Barchini Asdrubalis. Erat autem L. Martius primipili Centurio, vt ait Cicero, qui testatur illum primũ cum Gaditanis fœdus iciisse, quod scilicet illi tam duro Reip. tempore fidelẽ operam Romanis nauauerint.

Pro Cor. Balbo.

543 Claudius Nero cum exercitu Prætor in Hispaniam missus, qui L. Martio & T. Fonteio Cn. Scipionis Legato succederet. T. Liuius.

544 Comitiis Romæ habitis, cæteris omnibus metu recentis cladis à petitione Hispaniæ prouinciæ deterritis, P. Cor. Scipio Scipionis occisi filius, annos natus viginti quatuor se obtulit, qui summo omniũ consensu creatus Proconsul Hispaniæ, & cum iusto exercitu in prouinciá profectus, primũ Carthaginem, magnum illius belli momentum cepit: deinde post multas res præclaro imperatore dignas, tandem Pœnos variis præliis fusos fugatosque, quinto postquam Proconsul in Hispaniam venerat anno, & post bellũ cum illis in Hispaniis initum decimo quarto, penitus expulit Hispania, atq; in Africam cum omni exercitu inglorios redire coẽgit. Ex eodẽ.

549 Scipio pulsis Hispania Carthaginẽsibus, compositisque prouinciæ rebus, eam L. Lentulo & L. Manlio Acidino tradidit, ipse vero Romam rediit, vrbemque ingressus, prædam ex Hispania præ se tulit in ærarium, argenti quatuordecim millia pondo trecenta quadraginta duo, & signati argenti magnum numerum. Non tamen triumphauit, quia sine magistratu res gesserat. Ex eodem.

L. Lentulus & L. Manlius Acidinus Ilergetes Hispaniæ populos, in quibus Osca & Ilerda, noua molitos, magno prælio fuderunt, & castris exuerũt, atq; Indibilẽ regulũ ipsorũ rebellionis autorẽ occiderũt. Ex eodẽ.

551 Cn. Seruilio Cepione & Cn. Seruilio Gemino Coss. Anno secũdi belli Punici 16. ex Hispania, vestimẽta, frumẽtũ, arma & omne genus cõmeatus Romã portata sunt, vt ait T. Liuius, qui affirmat & sequẽti anno magnã vim fruméti ex Hispania missã, adeo vt vilitatẽ annonæ Romæ fecerit.

li. 10. De. 5

554 L. Lentulus ex Hispania reuersus Ser. Sulpitio Galba & C. Aurelio Coss. ex S.C. ouans vrbem ingressus est, tulitque ex præda argenti pondo. XLIIII. millia, auri duo millia quadringenta quinquaginta, præter pecuniam militibus diuisam. Lentulo succesit C. Cornelius Cethegus, qui & ipse magnũ hostium numerũ in agro Sedetano fudit. Ex eodem.

De. 4. li. 1

555 L. Cornelio Lentulo & P. Iulio Appulo Coss. C. Cornelius Cethegus Proconsul Hispaniæ, absens Romæ Aedilis Curulis creatus est, atque ad magistratum gerendum venire iussus. Loco eius & Lucij Manlij Acidini, qui & ipse Romam redire iussus est: creati Proconsules Hispaniæ

Cornelius

UVA. BHSC. IyR_207_2

Cornelius Lentulus & L. Stertinius. Ibidem.

L. Manlius Acidinus priuatus vrbem ingressus, ex Hispania mille du centapondo argenti, triginta pondo ferme auri in ærarium tulit. Idem. Decad. 4. lib. 2.

557 Cn. Cornelio Cethego & Q. Minutio Rufo Coss. Hispania hactenus vna proconsularis, tametsi per duos pari imperio administrata, diuisa est in duas prouincias Prætorias, citeriorem & vlteriorem. Citerior Cn. Sempronio Tuditano: vlterior M. Aelio contigit. Hi terminare iussi, quà vlterior Citeriorue Hispania terminaretur. De qua re superius latius sum loquutus.

M. Aelium T. Liuius appellat paulo post M. Heluium, nisi mendosus est liber. Decad. 4. lib. 3.

Ingens eo anno in Hispania vlteriore bellum coortum Culcane & Luscinone regulis arma mouentibus. In citeriore quoque C. Sempronius prælio victus, exercitus eius fusus fugatusque, & illustres viri in acie cæsi. Sempronius cum graui vulnere latus ex prælio, haud ita multo post expirauit. Ibidem.

558 L. Furio Purpurione & M. Claudio Marcello Coss. Q. Fabius Buteo Hispaniam vlteriorem, Q. Minutius Thermus citeriorem Prætores sortiti sunt. Hoc anno iterum in Hispania bellum cœptum, scilicet quinto anno postquam simul cum Punico bello finitum erat. Quia tum primum Hispani suo nomine, nullo Punico exercitu aut duce, ad arma ierant.

Hoc quoque anno Cornelius Lentulus, qui biennio ante citeriorem Hispaniam obtinuerat, vrbem ingressus, tulit præ se auri mille quingenta pondo quindecim: argenti viginti milia, signati denarios triginta quatuor milia & quingentos quinquaginta.

L. Stertinius ex vlteriore Hispania, quinquaginta milia pondo argenti in ærarium tulit, & de manubiis duos fornices in foro Boario ante Fortunæ ædem & matris Matutæ, vnum in circo maximo posuit, & his fornicibus signa aurata imposuit.

Q. Minutius Thermus aduersus Budarē & Besasidem imperatores prospere pugnauit, duodecim hostium milia cecidit, Budarem cepit, cæteros fudit fugauitque. Ibidem.

559 Glisente tantū in Hispania bello, vt consulari & duce & exercitu opus esset, placuit patribus, vt citerior Hispania consularis esset, ad quā missus M. Portius Cato, qui postea à censura Censorinus dictus est, huic P. Manlius Prætor adiutor datus. Ap. Claudius Nero Hispaniam vlteriorem sortitus est. Ita ferme Titus Liuius, & Plutarchus. Sed ego ex iisdem colligo, & affirmare mihi posse videor, Prætoribus Paulo Manlio in citeriori: Ap. Claudio Neroni in vlteriore: M. Catoni Consuli in tota Hispania imperiū fuisse. Nam Catonem in vlteriori quoq; Hispania res gessisse ex In Catone Censo.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Plutarcho constat, qui ait ex Polybio, à Catone omnium vrbium muros, quæ intra Betim amnem sunt, vno die solo æquatos esse. Quod si quis admiratur, magis admiretur eum tribus seruis comitatum Hispaniam rexisse, & in ea intra annum quadraginta oppida cepisse, quorum alterum li. 4. c. 3. Valerius Maximus, alterū Plutarchus literis prodidere, ex quo & T. Liuio petat, qui de Catonis in Hispania rebus gestis plura nosse desiderat.

Eodem anno M. Heluius ouans vrbē ingressus, tulit in ærarium argenti infecti quatuordecim millia pondo septingenta triginta duo, & signati bigatorum. XVII. millia viginti tria: & Oscensis argenti centum viginti millia quadringenta triginta octo, ex vlteriori Hispania.

Q. Minutius de citeriori Hispania triumphauit, & tulit argenti pondo triginta quatuor millia octingenta, bigatorum septuaginta octo millia, & Oscensis argenti ducenta septuaginta octo millia. Atque hic est primus triumphus, quem Romanos egisse de Hispanis reperio.

Rursus T. Liuius M. Heluium appellat, quem superius M. Aelium dixit, forte quod vtroque appellaretur nomine: sed in eo lapsus memoria est, quòd ait Q. Minutium M. Heluio successisse, namque Heluius vlteriorem, Quintus Minutius citeriorem, vt diximus, rexit Hispaniam: deinde quod ait M. Heluium in aliena prouincia pugnasse. Siquidē Illiturgis, circa quā postrema eius victoria fuit, Plinio & Ptolomæo in Betica ponitur, quam aliqui Giennensem esse ciuitatem suspicantur. Antonius quoque Nebrissensis in Betica ponit, quanquam in Vocabulario ipsius Gæographico, mendose oppidum Bœoticæ pro Beticæ impressum est.

560 P. Cornelio Scipione Africano iterum, & T. Sempronio Longo Coss. Prætores P. Cornelius Scipio Cn. filius, hoc est, Scipionis Africani patruelis vlteriorem: Sex. Digitius citeriorem Hispaniam rexerunt, rursus in prouincias Prætorias rebus compositis redactam. Horum impar fortuna fuit. Nam P. Scipio prospere omnia gessit, & Proprætor Lusitanos fudit: alter crebra magis quàm digna dictu prælia fecit, & adeo pleraque aduersa, vt vix dimidium militum, quod acceperat, successori tradiderit.

Eodem anno M. Portius Cato ex Hispania triumphauit, tulitque argenti infecti viginti quinque millia pondo, bigati centum viginti tria millia, Oscensis auri quingenta quadraginta pondo, præter pecuniam militibus diuisam. Nam Plutarchus testatur singulas argenti libras viritim militibus distribuisse, illud adiicientem, melius esse multos ex Romanis argentum, quam paucos aurum habentes in vrbem reuerti. T. Liuius addit Catonem ex ferrariis argentariisque magna vectigalia instituisse, quibus institutis locupletior inde prouincia fuit. In Catone Censori.

Plutarchus indicat Sci. Maiorē Catoni in Hispania successisse, sed falsus

est

UVA. BHSC. IyR_207_2

est similitudine nominis, nisi forte lapsus est interpres, nam codicis Græci non fuit mihi copia.

561 L. Cornelio Merula & Q. Minutio Thermo Coss. C. Flaminio Hispania citerior. M. Fuluio Nobiliori vlterior sorte obtigit. Quorum hic apud Toletum Vaccæos, Vectones, & Celtiberos, fudit fugauitque, & Hilermum regem viuum cepit. T. Liuius.

561 L. Quinto & Cn. Domitio AEnobarbo Coss. Prætores Hispaniã sortiti sunt M. Bebius Pamphilus citeriorem: A. Attilius Serranus vlteriorem, sed primum S. C. deinde plebiscito permutatis eorum prouinciis, Flaminio Fuluióque prorogatũ imperium est. Hoc anno Fuluius Toletum cepit operibus. Ibidem.

563 P. Cornelio Cn. Filio Scipione & M. Attilio Glabrione Coss. L. Aemilio Paulo euenit Hispania vlterior: C. Flaminio in citeriori prorogatum imperium. Ibidem.

Aemilius ad sopiẽdos in Hispania magnos bellorum motus exortos, missus est, non cum sex, vt cæteri Prætores, sed cum duodecim securibus, ita vt dignitas consularis imperio eius inesset. Bis collatis signis hostes superauit, interfecitque circiter triginta hominum milia manifestéque apparuit, victoriam ex industria eius partam fuisse. Vrbes vero ducentas quinquaginta in deditionem recepit, pacatãque prouinciam relinquens, ne vna quidem drachma ditior quàm profectus fuerat, reuersus est. Plutarchus. *In uita ei9*

Eodem anno. M. Fuluius Nobilior ex Hispania vlteriore ouans vrbem ingressus est, tulitque præ se argenti bigati centum triginta milia, præterea duodecim milia pondo argenti, auri pondo centum viginti septem, quam prædam T. Liuius lapsu forte memoriæ bis ponit *Deca. 4. lib. 6.*

564 L. Cornelio Scipione & Cn. Cælio Coss. L. Aemilio & C. Flaminio in Hispania prorogatum imperium. Quo anno Romani magnam in Hispania cladem acceperunt, sex milibus de exercitu suo cæsis, cæteris in fugã versis, idque in Vascetanis, vbi apud oppidum Lyconem cum Lusitanis pugnabat. Ibidem. Ego suspicor in T. Liuio mendose legi Vascetanis pro Bastetanis, qui sunt in Hispania vlteriori, quanquam in citeriori quoque. Vascetanos nusquam inuenio.

565 M. Fuluio Nobiliore & Cn. Manlio Volsone Coss. L. Plautius Hipseus Prætor fuit Hispaniæ citerioris: L. Bebius Dives vlterioris. Sed L. Bebius in prouinciam Hispaniam proficiscens à Liguribus circumuentus, magna parte comitum cæsa, vulneratus ipse cum paucis sine lictoribus, Massiliam profugit, & intra triduum expirauit. Qua re audita Senatus decreuit, vti P. Iunius Brutus Proprætor Hetruriæ,

UVA. BHSC. IyR_207_2

tradita, cui videretur ex legatis, prouincia & exercitu, ipse in vlteriorem Hispaniam proficisceretur, eáque prouincia ei esset. Paulo ante successoris aduentum L. Aemilius Paulus tumultuario exercitu collecto, signis collatis cum Lusitanis pugnauit, fusi fugatique sunt hostes, cæsa decem & octo milia armatorum, tria milia trecenti capti, & castra expugnata. Cuius victoriæ fama tranquilliores in Hispania res fecit, & supplicationes Romæ ex S. C. factæ sunt. Ibidem.

566 M. Valerio Messala & C. Liuio Salinatore Coss. Prætores L. Manlius Hispaniam citeriorem: C. Catinius vlteriorem sortiti sunt. Ibidem.

577 M. Aemilio Lepido & C. Flaminio Coss. Prætoribus Hispaniæ prorogatum imperium, quorum literis Romæ significatum est, Celtiberos Lusitanosque in armis esse, vbi in T. Liuio mendose legitur C. Attinij, pro C. Catinij, non procul à principio libri noni.

568 SP. Posthumio Albino & Q. Martio Philippo Coss. Prætores Hispaniæ creati sunt, L. Quintius Crispinus citerioris: C. Calpurnius Piso vlterioris.

Hoc anno C. Catinius cum Lusitanis in agro Astensi collatis signis pugnauit, sex hostiũ milia cæcidit, cæteros fusos fugatosq; castris exuit, Astá oppidum cæpit, sed dum incautius subit muros, ictus ex vulnere post dies paucos moritur. Hac de causa Calpurnio nunciatum, vt in prouinciam properaret, ne sine imperio esset. Asta non procul Gadibus erat.

In citeriore Hispania L. Manlius Acidinus cum Celtiberis acie conflixit incerta victoria, nisi quod Celtiberi proxima nocte castra mouerunt. Post eosdem ad Calagurium oppidum prælio superauit, & castris eorum potitus est, in prælio ad duodecim hostium milia cæsa, plus duo capta, & nisi successor aduentu suo inhibuisset impetum victoris, subacti Celtiberi forent, si Liuio credimus.

Decad. 4. lib. 9.

569 A. Claudio Pulchro & M. Sempronio Tuditano Coss. Prætoribus Hispaniæ prorogatum imperium.

L. Manlius ex Hispania citeriore ouans vrbem ingressus, tulit coronas aureas quinquaginta duas, auri pondo centum triginta duo, argenti sexdecim milia trecenta, & pronunciauit in Senatu, decem milia pondo argenti, & octoginta auri Q. Fabium Quæstorem aduehere, id quoque se in ærarium relaturum.

Prætores Hispaniæ Calpurnius, & Quintius communi animo & consilio rem gerentes, non procul Toleto cum vtroque exercitu fusi, & in castra compulsi sunt, ac spoliis suis hostes ditarunt, quinque suorum milibus amissis. Quam ignominiam postea contractis Hispanorum sociorum auxiliis, & recreato à terrore aduersæ pugnæ exercitu, deleuerunt ad

ripam

UVA. BHSC. IyR_207_2

ripam Tagi, ædita in hostes magna strage, quam eleganter in quarta decade scribit T. Liuius.

lib.9.

570 P. Claudio Pulchro & L. Portio Licinio Coss. Prætura sortiti sunt Hispaniæ: A. Terentius Varro citerioris, P. Sempronius vlterioris.

Eodē anno C. Calpurnius Piso, & L. Quintius ex Hispania reuersi de, Lusitanis & Celtiberis triūpharūt. Calpurnius coronas aureas tulit octoginta tres, & duodecim pondo argēti. Quintius tantūdem auri, quātum argenti transtulit. Sed numerum aut summam prædæ T. Liuis nō posuit.

571 M. Claudio. Marcello & Q. Fabio Labeone Coss. prætoribus Hispaniæ prorogatum imperium. A. Terentius Varro in agro Ausetano aliquot secunda prælia cum Celtiberis fecit, & vrbes nonnullas cepit. Ausetani in Cataloniæ principatu erant. Vlterior in pace fuit, & Lusitani peropportunè quieuerunt, quia P. Sempronius diutino morbo implicitus fuit, & tandem ibi mortuus est. Ibidem.

li.9 et.10.

572 Cn. Bebio Pāphilo & L. Aemilio Paulo Coss. Prætores habuit Hispania, citerior Q. Fuluium Flaccum, vlterior P. Manliū, qui eandē prouinciā priore prætura habuerat, vt ait T. Liuius, qui in hoc videtur non constare sibi, quia superius dixit P. Manilium prætorem M. Catoni cōsuli in citeriore Hispania adiutorem datum, vt annotauimus anno vrbis conditæ. 559. Fuluius Flaccus Vrbicuam vrbem (quam hodie Arbeca appellari dicit Pet. Anto. Beuter) non sine detrimento militum suorum cepit, ac diripuit. P. Manilius exercitum disipatum in vnum coēgit, Ibidem. A. Terētius Varro ex Hispania citeriore ouās vrbē ingressus, tulit inærariū argenti pondo milia. cccxx, auri lxxxij. pondo coronas aureas, lxvij.

573 P. Cornelio Lentulo & M. Bebio Pamphilo Coss. Prætoribus superioris anni in Hispania prorogatum imperium.

In citeriore Hispania bellum ea æstate coortum, quantum nunquam ferme antea, idque à Celtiberis, aduersus quos Fuluius Flaccus magna quidē victoria, sed non incruenta, potitus est, de qua re latius T. Liuius.

574 A. Posthumio Albino Lusco & C. Calpurnio Pisone Coss. Prætores Hispaniam sortiti sunt, L. Posthumius vlteriorem: T. Sempronius Gracchus citeriorem.

Huius anni principio à Q. Fuluio Flacco missi sunt ad Senatū ex Hispania T. Minutius legatus, & duo tribuni militū T. Menius, & L. Terentius Massaliota, qui duo secunda prælia, deditionē Celtiberiæ, confectam prouinciā nunciarent, nec stipendio, quod mitti soleret, nec frumēto portato in eum annum opus esse, & alia, quæ latius prosequitur T. Liuius.

Fuluius Flaccus Proprætor siue Procōsul vlteriori Celtiberiæ agro, vnde in deditionē non venerāt vastato, magis iritauit quàm cōterruit Celti

UVA. BHSC. IyR_207_2

beros, qui obsesso saltu Manliano, Fuluium Tarraconem cum exercitu ad occursum successoris properantem, nec opinato adorti, victoriã quidem illi, sed cum magna militum iactura dedere, Ibidem.

570 Q. Fuluius ex Hispania cum magna fama rerum gestarum reuersus, quum extra vrbem triũphi causa esset, Consul factus cum L. Manlio Acidino, qui & ipse aliquot ante annis citeriorem Hispaniam rexerat, triumphans vrbem ingressus, cum militibus, quos secũ duxerat, tulit in triumpho coronas aureas centum viginti quatuor, auri pondo XXXI. præter argentum Oscense signatum, & pecuniam militibus diuisam, & duplex stipendium solutum. Ibidem.

Hoc anno Prætoribus Hispaniæ cum suis exercitibus prorogatum imperium.

Sempronius Gracchus, multis rebus in Celtiberia prosperegestis, centum tria oppida intra paucos dies in deditionem accepit, & Thurrium regulum in belli societatem ex hoste accepit.

L. Posthumius eadem æstate in Hispania vlteriore, bis aduersus Bracaros pugnauit egregie, & ad XXXV. milia hostium occidit, vnde colligas, quanta fuerit etiam tunc frequentia illius gentis. Bracari vero dicuntur populi Interamnis Portugalliæ, qui sunt inter Durium & Limiam fluuios. Quædam impressiones hoc loco, nempe circa finem decimi libri de bello Macedonico, male habent cum Vaccæis pro cum Bracaris, quem errorem ego ex L. Flori libro 41. natum crederim, vbi legitur ad hunc modum, & à Posthumio Albino Vaccæi ac Lusitani subacti sunt &c. Sed ea lectio, quàm falsa sit ex eiusdem L. Flori 56. libro constat, vbi aperte Vaccæos in citeriore Hispania ponit, & ostendit Bracaros tum in vlteriore fuisse Hispania, in qua etiam Gallecios ponit, qui sunt vltra Bracaros. Præterea Sex. Iulius Frontinus affirmat Vaccæos à Sempronio Graccho oppugnatos, vnde constat tam in T. Liuio, cum Bracaris non cum Vaccæis, quàm in L. Floro, Bracari non Vaccæi legendum, & ita in T. Liuio habet impressio Badiana, ita legit Henricus Glareanus vir vndecunque doctissimus, ita L. Andreas Resendius in T. Liuio manu scripto legisse se mihi affirmauit.

576 M. Iunio Bruto & A. Manlio Volsone Coss. Prætores in Hispania citeriore M. Titinius: in vlteriore T. Fonteius Capito.

Hoc anno Sempronius Gracchus de Celtiberis & sociis eorum, postero die L. Posthumius de Lusitanis aliisque eiusdem regionis Hispanis triumphauit, T. Gracchus XL. milia pondo argenti transtulit, Albinus XX. milia. T. Liuius. li. 1. Dec. 5

577 C. Claudio Pulchro & T. Sempronio Graccho Coss. Prætoribus Hispaniæ prorogatum imperiũ, sed vtraque prouincia pacata fuit. Ibidem.

Cn.

UVA. BHSC. IyR_207_2

568 Cn. Cornelio Scipione Hiſpalo & Q. Petilio Spurino Coſſ. Prætoribus M. Cornelio Scipioni Maluginenſi Hiſpania vlterior: P. Licinio Craſſo citerior obtigit. Sed quum ſacrificiis impediri ſe ſolennibus excuſarent, ne in prouinciam irent: iuſsi ſunt aut ire aut iurare pro concione ſolenni ſacrificio ſe prohiberi, cum autem ambo in eadem verba iuraſſent, M. Titinius & Titus Fonteius Proconſules manere cum eodem imperij iure in Hiſpania iuſsi ſunt. Ibidem.

Huius Hiſpali Coſulis filio Cn. Cornelio Scipioni, quum Hiſpania prouincia aliquando ſorte obtigiſſet, decretum eſt, ne iret, adiecta cauſa, quod recte facere neſciret. Valerius Maximus. lib. 6. c. 3.

569 M. Lepido & Q. Mutio Coſſ. Ap. Claudius Cento citerioris Hiſpaniæ Prætor: vlterioris vero quis fuerit, quia T. Liuius hoc loco mutilus eſt, non inuenio.

580 SP. Poſthumio & Q. Mutio Coſſ. Prætoribus Cn. Seruilio Cepioni Hiſpania vlterior: P. Furio Philo citerior contigit.

Hoc anno Ap. Claudius Cento Celtiberos, qui ſub aduentum eius rebellauerãt, magna clade affectos, imperio parere coẽgit, quam ob rem Romæ per diem vnum ſupplicatio fuit, &. XX. maioribus hoſtijs ſacrificatum. Ibidem.

581 L. Poſthumio Albino & M. Popilio Lenate Coſſ. Prætores Cn. Fabius Buteo Hiſpaniã citerioꝛẽ: M. Matienus vlterioꝛẽ ſortiti ſunt. Idem.

Perfectis comitiis Ap. Claudius Cento ex Celtiberis ouans cũ in vrbẽ iniret, decẽ millia pondo argẽti, quinque millia auri in ærariũ tulit. Idem.

Cn. Fabius, quum in prouinciam iret, Maſsiliæ moritur. Senatus decreuit, vt P. Furius & Cn. Seruilius, inter ſe ſortirentur, vter prorogato imperio citeriorem Hiſpaniam obtineret. Sors opportuna fuit, vt P. Furius idem, cuius ea prouincia fuerat, remaneret. Ibidem.

582 Cn. Popilio Lenate & P. Aelio Ligure Coſſ. Prætoribus M. Iunio Pœno citerior Hiſpania: Sp. Lucretio vlterior ſorte cecidit.

583 P. Licinio Craſſo & C. Caſsio Longino Coſſ. à Senatu decretum eſt, vt vnico tantum Hiſpania Prætore regeretur, vnaque tantum prouincia eſſet, forte quia iam pacata erant omnia. Sortitus eſt autẽ Hiſpaniam L. Canuleius Prætor.

Hoc anno Hiſpaniæ vtriuſque legati Romam miſsi, in Senatu conqueſti ſunt de magiſtratuum Romanorum auaritia & ſuperbia, quibus ex ordine Senatorio patroni dati ſunt, & P. quidem Furius ac M. Matienus ſolum verterunt: pluresque accuſaſſent, niſi vt fama eſt, à patronis fuiſſent prohibiti. Ita præteritis ſilentio obliteratis, in futurum conſultum à Senatu Hiſpanis, quòd impetrarunt, ne frumenti

æſtimationem

UVA. BHSC. IyR_207_2

æstimationē magistratus Romanus haberet, néue cogeret vicesimas (tributi hoc genus erat) vendere Hispanos, quanti ipse vellet, & ne præfecti in oppida sua ad cogendas pecunias imponerentur.

Sed & alia noui generis hominum ex Hispania legatio venit, ex militibus Romanis & Hispanis mulieribus, cum quibus connubium non esset, natos se memorantes, supra quatuor hominum milia, orabant, vt sibi oppidum, in quo habitarent, daretur. Senatus decreuit, vti nomina sua apud L. Canuleium profiterentur, eorumque si quos manumisisset, eos Carteiam ad Oceanum deduci placere. Qui Carteiensium domi manere vellent, potestatem fore, vti numero colonorum essent, agro assignato, Latinam eam Coloniam fuisse, libertinorumque appellari T. Liuius. Dec. 5, li. 1

584 A. Hostilio Mancino & C. Attilio Coss. quis fuerit Hispaniæ Prætor, nondum inuenire potui.

585 Q. Martio Philippo II. & Q. Seruilio Cepione Coss. Claudius Marcellus Prætor Hispaniam obtinuit.

586 L. Aemilio Paulo II. & C. Licinio Crasso Coss. P. Fonteius Prætor administrauit Hispaniam.

587 Q. Aelio & M. Iunio Coss. Hispania rursus in duas prouincias prætorias diuisa est, & Cn. Fuluij citerior, C. Licinij Neruæ vlterior sors fuit, Ibidem. lib. 5.

Hactenus ex T. Liuio, quæ sequuntur ex L. Floro, Paulo Orosio & aliis mutuati sumus.

600 L. Opimio & Q. Posthumio Coss. a Lusitanis Romani per arma graiter vexati sunt. Iulius Obsequens. Forte tunc accidit, quod ponit Paulus Orosius hoc anno, quanquam aliis Coss. de Sergio Galba Prætore, qui à Lusitanis magno prælio victus, vniuerso exercitu amisso, ipse cum paucis vix elapsus euasit. Ipse quoque L. Florus ait his temporibus à compluribus in Hispania res parum prospere gestas. De prodigiis, lib. 4. lib. 47.

601 Q. Fuluius & T. Annius Coss. primi Calendis Ianuariis magistratum inierunt, propter subitum Celtiberiæ bellum, vt ait Cassiodorus, ex quo videtur Hispania hoc anno prouincia fuisse Consularis. Etiam L. Florus dicit comitia mutata, quod Hispani rebellarent, sed Coss. non ponit, & dicit quod anno DXCVIII. Nos aliam rationem sequimur, propter causas superius commemoratas. In Cronico Consulum Ibidem.

602 M. Marcello & L. Valerio Coss. in Lusitania varie pugnatum. Iulius Obsequens.

603 L. Lucullo & A. Posthumio Coss. Hispaniense bellum aliquoties parum prospere gestum, cum ciuitatem Romanam confudisset, tantusque

Celti-

UVA. BHSC. IyR_207_2

Celtiberorum metus Romanos omnes inuaſiſſet, vt nemo inueniretur, qui vel tribunus vel legatus ire in eam prouinciam vellet, P. Scipio Aemilianus, ad quodcunque militiæ genus, quodſibi imperatum foret, vltro ſe offerens, non mediocriter omnium animos ad militādi ſtudium accendit.

Quod L. Florus addit Vaccæos & Cantabros cum aliis populis à Lucullo ſubactos, non intelligo, quum certum ſit Cantabros vſque ad Auguſti tempora fuiſſe indomitos, quemadmodum nec illud, quod ait Marcellum Lucullo ſucceſsiſſe, quum contra manifeſtum ſit, tam ex Caſſiodoro quàm ex aliis, Lucullum Marcello ſucceſsiſſe. lib. 47.

His Coſſ. fuiſſe Sergij Galbæ calamitatem illā, quam ſuperius poſuimus ſcribit Paulus Oroſius, atque addit eundem Galbam, cum Luſitanos circa Tagum habitātes voluntarios in deditionem accepiſſet, per ſcelus circumpoſitis militibus, inermes, incautoſque proſtrauiſſe. Quæ res vniuerſæ Hiſpaniæ propter Romanorum perfidiam maximi tumultus cauſa fuit. li. 4. c. 21

608 Cn. Cornelio Lentulo & L. Mummio Coſſ. Viriatus in Hiſpania genere Luſitanus, vir calliditatis acerrimæ, ex venatore, vt ait L. Florus, vel paſtore, vt Paulus Oroſius, latro, ex latrone ſubito dux atque imperator, & ſi fortuna ceſsiſſet, Hiſpaniæ Romulus, non contentus ſuorum libertatem defendere, magnā in Romanos ſtragē ædidit per. XIIII. annos, & omnia citra vltráque Iberum & Tagum igni ferróque populatus, & caſtra Prætorum & Conſulum aggredi auſus, neque id irrito ſucceſſu, maximo terrori Romanis fuit lib. 5. ca. 2

Huic primo C. Vetilius Prætor occurrit, ſed cæſo vſque ad internecionem pene omni exercitu, vix ipſe cum paucis fuga elapſus euaſit. Ex L. Floro & Paulo Oroſio. li. 2. re ab urb. con.

609 Q. Fabio Maximo & L. Hoſtilio Coſſ. Viriatus C. Plautium Prætorem multis prælis fractum fugauit. Paulus Oroſius. li. 5. c. 4. Ibidem.

610 Ser. Galba & L. Aurelio Coſſ. Claudius Vnimanus cum magno apparatu belli contra Viriatum quaſi pro abolenda ſuperiore macula miſſus, amiſsis copiis vniuerſis, infamiam præteritam cumulauit. Viriatus trabeas, faſceis, cæteraque inſignia Romana in montibus ſuis trophæa præfixit.

Eodem tempore trecenti Luſitani cum mille Romanis acri prælio conflixere, cecidere ſeptuaginta Luſitani, trecenti viginti Romani. Luſitanis hac victoria ſecuris ac ſparſis, vnus eorum à circunfuſis equitibus Romanis pedes ipſe deprehenſus, equo vnius equitis lancea perfoſſo, & capite ipſius advnum gladij ictum deſecto, ita omnes metu perculit, vt proſpectantibus cunctis equitibus Romanis, ipſe cōtemptim atque ocio

ſus

UVA. BHSC. IyR_207_2

sus abscesserit. Idem Orosius.

Ibidem.

611 Ap. Claudio & Q. Cæcilio Metello Coss. Hoc, opinor, anno Viriat⁹ C. Nigidiũ oppressit, Prætorẽ, vt arbitror, Romanũ quod annotauit Plini⁹.

De uiris illust.

Viriatus hoc rerum successu tantum terrorem Romanis intulit, vt aduersus eum Consulari & duce & exercitu opus esset. Itaque rursus Hispania consularis prouincia facta est, & citerior Quinto Metello Proconsuli decreta, quod ex eo constat, quod L. Florus affirmat illum Proconsulem in Celtiberia res gessisse, sicut mox dicemus.

612 L. Metello & Q. Fabio Maximo Coss. Q. Cæcilius Metellus quanta seueritate militarem disciplinam seruauerit, Valerius Maximus docere poterit. Sed illud in eo mihi laudabilius videtur, quod idem refert Metellum, dum Centobricam obsidione premeret, & Centobricenses Rethogenis filios, qui ad eum trãsierat: machinæ ictibus obiecissent, humanitatem propinquæ victoriæ prætulisse, atque obsidione abstinuisse, qua clementia omnium Celtiberorum animos cepit. Eodem tempore Fabius Consul contra Lusitanos & Viriatum dimicans, Bacciam oppidum obsidione depulsis hostibus liberauit, & in deditionem cum plurimis castellis recepit. Paulus Orosius.

lib. 2. c. 2.

lib. 5. c. 1.

lib. 5. c. 1

Bacciam aliqui volunt esse, quæ hodie Baça dicitur in regno Murciæ, cui opinioni non refragarer, præsertim alludente vocabulo vernaculo, nisi tam procul abesset à Lusitanis.

Iulius Obsequens ait hoc anno dubie aduersus Viriatum ab exercitu Romano dimicatum.

613 Cn. Cepione & Q. Pompeio Coss. Q. Fabius Proconsul maximam Lusitaniæ partem, expugnatis multis vrbibus, recepit. Sed quantum Metellus clementiæ suæ decus sibi peperit, tantam contraxit Fabius crudelitatis labem. Quingentis enim principibus eorum, quos societate inuitatos deditionis iure susceperat, manus præcidit, facinus etiam vltimis barbaris Scythiæ execrabile, vt ait Paulus Orosius. Valerius Maximus excusare Fabium velle videtur, quod transfugæ fuerint, quibus ea pœna sit irrogata perfidiæ suæ merito.

Ibidem.

Pompeius Cos. Numantinorum fines ingressus cum maxima clade discessit, omni pene exercitu profligato & plurima nobilitate interempta. Paulus Orosius.

Ibidem.

Idem Termestinos subegit, & cum eisdem ac Numantinis pacem fecit. Lucius Florus.

lib. 54.

614 Q. Cepione & C. Lælio Coss. Q. Fabius Procõsul, rebus in Hispania prospere gestis, labem imposuit, pace cum Viriato æquis conditionibus facta, L. Florus. Sed idem ait Viriatum à Fabio oppressum. Plinius scribit

UVA. BHSC. IyR_207_2

bit hanc pacem cum Pompilio factá, in qua, quũ alia dedisset, arma vero retinuisset, bellum renouasse. Vtcunque est, Seruilius Cepio eius belli confecti gloriam captans, quum aliter vincere non posset, duos satellites pecunia corrupit, qui Viriatũ humi depositum perimerent, atque hanc hosti gloriam dedit, vt videretur aliter vinci non potuisse. Quæ victoria quia empta erat, à Senatu improbata, & percussores indigni præmio iudicati. Ita Viriatus, qui per XIIII annos Romanos duces atque exercitus protriuerat, insidiis suorũ interfectus est. Ex L. Floro, Plinio & Orosio. lib. 55. lib. 2. re. ab ur. con. de uiris illustribus

Cicero scribit C. Lælium, qui Sapiens dicebatur, hunc scilicet, qui hoc anno Consul fuit, Viriatum, dum Prætor esset, fregisse & comminuisse, ferocitatemque eius ita repressisse, vt facile bellum reliquis traderet. li. 2. offici.

615 Cn. Pisone, & M. Pompilio Coss. M. Pompilio citerior Hispania prouincia fuit, vt ex L. Floro constat. lib. 55.

616 P. Cornelio Scipione Nasica & D. Iunio Bruto Coss. C. Matienus accusatus est apud Tribunos plæbis, quòd exercitum in Hispania deseruisset, dánatusq; sub furca diu virgis cæsus est, & sestertionumo væniit. L. Flor⁹. Ibidem.

Iunius Brutus Consul in Hispania iis, qui sub Viriato militauerant, agros oppidumque dedit, quæ Valentia vocata est.

M. Pópilius Procósul à Numátinis, cũ quibus pacẽ factá Senatus irritá censuerat, cũ exercitu fusus fugatusq;. Ibidẽ. Hunc Pompeiũ alii vocát.

Belli Numantini causam L. Florus ita iniustam fuisse affirmat, vt non temere vllius fuerit iniustior. Segedenses enim socios & consanguineos suos Romanorum manibus elapsos Numantini exceperant. Habita pro eis deprecatio nihil valuit. Porro cum se ab omni armorum contagione remouerent, in legitimi fœderis precium iussi sunt arma deponere. Hoc sic à Numátinis acceptũ, quasi manus abscinderentur. Itaque statim Megara viro fortissimo duce ad arma conuersi sunt. Hactenus Florus lib. 2. re. ab ur. con.

917 M. Aemilio & C. Hostilio Mancino Coss. C. Hostilio Mancino Hispania citerior aduersus Numantiam prouincia fuit, cui præter auspicia contraria & alia prodigia, illud quoque accidit, vt ab Herculis portu in prouinciam soluenti talis vox sine vllo autore ad aures perueniret, Mane mane Mancine. Postea victus à Numantinis, & castris exutus, cum spes nulla seruandi exercitus esset, pacem cum iis fecit ignominiosam, quam ratam esse Senatus vetuit. Triginta millia Romanorum à quatuor Numantinorum millibus victa erant, vt ait L. Florus, ac ne illam quidem à Numantinis obtinuisset, sed ad vnum omnes circumuenti periissent, nisi interposuisset fidem suam Tiberius Gracchus Quæstor ipsius, cuius apud Numantinos gratia magna erat, propter memoriam patris Gracchi, qui iam bellum aduersus Iberos gerens, pacem cum Numantinis firmauerat, eamque semper apud populum recte iustéque defenderat. lib. 55.

Sed

UVA. BHSC. IyR_207_2

Sed hic operæprecium est animaduertere Numantinorum fidem & integritatem etiam aduersus hostes. Cum enim inter cæteram prædam, tabulas quoque abstulissent, in quibus quæsturæ suæ rationes Gracchus cõscripserat, eáque res solicitum eum haberet, cum quatuor familiaribus ad Numantinos profectus, rogauit eos, vt sibi tabulas reddi iuberent, ne inimicorum calumniis obnoxius fieret, si rationem administrationis suæ reddere non posset, intra vrbem humaniter inuitatus & conuiuio liberaliter exceptus, non solum tabulas suas recepit, sed potestatem etiam, vt ex præda quicquid vellet, secum deportaret. Autor Plutarchus. *In uita Graccho.*

Eodem anno D. Iunius Proconsul Lusitaniam vrbium expugnationibus vsque ad Oceanum perdomuit, & quum fluuium Obliuionem transire milites Romani nollent, male de nomine fluuij ominantes, raptum à signifero signum ipse transtulit, & sic, vt transgrederentur, persuasit. Hæc fere L. Florus, vbi illud notandum, quod Romani in expugnandis Bracaris quadraginta annos desudarunt. Tot enim numerantur ab eo anno, quo primum L. Posthumius aduersus eos pugnasse legitur. Abest vero Obliuio siue Limia fluuius, Lethen Græci appellãt, ab Augusta Bracarorũ metropoli leucis quinq;, vt vulgari more loquar. *lib. 55.*

Illud quoque non prætermittendum, quod cum tota pene Lusitania se Bruto dedidisset, sola Cinania pertinaciter arma retinens, tentata redemptione, propemodum vno ore legatis respondit, ferrum sibi à maioribus quo vrbem tuerentur: non aurum, quo libertatem, ab imperatore auaro emerent, relictum. Melius sine dubio, inquit Valerius Maximus, homines nostri sanguinis hæc dixissent, quàm audissent. *lib. 6. c. 4.*

---

618 P. Furio & Sex. Attilio Serrano Coss. P. Furius prouinciam Hispaniã sortitus, Q. Metellum, & Qu. Pompeium consulares viros, & ipsi vehementer inimicos, legatos secum ire coëgit, fiduciam nõ solum fortem, sed pene etiam temerariam exhibens, quæ duobus acerrimis odiis latera sua cingere ausa est, vsumque ministerij vix tutum in amicis, è sinu inimicorum petere sustinuit. Valerius Maximus. *lib. 3. c. 7.*

Decius Iunius Brutus feliciter aduersus Gallecios pugnauit. Nam sexaginta millia eorum, qui Lusitanis auxilio venerant, asperrimo bello & difficili, quum incautos circumueniisset, oppressit.

M. Aemilius Lepidus proconsul Vaccæos innoxiam gentem & supplicem, etiam prohibente Senatu, pertinaciter expugare tentauit. Sed accepta clade non minus turpi quàm Numãtina, grauissimas improbæ pertinaciæ pœnas dedit, sex milibus Romanorum iustissime cæsis, reliqui castris exuti, armis etiam perditis vix euaserunt. Ex L. Floro & Paulo Orosio: qui addit his preliis aduersis militem Romanum ita hebetatum, vt conspecto Hispano, hostem diffugiens, vinci se prius crederet, quàm vi *lib. 56. li. 5. c. 4.*

deri

UVA. BHSC. IyR_207_2

deri. Idem affirmat L. Florus, ne oculos quidem aut vocem Numantini viri quenquam sustinere potuisse.

Hoc anno, ad soluendum Numantini fœderis religione populum Romanum, Mancinus turpissimi fœderis autor deditus est Numantinis, & nudato corpore, manibus à tergo reuinctis, ad portas Numantinorum est expositus, ibique vsque ad noctem manens, à suis desertus, ab hoste autem non susceptus, lachrymabile vtrisque spectaculum præbuit. Quod à Romanis iniuste factum, & eos à Numantinis non tantum fortitudine, sed etiam iustitia, fide, misericordia victos, non minus erudite quam vere disputat Paulus Orosius. Atque ita sanè est, quã tumuis excusare Romanos Cicero nitatur. li. 5. c. 4. & 5. li. 3. offici.

Numantini Mancini deditionẽ nõ recipiẽtes, aut inuiolatam pacẽ solá, aut omnes, quos pignore pacis accepto, viuos demiserãt, reposcebãt. Idẽ,

Hoc tempore tribus exercitibus Consularibus res in Hispania gestæ. nimirum à Furio Coss. & duobus Proconsulibus, tanta erat moles belli.

619 Ser. Fuluio & Q. Calphurnio Coss. vtri Consulum Hispania prouincia fuerit, an M. Aemilio prorogatum imperium, quod ex accepta clade non est verisimile, quia scriptum non inuenio, affirmare non possum. Illud tantum Iulius Obsequens memoriæ prodidit, apud Numantiam res male gestas, exercitum Romanum oppressum.

620 Cum vitio ducum bellum Numantinum non sine publico pudore duraret, delatus est vltro Scipioni Africano à Senatu populóque Romano Consulatus, cum Candidatus non esset, eique sine sorte bellum contra Numantinos decretum. Igitur Consul simul cum C. Fuluio Flacco factus, atque in Hispaniam profectus, primo militarem disciplinam restituit, & quæcunque voluptatis causa comparata erant, summouit, exercitumque ad quosuis subeundos labores exercuit, deinde cõmisso prælio, primo Numantinos Romani fugere, deinde increpatione & minis Consulis incitati, eosdem, quod nunquam quisquam sperare ausus esset, videre fugientes. Scipio vltra bellum cum eis audendum non esse professus, obsidione Numantiam conclusit, & fossa circundedit. Ex Valerio Maximo, L. Floro, & Paulo Orosio. lib. 5. c. 5.

Quid sibi velit L. Florus, quum ait Scipionem Consulem factum, solutum ea lege, quæ vetabat quenquam intra decem annos iterum Consulem fieri, non intelligo: quia inter primum Scipionis Consulatum, quo Carthaginem deleuit, & secundum, quatuordecim interceserunt anni.

Vaccæi obsessi, liberis & coniugibus trucidatis, ipsi se interemerunt, vt ait L. Florus, sed à quibus fuerint obsessi, non addit. Nam Scipioni satis aduersus Numantinos negotij fuit.

621 C. Mutio & L. Calphurnio Coss. Numantini diu concluſi & fame tru-

UVA. BHSC. IyR_207_2

cidati, deditionem sui obtulerũt, si tolerabilia iuberentur: sed cum Scipio verá & sine exceptione victoriá vellet, neque iustæ pugnæ facultatẽ daret, vt tanquá viris mori liceret, tandẽ repleti carne semicruda & celia, ea erat ex frumẽto potio à calefaciendo sic dicta, duabus portis eruperũt, & atrox certamen atq; vsque ad periculũ Romanorũ ædiderunt. Ex eo prælio cõ positis ordinibus, nec sicut fugiẽtes, in vrbem reuersi, postremo destinata morte, clausam vrbẽ ipsi introrsum succenderũt, cunctiq; pariter ferro, veneno atq; igne consumpti sunt. Ita Numantia, quæ per annos quatuordecim, sola quatuor millibus Celtiberorum, quadraginta Romanorũ millia non solum sustinuit, sed etiam vicit, pudendisq; fœderibus affecit, oppressa, nullum de se gaudiũ hosti reliquit. Vnus enim vir Numantinus non fuit, qui in catenis duceretur, neq; vnde triũphum dederit, Roma vidit. Præda vt de pauperibus, nulla: arma & vestes ignis absumpsit: triumphus tantũ fuit de nomine, imo Romani se magis euasisse quàm vicisse Numantinos dixerunt. Ex L. Floro, & Paulo Orosio.

lib. 2. rer. ab urb. cõ. lib. 5. c. 6.

Erat Numãtia vrbs in modico colle sita, nõ procul ab amne Durio, sine muro ac turribus, vt ait L. Florus, quãuis Paulus Orosius muros habuisse dicat. Erat prope vrbem, quæ nunc appellatur Soria. Multi affirmant fuisse Zamoram, quod quàm falsum sit, Plinius ostendit, qui ortum Durij fluuij circa Numantiam ponit. Illud quoque nõ absre videtur admonere, nonnullos etiam celebres eruditione viros, loco Pomponij Melæ male distincto, sed peius intellecto falsos, Numantiá dixisse & in prælectionibus suis exposuisse Cæsaraugustam. Locus Pomponij Melæ sic habet. In Tarraconensi clarissimæ fuerunt Pallantia & Numantia, nunc est Cæsarauguſta. Dicit Põponius Cæsaraugustã suo tempore clarissimã fuisse Tarraconẽsis mediterraneæ vrbem, quẽadmodũ olim Numantia fuerat, non quòd quæ olim Numantia dicta esset, tunc diceretur Cæsarauguſta.

li. 4. c. 20

lib. 2. c. 6.

612	P. Popilio & P. Sulpitio Coss. Scipio cum deleta Numantia per cæteras Hispaniæ gentes pacem componeret, Tiresum quendã Celticum principem consuluit, qua ope Numantia aut prius inuicta durasset, aut post fuisset euersa: Tiresus respondit. Concordia inuicta, discordia exitio fuit. Paulus Orosius.
631	Q. Cæcilio Metello & T. Quintio Coss. Q. Metellus Cos. Baleares insulas, quas Græci Gymnesias, hodie Hispani Maioricá, & Minoricam appellant, bello peruagatus edomuit, & pyraticam infestationem, quæ ab iisdẽ tunc exoriebatur, plurima incolarũ cæde cõpresit. Paulus Orosius.
640	Hoc anno aut circiter, quantum ex Plutarcho colligere licet, C. Marius, is qui postea septies Cõsul fuit, Prætor vlterioris Hispaniæ, prouinciam eam latrociniis repurgauit, atque effecit, vt prædari non amplius honestum putarent.

lib. 5. c. 8.

li. 5. c. 13.

Inuita Maria.

P. Atilio

UVA. BHSC. IyR_207_2

649 P. Attilio, vel (ſecundum Caſsiodorum) Rutilio & C. Manilio Coſſ. exercitus Romanus à Luſitanis cæſus. Iulius Obſequens.

651 C. Mario III. & C. Fl. Fimbria Coſſ. Cimbri vaſtatis omnibus, quæ circa Rhodanum & Pyrenæum ſunt, per ſaltum in Hiſpaniam tranſgreſsi, ibi que multa loca populati, à Celtiberis fugati ſunt, reuerſique in Galliam, bellicoſis Theutonis ſe iunxerunt. L. Florus. lib. 67.

652 C. Mario. IIII. & Q. Luctatio Coſſ. Luſitanis deuictis, Hiſpania vlterior pacata fuit. Iulius Obſequens.

655 M. Antonio & A. Poſthumio Coſſ. Luſitani rebellantes ſubacti. Iulius Obſequens. Idem ait eodem anno parum proſpere in Luſitania à Romanis pugnatum.

Eodem anno L. Cornelius Dolobella Proconſul triumphauit ex Hiſpania vlteriore de Luſitanis. V. kal. Februarias, vt patet ex quinta tabula virorum triumphalium. Porro hunc in catalogo Conſulum non inuenio, proinde aut Prætorem aut Proconſulari imperio miſſum arbitror. Nam ſuperius admonuimus T. Liuiũ ſine diſcrimine eoſdem nunc Prætores, nunc Proconſules appellare.

656 Q. Metello & T. Didio Coſſ. Hiſpani variis præliis deuicti. Iulius Obſequens.

657 Cn. Cornelio Lentulo, & P. Licinio Craſſo Coſſ. Celtiberi ſubacti. Idẽ.

660 T. Didius Procõſul ex Hiſpania triũphauit de Celtiberis .4. Idus Iunias.

P. Licinius Craſſus Proconſul triumphũ egit de Luſitanis pridie Idus Iunias. Ex quinta tabula virorum triumphalium. Huius Craſsi meminit & Aſconius Pedianus. Ex his apparet hoc quoque tempore in Hiſpania duos fuiſſe exercitus Conſulares, & T. Didio per quatuor annos, P. Craſſo per tres fuiſſe prorogatum imperium.

Sub hoc T. Didio tribunus militum fuit Sertorius, vt ait Plutarchus. in vita eius

Eodem anno Hiſpaniæ principes, qui rebellabant, per Naſicam ſupplicio conſumpti, dirutis vrbibus. Iulius Obſequens.

668 L. Cinna. II. & C. Mario. VII. Coſſ. M. Craſſus, quum videret patrem & fratrem à Cinna & Mario occiſos, idem periculum metuẽs, tribus tantum comitibus & decem ſeruis aſſumptis, quanta maxima potuit celeritate, in Hiſpaniam cõtendit, vbi olim ſub patre Imperatore militans, per multos amicos ſibi comparauerat, atque in agro quodam maritimo, in ſpelunca quadam latitauit, vbi quãta fide ac benignitate habitus à Vibio Paciaco, cuius ager ille erat, qui ſcire volet, Plutarchum in vita eius conſulat. Latuit ibi menſes octo, donec de morte Cinnæ nuncium accepit.

673 Q. Sertorius vir ſummæ quidem, ſed calamitoſæ virtutis, vt inquit L.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Florus, quum Marianarum esset partium, Syllam fugiens in Hispaniam se contulit, inde cum in Africam & Balleares insulas, atque ipsas etiam Fortunatas penetrasset, reuersus in Hispaniam, delatum a Lusitanis accepit imperium, atque Hispaniam totam armauit, & varios Romanorum duces atque exercitus, partim per se, partim per duces suos & præcipue Herculeum Quæstorem vicit ac fudit, ipsum quoque Metellum Pium Proconsulem, virum ætatis suæ amplissimum in eas angustias redegit, vt L. Lollius ex Narbonensi prouincia auxilio venire cogeretur, Pompeius Magnus Proconsulari imperio cum summa festinatione adiutor Metello mitteretur. Ex L. Floro, Plutarcho & Orosio,

In uita Luculli.

677 Hoc anno Pompeius missus in Hispaniam, vt colligitur ex Plutarcho, & epistola ipsius Pompeij ad Senatum, quæ addita est Salustio.

Eodem anno, nempe M. Aemilio, & D. Bruto Coss. Didius Lelius Legatus Pompeij aduersus Sertorium occisus inter pabulatores. Iulius Obsequens.

678 Cn. Octauio & C. Scribonio Coss. exercitus Romani à Sertorio in Hispania cæsi. Idem.

683 Sertorius hostis Metello & Pompeio ita par, vt sæpius victor, adeo grauis Romanis exercitibus imminebat, vt Metellus præmia publice, nec ea mediocria statueret, si quis Sertorium occideret, conatus proditione consequi, quod bello non poterat. Ita Sertorius anno ducatus sui decimo domestica fraude oppressus, à M. Perpenna & aliis coniuratis occisus in conuiuio, bello finem fecit, & Romanis victoriam sine gloria dedit. Omnes Sertorianæ necis conscij partim à Pompeio, partim à Mauru siis interfecti sunt, neque quisquam euasit præter vnum Aufidium, qui in quadam villa barbara inops inuisusque consenuit. Ex L. Floro, Plutarcho & Paulo Orosio.

li. 96. et 3. re. ab urb. condi.

In Serto. li. 5. c. 23.

Hic mihi temperare non possum, quin adscribam Pauli Orosij verba, quæ in singularem Hispaniæ laudē habent ad hunc modum. Fortis fide ac viribus semper Hispania, cum optimos inuictissimosque Reges suos ad deditionem Reipub. dederit, nullum vnquam tyrannorum ab initio vsque in hodiernum diem, vel de se æditum misit, vel in se extrinsecus incurrentem viuum potentemue dimisit. Hactenus ille.

Ibidem.

Hic Sertorius Gymnasium in Osca vrbe instituit, in quo nobiliū filios traditis præceptorib⁹ Græcis ac Latinis, literis erudiri curauit. Plutarch⁹.

In uita eius.

Huic Sertorio Eborenses ciuitatis suæ primordia accepta ferunt, & aquæ ductum insignē aquæ Argenteæ, vt patet ex inscriptione marmoris antiqui, quod se vidisse ac optima fide transcripsisse affirmat Resendius noster, mihique pro suo singulari candore in hanc formam transcriptum dedit.

UVA. BHSC. IyR_207_2

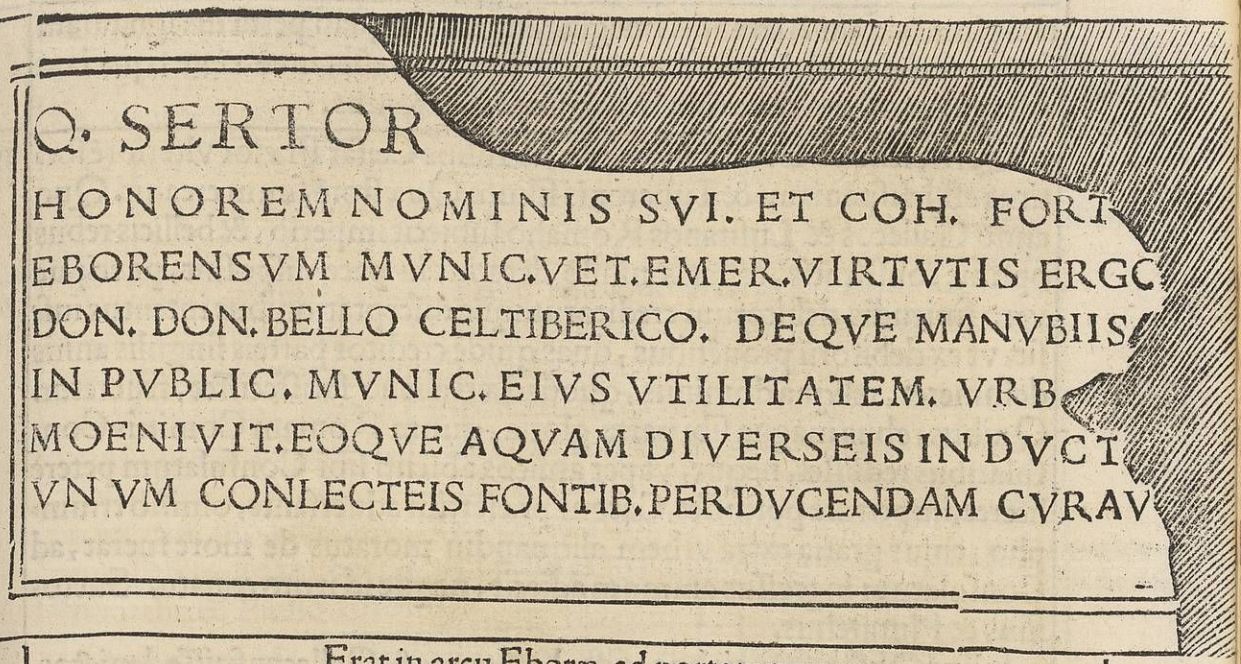

Erat in arcu Eboræ, ad portam nouam.
Ex qua inſcriptione videtur Ebora Sertorio antiquior eſſe.

684 Sertorio occiſo, ciuitates omnes Hiſpaniæ vltro ac ſine mora in ditionem venerunt, duæ tantum reſtiterunt, Vxama & Calagurris, quarum Vxamá (hodie Oſma) Pompeius euertit, Calagurrim Afranius iugi obſidione confectam, atque ad infameis eſcas miſeranda inopia coactam, vltima cæde incendióque deleuit. Ex paulo Oroſio. De qua re vide Valerium Maximum, qui Calagurrim à Pompeio obſeſsam ſcribit. *Ibidem. li. 7. ca. 6.*

Cn. Pompeius edomita Hiſpania & ad triumphum redire feſtinás, Pompelonẽ ſiue Pópeiopolin de nomine ſuo cõdidit, vt ex D. Hieronymo patet. *contra Vigilantium*

685 Q. Metello Cretico & Q. Hortẽſio Coſſ. P. Piſo Proconſul de Hiſpania triumphauit. Aſconius Pedianus. *In oratio. cont. Piſo.*

690 L. Cæſare & C. Martio Figulo Coſſ. Cn. Piſo adoleſcẽs perditus, quia cũ Catilina creditus eſt cõiuraſſe ad cædẽ Senatus faciẽdã, in Hiſpaniã à Senatu per honorẽ legationis ablegatus, dũ iniurias facit prouincialibus, occiſus eſt, vt quidá credebãt, à Cn. Pompeij cliẽtibus, Pompeio nõ inuito. Idẽ. Eius rei meminit Suetonius Tranquillus in Cæſare, qui ait etiam C. Iul. Cæſarẽ cũ Piſone cõſpiraſſe, & Piſoni Hiſpaniã prouinciã ob ſuſpicionẽ vrbanæ coniurationis vltro extra ordinem datam. Huius rei meminit & Saluſtius. *In oratio. con. Anto. & Catili. cap. 9. In Catali.*

692 Q. Calidius M. Calidij oratoris pater circa hæc tempora Præturam geſsit Hiſpaniæ. Aſconius Pedianus. *In. 2. act. in Verrẽ.*

693 Eodem ferè tempore Tubero quidam Prætor fuit vlterioris Hiſpaniæ, cuius C. Iulius Cæſar Quæſtor in ea prouincia fuit, vt autor eſt Plutarchus. Quo tempore Cæſar Gadibus animaduerſa apud Herculis templum *In Cæſare.*

UVA. BHSC. IyR_207_2

templum Magni Alexandri imagine, ingemuit, quasi pertæsus ignauiam suam, quòd nihil dum à se memorabile actum esset in ea ætate, qua iam Alexander orbem terrarum subegisset. Suetonius.

Ibidem. cap. 7.

694 Q. Metello & L. Afranio Coss. C. Iulius Cæsar Prætor vlteriorẽ sortitus est Hispaniam: & Tuberonis filium Quæstorẽ suum creauit. Quo anno Gallecos & Lusitanos Romano subiecit imperio, & bellicis rebus optime constitutis, togatas nihilo deterius in pace disposuit, præcipue vero finiendis debitorum creditorumque disceptationibus intentus iussit, vt ex debitorũ prouẽtibus, duas quidẽ creditor parteis singulis annis desumeret, reliqua dominus, quodad æri alieno satisfeciſſet, frueretur. Quibus rebus magna sibi parta gloria, quum Romam Comitiis Consularibus rediisset, neque, vt per amicos absenti sibi Consulatum petere liceret, impetrare potuisset, Catone præsertim aduersante, omisso triumpho, cuius gratia extra vrbem aliquandiu moratus de more fuerat, ad Consulatum ingressus animum adiecit, neque id irrito conatu. Suetonius & Plutarchus.

Iulius Obsequens ait hoc anno Lusitanos & Gallecos fuisse deuictos.

695 C. Iulio Cæsare & M. Calpurnio Bibulo Coss. triumuiratus ille & societas inter Pompeiũ, Cæsarem & Crassum coijt, & Cæsar Galliam, Crassus Asiam, Pompeius inuasit Hispaniam, quam postea per legatos administrauit, vt ait Plutarchus. Ex L. Floro.

In Cæsare & Cato. li. 4. rer. ab urbe condita.

696 L. Pisone & A. Gabinio Coss. Hoc anno nempe quo exulauit Cicero, P. Lentulus Citeriorem Hispaniam cum imperio obtinuit Prætor, vt ego opinor. Nam sequenti anno Consul fuit. Ex epistolis Ciceronis.

li. 1. epi. 9

698 Cn. Lentulo & L. Philippo Coss. Q. Metellus Nepos Proconsul fuit Hispaniæ, vt ex Plutarcho colligitur.

In Cæsare.

Eodem anno Aquitani aduersus Romanos pugnaturi, missis legatis auxilia & duces ex Hispania accersiuerunt: & eos præcipue duces bello præfecerunt, qui vna cum Sertorio militauerant. Ex Commentariis Cæsaris & Paulo Orosio.

li. 3. de bello Gallico. li. 6. ca. 8.

705 L. Lentulo & M. Marcello Coss. Pompeius vtrãque obtinebat Hispaniam, quas per legatos administrabat, ij fuere L. Afranius, M. Petreius, & Marcus Varro, qui vlteriorem regebat Hispaniam, contra quos Iulius Cæsar exardescente iam ciuili bello profectus, multis præliis Petreium Afraniumque superatos composita fœderis pactione dimisit, duas legiones à Marco Varrone recepit, totamque Hispaniam sibi pacificauit, idque quadraginta diebus, postquam in Hispaniam & hostium conspectum venerat. Ex Commentariis Cæsaris, Plutarcho & Paulo Orosio.

li. 1. & 2. bel. ciui. In Cæsare li. 6. c. 15.

C. Iulio

UVA. BHSC. IyR_207_2

706 C. Iulio Cæsare Cos. & Dictatore, per annos aliquot Hispanias ipsius auspiciis rexere M. Lepidus Proconsul citeriorem: Q. Cassius vlteriorē. Ex commentariis Cæsaris. *lib. 4. de bel. Alex.*

708 Q. Furio & P. Vaticano Coss. quo anno in pugna Pharsalica victus fuit Pompeius, Q. Cassio, qui ob insignem auaritiam exosus erat prouinciæ, succedit C. Trebonius, Procōsul factus vlterioris Hispaniæ. Ex iisdē. *Ibidem.*

710 C. Iulio Cæsare. IIII. & Fabio Maximo Coss. Q. Fabius Cos. triumphauit ex Hispania. III. Idus Octobris, vt patet ex sexta tabula virorum triumphalium. Huius fit mentio in commentariis Cæsaris.

Eodem anno Cæsar in Hispaniam contra filios Pompeij, qui bellum ibi instaurauerunt, proficiscitur, eosque apud Mundam Beticæ vrbem vicit, tam ancipiti prælio, vt Cæsar publice testatus sit, sæpe alias se pro victoria, sed tunc pro vita dimicasse. Hæc victoria eodem die parta est, quo Pōpeius pater ante annos quatuor bellum gesturus ab vrbe aufugerat. Ex Plutarcho & Paulo Orosio. *In Cæsare. li. 6. c. 16.*

712 Q. Pedius M. F. Proconsul hoc anno vel sequenti, triumphauit ex Hispania Idibus Decēbris, vt patet ex tabula sexta virorum triūphalium.

713 M. Lepido & L. Planco Coss. M. Aemilius Lepidus II. III. vir. R. P. triumphauit ex Hispania. Ibidem.

717 Cn. Domitius Caluinus Proconsul ex Hispania triumphauit XVI. k. Sextiles, Ibidem. Videtur prorogatum illi fuisse imperium. Nam triennio ante Consul fuerat.

719 C. Norbanus Flaccus Proconsul ex Hispania triumphauit. IIII. Idus Octobris. Ex eadem tabula. Hic quoque triennio ante Consul fuerat.

721 Hoc anno C. Asinius Pollio imperiū videtur habuisse vlterioris Hispaniæ, vt patet ex epist. Cicer. vbi sunt tres ipsius epistolæ Cordubæ scriptæ. *li. 10. epi. famil.*

726 Augusto VI. & M. Agrippa. II. Coss. Imperator Augustus parum in Hispania per ducentos annos actum intelligens, si Cantabros atque Astures fortissimas Hispaniæ gentes suis vti legibus sineret, aperuit Iani portas, & in Hispanias ipse cum exercitu profectus, eos intra quatuor annos, vel per se, vt Paulus Orosius, vel per legatos suos Antistium, Firmium & Agrippam, quum ipse in Tarraconis maritimis hybernaret, vt ait L. Florus, domuit, & legibus ad cultiorem vitæ vsum traductos, in prouinciæ formam redegit, vt autor est Iustinus. *li. 6. c. 21. lib. 4. re. ab ur. con. lib. 44.*

Tunc Augustū apud Tarraconē legati Indorum & Scytharū cū muneribus adierūt, quēadmodū olim Alexādrū Magnū Hispanorū Gallorūq; legati apud Babylonē contēplatione pacis adierāt. Ex Orosio & L. Floro. *Ibidem.*

Augustus pacata Hispania in Italiam rediturus, milites, qui ætatem militarē excedebāt, & emeriti erāt, in ea prouincia reliquit, concessitq; eis,

UVA. BHSC. IyR_207_2

vt in Lusitania vrbem conderent, quæ à militibus emeritis Emerita dicta est, ab Augusto Augusta cognominata, hodie seruato vocabulo Merida dicitur. S. Isidorus & Calepinus ex Diomede.

Tunc quoque Cæsaraugusta, quæ Salduba prius dicebatur, ab eodem Augusto amplificata nomen accepit, vt annotauit episcopus Gerundensis, & ex Pomponio Mela facile colligitur.

727 C. Augusto Cæsare. VI. & M. Agrippa Coss. Sex. Appuleius Proconsul ex Hispania triũphauit. VII. k. Februarias, vt patet ex septima tabula virorum triumphalium.

745 Hoc anno, qui fuit Augusti Cæsaris trigesimus quintus, C. Iulius Hyginus cognomento Polyhistor, Grãmaticus insignis claruit, quẽ Suetonius Hispanũ fuisse affirmat, licet aliqui Alexandrinum fuisse velint.

Hæc hactenus de Hispanorum & Romanorum in Hispania rebus gestis vsque ad IESV CHRISTI seruatoris nostri natiuitatẽ inuenire magno labore potui, quæ te precor Cãdide lector, vt boni cõsulas.

QVOMODO ADMINISTRATA SIT HISPANIA à natiuitate CRISTI vsque ad Gothos: & Catalogus Imperatorum, qui imperauerunt Hispaniæ, donec à Gothis occupata est. Cap. 13.

ATQVE ad hunc quidem modum per Consules, Proconsules, & Prætores administrata est Hispania vsque ad natalem CHRISTI salutiferũ. Postea quoque eandem fere administratæ Hispaniæ rationẽ inuenio, prope vsq; ad tẽpora Maximiniani & Diocletiani Imperatorũ. Nã & sub Tiberio Cæsare L. Pisonem citerioris Hispaniæ Prætorẽ lego apud Cornelium Tacitum, & in. ff. tit. de abigeis, Diui Adriani Augusti rescriptũ ad Consulem Beticæ, atque ad. l. Corneliã de Sicariis, eundẽ Imperatorem Ignatij Taurini Proconsulis Beticæ factum reperio comprobasse. Inuenio & Præsidẽ Hispaniæ Menium Probum. ff. de interdictis & relegatis, sed hoc nomen generale erat, & ad omnes, qui prouincias regebãt, quocunq; ordine aut titulo cẽserẽtur, pertinebat, sicut docetur in titulo de officio præsidis. Strabo autor est, suo tẽpore, vixit vero tẽporibus Augusti & Tiberij, Beticã plæbi attributã fuisse, ad quam mitteretur Prætor, qui legatum haberet & Quæstorem: reliquã Hispaniam Cæsaris fuisse, ad quam duos Legatos mitti solitos, Prætorium & Consularem: Prætorium, qui alterum secũ legatũ habebat, Lusitanis Beticæ vicinis ad Durium vsque ius dixisse, quod reliquũ esset Hispaniæ, Prætori siue Legato Consulari subditum fuisse, haud indignum habenti exercitum, tribus ordinibus ac

tribus

UVA. BHSC. IyR_207_2

tribus Legatis instructum, quorũ vnus cum duobus ordinibus trans Durium Callaicos, Astures, & Cantabros: alius alteram Hispaniæ citerioris maritimam partem, tertius interiorem prouinciã seruabat, & in pace atq; Italica viuendi forma continebat, adeo vt etiam togata subinde veste vterentur. Imperatorem in oris maritimis, maxime ad Carthaginẽ & Tarraconem iurisdictionẽ agitare solitum, idque præcipue tempore hyberno. Nam æstiuo aliquam prouinciæ partem obire consuesse, intuentem, quæ emendationis indigerent. Et hæc quidem tempore Strabonis. Sed posterius, Imperatoribus omnia sibi vendicantibus, prouinciæ quoque ipsorum arbitrio ac nutu administratæ sunt, neque semper eodẽ modo. Namque Hispania, primis illis Imperatoribus regnãtibus, in duas etiam tum diuisa prouincias, postea vna tantum prouincia facta, & per vnum recta, sed qui varios haberet legatos & tribunos. Circa tempora Maximiniani & Diocletiani per Comites cœpta est regi, quos si abesse prouincia quacũque de causa contingeret, per vicarios regebatur. Vt ex variis titulis Codicis Iustiniani constat, vbi reperimus Seuerum Comitem Hispaniæ. tit. de fide instrumentorũ. l. 14. & tit. de Seruis fugitiuis, Lex est, nempe sexta, Imperatoris Constantini ad Tiberium Comitem Hispaniæ. Qui Tiberius videtur ex vicario factus Comes Hispaniæ. Nam in eodem Codice de Donationibus ante nuptias, lex est eiusdẽ imperatoris ad Tiberium vicarium Hispaniæ. Sed & in titu. de acquirenda & retinenda possessione, lex est. AA. Arcadij & Honorij ad Petronium vicariũ Hispaniæ. Postremo vero tẽpore Gothorũ, quæ portio Hispaniæ Romanis obtẽperabat, per Duces & Præfectos administrata est. Quãquam ea sanè perexigua pars erat, nimirum maritima Carthaginensis prouinciæ, & Cantabriæ, atque Asturiarum pars, vt ex ipso Chronico constabit. Nunc vero ponamus catalogum eorum Imperatorum, qui totius Hispaniæ imperium habuerunt. Quorum merito primus numeratur Augustus, quippe qui primus, deuictis Cantabris & Asturibus, imperium totius Hispaniæ Romanis dedit, à quo tempore, catalogi nostri initium faciemus.

1	Octauius Augustus.	an. 36.	nempe à domitis Cantabris & Asturibus.
2	Tiberius	an. 23.	
3	Caius Caligula	an. 3.	mẽ. 10. dies octo, vt ait Suetonius.
4	Claudius	an. 13.	men. 8. dies. 20.
5	Nero	an. 13.	men. 8. dies. 14.
6	Galba		men. 7.
7	Otho		men. 3.
8	Vitellius		men. 8.

UVA. BHSC. IyR_207_2

9	Vespasianus	an. 10.	dies. 10.
10	Titus	an. 2. men. 2.	dies. 20.
11	Domitianus	an. 15. men. 5.	
12	Nerua	an. 1. men. 4.	
13	Traianus	an. 19. men. 6.	Secundū aliquos. an. 20.
14	Adrianus	an. 21.	Alij tribuūt illi annos. 20.
15	T. Antonius Pius	an, 23.	Bedæ & S. Isidoro. an. 22.
16	M. Antonius	an. 19. men. 1.	
17	Commodus	an. 13.	
18	Helius Pertinax	men. 6.	Aliis tantum. 85. dies.
19	Seuerus	an. 18.	
20	Antonius Caracalla	an. 6.	Bedæ & Isidoro. 7.
21	Macrinus	an. 1.	Aliqui addunt men. 2.
22	M. Aurelius Antoninus	an. 4.	
23	Alexander	an. 13.	
24	Maximinus	an. 3.	
25	Gordianus	an. 6.	
26	Philippus	an. 7.	Sulpitio & Isidoro tantum. 6.
27	Decius	an. 1. men. 3.	
28	Gallus & Volusianus	an. 2. men. 4.	
29	Valerianus & Gallienus	an. 15.	
30	Claudius	an. 1. men. 9.	
31	Aurelianus	an. 5. men. 6.	
32	Tacitus	men. 6.	
33	Probus	an. 6. men. 4.	
34	Carus cum filiis	an. 2.	
35	Diocletianus & Maximinianus	an. 20.	
36	Galerius	an. 2.	
37	Constantinus	an. 30. men. 10.	
38	Constantinus Constantius & Constans	an. 24. men. 5.	dies. 12.
39	Iulianus	an. 2. men. 8.	Isidoro & aliis an. 1. mē. 8.

Garsias

UVA. BHSC. IyR_207_2

40	Iouinianus.	men. 8.
41	Valentinianus & Valens.	an. 13. men. 5. Aliis an. 14.
42	Gratianus cum Valétiniano fratre.	an. 6.
43	Valentinianus cum Theodosio.	an. 7.
44	Theodosius cum filiis.	an. 3.
45	Arcadius cum Honorio.	an. 13.
46	Honorius cum Theodosio fratris filio.	an. 16. aliis. 15.

Horum anno primo Vandali, Alani, Sueui, tribus annis in Gallia exactis, Hispaniam inuadunt, Romanosque eius possessione exuunt.

DE VANDALIS, ALANIS ET SVEVIS. Cap. 14.

VANDALI, Sueui, Alani Scythicæ originis populi, atque à Gothis pulsi suis sedibus, è patria in Pánoniam, quã à Constantino acceperunt, inde euocati à Stilicone in Galliam transierũt. E Gallia metu Gothorum in Hispaniá se receperũt, qua post miserandam duorum annorum stragẽ, tripartito inter se diuisa, Vandali & Sueui Galleciam possederunt: Vandali Silingi Beticam, Alani Lusitaniam & Celtiberiam, quæ sola in Romanorũ permanserat fide, & Reges habuerunt, eos qui sequuntur: Sueui Hermericum, Alani Athacem, Vandali Silingi Gundericum.

Alani cum Rege suo Athace à Romanis, auxiliante Vualia Gothorum Rege, ad internecionẽ pene cæsi, in Gunderici Regis fidem recepti, Sueuis se iunxerunt, neq; postea Regem aut regionem propriam habuerunt.

Vandali relicta Hispania metu Gothorum, decimo nono anno quàm in eam venerant, in Africam concesserũt. Ex quo tempore duo in Hispania regna fuere, Gothorũ & Sueuorum. Pars tamen aliqua, nempe Celtiberia, Romanis parebat, quam Gothi paulatim carpentes, tandem imperio suo totam adiunxerunt.

De Gothorum & Sueuorũm Regibus. Cap. 15.

GOTHORVM historiá vsq; ad captam ab Alarico vrbem Romá elegantissime pariter atque eruditissime redegit in compendiũ Ioannes Ludouicus Viues, & doctissimis suis in libros D. Augustini de ciuitate Dei commentariis præposuit. Nos ea tantũ hic ponemus, quæ sunt instituto nostro necessaria. Gothos Scythiæ populos esse, & eos, qui olim Getæ appellati sunt, apud quos Ouidius exulasse se scribit, multi volunt. In hac opinione sunt D. Hieronymus in quæstionibus super Genesin, Paulus Orosius, D. Isidorus. Ipse etiã Claudianus, qui bellũ, quod Stilico cõtra Alaricum Gothorũ Regem gesit, Geticũ appellat. Sidonius quoque Apollinaris passim Gothos Getas appellat. lib. 1. c. 16.

UVA. BHSC. IyR_207_2

pellat. Sũt tamẽ, qui Gothos lõgiſsime à Getis diſtare cõtendũt, quippe Sarmatis interiectis & mari Sarmatico ſiue Gothico. Vt vt eſt, hi populi Romanis prouinciis ſæpe graues & infeſti à multis Romanis Imperatoribus cruẽtis attriti fuere præliis, ſed à Cõſtantino Magno tanta clade affecti, vt per multos annos cogerẽtur agere quietẽ. Poſtea tẽpore Valentis Imperatoris, Gothi ab Hũnis, qui & ipſi Scythiæ populi erãt, ſed immaniores, ſedib⁹ ſuis pulſi, ſupplices ab Imperatore petierũt, vt liceret ſibi ſtipẽdiariis Po. Ro. Myſiã citra Danubiũ flumẽ incolere, fidẽ & auxiliũ ſuũ aduerſus reliquorũ Scytharũ incurſus Po. Ro. polliciti. Qua re impetrata quũ à Lupicino & Maximo, qui Duumuiri diuidũdis agris miſsi erant, auare, crudeliterq; tractarẽtur, impatiẽtes atq; efferati tãta indignitate: cæſis Romanis ducibus & præſidio, Myſiã totã inuadũt, atq; in Thraciã proximã tranſeũt, omnia ferro ac flãmis latè populantes. Quibus Valens Imperator cum iuſto exercitu profectus obuiã, Romanis fuſis fugatiſq; ipſe ſaucius, dũ fuga ſibi ſalutẽ quærit, in villula quadã, viuus à Gothis iuſto Dei iudicio crematur, vt ſuo loco dicemus. Impetus vero Gothorũ, qui iã Byzãtiũ obſidione premebãt, Valẽtiniani Auguſti virtute pauliſper retardatus eſt, vſq; dũ Theodoſius ex Hiſpania accitus, & conſors factus imperij, ita eos multis præliis fregit, vt ſupplices pacẽ petere coẽgerit. Tandem poſt mortẽ Theodoſij, à Rufino & Stilicone, qui tutores Arcadio & Honorio relicti, alter ſibi, alter filio imperiũ quærebant, & ita demũ ſe voti cõpotes fieri poſſe credebant, ſi reip. ſtatũ quàm maxime turbarẽt: ab iis, in quã, Gothi in Italiã cõtra Romanos acciti, magnũ vbique terroré fecerũt, ſed ea quoq; re infeliciter cedẽte: tandẽ fraude Stiliconis Imperatori detecta, & pactis induciis Gallias Hiſpaniaſq; ad habitandũ obtinuerũt, quas Imperator infeſtantibus barbaris aliis, ſe retinere poſſe deſperabat. Quæ præterea de Gothis dicẽda erãt, ſuis locis referẽtur. Illud tamẽ in præſentia omittẽdũ non eſt, quod Gothi morte Regis ſui Hermanarici, qui illis imperauit tẽpore Coſtãtini Magni, in Oſtrogothos & Veſogothos diuiſi ſũt, hoc eſt, Oriẽtales & Occidẽtales Gothos. Veſogothos Nicephorus Hypogothos appellat. Fuere præterea inter eos duæ illuſtriſsimæ regiæq; familiæ: inter Veſogothos Balthi à moribus ſic vocati, ita enim apud eos appellantur audaces: inter Oſtrogothos vero Amali ab Amalo ſummo duce & Rege ſic nũcupati. Veſogothi per Italiã in Galliã, inde in Hiſpaniã venere: atq; in ea regnũ per annos plus minus trecẽtos octoginta ſex poſſederunt, donec à Mauris penè vſq; ad vnũ omnes deleti ſunt. Oſtrogothi vero Zenonis Imperatoris tẽpore in Italia regnare cœperunt. Sed quoniam Sueui per multos annos in Hiſpania diuiſum à Gothis regnũ Galleciæ poſſederunt, catalogũ Regũ vtriuſque gentis ſimul ponemus, initio facto ab Athanarico Gothorũ Rege, ſicut ſcriptores omnes Hiſpani faciunt, tametſi primus in Hiſpaniam venerit Athaulphus.

Reges

UVA. BHSC. IyR_207_2

An.do	Reges Gothorum in Hispania.		An.do.	Reges Sueuorum in Gallecia.	
369	Athanaricus	an. 13.	408	Hermericus	an. 32.
382	Alaricus	an. 28.	440	Rechila	an. 7.
411	Athaulphus	an. 6.	448	Recciarius	an. 9.
416	Sigericus	an. 1.	457	Maldra	an. 3.
417	Vuallia.	an. 22.	460	Frumarius	an. 4.
439	Theodoredus	an. 14.	464	Remismundus, qui cũ tota gente Ariana hæresi infectus fuit, in quo errore gens illa per annos fere centum perseuerauit, cuius temporis Reges nõ reperiuntur, quippe indigni, quorum nomina in animis hominum vigerent.	
453	Thurismundus.	an. 1.			
454	Theodoricus.	an. 13.			
467	Euricus	an. 17.			
484	Alaricus	an. 23.			
507	Gesalaricus	an. 4.			
511	Theodoricus Italiæ rex pro nepote regnat in Hispania.	an. 15.	563	Theodimirus Catholicus	an. 6.
526	Amalaricus	an. 5.	569	Miro	an. 13.
531	Theudius	an. 17. men. 5.	582	Eboricus	an. 2.
548	Theudisclus	an. 1.	584	Andeca tyrannus.	
549	Aguila	an. 5.	585	Sueuorũ regnum delectũ est tempore Leonigildi Gothorum Regis, postquã regnauerunt in Hispania annis cẽtum septuaginta septem, vt autor est D. Isidorus.	
554	Athanagildus	an. 14.			
	Interregnum quinque mẽsium.				
568	Luiba siue Loyba	an. 1.			
569	Leouigildus. an. 18. Nam duo anni Luibæ Regis illi annumerantur. Hũc Beda Leuuigildũ apellat more Gothorum, qui pro eo ponũt eu, Theudosius pro Theodosius, quod hodie quoque Lusitanis familiare est.				

¶ Reges Gothorum & Sueuorum.

586	Recaredus primus Gothorum Regum Catholicus.	an. 15.
601	Loiba.	an. 2.
603	Victericus.	an. 7.
610	Gundemirus siue Gundemarus.	an. 2.
612	Sisebutus Rex Christianissimus.	an. 8. men. sex.
620	Recaredus. Secundum alios men. 3. secundũ alios. 7. Constantinus Phrygio dicit, quod anno vno, mensibus quinque.	
621	Cintila, qui pm⁹ Hispaniæ monarchiã habuit, Romanis in totũ pulsis.	10
631	Sisnandus.	an. 5.
936	Cintila.	an. 6.

Tulcas

UVA. BHSC. IyR_207_2

642	Tulcas.	an. 2.	
644	Cindasiunthus.	an. 6.	
650	Recceſiunthus.	an. 24.	
672	Bamba, aliis dictus Vuamba.	an. 8.	Aliis an. 9. men. 1.
682	Eringius, alias Eruigius.	an. 7.	
689	Egica, alias Egipſa.	an. 15.	
704	Vitiza.	an. 9.	
713	Rodericus regnauit an. 3. ſed duos ſimul cũ Vitiza, vnũ tantũ per ſe. Hoc Rege antiquiſsima Gothorũ nobilitas ab impuris Mauris extincta eſt.		

CATALOGVS REGVM LEGIONENSIVM ET Caſtellæ, à Pelagio vſque ad tempora noſtra. Cap. 16.

ACCEPTA tam inſigni calamitate, quæ in montes Aſturiæ confugerant Chriſtianorum reliquiæ, Pelagium ex Regio Gothorum ſanguine, recuperandæ Hiſpaniæ diuina clementia ſeruatum, regem conſalutarũt, anno quinto poſt excidium Hiſpaniæ, vt in duobus antiquiſsimis libris inueni, ſed qui cladem illam Hiſpanicá anno domini ſeptingenteſimo duo decimo ponunt, ſecundum Iſidorum Pacenſem. Igitur regnum Pelagij ab anno ſeptingenteſimo decimo ſexto auſpicabimur. Regnauit igitur.

716	Pelagius.	an. 19.	Secundum aliquos. 20.	1
735	Fafila filius eius.	an. 2.	men. 6.	2
737	Alfonſus Catholicus.	an. 19. men. 1.	die. 1.	3
756	Froila. Secundum alios an. 13.	an. 11. men. 5.	dies. 20.	4
767	Aurelius Alfonſi Catholici filius.	an. ſex. men. ſex.		5
774	Silo.	an. 9. men. 1.	die. 1.	6
783	Mauregatus.	an. 5. men. 6.		7
789	Veremundus.	an. 3.	Secundum alios. 2.	8
791	Alfonſus. II. cognomento Caſtus. Veremundi Alfonſo Caſto adſcribuntur.	an. 41.	Sed anni Mauregati, &	9
824	Ramirus vel Ranimirus.	an. 6. men. 9.		10
831	Ordonius.	an. 10.		11
841	Alfonſus. III. cognomento Magnus.	an. 46.		12

Garſias

UVA. BHSC. IyR_207_2

13	887	Garsias.	an. 3.
14	890	Ordonius. II.	an. 8. men. sex.
		Hoc tempore Castella per Comites regebatur, quos hic Ordonius interposita fide publica euocatos ad se, necari iussit. Quam perfidiam Castellani inique ferētes è gente sua iudices duos elegerunt, quorum alter iuri dicundo, alter bellicis rebus præesset. Fuerunt ij,	
		Nunius Rasura auus Ferdinandi Gundisalui Comitis.	
		Lainus Caluus abauus Roderici à Biuar, qui Cidus dictus est. Alij Flauium Caluum appellant,	
15	898	Froila. II.	an. 1. men. 2.
16	899	Alfonsus. IIII.	an. 5. men. 7.
17	905	Ramirus siue Ranimirus. II.	an. 19. men. 2.
		Hoc tempore Ferdinandus Gundisaluus rerum potitus est in Castella, & primus Comes fuit.	
18	924	Ordonius. III.	an. 5. men. 6.
19		Ordonius IIII. cognomento Malus. Huic nulli dantur anni.	
20	929	Sanctius Crassus.	an. 12.
21	941	Ramirus siue Ranimirus. III.	an. 25.
		Huius anno primo mortuus Ferdinandus Gundisaluus Castellæ Comes, cui succesit Garsias Ferdinandus filius.	
22	966	Veremundus. II.	an. 17.
23	983	Alfonsus. V.	an. 27.
		Huius tempore Regis mortuus est Garsias Ferdinandus secundus Castellæ Comes, cui succesit Sanctius Comes.	
24	1010	Veremundus. III.	an. 10.
25		Hoc Rege Legionensibus imperante, per mortem Sanctij Comitis, dominium Castellæ hæreditario iure ad Sanctium Maiorem Nauarræ Regem, qui Sanctij Comitis filiam vxorem duxerat, trāslatum est. Is se non Comitem, sed Regem Castellæ scripsit. Atque ab eo tempore Castella regio titulo semper & merito decorata est. Huic regi, quia filius eius Ferdinandus, ipso adhuc superstite, regnauit in Castella, per annos duodecim, nulli hic assignantur anni. Qui cum quatuor haberet filios, Ferdinandum reliquit Castellæ Regem.	
26	1020	Occiso Veremundo, Ferdinandus Magnus Castellæ Rex, Legionense quoque regnum, propter vxorem suam Veremundi sororem, nam ille sine liberis decesit, consequutus est, & regnauit. an. 40. Quanquam inueni in Chronicis quibusdā perantiquis, quòd annis. 46. & mensibus sex.	

Hic

UVA. BHSC. IyR_207_2

	Hic sub mortem tribus filiis regna sua diuisit, deditque Sanctio natu maximo regnum Castellæ, Alfonso regnũ Legionis & Asturiarum, Garsiæ regnum Galleciæ cum Portugallia.	
1060	Sanctius. II. huius impatiens regnorum diuisionis, altero fratre pulso, altero in vincula coniecto, regna ipsorum occupauit: regnauit sex annos, occisus per fraudem à Vellido proditore.	27
1066	Alfonsus. VI. frater Sanctij. an. 43. Hic Toletum Christianis restituit.	28
	Vrraca filia Regis Alfonsi, cum marito Alfonso Rege Aragonũ. an. 4. Sed ij Alfonso Septimo attribuuntur.	29
1108	Alfonsus. VII. dict⁹ Imperator Hispaniæ, nepos ex filia Alfonsi. VI. an. 51. Huius morte rursum separatũ est regnum Legionis à regno Castellæ. Nam duos reliquit filios, Sanctium & Ferdinandum. Quorum	30
1159	Sanctius. III. cognomento Desideratus, fuit Rex Castellæ anno vno.	31
1159	Ferdinandus. II. Legionis. an. 31.	32
1160	Alfonsus. VIII. Sanctij. III. filius regnauit in Castella. an. 53.	33
1190	Alfonsus. IX. Ferdinandi Secundi filius, Rex Legionis. an. 8.	34
1214	Henricus Alfonsi. VIII. filius, tegulæ casu occisus apud Palentiam, regnauit in Castella. an. 2.	35
1216	Ferdinandus. III. Alfonsi. IX. filius, vtroque regno Castellæ & Legionis potitus est. an. 35. Hic Cordubam & Hispalim Christianis reddidit, & Sanctus habetur, ac multis miraculis clarus. Ab hoc tempore regnum Castellæ & regnum Legionis perpetuo vnita fuerunt.	36
1252	Alfonsus. X. an. 32. Hic fuit electus Imperator Romanorum.	37
1284	Sanctius. IIII. an. 11.	38
1295	Ferdinandus. IIII. an. 15. Hic dicitur mortuus dicto sibi die à duobus, quos iniuste iusserat, tanquam homicidij reos, occidi. Alij morte fatali defunctum asserunt.	39
1310	Alfonsus. XI. an. 40. Hic potitus est celeberrima illa victoria auxilio Alfonsi Portugalliæ Regis soceri sui ad flumen Salatum, contra infinitas Barbarorum copias.	40
1350	Petrus cognomento Crudelis. an. 19. Hic à fratre Henrico occisus est.	41
1369	Henricus. II. an. 10.	42
1379	Ioannes an. II. Hic dum inconsulte rem gerit, & prudentiorum consilio parere recusat, memorabili victoria fusus est à Lusitanis, tandem Com	43

pluti

UVA. BHSC. IyR_207_2

pluti casu equi oppressus fato concesit.

44 1390 Henricus. III. an. 13. Dictus est Valetudinarius.

45 1407 Ioannes. II. an. 47.

46 1454 Henricus. IIII. an. 20. men. 4. dies. 22.

47 1474 Isabella & Ferdinandus. V. an. 30. Hi reges vere Catholici, expugnato regno Granatensi, Sarracenos Hispania penitus exterminarunt: Iudæos vel CHRISTVM agnoscere, vel regnis suis exulare coëgerũt: Mauros quoq;, qui ex Granatensi bello remanserant, vel ad fidem Christianam reduxerunt, vel Hispania cedere compulerunt. Contra eos, qui fidem CHRISTO in baptismo datã non seruarent, aut alio quouis modo ab orthodoxa fide aberrarent, sanctæ Inquisitionis officium instituerũt, atque alia quamplurima gesserunt perpetua recordatione dignissima, quæ suis locis declarabuntur.

Per hos regnum Aragoniæ, Valentiæ, Siciliæ, ac Neapolitanum cum aliis, quæ ad Ferdinandum hæreditaria succesione pertinebant, regno Castellæ & Legionis iuncta sunt, & etiam regnum Granatæ, quod ipsi à Sarracenorum tyrannide vindicauerunt.

48 1504 Philippus Archidux Austriæ, Caroli. V. Imperatoris pater. an. 2. Hic Comitatum Flandriæ cum reliquis ditionibus regno Castellæ vniuit, & immatura morte præreptus magnum sui desiderium omnibus reliquit.

49 1505 Rursus Ferdinandus. V. Rex Aragonum & vtriusque Siciliæ, regnat in Castella pro Carolo nepote suo simul cum Ioãna filia sua Philippi Regis vxore. an. 10. Quo temporis interuallo regnum Nauarræ, vi bellica expugnatum, regnis Castellæ sociauit.

50 1516 Carolus Romanorum Imperator eius nominis Quintus, semper Augustus, regnis Castellæ, Legionis, Aragoniæ, Nauarræ, Valentiæ, Granatæ, & reliquis inauguratus, regnat iam in Hispania trigesimum quintũ annum. Quem dominus deus ad commune Hispaniæ & totius Christianæ Reip. cõmodum per multos annos seruare dignetur incolumem, simul cum Principe Philippo filio, regnorum ac ditionum omnium successore designato.

Nouem supra quadraginta numerauimus Legionis & Castellæ reges, quorum viginti tres solum fuerunt reges Legionis & Asturiarum: quatuor in Castella sola regnauerunt: reliqui vtroque regno potiti sunt.

CATALOGVS REGVM NAVARRAE. Cap. 17.

SICVT Christiani, qui à clade illa Hispaniæ miseranda reliqui, in montes Asturiarum se contulerant, Pelagium regem salutauerant: sic qui ad iuga montis Pyrenæi salutis ergò se rece-

UVA. BHSC. IyR_207_2

	perant, Garsiam Ximenium Gothici generis nobilem virum, communi consilio regem dixerunt. A quo reges Nauarræ & Araogniæ descendunt.	
716	Garsias Ximenius, qui dictus est Rex Suprarbrorum (vulgo Sobrarbre.) Hic cum sexcentis equitibus, non enim plures habebat, multas magnasque in Sarracenos strages ædidit, magnáque Nauarræ partem Christianæ religioni restituit, regnauit. an. 42.	1
758	Garsias Ennicus, & ipse multis aduersus Mauros felicibus præliis insignis. an. 44. Hic se appellauit regem Pompelonensem, à Pompelone ciuitate, quam Mauris ademit.	2
802	Fortunius Garsias an. 13. Hic ducta vxore Galindi Aragoniæ Comitis filia, Comitatus Aragoniæ titulum accepit.	3
815	Sanctius Garsias, an. 20. Hic à Mauris in prælio occisus sine hærede decessit.	4
	Hic oritur magnus scrupulus ex varietate eorum, qui de rebus scripserunt Nauarræ, dum Marinæus Siculus affirmat, Nauarram iterum à Mauris occupatam, in illorum fuisse potestate vsque ad tempora Caroli Magni, hoc est, annum Domini. 912. sed Gallorum annales mortem Caroli Magni ponunt anno. 814. vt Marinæi sententia penitus videatur explodenda. Frater Galbertus Fabritius, qui vitas scripsit regum Aragoniæ, ait inter Sanctium Garsiam & Ennicum Aristam, nullum interfesisse tẽpus, sed hic rursus sibi non constat, dum Fortunio Garsiæ alibi tribuit annos. 20. alibi tredecim. D. Martinus ab Azpilcueta doctor Nauarrus, & iuris Pontificij in Academia Conimbricensi professor primarius, vir multis nominibus mihi obseruandus, misit ad me catalogum Regum Nauarræ, missum sibi a D. Frãciſco à Lodosa Nauarro, viro antiquæ nobilitatis & harum rerum peritissimo, qui in oppido quodam (Pontẽ Reginæ appellãt) Reges omnes Nauarræ cũ suis insignibus in atrio ædium suarum, quas illic extruxit superbissimas, eleganter habet depictos. Is vero in eo Catalogo affirmat mortuo Sanctio Garsia interregnum fuisse quatuor annorum, dum mitterent, qui decretum adferrent summi Pontificis, & leges, quibus vterẽtur Nauarri, regnum interim administratum per. XII. viros Regia potestate & autoritate.	
839	Ennicus Arista vnctus & coronatus Rex, primus appellatus est Rex Nauarræ, & ab eo reliqui omnes. Regnauit annos. 31. aliqui tantum dant illi. 20. annos.	5
870	Garsias Eniegus. an. 30. secundum aliquos. Alij nouem annos detrahunt, & vnum ac viginti regnasse scribunt, quos ego sequendos arbitror. Hic a Mauris in prælio occisus fuit.	6

Rursus

UVA. BHSC. IyR_207_2

		Rursus aiũt fuisse interregnum octodecim annorũ, dum educaretur Sanctius Auarca, qui exemptus vtero matris à Mauris lancea perfossæ, à nobili quodam fuit educatus. Sed nos nullum annorum interuallũ ponimus. Nam anni huius interregni Sanctio adscribendi sunt, vt constet annorum numerus.
7	891	Sanctius Garcesius Auarca. an. 36. Hic à peronibus, calceamenti genere, quo puer vtebatur, Hispani Auarcas appellant, ita cognominatus est.
8	927	Garsias Tremulus. an. 35.
9	962	Sanctius Maior. an. 54.
10	1018	Garsias Sanctij Maioris filius. an. 51.
11	1069	Sanctius Garsias. an. 7. secundum opinionem quorundam.
12	1076	Sanctius Ranimirus. an. 18. Fuit hic secundus Rex Aragonum.
13	1094	Petrus. an. 14. Hic fuit tertius Rex Aragonum.
14	1108	Alfonsus. an. 18. Fuit hic quartus Rex Aragonum.
15	1126	Garsias Ramirus, siue Ranimirus. an. 25. Mortuus ex casu equi.
16	1151	Sanctius Sapiens. an. 44.
17	1195	Sanctius Fortis. an. 40.
18	1235	Tibaldus. an. 19.
19	1254	Tibaldus. II. gener S. Ludouici regis Franciæ. an. 17. Iacobus Meyerus Theobaldum appellat, & dicit apud Timetem cum Isabella S. Ludouici filia peste extinctum esse.
20	1271	Henricus. an. 3.
21	1274	Philippus Pulcher, qui & Rex Galliæ. an. 36.
22	1310	Ludouicus Vtinus. Rex etiam Galliæ, an. 9. Nam, vt ait Robertus Gaguinus, viuo patre per matris obitum coronatus est Pompelone, & appellatus Rex Nauarræ.
23	1319	Philippus Longus, & ipse Rex Galliæ, excluſa filia Ludouici Vtini, ad quam iure hæreditario regnũ redibat: atque ex eo tempore dicunt apud Gallos filias non esse hæredes regni, regnauit. an. 6. vel secundum annales Gallorum quinque.
24	1325	Carolus Pulcher, Rex etiam Galliæ. an. 6. secundũ annales Gallorum.
25	1331	Philippus. III. nomine vxoris suæ Ioannæ, quæ filia erat Ludouici Vtini. an. 15.
26	1346	Carolus. II. an. 37. Sed hic anno demum. 1350. per mortem matris regnare cœpit, vt ex Chronicis Caroli Principis Nauarræ constat.

UVA. BHSC. IyR_207_2

1386 Carolus. III. an. 59. 27

1425 Ioannes Ferdinandi Aragonum Regis filius, & Ferdinâdi regis Catholici pater, an. 40. Cum hoc regnauit Carolus filius post mortem matris, rebellis patri. 28

1479 Gastonus Comes Phoxensis. dies. 15. 29

1481 Phœbus. an. 2. Forte vsque ad eum diem sub aliena tutela vixit. 30

1494 Ioannes Labritensis coronatus est Pompelone. Nam Catarina, cum qua regnum dotalem accepit, ad eum vsque diem sub tutela matris fuerat, vt ex Antonio Nebrissensi apparet. Cui regnum à Rege Ferdinando legitimis de causis ademptum est. anno. 1512. 31

1512 32

1516 Ferdinandus Rex Catholicus auus maternus Caroli Imperatoris. an. 4. 33

Carolus Imperator semper Augustus, cui Deus Opt. Max. vitam incolumem quàm diutissime prorogare dignetur.

Itaque tres & triginta fuerunt Nauarræ reges, quanquam quatuor illi primi non sint dicti reges Nauarræ, sed Suprarbrorum & Ripagortiæ. Nauarram siue, vt alij appellant, Nauariam, vt hoc quoque obiter annotemus, Antonius Nebrissensis à camporum planicie dictam putat. Nam camporum planas areas Hispani Nauas appellant. Hos tempore Gothorum Ruccones appellatos affirmant.

CATALOGVS REGVM ARAGONIAE.

Caput decimum octauum.

ARAGONENSES à Tarraconensibus corrupto vocabulo dici non inerudite opinatur doctissimus Antonius Nebrissensis, neque immerito somnium censet, quod non nulli de Aragone fluuio, & ara Herculis ac ludis agonalibus speciose finxerunt. Nam si vocabulum Aragoniæ tam antiquum esset, mirum ni apud antiquos scriptores inueniretur. Inuenio quidem in conciliis & decretis Pontificum epistolam Hormisdæ Papæ ad Sacratium Aragonum regem, sed viri eruditi consulti à me, respon derunt non satis fidendum titulis illius libri alioqui vere aurei. Præterea in antiquis Hispanorum scriptorum monumentis aliqui pro Ruccones legunt Aragones, & pro Aregiam Aragoniam, sed ne hoc quidem tanti est, vt fidem facere debeat. Proinde Antonio Nebrissensi hactenus accedo, cessurus, si quis melius aliquid afferat.

51. q. 2. de Neptis.

1018 Aragonum primus Rex omnium calculis numeratur Ranimirus, pietate singulari in nouercam celebris, Sanctij Maioris filius, qui quibus meritis eo regno sit potitus, suo loco dicemus, regnauit. an. 40. 1

Sanctius

UVA. BHSC. IyR_207_2

2	1058	Sanctius. an. 36. Qui fuit etiam Rex Nauarræ.
3	1094	Petrus, qui fuit & Nauarræ. an. 14. Hic impetrauit ab Vrbano Papa decimas, & ius patronatus, vt vocant, Ecclesiarum Nauarræ.
4	1108	Alfonsus Petri frater & hæres. an. 18.
5	1126	Ranimirus Alfonsi frater, ex monacho Rex. an. 19. vt aiunt. Hic memorabile exemplum ædidit in regni sui proceres, qui ipsum tanquam monachum paruipendebant. Sunt qui affirment illum filia sua Raimundo Berengario Barcinonis Comiti desponsa, ad institutum monasticum rediisse, ac propterea fortasse numerus annorum non respondet.
6	1145	Raimundus Berengarius decimus Comes Barcinonis, nomine Petronillæ coniugis suæ obtinuit regnum Aragoniæ, regnauit. an. 32. Per hunc Comitatus Barcinonensis iunctus est regno Aragoniæ. Hic quamdiu vixit, Principem se appellauit Aragonum, nō Regem: ita enim in conditionibus matrimonij conuenerat.
7	1169	Alfonsus. II. Secundus Raimundi filius. an. 34.
8	1203	Petrus. II. Alfonsi filius. an. 10. tametsi dicunt quod. 17. sed numerus annorum non respondet. Hic à Papa Innocentio tertio Romæ coronatus est, & priuilegium obtinuit, vt successores sui Cæsarauguſtæ coronarentur ab Archiepiscopo Tarraconensi.
9	1213	Iacobus. an. 62. men. 9. dies. 9. Hic Baleares insulas, & regnum Valentiæ ac Murtiæ à Mauris recepit. Constantinus Phrygio ponit anno. 1241. sed fallitur.
10	1276	Petrus. III. an. 9. Hic per mortem Manfredi soceri, fuit primus regum Aragoniæ Rex Siciliæ.
11	1286	Alfonsus. III. an. 6.
12	1292	Iacobus. II. an. 35.
13	1327	Alfonsus. IIII. cognomento Benignus. an. 8.
14	1335	Petrus. IIII. cognomento Ceremoniosus an. 51. Hic obiit citatus ad tribunal CHRISTI à procuratoribus Ecclesiæ Tarraconensis, cuius patrimonium tyrānice voluit vsurpare. Citatus est autem in sexagesimum diem, atque ipso vadimonij die obiit, de qua re suo loco copiosius, deo annuente dicemus.
15	1387	Ioannes. an. 9. men. 4. Hic in venatu subito delapsus equo, seu, vt alij, mula mortuus est. Alij dicunt lapsu equi oppressum, confracta ceruice, repente expirasse.
16	1396	Martinus frater Ioannis cognomento Humanus. an. 14.

UVA. BHSC. IyR_207_2

1410 Ferdinandus cognomento Honestus, frater Henrici Regis Castellæ cognomento Valetudinarij. an. 5. 17

1416 Alfonsus. V. cognomento Magnanimus Ferdinádi filius, primus Aragoniæ Regum Rex Neapolitanus. an. 42. 18

1458 Ioannes Nauarræ Rex, frater Alfonsi, & pater Ferdinandi Regis Catholici. an. 20. 19

1479 Ferdinandus. V. Rex Catholicus. an. 37. 20

1516 Carolus. V. Imperator semper Augustus, qui hodie feliciter regnat, regnabitque, quandiu diuinæ clementiæ placuerit. 21

Numerantur hactenus Reges Aragoniæ vnus & viginti.

CATALOGVS REGVM PORTVGALLIAE.

Caput decimum nonum.

PORTVGALLIAM PRIMVM DEDIT Ferdinandus Rex cognomento Magnus, cum titulo regio filio suo Garsiæ, simul cum Gallecia, quem Garsiam, Sanctius frater diuisionem regnorum ægre ferens, bello captum in vincula coniecit, & dominium ipsius inuasit. Sed, occiso Sanctio, Alfonsus Rex eius nominis Sextus, is qui Toletum à Sarracenorum fœdo dominatu asseruit, fratrum suorum regnis omnibus potitus, aliquanto post filiam suam Tarasiam Henrico Comiti despondit, eique prouinciam Portugalliæ dotalem dedit, cum titulo Comitatus. Erat hic Henricus, vt aiunt Lusitani, Hungarus: vt Castellani, Constantinopolitanus. Sed Iacobus Meyerus rerum Flandricarum scriptor diligentissimus simul & eruditissimus Lotharingum fuisse affirmat. Qui Constantinopolitanum asserunt, eo deceptos arbitror, quòd cum Bisuntinus fuisse legatur, quæ ciuitas Burgundiæ Comitatus est metropolitana, olim Lotharingiæ attributa, Byzantinum intelligunt, & Constantinopolitanum faciunt. Nam quæ nunc Constantinopolis dicitur, olim Byzantium appellata fuit. Quin & Sebastianus Munsterus in Cosmographia sua Lotharingum facit. Hic Henricus fuit Alfonso sexto gratissimus propter insignem probitatem & rei militaris industriam, rerumque in Portugallia potitus est vsque ad annum Domini. 1112.

1112 Henrico Comiti succesit Alfonsus Henrici filius. Hic ducem Portugalliæ se appellauit, vsus hoc titulo per annos. 27. vsque ad memorabilem illam pugnam in agro Orichiensi, contra Ismarium, & alios quatuor Sarracenorum Reges. Quod prælium commissurus, Rex ab

exercitu

UVA. BHSC. IyR_207_2

		exercitu salutatus est, indignum enim videbatur, nisi Rex aduersus tot reges bellum iniret. Regnauit postea an. 46. Hic totam fere Portugalliam, quanta nunc est, à Sarracenorum tyrannide liberauit. Reliqua suo loco.
2	1185	Sanctius Alfonsi filius, an. 26. Hic quoque multis rebus aduersus Mauros præclare gestis celebratur.
3	1211	Alfonsus. II. an. 12. & hic multa præclara facinora in Mauros ædidit.
4	1223	Sanctius. II. an. 26. Sed duobus postremis rexit pro illo Portugalliam Alfonsus Comes Bononiensis frater ipsius, iussu Innocentij. IIII. summi Pontificis, apud quem Sanctius delatus fuit, quòd animo esset nimis omisso in administratione regni.
5	1247	Alfonsus. III. Comes Bononiensis & ex administratore Rex Portugaliæ. an. 32. Hic ducta vxore Beatrice filia Alfonsi. X. Regis Castellæ, regnum Algarbiorum in dotem accepit.
6	1279	Dionysius. an. 46. Hic agricolas appellauit neruos Reipub. & 44. oppida Portugalliæ partim instaurauit, partim à fundamentis extruxit.
7	1325	Alfonsus. IIII. an. 31. Hic interfuit illi memorabili prælio cum Alfonso XI. Rege Castellæ genero suo, quod gestum est contra Allibohacen Regem Marrochiorum & de Benamarin, atque alios. 4. Reges, in quo desiderata sunt quadringenta quinquaginta Sarracenorum millia, Christiani milites tantum viginti.
8	1357	Petrus. an. 10. men. 7. dies, 18. Hic procuratores & causidicos è regno sustulit: acerrimus fuit scelerum vindex: dixit Regem, quo die nulli benefecerit, Regio nomine indignum.
9	1367	Ferdinandus. an. 16. men. 9.
10	1383	Ioannes filius Regis Petri, sed illegitimus, ex Magistro militiæ ordinis Cistercienſis de Auys, declaratus Rex Portugalliæ, auxilio Nonij Aluari Pereira regnum Portugalliæ à Castellanis iam penè nobilium defectione possessum, recepit. Regnauit. an. 50. & Septam Africæ ciuitatem Mauris ademptam, Lusitanis dedit.
11	1433	Eduardus. an. 5. Huius ex filia Leonora nepos extitit Maximilianus Augustus.
12	1438	Alfonsus. V. an. 43. Hic primus Africani titulum meruit, multis magnisque in Africa victoriis potitus, & merito regum omnium dici maximus poterat, nisi inauspicatum coniugium feciſſet vltima regni ipsius minus prospera.
13	1481	Ioannes. II. an. 14. menses. 2. Rex magnanimus, sed nobilitatem parũ habuit propitiam. Huius etiam hodie corpus integrum esse affirmant,

UVA. BHSC. IyR_207_2

qui viderunt, in monasterio Victorienſi, quod vulgo dicitur Batalha.

1495 Emanuel nepos Regis Eduardi ex filio Ferdinando, annos. 26. Hic Iudæos & Sarracenos regno ſuo exterminauit, niſi qui fidem Chriſtianam amplectebantur, & alia plurima geſsit memoratu digniſsima, quæ ſuis locis declarabuntur. 14

1521 Ioannes. III. Hic hodie feliciter regnat, quietis ac tranquillitatis regni ſui ſtudioſiſsimus, religionis monaſticæ inſtaurator vigilantiſsimus, ſtudiorum ac bonarum artium fautor benigniſsimus. Eum cum Catharina coniuge ſereniſsima, & Ioanne filio Rege deſignato, quam diutiſsime regno ſuo Dominus Deus ſeruare dignetur incolumem. 15

CATALOGVS EPISCOPATVVM HISPANIÆ tempore Romanorum & Gothorum.

Caput. 20.

ENVMERATIS adhũc modum quotquot hactenus tota Hiſpania regnaſſe leguntur, Regibus, operæprecium mihi facturus videor, ſi antiquos epiſcopatus Hiſpaniæ breuiter recenſeam, qui à temporibus Romanorum & Gothorum extiterunt, propterea quod hoc tum gratum lectori, tum etiam vtile futurum cenſeam reſtituendis multis locis, qui in antiquis conciliis harum rerum ignorantia leguntur mire deprauati. Laboraui in hac re ſupra quàm quiſquam facile credat, neque tamen mihi per omnia ſatiſfeci, propterea quod volumen conciliorum Hiſpaniæ & decretorum, vt à diuo Iſidoro & eius ſucceſſoribus deſcriptũ fuit, ad manum habere non potui. Nam in æditis conciliorum voluminibus, ea tantum ex conciliis Hiſpaniæ leguntur, quæ ad cõmunem eccleſiaſticæ diſciplinæ inſtitutionem faciebant, reſectis iis, quæ ad Hiſpaniam peculiariter pertinebant. Hæc vero res adeo mihi cordi fuit, vt ſi vitæ meæ rationes paterentur, non inuitus totam Hiſpaniam peragraturus fuerim, ad excutiendas eccleſiarum cathedralium & antiquorum monaſteriorum bibliothecas. Sed erũnt alij fortaſſe, qui ampliore præditi ocio, prouinciã hanc diligentius obibunt. Interim lector æquus & candidus hunc meum conatum boni conſulet. Epiſcopatus vero, vt ex antiquis conciliis decerpſi, ordine alphabetico ponendos cenſui. Et primus quidem

Almeria ABDERITANVS, pro quo mendoſe in conciliis impreſsis Abliritanus legitur, Ciuitas eſt Beticæ maritima non procul Charidami promontorio. Aliqui arbitrantur eſſe eam, quam hodie Almeriam appellant, Gerundenſis ait eſſe eam, quæ hodie Vera dicitur. Sed priorem opinionem plures ſequuntur. Epiſcopatus antiquiſsimus, cuius primus

Epiſcopus

UVA. BHSC. IyR_207_2

Episcopus sanctus Ctesipho Beati Iacobi Apostoli discipulus, vt suo loco dicemus.

Accitanus. Acci ciuitas est regni Granatensis, quam hodie appellant Guadix. Huius ciuitatis episcopus fuit S. Torquatus Beati Iacobi apostoli discipulus. Huius quoque ciuitatis episcopus Camerinus interfuit Concilio Eliberitano, quod tempore Constantini Magni celebratum est. Hic episcopus erat prouinciæ Carthaginensis. Guadix

Adensis. Huius fit mentio in tertio concilio Toletano, vbi tamen in margine notatum est alios codices habere Addianensis. Adebam ponit Ptolomæus in Tarraconensi prouincia non procul Dertosa. Aliud hic non habeo, quod dicam, nisi forte mendosum sit pro Dianiensis. Denia

Agabrēsis, in Betica est Agabra, vulgo Cabra. Nunc nō habet episcopū. Cabra

Agathensis. Hic est prouinciæ Narbonensis. Nam illius quoque prouinciæ episcopi ad concilia Toletana conueniebant.

Agragensis. Huius episcopi mentio fit in secūdo concilio Toletano, sed qui fuerit, hactenus ignoro. Agram D. Cyprianus in concilio Carthaginensi numerat inter episcopatus Africæ. Nam inde in Hispaniá ad concilia veniebant, præcipue ex prouincia Tingitana. Ego tamen suspicor deprauate Agragensis pro Agabrensis, vel potius Agathensis legi, quod ex subscriptionibus secundi & tertij concilij Toletani poterat astrui, nisi tot anni intercessissent. Nam vtrobique Nibridius subscribit, qui in altero Agarensis, in altero Agathensis dicitur.

Arcobricensis. Arcobricam aliqui in Betica ponunt, & aiunt esse eam, quæ hodie Arcos dicitur, caput ampli Ducatus. Sed Arcobricensis episcopatus in Tarraconensi prouincia erat, in qua etiam Plinius & Ptolomæus Arcobricam ponunt non procul Bilbili. Et Antoninus Pius inter Segontiam ponit & Bilbilim. Vt hoc credam, adducor concilio Toletano nono, in quo Arcobricensis episcopi mentio fit, quod mihi cōcilium, vt suo loco dicam, non generale totius Hispaniæ, sed prouinciale Carthaginensis siue Toletanæ prouinciæ fuisse videtur. Præterea, quod in neutro Hispalensi concilio Arcobricensis episcopi mentio fiat. Erat & Arcobricensis Africæ episcopus, vt ex conciliis Carthaginensibus constat.

Asindonensis. Hic in Betica Hispalensem agnoscebat. Erat autē Asindum, quæ hodie Medina Sidonia dicitur, caput amplissimi Ducatus. Burgensis tamen arbitratur esse, quod hodie Xeritium dicitur, quam Gerundensis Sisaponem dictam arbitratur. Hodie non est episcopus Asindonensis, sicut nec Arcobricensis. Forte episcopatus ille Gades translatus. Nam episcopum Gaditanum in antiquis cōmentariis non reperimus. Sidonia

Astigitanus. Hic quoque in Betica Hispali suberat, nūc est Archidiaconatus Hispalēsis ecclesiæ, nisi me fallit memoria. Astigi vrbs erat percelebris, & cōuentus Po. Ro. hodie quoq; nō ignobilis, vulgo dicitur Ecija. Ecija.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Aſturicenſis. Vulgo Aſtorga. Hodie quoque dignitatem retinet epiſcopalem. Tunc Bracarenſem agnoſcebat.

Auelenſis, opinor legendum Abulenſis. Vulgo Auila, ciuitas & epiſcopatus celebrior, quam vt alicuius declarationis indigeat.

Auguſtæ. In Sardicenſi concilio ſic inuenio. Domitianus epiſcopus ciuitatis Auguſtæ. Qui concilia ædidit. F. Petrus Crabbe Machliniēſis, de Hiſpania intelligit. Sed de qua vrbe intelligatur, non eſt interpretatu facile. Nam & Bracaram lego Auguſtam, & Aſturicam Auguſtam, & Plinius ait Setabienſes Auguſtanos appellatos. Ego tamen de Bracara intelligo, quæ peculiari quadam prærogatiua Auguſta appellata eſt, vt ex Plinio conſtat. Præſertim quum Florentinus epiſcopus Emeritæ eidem concilio interfuerit.

Aurienſis ſiue Auriſinus, hodie Orenſis in Gallecia, tunc Bracarenſi parebat, nunc Compoſtellanum agnoſcit

Vique

Auſonenſis, Gerundenſi eſt in Cataloniæ principatu epiſcopus Vicenſis ſiue Vicquenſis.

ocha

Auxitanus. Vt ego quidem arbitror, Auxitanus ſcribitur pro Aucitanus. Erat autē Auca ciuitas ſupra Burgos circiter viginti millia paſſuum in monte Iubeda, qui hodie dicitur Saltus Aucenſis, vt autor eſt Antonius Nebriſſenſis. Hic erat ſedes epiſcopalis, quæ tempore Alfonſi ſexti, eius qui Chriſtianis reſtituit Toletum, tranſlata eſt in ciuitatem Burgenſem, anno domini milleſimo nonageſimo ſeptimo, autoritate Vrbani II. vt poſt Gerundenſem annotauit. F. Alfonſus Venerus. Aucæ vrbis veſtigia cum nomine etiam hodie extant. Auxitanus epiſcopus præſedit aut ſaltem primus ſubſcripſit in concilio Eliberitano.

Auzenſis Gerundenſi idem eſt, qui Auſonenſis, niſi forte ſcriptum ſit Auzenſis pro Aucenſis, ſic erit idem cum Auxitano.

BARCINONENSIS hodie quoque celebrior eſt quàm vt aliqua annotatione illuſtrari poſsit, ciuitas, quæ titulos Regum & Imperatorum illuſtrat.

Baſsitanus. Baſſetania Plinio regio eſt Hiſpaniæ citerioris, in qua eſt Oſca. Huiuſcemodi epiſcopatus hodie non extat. Baſsitanus epiſcopus Eutycianus interfuit concilio Eliberitano.

Baſtitanus. Baſtetania Reſendio eſt, quæ vulgo dicitur Baça in regno Murciæ. Annotauit quoque Antonius Nebriſsenſis ſiue filius ſuus in lexico ſuo Gæographico, Baſtetanorum mentionem fieri in monumēto, quod eſt Carthagini Nouæ. Nunc epiſcopum non habet.

Baça

Beterrenſis, Galliæ eſt Narbonēſis. Beterras enim non procul Narbona ponit Antonius Pius.

Bigaſtrenſis, Huius fit mentio in concilio Toletano vndecimo, in margine tamen annotatur alibi Biſtargenſis, alibi Bigerrenſis legi. Quiſquis

eſt

UVA. BHSC. IyR_207_2

est, videtur fuisse prouinciæ Carthaginensis.

Bigerrensis. Bigerra Petro Antonio Beutero ciuitas est Hispaniæ, quæ hodie dicitur Bejar, caput amplissimi Ducatus, cuius Dux Illustrissimus D. Franciscus à Stuniga ab hinc annis opinor quatuor, ex hac vita decessit, vir præter antiquissima nobilitatis stemmata, multis virtutibus & etiam literarum studiis excultus. Cuius olim singularem erga me humanitatem Salmanticæ expertus, nisi grata recordatione colam, merito ingratus audiam.

Bracarensis. Ausonius Poëta, qui circa tempora Diui Hieronymi scripsit, in catalogo vrbium illustrium Bracaram, Emeritam, Cordubam, Tarraconem, quatuor præcipuas Hispaniæ ciuitates ponit, vnde colligimus vsque ad tempora Gothorum, florētissimam fuisse Bracaram, non solum conuentu Romanorum, sed etiam sede metropolitana tantæ autoritatis, vt quum S. Turibus Asturicensis episcopus iussu B. Leonis Papæ contra Priscillanistas Synodum totius conuocasset Hispaniæ, decreta cōcilij ad Baleonium Bracarensem miserint episcopum, tanquam quæ cuperent ipsius autoritate confirmari. Hæc etiam hodie cum Toleto de primatu contendit Hispaniæ, ob id, opinor, quod cum Toletum in potestate esset Maurorum, omnes Hispaniæ episcopi, Bracarensem agnoscerent, quæ prima metropolitanarum ecclesiarum à Mahometistarum tyrānide liberata fuit. Ego certe professionem obedientiæ Mindonienſis, Asturicensis, Tudensis, Lamecensis, Olisiponensis, Zamorensis, Aurien sis episcoporum, Bracarensi Archiepiscopo factam vidi, etiam post Toletum Sarracenis ademptum, & epistolam Alfonsi Hispaniæ Imperatoris ad Ioannem Bracarēsem Archiepiscopum, super confirmatione episcopi Lucēsis, quū tamē nescio, an Compostella iam suū haberet Archiepiscopū. Bracarēsi ego me ciuitati propter eximiam gentis humanitatem, qua me per triennium benignissime tractauit, & migrantem magno dolore, multisque lachrymis prosequuta est, deuinctissimum esse, libenter profiteor.

Illud non prætereundum silentio, quod in concilio tertio Toletano reperio duas subscriptiones Bracarensis episcopi, quarum altera adhūc habet modum. Pantardus ec. ca. Bracarensis metr. Galleciæ pro. episcopus, &c. altera vero sic. Iulianus Bracarēsis ecc. episcopus subs. Similiter inuenio duos episcopos Emeritenses, & nōnullarum item aliarum ecclesiarū. De qua re diu multumque cogitanti, hoc mihi venit in mentē, episcopos ecclesiarum catholicos à Leouigildo sedibus suis deturbatos in exiliū, vt ex ipsis Chronicis, & D. Gregorio constat, pro iis alios Arianæ hæreseos defensores substitutos: postea vero catholicos ex testamento & mandato Leouigildi per Recaredum reuocatos, ac sedibus suis restitutos: illos, qui intrusi fuerant, suspicor, postquam cum Rege & Regina & tota

Gotho

UVA. BHSC. IyR_207_2

Gothorum nobilitate Arianam hæresin publicè in concilio Toletano abiurauerant,& catholicæ fidei profeſsioni ſubſcripſerant,quemadmodum ex actis ipſius concilij multos feciſſe certum eſt, in gratiam & epiſcoporum catholicorum communionem receptos, nomen retinuiſſe epiſcopi, & legitimis epiſcopis ſucceſſores deſignatos. Quod vt ita credam, quarti concilij Toletani autoritate ducor, in quo Iulianus,qui in tertio, titulo Bracarenſis epiſcopi ſubſcripſit, iam metropolitanum epiſcopum Bracarenſem ſe appellat. Illud quoque manifeſtius, quod in tertio concilio Toletano, Beccila Lucenſis epiſcopus qui inter abiuratores epiſcopus nomen ſuum profitetur, poſtea in eodem concilio inter catholicos actis & conſtitutionibus concilij ſubſcribit, quum tamen prius Pantardus Bracarenſis eccleſiæ metropolitanus epiſcopus tam pro ſe quàm pro fratre ſuo Nitigiſio ciuitatis Lucenſis epiſcopo ſubſcribere ſe profiteatur. Idē de alijs intelligendum. Hæc mea eſt de hac re opinio, quæ ſi quibus non probabitur, per me non ſtabit, quo minus ſuo quiſque fruatur iudicio.

Britoleenſis. Ciuitas erat in Portugallia Interamni prope Viana, quæ dicitur deCamigna,quæ Bracarēſem agnoſcebat metropolitanum epiſcopum. Eius adhuc extare veſtigia mihi affirmauit Reſendius noſter. Illud certe ex Chronicis Regis Alfonſi cōſtat, quod epiſcopatus Britoleenſis fuerit Tudenſi conterminus.

Britonorum, Britoni Reſendio iidem, qui Britoleenſes. Hæc ciuitas poſtea Maurorum tyrannide liberata epiſcopū habuit,qui cōſecrationi eccleſiæ B. Iacobi interfuit, vt patet ex Roderico Archiepiſcopo Toletano. Quando vero fuerit vaſtata ignoratur.

li. 5.c.18. CAESAR AVGVSTANVS. Cæſarauguſta à Cæſare Auguſto amplificata,quum prius Salduba vocaretur, autore Plinio. Hæc tam copioſo ſanctiſsimorum martyrum ſanguine reſperſa,imo vero ſanctificata eſt, vt venerari magis quàm laudare libeat. Epiſcopatus antiquiſsimus, cuius epiſcopum Felicem à ſanctitate & orthodoxa fide laudat D. Cyprianus. Huius ciuitatis epiſcopus Valerius interfuit concilio Eliberitano,& Coſtus Sardicenſi. Cæſarauguſta tempore Ioannis. XXII. Papæ metropolitana dignitate merito donata eſt.

li.1.epi.5. Calagurritanus. Calagurris,hodie Calahorra dicitur, ciuitas celeberrima ciue M. Fabio Quintiliano. Nunc epiſcopum habet D. Ioannem Bernardum, virum ob inſignem vitæ integritatem & ſingularem eruditionem,æditis iam libris,celebrem,ea dignitate multo digniſsimum,mihi olim in aula Iſabellæ Auguſtæ cognitum. Huic quoque ciuitati quidam falſo ciuem adſcribunt ſanctiſsimum CHRISTI confeſſorem B. Dominicum Prædicatorij ordinis autorem, quum ille non Callagurri natus ſit,ſed Calarogæ oppido Oxomenſis diœceſis. Affinitas vocum videtur errori locum dediſſe.Pro Calarogæ ſciolus quiſpiam in breuiario Roma

UVA. BHSC. IyR_207_2

no trium lectionum ſuppoſuiſſe videtur Calaguræ.

Caliabrēſis, opinor ita mendoſe legi pro Colibrienſis, hodie Colimbri enſis ſiue Conimbricēſis dicitur, non tātum eccleſia cathedrali, ſed etiam celeberrima Academia inſignis. Illud tamen annotandum in octauo con cilio Toletano vtrunque reperiri, videlicet Colibrienſem ſiue Caliabren ſem, & Conimbricenſem. Ad hunc modum. Celidonius Caliabrenſis epiſcopus, & paulo poſt, Siſebertus Conimbricenſis epiſcopus. Quæ res adiuuat opinionē Reſendij noſtri, qui arbitratur Colibriā eſſe, quæ ho die Conimbrica dicitur, quā & D. Iſidorus Colibriā appellat: Conimbri cā vero, quæ hodie Condexa vetus, nihil habens præter antiquitatis veſti gia. De qua re ipſe Reſēdius aliquādo latius in antiquitatibus Luſitaniæ.

Carcaſsonenſis in prouincia eſt Narbonenſi.

Carthaginēſis. Hæc vſq; ad tēpora Gothorū præcipua ſede sfuit Hiſpa niæ, vt ſuo loco latiꝰ dicemꝰ. Hodiē nomē & dignitatē retinet epiſcopalē.

Caſtulonenſis. Caſtulo ciuitas erat Hiſpaniæ primaria, cuius epiſco pus Annianus Sardicenſi interfuit concilio. Hodie oppidum ignobile, dicitur Caſlona, & ſeruat antiquitatis ſuæ veſtigia, ſed epiſcopo caret. Castulo

Catraleucēſis. Huius ciuitatis epiſcopus Secūdinus concilio interfuit Eliberitano. Catraleuci Ptolomæo ſunt in Luſitania Celtica. Quod præ terea dicam, non habeo.

Cauritenſis. Hodie Coria in Luſitania.

Conimbricenſis. De hac ciuitate quæ dicenda erant, in ciuitate Calia brenſi diximus. Conimbrica olim caput erat Regni Portugalliæ.

Complutēſis. Hodie Alcala de Henares, à fluuio Henari ſic dicta, nunc epiſcopum non habet, ſed Academiā nobilē & eccleſiā collegiatam, cuius omnes canonici ſunt Theologi, quod vtinā ſit in alijs Hiſpaniæ ciuitati bus, ſaltem quæ Academias habēt. Debet hoc Complutū maximo illi F. Franciſco Ximenio ordinis D. Franciſci, Cardinali, Archiepiſcopo Tole tano, & Hiſpaniæ gubernatori. Sed de Compluto aliàs deo adiuuante plura dicemus. Illud tātum non omittēdum errare eos, qui Complutum Guadalajaram eſſe dicunt: quū Guadalajarenſes prius dicti ſint Carrac cenſes. D. Iſidorus Complutum dicit eſſe ſexageſimo miliario à Toleto.

Cordubēſis. Hic epiſcopatus antiquiſsimus eſt & propter Oſium epiſ copum celebratiſsimus. Ei hodie præeſt D. Leopoldus Maximiliani Au guſti filius Corduba Colonia Patritia dicta et Marcelli ædificium, vt in quit Strabo, ſed cuius Marcelli, hactenus incertū. Ego arbitror illius, qui tempore belli ciuilis inter Cæſarē & Pompeium res in Hiſpania geſsit, de quo in Cōmētariis Cæſaris. Vt hoc exiſtimē, ea præcipue ratione adducor quòd ante illud tempus nuſquā inueniamus Cordubæ mentionē, quod ego quidem meminerim, niſi apud Siliū Italicum lib. 3. de ſecundo bello Punico, vbi ſic inquit. Ne decus auriferæ ceſſauit Corduba terræ.

Illud

UVA. BHSC. IyR_207_2

Illud valde miror T. Liuium in descriptione illius belli, cum multâ Beticarum vrbium mentionem fecerit, tamen Cordubæ non meminisse.

Corsicanus. Hic ex Corsica insula in Hispaniam venit ad concilium Eliberitanum, nomine Catonus.

Tortosa. DERTOSANVS. Nomen hodie retinet in Aragonia ad Iberum fluuium. Adrianus Sextus ex Decano Louanensi in episcopum Dertosanum, ex episcopo Dertosano & Cardinali in summũ Ponticem assumptus. Huius ciuitatis primum episcopum S. Rufum Simonis Cyrenæi filium fuisse aiunt, vt suo loco dicemus.

Dianiensis, nunc Denia, prouinciæ erat Carthaginensis, nunc Marchionem habet, episcopum non habet.

Dumiensis. Dumiensis monasterij. Sunt qui hunc episcopatum fuisse arbitrentur eum, qui hodie Mindoniensis dicitur, sed hi tota errant via. Dumiense monasterium prope Bracaram erat, cuius ecclesia etiam hodie extat, antiquitatem suam referẽs. Huius monasterij conditor & primus episcopus fuit S. Martinus, quem Bracari adhuc cognominant Dumiensem, vt ex decimo concilio Toletano patet. Huius etiam mentio fit in. 3. concilio Toletano. Hoc monasterium adhuc tempore Gothorum vnitum fuit Bracarensi Ecclesiæ. Nam in decimo sexto concilio Toletano subscripsit Felix, qui se Bracarensem & Dumiensem episcopum appellauit, vt ex libro Canonum annotatum reperi, in Roderico Archiepiscopo Toletano nu scripto, cuius mihi copiam fecit sereniſsimus dominus meus Cardinalis & Infans D. Henricus.

EGABRENSIS, Idem qui Agabrensis. Antonius Nebrissensis interdum Egabrensis, interdum Aegabrensis scribit. Tamen in concilio Toletano octauo, primum ponitur Selua Egabrensis episcopus, deinde Baucada Agabrensis episcopus, vbi suspicor in altero loco ponendũ Egarensis, siue Egurensis: nisi eiusdem ecclesiæ duo simul episcopi fuerint, alter re vera, alter titulo tenus, & successor designatus.

Egurri. Egarensis, ne Egaram quidem reperio, sed Egurros populos in ea regione Hispaniæ, vbi est hodie Medina, quæ vulgo dicitur de rio seco.

Egitanus, scribendum erat Igæditanus, vt antiqua monumenta declarant. Igædita ciuitas erat Lusitaniæ, nunc vicus obscurus Edania dictus. Episcopalis sedes in Guardiam ciuitatem translata est.

Egobinensis. In concilio Toletano duodecimo reperio Memoriũ Egobinensem episcopum, sed quis fuerit, penitus ignoro. Suspicarer esse mendum pro Segobiensi vel Segobricensi, nisi in eodem concilio vtriusque subscriptio sequeretur. In margine annotatum est aliàs legi Egosensis, Egosam Ptolomæus in Catalonia ponit non procul Gerunda.

Eborensis, Elborẽsem Romani appellant. Ebora ciuitas est Lusitaniæ celeberrima, & frequenti regum Portugalliæ domicilio nobilisima, cuius

UVA. BHSC. IyR_207_2

episcopatus ex eo videtur antiquissimus, quòd B. Mancium IESV CHRISTI discipulum habuerit primũ diuini verbi annunciatorem, &, vt verisimile est, episcopum. Huius etiam ciuitatis episcopus Quintianus Eliberitano concilio interfuit. Anno millesimo quingentesimo quadragesimo, Eborẽsis ecclesia metropolitana facta est, autoritate Pauli. III. primusque Archiepiscopus, qui nunc præest, multisque annis feliciter præsit, sereniſsimus Princeps, & Reuerendiſsimus S. R. E. Cardinalis Dominus meus, D. Henricus Portugalliæ Infans.

Eliberitanus. Eliberis ciuitas erat populosa & magna, duabus distans leucis à Granata, quin & Granatæ hodie quoq; extat porta Eliberitana. Nam quæ leguntur in libris Hispanis, de nescio qua filia Herculis & nomine Garnatæ, mera videntur nugaméta. In ditione Eliberitana castellũ erat Granatæ, quæ dicebatur vrbs Iudæorũ, quia à Iudæis cõdita: vt anno tauit Rases Sarracenus historiographus Miramolini Marrochiorum & Cordubæ regis. Gregorij Eliberitani Beticæ episcopi meminit D. Hieronymus. Plinius hãc Eliberim appellat, distinguẽs ab Illiberi, quæ est ad radices mõtis Pyrenæi prope Veneris tẽplum. Alij vtrãq; eodem modo Illiberim appellãt. Sedes Eliberitana Granatã translata est, quæ & ipsa nũc metropolis est, Quæ præterea dicenda restabant, dicemus in Illiberi. Eliberis

Eliocrotensis. Eliocrotam reperio in itinerario Antonini Pij, qui ponit eam viginti quinq; millibus passuum à Carthagine Spartaria distãtem, itinere quo à Carthagine itur Castulonem. Huius episcopus Successus interfuit consilio Eliberitano. In aliis conciliis nullam Eliocrotẽsis episcopi mentionẽ inuenio, forte quia tẽpore Gothorũ desiit esse episcopatus, & à Vandalis diruta est Eliocrota, quo tempore Carthaginẽ euerterunt.

Elnensis. Legendum erat Helenensis. Helena ciuitas est Galliæ Narbonensis iũcta Hispaniæ, quam dicitur Helena Constantini Magni mater, vel Constans in honorem auiæ cõdidisse, vbi Constans mortuus est, vt post D. Hieronymum scribunt Eutropius & Paulus Orosius. Duabus plus minus leucis abest à Pyrenæis montibus. Hodie quoque nomen & dignitatem episcopalem retinet. In Chroni. li. 7. c. 19.

Emeritanus. Emerita Augusta à militibus Augusti, vt diximus, emeritis sic dicta, metropolis erat totius Lusitaniæ, nũc neq; episcopum habet, neque quicquam memorabile præter ruinas & antiquitatis suæ vestigia. Dignitas metropolitana à Calixto secundo Pontifice Romano Compostellam translata est, de qua re suo loco fusius agemus. Qui affirmant dignitatem hanc ex Emerita Ouetum, ex Oueto Cõpostellam fuisse translatam, falluntur. Nam neq; diplomata Ioannis octaui Pontificis Romani, quibus autoritas metropolitana Ouetensi ecclesiæ conceditur, neque Calixti secundi, quibus Compostellana ecclesia, archiepiscopali sede sublimatur, vllam huius rei mentionem faciunt.

Eminiensis

UVA. BHSC. IyR_207_2

Eminienſis. Plinio teſte legendum erat Eumenienſis, tametſi apud Antoninum Pium & Ptolomæum etiam legatur Eminium. Erat autem Eminium ſiue Eumenium ciuitas & flumen eiuſdem nominis inter Conimbricam & Portugallenſem ciuitatem, vt ex Plinio, & clarius ex Antonino Pio conſtat. Aliqui opinantur neque inepte, fuiſſe oppidum illud, quod nunc appellatur Agada, ſitum ad flumen eiuſdem nominis.

Ergauicenſis. Ergauica vrbs eſt Aragoniæ, quæ nunc appellatur Alcañiz, ſed epiſcopum non habet.

GERVNDENSIS in Catalonia dignitatem antiquam retinet, ſed mutato paululum nomine vulgo Girona dicitur.

Gerabricenſis, in concilio Toletano octauo legitur, proquò annotatũ eſt in margine aliàs legi Agirienſis, quam vocem nuſquá hactenus reperire potui. Proinde ſi vera eſt lectio, ſcribendum erat, Ierabricenſis: quanquam etiam apud Antoninũ Pium ſemel legitur Gerabrica, forte æque mendoſe: nam poſtea legitur Ierabrica, vt nos legendum dicimus. Erat autem, vt ex Antonino Pio cõſtat, Ierabrica inter Oliſiponẽ & Scalabin, Reſendio videtur fuiſſe, quam nunc Alanqueram vocant, nec abludit Antonini Pij deſcriptio.

HISPALENSIS. Hiſpalis hodie Siuilia dicitur, maieſtatem ac dignitatem antiquam retinet. Quæ de etymologia huius vocis, Rodericus Toletanus ex S. Iſidori etymologiis refert, mihi non arrident. Ciuitatem eſſe per vetuſtam non nego, ſed à Iulio Cæſare amplificatam ac nobilitatam, & alij ſcriptores, inter quos etiam S. Iſidorus, teſtantur, & ego ex eo præcipue arbitror, quod apud T. Liuium nulla fiat eius mentio, quum tamen bella deſcribat in Betica geſta. Hiſpalenſis præſul tempore Hormiſdæ Papæ in Luſitania & Betica, hoc eſt, tota vlteriore Hiſpania, vires habebat Romani Pontificis, ſicut alibi annotauimus

ILERDENSIS. Ilerda, hodie Lerida dicitur, in regno Aragoniæ ad Sicorim fluuium, ſedem retinet epiſcopalem, & Academiam non ignobilem.

Elche – Ilicenſis. Ilice ciuitas Hiſpaniæ Tarraconenſis, ad mare Balearicum ſita, in regno Valentiæ, vnde ſinus Ilicitanus, nunc alij vocari aiunt Alicante, alij Elche, quod magis alludit ad vocabulum antiquũ. Epiſcopum iam non habet.

Ilicitanus idem cum Ilicenſi.

Ilipenſis. Ilipa in Betica erat, cuius epiſcopus Hiſpalenſem agnoſcebat Archiepiſcopum, vt ex primo concilio Hiſpalenſi apparet, & Hiſpalenſis quoque conuentus erat, autore Plinio, ſed quæ fuerit, mihi non conſtat. Tametſi nonnulla mihi ſuſpicio eſt, fuiſſe Ilipam, quæ hodie Niebla dicitur. Quam ſuſpicionem ex Archiepiſcopo Toletano concepi, apud quẽ inuenitur aliquoties Elepa, ita enim in codice manu ſcripto legitur, li. 3. c. 25.

non

UVA. BHSC. IyR_207_2

non Elepla, vt habent impressi codices, pro quo vocabulo in Chronicis Alfonsi Decimi semper est Niebra. Quod si doctis non probabitur, non magnopere contendam.

Illiberitanus. Illiberis ad radices montis Pyrenæi posita contra mare Balearicum, Ptolomæo Eliberis siue Eliberi dicta, nūc vulgo Colibre appellatur. Gerundensis affirmat hic celebratum primū Hispaniæ concilium, quod Eliberitanum dicitur sub Constantino Magno. Quanquam alij celebratum contendant Eliberi, quam diximus fuisse prope Granatam. Ego tamen hactenus Gerundensi magis accedo. Illiberis

Immontinensis. In concilio Constantinopolitano. 150. episcoporum, quod sub B. Damaso summo Pōtifice celebratum est, ita legitur. Prouinciæ Hispaniæ siue Spaniæ (ita enim scribunt Græci) Agrius Immontinensis, & in margine, aliàs Laminitanus. Immontinensis, quis sit, nusquā legi, nisi forte legendum sit Imomontensis, sicut Imopyrenæus, de quo mox dicemus, sed hoc pro diuinatione, non assertione haberi velim. Laminitanos ponit Plinius in Carthaginensi prouincia & conuentu.

Imopyrenæus. In concilio Toletano octauo sic legitur. Donus Imopyrenæus episcopus. Hic mihi videtur fuisse episcopus Rhodēsis. Erat enim Rhoda, de qua alibi diximus, in radice Pyrenæi montis posita, & episcopum olim habuit, vt annotauit episcopus Gerundensis, cui hoc magis credo, quòd vir eruditus, ea, quæ ad suam pertinerent diœcesin, accuratius esse perscrutatus videatur.

Impuritanus. Non dubium, quin Emporitanus legendum sit, ab Emporiis, de quibus iam diximus, nunc ad Gerūdensem pertinet diœcesin.

Iugastrensis, in margine aliàs Iuncariensis, vel Intercatiensis. De Iugastrensi nihil dum inueni. Iuncaria prope Gerundam erat, nunc redacta ad parui momenti oppidum, vt annotauit Gerundensis. Intercatia non procul Asturica ponitur Antonino Pio.

Irienſis. Iria Flauia ciuitas Galleciæ maritima, quæ nunc appellatur Padron, ad quā appulit corpus B. Iacobi Apostoli. Huius sedes tempore Alfonsi Casti translata est Compostellanā, sub Theodomiro episcopo Iriensi viro sancto, cui diuinitus reuelatum est, vbi occultaretur corpus Apostoli, vt post historiam Compostellanā annotauit F. Alfonsus Venerus, qui ait Iriam à tēpore Mironis Regis Sueuorū, quo tempore sedes illius episcopalis instituta est, vsq; ad sedis translationē, quindecim habuisse episcopos, quorum primus fuerit Andreas vir sanctus, cuius successor Dñicus tertio Toletano interfuit concilio, in quo Ariana hæresis abdicata est.

Italicensis. Italica Silij Italici, Traiani Augusti, Adriani Augusti patria prope Hispalim erat, vt ex Antonino Pio manifestū est, nunc ignoratur.

LABRIONENSIS. Legendum opinor Lambrionensis. Erat autem Flauia Lambria prope Limiam in Portugallia Interamni.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Iacobrica.

Lacobricenſis. Duas inuenio Lacobricas, alteram in promontorio Sacro, quod vulgo promontorium D. Vincentij appellatur, cuius nunc ruinæ & antiquorum ædificiorum veſtigia extant, prope Lagos Algarbiorum vrbem, in vico qui Luſitanica lingua dicitur à Lagoa: alteram ponit Plinius in Vaccæis, & Antoninus Pius. XLV. millibus paſſuum à Palentia, in itinere, quo ab Aſturica itur Tarraconem. Sed vtrius harum fuerit dignitas epiſcopalis, quis in tanta rei vetuſtate affirmet?

Lamecenſis. Lameca etiam hodie in Portugallia ad Durium amnem ſedem retinet epiſcopalem.

Legionenſis. Legio Gemina, ſiue, vt aliqui volunt, Germanica, & regni titulo & dignitate cathedrali etiã hodie celebratur. Hæc ſingulari priuilegio iam inde à temporibus Gothorum ſedi tantum Apoſtolicæ ſubiecta, metropolitanum epiſcopum non agnoſcit.

Lotonenſis. Narbonenſis eſt prouinciæ, nunc Lodonenſis dicitur. Pro eodem legitur forte mendoſe in concilio ſexto Toletano Lotenenſis.

Lucenſis. Duos inuenio Lucenſes epiſcopos in tertio concilio Toletano, quorũ alter in Galleciæ prouincia, hodie Lugo dicitur, & Sueuorum tempore metropolitanus erat, vt ex conciliis patet: de altero quid ſentiam, in Bracarenſi declaratum eſt. Chronica Regis Alfonſi Lucenſem in Tarraconenſi ponunt: ſed in Tudenſi, vnde ea ad verbum tranſlata ſunt, pro Luca legitur Auca.

MAGALONENSIS in Narbonenſi eſt prouincia. Huius ciuitatis epiſcopus ſecundo Bracarenſi concilio interfuit.

Malacitanus in Betica hodie nomen retinet, Malaga.

Menteſanus Menteſa in Betica Reſendio eſt, quæ nunc dicitur Montijo, neque abludente vocabulo, & Roderico Archiepiſcopo Toletano propemodum affirmãte, dum ait Menteſam fuiſſe prope Giennium, Menteſanus epiſcopus poſtea in Giennenſem tranſlatus eſt. Menteſanus epiſcopus Pardius Eliberitano concilio interfuit.

lib. 3. c. 21.

NARBONENSIS in Galliis notior, quàm vt de eo quicquam dicendum ſit.

Nemauſenſis. In Narbonenſi prouincia, hodie Nimes.

Nouienſis. Nouium Ptolomæo in Gallecia ponitur, & ſunt qui arbitrentur eſſe vrbem eam, quæ hodie Noya appellatur, ſed an de ea dicatur epiſcopus Nouienſis, penes eruditiores eſto iudicium.

OLISIPONENSIS. De Oliſipone tacere quàm pauca dicere ſatius eſt. Ea inter celeberrimas non dico Hiſpaniæ, ſed totius Europæ ciuitates merito non poſtremum locum obtinet. Tempore Gothorum Emeritenſi ſuberat eccleſiæ, poſtea Bracarenſi. Errant qui ſub Hiſpalenſi fuiſſe ſcribunt. Tempore Ioannis Portugalliæ Regis eius nominis primi, ex cathedrali eccleſia facta eſt metropolitana.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Orcelis. In concilio Arelatensi secundo, quod tempore Constantini Magni celebratum est, in subscriptionibus ita reperio. Ex Hispania ciuitate Orcelis, Naialis presbyter Ceterius diaconus. Eam ciuitatem Ptolomæus in Bastitanis ponit. Non desunt qui pro Orcelis, Ocelis siue Oceli legendum putent, & de Ocelo Durij, quam Antonius Nebrissensis & nonnulli alij Zamoram esse suspicantur. Ego iudicium huius rei in medio relinquo.

Zamora j. et j. fo 128.

Oretanus. Oretani in confinio sunt Tarraconensis Beticæ & Lusitaniæ. Vulgo Calatraua. Nunc episcopum non habent, sed conuentum equitum militiæ ordinis Cisterciensis, qui cognominatur à Calatraua.

Oscensis, nomen adhuc retinet & dignitatem in Aragonia. Præter hæc Academiam habet non ignobilem.

Ossonobensis. Ossonoba ciuitas erat in regno Algarbiorum, prope ciuitatem, quæ dicitur Pharus. Mauris dicta est Exuba. In locum episcopi Ossonobensis successit Syluensis. Ossonobensis episcopus Vincentius interfuit concilio Eliberitano.

Oxomensis, pro quo perperam aliquoties legitur in conciliis Oxouiensis, nomen & antiquam sedem retinet, vulgo enim Osma dicitur. Hæc ciuitas Plinio & Ptolomæo Vxama nominatur.

PACENSIS. Pacē Iuliam existimant quidā esse eam, quæ Badajoz hodie dicitur, & Pacensis episcopatus nomē retinet, sed vehementer hallucinātur, cum Pax Iulia proprie sit in Lusitania, quæ Beja nunc appellatur, quod ex Antonini Pij itinerario clarius est, quàm vt negari possit. Præterea in Chronico quodā perantiquo, cuius mihi copiā fecit Resendius noster, reperi Begiam ciuitatē adhuc tempore Maurorum Paccam appellatam. Conuentus etiam erat Romanorum celebris. Nunc quidem ciuitatis nomen retinet, sed episcopalis sedes simul cum titulo in Badaiocensem ciuitatem translata est. Cui nunc sedi merito præsidet illustrissimus D. Franciscus à Nauarra, non tantum inclyto regum Nauarræ stemmate clarissimus, sed etiam sanctitate vitæ, grauitate, eruditione multa & omnibus animi corporisque dotibus excultissimus.

Alij episcopum Pacensem ab ipso statim initio dictum affirmant à Pace Augusta vrbe & colonia Romanorum Anæ fluuio apposita. Nam Pax Augusta Maurorum corruptione in Baxaugus, deinde in Badaxos degenerauit, quæ vrbs quanquam ex parte Beticæ apposita est Anæ fluuio, tamen quia Lusitanæ iurisdictioni contributa erat à Romanis, idcirco ab eis inter Lusitanas censebatur, quæ ratio eadem est Metellinensis coloniæ. Horum me admonuit Ioannes Genesius Sepulueda.

Palentinensis. Palentia nihil adhuc de nomine & pristina dignitate mutauit, nisi quod olim Palantia dicta est.

Pampelonensis seu potius Pompilonensis. Ne Pampelona quidē quic-

UVA. BHSC. IyR_207_2

quam ab autoritate & appellatione priſtina degenerauit, caput Regni Nauarræ, & epiſcopatus antiquiſsimus, vt ex iis patebit, quæ ſuo loco de S. Saturnino dicemus.

Placentinus. Placentia quoque hac ætate antiquo nomine & honore cenſetur.

Portugallenſis. Hæc ciuitas ad oſtium Durij ſita, & amplo portu nobilis ac populoſa, tantæ autoritatis, vt non epiſcopo ſolum, ſed etiam Regibus Portugalliæ titulum dederit. Ea Antonino Pio, ſi probe conſtat lectio, Cale dicitur.

SALMANTICENSIS. De Salmantica diximus alibi. Ea nũc eſt non ſolum epiſcopali dignitate venerabilis, ſed etiã plurima nobilitate illuſtris, & academia magnificentiſsima à Ferdinando Rege nominis eius tertio ac ſancto inſtituta, adeo celebris, vt alieni præconij haud quaquã indigeat. Epiſcopũ habet D. Petrum à Caſtro, inclyto Luſitanorum Regum ſtemmate clariſsimum, ſed quem ego non tam natalium ſplendore, quàm præſtanti ſacrarum literarum peritia prædicandum cenſeo, cuius illum egregia documenta, cum in diſputationibus publicis, tum in ſacris ad populum concionibus præbentem non ſine magna voluptate animi frequenter audiui.

Segobienſis. De Segobia & eius origine alibi diximus. Ea nomen & decus antiquum obtinet, ciuitas, lanificio & aquæ ductu viſendo nobilis, in qua mihi inter cætera illud in primis adlibuit, quod illic neminem vidi ocioſum, neque mendicum, niſi qui per ætatem aut morbum opus facere non poſſet. Nulli deeſt, vnde victũ quærat, aut in quo ſe exerceat, quod vtinam perinde fieret in aliis Hiſpaniæ ciuitatibus. Antonino Pio Secobia, Plinio Sagouia dicitur, niſi fallor. Ea quoque Præſulem habet D. Gaſparem à Cuñiga primariæ nobilitatis virum, atque illuſtris Mirandæ Comitis filium, à Carolo Auguſto Salmantica, quum nihil minus vel ambiret vel cogitaret, à publica Sacræ Theologiæ profeſsione ad obeundi epiſcopi munus magno tum vitæ integerrimæ, tum præſtantiſsimæ eruditionis merito vocatum.

Segobricenſis. Segobrica in Aragoniæ regno, nunc quoque epiſcopum habet, & nonnihil mutato nomine. Segorbia dicitur.

Segontinus, Segontia prope in confinio Caſtellæ & Aragoniæ ſita, de nomine antiquo & epiſcopali ſede nihil mutauit. Hanc perperam aliqui Saguntum fuiſſe dicunt. Quanquam docti nõnulli arbitrãtur eam à Saguntinis poſt euerſionem vrbis ſuæ eò commigrantibus conditam.

Xatiua

Setabienſis. Setabis, ſiue, vt in antiquis epitaphiis ſcribitur Setabis, in regno Valentiæ, nunc Xatiũa dicitur, ſed epiſcopum non habet.

Sibariẽſis. In cõcilio Eliberitano inter alios eõs ſubſcripſit etiã Ianuarius Sibariẽſis eõus, in margine aliàs Salariẽſis. Sibarim in Hiſpania nuſq;

inuenio

UVA. BHSC. IyR_207_2

inuenio, neq; adduci possum, vt suspicer Sibariẽsem pro Sarabriẽsem scriptum. Nam Sarabrim alij Zamorã, alij Taurũ fuisse volunt, pro quo in Antonino nescio an perperã legitur Sabaria, & verisimile est, aliquẽ in ea regione fuisse episcopatum, cui successerit Zamorensis. Salarias duas in Hispania ponit Ptolomæus, alterã in Oretanis non procul Castulone, vt etiam ex Plinio colligitur, alteram in Bastitanis nõ longe ab Abula. Reliqua in lectoris iudicio relinquo. Illud tamen addam, tempore concilij Eliberitani aliquot in Hispania fuisse episcopatus, quorum in conciliis tempore Gothorum celebratis nulla reperitur mentio.

Salabri-

Sitalensis, in duodecimo concilio Toletano, vbi in margine aliàs Sitianensis, aliàs Sitiensis. Sitia Plinio oppidũ est Beticæ Cordubensis conuentus. Nihil præterea de hac ciuitate legi.

Suffetulensis. Suffetula ciuitas est Africæ, vt ex D. Cypriano. & S. Victore Vitensi episcopo constat. Sed apud D. Cyprianum in libris impressis mendose legitur in concilio Carthaginensi, Priuatianus à Suficula pro Suffetula. Antoninus Pius huius ciuitatis meminit, & dicit abesse à Carthagine M. P. CLXXII.

TABETANVS. Hunc quoq; Africanũ fuisse suspicor ex eo, quod apud D. Cyprianũ inrer subscriptiones reliquas inuenio. N. à Tabeis.

Tarraconensis, Tarraco tam celebris fuit pristinis tẽporibus, vt nomen amplissimæ prouinciæ dederit, & conuentum habuerit amplissimum, hactenus metropolitanam dignitatem retinet in regno Aragoniæ ciuitas maritima. Huius ecclesiæ antiquitas ex Prudentio cõstat, qui episcopum eius martyrem cum duobus diaconis eleganti hymno celebrat.

Tirassonensis, pro Turiassonẽsis, vt ex Plinio & Ptolomæo legendũ constat. Turiasso enim ciuitas est Aragoniæ, quæ nunc vulgo Taraçona dicitur, non procul à finibus regni Nauarræ, hodie quoq; episcopum habet.

Toletanus. Toletanæ ecclesiæ antiquitatem, maiestatem, opulẽtiam, elegantiã, si dicere velim, nescio hercle an satis pro dignitate possim. De hac re multi multa scripserunt, nos quoque quædam suis locis delibauimus. Illud in præsentia satis sit dixisse Archiepiscopum Toletanum in Hispania, post Reges ac Regiam prolem nulli esse neque dignitate neque fortunæ amplitudine secundum.

Tuccitanus. Tucca in Betica erat non procul Castulone, vt ex epitaphiis cõstat, quæ vidi apud Andreã Resendiũ. Plinius ait fuisse cõuentus Astigitani. Nunc quæ fuerit, ignoratur, tantum abest, vt episcopum habeat.

Tudensis. Tude siue Tyde in Gallecia ad Minium amnẽ sita, nunc Tuy appellatur, & etiam nunc dignitate cathedrali gaudet.

Tullicensis. Tullicam Ptolomæus in Hispania prope Cantabros ponit, in Autrigonibus, quorum caput Calagurris est, vt annotauit episcopus Gerundensis. Quam tamen Ptolomæus in Vasconibus ponit.

UVA. BHSC. IyR_207_2

VALENTINVS. Valentia regni ampli metropolis, & ciuitas ipsa magnificentissima, notior est quàm de qua dicendũ aliquid sit. Illud tantum animaduersione dignum, quòd in concilio Toletano tertio tres inuenio Valentinos episcopos Vuiligiselum, Celsinum, Murilam. De duobus idem dicendum arbitror, quod de Bracarensibus & Lucensibus diximus, quia Vuiligiselus inter episcopos abiurantes subscribit. Tertius forte fuit ex Valentia Galliæ.

Valerienſis. Valeria olim dicebatur, quæ nunc Concia, vulgo Cuenca dicitur, & episcopus Concienſis dicitur, qui Valerienſis appellabatur.

Vellenſis. Forte Velienſis, nam Veliam Ptolomæus in Autrigonibus ponit prope Bardulos. Bardulia vero dicebatur olim, quæ nunc Caſtella vetus.

Veſcienſis. Veſci oppidum Plinio, ſed & Ptolomæo in regno Granatæ ponitur. In Decretalibus extat epiſtola Innocentij. III. ad Archiepiſcopum Tarraconenſem, in quo fit mentio epiſcopi Vicenſis. Sed eum eſſe opinor, qui nunc Vicquenſis dicitur. Nam ciuitas Veſcienſis tunc in poteſtate erat Maurorum. Quæ vero fuerit, mihi nondum conſtat.

Viſenſis ſiue Viſeenſis, Viſeum ciuitas Portugalliæ non ignobilis, dignitatem antiquam & nomen retinet.

Vrcitanus. Vrci oppidum, quantum ex Plinio & Ptolomæo patet, non procul Murcia erat, forte quod nunc appellatur Almeria, & Põponio Melæ dicitur Virgi. Alij dicunt eſſe oppidum Aragoniæ in confinibus regni Nauarræ, quod hodie Verga appellatur. Hoc ego potius Virgi appellatum crediderim.

Vrgellitanus, aliàs Vrgellenſis, in regno Aragoniæ hodie nomen & epiſcopalem ſedem retinet.

Has vſque ad Gothorum in Hiſpania excidium ciuitates epiſcopales ſe de inſignes reperire potui, ex quibus quædam in ignobiles vicos redactæ ſunt, & ruinas antiquæ ſuperbiæ tantum oſtentant, præclarum inconſtantiæ rerum humanarum documentum: quædam funditus interierunt, ſcilicet ne nobis caduci homũciones immortalitatem vana ſpe mentiamur, quum etiam præclariſsimæ vrbes ita intercidant, vt ne nomen quidem aut veſtigium vllum ſuperſit.

DE RECENTIORIBVS HISPANIAE episcopatibus. Cap. 21.

POST VINDICATAM à Barbarorum tyrannide Hiſpaniam, partim antiquis ciuitatibus episcopalis dignitas reſtituta eſt, partim noui episcopatus inſtituti, nimirum qui ſequuntur.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Badaiocenſis, hodie quoque Pacenſis dicitur, mutata tamẽ ſede, quod alij negant. De qua re ſuperius in Pacenſi latius diximus.

Burgenſis, mutata ſede ex Auca ciuitate antiqua, de qua iam dictum eſt, in Burgenſem ciuitatem inſignem, & Caſtellæ veteris, hoc eſt, Barduliæ metropolin. Ea nunc, epiſcopum habet reuerendiſsimum Cardinalem D. Franciſcum à Bobadilia maiorum imaginibus clariſsimum, ſed integritate vitæ, & optimarum diſciplinarum ſtudiis, atque eruditione multa clariorem, cui velut bonorum artium patrono, vitam longiſsimã & omnia proſpera merito ſtudioſi omnes optare debent.

Ciuitatenſis, in confinio Caſtellæ & Portugalliæ. Ciuitatenſium mentio fit in epiſtola decretali Hilarij Papæ, quæ extat priori tomo conciliorum. Sed ex ea non conſtat, quòd tum epiſcopum habuerint.

Compoſtellanus. Compoſtella primum villa, deinde municipium, poſtremo ciuitas epiſcopali ſede nobilis, vt ait Paſchalis Pontifex Ro. in diplomate, quo illam eccleſiam pallij honore donat. Compoſtellanus epiſcopus Irienſi mutata ſede, ſed retento nomine dictus eſt Irienſis à tẽpore Alfonſi Caſti, quo tempore ſanctiſsimum beati Apoſtoli corpus Theodomiro Irienſi epiſcopo, ſanctiſsimæ vitæ viro reuelatum eſt, vſque ad Alfonſum Sextũ. Cuius tẽpore Vrbanus Papa eius nominis ſecũdus anno Pontificatus ſui octauo, hoc eſt, anno domini milleſimo nonageſimo quarto ſiue quinto, precibus Dalmachij ex Cluniacenſi monacho Irienſis epiſcopi, & ſedem & omnia quæcunque Irienſis eccleſiæ fuerant, Compoſtellam tráſtulit, & Compoſtellanũ deinceps appellari, non Irienſem epiſcopum iuſsit, præterea Cõpoſtellanã eccleſiam hac prærogatiua donauit, vt quæ ad illud vſque tempus Bracarenſem Archiepiſcopũ agnouerat, nulli in poſterum, præterquam Romano Pontifici, metropolitano ſubeſſet Epiſcopo. Quæ omnia ſucceſſor ipſius Paſchalis, qui Cardinalis adhuc legatus in Hiſpania fuerat, paulo poſt confirmauit, ſimul illud adiecit, vt Cardinales in eccleſia Compoſtellana crearentur. Poſtea quoque anno domini ſupra milleſimum centeſimo quarto, Præſulem Compoſtellanum pallij honore cumulauit. Poſtremo Calixtus ſecundus anno Pontificatus ſui ſecundo, & ſalutis noſtræ plus minus, milleſimo cẽteſimo vigeſimo ſecũdo, Compoſtellanam eccleſiam metropolitana dignitate ſublimauit, & in eam omnia Emeritenſis eccleſiæ iura tranſtulit, omneſque illius ſuffraganeos Compoſtellano Archiepiſcopo parere iuſsit. Id quod fecit adductus tum ſingulari ſua in B. Iacobum & Cõpoſtellanã eccleſiam pietate, præſertim quòd in ea frater ipſius Raimundus Toloſæ Comes, Alfonſi. VII. pater ſepultus eſſet, tum precibus ipſius Alfonſi Hiſpaniæ Imperatoris, cuius ipſe patruus erat, & olim puerũ in ea eccleſia ſacrobaptiſmi lauacro tinxerat, atque in Regem vnxerat. Nec his contentus Domi. Didaco Compoſtellano Archiepiſcopo vices

UVA. BHSC. IyR_207_2

ſuas in Bracarenſi & Emeritenſi prouincia commiſit. Hæc eò accuratius ex hiſtoria Compoſtellana collegi, in qua & Apoſtolicæ de iis rebus literæ deſcriptæ ſunt, quòd quæ hactenus ſuper hac re vulgo prodita legun tur, non ſatis mihi videantur autoritatis habere. Habet nunc Compoſtella præſulem Reuerendiſsimum Cardinalem D. Ioannem à Toleto, ex illuſtriſsima Toletana familia, virum antiquo ſtemmate & multis animi dotibus præclarum.

Eunenſis. Eunenſem in Aragonenſi prouincia ponit Marinæus Siculus, ſed eſſe Elnenſem ſiue Helenenſem ſuſpicor, de quo ſuo loco dicemus. Alioqui ingenue fateor, me de Eunẽſi epiſcopo nuſquam alibi quic quam legiſſe, atque adeo ne audiſſe quidem.

Gaditanus, à Gadibus inſula celebri, quæ hodie dicitur Calis.

Giennenſis, ex Mentefano nomen & ſedem mutauit, vt diximus.

Granatenſis. De Granatæ origine in Eliberitano ſcripſi, quæ in Raſe Miramolini Marrochiorum & Cordubæ Regis hiſtoriographo reperi. Ea igitur ex caſtello non admodum celebri eò amplitudinis creuit, vt metropolis ampli & opulenti regni fuerit, quod regibus Barbaris, vt ait Antonius Nebriſſenſis, ſingulis annis decies centena millia ducatorum aureorum pendebat. Eam Reges Catholici Barbarorum tyrannide libera tam, metropolitaná merito fecerunt, fortaſſe Eliberitana ſede illuc tranſla ta, ſed palij iure amplificata. De qua re ſuo loco latius.

In princi. de bello Granatẽſi.

Guadicenſis, olim Accitanus, nomen tantum mutauit,

Guardienſis, hodie quoque corrupto vocabulo Egitanenſis dicitur, mutata tamen ſede, vt in Egitano diximus. Hunc epiſcopatum Rex Portugalliæ Ioannes. III. in duos diuiſit, Guardienſem & Portalegrenſem, nimirum quòd amplior videretur, quàm vt ab vno recte adminiſtrari poſſet.

Lerienſis in Portugallia non procul Conimbrica, epiſcopatus nuper inſtitutus autoritate Pauli. III. ſummi Pontificis, præſulem habet per quam reuerendum Patrem F. Blaſium ordinis D. Hieronymi, virum integritate vitæ omnibus valde commendatum, & ſeuerum monaſticæ obſeruantiæ inſtauratorem.

Mindonienſis, vulgo Mondoñedo in Gallecia. F. Antonius à Gueuara ciuitatis huius epiſcopus memoriæ prodidit in epiſtola quadá, ſedem epiſcopalem ex Ribadeo ciuitate Galleciæ tranſlatam in Mindonienſem. Perperam nonnulli Mindonienſem cum Dumienſi confundunt, vt ſuo loco declaratum eſt. In hiſtoria Compoſtellana inuenio epiſcopũ Mindonienſem olim etiam Vallibrienſem appellatum.

Mirandenſis. Miranda hæc ciuitas eſt in Portugallia, quam appellauimus Tranſmontanam, non procul Brigantia, ad Durium amnem ſita. Eam ante annos, opinor, ſex, Ioannes Portugalliæ Rex epiſcopali ſede

donauit

UVA. BHSC. IyR_207_2

donauit, ex autoritate Pauli. III. summi Pontificis. Primum in ea episcopum instituit D. Toribium Lupum, virum ob integritatem vitæ ac prudentiam singularem, & alias animi dotes, hoc honore dignissimum.

Ouetensis. Hanc ecclesiam Froila quartus ab Hispaniæ recuperatione Rex ædificasse, & cathedralem constituisse dicitur, quam postea Leo Papa tertius, rogatu Regis Alfonsi Casti metropolitanam fecerit: sed ex historia Roderici Archiepiscopi Toletani constat, hoc non à Leone. III. sed Ioanne. VIII. neque sub Alfonso Casto, sed Alfonso Magno factum, vbi etiam ipsum exemplar Apostolicarum super ea re literarum extat. Ouetensis ecclesia semper venerabilis extitit, multitudine sanctissimarum reliquiarum, quæ tempore illo miserabilis excidij, ex omni Hispania in Asturias comportatæ, demum in ea ecclesia repositæ sunt, vbi etiam hodie summa cum veneratione seruantur. De qua re suo loco plura dicemus.

Portalegrensis. Hic episcopatus ab hinc biennio institutus à Paulo. III. rogatu Ioannis Portugalliæ & Algarbiorum Regis, ex ea Guardiensis episcopatus parte, quæ trans Tagum longius aberat, quàm vt ab vno rite administrari posse videretur. Præsulem habet D. Iulianum ab Alba multis magnisque animi dotibus ornatissimum, sed pluribus & maioribus vitæ meritis suspiciendum, denique de cura ouium suarum & officio recte faciendo ita solicitum, vt verum pastorem facile agnoscas.

Syluensis, in regno Algarbiorum mutata sede, Ossonobensi successit, vti iam dictum est.

Zamorensis an alicui successerit, in tanta rei antiquitate non est interpretatu facile. Sunt tamen qui affirmant de nouo institutum episcopatum petente Alfonso Hispaniarum Imperatore à Calixto. II. Romano Pontifice, circa annum Domini millesimum cētesimum decimum nonum, Pontificatus Calixti anno primo, eáque de re extare instrumenta Pontificia & Imperatoria in archiuis illius ecclesiæ. Primum vero Zamorensem episcopum fuisse quēdam Bernardum Toletanum Canonicum, qui obiit anno Domini millesimo centesimo quadragesimo nono. Successisse huic Stephanum virum sanctum. Aliqui Zamorensem dixerunt fuisse Numantinum episcopum. Sed episcopus Numantinus nunquam fuit. Numantia enim multo ante salutarem CHRISTI natalem diruta, nullo post tempore fuit instaurata. Atque hæc de episcopis Hispaniæ.

Postremo illud addendum videtur, de primatu Hispaniæ, penes quem fuerit, certo decerni non posse. Nam in conciliis primum Archiepiscopi, deinde Episcopi secundum ordinationis suæ tempus sedebant, quod patet, tum ex ipsis conciliorum subscriptionibus, tum ex primi concilij Bracarensis caput. 24. Sed quantum ex Hispanorum annalibus

UVA. BHSC. IyR_207_2

colligi potest, primatus Hispaniæ primum in Hispalensi fuit ecclesia, deinde Toletana, vsque ad excidiũ illud Hispaniæ funestum, postea vero quum Toletum ad huc esset in Barbarorum potestate, Bracarensis Archiepiscopus ea dignitate functus est, vt ex iis constare potest, quæ ex ecclesiæ Bracarensis archiuis diximus, dum de Bracarensi præsule loquemur. Denique restituto Christianis Toleto, dum Bracarensis acquisitam semel dignitatem sibi vendicat, Toletanus amissam postliminij iure repetit, cõtentio inter eos orta est, vt ex primo libro Decretaliũ apparet, & adhuc sub iudice lis est.

Illud quoque obiter dicendum, ne quem offendat, quod in ipso Chronici cursu, frequenter Toletanum Episcopum, Hispalensem Episcopum non Archiepiscopum dicimus. Nam rationem illius temporis sequimur, quo tempore tam Episcopi quàm Archiepiscopi ex æquo vocabantur Episcopi, sed Archiepiscopi metropolitani cognomine distinguebãtur. Solus Pontifex Romanus dicebatur Archiepiscopus, quippe omnium episcoporum summus & vere princeps: quod ex antiquis conciliis manifestum est.

DE AERA ET QVANTVM DIFFERAT AB anno natiuitatis CHRISTI. Caput. 22.

POSTREMO loco dicendum videtur aliquid de æra, & quot annis prior sit anno natiuitatis CHRISTI. Inter alias designandi temporis rationes, Hispani præcipue hac vsi sunt, non solum ecclesiasticis in rebus, verum etiam in scripturis prophanis, vt annos per æras distinguerent, quod apud alias nationes non perinde vsitatum fuit. Vnde in conciliis antiquis raro admodum æram inuenias, præterquã in iis, quæ in Hispania celebrata sunt. Quod opinionem Gerundensis episcopi adiuuat, qui ait, hanc Augusti constitutionem de orbe describendo, atque ære in tributum dando in Hispania Tarracone factam esse, multis annis antequam promulgaretur. Quod vt affirmare non audeam, donec aliunde certius mihi constet, ita non temere factum arbitror, vt Hispani præ cæteris nationibus hoc notandi temporis modo peculiariter vterentur. Sed illud mirum, qua autoritate affirmauerit idem, æram anno CHRISTI tantum viginti sex annis priorem esse, & errare eos, qui plures addant, quum contrarium omnes tam qui Latino quàm qui vernaculo sermone de rebus Hispaniæ scripserunt, sentiant, atque omnes ex æquo annũ natiuitatis CHRISTI æra triginta octo annis posteriorem ponant. Quod duorum grauissimorum autoritate scriptorum probãdum duxi,

UVA. BHSC. IyR_207_2

tametsi res extra controuersiæ aleam esse videatur. In Eusebio Alcobaciensi manu scripto, in quarto Augusti Cæsaris anno, hæc verba in ipso contextu reperi. Hoc tempore edicto Augusti Cæsaris æs in tributum & census dari iubetur, ex quo æra collecta est. Quæ verba, in Eusebiis impressis, nescio qua de causa omissa sunt. Igitur quatuor annis si addas triginta octo, habebis quadragesimum secundum Augusti annum: quo anno natus est IESVS CHRISTVS mundi seruator. Si quis forte tergiuersetur, & calumniari velit, hanc annotationẽ esse supposititiã, quod in vulgatis exemplaribus non reperiatur, habeo diui Isidori autoritatem, qui aperte dicit, anno ante æram constitutam duodecimo: pro accipiendo Reipub. imperio, Cn. Pompeium & C. Iul. Cæsarem arma ciuilia commouisse. Hoc vero factum est L. Paulo & C. Marcello Coss. à quibus vsque ad quartũ Augusti annum Cassiodorus duodecim annos numerat. Idem S. Isidorus paulopost, primum Valeriani & Gallieni Imperatorum annum, æra ducentesima nonagesima quarta fuisse dicit, cui numero si octo & triginta detrahas annos, habebis annum domini ducentesimum quinquagesimum sextum, quo anno Eusebius eos inauguratos imperio scribit. Vnde mihi suspicari libet Augustum Cæsarem iam tum, quum inito Triumuiratu cum Lepido & Antonio imperium orbis velut censum aut hæreditatem paternam inter se partiti sunt, hoc edictum conscripsisse, quod multis post annis promulgauerit, ac forte in Hispania tum, quum domitis Cantabris & Asturibus, vniuersa Hispania tranquilla ac pacata potitus est. Cuius edicti quum mentio fiat in Euangelio & etiam Iosepho, mirum est Romanos scriptores nihil omnino meminisse. Quod vero ab illo edicto hæc designandi temporis ratio exorta sit, præter alios docet S. Isidorus his verbis. Aera singulorum annorum constituta est à Cæsare Augusto, quando primum censu excogitato, Romanum orbem descripsit. Dicta autem æra, ex eo quod omnis orbis æs reddere professus est Reipub. Hactenus ille. Dicta est quidem æra, non tamen inde natum vocabulum, quod multo antiquius est. Nam Lucilius Poëta eo vsus est ad hunc modum, Aera numeri subducta improbe. Erat enim Aera, numeri nota in moneta designans quantum valebat, quod post Nonium Marcellum etiam notauit Ambrosius Calepinus. Hæc vero temporis per æras significandi ratio, in Aragonia sublata est à rege Petro eius nominis quarto, anno domini millesimo trecentesimo quinquagesimo octauo in conuentibus Valentiæ celebratis, vt annotauit Petrus Antonius Beuter: In Castella vero, anno millesimo trecentesimo octogesimo tertio, ab Ioanne Rege eius nominis primo: dum conuentum Regni sui Segobiæ ageret. Postremo etiam in Portugallia ab Rege Ioanne primo, postquã Septam Africæ vrbem munitissimam vi bellica Sarracẽis adem it, circite

In Chro. Gothorũ.

Lucæ. 2. li. 18. anti.

Etymolog. li. 5. c. 36.

annum

UVA. BHSC. IyR_207_2

annum domini milleſimum quadringenteſimum decimum quintum. Atque ita communi omnium Hiſpaniæ regum decreto cautum eſt, vt in actis publicis anni à natiuitate CHRISTI in poſterum perpetuo numerarentur.

Poſtquam hæc ſcripſiſſem, admonitus ſum à Ioanne Geneſio Sepulueda, longe aliam eſſe Aeræ originem, quàm à S. Iſidoro & aliis ſcriptoribus prodita ſit. Cuius de hac re annotationem, quia non ſolum ingenioſa, verum etiam erudita mihi viſa eſt, ad verbum hic adſcribendam duxi. Ea habet ad hunc modum. In Auguſti Principis gratiam Hiſpani non ſolum vrbem ad ripam Iberi amnis Cæſarauguſtam nominarunt, ſed etiam temporum rationem, vt Romani ab vrbe condita, ſic ipſi ab Auguſti Cæſaris principatu repetere conſtituerunt. Manſitque ea conſuetudo ad annum vſque CHRISTI nati milleſimum trecenteſimũ octogeſimum tertium. Tunc enim lege cautum eſt ab Ioanne primo Caſtellæ Rege, vt deinde anni & tempora à CHRISTI natali die velut à capite deducerentur, omiſſa Aera Cæſaris. De cuius initio & nomine multa à multis tum veteribus, tum recentioribus falſo tradita ſunt, nec quiſquam, quem quidem vel legerim vel audierim, quæſtioni ſatisfecit, erroris autem origo fuit, quod hæc temporum ratio Aera nuncupata CHRISTI natale triginta octo annis antecedit, at hoc incidiſſe conſtat in quadrageſimum ſecundum annum Auguſti principatus, cuius initium ſcriptorum conſuetudo idem quod Triumuiratus facit. Huius igitur quatuor annorum interualli conſideratio multorũ ex noſtris ingenia torſit, qui cum exitum non inuenirent, in varias & commentitias opiniones, atque adeo mera ſomnia diſceſſerunt, quæ refellere, nec huius loci eſt nec magni negocij, vt ipſi aliàs pluribus verbis explicuimus. Cæterum non fuerit alienum, quemadmodum mihi omnia diligenter perpendenti, & veterum de temporibus illis monumenta colluſtranti difficultas expediri poſſe viſa eſt, paucis explicare. Sic enim exiſtimo, vt res ipſa docet, veteres Hiſpanos ea ratione gratiam ab Auguſto Cæſare inire molientes, nõ ab ipſo ſtatim principio Triumuiratus initium huiuſmodi ſupputationis Aeræue conſtituiſſe, cũ Auguſtus, Antonius & Lepidus communi conſilio & auctoritate rem Romanam adminiſtrare cœperunt: ſed ab eo tempore, cum orbe partito, Hiſpania & Gallia, & reliquæ citra Ionium mare regiones occiduæ in vnius Auguſti imperium conceſſere, & reliquus orbis ad Orientem Antonio permiſſus eſt, Africa vero attributa Lepido. Quam partitionem factam fuiſſe poſt bellum Peruſinum, ſtatim poſt Lucij Antonij cõſulatum, hoc eſt, quarto Triumuiratus anno: qui fuit Hircio & Panſa Conſs. & tertio poſt anno, cum Publio Seruilio Lucium Antonium fuiſſe Conſulem Aurelius Caſsiodorus eſt autor. Aera igitur, qua multos annos atque ſecula, præter aliarum gentium

conſuetu

UVA. BHSC. IyR_207_2

consuetudinem, vsi sunt Hispani, recte, vt est, sic Augusti Cæsaris nominatur, initiumque sumpsit ab anno, cum Hispaniarum Imperium ad ipsum solum delatum est, qui annus, vt expositi constatque, tricesimus octauus ante natum CHRISTVM numeratur. Huius vero vocis Aera, quam noster Isidorus autor alioquin grauissimus, & fere posteri, ad æream monetam & tributum ab Augusto Cæsare in descriptione orbis imperatum referendam falso putarunt, rationem paucis explicabo. Veteres enim initio (vt equidem pro comperto exploratumque habeo) scripturas claudentes tempus ad hunc modum adscribebant. Acta fuerunt hæc, exempli gratia, Cordubæ, pridie Cal. Maij. Annus erat Augusti Cæsaris centesimus quinquagesimus. Deinde breuitatis causa sic verba ad annum pertinentia signabant. A. ER. A. CAES. CL. initia duntaxat verborum punctis distincta pro totis verbis notantes, vetustissimo properatium librariorum more. Et huiusmodi multa in tabulis æneis & lapidibus olim scripta licet animaduertere. Postea librariorũ tabellionũque temeritate & inscitia punctis ablatis scribi cœpit. AERA CAES. & ab aliis magis etiam properantibus AERA, duntaxat adhibito numero per notas. Quo errore latius serpente, quæuis annorum ab aliquo velut capite deducta ratio primum ab Hispanis, deinde a cæteris astrologis Aeræ cœpit nuncupari. Hactenus ille. Postea vero rogaui virum doctissimum Didacum Neilam Canonicum Salmanticensem, vti per literas percontaretur Sepuluedam, an aliquam haberet opinionis suæ autoritatem. Respondit ingenue, vt candidum virum decebat, nullam se habere præter coniecturam verisimilem. Mox Resendium consului, ne quid inexploratum relinquerem. Is mihi respondit ad hunc modum.

UVA. BHSC. IyR_207_2

L. ANDR. RESENDIVS, IOANNI Vaſæo viro doctiſsimo. S.

CIRCITER Cal. Maias Vaſæe literas tuas adcepi, datas nonis Februarij Salmanticæ. Adcepi autem Conimbricæ, quo me Regia auctoritas, ita enim blandiri mihi malo, quam vim adpellare, tranſtulerat, hoc eſt, ab honeſto & quieto otio in negotium turbulentiſsimum, à muſæo in piſtrinum, vbi ſine vlla intermiſsione ad extremam defatigationem eſt molendum. Nec ſatis ſcio quid conquerar, neque quid non conquerar, ni ſi quod hoc quidquid eſt, irato meo genio mihi contigiſſe certo ego ſcio. Non igitur vacauit, imo ne nunc quidem vacat, poſtulationi tuæ adcuratius paulo reſpondere, vti amico amicum par erat, tamen ne nulla ex parte ſatiſfaciam tibi, cui equidem ſemper ex omni, pro tua in me beneuolentia, ſtudui ſatiſfacere, ſcito me de Aera nihilo plus cogniti, nihilo plus comperti habere nunc, quam habuerim tunc, quum de ea re præſens mecum egiſti. Neque ego de initio eius loquor. Nam ſatis manifeſte adparet, incepiſſe ex eo tempore, quo ex partitione Triumuirali vtraque Heſperia Octauio ceſsit, poſt annos quatuor quam eſt interfectus C. Cæſar. Loquor autem de origine tantum vocabuli, vnde videlicet Aera nominetur, quæue nominis eius cauſa fuerit. Nam quod alij ab ære dando, ideſt, à cenſu, qui Auguſti in dictione ſoluebatur, æram nominatam arbitrantur, non admodū probo. Multo etiam minus quod alij ab hero, ideſt, domino heram dici volunt, quaſi dominationem. Commentum autē Geneſij Sepuluedæ, quo ex compendio ſcriptionis A. ER. A. Cæſ. ideſt annus erat Auguſti Cæſaris, feciſſe imperitos æram Cæſaris, nobis nititur perſuadere, fateor, non ſine admiratione propter hominis eruditionem, legi. Libenter enim ab illo quærerem, num literarum illarum compēdium exiſtimet ſcribis tantum fuiſſe cognitum, quaſi eſſet ſimile illi Hebræorum elementorum arcano, quod apud ipſos Cabala nominatur, aut hieroglyphicis notis, quibus vetus Aegyptiorum obducta implicatáq; erat ſapientia, quarum myſteria, quum ſolis eſſent cognita ſacerdotibus, à patribus adcepta quaſi per manus poſteris proderentur, an magis compendiariam iſtam formulam etiam in vulgus emanaſſe arbitretur. Huic parti ſi, vt doctum facere æquum eſt, adſentiatur, reſpondeat quonam tempore Hiſpanos autumet in tantam animi, vt ita loquar, ſupinitatem deueniſſe, ſtantibus ne adhuc in Hiſpania Romanis rebus, ac vigente imperio, an poſtea quam conlabi ad Gothorum irruptionem cœpere? Florentibus rebus id fieri nequaquam potuit, quum Latina lingua multum non Romani modo, qui in Hiſpania erant, ſed ipſi etiam Hiſpani vte-

rentur

UVA. BHSC. IyR_207_2

rentur. Ad hæc, quum Hiſpania primum in prouincias duas, hoc eſt, citeriorem & vlteriorem, deinde in treis, Tarraconenſem, Beticam & Luſitaniam eſſet diuiſa, tum deinceps, propter magnitudinẽ diuiſa trifariam Tarraconẽſi, Callecia facta ſit quarta, Carthaginenſis vero quinta, vt ſcribit ad Valẽtinianum Sextus Rufus, nec ibi finis, ſed diuiſa quoque Luſitania, ſexta numero cœperit eſſe Vettonia, atque hæ omnes prouinciæ ſiue conſulib. ſiue procoſſ. ſiue prætoribus, ſiue proprætorib. ſiue præſidib. ſiue legatis regerentur, præterea ſcribis, logiſtis, tabulariis, tabellionibus, hominib. vel Romanis, vel certe Romanæ linguæ peritis, plenæ eſſent, etiam vſque ad tẽpora Maiorani Cæſaris, qui regnare cœpit circiter annum Seruatoris noſtri. CCCCLXXII. cõſentaneum profecto nõ eſt, ignoraſſe eos vim harum literarum. A. E R. A. Si autem poſtquam in Hiſpanias Gothi inuaſerunt, id adcidiſſe dicat, rurſus quærerem, ſubitò ne id, an paulatim potius? Subito ac repente extinctam fuiſſe notitiam illorum verborum, quibus tam frequenter in tabulis vterentnr, perſuaderi ego non poſſum, niſi me doceat Geneſius, lethargo fuiſſe tum ſimul correptos Hiſpanos omneis. Paulatim euenit, inquiet. En rurſus eodem luto, in eadem hæremus ſalebra, vt nimis ſane videatur eſſe mirum, vix centum annorum interuallo, in tantum rem obſoleuiſſe, vt etiam ad Leandrum illum, ac adeo Iſidorum multæ tum eruditionis tum diligentiæ hominem, vulgatiſsimus quatuor illarum literarum intellectus minime perueniret, vt conſilia vetuſtiſsima, nempe Bracarenſe primum. æra. DCX. & Hiſpalenſe prius æra. DCXXVIII. celebrata prætermittamus, vt prætermittamus etiam veteres in ſaxis inſcriptiones æra. DX. & DXX. & DL. factas, hoc eſt, ſub Anaſtaſio, & maiore Iuſtiniano, ſed quid? quod ſub Arcadio & Honorio circa annum nati Seruatoris. CCCC. integris etiam dum, aut certe minima ex parte adciſis in Hiſpania rebus, Diuus Fauſtus Regienſis in Gallia epiſcopus, ſcriptor ſatis luculentus æræ vtitur vocabulo? Quuius verba priore de Spiritu Sancto libro, ita habent. Sacer autem numerus diximus, quia trecenti in æra ſiue ſupputatione, ſignum crucis: decem & octo vero, IESV adorandum nomen oſtẽdunt. Quibus ego verbis partim, partim etiam ipſa ratione adducor, vt credam, neque ab ære dando vocatam æram, vt putauit Iſidorus, neque ab hero heram, vt ſomniant nonnulli, ſed ſimpliciter à nota numeri, quod æra, ſit nota vel ſupputatio, vt Fauſtus interpretatur. Ad quam rationem Alphonſus Hiſpaniarum Rex ſuam temporum ſupputationem æram adpellarit. Siquis autem roget, ſatis ne id Latine, reſpondebo Nonij Marcelli verbis, Aera inquit, numeri nota. Lucillius libro. xxix. Hæc eſt ratio peruerſa, æra numeri ſubducta improbe. Igitur ab initio, ratio hæc numerandi tempora, abuſque

T
IH

UVA. BHSC. IyR_207_2

ſque Auguſto cœpta, æra nominata eſt. Neque mouere quenquam debet eius vocabuli vſum apud probatos auctores minime inueniri.

Multa renaſcentur, quæ iam cecidere, cadentque
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet vſus,
Quem penes arbitrium eſt, & vis, & norma loquendi.

Ait Horatius. Meus Vaſæe huc inclinat animus. Sicui aliud placuerit, ſuo fruatur iudicio. Hæc ille. Atque hæc quidem ſunt, quæ de Aera diligenti ſtudio perquiſita inuenire potui. Placuit vero horum ſententiam doctiſsimorum virorum adſcribere, de qua iudicium meum in medio relinquo. Nam vtriuſque ſingulari eruditioni tantum tribuo, vt ab alterutro diſſentire religio mihi ſit. Prudens Lector id ſequatur, quod magis ipſi probabitur. Nunc Chronicon ipſum, deo bene fortunante, aggrediamur.

UVA. BHSC. IyR_207_2

CRHONICON RERVM HISPANICARVM A NATIVITATE CHRISTI, vsque ad annum millesimum vigesimum.

1

VA NOCTE NATVS ESTIESVS CHRISTVS illuxit vniuersæ Hispaniænubes candida tantæ claritatis atque etiam caloris, vt instar Solis esset meridiani, vt patet ex historia Regis Alfonsi Decimi. Verum non hoc soli contigit Hispaniæ, siquidem eam noctem omni luce clariorem fuisse scribit in sermone de Natiuitate CHRISTI D. Cyprianus, siue quisquis est illius autor, qui certe fuisse pius & eruditus negari nec potest, nec debet. Par. I. cap. 107.

Hoc ferè tempore floruit Sextilius Hæna poëta Cordubensis. Qui de laude & interitu Marci Tullij carmen composuit. Petrus Crinitus. Quod carmen recitauit in domo Messalæ Coruini. Vt ait Gregorius Gyraldus. li. de poët. Lati. 3. lib. 4. hist. poët.

16 Primo Tiberij anno Hispanis petentibus permissum à Senatu Romano, vt in Tarraconensi Colonia templum Augusto strueretur, datumque in omnes prouincias exemplum. Cornelius Tacitus. lib. 1.

Tiberius Cæsar Cãtabros, & vicinas gẽtes latrocinia exercẽtes, ab Augusto oppressos, ex Augusti Cæsaris instituto tribus militũ ordinibus impositis, nõ modo pacatos, sed etiã vrbanis præditos moribus effecit. Strabo. lib. 3.

Huic Tiberio Principi nunciauit Olisiponensium legatio ob id missa, visum auditũque in quodam specu concha canentem Tritonem, qua noscitur forma, vt autor est Plinius, qui scribit in eodẽ litore spectatam Nereidem squamis hispido corpore, etiam qua parte humanã effigiem habet, cuius morientis etiam gannitum tristem accolas audiuisse longe. lib. 9. c. 5.

24 Anno Tiberij nono, Vibius Serenus Proconsul vlterioris Hispaniæ, de vi publica damnatus, ob atrocitatem temporum in insulam Amorgum (vna erat ex Cycladibus) deportatur. Cornelius Tacitus. lib. 4.

26 Hispania vlterior missis ad Senatum legatis, orauit, vt exemplo Asiæ delubrum Tiberio matríque eius extrueret, quod Tiberius illis negauit, eleganti ac modesta oratione testatus, mortalem se esse, atque hominum officio fungi, malle in animis illorum quã templis coli, tantum hoc à ciuibus & sociis petere, vt quandocunque concesserit, cum laude & bonis recordationibus famam nominis ipsius prosequantur. Idem. Ibidem.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Eodem anno agrestis quidam nationis Termestinæ in Hispania citeriori L. Pisonem eius prouinciæ Prætorem, pace incuriosum, ex improuiso in itinere adortus, vno vulnere in mortem affecit, qui tandem deprehensus, cum tormentis ædere socios adigeretur, voce magna sermone patrio frustra se interrogari clamitauit: adhiberent socij ac spectarēt, nullam vim tantam doloris fore, vt veritatem eliceret, idemque cum postero ad quæstionem retraheretur, eo nisu se proripuit custodibus, saxóque caput adflixit, vt statim exanimaretur. Piso Termestinorum, (Termes oppidum est Plinio & Ptolomæo inter Cluniam & Vxamam) dolo cæsus habetur, quia pecunias è publico interceptas acrius, quàm tolerarent Barbari, cogebat. Idem.

Seruio Galba & L. Sylla Coss. Sex. Marius Hispanorum ditissimus, 35
lib. 5. defertur incestasse filiam, & saxo Tarpeio deiicitur, non dubium, quin magnitudo pecuniæ ei malo verterit. Idem.

D. Iacobus Apostolus filius Zebedæi in Hispania prædicauit Euan- 37
gelium CHRISTI, & in tota prouincia nouem duntaxat ad fidem nostram conuertisse dicitur. Quamuis beatus Calixtus in epistola translationis ipsius dicat, illum plures habuisse discipulos, sed duodecim speciales, quorum nouem, dum adhuc viueret, in Gallecia elegisse, cuius tempore prædicationis, in ciuitate Cæsarauguſta, templum Virgini matri dedicauit, ipsius admonitu (Quod vulgo dicitur, nuestra señora del pilar) etiam hodie plurimis nobilitatum miraculis, vt Petrus Antonius Beuter Beati Calixti Papæ, & aliorum autorum testimoniis confirmat. Atque hæc fuit prima Christianorum toto orbe ecclesia, vt est constans à multis retro seculis ac perpetua fama & memoria, per quam multa antiquorum
in epist. ad Nepot. gesta, teste Magno Basilio, nobis velut per manus tradita sunt. Apostolus vero, duobus discipulis in Hispania prædicationis causa relictis, cum reliquis in Iudæam rediit. B. Calixtus Papa.

C. Cæsar Caligula Romanum susceptit imperium, cuius tempore He- 39
rodes suadente Herodiade incesta Philippi fratris vxore, pro qua Ioannes Baptista occisus erat, ad petendam Caij amicitiam Romam venit: sed accusatus ab Agrippa, Tetrarchiam perdidit, fugiensque in Hispaniam cum Herodiade mœrore consumptus est, vt autores sunt Seuerus
in Chroni. Sulpitius & Beda.

Eodem anno, aut saltem sequēnti, natus est Cordubæ M. Anneus Lucanus Poëta, patre L. Anneo Mela Senecæ Philosophi fratre, matre vero C. Acilia, Acilij Lucani Oratoris filia, quarto Nonas Nouembris C. Cæsare Augusto Germanico iterum & L. Cæsiano Coss. Cunas infantis, quibus ferebatur, apes circunuolitasse osque insedisse, memoriæ proditum est, dulcem & facundum poëtam portendentes. Infans octimestris

Romam

UVA. BHSC. IyR_207_2

Romam delatus est. Hæc partim ex Petro Crinito, partim ex aliis. lib. 3. de Poë. Lat.

Fuere hoc tempore Cordubæ duæ illustres familiæ ac nobiles, altera Annea, ex qua plerique insignes doctrina viri nati sunt, ab hac Lucanus, Senecæ, & alij Annei dicuntur: altera Acilia, ex qua Acilius Lucanus Orator, Lucani auus paternus, & Acilius Buta vir prætorij. Gregorius Gyraldus. lib. 4. hist. poë.

50 Anno primo Tiberij Claudij Cæsaris D. Iacobus Apostolus ab Herode Agrippa capite truncatus, vt autor est Eusebius in historia ecclesiastica, quamuis idem in Chronicis dicat decollatum, anno. 36. Occisus est autem. 25. die Martij, corpus vero nauigio impositum à discipulis, appulit in Hispaniam octauo calendas Augusti, quo die præcipuum ipsius festũ ab ecclesia celebratur, ac depositum est in petra, cuius durities cessit sancto corpori, in ciuitate, quæ olim Iria Flauia, nunc vulgo Padron dicitur. Tandem post longas, sed vanas D. Lupæ & Reguli siue Præsidis illius prouinciæ illusiones, & vtrunque per clarissima miracula ad fidem CHRISTI conuersum, corpus Apostoli à discipulis translatum est Compostellam, atque ibidem sepultum tertio calẽdas Ianuarias, quo die translatio ipsius tota Hispania celebratur. lib. 2. c. 9.

Ita ferme qui de sanctis Hispaniæ scripserunt, sed ex epistola beati Leonis tertij Papæ constat, ab iisdem discipulis, à quibus corpus Apostoli nocte sublatum metu Iudæorum, & ab Ioppe naue diuinitus præparata, ad Iriam Galleciæ portum delatũ est, ad prædium quoddam, quod à dicta vrbe ferme decem & octo millibus passuum aberat, deportatum: vbi, inquit B. Leo, nũc veneratur: & in crypta quadam diruto minutatim idolo à paganis constructo, ac recluſa tellure conditum est, facta super domuncula cum altari, sed quæ domũcula, vt annotauit L. Andreas Resendius, crescente in dies fide, aucta & locupletata est celebri per orbem sepulchro. Vide Breuiarium Eborense nuper à Resendio recognitum.

Sed operæprecium videtur hoc loco subiungere, quod de hac re in Historia Compostellana reperi, id est huiusmodi. Occidit Herodes Iacobum fratrem Ioannis gladio. Cuius beatissimi Apostoli corpus venerandum Iudæi maleuolentia & inuidia ducti, nec sepelire voluerunt, nec à Christianis, qui tunc temporis Hierosolymis erant, sepeliri permiserunt. Sed sicut Leo Papa in epistola, quam de eius passione & corporis ipsius in Hispaniam translatione ad Hispanos destinauit, affirmat: integrum corpus cum capite extra ciuitatem proiicientes, canibus, auibus, atque feris deuorandum consumendumque exposuerunt. Sed eius discipuli ab eo adhuc viuente præmoniti, vt corpus suum in Hispaniam transferrent tumulandum, totum corpus cum capite, teste Leone Papa, nocturno tempore arripientes, ad litus vsque maris citato calle peruenerunt. Vbi dum soliciti de nauigio, quo transfretarent in Hispaniam,

UVA. BHSC. IyR_207_2

essent: nauim diuinitus paratá in litore maris inuenerunt. Quam Deo gratias vnanimiter agẽtes, impoſito ſacratiſsimo corpore, læti conſcenderunt, & Scylla cum Charybdi ac periculoſis Syrtibus manu Domini gubernante deuitatis, primum ad Irienſem portum felici curſu peruenerunt, deinde venerabile corpus ad locũ, qui tunc Liberum donum, nũc Compoſtella dicitur, deferentes, ſub marmoreis arcubus ſepelierunt.

Hos vero diſcipulos, eodem autore & aliis multis, D. Iacobus in Hiſpania fide Chriſtiana imbuit, qui corpus magiſtri pro CHRISTO paſsi in Hiſpaniam ſequuti ſunt, & inde Romam profecti, atq; ab Apoſtolis Petro & Paulo infulis epiſcopalibus ornati, ad prædicãdum verbũ dei in Hiſpanias iterum miſsi ſunt, & ibidem pro CHRISTI fide, quam prædicabant, martyrio affecti.

S. Cecilius primus epiſcopus Eliberitanus prope Granatam.

S. Euphraſius primus epiſcopus Illiturgitanus in Betica, hoc eſt, vt aliqui affirmant, Giennenſis.

S. Secundus primus epiſcopus Abulenſis.

S. Indallentius, primus epiſcopus Vrcitanus, quod oppidum ſunt qui in Aragonia eſſe affirmẽt, in confinibus Nauarræ, & appellari hodie Verga. Huius reliquiarum pars in eccleſia Burgenſi ſumma cum veneratione ſeruatur.

S. Torquatus epiſcopus Accitanus, vulgo Guadix, in regno Granatẽſi.

S. Cteſiphon epiſcopus Abderitanus, ſecundum alios, ſecundum Beatum Calixtum Virgitanus. Erat autem Virgi, quam nũc Almeriã vocari aiunt, non procul Abdera, vt ex Pomponio Mela conſtat. Vide quæ de Vrcitano epiſcopatu ſuo loco diximus.

S. Heſychius epiſcopus Cartheſanus, vel ſecundum Beatum Calixtũ, Carceſitanus, prope Aſturicam fuiſſe aiunt.

Reliqui duo S. Athanaſius & S. Theodorus iuxta S. Apoſtoli corpus quod indeſinenter vigilantes ſeruauerant, alter ad dextram, alter ad ſiniſtram à populis quos deo lucrifecerant, ſepulti ſunt. Quos Petrus Anto. Beuter, ab Apoſtolo ex Hiſpania in Iudæam redeũte, Cæſarauguſtæ relictos, alterum epiſcopum, alterum preſbyterũ ſcribit. Sed hoc cum epiſtola B. Leonis non concordat. *lib. 1. c. 23.*

Beatus Petrus martyr primus Bracarẽſis epiſcopus, etiam fuit S. Iacobi Apoſtoli diſcipulus, vt Bracarenſis cantat eccleſia.

Hoc tempore, nimirum ſub imperatore Claudio, floruit, vt erudite colligit Ioachimus Vadianus, Pomponius Mela nobilis Coſmographus Hiſpanus ex Mellaria oppido Beticæ, vt ipſe ſcribit, atque hæc ipſa Mellaria nobis etiam dedit Turannium Gracculam, quem citat Plinius in præfatione libri .3. Naturalis Hiſtoriæ. *lib. 2. c. 6.*

Anneus Seneca philoſ. Cordubenſis ab exilio, quo miſſus à Claudio per 46

inuidiam

UVA. BHSC. IyR_207_2

inuidiam fuerat, reuocatur, procurante Agrippina Claudij noua coniuge ac matre Neronis, & Prætor Romanus designatur. Cor. Tacitus. lib. 12.

50 Tiberius Claudius Nero, vndecimo ætatis anno adoptatus à Claudio, Anneo Senecæ philosopho iam tunc Senatori, in disciplinam traditus est. Suetonius Trāquillus. Quod Agrippina curasse creditur, vt cōsiliis eius ad spem dominationis vteretur, quia Seneca fidus in Agrippinā memoria beneficij, & infensus Claudio dolore iniuriæ videbatur. Cor. Tacitus.

Hic est ille Seneca philosophus Stoicus & Orator clarissimus, Sociōnis philosophi discipulus. Cuius hodie præclara ingenij monumenta extant, cuius tam tenax fuit memoria, vt duo nominum millia, quo ordine erant dicta, referret, & ducentos amplius versus semel auditos, ab vltimo incipiens, vsque ad primum recitaret, vt ipse de se refert. in præfa. declama.

Anneum Senecam Romæ nō solum Prætorem, sed etiam Consulem fuisse reperio, simul cum Trebellio Maximo autore Senatus consulti Trebelliani, quos Cassiodorus propterea in catalogo Consulum non posuit, quia honestamēta potius nominis, quàm insignia potestatis habuerunt. Itavt quærēdum reliquerint, quibus Coss. Consulatum gesserint, quemadmodum de Seneca & aliis aliquot, ait Ausonius. Ideo horum Consulatum Cassiodorus, opinor, Neroni adscribit. ff. ad sena. cō. Trebel. in Paneg. Gratia.

Huius filius fuit L. Anneus Seneca Tragœdiarum scriptor celeberrimus, Cordubensis & ipse, vt autor est Rodolphus Agricola in cōmentario, quem scripsit in præfationem Declamationum Senecæ.

Habuit & alios duos filios Nouatum & Melam, quem Rodolphus Agricola Lucani Poëtæ patrē dicit. Ego tamen Eusebium sequutus, Melam Lucani patrem, fratrē fuisse Senecæ dixi. Habuit enim Seneca fratres duos Gallionem & Melam, vt ex Cornelio Tacito constat. Quanquam qui animaduerterit Senecam & Lucanum eodē fere tempore neci datos à Nerone, atque ætatem vtriusq; considerit, fortasse Rodolpho Agricolæ credat, Senecam philosophum, non patruum, sed auum fuisse Lucani.

Eodem fere tempore floruit Latro Portius Hispanus, eximius orator, & Senecæ admodum familiaris, vt videre est in præfatione declamationum Senecæ.

Per hæc tempora memoriæ prodidit Pet. Ant. Beuter, S. Saturninum postea Tolosanum episcopum, à diuo Petro Roma missum in Hispaniá, ad prædicandum verbum Dei. Venit vero Pompelonem, & septem dierum spatio quadraginta hominum millia ad CHRISTVM conuertit, vt Pompelonensis legit ecclesia, & in his S. Firminum, ciuem Pompelonensem episcopum & martyrem. De quo suo loco.

61 Nero Othonem, qui Galbæ in imperio succesit, charissimum ipsi & omnium consiliorum, secretorumque participem, vt Poppæa amica eius

UVA. BHSC. IyR_207_2

sine riuali potiretur, per causam legationis in Lusitaniam misit, eiq; prouinciæ præfecit. Quam Otho administrauit Quæstorius perdecẽ annos
lib. 13. c. 3. moderatione ac abstinẽtia singulari. Cor. Tacitus & Suetonius, in Otho.

Octauo Neronis anno, Anneus Seneca non ignarus criminationum, quibus ipsum mali apud Neronem ad deteriores iam inclinantem adoriebãtur, per speciem senectutis & aduersæ valetudinis, eleganti ratione petijt à Nerone, vt liceret sibi publicis negociis & fortunis omnibus secedenti, in otium se abdere, cuius orationem subdola responsione ac multũ beneuolentiæ mentita, Nero velut clauum clauo pepulit, & securum esse iussit. Corn. Tacitus. 64
lib. 14.

Marcus Anneus Lucanus poëta in Pisoniana coniuratione deprehensus, brachium ad secandas venas medico præbuit pridie calendas Maias, anno ætatis suæ. XXVII. vel. XXVIII. Partim ex Chronicis Eusebij, partim ex aliis. Eusebius dicit Melam patrem quadriennio post bona filij à Nerone promeruisse, sed contrarium asserit Corn. Tacitus, Interfecti filij rem familiarem acrius requirentem, à Fabio Romano accusatum, tanquam cõiurationis conscium, assimulatis Lucani literis, quas cum Nero, qui opibus eius inhiabat, ad ipsum ferri iussisset, soluta vena promptissimam mortis viam sibi quæsiuisse. 66
lib. 15.

Lucano mortuo, cuius superstitis gloriæ inuidebat, in monumẽto marmoreo Nero elogiũ hoc posuit, Quod Romæ inuentũ dicit Pe. Crinitus.
li. 3. de poëtis.

M. ANNEO. LVCANO. CORDVBENSI. POETAE.
BENEFICIO. NERONIS. CAE. FAMA SERVATA.

Eodem anno Iunius Anneus Gallio frater Senecæ egregius declamator propria se manu interfecit, mortem eius Nerone in præsentiam suam differente. Eusebius.

Nero Senecam præceptorem suum ad necem compulit, quamuis sæpe commeatum petenti, bonisque cedenti persancte iurasset suspectum se frustra, periturumque se potius quàm nociturum ei, vt inquit Suetonius in Nerone. Iussus est autem à Nerone mortem suo arbitrio sibi parare. Igitur apertis primũ venis brachiorum & crurũ, cum lentius sanguis ex venis senio arctatis efflueret, venenum, quale Socrates incarcere bibit, hausit intrepidus: & quũ ne sic quidẽ moreretur, in feruens demũ balneũ illatus, vt calor veneno vires suppeditaret, pauca de animæ immortalitate philosophatus, & consolatus Paulinam vxorem & amicos præsentes, mortuus est. Corne. Tacitus & Rodolphus Agricola vbi supra. Mortuus est autem maior annis. 114. vt ex ipsius Senecæ præfatione in Declamationes suas facile est colligere. Ait enim Ciceronem se audire potuisse, nisi bellorũ ciuilium furor obstitisset, quo se intra suam coloniam continuit. 67
cap. 35.
lib. 15.

Porro

UVA. BHSC. IyR_207_2

Porro inter bellum ciuile Cæsaris & Pompeij, quo tempore aptum se fuisse dicit audiendo Ciceroni, & mortem Senecæ interceſſerunt plus minus, 116 anni, vt affirmare liquido posſimus, ipſum centeſimum vigeſimum ætatis annum exceſsiſſe.

Paulina ſciſsis venis comitem ac ſociam ſe mortis marito voluit præſtare, ſed fluente ſenſim ſanguine, ſiue deſiderio vitæ, ſiue admonitu Neronis incepto deſtitit, vt in eodem loco ſcribit Cor. Tacitus.

Hoc tempore floruit L. Iunius Moderatus Columella Hiſpanus, ex municipio Gaditano, vt ipſe aliquot locis teſtatur. Scribit enim libro primo de agricultura, quæ ex L. Voluſio cõſulari viro audierit. Quẽ conſulem fuiſſe cum C. Cæſare Caligula ſcribit Holoander anno domini. 43. quo anno mortuus eſt Cæſar Caligula. Hunc ego Senecæ poſtpoſui, quia illius meminit. li. 8. c. 16. & lib. 10. cap. 7. li. 3. cap. 3.

Hoc quoque anno produnt annales Hiſpanici, beatum Paulum Apoſtolum in Hiſpania prædicaſſe Euangelium CHRISTI, & multos ad illius fidem adduxiſſe. De qua re, quoniam variæ ſunt opiniones, quod partim ſtudio proprio, partim amicorum admonitu ex grauibus autoribus annotaui, paulo diffuſius explicandum duxi. Et Gelaſius quidem Paulum ad Hiſpanias veniſſe negat. Sed D. Chryſoſtomus illo antiquior affirmat, ſcribens ad hunc modum. Poſtquam vero Romam ingreſſus eſt, ibi quoque quanta cum modeſtia annunciat veritatem? quãta cum libertate obſtruit ora impiorum? Verum nec ibi ſtare contentus, etiam in Hiſpaniam percurrit. Diuus quoque Hieronymus, tametſi in epiſtola quadam ſignificare videtur, Paulum antequam profectionem in Hiſpaniam animo deſtinatã ſuſciperet, à Nerone in vincula coniectũ, & in commentariis in epiſtolam Pauli ad Epheſios ambigue ſcribat D. Paulum ad Hiſpanias vel perrexiſſe, vel ire diſpoſuiſſe: tamen idem in Eſaiam ſcribens affirmat his verbis. Quod de vnius Pauli Apoſtoli exemplo intelligamus, qui per Pamphiliam & Aſiam & Macedoniam & Achaiam, & diuerſas inſulas atque prouincias, ad Italiam quoque, & (vt ipſe ſcribit) ad Hiſpanias alienigenarum portatus eſt nauibus. Sed idẽ ſcribens in Amos prophetam clarius hoc aſtruit ad hunc modum. Qui vocatus à domino, effuſus eſt ſuper faciem vniuerſæ terræ, vt prædicaret Euangelium de Hieroſolymis vſque ad Illyricum, & ædificaret non ſuper alterius fundamentum, vbi iam fuerat prædicatum, ſed vſque ad Hiſpanias tenderet, & à mari rubro, imo ab Oceano vſque ad Oceanum curreret, imitans dominum ſuum & ſolem iuſtitiæ. Sophronius quoque Hieroſolymitanus Patriarcha in eadem eſt opinione, vt ait Iacobus Faber Stapulenſis in commentariis in epiſtolam ad Romanos. Sed ipſius Fabri verba cum Sophronij ſententia operæ precium fuerit adſcribere, ea ſunt eiuſmodi. Sed dices. Profectus ne eſt aliquando Paulus Apoſtolus 22. q. 2. c. Bea. Paul. De laudibus Pauli. Homil. 7. cõtra Heluidium. cap. 3. cap. 11. cap. 15.

UVA. BHSC. IyR_207_2

in Hiſpaniam? Credo quidem. Quod & Sophronius Patriarcha Hieroſolymitanus reliquit ſcriptum. Scribit enim Italias, Gallias & Hiſpanias tranſitu beatiſsimi Pauli illuſtratas. Qui, vt refert, cum in domo Probi illuſtris cuiuſdam viri hoſpitio ſuſceptus in Hiſpania fuiſſet, & Xantippe vxor eiuſdem Probi, modeſtiam hoſpitis ſedulius in eum intenta admiraretur, diuina voluntate factum eſſe, vt dum ſic intenta vultui peregrini inhæreret, appareret ante frontem Pauli quaſi literis aureis ſcriptum. Paulus Apoſtolus prædicator CHRISTI. Quæ cum prænuncia fama multa de Apoſtolo audiſſet, & diu deſideraſſet vultum ſe poſſe videre Apoſtoli, gaudio pariter reſoluta & ſtupore, cum lachrymis corruit ad pedes Apoſtoli, edocta autem myſteria CHRISTI, cum viro & familia CHRISTO regenerata eſt, regno æternæ beatitudinis adinuento. Sed & traditur Philotheus eius regionis Princeps Paulo adhæſiſſe, factus CHRISTI cõfeſſor. O quàm felices, qui cum æterno regnum permutant terrenum. Hactenus ille. Sed & D. Gregorius idem affirmat in Moralibus, & D. Iſidorus in eadem eſt opinione, in libello, quem ſcripſit de ortu & vita vel obitu Sanctorum Patrum, cuius hæc ſunt verba. Incipiens enim ab Hieroſolymis vſque ad Illyricum & Italiam Hiſpaniamque proceſsit, ac nomen CHRISTI multarũ manifeſtauit gentium populis, quibus non fuerat declaratum. Sanctus quoque Thomas idem affirmat in commẽtariis in epiſtolam D. Pauli ad Galatas hoc pacto. Vocat autem prædicationẽ ſuam curſum propter velocitatem doctrinæ ſuæ, quia in modico tempore à Hieruſalem vſque in Illyricum, & vſque in Hiſpaniam prædicauit Euangelium. Non ignoro eundem in commentariis in epiſtolam ad Romanos hanc quæſtionem in medio relinquere adductum autoritate Gelaſij, cuius paulo ante meminimus. Cæterum vt quod de hac re ſentio, dicam, ſubiiciens tamen ſemper, quæcunque dixero ſaniori ac meliori iudicio, neque mihi D. Paulus bis affirmaſſe ſine cauſa videtur in eodem capite ſe profecturum in Hiſpaniam, neque autores graues & ſancti hoc temere de illo memoriæ proditum reliquiſſe. At nuſquam in Hiſpania fuiſſe legitur in actis Apoſtolorum. Sed Lucas hiſtoriam tantum vſque ad quartum Neronis annum proſequutus eſt: Paulus vero Apoſtolus vltimo Neronis anno, hoc eſt, decimo quarto paſſus eſt, neque res illius geſtæ decem annorum ſacrarum literarum oraculis traditæ ſunt, & tamen illum interea fuiſſe ocioſum, credendum non eſt. Præſertim quum D. Hieronymus literis mandauerit eum poſt biennium, quo in libera manſit cuſtodia, dimiſſum à Nerone, vt Euangelium CHRISTI in Occidentis quoque partibus prædicaret. Idem ferè ſcribit & Beda. Hæc altius repetenda duxi, quod plurimum ad Hiſpaniæ laudem pertinere cenſeam, ſi conſtet eam tanti Apoſtoli fuiſſe prædicatione ſanctificatam. Neque vero

li.31.c.37

cap.2.

cap.15.

in catalogo ſcriptorum eccleſiaſticorũ.

proprio

UVA. BHSC. IyR_207_2

proprio Marte collegi omnia hæc, sed adiutus sum primum opera sereniſsimi Domini mei D. Henrici Cardinalis, Infantis Portugalliæ, deinde Fratris Franciſci Forerij, ordinis Prædicatorij, vix vlli hac tempeſtate meo quidem iudicio, concionandi dexteritate ſecundi. Neque deſuit Frater Innocentius ex inſtituto D. Hieronymi, vir religioſus, mihíque amicus, & literis elegantioribus excultus. Nec ſilentio prætereundus eſt Frater Alexius Salamanca ex D. Franciſci familia vir egregie peritus, qui & ipſe mihi operam ſuam hac in re præſtitit non inutilem. Poſtremo M. Gregorius Gallus Theologus & ſacrorum Bibliorum in Salmanticenſi Academia profeſſor laudatiſsimus, ſed à Carolo Auguſto ad Concilium euocatus, mihi Quodlibeticam quæſtionem ſuam oſtendit, in qua fuſius hoc argumentum tractat, & argumenta eorum, qui refragantur huic opinioni, non minus acute quàm erudite diluit atque conuincit.

Paulus Confeſſor diui Pauli Apoſtoli diſcipulus, atque in Hiſpania prædicationis Euangelicæ ſocius, à magiſtro relictus in Hiſpania, & factus Narbonenſis demum epiſcopus, completo diligenter officio, clarus miraculis ibidem in domino quieuit. Celebratur feſtum illius, pridie Idus Decembris. Archiepiſcopus Florentinus huius meminit, & Prudentius: & Petrus de Natalibus, ac Petrus Antonius Beuter affirmant eſſe Paulum Sergium, quem Paulus Apoſtolus ad fidem conuertit. Actuum. 13. *in hym. de 18. marty. li. 1. c. 23.*

S. Rufus Simonis Cyrenæi filius, Pauli Apoſtoli diſcipulus ac ſocius, fuit primus epiſcopus Dertoſanus. Pet. Ant. Beuter. *V bi ſupra.*

70 Conſul fuit Romæ Silius Italicus Poëta Hiſpanus, ex Italica ciuitate Beticæ prope Hiſpalim, cuius Conſulatus eò fuit celebrior, quod eodem anno mortuus ſit Nero, publica Romanorum calamitas, & imperij dedecus. Hic poëta defunctus Conſulatu totum ſe à publicis negociis ad ocium poëticum & ſtudia conuertit, vt etiam in Nutriciis teſtatur Angelus Politianus. Poſſedit hic prædium Vergilij in agro Neapolitano, & Academicam villam Ciceronis. Martialis.

Hermannus Buſchius vir diligẽs & eruditus, ac de bonis literis optime meritus ſcribit illum ter fuiſſe Conſulem, idque Martialis epigrammate confirmat, quod neſcio equidem, an de hoc Silio, an de aliis (nam plures fuere) intelligendum ſit. Præſertim cum primum eius Conſulatum fuiſſe dicant, quo anno mortuus eſt Nero. Quo Conſulatu perfunctum, ipſe quoque Martialis autor eſt, illum in ocium literarium relicta vrbe ſe abdidiſſe. Plinius quoque à Nerone Conſulem factum ait, ſed ſæpius fuiſſe Conſulem non addit. Hunc Petrus Crinitus affirmat tradi ex Italica Hiſpaniæ ciuitate oriundum, ſed Romæ natum. *li. 7. & 11 epigram.* *lib. 4. de Po. La.*

Quo tempore mortuus eſt Nero, Magiſtratum geſsit in Hiſpania

UVA. BHSC. IyR_207_2

Cluuius Rufus vir facundus & magnæ autoritatis, cuius honorifica sit
li.6.& 9. mentio in epistolis Plinij.

Eodem anno paulo ante mortem Neronis inter alias prouincias, Hispania quoque tam nefarium pertœsa Principem, à Romano defecit Imperio, cuius motus compescendi prouincia quum tradita esset Sergio Galbæ, qui Tarraconensem prouinciam per octo annos varie & inæqualiter rexerat, ipse sibi melius quam Neroni consultum cupiens, præsertim à quo mandata de nece ipsius ad procuratores clam missa deprehenderat, ita sibi omnium illic deuinxit animos, vt consalutatus sit Imperator, non refragante exercitu. Ad quod præter alia signa & auspicia, vehementer confirmatus est vaticinio fatidicæ puellæ, quæ ante ducentos annos cecinerat, oriturum quandoque ex Hispania Principem dominũque rerum. Illud quoque mirabile accidit illi, vt cum prouinciam ingressus sacrificaret intra ædem publicam, puero è ministris acerram tenenti capillus repente toto capite canesceret. Quo significari interpretabantur mutationem rerum, successurũque inueni senem, hoc est, ipsum Neroni. Hæc ferme ex Suetonio in Nerone & Galba.

ca.42. c.8.9.10.

Fabius Quintilianus Calagurri oppido Hispaniæ (Ausonius Callagorrim vocat) natus, adolescens admodum á Galba Romam perducitur, patre vsus erudito viro, & in reipub. suæ administratione honestissime versato. Eusebius & Angelus Politianus 71

In præfa. Quintil.

Sub hæc tempora Vespasianus Imperator Augustus iactatus procellis Reipb. Latij ius vniuersæ Hispaniæ tribuit, hoc est, ius petendi magistratus, & vt eadem gauderent immunitate, qua Romani, sic enim interpretatur Andreas Alciatus. Plinius in Naturali histor. 72

li. dispun. 2. cap. 21. lib. 3. ca. 3.

Eodem fere tempore accidit Lartio Licinio Prætorio viro iura reddenti in Hispania Carthagine, vt mordenti tuber deprehensus intus denarius primos dentes inflecteret, quemadmodum autor est Plinius in Naturali historia.

lib. 29 c. 3.

Belilla Hispana serua IESV CHRISTI requieuit in domino, obiit æra. 115. hoc est, anno domini septuagesimo septimo. Hoc monumentum cum aliis antiquissimam Hispanorum religionen testantitibus, paucis ab hinc annis prope Cantabriam inuẽtum scribit Alsonsus Venerus. 77

In Enchi. temp.

Fabius Quintilianus cum agendis causis maximum sibi nomen comparasset, primus Romæ scholam publicam instituit, atque ex fisco salarium accepit. Eusebius & Angelus Politianus loco iam dicto, qui discipulos eius fuisse dicit Iuuenalem & Plinium Iuniorem, qui patronum se fidelem Beticis opem ipsius implorantibus in grauissimis causis præstitit, de qua re vide epistolas ipsius. 90

Iuuenalem

UVA. BHSC. IyR_207_2

Iuuenalem sunt qui Hispanis adscribant, quod ego neque affirmare possum neque refellere. Illud recte commemini ante annos quindecim vidisse me Segobiæ, dum illic in aula Isabellæ Augustæ agerem in turri quadam è regione portæ diui Andreæ, saxum cuius hæc erat inscriptio, PVBLIO IVVENALI IVVENALIS. Sed non arbitror esse de hoc Iuuenali.

Hoc tempore celebres fuere multi poëtæ Hispani, quorum præcipuus M. Valerius Martialis, natus Bilbili (quam hodie Calataiud appellant, dictã Mauris Calataiub, à Mauro quodam Aiub, qui ruinas illius instauravit, sed loco aliquantulũ remoto à veteri Bilbili) Romæ variis ornatus honoribus, vt equestri dignitate, Prætura, iure trium liberorum. Hunc Aelius Verus Imperator, suum solet appellare Vergilium. Qui iam ætate prouectior, res vrbanas pertœsus, & in patriam reuersus, non multo post diem suum obiit. Petrus Crinitus. Mortem Martialis deplorat Plinius in epistolis. *lib. 4. de Po. lat.*

Canius Poëta Gaditanus. *lib. 3. epist. ult.*

Decianus Emeritensis, cuius virtutes & vtriusque linguæ peritiam, eleganti epigrammate celebrat Martialis. Fuit hic Poëta & philosophus, vt annotauit Gregorius Gyraldus. *lib. 1.*

Licianus eiusdem cum Martiali patriæ. Hos tres Martialis vnico epigrammate complexus est. *lib. 1.*

Luciũ quoque poëtam Hispanum ponit hoc tempore, nempe sub Domitiano, Gregorius Gyraldus, & ait imitatum fuisse Horatiũ Flaccum. *li. 4. hist. poët.*

97 M. Vnicus poëta, Martialis consanguineus. Idem.

Domitianus Imperator secundus post Neronem persequitur Christianos. Eusebius.

In hac persecutione Beatus Eugenius primus Toletanus episcopus S. Dionysij Areopagitæ discipulus, dum peracto in Hispania Euangelicæ prædicationis officio, magistrum reuiseret, prope Lutetiam CHRISTVM prædicans, à gentili quodam capite cæsus est, atque in lacum proiectus, vnde ducentis post annis, ab Hercoldo quodam ciue Romano diuinitus admonito exemptus, ac sepultus est. Lauren. Padilia Historicus Hispanus & S. Antoninus.

98 Cocceius Nerua iam senex, nimirum anno ætatis sexagesimo septimo Romano est inauguratus imperio, perquem, vt inquit Paulus Orosius, re vera adflictæ Reipublicæ diuina prouisio consuluit. Hic primo edicto suo cunctos exules reuocauit, vnde & Ioannes Apostolus hac generali liberatus indulgentia, rediit Ephesum. Hunc Choronica Hispana fuisse Hispanum asserunt. Certe Sextus Aurelius Victor extra Italiam genitum affirmat. Sed paulo post parum sibi constans

Narnienſi

UVA. BHSC. IyR_207_2

li. 3. c. 14. Narnienſi oppido genitum ſcribit, quod Plinius in ſexta regione Italiæ conſtituit.

100 Vlpius Traianus Hiſpanus, atque, vt autor eſt Euſebius cum Eutropio, Italicæ natus, Reipub. gubernacula Nerua tradente atque eum adoptãte, ſuſcepit, ſumptis imperij inſignibus apud Agrippinam Galliæ vrbem. Hic in perſequendis Chriſtianis errore deceptus, tertius à Nerone cum paſsim repertos cogi ad ſacrificandum idolis, ac detrectantes interfici præcepiſſet, plurimíque interficerentur, Plinij Secundi admonitu reſcriptis leuioribus temperauit edictum. Pau. Oroſius. De hac re vide Plinij epiſtolas. Sub hoc Principe imperium Romanum, quod inertia Cæſarum quaſi conſenuerat, mouit lacertos, & præter ſpem omnium, ſenectus illius quaſi reddita iuuentute, reuiruit. L Florus.

lib. 7. c. 8. lib. 10.

lib. 1. rer. ab ubb. cõ.

De anima Traiani Imp. à pœnis inferni per beatũ Gregorium Papam aſſerta, quid ſentiendum ſit, conſule theologos & inter eos S. Antoninũ Archiepiſcopum Florentinum.

par. 2. tit. 12. c. 3. §. 8

In hac perſecutione Beatus Mancius ciuis Romanus, IESV CHRISTI diſcipulus, Eboræ ſub Præſide Validio pro fide CHRISTI, martyrio affectus eſt. Fuit vero vnus ex iis, qui CHRISTO eunti Hieroſolyma ſubſtrauerunt veſtimenta in via. Hic & in cœna cum diſcipulis recubuit, & domino lauanti pedes apoſtolorum, ſedulo pro ſuo modulo miniſtrauit, & cæteris Dominicæ paſsionis ac reſurrectionis myſteriis interfuit. Alfonſi Regis chronica hoc tempore, Laurentius Padilia ſub Nerone paſſum ſcribit, & reliquias ipſius adſeruari in oppidulo quodam prope Medinam, quæ cognominatur vulgo de rio ſeco. Qui plura de eius vita noſſe volet, conſulat breuiarium Eborenſe.

106 Traianus nobilitauit Hiſpaniam variis ædificiis, atque inter cætera cõſtrui iuſsit ſuper Tagum, pontem à ſe cognominatum, qui nunc vulgo dicitur Dalcantara, opus ſuperbum & imperatoria maieſtate dignum, in quo etiam hodie ſequentes viſuntur inſcriptiones.

Ex vtraque parte arcus.

IMP. CAESARI. DIVI. NERVAE. F. NERVAE. TRAIANO. AVG. GERM. DACICO. PONTIF. MAX. TRIB. POTES. VIII. IMP. VI. COS. V. P. P.

Sub arcum tabula eſt ex vno latere.

Municipia

UVA. BHSC. IyR_207_2

MVNICIPIA
PROVINCIAE
LVSITANIAE STIPE
CONLATA QVAE OPVS
PONTIS PERFECERVNT
ICAEDITANI
LANCIENSES OPPIDANI.
TALORI
INTERANNIENSES.
COLARNI
LANCIENSES TRANSCVDANI
ARAVI
MEIDVBRIGENSES
ARABRIGENSES
BANIENSES
PAESVRES.

Erant quatuor similes, sed aliarum trium solæ vacuæ sedes apparent.

Supra limen superius ædis D. Iuliani in principio pontis.

IMP. NERVAE. TRAIANO. CAESARI. AVGVSTO.
GERMANICO. DACICO. SACRVM.
TEMPLVM IN RVPE TAGI SVPERIS ET CAESARE PLENVM.
ARS VBI MATERIA VINCITVR IPSA SVA.
QVIS QVALI DEDERIT VOTO FORTASSE REQVIRET.
CVRA VIATORVM QVOS NOVA FAMA IVVAT.
INGENTEM VASTA PONTEM QVOD MOLE PEREGIT.
SACRA LITATVRO FECIT HONORE LACER.
QVI PONTEM FECIT LACER ET NOVA TEMPLA DICAVIT.
ILLIC SE SOLV////////////// VOTA LITANT.
PONTEM PERPETVI MASVRVM IN SECVLA MVNDI.
FECIT DIVINA NOBILIS ARTE LACER.
IDEM ROMVLEIS TEMPIVM CVM CAES. DIVIS.
CONSTITVIT FELIX VTRAQVE CAVSA SACRI.
C. IVLIVS. LACER. H. S. F. ET DEDICAVIT. AMICO. CVRIO,
LACONE ICAEDITANO.

Huius quoque opus ab eruditis creditur aquæductus ille Segobien sis visendæ structuræ, & in qua facile Romanam magnificentiam agnocas. In hac mecum opinione est Florianus à Campo, & Petrus Anto. Beuter. Rodericus Archiepiscopus Toletanus Hispani siue Hispano Regi adscribit, sed fallitur. lib. 1. c. 10. lib. 1. c. 7.

Traianus

UVA. BHSC. IyR_207_2

Traianus ex. 14. legionibus, quas ad comprimendos Prouincialium populorum motus conscripserat, duas in Hispaniam misit, vt quæ vrbes in æditioribus locis erant ædificatæ, solo æquarentur, atque in locis planioribus & ad rebellandum minus idoneis extruerentur. A quibus diruta Sublantia Legio Geminia condita à militibus septimæ legionis nomẽ accepit, quæ hodie regni Legionẽsis metropolis est. Sunt qui hoc Nerua imperante factum scribant.

Illud in præsentia non videtur silentio prætereundum, esse nonnullos, & eos eruditos ac celebres viros, qui ciuitatem hanc Legionem Germanicam appellatam affirment, Ptolomæi autoritatem sequuti. In qua sententia & ego hactenus fui, donec à viro graui & erudito Didaco Neila Canonico Salmanticẽli admonitus sum, Legionẽ Geminá siue Geminiam nõ Germanicá olim dictã, & Ptolomæi codicẽ mẽdosum videri. Propterea quòd quum à Legione septima conditam vel ex ipso Ptolomæo constet, tamen nusquam tota Hispania, Legionis septimæ Germanicæ nomen in vetustis saxorum inscriptionibus reperiri hactenus potuerit, Legionis vero septimæ Geminæ persæpe. Cuiusmodi multas inscriptiones inuenit, mihique ostendit vir ornatissimus Gaspar à Castro, curiosissimus harum rerum inuestigator, & primus huius erroris vindex, quod ego quidem sciam. Quam rem eo studiosius indagauit, vt verum patriæ suæ nomen è tenebris erueret in lucem. Multa enim huius rei monumenta descripsit & mihi pro sua humanitate communicauit, ex quibus pauca quædam in medium proferã, & Legionum nomina, vt via Appia non ita pridem in columna marmorea reperta, & in ædes Cardinalis S. Floræ translata sunt, subiungam, vt manifestum sit studioso Lectori, non coniecturis tantum opinionem hanc niti, sed etiam grauioribus testimoniis fulciri. Et prima quidem inscriptio reperta in Portugallia, quam Transmontanam vocant, apud aquas Flauias vulgo Chaues, in ædibus Simonis Guedes, habet ad hunc modum.

IMP. CAES. VESP. AVG. PONT.
MAX. TRIB. POT. X. IMP. XX. P. P. COS. IX.
IMP. VESP. CAES. AVG. F. PONT. TRIB.
POT. VIII. IMP. XIIII. COS. VI.

Hoc loco iam olim erant erasi duo versus, nec dubium quin de Domitiano.

C. CALPETANO. RANTIO. QVIRINALI.
VAL. FESTO. LEG. AVG. PR. PR.
D. CORNELIO. MAECIANO. LEG. AVG.
L. ARRVNTIO. MAXIMO. PROC. AVG.

LEG.

UVA. BHSC. IyR_207_2

LEG. VII. GEM, FEL.
CIVITATES, X.
AQVIFLAVIENSES, AOBRIGENS
BIBALI, COELERNI, EQVAESI
INTERAMICI, LIMICI, AEBISQC
QVARQVERNI, TAMAGANI

Altera est in pago, cui Ruiforco nomen, duabus leucis cum dimidia à ciuitate Legionensi in templo D. Iuliani in tabula prægrandi marmorea, ea habet ad hunc modum.

IMP, CAESARI
M, AVREL, ANTO
NINO, PIO, FELI
CI, AVG. PARTHIC
MAX, BRIT, MAX
GERMAN. MAX
PONTIF, MAX
TRIB. POT, XVIIII
COS, IIII, IMP, III
P, P, PROC
EQVITES, IN
HIS ACTARIVS
LEG, VII. GEM
ANT, P, FEL, DE
VOTI, NVMINI
MAGESTATIQ, EIVS

Quin & ipsa ciuitate Legionensi multi lateres inuenti sunt cum hac inscriptione.

LEG, VII, GEM, P, F

Plures inscriptiones adferre in medium possem, quibus idem confirmatur, quas idem Gaspar à Castro diligenter obseruatas ac descriptas mihi communicauit, nisi præstare videretur ipsa Legionum nomina, vt Roma missa sunt, hic apponere.

NOMINA LEG.

II. AVG.	II. ADIVT	IIII. SCYTH.
VI. VICTR.	III. FLAV.	XVI. FLAV.
XX. VICTR.	VII. CLAV.	VI. FERRA.

UVA. BHSC. IyR_207_2

VIII. AVG.	I, ITALIC.	X, FRETE.
XXII, PRIM.	V, MACED.	III. CYREN.
I. MINER,	XI, CLAVD.	II. TRAIAN.
XXX, VLP.	XIII. GEM,	III. AVG.
I, ADIVT	XII, FVLM.	VII. GEM,
X, GEM	XV, APOLL.	II. ITALIC.
XIIII, GEM	III, GALLIC.	III. ITALIC.
I, PARTH	II, PARTH.	III. PARTH.

De hac quoque re consulendum Resendium duxi, virum omnis antiquitatis scientissimum, cuius mihi sententia, quamuis Ptolomæi locus, quem facile deprauatum affirmare non audet, præsertim suffragante codice Græco, scrupulũ faciat, eodem inclinare videtur, vt ex eius ad me patet epistola, cuius partem trãscribere hic ad verbum operæprecium duxi, cum ipsis Legionum nominibus, quæ ipse ad me misit. Arbitror enim hoc studiosis non minus gratum quàm vtile futurum.

De altero epistolæ tuæ capite nunc agam. Ais te à viro doctiss. Salmanticẽsi Canonico admonitũ candide, quasi non recte Legionẽ vrbẽ Legionẽ Germanicã adpellaris, quũ potius Legionẽ Geminã debuisses. Idq; esse ita videri, quum ex Legionum nominibus, quæ Romæ in columna via Appia adhuc extant, quæque benigne tibi a viro illo doctissimo scribis cõmunicata, tum vero ex inscriptione, quæ in latere coctili inuenta sit in eadem vrbe, quæ esset adhunc modum. LEG. VII. GEM. P. F. id est, vt ego interpretor. Legio septima Gemina, pia, fidelis. De ista inscriptione coctili tunc iudicabo, quum oculis videro. Neque enim ego temere soleo hisce rebus fidem adiungere, quum præsertim inscriptionis ipsius truncatæ illa tantum verba miseris. Sed donemus ibi esse. Etiam ne ex ea patet ab Legione septima Gemina vrbem Legionensem esse cõditã, an lateritiæ istæ literæ alterius rei causa Legionis septimæ Geminæ meminerunt? Hoc prius si constat, emendandus erit Ptolomæus, qui libro gœographiæ secundo, inter Asturiæ ciuitates Legionem VII, Germanicam ponit, vel expẽdendum, num eadem sit legio VII. Gemina, quæ legio VII Germanica. Eóque magis, quod ex Antonini itinerario, vbi describitur iter à Mediolano per Alpes Cottias vsq; Callecià, ad leguas VII. Geminam, quod ego legendum puto ad Leg. VII. Geminam, videtur opinio ista confirmari. Tametsi Antoninianum hoc itinerariũ mire est deprauatum Sin vero illud non constat nec eadem sit legio VII Gemina, cum Germanica VII. imo etiam si vna eademque sit, Ptolomæi autem codex fidei sit minus fluxæ, interim licebit nobis, opinor, maximum virum grauissimumque auctorem imitari. Nomina vero legionum quæ

misisti

UVA. BHSC. IyR_207_2

quæ misisti adnosco quidem, sed non sola. Longe enim plura inueniuntur. Ego quæ tumultuaria lectione ex auctoribus colligere modo potui, ad te mitto, simul orationem quam nuper habui de laudibus Regis nostri. Quod præterea scribam, habeo nihil, nisi me tui esse, vt qui maxime, & quum maxime studiosum. Vale. Conimbricæ. IIII. Nonas Iulij. M. D. LI.

Legionum adpellationes.

I. Adiutrix.
II. Adiutrix.
Alauda.
V. Alauda.
VI. Alauda.
VII. Alauda.
VIII. Alauda.
IX. Alauda.
X. Alauda.
Amerina.
VIII. Antoniniana.
X. Antoniniana.
XV. Apollinaris.
II. Augustalis.
III. AVG.
VIII. AVG.
IX. Brittanica.
VI. CLAVD.
VII. CLAVD.
X. Claud.
XI. Claud.
Commoda. P. F. constans.
III. Cyrenaica.
VI. Ferratensis.
XII. Flam.
III. Flauiana.
IIII. FLAV.
XVI. FLAV.
X. Fretensis.
Fulminea, vel.
Fulminatrix. keraynóbolos.
III. Gallica.
VII. Galbiana.
VII. Gemella. vel
VII. GEM.
VIII. Gem.
X. Gem.
XIII. Gem. Antoniniana.
XIII. Gem. im. Neron. Tiber.
XIII. Gem. im. C. C.
XIII. Gem. MV.
XIII. Gem. CAMIL.
XIII. Gem. GA.
XIII. Gem. IVN.
XIII. Gem. A.
XIII. Gem. VI. AC.
XIII. Gem. VALE.
XIII. Gem. FE.
XIII. Gem, FL.
XIII. Gem. POET.
XIII. Gem. OLIM.
XIIII. Gem.
XIX. Gem.
VI. Germanica.
VII. Germanica.

UVA. BHSC. IyR_207_2

X. Germ.
XIII. Germ.
XIIII. Germ.
Germaniæ inferioris, leg. primani, Quintani, & XV & XVI, legiones.

I. Italica.
II. Italic.

IIII. Macedonica.
V. Maced.
I. Mineruia.

Mœsiacæ legiones.

I. Mœsiaca.

XVIII. PRIMIG.
XXII. PRIM.
XXII. PR.

Pannonicæ legiones.

I. Pannonic.
VIII. Pannon. Iulia.
I. PARTHICA.
II. PARTH.
III. PARTH.

XXI. RAPAX

Sarmaticæ legiones.

I. Adiutrix. P. F. Seueriana.
II. Adiutrix. P. F. Seueriana.

I. Traiana.
II. Traiana. Fortis.
III. Traiana.

VI. Victrix.
XVIII. Victrix.
XX. Victrix.

Vitellianæ legiones.

XXI. Vitelliana.
XXX. Vlpia.
XXXV. VLP.

HACTENVS RESENDIVS.

Illud hic addendum videtur, non deesse, qui arbitrentur, viam, quæ Argentea vulgo etiam nunc appellatur, & Salmantica, aut non procul inde Emeritam vsque, deinde, vt plerique affirmant Hispalim ducit, à Traiano lapidibus strātam ac munitam, atque iis columnis, quæ adhuc, quanquam plurimis locis, collapsæ, visuntur, certis interuallis distinctam. Sed illud opus Traiano antiquius, & ab Hadriano Augusto restitutum, ex sequenti patet inscriptione, quæ passim in illis columnis legitur, quam idem Gaspar à Castro mihi misit adhunc modum.

IMP.

UVA. BHSC. IyR_207_2

IMP. CAESAR
DIVI. TRAIANI. PAR
THICI. F. DIVI. NER
VAE. NEPOS. TRAIA
NVS. HADRIANVS
AVG. PONTIF. MAX
TRIB. POT. V. COS
III. RESTITVIT

CXLIX

Hoc tempore claruit Voconius Victor Poëta, ipse quidem Romanus, sed cuius mater è primis fuit citerioris Hispaniæ, vt annotauit Gregorius Gyraldus. De Voconio, vide epistolas Plinij, & Martialem. *lib. 4. histo. poë.*

110 Persecutio in Christianos, quam Traianus mouerat, Plinij Iunioris consilio mitigata est. Eusebius.

112 Plinius Secũdus, qui naturalem scripsit Historiam, dum Vesuuij montis inuisit incendium, crassiore caligine obstructo spiritu, clausóque stomacho periit Eusebius & Plinius Iunior. *li. 6. epist.*
Hic in Hispania procurauit eodem autore. *li. 3. epist.*

119 Aelius Hadrianus Hispanus Italicæ natus, & consobrinæ Traiani filius, Romanum suscepit imperium, & parens patriæ appellatus, atque vxor eius dicta Augusta. Hic per Quadratum Apostolorum discipulum & Aristidem ac Serenum Granium de Christiana religione instructus, per epistolam Minutio Fũdano Asiæ Proconsuli præcepit, ne cui liceret Christianos sine obiectu criminis & probatione damnare. Quin & Christianos Hierosolymis agẽtes multis fauoribus est prosecutus, vrbe ipsis concessa, expulsis Iudæis. Quam vrbem muris instauratam à nomine suo Aeliam appellari iussit. Eusebius & Paulus Orosius. *lib. 7. c. 8*

Hadrianus cum Tarracone hybernaret, quo Hispanos omnes ad conuentũ euocauerat, ædem Augusti suo sumptu restituit. Quo tẽpore non sine gloria maximum periculum adiit. Nam cum apud Tarraconem per hospitiua viridaria spatiaretur, & seruus quidam in ipsum gladio furiosus irrueret, retentum illum ministris accurrentibus tradidit, & vbi furiosum esse constitit, nihil animo turbatus, medicis curandum dedit. Aelius Spartianus.

137 Bellum Iudaicum in Palestina finem accepit, rebus Iudæorum penitus oppressis. Inquit Eusebius. Quos vero Hadrianus in eo bello Iudæos

UVA. BHSC. IyR_207_2

cepit, in Hiſpaniam exulatum miſit. Atque hæc fuit decima illorum captiuitas. Porrò ex eo tempore ad feliciſsima vſque tempora Catholicorum Regum Ferdinandi & Iſabellæ, atque etiam Emanuelis inuicti Portugaliæ Regis, publicæ in Hiſpania Iudæorum Synagogæ fuere. Pet. Anto. Beuter. lib. 1. c. 19. Quod ipſum D. Hieronymus affirmare videtur, dum in commentariis in Amos prophetam ait ad hunc modum. Ablata eſt eis lex, & prophetæ, æterno conticuere ſilētio, mouētur à mari ad mare, & ab Oceano Britannico vſque ad Oceanum Atlanticum, id eſt, ab Occidente ad Meridiem, & ab Aquilone vſque ad Orientem, toto orbe peregrini. cap. 8.

Hadrianum Aelius Spartianus Romæ natum dicit: Sextus Aurelius Victor Adriæ oppido agri Piceni, ſicut Traianum ex vrbe Tudertina, ſed vterque tota errat via. Nam Euſebius cum Eutropio & Oroſio & Seuero Sulpitio vtrūque natum Italicæ prope Hiſpalim in Hiſpania ſcribūt.

Numiſma Bracaræ aureum vidi ponderis duorum plus minus ducatorum, quod vtriuſque habebat inſcriptionem Traiani & Hadriani.

T. Aurelius Fuluius Antoninus Pius Hadriani gener, factus eſt Imperator Romanorum, ſub quo floruit Iuſtinus Hiſtoricus, qui Trogi Pompeij hiſtoriam contraxit in compēdium, atque Antonino Pio dedicauit. Quidam hunc Hiſpanum dicunt, quod mihi nondum conſtat. Hiſpani annales aiunt hunc eundem cum Iuſtino philoſopho & martyre, qui ſub hoc Imperatore, Creſcente Cynico perſequēte, glorioſe pro CHRISTO ſanguinem fudit. Quod mihi non fit veriſimile. Primum quòd diuus Hieronymus nullam in hoc Iuſtino mentionem epitomes facit: deinde quòd dubito an Iuſtinus Trogi abbreuiator Chriſtianus fuerit. Illud ſatis liquet ſacræ hiſtoriæ non admodum fuiſſe peritum, quum ab his, quæ ſcribuntur in Geneſi, non vno tantum loco diſſentiat. Poſtremo quòd epitome Iuſtini, hiſtorici titulum præſeferat, non philoſophi, quocirca perſuaſum habeo, duos eodem tempore fuiſſe Iuſtinos, alterum philoſophum, alterum hiſtoricum. 140

Hoc quoque tempore ſcribunt floruiſſe Pompeium Trogum, quem etiam fuiſſe Hiſpanum affirmant. Quorum neutrum probabile mihi videtur. Nam Iuſtinus in fine penultimi libri, tam ipſum, quàm maiores ipſius Volſcis Italicæ populis adſcribit, & in principio libri. 43. Romam patriam ipſius vocat. Quod vero ante hunc Imperatorem ſcripſerit, manifeſtum eſt ex Iuſtino, qui in calce libri penultimi patrem ipſius ſub Caio Cæſare militaſſe, epiſtolarumque legationum & anuli curam habuiſſe teſtatur. Inter Cæſaris autē monarchiam & Antoninū Pium numerātur anni plus minus. 185. Clarius autem iſtud conſtat ex Plinio Secundo. Qui in ſua Naturali hiſtoria frequēter citat Trogū Pompeium, quū ipſe ſub Tito Veſpaſiano illud opus lucubrauerit. Vnde potius crediderim

Trogum

UVA. BHSC. IyR_207_2

Trogum Pompeium Octauij Augusti tempore scripsisse historiam, pr-, sertim quum illam tantũ ad illius vsque tempora prosecutus sit. Hæc li- buit accuratius expendere, non quòd Hispanorum gloriæ quicquam de- libatum velim, aut quos illi viros claros & eruditos alij adscribunt, detra- here, sed quòd mihi videatur Hispania domesticis opibus ditior, quàm quæ peregrinis & aliunde mendicatis ornari falso debeat. Præterea vt opi niones non veras ex animis hominum reuellerem.

156 S. Firminus ciuis & episcopus Pompelonensis & Senatorij apud suos ordinis, dum in Hispania & Gallia multos ad CHRISTI fidem præ dicatione sua conuertisset, in vrbe Ambianensi, iussu Longini & Sebastia ni iudicum, propter populi tumultum clam noctu decollatus, martyrij lauream accepit circa annum Domini. 156. Fuit hic S. Saturnini, vt di- ximus, discipulus ab Honesto sacerdote eiusdem sancti discipulo fidem CHRISTI doctus, & ab Honorato episcopo Tolosano S. Saturnini (vt arbitror) successore factus episcopus, de cuius inuẽtione corporis suo tempore dicemus. Ex Breuiario Pompelonensi.

163 M. Antoninus Verus Philosophus inauguratus est imperio Romano, qui sanctitate vitæ omnibus ante se Principibus antecelluit. Natus is qui dem Romæ, sed oriũdus ex Hispania. Nam proauus paternus Annius Verus Prætorius ex Succubitano municipio prouinciæ Beticæ ex Hispa- nia factus est Senator. Iulius Capitolinus.

Idem autor est huius Imperatoris tempore Mauros Hispanias prope omneis vastasse, ac M. Antoninum per legatos bene res gesisse. Præterea eundem res in Hispania, quæ per Lusitaniam turbatæ erant, cõposuisse.

195 Seuerus factus est Romanorum Imperator, qui prius sorte creatus erat Quæstor Beticæ, sed quia Beticam Mauri populabantur, pro Betica Sardinia illi est attributa. Aelius Spartianus.

200 Hoc anno aut circiter, mota est in Christianos quinta persecutio im- perante Seuero, in qua Felix Presbyter, Fortunatus & Archilochus dia- coni à Beato Irenæo Lugdunensi episcopo ad prædicandum Valentinis in Hispaniam missi, sub Præside Cornelio, pro fide CHRISTI & prædicatione Euangelica post non æstimandos cruciatus securi sunt per- cussi, quòd ciues essent Romani. Pet. Ant. Beuter, & Petrus de Nata- libus. Hos martyres Chronica Regis Alfonsi nona persecutione sub Claudio passos testantur. Laurentius Padilia in quarta persecutione po- nit, quæ fuit sub Marco Antonino Vero, in qua manifestum est ex Her- manno Contracto S. Irenæum martyrio coronatum. Martyres istos qui dam Valentiæ Gallicæ attribuunt.

239 Maximinus Imperator Romanus sextam in Christianos persecutio-

UVA. BHSC. IyR_207_2

rem exercuit, in qua S. Maximus prope Tarraconé cum aliis multis martyrio coronatus est. Pet. Ant. Beuter.

Huius Maximini monumenta sunt Bracaræ Augustæ vicus & porta Maximini, quæ hodie quoque post tot secula nomen retinent. Certum est Romanos omnes Imperatores tum per se, tum per magistratus res præclaras in Hispania gessisse, quod tum ex plurimis ipsorum monumentis, tum ex antiquis numismatis constat. Quæ ego omnium fere Imperatorum insignita nominibus vidi, & pleraque etiam habeo penes me, multa largitus amicis.

Hoc anno secundum Eusebij supputationem Antherus Papa epistolam scripsit ad episcopos Beticæ & Toletanæ prouinciæ pietatis ac diuini spiritus plenissimam, in qua statuit episcopum non debere migrare in aliam sedem, nisi publicæ necessitatis & vtilitatis, non priuati commodi causa. 241

Lucius Papa epistolã scripsit ad episcopos Galliæ & Hispaniæ consolatoriam & hortatoriam de iis, quæ ad officium pertinent episcoporum, ea extat priori tomo Conciliorum. 256

Eodem ferè tempore aut paulo post, nempe sub Stephano Papa diuus Cyprianus Carthaginensis episcopus epistolam scripsit pietatis & eruditionis plenissimam cum reliquis episcopis in concilio congregatis, ad Felicem presbyterum & plebẽ Legionensem atque Asturicensem, & Aelium diaconum & plebem Emeritensem, in qua de communi aliorum patrum sententia decernit Basilidem & Martialem idololatriæ crimine commaculatos & nefandorum facinorum conscientia vinctos, episcopatum gerere & sacerdotium dei administrare non oportere, ac proinde recte priuatos ea dignitate, & alios in locum eorum subrogatos. Videtur alter eorum Legionensis, alter Emeritensis fuisse episcopus. Sabinum in Basilidis locum suffectum ipse D. Cyprianus aperte testatur. Præterea colligi videtur, Legionenses atque Asturicenses eo tempore eidem episcopo fuisse subiectos, licet postea diuisi episcopatus fuerint. In eadem epistola mentio fit Felicis episcopi Cæsaraugustani, quem collegam & fidei cultorem & defensorem veritatis appellat. Epistola extat in operibus illius priore tomo. Eius initium, Cum in vnum conuenissemus. *lib. 1. epist. 5.*

Durante adhuc Deciana ac Valeriana prosecutione, quæ post Neronem fuit octaua, admirabili certamine pro CHRISTI gloria certauit constantissimus martyr beatus Laurentius Hispanus, Leuita, Archidiaconus, & Cancellarius summi Pontificis, quem Sanctus Xistus Papa, quum ad Toletanum venisset concilium, Cæsarauguſta, qua iter fecerat, Romam secum duxit, vt autor est beatus Vincentius ordinis Prædicatorum in sermone de hoc sancto. Huius sancti martyris

glorioſam

UVA. BHSC. IyR_207_2

glorioſam paſsionem, cuius tanta, diuo Auguſtino teſte, gloria extitit, vt mundum illuminauerit vniuerſum, eleganti hymno proſecutus eſt Prudentius. Qui de ſanctis Hiſpaniæ ſcripſerunt, Oſcenſem fuiſſe dicunt, inter quos eſt beatus Vincentius, quem modo citauimus, qui addit illum Cæſarauguſtæ literis operam dediſſe.

In hac perſecutione, quæ fuit multo maxima, Tarracone ſub Aemyliano Præſide, imperantibus iam Valeriano & Gallieno pro aſſerenda fide CHRISTI ſanguinem ſuum fuderunt Fructuoſus epiſcopus Tarraconenſis, & duo eiuſdem diaconi Augurius & Eulogius, de quorum paſſione elegans extat hymnus Prudentij.

Cordubæ paſſus eſt Parmenius preſbyter cum aliis. Hermannus Contractus.

Carthagine trecenti martyres, dicti Candida maſſa, ſed in Africa, vt autor eſt Prudentius in hymno de paſsione diui Cypriani, non in Hiſpania, vt opinantur alij.

260 Huius tam nefariæ perſecutionis autor Valerianus, mox à Sapore Perſarum Rege captus, Imperator populi Romani ignominioſiſsima apud Perſas ſeruitute conſenuit, hanc infamis officij, donec vixit, damnationem ſortitus, vt ipſe accliuis humi Regem ſemper aſcenſurũ in equum, non manu ſua, ſed dorſo attolleret. Gallienus vero tam claro dei iudicio territus, tamque miſero collegæ exemplo permotus, pacem eccleſiis trepida ſatiſfactione reſtituit. Paulus Oroſius. *li. 7. c. 15.*

Hic obiter annotandum Hermannum Contractum hoc loco, vbi de hac agit perſecutione, quam Decio non exacte ſubducta temporis ratione attribuit, vicio librariorum corruptum, ſic reſtituendum. Veronæ Zenon epiſcopus. In Hiſpania Tarracone, Fructuoſus epiſcopus, Augurius & Eulogius diaconi. Fuit enim Zenon epiſcopus Veronenſis, non tantum ſanctitate, ſed etiam eximia ſacrarum literarum peritia clarus, quemadmodũ videre eſt in his, quæ ex monumentis ipſius in Bibliotheca Vaticana perluſtratis citat in Catena ſua, quam ex antiquiſsimis quibuſque autoribus tum Græcis tum Latinis, & eorum pleriſque omnibus nunquam impreſsis, maximo labore & induſtria contexuit in Geneſin, & parat in totum Pentateuchum Reuerendiſsimus D. Aloyſius Lippomanus, eiuſdem ciuitatis fratri ſuo ſubrogatus epiſcopus, Patritius Venetus, natalium ſplendore, literarum peritia, morum integritate, vitæ ſanctimonia clariſsimus, nuper apud Ioãnem Portugalliæ & Algarbiorum Regem legatione Apoſtolica functus. Qualeis ſi multos haberet Legatos Romanus Pontifex, vel citra argumenta obmuteſcerent, quotquot his temporibus tam impie ac nefarie Romanæ ſedi oblaterant. Reliqui vero tres fuerunt Hiſpani, non ſub Decio paſsi, vt ait Hermannus Con-

UVA. BHSC. IyR_207_2

tractus, sed sub Gallieno, vt autor est Prudentius.

In hac persecutione octaua, martyrum catalogo accessit S. Narcissus, qui ex Alpibus venit in Hispaniam, ad prædicandum Gerundensibus. Petrus Antonius Beuter. li.1.c.24.

Anno. 265. aut secundum Eusebium. 266. Germani vlteriores abrasa potiuntur Hispania, ac Tarraconem deuastant, per duodecim ferè annos omnia ferro & incendiis ac rapinis miscentes, vt ait Paulus Orosius. Beatus Rhenanus dicit fuisse Sueuos, qui Galleciæ regnũ occupauerint. Quod tamen multo post contigit, quemadmodum suo loco patebit. li.7.c.15. & 29. li.1.re. Germa. 265

Circa hunc annum Sixtus Pontifex Maximus scripsit ad episcopos Hispaniarum epistolam grauem de accusatione episcoporum, quæ inter decretales ipsius epistolas extat Priore tomo Conciliorum. 266

Dionysius Papa epistolam scripsit ad Seuerum Cordubensem, vt apparet, episcopum, de diuisione ecclesiarum parochialium prouinciæ Cordubensis, & accusatione presbyterorum & episcoporum, quæ extat Ibidem. 270

Imperante Claudio, Tetricus inuasit Hispanias & Gallias, neruos & vires Imperij Romani. Trebellius Pollio. 272

Probus Romanum sortitus Imperium, permisit Gallis omnibus & Hispanis, vt vites haberent, vinumque conficerent. Flauius Vopiscus. 278

Huius tẽporibus Hispani aduersus Romanos res nouas moliti sunt, quia illos Saturninus pacasse se dicit, qui huius Imperatoris tempore in Oriente occupauit Imperium. Idem.

Eodem tempore Bonosus quoque stupenda bibacitate celebris, origine Britannus, sed educatione Hispanensis in Germania vsurpauit imperium. Idem.

Hoc anno secundum Eusebium, Eutychianus Pontifex Romanus scripsit ad Ioannem (opinor Hispalensem) & omnes Beticæ prouinciæ episcopos epistolam sanctam, quomodo deberent subditos de incarnatione Seruatoris nostri informare. Ex priore tomo Conciliorum. 284

Diocletianus in Oriente, Maximianus Herculius in Occidente mense Martio, die sancto Paschæ secundum Eusebium, secundum Historiã tripartitam, die passionis Dominicæ, vastari ecclesias, affligi, interficique Christianos decimo post Neronem loco præcipiunt. Quæ persecutio omnibus ferè anteactis diuturnior atque immanior fuit. Nam per decem annos incendiis ecclesiarum, proscriptionibus innocẽtium, cædibus martyrum miserabiliter acta est. Paulus Orosius. Hist. eccl. lib.8.c.2. li.10.c.ul. li.1.c.17. 306

Huius persecutionis non minima laus debetur Hispaniæ, atque haud scio, an vlla tunc prouincia plus effuderit sanguinis pro fide & nomine

UVA. BHSC. IyR_207_2

mine CHRISTI. Sola Cæsarauguſta, ni fallor, poteſt hac parte contendere cum quauis non dico ciuitate, ſed prouincia, vt eleganter teſtatur Prudentius in hymno de octodecim martyribus Cæsarauguſtanis. Vt igitur ab ea catalogum exordiamur eorum martyrum, qui durante hac perſecutione martyrij lauream adepti ſunt. Paſsi ſunt Cæsarauguſtæ martyres Luſitani.

Optatus	Publius	Lupercus	Fronto
Succeſſus	Felix	Martialis	Cæcilianus
Vrbanus	Euentius	Iulius	Primitiuus

Quintilianus. Apodemius. Et quatuor Saturnini, quos omneis mul cum duobus confeſſoribus Caio & Crementio, Prudentius eleganti celebrauit hymno. Quatuor illos Saturninos, quorum nomina renuente metri lege non poſuit Prudentius, dicunt fuiſſe Caſsianum Matutinum, Fauſtum, Ianuarium. Ego tamen ſuſpicor fuiſſe alios.

S. Encratis (vulgo Engratia) virgo nobilis, filia Dynaſtæ ſeu Principis, qui rerum in Luſitania potiebatur, & Duci limitaneo Rhodani prouinciæ Narbonenſis Galliæ deſponſata, quæ ſola propriæ paſsioni fuit ſuperſtes, vt canit Prudentius in hymno iam dicto, vbi paſsionem illius paucis perſtringit, de cuius vita qui plura volet, conſulat Breuiarium Eborenſe à Reſendio recognitum.

Dacianus Hiſpaniæ id temporis Præſes, atque ſedulus huius perſecutionis miniſter, vbi vidit crudelitatem ſuam Chriſtianorum ſuccumbere conſtantiæ, dolo penſandum ratus, quod viribus deerat, diſpoſitis ad omnes Cæsarauguſtæ portas militibus in inſidiis, per præconem edici iubet, quicunque Chriſtiani in ciuitate eſſent, ſi continuo diſcedant, impune atque illæſos abituros. Illi vero gaudio exultantes, neque quicquam ſuſpicantes fraudis, ſubito ſeſe agmine portis effundunt, pſallentes deo, & gratias agentes, ſed mox in militum inſidias illapſi, ſimul omnes pro CHRISTI nomine ſanguinem obtrũcati effundunt. Quorũ corpora ne à chriſtianis, ſiqui forte remanerẽt, occulte ſepeliri atq; adſeruari poſſent, iuſsit in vnũ collecta aceruum cremari, permiſtis quot quot in vinculis erant, facinoroſis ac maleficis hominibus, vt cinerum quoq; cõfuſio eſſet. Sed nihil potuit aduerſus diuinã prouidẽtiã humana malitia. Poſtquam enim redacti fuerũt in cineres, repente ſanctorũ martyrum cineres apparuerunt niue candidiores, aliorũ vero carbone quouis atriores. Præterea pluuia cœlitus dimiſſa, reliquias ſanctorum in maſſas candidas redegit, vnde id nomen hodie quoque retinent, atque adſeruantur ſumma cum veneratione, in templo diuæ Encratidis, cum reliquiis huius ſanctiſsimæ virginis, & octodecim martyrum, in monaſterio, quod in ciuitate ad honorem dei & ſanctorum martyrum magnifice

UVA. BHSC. IyR_207_2

instaurauit catholicus Rex Ferdinandus, ac monachis Diui Hieronymi habitandum dedit. Celebratur vero festum horum innumerabiliũ martyrum tertio Nonas Nouembris, quorum nomina ignorantur quidem, sed scripta sunt in libro vitæ. Ex Flore Sanctorum

S. Lambertus eodem tempore, cum nollet abnegare fidem CHRISTI, ab hero suo, cui in agriculturæ seruiebat officio, capite truncatus, mox capite in manus resumpto (mira res, sed vera) vltra quatuor passuũ millia profectus est, ad locum, vbi prædicti iacebant martyres occisi: quo cum peruenisset, elata voce dixit, exultabunt sancti in gloria. Respondérunt sancti martyres: & lætabuntur in cubilibus suis, atque acclinauit se illis. Ibidem.

B SAGVNTI, (nunc vulgo Moruedre, quasi murus vetus) prope Valentiam Aragoniæ, sub eodem Præside, glorioſum certamẽ pro fide Christiana certauit D. Vincentius Cæsarauguſtanus (vt Prudentius aperte testatur, non Oscensis, vt vulgo creditur) &, vt inquit diuus Augustinus, vere Vincentius, omnia mortis pericula fortissime vicit, de cuius admirabili passione vide Prudentium. Nuper quoque L. And. Resendius passionem ac translationem ipsius in Olisiponem ciuitatem heroico carmine grauiter est prosequutus.

S. Valerius Cæsarauguſtanus episcopus in exilio prope Valentiam diem suum obiit. Pet. Ant. Beuter.

C BARCINONE passus sub eodem Daciano S. Cucufas & S. Eulalia virgo, variis iisque grauissimis cruciata tormentis, & S. Iulia virgo. Laurentius Padilia cum aliis.

Corpus S. Cucufatis Parisiis in ecclesia S. Victoris adseruari memoriæ prodidit Petrus de Natalibus, & etiam Laurentius à Padilia, sed in templo S. Mauritij.

D GERVNDAE, S. Felix S. Narcisi diaconus &, vt aliqui volunt, S. Cucufatis frater, cuius mentionem facit Prudẽtius, sicut & Sancti Cucufatis. Sunt qui hoc tempore B. Narcissum dicant passum, de quo iam diximus.

S. Cucufas & S. Felix passi sunt à Rufino Daciani legato, sed prius Gallerio Proconsule, & Maximiano Præside, dum in illos variis tormẽtis desæuirent, diuino supplicio peremptis. Ex Breuiario Eborensi.

E PROPE Barcinonem, in oppido, quod tunc dicebatur Castrum Octauianum, nunc S. Cucufatis, martyrio affecti sunt S. Seuerus episcopus Barcinonensis, clauo ferreo in caput impacto, post multa verbera, & cum eo quatuor sacerdotes, & S. Emiterius gladio percussi, Laurentius à Padilia.

F CARTHAGINE (de ea loquor, quæ in Hispania dicitur Carthago noua Pœnorum opus) Saturnino Proconsule, pro fide & religio-

ne

UVA. BHSC. IyR_207_2

ne CHRISTI gladio percusi sunt S. Speratus, Natalius, Cirinus, Beturius, Felix, Aquilinus, Letarius, Ianuarius, Generosa, Bassia siue Bessia, Donata, Secunda. Autor est præter alios Marinæus Siculus. Sed hos ego potius imperantibus Gallieno & Valeriano passos crediderim, quo tempore Saturninum Consulẽ lego. Verum an is sit, qui in martyres istos tyrannidem suam exercuerit, neque asserere possum, neq; negare.

CALAGVRI, S. Hemeterius & Cheledonius milites legionarij filij Marcelli Centurionis, & fratres Facundi & Primitiui, de quibus Prudentij extat hymnus, in quo dicit ignorari tempus, quo tempore passi sint: sed Chronica Hispana huic adscribunt persecutioni, quod ita esse ex Eborensi Breuiario constat. G

COMPLVTI, Iustus & Pastor fratres adolescentes, quæ nomina depranata sunt in Hermanno Contracto, vbi perperam legitur, Iustinus & Hastar, pro Iustus & Pastor. Sicut in eodem paulo ante Oucufas pro Cucufas. Horum quoque mentionem facit Prudentius. H

TOLETI, S. Leocadia, in cuius ecclesia posterius celebrata sunt pleraque omnia concilia Toletana. Sunt autem tria illic huic diuæ templa, primum vbi nata, alterum vbi passa, postremum vbi sepulta. I

Huius sanctæ virginis ac martyris corpus tempore Maurorum à Christianis Coloniam Agrippinæ delatũ fuit. Vnde D. Ioanna Caroli Quinti Imp. semper Augusti mater, brachium illius è Flandria deportatum, Toletanæ ecclesiæ dono dedit. Laurentius Padilia.

ABVLAE (vulgo Aula) sub Daciano Præside S. Vincentius, alius ab illo, de quo iam diximus, cum sororibus Sabina & Christetide. Ciues sunt Eborenses in Portugallia, non oppidi vulgo dicti Talauera, vt quidam inepte somniant. Marinæus Siculus falso putauit hunc eundem esse cum diuo Vincentio Cæsaraugustano. Visuntur adhuc Eboræ plantarum S. Vincentij vestigia in lapide, in quo cum ad aram Iouis sacrificandi causa positus esset, lapis velut figuli lutum mollitus, plantarum eius impressionem recepit. Verum & hæc & ipsa passionis historia in Eborensi Breuiario fusius & melius describuntur. k

EMERITAE Augustæ, quæ tunc Lusitaniæ prouinciæ metropolis fuit, Prudentio teste, beata Eulalia virgo nobilis, XII. annorum, à Donato presbytero fidem CHRISTI docta, cum S. Iulia comite sub Calpurniano Daciani legato, cuius glorioſam & admirabilem passionem eleganti carmine descripsit Prudentius. L

S. Estertius, Victor, Theogenes. Laurentius Padilia.

S. Fides & Sabina, vt ait Ferdinandus Perez de Guzman.

Raphaël Volaterranus memoriæ prodidit S. Lucretiam virginẽ etiam Hispanam & martyrem sub Daciano passam Emeritæ. Cuius meminit etiam Petrus de Natalibus.

COR.

UVA. BHSC. IyR_207_2

M CORDVBAE, S. Aciſclus cũ Victoria ſorore ſub Dione Daciani, opinor, legato, & S. Zoylus, ſiue vt appellat Prudentius, Zoëllus (cui viuo renes à tergo extracti fuerũt) cum nouẽ ſociis. Petrus de Natalibus.

In eadem perſecutione ſub Eugenio legato vel præſide, pro CHRISTI fide martyrio creduntur affecti, S. Paulus Diaconus, S. Aemylianus, Hieremias, Eulogius, Fauſtus, Ianuarius, Martialis, qui naribus & auribus abſciſis, confractis dentibus, igni tandem perierũt, S. Flora, S. Maria, ſed ſancti Faſtus, Ianuarius, Martialis S. Marcelli martyris filij fuerunt, fratres ſanctorum Facundi & Primitiui.

Ornatur & aliis Corduba Patritia martyribus, Helia, Iſidoro, Iſaac, Leouigildo, Chriſtophoro, Perfecto preſbytero, Athanaſio, Secundino, Petro, Auẽtio, Faudila, Adulpho & Ioanne, Salomone, Heleo, Narciſſo, Lucio & Minutio Diaconis, Abundo, Vigildo, Olympiado & Maximo, quos duos poſtremos ſub Decio paſſos affirmat Laurentius à Padilia. Reliqui quo tempore paſsi ſint, hactenus inopia ſcriptorum incertũ eſt. Arbitror tamẽ aliquos ex iſtis tempore Gothorum, ab Arianis martyrio affectos, vt Leouigildum, Faudilam, Adulphum, quorum ipſa quoque nomina Gothicum quiddam reſonant.

N HISPALI, S. Carpophorus, & Abundius, S. Petrus, S. Florẽtinus, S. Iuſta & Rufina virgines, partim ſub ipſo Daciano, partim ſub Diogeniano Daciani legato. Corpus beatæ Iuſtæ ex altiſsimo puteo, in quẽ proiectum erat, & oſſa beatæ Ruffinæ, cuius corpus in amphitheatro combuſtũ fuerat, à venerabili Sabino epiſcopo in cœmiterio ſuburbij Hiſpalenſis ſepulta fuerunt. Ex Breuiario Eborenſi.

O ITALICAE, S. Gerontius epiſcopus & martyr.

MALACAE, S. Ciriacus & S. Paula virgo.

ASTAE, (quæ fuit Colonia Romanorum in Betica prope Gades) S. Honorius, Euthychius, Stephanus. Laurentius Padilia.

PROpe Gades ad fundum Vrſonianum conuentus Gaditani, ſiue vt alij volũt, Aſtigitani, circa finem huius perſecutionis, S. Seruandus & Germanus, ſub Viatore vicariam præfecturam agente, S. Germanus ſepultus Emeritæ: S. Seruandus Hiſpali. Ex Breuiario Eborenſi.

P OLISIPONE, S. Veriſsimus cum ſororibus ſuis Maxima & Iulia pro fide CHRISTI capite truncati ſunt, & in mare præcipitati, poſtea apparuerũt, quo loco in honorem illorum ædificatum eſt monaſterium, quod vulgo dicitur Ad ſanctos, monialium ordinis militiæ diui Iacobi.

In hac perſecutione paſſus eſt Romæ Beatus Pantaleon, cuius corpus poſterius à Romanis fugiẽtibus perſecutionem barbarorum, deuectum eſt in Portugalliam, atque in ciuitate Portugallenſi multis etiam nunc claret miraculis.

Q BRACARAE Auguſtæ paſsionem, S. Victoris, cuius illic tem-

plum

UVA. BHSC. IyR_207_2

plum est iuxta fluuium Alesten eodem tempore fuisse opinor, & sancto rum martyrum Sylvestri, Cucufati, Susannæ, S. Torquati, atque aliorū martyrum, quorum memoria diuturnitate & scriptorum penuria exoleuit. Neque enim dubitandum est, quum dies tum Bracara fuerit, vt inquit Ausonius, qui eā inter quatuor præcipuas Hispaniæ ciuitates nominat & cōuentus celeberrimus Po. Ro, quin multorū martyrum sanguine respersa sit, quorum adhuc subobscura fama passim illic restat.

IN TVDENSI ciuitate S. Euphemia. Ferd. Perez.

In Asturiis (nomen vrbis non proditur) B. Felix Complutensis, & Anastasius & S. Digna.

IN LEGIONENSI pro Christianæ fidei confessione sanguinem fuderunt, Claudius, Lupercus & Victoricus fratres, sub Diogeniano Daciani Legato. Quorum corpora in eadem ciuitate in monasterio diui Benedicti summa cum veneratione seruantur. Hos F. Alfonsus Venerus sanctorū Martielis & Nonæ eiusdē ciuitatis ciuiū filios fuisse scribit. Sed L. Marinæus Siculus dicit, Martielem duodecim habuisse filios, quorum vndecim eodem die crudelissimo affectos martyrio, Nonam vero extincto cum filiis marito, paruulum, qui restabat, filium complexam orasse Deum, vt ipsam cum filiolo miseriis præsentis vitæ subduceret, atque exorto repente lacu cum prole diuinitus absorptam, ad quē lacum templum illi conditum quod S. Nonæ, dicitur.

Cæterū fuerūt martyres isti filij nō Martielis, vt illi dicunt, sed B. Marcelli prius Centurionis Legionis Traianæ, viri nobilis ac multis honoribus militaribus & emeritis stipendiis honestati, postea martyris, qui Anitio Fausto, & Gallo Coss, Legionibus apud Galleciam natalem Augustorum diem celebrantibus, quum sacrificare monitus baltheum & spatham proijceret, & Christianum se profitetur à Fortunato tribuno legionis vinctus ad vrbem Legionensem ductus est, & inde Tingin Mauritaniæ Tingitanæ metropolin ad Agricolanum Præfectorum prætorij vices agentē missus, & ibi propter bellica decora capitis abscisione punitus. Acta huius rei habes in Eborensi Breuiario per L. Audream Resendium diligenter & fideliter translata ex ecclesia Compostellana.

Filij huius Diui Marcelli fuerunt, Claudius, Lupercus, Victoricus, Facundus, Primitiuus, Hemeterius, Cheledonius, Faustus, Ianuarius, Martialis, Seruādus & Germanus, martyres omnes, de quib⁹ suo loco in hac ipsa persecutione diximus.

Ad Ceam fluuium passi sunt sub Attico Præside Facundus & Primitiuus prædicti S. Marcelli martyris filij, quo loco nunc oppidum S. Faundi reliquiis horum martyrum, & monasterio diui Benedicti nobile.

Prope ciuitatē Burgensem (quanquā incertum an eodem tēpore) sub Eglisio præfecto passæ sunt pro CHRISTO, S. Cētolla & S. Helena.

S. Centollæ

UVA. BHSC. IyR_207_2

S. Centollæ corpus, regnante Alfonso decimo, à Gundisaluo episcopo in Burgensem ecclesiam translatum est. Ioannes Maldonadus.

In hac quoque persecutione (locus non proditur) S. Vincentius & Orontius & S. Victor Leuita, qui hospitio eos acceperat, & pater S. Victoris ab Aquilina coniuge in confessione fidei confirmatus, capite sunt cæsi. Quorum corpora dum à Pontio episcopo diuinitus admonito in Italiam plaustro imposita deferrentur, ad ciuitatem Hebredunensem bobus subsistentibus, nec vlterius procedere volentibus, sepulta sunt. Petrus de Natalibus.

Eodem tempore in sanctorum martyrum sodalitium relati sunt S. Eugurius, Iulius, Iulianus, Vincentius, Fructuosus, Cassianus, Eutychius, & S. Bibiana. Laurentius Padilla. Sed quod ad S. Fructuosum & Eugurium attinet, arbitror esse eosdem, quos sub Valeriano & Gallieno passos diximus.

Hi sunt sancti CHRISTI martyres, quos his temporibus, aut saltē circa hæc tempora passos reperire hactenus potui, quibus Hispania quum aliis multis, tum hoc præcipue nomine felix, apud Deum patronis merito gloriatur. Nec dubito, quin multo plures fuerint, sed quorum nomina CHRISTO, cui militarunt, nota: suffragia nobis salutaria sunt. Quorum si mihi liceat aliquando frui patrocinio, satis amplum laboris mei præmium recepisse merito gloriabor. Nec moueat quenquam, quod alios aliis Præsidibus passos diximus. Nam nihil mirum, si Hispania per decem annos, quibus durauit huius persecutionis tempestas, à diuersis administrata sit Præsidibus. Præterea certum est Dacianum, quum vnus tam multis persequendis Christianis non sufficeret, per legatos multa gessisse. Quem constat ex vita diui Georgij huius tempore persecutionis igne cœlitus dimisso conflagrasse.

Hac tempestate vixit etiam Beatus Prudentius Hispanus, ex ea Cantabriæ prouincia, quæ nunc dicitur Alaba, episcopus Tarraconensis & confessor domini, cuius festum celebratur, XXVIII. die Aprilis. F. Alfonsus Venerus. Alius hic est à Prudentio poëta.

Claruit eodē tēpore Ruffus Festus Auienus, poëta eruditus & elegans, quem Hispanum fuisse putant, vt inquit Petrus Crinitus. Hunc etiā Abidnum in antiquis codicibus appellari notauit Gregorius Gyraldus.

li. 5. de po. Lati. li. 4. hist. po.

Hoc anno, aut secundum alios, 311. Melciades Pontifex Ro. ad Marinum, Benedictum, Leontium & alios Hispaniarum episcopos epistolā scripsit tam sancto Pontifice dignam, de primatu sedis Romanæ, qua etiā respondet ad quæstionē illorum, vtrū maius sit sacramentū manus impositio, id est, cōfirmatio, an baptismus. Ex priore tomo Cōciliorum. 315

Celebrata est mense Iunio Sancta Synodus Nicena. 318. episcoporū, 326

quæ

UVA. BHSC. IyR_207_2

quæ fuit prima, teſte Euſebio, ſed œcumenica. Nam concilia generalia prouinciarum prius celebrata legimus, vt Carthaginenſe ſub B. Cypriano, ſed & Beda in Chronicis dicit, imperante Helio Pertinace concilium in Cæſaria Paleſtinæ, à Theophilo & aliis epiſcopis ſuper celebratione Paſchæ celebratum. Scribit Ioannes Abbas, quod concilium Nicenum fuit anno Conſtantini vigeſimo, hoc eſt, CHRISTI. 329. ſed exactis ipſius Concilij, & epiſtola Oſij conſtat celebratum hoc concilium cõſultatu Paulini & Iuliani, qui cadit in annum decimũ ſeptimum Conſtantini, id eſt, annũ domini. 326. Celebratũ eſt autem. 13. calendas Iulias.

Interfuit huic Synodo Theophilus Gothorum epiſcopus, vt ait Socrates in hiſt. tripar. vnde liquet falſum eſſe, quod aiunt Gothos vſque ad Valentis Imperatoris tempora CHRISTVM penitus ignorauiſſe. li. 5. c. 38.

Huic ſancto concilio Niceno Oſius epiſcopus Cordubenſis interfuit, & bonam multamque in eo nauauit operam, vt etiam annotauit Petrus Meſsias ſcriptor diligens & multæ lectionis, mihique olim Hiſpali cognitus. Imo vero præſediſſe videtur cõcilio, & in eo vicẽ Romani geſsiſſe Põtificis, cũ Victore & Vincẽtio preſbyteris Romanis, quos nũc Cardinales appellamus, quod apparet ex præfatione Sardicẽſis cõcilij. Præterea extat illius in actis cõcilij Niceni epiſtola, in qua ipſe & Macharius Conſtantinopolitanus epus & preſbyteri iam dicti poſtulãt, quæ in eo cõcilio geſta erãt, Sylueſtri ſummi Põtificis cõſenſu & calculo cõfirmari. In uita Cõſtan. Imp.

Hiſtoria tripartita teſtatur Oſium Cordubæ Hiſpaniæ præſulem ad hoc concilium ab Imp. Conſtantino præmiſſum, vt flãmam ab Ario tũc excitatã extingueret: etiam Sabellij Lybiẽſis hæretici dogma deſtruxiſſe. li. 6. c. 20.

Interfuit Oſius epiſcopus etiam concilio Gangrenſi, quod eodem ferè anno in Paphlagonia celebratum eſt. Priore tomo Conciliorum.

Quæ præterea de Oſio dicenda reſtant, ſuis locis dicentur.

329 Floruit ſub Conſtantino Imperatore Iuuencus nobiliſsimi generis Hiſpanus preſbyter, qui verſibus heroicis pene ad verbum tranſferens Euangelicam hiſtoriam quatuor libris conſcripſit, & alia nonnulla eodẽ metro ad Sacramentorum ordinem pertinentia. D. Hieronymus & Seuerus Sulpitius.

338 Conſtantinus Imperator magnas adduxit copias in Hiſpaniã, vt barbaras nationes, quæ Galleciam, Beticam, atque omnẽ orã maritimã varie occupauerant, expelleret: atque Hiſpanos in monteis & inacceſſa loca profugos ſedibus ſuis reſtitueret. Quod vt effecit, ad componendas res eccleſiaſticas animum adiecit. Chronica Regis Alfonſi.

Iuſsit enim celebrari concilium Illiberitanum a. 19. epiſcopis, in Illiberi quæ eſt in radicibus montis Pyrenæi, non ea quæ fuit propè Granatã, cui cõcilio Helenã Conſtantini Magni matrẽ cum Conſtante nepote, cui in

partitione

UVA. BHSC. IyR_207_2

partitione Imperij Gallias & Hiſpanias Conſtantinus pater dederat, interfuiſſe affirmat Ioannes epiſcopus Gerundenſis.

In hoc concilio Hiſpania in quinque prouincias diuiſa eſt, Tarraconénſem, Carthaginenſem, Beticam, Luſitaniam, & Galleciam, & ſingulis prouinciis aſsignati ſunt epiſcopi metropolitani.

Citeriori Hiſpaniæ, Tarraconenſis, Carpetaniæ Carthaginenſis, in cuius locum poſtea ſucceſsit Toletanus (vt etiam ex diuo Alfonſo colligere eſt, apud quem frequenter de Toletanis epiſcopis ſic inuenies, Carthaginenſis prouinciæ metropolitanus epiſcopus) Beticæ Hiſpalenſis, Emeritenſis Luſitaniæ, Galleciæ Bracarenſis. Ex Ioãne epiſcopo Gerundẽſi.

lib. I. Huic concilio interfuerunt Oſius Cordubenſis epiſcopus (quamuis Petrus Antonius Beuter Conſcium Oſij præceſſorem, & hoc concilium ante Nicenam Synodum fuiſſe dicat) & Quintianus Eborenſis epiſcopus. Ex priore tomo Conciliorum. Quod propter antiquitatem S. Eborenſis eccleſiæ adiunctum volui, quam Chronica regis Alfonſi hoc tempore non ponunt. Quo loco quæcunque ponuntur, vt ingenue fatear, ægroti veteris ſomnia pleraque omnia mihi videtur. Multos enim epiſcopatus ibi lego, quorum in antiquis conciliis nulla fit mentio.

Conſtantinus Magnus prope Nicomediam moritur anno ætatis ſuæ 66. Quem dicit Euſebius, extremo vitæ tempore ab Euſebio Nicomediæ epiſcopo baptizatum, in Arianum dogma declinaſſe, cui opinioni *in chroni. li. 10. c. 11.* ſubſcribit S. Iſidorus. Sed Hiſtoria eccleſiaſtica ac Theodoritus contrarium ſentiunt. Siquidem Ruffinus in hiſtoria eccleſiaſtica Conſtantiam Conſtantini ſororem à preſbytero quodam Ariano infectam veneno, preſbyterum eundem ſub mortem commendaſſe Conſtantino, Conſtantinum vero eiuſdem preſbyteri ſuaſu Arium ab exilio reuocaſſe, ac iuſsiſſe, vti quod de fide ſentiret, ſcripto exponeret, ſed eam expoſitionem Imperator ad Hieroſolymitani concilij remiſit examen, neque illũ in cómunionem recipere voluit ante iudicium & probationem eccleſiæ, vt eſt in hiſtoria Tripartita. *lib. 3. c. 6.* Præterea verum quidem eſt, quod Athanaſium Magnum falſis Arianorum perſuaſionibus in exilium Treuiros miſit in Galliam, ſed ante mortẽ honeſte reuocari iuſsit. Poſtremo cum Nicomediæ ægrotans fatalem vitæ diem ſuſpicaretur adeſſe, gratiá, ſacri *cap. 12.* baptiſmatis recepit. Diſtulerat enim vſque ad illud tempus in Iordane fluuio deſiderans ſalutaris aquæ lauacro tingi. Ibidem, & Theodoritus in *lib. 1. c. 31.* hiſtoria ſua eccleſiaſtica, in qua hæc verba ſubiungit. Rex quidem in meliustranſiit regnum.

Auguſtinus Steuchus Eugubinus erudite probat non ſolum falſum eſſe, quod ab epiſcopo hæretico baptizatus ſit, ſed etiá quod baptiſmum vſque ad finem vitæ diſtulerit. Quod ſi verum eſſet, non potuiſſe ſine baptiſmo intereſſe Niceno concilio, nec cum ſanctis patribus preces habere. 341

Quod

UVA. BHSC. IyR_207_2

Quod de baptismo quidam dixerunt, balneum calidarum aquarum fuisse recuperandæ valetudinis ergò. Quod patri adscribitur, de filio intelligendum. Idem etiam apparet ex edicto ipsius Constantini, quod extat priori tomo Conciliorum. lib. 2. con. Vall. de do na. Cōstā.

Huius Imperatoris mortem Eusebius ponit anno. 340. Hermannus Contractus. 343. Ego Paulum Orosium sequutus sum, qui dicit fuisse anno ab vrbe condita. 1092.

Constantinum Magnum, quum de vniuersa Hispania, tum vero de Bracara Augusta præclare meritum constat ex numismatis antiquis, quorum illic maxima multitudo etiam hodie manibus hominum teritur cum imagine & inscriptione Constantini.

342 Impietas Ariana Constantij Regis fulta præsidio, exiliis, carceribus, & variis afflictionum modis primo Athanasium, deinde omneis Catholicos episcopos persecuta est. Eusebius.

Hoc tempore Osius Cordubensis episcopus pro Catholicæ fidei professione missus est in exiliū, de quo extat hoc Athanasij Magni elogium. De maximo autem & optimo sene & vere confessore Osio etiam loqui superfluum. Omnibus enim notum est, quòd etiam hunc in exilium deportari fecerunt. Non enim ignobilis, sed omnibus noscitur esse notissimus. Cui nanque non præfuit Synodo? aut recte loquens, non satisfecit vniuersis? Quæ ecclesia huius patrocinij memoriam non habet? Quis aliquando dolēs, cum venisset ad eum, non decessit sanus? Quis indigēs, quum petisset, non meruit, quod popposcit? Et tamen etiam contra hunc talia præsumpserunt, quòd impia eorum molimina cognoscens noluerit propria subscriptione firmare. Hæc ille. Ex priore tomo Conciliorum. In Apologia.

350 Pacianus Barcinonensis episcopus vitæ puritate ac sanctimonia & eruditione clarus celebratur, & sub Theodosio Principe in vltima senectute mortuus est. De quo vide D. Hieronymū de scriptoribus ecclesiasticis.

351 Natus est Cæsarauguſtæ Aurelius Prudentius Clemens, Philippo & Salia Coss. vt ipse de se testatur in præfatione libri Cathemerinon, vbi sic inquit.

Irrepsit subito canities seni.
Oblitum veteris me Saliæ Consulis admonens.

Ita enim legendum, non quēadmodum hactenus etiam à doctis depravate legebatur. Atque hāc huius loci restitutionem non mihi debes candide lector, sed L. Andreæ Resendio, qui mihi locum hunc atque alios nonnullos, qua est humanitate, cōmunicauit, cuius ego in his rebus limatissimo iudicio non immerito plurimum tribuo. Is in hoc autore adamussim plurima restituit, quemadmodum re ipsa experieris, si quando, quos sub

UVA. BHSC. IyR_207_2

lima premit in Prudentium Commentarios, per occupationes ſerias potuerit euulgare. Locum errori mihi dediſſe videtur titulus Prudentij. Sic enim legitur, Aurelij Prudentij Clementis. V. C. quod perperam interpretantur Viri Conſularis, & Maſsiliæ fuiſſe Conſulem ſomniant, quum legendum ſit viri clariſsimi, vt erudite ſcribit Andreas Alciatus.

li. 3. diſpũ ctio. c. 4.

Hoc anno celebratum eſt concilium Sardicenſe, nempe vndecimo anno poſt mortem Conſtãtini, Ruffino & Euſebio Conſulibus, in quo, vel præcipuam operam nauauit Oſius Cordubenſis epiſcopus, iam longæuus, & vt eſt in epiſtola eiuſdem Synodi, atque Hiſtoria Tripartita, propter ætatem & confeſsionem, tantunque laborem omni honore dignus. Tamen Caſsiodorus hos Coſſ. nono poſt mortem Conſtantini ponit anno, ego Tripartitam hiſtoriam ſequor. 352

li. 4. c. 25.

Porrò quod Oſium in hoc concilio præſediſſe dicunt, contrarium ex ſubſcriptionibus ipſius concilij conſtat, in quibus Oſius non primo loco, vt in Synodo Nicena: ſed quadrageſimo quarto ponitur, quum tamen ſententiæ concilij prope omnes ipſius ſint. Quin & alij quatuor epiſcopi Hiſpani ante Oſium ſubſcripſerunt, nempe Annianus Caſtulonenſis, Coſtus Cæſarauguſtanus, Domitianus ciuitatis Auguſtæ (de quo vide in titu. de epiſcopatibus Hiſpaniæ) Florentinus Emeritæ, qui ſimul cum Oſio interfuerunt, & præter eos Prætextatus Epiſcopus Barcinonenſis.

Conſtantius Imperator, quum apud Ariminum numeroſam vtriuſque orbis Synodum epiſcopalem collegiſſet, cupiens aduerſus Catholicam fidem Arij venena reuoluere, & eccleſiam Dei tyrannica vſurpatione turbare Oſium interrogauit ſolenni legatione epiſcoporum miſſa, vtrum in concilio Niceno, cui ipſe interfuerat, Homuſion vnius cum patre ſubſtantiæ filium, ſicut Catholici: an Homœuſion ſimilis cum patre ſubſtantiæ filium, ſicut Ariani, Patres illi. 318. confiteri decreuiſſent: Oſius vero ſiue per longam ætatem, ſiue aſſentatione Principis reſpondit, vtroſque recte ſentire. Quæ ſententia tam ſtulte prolata, tam ab ipſis Arianis quàm catholicis vno ore deriſa & refutata eſt, & poſt hanc conſultationem nomen illius inter Catholicos epiſcopos deceſſores eius minime recitatur. Ex priore tomo Conciliorum. 354

in addi. ad Euſebium

Hanc Synodum, ſi tamen Synodus appellanda eſt, ac non potius conciliabulum, D. Hieronymus anno trecenteſimo ſexageſimo tertio ponit, ſed quia acta Conciliorum Synodum iſtam Syrmienſi concilio, de quo iam dicemus, præponunt, quod ex hiſtoria Tripartita conſtat, anno ſequenti nempe poſt conſulatum Sergij & Nigriani celebratum, ego eundem ordinem ſequutus ſum.

Conſtantius

UVA. BHSC. IyR_207_2

355 Constantius à diuo Athanasio ad sanam mentem conuersus, quum prauis Arianorum suasibus in pristinam relapsus esset insaniam, concilium contra Catholicos Sirmij collegit, quo Osium Cordubensem Pontificem tunc celeberrimum omnium, vt etiam Tripartita testatur historia, qui Arianorum molimine paulo ante in exilium missus fuerat, euocauit, & inuitum venire compulit. Qui cum eis consentire respueret, tormenta longæuus plagasque perpessus est, vnde etiam necessitate vehementi expositionibus tunc æditis consensit, atque subscripsit. Ex priore tomo Conciliorum. li. 5. c. 16.

Sed operæprecium fuerit hoc loco adscribere, quæ Sanctus Isidorus de Osio memoriæ prodidit, admiranda mehercle ac relatu digna, inquit igitur adhunc modum. De uiris illustr.

Osius Cordubensis ecclesiæ episcopus scripsit ad sororem de laude virginitatis epistolam pulchro ac diserto comptam eloquio. In Sardicensi etiam concilio quàm plurimas ipse ædidit sententias. Hic autem post longum senium vetustatis, accersitus à Constantio Principe minisque perterritus, metuens ne senex & dies damna rerum vel exilium pateretur, ilico Arianæ impietati consensit. Cuius quidem vitam, vt meruit, confestim exitus crudelis finiuit. Nam post impiam, vt ait quidam, Osij præuaricationem, dum Sanctus Gregorius Eliberitanus episcopus, in Cordubensi vrbe iuxta imperiale decretum fuisset adductus, ac minime vellet illi communicare, commotus Osius dicit Clementino Constantis præfecti vicario, vt mitteret eum in exilium. At ille, Non audeo, inquit, episcopum in exilium mittere, nisi prius eum ab episcopatu deieceris. Vt autem vidit S. Gregorius, quod Osius vellet dare sententiam, appellat CHRISTVM totis fidei suæ visceribus exclamans, CHRISTE Deus, qui venturus es iudicare viuos & mortuos, ne patiaris hodie humanam perferri sententiam, aduersum me minimum seruum tuũ, qui pro fide nominis tui, vt reus assistens, spectaculum factus sum: sed tu ipse, quæso, in causa tua hodie iudica, ipse sententiam perferre dignare per vltionem. Non ego quasi metuens de exilio fugere cupio, cum mihi pro tuo nomine nullum suppliciũ graue sit: sed vt multi à præuaricationis errore liberentur, cum præsentem viderint vltionem. His dictis, ecce repente Osius residens fastu quasi regalis imperij, cum sententiam conaretur exprimere, os vertit distorquens pariter & cernicem, ac desursum in terram eliditur, atque ilico expirauit. Tunc admirantibus cunctis, etiam Clementinus ille gentilis expauit, & licet esset iudex, tamen timens, ne in se simile supplicium iudicaretur, prostrauit se ad pedes sancti viri, obsecrans vt sibi parceret, qui in eum diuinæ legis ignoratione peccasset, & non tam proprio arbitrio, quàm mandatus imperio. Inde est quod solus Gregorius ex numero vindicatium integram fidem

UVA. BHSC. IyR_207_2

habens, nec in fugam versus est, nec passus exilium. Vnusquisque enim timuit de illo vlterius iudicare. Hactenus S. Isidorus. Tamen diuus Augustinus innocentem Osium & catholicum contra hæreticorum calumnias astruit. Illud mirum, quum D. Hieronymus Gregorij mentionem fecerit, tamen Osij non meminisse.

li. 1. c. contra Parmenianum.

Ioannes Trittemius Osium ponit anno. 390. Sed arbitror illū Aeram pro anno Domini accepisse, alioqui non constat ratio temporis.

Petrus Cæsaraugustæ Orator insignis docet. D. Hieronymus. 360

In additio ad Euseb.

Mortuo Liberio S. Damasus ordinatur Ro. Pontifex, numero trigesimus quintus. Fuit hic natus Vimaranis oppido Portugalliæ inter Durium & Minium, tribus leucis à Bracara Augusta, sicut Bracarensis cantat ecclesia. Hic elegans habuit ingenium in componendis versibus. D. Hieronymus huic sancto Pontifici fuit à libellis synodicis, atque in eremum reuersus, multas ad illum dedit epistolas, inter quas vnam singularem, cuius initium, Quoniam vetusto: inqua luculenter ostēdit, quanto pere Sedem Apostolicam venerabatur. Vide Breuiarium Eborense à Resendio nitori suo restitutum. 369

Tomus. 2.

Sunt qui S. Damasum anno trecentesimo septuagesimo primo Ponticatum summum iniisse scribant, sed illi Liberio subrogant Felicem, qui sedit anno vno, menses quatuor, dies duos. Verum hunc alij tanquam Arianum inter Pontifices non ponunt.

Eodem anno Athanaricus electus est in Regem Gothorum siue Getarum, à quo scriptores Hispanicarū rerum Gothorum Reges numerare incipiunt. Sed Rodericus Toletanus & Alfonsus Burgensis episcopus in hoc lapsi sunt, quod illius regnū ab anno trecentesimo quadragesimo tertio auspicantur, quū vel ipsis testibus sub Valente fuerit, nō Constantio. Rectius igitur S. Isidorus, qui dicit hunc regnare cœpisse æra. 407. anno quinto Valentis, in quo tribus tantum annis ab Eusebij supputatione discrepat, à qua vnico tantum anno differunt Chronica Regis Alfonsi Decimi, sicut & Lucas Tudensis. Hic Christianos crudelissime persequutus, plurimos barbarorum ob fidem interfectos, ad coronam martyrij sublimauit, quorum tamen plurimi in Romanorum solum non trepidi, velut ad hosteis, sed certi quèd ad fratres, pro CHRISTI confessione fugerunt. Paulus Orosius.

li. 7. c. 19.

Floruit Gregorius Beticus Eliberitanus episcopus vsque extremam senectutem, floruit, inquam, non solum doctrina & scriptis, sed etiam puritate vitæ, ac fidei Catholicæ, neque se vnquam Arianæ miscuit prauitati. D. Hieronymus & Seuerus. Hic est ille Gregorius beatus, quem Osius Cordubensis episcopus, episcopatu, quia ipsi communicare nollet, deturbare voluit, vt iam commemorauimus. 374

Eodem

UVA. BHSC. IyR_207_2

Eodem tempore sub Valentiniano Principe claruit in Hispania Aquilius Seuerus, de quo vide D. Hieronymum de Scriptoribus ecclesiasticis.

377 Corpus S. Firmini Pompelonensis ciuis & episcopi, reuelatum est Saluio Ambianensium episcopo decimo tertio die Ianuarij, quo die subito maximus calor factus est, & campi floruerunt, multisque miraculis hic dies insignis fuit. Ex Breuiario Pompelonensi.

Eodem anno secundum S. Isidorum, secundum vero historiam Tripartitam, cui Alfonsi Regis Chronica concinunt. 379. Gothi rebus inter Athanaricum & Frigidernum (alij Fridigernum appellant) diuisis, mutuis se vulneribus attriuerunt. Sed dum Athanaricus rerum potitus, à Valente fidei Catholicæ doctores postulat, Imperator Arianæ fautor hæreseos, missis sacerdotibus hæreticis, eadem illos imbuit impietate, qua nobilis illa Gothorum gens infecta fuit per ducentos tredecim annos, hoc est, vsque ad tempora Recaredi Regis Catholici, qui à beato Leandro veram fidem edoctus, in Toletana Synodo & publico Patrum concessu, omnem hæresin abiurauit, & se ac suos Catholicæ orthodoxæ mancipauit fidei. Ex Sancto Isidoro.

Sed quomodo Gothi in Arianam impietatem seducti sunt, quando hanc rem non satis accurate, atque aliqua ex parte, ne fideliter quidem, scriptores Hispani tradidere, non abs re fuerit explicatius paulo repetere. Gothi igitur à fide Catholica, quam profitebantur, Valentis Imperatoris & Eudoxij Arianorum episcopi solicitatione, in Arianam perfidiam lapsi sunt ad hunc modum. Quum transito Istro ciuili inter se bello conflictarentur in duas factiones diuisi, & Athanaricus Fridigernum vicisset: Fridigernus Romanorum, ad quos desciuit, ope rursus Athanaricum vicit. Pro quo beneficio Valenti gratificari cupiens, cum suis omnibus dogma religionis ipsius amplexus est. Hæc in historia Tripartita. Theodoritus vero dicit, quòd cum Gothi transgressi Istrum, pacem cum Valente fecissent: Eudoxius suggessit Imperatori, vt ei Gothi communicarent, quia communio vnius dogmatis firmiorem faceret pacem. Quod consilium quum Valenti placeret, exegit à Gothorum ducibus, vt dogmatum quoque concordiam retinerent. Illi vero negarunt se paternam posse mutare doctrinam. Tum Eudoxius Vlphilam Gothorum episcopum verbis pecuniisque flectens, effecit, vt Barbari communionem amplecterentur Imperatoris, dicens certamen esse verborum, non differentiam dogmatum. Huius Vlphilæ magna erat apud Gothos autoritas & irrefragabilis, qui literas Gothicas inuenit, ac diuinas scripturas in vernaculam illorum linguam conuertit, D. Isidorus Gulphilam appellat, Hispanæ historiæ vicioſe Gudillam nominant.

li. 8. c. 1. *Ibidē, & hist. eccle. li. 4. c. vl.*

UVA. BHSC. IyR_207_2

Valens Imperator instinctu dæmonis Necromantiam fecit, vt sciret de successu imperij, cui dæmon quatuor literas demonstrauit, Th. E. O. D. dicens hoc nomen post Valentem Imperij culmen accepturum. Vnde Imperator zelo ductus peremit multos, quos tyrannidem ambire iudicauit. Occidebantur itaque Theodori, Theodoti, Theoduli, & quicunque has literas in capite sui nominis habuissent: inter quos etiam Theodosius quidam vir fortis ex Hispania prouincia genus ducens, occisus est. Hi-
lib. 7. c. 35 storia Tripartita.

Hic est Comes Theodosius Theodosij Imperatoris pater, qui contra Firmum res nouas in Africa moliẽtem, & regnum vsurpantem cum exercitu missus, Mauros multis præliis fregit, ipsum Firmum coëgit ad mortem, & totá cum Mauritania Africam ad Imperatoris reduxit obsequiũ. Postea verò inuidia & calumnia quorundam (ea nimirum, quam diximus) iussus apud Carthaginem interfici, baptizari voluit in remissionem peccatorũ. At postquam sacramentum CHRISTI, quod quærierat, adsecutus est, post glorioſam seculi vitam, etiam de vita æterna se-
li. 7. c. 19 curus, percussori iugulum vltro præbuit. Paulus Orosius.

Hoc anno secundum D. Hieronymum, secundum S. Isidorum, trecentesimo septuagesimo octauo, nimirum æra. 416. Gothi alios suis sedibus deturbare soliti, ab Hunnis pelluntur, quorum vim dum ferre nequeunt, transito Danubio Valenti Imperatori se dedentes, Thraciam habitandam accipiunt, sed seruitutis impatientes mox rebellant, ac Valentem bello superatum & iaculo vulneratum, in villula quadam, quò confugerat, suppositio igni succendunt. Itaque iusto Dei iudicio ipsi eum viuum incenderunt, qui propter eum etiam mortui vitio erroris arsuri sunt. Sanctus Isidorus, & Orosius. Sed Orosius dicit hoc decimo tertio anno Imperij Valentis factum, hoc est, anno Domini. 380. nimirum anno ab Vrbe condita. 1132. Sic enim omnino legendum, non. 1122. vt erat in libro, quo ego vsus sum. Cum Orosio consentit Tudensis. 381

Decio Ausonio Gallo & Olybrio Coss. Gratianus Augustus, quum afflictum & prope collapsum Reipublicæ statum videret, eadem prouisione, qua quondam legerat Nerua Hispanum virum Traianum, per quem Respublica reparata est: legit & ipse, atque Orienti præfecit Theodosium virum Hispanum ex prouincia Betica. Qui afflictam Rempublicam ira Dei, reparandam eiusdem misericordia ratus, CHRISTI fretus auxilio, Alanos, Hunnos, & Gothos formidatos maioribus, etiam Alexandro illi Magno populos, multis magnisque præliis
Ibidem. vicit ac fudit. Paulus Orosius. Hoc loco in Prospero Aquitanico mendose legitur, Musonio & Olybrio Consulibus, pro Ausonio 382

in ipso

UVA. BHSC. IyR_207_2

in ipso statim Chronici sui principio.

Hic Theodosius tam propter parentum nobilitatem, quàm propter fortitudinem propriam nominatissimus habebatur, & propter hanc causam inuidia parium iudicum fatigatus in Hispania morabatur, vbi & ortus fuerat & nutritus. Vnde illum euocatum Imperator Magistrum militum fecit, & cum exercitu ad Barbaros misit, in quibus ille tãtam stragẽ ædidit, vt Imperator, nisi missis, qui res actas inspicerent, credere nõ potuerit. Huic per somnium visus S. Melitius Antiochenus præsul Chlamydem dare Imperialem, & corona caput ornare. Histo. tripartita. li. 9. c. 4.

De sanctitate & admirandis virtutibus Placillæ vxoris huius Theodosij vide Historiam tripartitam eodem libro. cap. 30. & 31.

Hoc tempore S. Paulinus in Hispaniam se contulit ex Italia, vitam monasticam professurus, vt quietius religioni vacare posset, fuit hic poëta non illepidus, & Romæ magnis perfunctus honoribus, vt ex Ausonio patet, cuius extant ad Paulinum epistolæ, & Paulini ad Ausonium. Hunc ego non leuibus coniecturis adducor, vt credam fuisse Paulinum illum Nolanæ ciuitatis episcopum, ad quem extat D. Hieronymi epistola de institutione Monachi, tametsi, Petrus Crinitus diuersum sentiat, nõ dissimulans interim alios in hac esse opinione. Gregorius Gyraldus Burdigalensem fuisse dicit, & Pontium Paulinum appellat, atque opinionem Criniti sequitur, præterea dicit, quod Christianus factus, Diuo Augustino atque Ambrosio multum vsus est, quodque ab iis Barcinonem in Hispaniam missus, sacris initiatus est, quod magis opinionem meam auget.

Eodem anno Priscillianus Abulensis in Hispania episcopus ex Manichæorum & Gnosticorum dogmate hæresin nominis sui condidit. Prosper Aquitanicus, qui hoc loco in libris vulgo impressis mire deprauatus est. Sic enim legitur. Priscianus episcopus de Gallatia, qui locus ex Alcobacensi codice sic restituendus est. Priscillianus episcopus de Gallecia. Ná quod Priscillianus, non Priscianus legendum sit, ex D. Augustino patet ad Quoduultdeum, vnde Prosperi verba desumpta sunt. Nam quãuis Abula, cuius episcopus Priscillanus fuit, in Gallecia nõ sit, fieri tamen potest, vt Galleciam patriam habuerit. Certe quod Hispanus fuerit, non Galata, ex D. Hieronymo in epistola ad Cteliphontem contra Pelagium ac D. Augustino patet. Idem affirmat clarissime D. Isidorus in etymologiis. Abylæ vero fuit episcopus, nõ eius, quæ est Phœnices in Syria, vt in scholiis suis annotauit Erasmus: sed eius, quæ est in Hispania. Nam si vel in Gallatia, vt mendose legitur in Prospero, vel in Syria, vt inquit Erasmus, fuisset episcopus: ad Orientalem, non Occidẽtalem pertinuisset ecclesiam, & in Constantinopolitano. 180. Patrum concilio, quod tunc celebratum est, non Burdegalensi condemnatus fuisset. lib. 8. c. 5.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Theodosius Thessalonicæ grauiter ægrotans à Basilio eiusdem ciuitatis episcopo baptismum suscepit. Prosper Aquitanicus.

383 Hoc anno secundum Prosperum Aquitanicum, secundum Isidorum anno trecentesimo octogesimo primo, nempe Aera quadringentesima decima nona, hoc tamen vtrique cum Luca Tudensi conuenit, quòd anno Theodosij tertio, Athanaricus Gothorum Rex, icto cum Romanis fœdere, Constantinopolin ad Theodosium Imperatorem profectus, decimo quinto die quàm ab eo fuisset honorifice susceptus, obiit. Gothi Imperatoris benignitate ac virtutibus allecti, illius se tradiderunt imperio. Isidorus & Paulus Orosius.

386 Anno Theodosij quarto, Gothi indignum genere suo rati, parere Romanis, quorum sæpe vires bello fregissent, abiecto ingo Alaricum Regem creant. Isidorus ac Tudensis dicunt æra quadringentesima vigesima factum, hoc est, anno trecentesimo octogesimo secundo. Rodericus Archiepiscopus Toletanus, & illum sequuti Alfonsus Carthaginensis & Didacus Valera dicunt Gothos Romanis sine duce proprio paruisse viginti sex, aut viginti octo annos. Sigebertus Gemblacensis & Chronica Regis Alfonsi, quòd quatuordecim, in quo Iordanem sequuti sunt. Lucas Tudensis, quòd septem. Sed in hoc autore numerus æræ ita mendosus est, vt in argumentum trahi non possit. Ego Isidorum sequor, apud quem numerus annorũ Alarici, Prosperi, calculo Probe respondet. Hanc annorum differentiam ex eo natam arbitror, quod Rodericus Toletanus cõtra fidem historiæ Athanarici regnum anno trecentesimo quadragesimo tertio, hoc est, æra trecentesima octogesima prima cœpisse scribit, vt iam dictum est.

387 Damasus Papa migrauit ex hoc seculo, sedit in Cathedra Petri octodecim annos, menseis duos, dies decem. Petrus Antonius Beuter Tarraconensem fuisse dicit, Marinæus Siculus Madritio ciuem adscribit: sed multæ, vt diximus, Hispaniæ ecclesiæ Vimaranensem fuisse affirmant.

Damaso succesit Siricius, cuius extat ad Himerium Tarraconensem episcopum epistola decretalis, Apostolica doctrina & autoritate plena, quam iussit Carthaginensibus, Lusitanis, Beticis & aliis finitimis episcopis transmitti. Ea extat in priore Conciliorum tomo. In Prospero pro Siricius, mendose legitur Vrsinus.

388 Priscillianus hæreticus, cum in synodo Burdegalensi se damnandum intelligeret, ad Imperatorem seu potius tyrannum Maximum prouocauit, auditusque Treueris ab Euodio præfecto prætorio, à Maximo gladio addictus est cum aliquot sectatoribus, atque inter eos Matroniano (La-

tronia

UVA. BHSC. IyR_207_2

tronianum alij vocant) Hiſpano, viro erudito, & in opere metrico veteribus comparando. Ex Proſpero Aquitanico & D. Hieronymo. Hos duos Priſcillianum dico & Matronianum, Petrus de Natalibus etiam in ſanctorum Martyrum (ſi diis placet) catalogum cooptauit, & quod indignius eſt, D. Hieronymi autoritate ſomnium ſuum voluit confirmare, quum ex D. Hieronymo conſtet impudentiſsimos fuiſſe hæreticos atque etiam ſpurciſsimos.

Eodē tēpore floruit Ithacius Hiſpaniarū epiſcopus, cuius etiā in Priſcilliano meminit D. Hieronymus. Is librum ſub apologetici ſpecie ædidit, in quo deteſtanda Priſcilliani dogmata & maleficiorum arteis & libidinū probra demonſtrauit. Idem cum Vrſatio ob mortē Priſcilliani, quē accuſauerant, eccleſiæ communione priuatus, exilio condemnatus fuit atque ibi diem ſuum obiit. S. Iſidorus. Sigebertus Gemblacenſis dicit propterea communione priuatos, quod epiſcopi nefas eſſe ducerent, cuiuſcunque modi hominem epiſcoporum accuſatione necari.

Hunc Ithacium Ioannes Tritemius eundem eſſe aſſerit cum Idacio Hiſpaniarum epiſcopo, qui Chronicon ſcripſit à primo Theodoſij Conſulatu, vſque ad annum quadringenteſimum nonageſimum, ſed fallitur. Siquidem Idacius in Chronico ſuo teſtatur ſe anno demum Honorij decimo, hoc eſt, anno Domini plus minus quadringenteſimo decimo ſeptimo, ad Deum eſſe conuerſum.

Eraſmus apud D. Hieronymum in Priſcilliano pro Vrſatio legit Hylatium, ſed (pace tanti viri dixerim) hac in parte illi non aſſentior. Nam ſanctus Iſidorus, Sigebertus Gemblacēſis, & Hermannus Contractus dicunt Vrſatium cum Ithacio ob accuſationem Priſcilliani communione eccleſiæ priuatum, & exilio multatum, apud quos, ſi vllum fuiſſet in vocabulo mendum, non eſſet tanta lectionis concordia.

Eadem tempeſtate Tiberianus Beticus, quum à ſuſpitione Priſcillianæ ſe purgaſſet hæreſeos: tandem poſt cædem Priſcilliani & ſociorum, tœdio victus exilij, mutauit propoſitum, & canis reuerſus ad vomitum, filiam virginem Deo dicatam nuptui tradidit, vt autor eſt. D. Hieronymus, qui non minus vere quàm pie tribuit impietati, quòd quidam hoc tempore (prò dolor) nullo exemplo, nulla autoritate, ſed ſola impietate huius quoque dementiæ ſuggeſtrice pietatem mentiuntur. *Ibidem.*

Sed vnum tantum hæreſiarcham, & paucos aliquot illius ſectatores in Hiſpania eſt inuenire: nunc videamus, qui floruerint id temporis in eadem, viri vere catholici.

Lucinius Beticus vir nobilis ac pius, qui D. Hieronymi ſodalitium ſuis opibus iuuit, quique ſex notariis ſeu librariis ſcriptoribus Bethlehē miſsis, omnia D. Hieronymi opera deſcribi ſibi curauit. Cuius extat.

D. Hiero

UVA. BHSC. IyR_207_2

D. Hieronymi epitaphium ad Theodoram vxorem, sed quæ ab illo sororis habita sit loco.

Abigaus presbyter, quem de cæcitate consolatur D. Hieronymus.

Abundius Auitus presbyter, qui epistolam Luciani viri sancti de reuelatione corporis S. Stephani ad omneis ecclesias missam, latino sermone transtulit. Gennadius. Ad hunc quoque scripsit D. Hieronymus. Imo vero duos Auitos ciues suos, eodem tempore viros eruditos ponit Paulus Orosius in epistola ad D. Augustinum de errore Priscillianistarum & Origenistarum.

Olimpus Hispanus episcopus, qui scripsit aduersus eos, qui naturam & non arbitrium in culpam vocabant. Gennadius.

Audentius episcopus magnus & strenuus aduersus omnes hæreticos fidei propugnator, scripsit aduersus Manichæos, Sabellianos & Arianos & præcipue contra Photinianos. Gennadius. Hunc ego ex diuo Alfonso colligo episcopum fuisse Toletanum, numero octauum, vnde id coniiciam, paulo post in primo concilio Toletano latius explicabo.

Vigilantius natione Gallus, patria, vt ex D. Hieronymo Colligitur, Pompelonensis, Barcinonensis parrochiæ presbyter, in sanctorum martyrum reliquias, & sacerdotum castitatem furiose debacchari cœpit. Cuius deliramentis ac venenatis dictis D. Hieronymus Riparij ac Desiderij Hispanorum presbyterorum rogatu, magno zelo & feruore fidei respõdit. Quæ epistola non mediocre dabit antidotum, aduersus quorũdam nostri temporis in sanctos Dei seruos blasphemias, in quibus Vigilãtius, aut illo antiquior Eunomius, velut alter Euphorbus, renatus videtur. Quasi vero D. Basilius, Gregorius Naziãzenus, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, Prudẽtius, Gregorius & alij eiusdẽ ordinis, qui reliquias sanctorum maximo cultu venerãdas esse, non minus exẽplo quàm scriptis testati sunt, imo vniuersa hactenus ecclesia diuino destituta præsidio deliraverit: ipsi soli, si diis placet, nunc tandem acceperint spiritum sapientiæ & intellectus. Sed nihil mirum in seruos Dei contumelioſos esse, quum in Dominum ipsum & sanctissimam ipsius sponsam ecclesiam nihilo modestius sese gesserint. Vigilantij meminit & Gennadius.

Ad hunc vsque annum D. Hieronymus prosequutus est opus suum de scriptoribus ecclesiasticis, nimirum vsque ad annum Theodosij decimum quartũ, vt ipse testatur, & etiam Sigebertus Gemblacensis. Quod opus dedicauit Dextro Barcinonensi, Præfecto prætorij Principis Theodosij, & Paciani Barcinonensis episcopi, de quo superius loquuti sumus, filio, vt ait Raphaël Volaterranus. Hieronymus huius Dextri meminit in eodem opere, & ait omnimodam scripsisse historiam, sed nihil addit, vnde constet eundem esse, cui opus dedicatum est. 344

Eodem

UVA. BHSC. IyR_207_2

Eodem tempore Prudentius Poëta Lyricus in Hiſpania claruit, & in Repub. Romana, variis perfunctus honoribus, mundanarum rerum pertœſus, totum ſe ad ſcribendas vario carmine res eccleſiaſticas contulit. Quem tanti fecit eccleſia, vt aliquot illius hymnos in diuinis officiis cantari ſanxerit.

395 Theodoſius Honorium filium natu minorem, in eodem loco, quo Arcadium prius, Cæſarem creat. Proſper Aquitanicus.
Nam poſtea quàm imperium conſorteis habere cœpit, ſenior Auguſti retento nomine, ad conſortium allecto Cæſaris nomen tribuebat, qui tamen Auguſtali maieſtati, vt ſuperiori deferret, erantque Cæſares, quaſi deſignati Auguſti, vt noſtra tempeſtate electi Reges Romanorum, quemadmodum luculenter, & erudite præter alios annotauit. L. Andreas Reſendius in ſcholiis ſuis in Vincentium Leuitam & martyrem, cuius paſsionem & tranſlationem duplicem carmine, vt diximus, heroico celebrauit.

397 Theodoſius poſt multas & eas inſignes Deo duce aduerſus varios tyrannos victorias, de quibus vide Paulum Oroſium: poſt pœnitentiam Theſſalonicenſis crudelitatis Mediolani ſub Diuo Ambroſio, vt vere catholicum Principem decebat, actam, de qua conſule D. Auguſtinum: quum iam ſeptendecim regnaſſet annos, vt ait Iornandes, moritur Mediolani. Hunc Iornandes dicit Theſſalonicæ ab Anatholio Sancto epiſcopo baptizatum, admodum eccleſiæ religioſum enituiſſe propagatorem, Reipublicæque defenſorem eximium. Corpus defuncti Conſtantinopolim allatum, ibique ſepultum. *De regno & temp. ſucceſſ.*

Arcadius & Honorius imperare cœperunt: Hic in Occidente, ille in Oriente. Fuerunt hi quidem, vt autor eſt Claudianus, in Hiſpania nati, ſed foris educati.

398 Paulus Oroſius Hiſpanus, Diui Auguſtini diſcipulus & elogio Diui Hieronymi commendatus, hoc tempore claruit, qui ſcripſit aduerſus calumniatores Chriſtiani nominis, qui dicebant defectum Reipub. Romanæ CHRISTI doctrina inuectum, libros ſeptem hortatu D. Auguſtini, in quibus totius penè mundi temporis calamitates & miſerias ac bellorũ inquietudines replicans, oſtẽdit magis Chriſtianæ obſeruãtiæ eſſe, quod contra meritum ſuum res Romana adhuc duraret, & pace cultura dei pacatum retineret imperiũm. Gennadius. Proſequutus eſt vero hanc hiſtoriam, ab initio mundi vſque ad tempora Vualiæ Gothorum Regis.

Fuit autem Paulus Oroſius non Cordubenſis, vt opinãtur quidam, ſed potius Tarraconenſis, vt ait Raphaël Volaterranus, & ex ipſius

hiſtoria

UVA. BHSC. IyR_207_2

historia colligere licet, vbi loquitur de Germanorum in Hispaniam sub Gallieno irruptione. De Orosio scribit adhunc modum Beatus Augustinus ad D. Hieronymum. Venit ad me religiosus iuuenis, catholica fide frater, ætate filius, honore compresbyter, noster Orosius, vigil ingenio, paratus eloquio, flagrãs studio, vtile vas in domo dñi esse desiderãs.

Hic Orosius à Beato Augustino ad Diuũ Hieronymum missus pro discenda animæ ratione, rediens reliquias Beati Stephani primi martyris tunc nuper inuentas, primus intulit Occidenti. Gennadius.

Gothi in Alaricum & Ragadaisum diuisi, mutuis sese lacerãt cædibus, sed postea in Romanorum excidium conspirantes, deprædari Italiam cõmuni consilio instituunt. S. Isidorus, & Lucas Tudensis. Sed addit S. Isidorus: quòd anno Arcadij & Honorij quarto, atque ita conspiratio ista in annum quadringentesimum incidit. 399 400

Arcadius & Honorius, ne non per omnia religiosissimo patri similes essent, per totum mundum, quà Romanum patebat imperium, idolorũ templa dirui ac solo adæquari præceperunt. Sigebertus. 401

Tempore Arcadij & Honorij Flauio Stilicone Consule, celebratum est Toleti primum concilium a. 19. episcopis, præsidente Patrono episcopo, contra hæresin Priscilliani, in quo constitutum est, vt sacerdotes Hispaniæ viuerẽt in perpetuo cœlibatu. De cuius Cõcilij capite. 21. (quoniã scrupulus iste monetur in priore tomo Cõciliorũ Coloniæ impressorũ) hoc mihi videtur, non esse propriũ huius cõcilij, sed ab aliquo huius cõcilij actis assutũ, propterea quod idẽ tractaret argumẽtũ. Quod patet, quia concilium illud, vnde hoc caput translatum est, Leonis Papæ iussu, quadraginta plus minus post annis per S. Turibium Asturicensem episcopum celebratum est, cuius episcopi nomen inter episcopos huius Toletanæ synodi nõ adscribitur, cũ tamen ipsius in illo concilio iussu Leonis celebrato, præcipua fuerit autoritas, vt ex epistola decretali Leonis Papæ constat, quæ in priore extat Conciliorum tomo. 402

Inter episcopos, qui subscripserunt huic concilio, nominãtur Asturius, quem ego Toletanum fuisse præsulem arbitror, cui reliquiæ sanctorum martyrum Iusti & Pastoris reuelatæ diuinitus fuerũt. Sed præstat ipsius S. Alfonsi de eo verba recensere, ex quibus hanc concepi opinionem. Dicit igitur ad hunc modum. Asturius post Audentium in Toletana vrbe sedis metropolis prouinciæ Carthaginis Pontifex successor, vir egregius adsignans opera virtutum plus exemplo viuendi, quàm calamo scribentis. Hic et sacerdotio beatus & miraculo dignus. Quia quibus iungeretur in cœlo, eorum terreno reperire membra meruit in sepulchro. Nam cum sedis suæ sacerdotio fungeretur, diuina dicitur reuelatione cõmonitus, Complutenſi sepultos municipio, quod ab vrbe eius ferme sex

agesimo

UVA. BHSC. IyR_207_2

ageſimo miliario ſitum eſt, Dei martyres perſcrutari. Qui concitus ad currens, quos et tellus aggeris & obliuio temporis preſſerat, in lucem & gloriam terrenæ cognitionis prouehendos inuenit. Quibus repertis redire ad ſedem renuens, ſeruitute ſimul & aſsiduitate ſanctis innexus, diem clauſit extremum. Cuius tamen ſedem donec vixit, nemo adiit, Inde, vt antiquitas fert, in Toleto ſacerdos nonus, & in Compluto agnoſcitur primus. Hactenus S. Alfonſus, ex cuius verbis, præter alias coniecturas, quas breuitatis cauſa miſſas facio, colligo & Audentium, cuius ſuperius meminimus, Toletanum fuiſſe pontificem, & hunc Aſturium, de quo loquitur S. Alfonſus, huic primo Toletano interfuiſſe concilio. Ego quid ſentiam, expoſui, paratus cedere, ſi quis certius aliquid attulerit.

Hoc cõcilium Toletanũ alij anno quadringenteſimo ſeptimo ponũt. Ratio diuerſitatis ex ipſius concilij titulo naſcitur. Scribitur enim celebratum Stilicone Cõſule, ſed nõ declaratur, vtrum fuerit priore an poſteriore conſulatu. Bis enim Conſul fuit, anno quadringẽteſimo ſecundo & quadringenteſimo ſeptimo, vt ex Proſpero Aquitanico & Aurelio Caſſiodoro conſtat.

407 Anno Arcadij & Honorij decimo, Ragadaiſus Gothorum Rex, genere Scytha, cultũ idololatra, cum ducentis armatorum milibus Italiam populabundus ingreditur, ſpondens ſe Chriſtianorum ſanguine dijs ſuis litaturum, ſi victoriam illi concederent. Sed exercitus eius in Fæſulanorum mõtium verticibus intercluſus à Stilicone Romanorum duce & Conſule, fame magis quàm ferro conſumptus eſt, ipſe demum Ragadaiſus captus & interfectus. S. Iſidorus.

Tanta multitudo captiuorum Gothorum fuiſſe dicitur, vt viliſſimarum pecudum modo, ſingulis aureis paſsim greges hominum venderentur. Paulus Oroſius, qui hanc Gothorum cladem copioſius deſcribit. li. 7. c. 26.

Huius Regis in Italiam cum tam numeroſis copiis aduentus magno timore Romam concuſsit, & concurſum excitauit Paganorum clamitantium, hoſtem eſſe cum virium copia, tum maxime deorum præſidio vincendum: potentem autem vrbem ideo deſtitutam & mature perituram, quia Deos & ſacra perdiderit, magnis querelis vbique agebatur, & continuo de repetendis ſacris celebrandiſque tractabatur. Quorum vt blaphemiam reprimerent, D. Auguſtinus doctiſsimos illos & omni pietate refertiſsimos de ciuitate Dei libros conſcripſit, & Oroſius Hormeſtam ſuum. Ex Paulo Oroſio & Sigeberto, Ibidem.

410 Vandali, Alani, Sueui, relictis Galliis, quas per annos aliquot miſere

UVA. BHSC. IyR_207_2

sere depopulati fuerant, Hispanias inuadunt, biennio ante Romam duce Alarico Gothorum rege captam, teste Paulo Orosio, quem hac in parte sequor, quippe Hispanum autorem, & qui testis huius rei fuit oculatus. Prosper Aquitanicus & Cassiodorus, sequenti anno Hispaniam à Vandalis occupatam scribunt, nempe anno Honorij secundo. Idem dicunt Seuerus & Idacius, sed addunt, quod æra quadringentesima quadragesima septima, hoc est, anno Domini quadringentesimo nono, & dicit Idacius, quòd quarto idus Octobris: D. Isidorus, quòd æra quadringentesima quadragesima sexta, hoc est, anno Domini quadringentesimo septimo. Idem dicit alio in loco, quod Honorij anno decimo quinto, sed hoc intelligendum est de iis annis, quibus Honorius cum Arcadio fratre imperauit, qui est secundus annus Honorij cum Theodosio Arcadij filio, atq; ita cum Prospero Aquitanico & Cassiodoro cõcordat.

In historia Goth.

Imperabat tum Vandalis (Vandilos appellat Procopius) Gundericus, Sueuis Hermericus, Alanis Resplandianus.

lib. 3. de bel. Vandi

Procopius ait primum Vandilorum in Hispania regem Gogidiscum appellatum, & addit eos cum Honorio Imp. conuenisse, vt sedes in Hispania haberent, minime tamen cæteris habitatoribus nocentes, neque præscriptionis iure vti vllo vnquam tempore possent. Quem Procopius appellat Gogidiscum, Nicephorus vocat Modigisclum, & eum ait in Hispania mortuum.

Honorius Alarico Gothorum rege pro pace optima, & quibuscunq; sedibus suppliciter ac (vt ait Orosius) simpliciter orant iinito cum Senatu consilio, vt Gothos Italia expelleret, Gallias Hispaniasque, quas iam penè perdiderat, concedit. 412

Qua donatione sacro oraculo cõfirmata, quũ ad concessas sibi Gallias Alaricus proficisceretur, Stilico, qui filio suo Eucherico Christianæ fidei infestissimo hosti captans imperium, res Romanas quàm maxime turbare studebat, die sancto paschæ in Gothos necopinantes ex insidiis Saulo Hebræo duce irruit, ac primo impetu victor, postea à Gothis turpiter victus est in Alpibus Cocciis, Ex Procopio & Sigeberto.

Proinde Alaricus hac perfidia exasperatus ac vindictæ cupidus Italiam repetit, Romam obsessam magno impetu capit Calendis Aprilis, ac deprædatus vrbem, omnia ferro ac flammis miscet. Sacris tamen locis, & iis, qui ad ea confugerant, vim belli abstinet, & si quid ex locis sacris ab aliquo sciret asportatum, magna cum reuerentia iubet restitui, testatus se cum Romanis bellum gerere, non cum Sanctis & Apostolis Dei, vnde & multi pagani Christianis se miscentes, Christiani nominis prætextu salutem sibi pepererunt. Hæc omnia latissime simul & elegantissime describit Orosius. Sed liber, quo ego sum vsus mendosus est. Ait enim

irruptio

UVA. BHSC. IyR_207_2

irruptionem vrbis ab Alarico factam anno ab vrbe condita. 1174. cum legendum sit. 1164. vt constet ratio temporis, quemadmodum etiam legitur in codice manu scripto & libris emẽdatius impressis, quod obiter admonitum volui, & ita habet Beda, sed addit quòd nono Calendas Septembris, quod opinor errore librariorum factum.

Alaricus triduum vrbis direptioni immoratus Roma discessit, & per Campaniam ac Lucaniam simili clade peracta, in Africam cum opibus totius Italiæ nauigás, facto naufragio in Siciliá rursus eiectus, paucis post diebus Cósentiæ rebus excesit humanis. Ex Iornade & Sigeberto.

Regnauit secundum aliquos. xxvj. annis, secundum Beatum Isidorum. xxviij. sepultus à Gothis superbo monumento in auleo fluuij Barentini prope eandem ciuitatem, quem fluuium hac de causa deriuauerunt, aquis denuo in locum suum reductis, sed ne locus aliquando posset cognosci, fossores omnes ad vnum interemerunt. Iornandes. *In lib. rerũ Gothi.*

413 Gothi Athaulphum Alarici consanguineum, & forma ac mente conspicuum, Regem creant. Qui susceptо regno Romam reuersus, si quid remanserat, more locustarum abrasit, nec tantum priuatis diuitiis Romam spoliauit, sed etiam publicis, Imperatore Honorio resistere non valente. Iornandes. *Ibidem.*

Hic in animo habuit, obliterato nomine Romano, solum omne Romanum Gothorum imperium facere, & Romam Gothiam appellare. Verum multa experientia doctus, Gothos propter effrenatam barbariẽ legibus parere nullo modo posse, sine quibus nulla Respublica cõstare potest, gloriam potius ex restituendo in integrum augendóque Romano nomine quæsiuit, vt haberetur Romanæ restitutionis autor, qui non potuit esse immutator. Paulus Orosius *li. 7. c. vl.*

Eodem anno Gogidiscum, quo Rege Vandali Hispaniam ingressi sunt, autore Procopio, mortuum, & ei Gundericum substitutum scribit Sigebertus Abbas, quamuis apud illum Modigisclus pro Gogidiscus, de quo nomine iam diximus, legitur. D. Isidorus præcedenti anno ponit, Chronica Hispana sequenti.

Hoc quoque anno Constantinus tyrannus per Constantium Comitem Honorij Imperatoris ducem, apud Arelatum occiditur.

Hic Constantinus, apud Britannias occiso Gratiano tyranno, ex infima militia, sola specie nominis, sine merito virtutis electus, continuo in Gallias transiit, vnde iudices in Hispanias misit, quos prouinciæ obedienter accepissent, Didymus & Verianianus (Seuerianum alij appellant) fratres nobiles ac locupletes patriam suam propriis impensis & clientelis tueri, & iusto Imperatori conseruare aduersus tyrannos conati sunt, atque Pyrenæi claustris occupatis, eos Hispania prohibere. Aduersus hos Constantinus tyrannus filium suum Constantem

ex mo-

UVA. BHSC. IyR_207_2

ex monacho Cæsarem factum cum barbaris quibusdam militibus, qui Honoriaci dicebantur, in Hispanias misit. Hinc, vt ait Orosius, apud Hispanias prima mali labes. Nam barbari milites, occisis fratribus iam dictis, occupatis Pyrenæi claustris, in precium victoriæ prædandi licentiam consequuti, illecti præda & abundantia regionis, quo magis impunitum scelus foret, atque ipsis plus liceret, prodita Pyrenæi custodia, quæ ipsis erat commissa, barbaras gentes, quæ per Gallias vagabantur, Hispaniis immittunt, séque ipsis adiungunt. Atque ita Vandali, Alani, & cæteri barbari, sicut superius diximus, in Hispaniam venere. Ex Orosio. li. 7. c. 28.

Antonius Sabellicus affirmat, fratres illos Didymum & Seuerianum Palentinos fuisse, ac proinde Palentinos primos omnium hostiliter fuisse captos & afflictos, Toletum frustra tentatum, Olisiponenses auro pacem redemisse.

Hunc Constantem Geruntius comes suus apud Viennam Galliæ occidit. Idem. Cum ex Hispania reuertisset, vt ait Paulus Aemylius. cap. seque.

Maximo tyrano in Hispania regnum ablatũ, sed vita concessa, eò quod modestia humilitatis affectati imperij inuidiã non merebatur. Prosper. 414

Eodem anno Athaulphus Gothorum Rex, Placidiam Theodosij Magni filiam, & Honorij sororem, quam Gothi Romæ ceperant, in Foro Iulij ciuitate Aemyliæ matrimonio sibi iunxit, ex qua nullam prolem sustulit, & relicta Italia in Gallias transit. S. Isidorus & Iornandes.

Hispania per biennium Barbarorum gladio ac direptionibus, fame, peste, morsibus bestiarum grauiter vexata. Sigebertus post Orosium.

Barbaræ gentes post graues rerum atque hominum vastationes, & magnos cruentosque discursus, habita sorte, Hispaniarum possessionem inter se distribuunt. Alani Carthaginensem prouinciam & Lusitaniam sortiuntur: Pars Vandalorum, qui Silingi dicebantur, Beticam insedere. Reliqui vero Vandali cum Sueuis Galleciam occupauere. Partim ex Orosio, partim ex Seuero, qui dicit hæc contigisse biennio post captam Romam. Sola Celtiberia mansit in fide & potestate Romanorum, defendente & obtinente Constantio Patritio. Chronica Regis Alfonsi. 415

Resplandiano Alanorum Regi defuncto succesit Atax. Chro. Hisp.

Hoc anno secundum Gregorium Holoandrum, secundum alios anno 413. Innocentius Papa epistolam scripsit ad episcopos in Toletana Synodo congregatos. Cuius concilij in libris conciliorum nulla fit mentio, vnde constat plura Toleti celebrata concilia, quàm quæ vulgo extant, & numerum, qui in libris Conciliorum reperitur, intelligendum de iis, quæ sunt diuulgata, non de celebratis. Neque quisquam hanc epistolam tempore primi concilij Toletani scriptam credat. Nam nihil in eo constitutum est eorum, quæ hac epistola Decretali præscribuntur. 416

Athaulphus

UVA. BHSC. IyR_207_2

Athaulphus Rex, qui Placidiæ vxoris probatæ religionis fœminæ consiliis delinitus, Honorio vt leuiro deferens, relicta illi Italia, in Gallias se contulerat: misertus calamitatis Hispanorum, quam à barbaris nationibus patiebantur, in Hispaniam obuiam tantis malis iturus profectus, Barcinone à suis inter familiareis fabulas est interfectus. Iornandes & Orosius. Sed Iornandes addit illum tertio anno, postquam Gallias Hispaniasque domuisset occubuisse, ilio perforato gladio Vernulfi, de cuius solitus erat ridere statura.

Idacius scribit Athaulphum Narbone Placidiam vxorem duxisse, & inde à Constantio Patritio pulsum, Hispanias petiisse.

Petrus Antonius Beuter autor est, illum Barcinone cum sex filiis, quos ex alia ante Placidiam coniuge susceperat, occisum, & monumento eius hoc inscultum Epitahium.

BELLIPOTENS VALIDA NATVS DE GENTE GOTHORVM
HIC CVM SEX NATIS REX ATHAOLPHE IACES.
AVSVS ES HISPANAS PRIMVS DESCENDERE IN ORAS
QVEM COMITABANTVR MILIA MVLTA VIRVM.
GENS TVA TVNC DEMVM NATOS ETTE INVIDIOSA PEREMIT
QVEM POST AMPLEXA EST BARCINO MAGNA GEMENS.

Sed quintus versus claudicat, forte supereſt demum, quod obiter admonendum duxi.

Athaulpho succesit Segericus (D. Isidorus Siericum appellat, nisi mendosus sit liber) qui cum itidē iudicio Dei ad pacem pronus esset, suorum fraude peremptus, mox vitam cum regno reliquit. Orosius & Iornandes apud quem opinor corrupte Regericum pro Segericum legi. *de reb. Gotho.*

Athaulphus regnauit annos sex.

Segericum Rodericus Toletanus & illum sequutus Alfonsus Carthaginensis vno anno regnasse scribunt. Sed Paulus Orosius, Iornandes, S. Isidorus, mox vt regnare cœpit, occisum affirmant. Sigebertus Abbas Toletano subscribit. Prosper Aquitanicus & Seuerus Segericū hunc inter Vesogothorum reges non ponunt, propter breuitatem temporis, quia videtur regnum iniisse, non possedisse. Quapropter Vualliam Athaulpho subrogant. Sed Prosper Aquitanicus hoc loco mire depraua tus est, hoc pacto restituendus ex Alcobacensi codice antiquo.

Athaulphus Gothorum Rex à quodam suorum vulneratus interiit, regnumq; eius Vuallia, peréptis, qui idem cupere intelligebantur, inuasit.

Sequenti quoque annotatione in eodem, quanquam pro quamque, & Gallia pro Vuallia mendose legitur.

UVA. BHSC. IyR_207_2

in fine.

Vuallia Rex à Gothis ad hoc creatus est, vt pacem cum Romanis infringeret, ad hoc ordinatus à Deo, vt pacem cõfirmaret. Paulus Orosius. 418

Hunc viginti duos regnasse annos, testes sunt Hispanorum Annales vernaculo sermone conscripti iussu Regis Alfonsi, atque ita esse, facile ex Prospero Aquitanico ac Paulo Orosio colligitur. Quanquam Archiepiscopus Toletanus, & illum per omnia imitatus Burgensis, tres tantum annos regnasse, scribant, quos ego S. Isidori parum emendatis exemplaribus deceptos arbitror, apud quem idem legitur, sed non dubium quin mendose, idque ex Luca Tudensi satis constat, qui S. Isidori vestigiis ita inhæret, vt eadem ferme verba referat. Sed & Tudensis rursus ita depravatus est, vt facile restitui non possit. Simili modo vitiose legitur hoc loco in Sigiberto Gemblacensi, annis duobus pro viginti duobus, quod ex ipso libro manifestius est, quàm vt probandum sit.

Hic Placidiam Theodosij Magni filiam honorifice apud se honestéque habitam, Honorio fratri pacem ipsius expetens reddidit, quæ Constantio Comiti nuptui tradita Valentinianum peperit Honorij successorem. Paulus Orosius, Prosper, & Sigebertus.

Eodem anno Paulus Orosius à D. Hieronymo ad S. Augustinum responsa de animæ ratione referens, reliquias S. Stephani cum historia inuentionis in Africam attulit. Sigebertus.

Vuallia cum Honorio Imperatore pacem pepigit, & Romanæ securitati periculum suum obtulit, vt aduersum cæteras gentes, quæ per Hispanias consedissent, sibi pugnaret, & Romanis vinceret. Quo tempore & Alanorum, Vandalorum, Sueuorumque Reges Honorio Imperatori ad hunc scripserunt modum. Tu cum omnibus pacem habe, omniumque obsides accipe, nos nobiscum cõfligimus, nobis perimus, tibi vincimur: immortalis vero quæstus erit Reipublicæ tuæ, si vtrique pereamus. Orosius. 419

Isidorus Senior Cordubensis episcopus, scripsit ad Paulum Orosium, claruitque sub Honorio. Ioannes Trittemius & Petrus Messias. 420

Eodem anno Idacius scriptor Hispanus ad dominum cõuersus est, vt ipse de se testatur. Hic postea fuit, vt inquit Sigebertus, Lemicæ Hispaniarum vrbis episcopus, & Chronicon scripsit à primo Theodosij consulatu vsque ad annum quadragesimum nonagesimum, quod auspicatur à diuo Ioanne Chrysostomo. Sed nomen vrbis, cuius dicitur fuisse episcopus, neque in conciliis antiquis, neque vsquam alibi inuenire potui. In Alcobacensi codice antiquo dicitur Idacius Galleciæ episcopus. Proinde suspicor in Sigeberto legendum, Lamecæ Hispaniarum vrbis episcopus. Nam & episcopatus Lamecensis perantiquus est, vt ex

conciliis

UVA. BHSC. IyR_207_2

conciliis patet, & ea Portugalliæ pars olim Galleciæ tribuebatur. Sed hoc ego in aliorum iudicio relinquo.

Eodem anno Vuallia à Constantio Patritio euocatus, Alanis & Vandalis, qui Lusitaniam & Beticam tenebant, bellum infert. Seuerus.

421 Vualia Alanos, qui Vandalis & Sueuis dominabantur, in eas redegit angustias, Atace Rege ipsorum cæso, vt pauci, qui cladi superfuere, Gunderico in Gallecia Vandalorum Regi se iunxerint ac subiecerint. Fuit vero hoc prælium apud Emeritam, vt autor est Sabellicus. Idem extinxit & Vandalos Silingos, qui Beticam occupabant. Ipse confecto Hispaniensi bello, cum classe traiicere in Africam parat, in freto Gaditano grauissima iactatus tempestate, memor illius sub Alarico naufragij, cœpto destitit, & Hispania relicta, Gallias repetiuit. Vbi ab Imperatore ob res bene gestas secunda Aquitania (ita etiam in Prospero legendum teste Alcobacensi codice) & ciuitatibus aliquot vicinis donatus est, hoc est, à Tolosa vsque ad Oceanum, vt inquit Idacius. Ex S. Isidoro, & Seuero. Huius rei meminit & Sidonius Apollinaris.

Hoc anno, id est, æra. 459. S. Isidorus partitionem possessionis Hispaniarum inter Vandalos, Alanos & Sueuos factam scribit, quam nos anno. 415. posuimus, sed suspicor in Isidoro numerum esse vitiatum. *In panegy. Antemij Augusti.*

Vsque ad hunc annũ Paulus Orosius prosequutus est historiam suam, hoc est, vsque ad annum mundi. 5618. vt ipse in fine sui operis testatur.

422 Alani indomiti, nec alieni patientes imperij, à Gunderico, cuius se fidei tradiderant, desciscunt, & Carthaginensem prouinciam ac Lusitaniam repetunt, & sine Rege terras eas incolunt, vectigales tamen Romanis. Chronica Regis Alfonsi.

Ab Alanis Alanqueram patriam suam dictam non inscite pũtat Damianus à Guoës, dictam vero Alanqueram corrupto vocabulo pro Alankerquam, hoc est, Alanorum phanum, ea vrbs Romanis olim dicebatur Ierabrica, vt Resendius arbitratur, cuius opinio ex Antonini Pij itinerario probe constare videtur.

Iidem Gothis misti Gothalaniæ nomen dederunt prouinciæ, quæ nunc Cathalonia dicitur, vt autor est Raphaël Volaterranus, sed vero propior videtur Beati Rhenani opinio, qui Catthalaniam dictam scribit ab Alanis, & Catthis, qui cum Alanis iuncti in eam Hispaniæ partem proruperunt. *lib. 1. rer. Germa.*

423 Inter Gundericum Vandalorum Regem, & Hermericum Sueuorum, quem alij Ermanaricum, Idacius Ermigarium appellat, dissensione orta, Sueui à Vandalis in Narbasorũ montibus obsidentur. Seuerus. Quanquam in Seuero Sulpitio est, in Erbasorum montibus. Ego tamen apud Ptolomæum Narbasos inuenio.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Constantius Comes ob egregia in Remp. merita in societatem imperij ab Honorio cooptatur. Prosper Aquitanicus.

Vandali omissa Sueuorum obsidione, relicta Gallecia, in Beticá transierunt. Seuerus. Sed prius Balearicas Tarraconensis prouinciæ insulas (Maioricam & Minoricam hodie appellant) deprædatus est, & Carthaginem Spartariam euertit, deinde exercitum in Beticam duxit. S. Isidorus. Aliqui anno. 427. factum dicunt. 424

Mortuo Constantio Imperatore missus est exercitus ad Hispanias contra Vandalos duce Crastino, (Castinum constanter appellat codex Alcobacensis) qui dux Bonifacium virum bellicis artibus præclarum, inepto & iniurioso imperio ab expeditionis suæ societate auertit. Nam ille periculosum sibi atque indignum ratus sequi, quem discordem superbientemque expertus esset, celeriter se ad portum vrbis, atque inde ad Africam proripuit. Quæ res Reip. multorum laborum initium fuit. Prosper.

Gundericus Vandalorum Rex Balearibus insulis dispoliatis, & euersa Carthagine, ducto in Beticam exercitu, Hispalim diruit, & omnia cæde ac prædis miscet. Sed dum autoritate Regiæ potestatis irreuerenter manus impias in Basilicam diui Vincentij martyris vellet extendere, repente Dei iudicio in foribus templi dæmone correptus interiit. Idacius & S. Isidorus, & Seuerus. 429

Iornandes in literas misit Gogidisco Vandalorum Regi duos succesisse filios Gontharim, quem nos Gundericum diximus, & Gizerichum, illum ex matrimonio legitimo, hunc nothum, cui quòd esset armorum peritus, & frater adhuc puer, rerum summa delata est. Gontharim quidam putant à fratre interfectum: sed Vandali illum dicunt in Hispania à Germanis (Sueuos, opinor intelligit) captum, palóque infixum, iam in Africa Gizericho res gerente. Cæterum cum Idacius, Seuerus, S. Isidorus, Lucas Tudensis, Alfonsus Rex cognomento Sapiens contrarium sentiant, eos potius sequendos duxi. Nicephorus quoque Gontarin appellat, quem nos hic Gundericum dicimus.

Defuncto Gunderico succedit Gizericus siue, vt Iornandes appellat, Gizerichus, quem Idacius Gayzaricum nominat. Regnauit hic secundum S. Isidorum & Lucam Tudensem quadraginta annos: secundum Sigebertũ & Chronica Regis Alfonsi quadraginta octo. Sunt qui Genserícum appellent. 430

Hoc anno Prosper Aquitanicus dicit Vandalos à Gothis excluſos, ex Hispaniis in Africam transisse, de qua re paulo post dicemus. Cum Prospero concordat Cassiodorus.

Eodem tépore Hierio & Ardabure Coss. Valia siue Vuallia cótra Vandalos fines ipsius, hoc est, Hispaniam prædis vastáteis, mouet exercitum.

UVA. BHSC. IyR_207_2

432 Iornandes. Idem dicit Sigebertus, sed biennio post factum dicit, nempe anno. 432. Atque ita Vuallia bis oppugnauit Vandalos.

433 In Hispanis viginti ferme hominum millia contra Vandalos pugnantium cæsa, inquit Sigebertus. Siquidem illi alioqui natura feroces Rege iuuene ac bellicoso freti, magnam in hosteis ædidere stragem. Chronica Regis Alfonsi. Sed Gizericus partim à Bonifacio Comite, Aëtij fraudulentis consiliis à Rep. alienato, inuitatus, partim Gothorum odia veritus, cum Vandalis & omnibus eorum familiis in Africam traiecit, & eam prouinciam miseris modis adflixit. Sigebertus.

Traiectus vero Vandalorum in Africam fuit mense Maio, vt inquit Idacius.

Vandalis in Africam tranſlatis soli in Hispania Sueui rerum potiti sunt. Quorum Rex Hermericus hoc anno in magnum & longum incidit languorem, quo per septem annos continuato, tandem consumptus est. Ita S. Isidorus, ac Tudensis, & qui præterea de rebus Hispaniæ scripserunt. Sed Idacius autor est, prædantem Lusitaniam, quum haud procul Emærita Sanctæ Martyri Eulaliæ iniurias inferret, vltione diuina peremptum.

Cuius deprædationis, quum Gaysaricus (ita enim appellat, vt diximus, Gizericum Vandalorum Regem) in Africam transire parans admonitus esset, recursu cum aliquammultis suorum facto, maleficos & impios fudit fugauitque. Ermigarius vero (ita Hermericum idem nominat) cum eis, quos secum habebat, arrepto, vt putauit, euro velocius fugæ præsidio, in flumine Ana diuino brachio præcipitatus interiit. Quo ita extincto, mox quo cæperat Gaysaricus enauigat. Hæc ille.

437 Vuallia Gothorum Rex Vandalos odio persequēs, etiam in Africam eos persequi disposuit, sed morte præuentus obiit, eíque in regnum Theodoricus succesit. Vandali Africam vniuersam deuastant rapinis, cæde, incendiis, nulli sexui, nulli parcentes ætati vel ordini. D. Augustinus in sermonibus ad fratres in eremo, si tamen illius sunt. Sigebertus eadem ferme verba ponit, sed anno. 439. quem in hoc, vt in omnibus ferè sequitur in Chronicis suis Rex Alfonsus.

Quem diuus Augustinus & Sigebertus Theodoricum vocant, Hispanis scriptoribus Theodoredus, S. Isidoro Theudoredus: Idacio Theodorus dicitur. Et secundum Sigebertum anno. 439. regno Gothorum præfectus est, regnauitque annos. 14. Tametsi S. Isidorus & illum sequentes Tudensis & Archiepiscopus Toletanus. 33. annos regnasse scribant, attribuentes illi annos, quos Vualliæ detrahunt, quem tres tantū annos regni gubernacula tenuisse asserunt, mortuum anno. 419. Sed quum Prosper Aquitanicus, qui illo tempore floruit, & Paulus Orosius, ac

UVA. BHSC. IyR_207_2

Iornandes contrarium sentiant, eos potius autores sequendos duxi, præsertim quum suspicer numerum anni in diuo Isidoro esse corruptum. Hanc vero differentiam annorum ex eo natam arbitror, quòd D. Isidorus ait Theodoredum regno Gothorum initiatum anno Theodosij Iunioris nono. Qui, si intelligas de annis, quibus Honorio patruo fuit consors imperij, incidit in annum domini. 419. Si vero de iis intelligas, quibus ipse potitus imperio Valentinianum consobrinum in societatem assumpsit imperij, cadit in annum, secundum Prosperum. 435. secundum alios. 436. atque ita parum ab opinione nostra discrepat.

Eodem anno, nempe. 437. Hermericus longo morbo penè confectus, paulo ante mortem pacem cum Gallecis, quos in parte prouinciæ regno proprio vtentes, aliquandiu vexauerat, fecit. Rechilanem filium in regni consortium cooptauit, & hæredem nuncupauit. Eundem cum exercitu in Beticam contra Andenotũ Romanæ militiæ ducem misit. Quem Andenotum cum magnis copiis Rechila ad Singilim Beticæ fluuium fudit, magno auri argentíque pondere potitus. Postea reuersus per Lusitaniam, obsedit Emeritam, atque expugnatam regno suo adiunxit. S. Isidorus cum reliquis.

Pax cum Vandalis facta magis necessaria quàm vtilis aut honesta, data eis ad habitandum Africæ portione, & certis finibus, quos ne excederent, idque addita iurisiurandi religione. Vt inquit S. Isidorus ac Tudensis. Factum est hoc tertio Idus Februarij, vt inquit Prosper Aquitanicus & Cassiodorus. Sigebertus anno. 443. pacem hanc factam scribit: sed ego Prospero & Cassiodoro magis accedo. 438

Theodoredus Gothorum Rex Aquitanico regno non contentus, rupto cum Romanis fœdere, vicina illorum municipia occupat, Narbonensi oppido maxime infestus, quod cum diu obsidione & fame laborasset, per Littorium Comitem, ab vtroque periculo liberatum. Siquidem per singulos equites binis tritici modiis aduectis, strenuissime & hosteis in fugam vertit, & ciuitatem annona impleuit. Prosper Aquitanicus, & partim S. Isidorus. 439

Hermericus, quũ triginta duos annos imperasset Sueuis, post septem annorum continuum languorem, moriens Rechilani filio regnum hæreditaria successione reliquit. Qui Rechila septem regnauit annos, & Hispali expugnata, Beticam & Carthaginẽsem prouinciam ditioni suæ subiecit. S. Isidorus. Lucas Tudensis nouem annos regnasse scribit Rechilanem. Rodericus Toletanus octo, cui subscribunt Chronica Regis Alfonsi. Vnde in diuo Isidoro suspicor mendose septem legi pro octo. Prosper Aquitanicus scribit, hoc anno bellum aduersus Gothos Hunnis auxiliantibus gestum. 440

Eodem

UVA. BHSC. IyR_207_2

Eodem anno testis est Sigebertus, Beatum Augustinum Vandalis Hipponem ciuitatem ipsius decimum tertium iam mensem obsidentibus migrasse ad Deum. Sed Prosper Aquitanicus glorioſam ipsius mortem anno. 433. ponit.

441 Silingorũ in Betica nomen à Rechilane extinctũ. Chro. Regis Alfonsi.

Sabino episcopo Hispali per factionem expulso, in locum eius Epiphanius ordinatur fraude, non iure. Idacius.

Gisericus Vandalorum Rex ex catholico factus apostata, & Arianæ cultor hæreseos, intra habitationis suæ limites fidem Catholicam Ariana impietate subuertere volẽs, episcopos persequitur. Prosper Aquitanicus.

Eodem tempore quatuor Hispani viri, Arcadius, Probus, Paschasius, Eutychius, dudum apud Gisericum merito sapientiæ & fidelis obsequij clari habebantur, quos Rex, vt copulatiores sibi faceret, in Arianam sectam transire præcepit. At illi tam nefarium atque impium facinus constantissime respuentes, excitato in rabidissimam iram Barbaro, primum proscripti, deinde in exilium acti, tũ atrocissimis cruciati suppliciis, ad postremum diuersis mortibus interempti, illustri martyrio mirabiliter occubuerunt. Prosper Aquitanicus.

Puer autem Paulillus nomine, frater Paschasij & Eutychij, pro elegantia formæ atque ingenij admodum Regi acceptus, à professione atque amore Catholicæ fidei cum nullis minis deturbari posset, diu fustibus cæsus ad infamẽ seruitutem damnatus est, nec ideo, vt apparet, interfectus, ne superata sæuitia impij Regis, etiam illa ætas gloriaretur. Idem.

Horum etiam mentionem facit S. Isidorus. Chronica Regis Alfonsi passionem eorum anno. 446. adscribunt. Verum quum Prosper eo tempore vixerit, autorem ipsum sequi malui.

442 Aduersum Gothos in Gallia prospere pugnatum. Prosper.

Littorius Comes, qui secunda ab Aëtio Patritio potestate, Hunnis contra Gothos auxiliantibus præerat, dum Aëtij gloriam superare contendit, dumque aruspicum responsis & dæmonũ significationibus fidit, pugnam cum Gothis imprudenter conseruit, fecitque intelligi, quãtum illa eorum quæ periit, manus prodesse potuerit, si potioribus consiliis quàm sua temeritate vti maluisset, quando tantam ipse hostibus cladem intulit, vt nisi inconsideranter præliatus captiuitatem incidisset, dubitandum foret, vtri potius parti victoria adscriberetur. Ex Prospero Aquitanico, apud quẽ perperam hoc loco, secũdæ ab Aëtio patritio potestati legitur, pro secunda potestate, quẽadmodum ego ex Alcobacensi codice restitui.

Pax inter Romanos & Gothos facta, cum eam post ancipitis pugnæ lachrymabile experimentũ humilius quàm vnquã ante popposcissent. Idem.

Aëtio componendis rebus in Gallia occupato, Gesericus nihil tale me-

UVA. BHSC. IyR_207_2

tuentibus Romanis, violata sacramenti religione, 14. Calendas Nouembris Carthaginem dolo pacis inuadit ac deprædatur, omnesq; opes eius, excruciatis diuerso tormentorum genere ciuibus, in ius suum vertit, sacerdotes ecclesiis pellit, martyres multos facit, templa prophanat, eáque non iam diuini cultus loca, sed suorum iussit esse habitacula, in vniuersum captiui populi ordinem sæuus, sed præcipue nobilitati & religioni infensus, vt non discerneretur, hominibus magis an Deo bellum intulisset. Ex eodem & S. Isidoro. Rex Alfonsus Sigebertum sequutus anno. 436. factum hoc ponit.

Giserico Siciliam grauiter affligens, accepto nuncio de Sebastiano ab Hispania ad Africam transeunte, celeriter Carthaginem rediit, ratus periculosum sibi ac suis fore, si vir bellandi peritus, recipiendæ Carthagini incubuisset: verum ille amicũ se magis quàm hostem videri volens, diuersa omnia apud barbaros, quàm præsumpserat, reperit, eáque spes causa illi maxima & calamitatis & infelicis mortis fuit. Prosper Aquitanicus. 445

Hoc anno Chronica Regis Alfonsi Sigeberto autore dicunt pacem inter Romanos & Vandalos per Tricarium Comitem factam, quam nos anno. 438. posuimus.

Cum Giserico ab Augusto Valentiniano pax confirmata, & certis spaciis Africa inter vtrunque diuisa est. Prosper. 445

In Giserico apud suos de successu rerum superbientem, quidam optimates ipsius conspirauerunt, sed molitione detecta, multi ab eo supplicis excruciati atque extincti sunt. Cunque idem audendum etiam aliis videretur, multis Regis suspicio fuit exitio, vt hac sui cura plus virium perderet, quàm si bello superaretur. Idem.

Sigebertus Abbas ait hoc anno Theodoricum Hispanias inuasisse.

Rechila Sueuorum Rex, pace regnum suum confirmare studens, Carpetaniam prouinciam Romanis reddidit. Chronica Regis Alfonsi.

Rechila Emeritæ sub cultu, vt fertur, gentilitatis vitam finit. Sanctus Isidorus. 447

Recciarius Rechilanis filius, iam factus Catholicus, Sueuorum Rex constituitur, & regnat annis nouem. Vxorem duxit Theodoredi Gothorum Regis filiam, quo coniugio tam amplo ingenteis spiritus & spes magnas animo concepit. Ex S. Isidoro & Luca Tudensi. 448

Recciarius Vasconum regionem depopulatur, deinde ad socerum profectus, Cæsaraugustam in reditu Gothorum auxilio vastat: Tarraconensem prouinciã Romanis subiectam inuadit: Carthaginensem regionem, quam pater ipsius pacis ergò Romanis reddiderat, in prædam mittit, 449

atque

UVA. BHSC. IyR_207_2

atque hoc rerum successu lætus ac triumphabundus ad suos reuertitur. Ex S. Isidoro.

450 Circa hunc annum Leo Papa scripsit epistolam ad S. Turibium, (ita enim in conciliis legendum, vt ex principio primi concilij Bracarensis constat) qua illum hortatur, ad conuocandum concilium generale Galleciæ, ad extirpandos errores Priscillianistarum, atque ostendit hanc hæresin ex omnibus aliarũ hæreseon fecibus & sentina conflatã. Præterea statuit, vt inter Catholicos non censeatur, quisquis vtitur scripturis ab ecclesia Catholica damnatis. Cuius Leonis præcepto Tarraconenses, Carthaginenses, Lusitani & Betici episcopi facto inter se concilio, regulam fidei contra Priscilliani heræsin cõscriptam ad Baleonium Bracarensis ecclesiæ Præsulem direxerunt. Ex priore tomo Conciliorum.

Fuit hic S. Turibius Hispanus, ex prouincia Galleciæ Asturicensis episcopus, cuius eximia sanctitas multis miraculis confirmata est.

Eodem tempore floruit Iulianus cognomento Pomerius, natione maurus, qui octo libros de anima per modum dialogi cõscripsit, in quorum octauo Tertulliani cõsentiẽs erroribus, dicit animam esse corporeã. Scripsit & alios libros. S. Isidorus. Ioannes Trittemius dicit hunc fuisse Toletanum Archiepiscopum, cæterum nescio, an deceptus sit eo, quòd alium celebret ecclesia Toletana Iulianum præsulem, scientia & vitæ meritis clarum. Potius crediderim hunc esse Pomerium, quem in fine scriptorum ecclesiasticorum describit Gennadius.

451 In Africa exarsit persecutio Vandalorum in Christianos, adeo vt diuinos libros exurerent, & de sacris palliis ac vestibus vestimẽta sibi facerẽt. Valerianus episcopus sanctus octogenarius nolens diuina sacramenta prophanis tradere, à Rege Giserico omni vrbe ac domo exclusus, reliquum vitæ vsque ad mortem sub dio nudus transegit. Ex Sigeberto.

452 Attila Hunnorum Rex, Vualaméris Ostrogothorum Regis, & Ardarici Gepidarum Regis & multarum septentrionalium gentium fretus auxilio, à Pannoniis egressus, occidentale inuasit imperium cum quingentis armatorum milibus. Et primo per Gallias tanto furore grassatus est, vt nulla ciuitas eorum subterfugerit rabiem. Ex Sigeberto, & Paulo Aemilio.

Huius Attilæ mentem ad vastationem orbis paratam multis muneribus Gisericus Vandalorum Rex ad Vesegothorum bella præcipitauit, metuens ne Theodoricus (hic est, quem nos Theodoredum diximus) Rex filiæ vlciscereturiniuriam. Quæ Hunericho Giserici filio iuncta, prius quidem tanto coniugio lætabatur, sed postea, vt erat ille etiam in sua pignora truculentus, ob suspicionem tantummodo

UVA. BHSC. IyR_207_2

veneni ab ea parati, eam putatis naribus, spoliás decore naturali, patri suo ad Gallias remisit, vt turpe funus miseranda semper offerret, & crudelitas, qua etiam mouentur externi, vindictam patris efficacius impetraret. Iornandes.

Attilæ aduentum vbi præsensit Aëtius vnicum rerum Romanarum columen, misit Auitum ad Gothos suasum, vt Hunniis resistãt, hoc enim Attilæ esse consilium, vt in primis Romanorum vires excindantur. Sed non quieturum, nisi paulo post & Gothos ipsos penitus obterat. De monarchia nanque cogitare Attilam. Gothus his auditis, auxilium suum Aëtio pollicetur. Beatus Rhenanus ex Sidonio Apollinari.

In Panegy. Auiti soceri.

Theodoredus igitur Gothorum Rex quatuor filiis domi relictis, nempe Frederico, Turico, Rotemero & Himmerit, secum tãtum Thorismundum & Theodoricum maiores natu participes laboris assumit, & in auxilium Romanorũ contra Hunnos Aurelianensem vrbẽ iam obsidenteis, & Gallias fœde vastanteis proficiscitur. Ex Iornãde & Beato Rhenano.

Factum est illud memorabile prælium in campis Catalaunicis, prope Tolosam, in quo Francorum Annales cum Sigeberto Abbate & Iacobo Meyero tradunt cecidisse centum octoginta millia hominum: Iornandes ait cæsa vtriusque patris, 162. millia, exceptis nonaginta millibus Gepidarum & Francorum, qui ante congressionem publicam, noctu sibi occurrentes, mutuis concidere vulneribus: D. Isidorus, & ante illum Idacius atque vtrumque sequuti scriptores Hispani produnt supra trecenta hominum millia cæsa. Huic prælio quinque Reges interfuere, Attila Hunnorum caput belli, Valamirus siue, vt alij appellant, Vualamer Ostogothorum: Theodoredus Vesegothorum: Ardaricus Gepidarum: Marouæus Francorum. Theodoredus in hoc conflictu, incertum à quo, peremptus est. Idacius & S. Isidorus hanc pugnam præcedenti anno ponunt. Hermannus Contractus & Matthæus Palmerius anno. 450. Ego multorum autoritate fretus, & præcipue Seueri Sulpitij atque Cassiodori hoc anno ponere malui. 455

Occiso Theodoredo, Thurismundus filius eius regnum suscipit, & patri iusta debito honore persoluit. Hic Hunnos prælio fusos ad internecionem delere constituit, cuius consilij cum Aëtium Romanum ducem certiorem feciſſet, ille veritus ne gens per se ferox & irrequieta, tot victoriis elata in Romanos tãdem impetum faceret, subdole suasit illi, vt domum profectus rationibus suis consuleret, antequam fratres regnum absentis inuaderent. Quod consilium ne ipsi quidem Aëtio lætum fuit, vt qui paulo post à Valentiniano Imp. occisus fuit, quod effugij locum Attilæ, quem debellare potuit, præbuisset. S Isidorus & alij.

Attila Vesegothos bello aggressus, victus à Thurismundo rediit inglo- 455

rius

UVA. BHSC. IyR_207_2

rius. Sigebertus. Alij dicunt & inter eos Archiepiſcopus Toletanus, quod Thuriſmundus Alanis ab Attila bello oppreſsis ſuppetias profectus, Attilam fudit, fugauitque, & trans Danubium priſtinas petere ſedes coëgit.

456 Turiſmundus anno regni ſui tertio ægrotans, dum ſanguinem tollit de vena, ab Aſcalcruo cliente inimicos nunciante, armis ſubtractis peremptus eſt, vna tamen manu, quam liberam habebat, ſcapellum tenens (ita enim in Iornande legendum, non ſcabellum) ſanguinis ſui extitit vltor, aliquammultos ſibi inſidianteis extinguens. Iornandes

D. Iſidorus autor eſt Thuriſmundum primo regni anno à fratribus Theodorico & Frigelarico (forte Frederico) læto datum. Annotationes marginales libri Alcobacienſis ſex annos regnaſſe teſtãtur: Iornandes & Sigebertus cum Chronicis Regis Alfonſi tres annos imperaſſe ſcribunt, quibus ego magis accedo. Quin & Seuerus Sulpitius quarto Martiani anno occiſum ſcribit, tametſi hoc loco valde deprauatus.

Theodoricus mortuo fratri ſuccedit, & regnat tredecim annos.

457 Valentinianus Imp. ab amicis Aëtij patricij in campo Martio occiditur. Maximus tyrannus imperium inuadit, & Eudoxiam Valentiniani vxorem inuitam ſibi toro iunxit, vt eius maieſtate prouincias exercituſq; ſibi conciliaret, ſed illa tantæ iniuriæ impatiens, Giſericum Vandalorũ Regem ad vindicandam coniugis ſui mortem & tantam ignominiam inuitat, qui Afrorum, Numidarum, Maurorum populariumque delectu habito, ad trecenta mortalium millia in Italiam tranſmiſit, vrbem Romam metu trepidam ingreſſus, Maximum occidit, tertio à nece Valentiniani menſe, Romam per quatuordecim dies diſpoliat, Valentiniani viduam ac filias cum multis Romanorum milibus captiuas abducit. Demum per legatos poſtulata ab Imperatore pace, Eudoxam cum filiabus Conſtantinopolin remittit, vnam tamen ex iis, quæ nuberet filio ſuo, retinet. Ex Procopio, S. Iſidoro, & Paulo Aemilio. Hoc alij alio anno ponunt, ego Caſsiodorum ſequutus ſum & Seuerum, qui Maximum ſeptuageſimo imperij die, terrore Vandalorum tumultu vulgi occiſum dicit ante ingreſſum Giſerici.

Theodericus Gothorum Rex pro datis aduerſus Gallos ſubſidiis, permiſſu Imperatoris Hiſpaniam ingreſſus, primus in ea obtinuit imperiũ, cui dum Rechiarius Sueuorum Rex cum magnis copiis obuiam proficiſcitur, ad Vrbicum fluuium duodecimo ab Aſturica miliari, collatis ſignis dimicant, quo prælio fuſus fugatuſque Rechiarius, fuga ſibi ſalutem quæſiuit, arreptáque naui in Africam curſum inſtituit, in fidem ac tutelam Vandalorum ſe traditurus, ſed aduerſa procella Tyrrheni oſtii repercuſſus, et in Portugallenſis ciuitatis portum eiectus, captus ad

Theodori

UVA. BHSC. IyR_207_2

Theodoricum perducitur atque occiditur. Ex Iornande & Diuo Isidoro, qui maritimæ fugæ non meminit, sed tantum in Portugallensem ciuitatem telo ictum confugisse scribit. Lucas Tudensis autor est Theodoricum ex eo loco Bracaram profectum, cuius ciuitatis direptionem, si nõ cruentam, lamentabilem tamen fuisse, & Romanorum magnam captiuitatem, eò quòd incaute se Gothis tradidissent.

Theodoricus rerum aduersus Sueuos potitus, rerum Sueuicarum summam commendat Acliulfo Auerno, qui illos Theodorici auspiciis regeret. Sed vix discesserat Gothus, quum ille & fidei & officij sui oblitus, Regẽ se salutari iubet, & regnũ sibi vendicat, neq; Regẽ tã bene de se meritũ agnoscit. Quo scelere exasperatus Theodoricus confestim contra illum mouet, atque in primo conflictu regno pariter & vita exuit, atque ita sensit iratum, quem propitium seruare non potuit. Ex Iornande.

Sueui rebellionis suæ pœnitentia moti, non solum veniam, quam supplices per sacerdotes suos postulabant, consequuti sunt à Theodorico: sed etiam, vt ex gente sua Regem pro suo arbitratu crearent. Ex eodem.

Igitur quæ supererant gentis reliquiæ, in extrema parte Galleciæ, Masdram Masilæ filium Regem creant. Ex S. Isidoro.

Theodoricus his rebus gestis, traducto in Lusitaniam exercitu, Emeritam deprædari constituit, sed S. Martyris Eulaliæ perterritus ostentis, impiis cœptis destitit, atque exercitũ tripartito diuisum, partim Cherula duce, in Beticam misit, quò mense Iulio, vt inquit Idacius, peruenerunt, partim Sigerico & Nepotiano ducibus in Galleciam, à quibus Sueui apud Lucum sæua deprædatione vastati sunt. Cum reliquo exercitu ipse in Galliam Gothicam reuersus est. Ex B. Isidoro.

Eodem anno Sabinus episcopus Hispalẽsis post viginti annos, quàm certauerat, expulsus ex Galliis ad propriam rediit sedem. Idacius.

Agrippinus Comes Narbonem Theodorico Regi proditione tradidit. Diuus Isidorus. 458

Sueui in duas factiones diuisi, alij Masdram, vt diximus, Masilæ filium: alii Frautam Regem salutant. Sed Frauta mox defuncto, Sueui, qui pro illo stabant, Recchimundum illi subrogant. Qui cum Masdra, (quem D. Isidorus nunc Masdram, nunc Maldram appellat, nisi mendosus est liber) inita pace, pariter Lusitaniam deprædatur. Ex eodem.

Chronica Regis Alfonsi Frautam octo annis regnasse testantur, sed Frautam & Frumarium pro eodem accipiũt, quum sint diuersi, vt ex D. Isidoro & Luca Tudensi patet.

Masdra a suis interfecto, postquam tres regnasset annos, inter Frumarium & Recchimundum oritur de regno Sueuorum contentio. Frumarius cum Sueuis suæ factionis, Flauiensis vrbis conuentum graui euertit 460

excidio:

UVA. BHSC. IyR_207_2

excidio: Recchimundus vicina sibi pariter Aurienſis & Lucenſis conuentus maritima depopulatur. Ex D. Iſidoro.

Maiorianus Imperator Occidentis, in Hiſpaniam venit Cæſaraugustam, vt inde parata claſſe, Vandalos bello adoriretur, ſed proditione ſuorum conſilio Vandalis detecto, irritus voti in Italiam reuerſus à Recimere patritio occiſus eſt. Ex annotationibus libri Alcobacienſis & Roderico Archiepiſcopo Toletano. Seuerus Sulpitius dicit naueis eius, quibus in Africam traiicere volebat, captas à Vandalis in Hiſpania circa Carthaginem Spartariam.

462 Idacius ſcribit hoc anno in conuentu Bracarenſi viſum portẽtum duorum natorũ, ſed quæ ſubiungit, aſſequi non potui, ita mẽdoſus erat liber.

464 Frumario Sueuorũ Rege mortuo Remiſmũdus Maſdræ filius (hũc S. Iſidorus alio loco Ariſmundum appellat) omnibus Sueuis in ditionẽ ſuam redactis, regnat, & pacem cum Gallecis firmat, Ex S. Iſidoro.

Huius regis tempore Aiax natione Gallus, factus apoſtata Arianus, inter Sueuos Regis auxilio, hoſtis Catholicæ fidei ac diuinæ Trinitatis emergit, & Arianæ virus hæreſeos ex Gallica Gothorum gente delatum, in Sueuos ſparſit. Quo contagio gens illa cum multis regibus, manſit infecta, vſque dum regnante Theodomiro, Arianæ impietatis errore deſtructo, Sueui fauẽte Rege, & annitente S. Martino Dumienſis monaſterij epiſcopo, Catholicam fidem amplexi ſunt. Et S. Iſidoro. Lucas Tudenſis. 90. annos in eo errore perſeueraſſe Sueuos affirmat. Quorum regum Arianorũ memoria ſimul cum rebus eorum geſtis, à ſcriptoribus ſilentio eſt obliterata.

Leonis Imperatoris anno quinto, Eredic⁹ frater Theodorici Regis pugnãs cũ Frãcis, occiditur iuxta Ligerim Galliæ Celticæ fluuiũ. Seuerus.

466 Geſericum Vandalorum Regem iterum in Italiam cum exercitu nauigantem, Aſilicus patritius nauali prælio ſuperauit, & redire Carthaginem compulit. Matthæus Palmerius, vbi diſpiciat prudens Lector, an forte legendum ſit Baſiliſcus.

467 Circa hunc annum, cum Papa Hilarius Romæ celebraret concilium, Aſcanius Tarraconenſis metropolitanus epiſcopus, & alij epiſcopi eiuſdem prouinciæ ſcripſerunt ad eum, Nundinarium epiſcopum Barcinonenſem, & Siluarium epiſcopum Calaguritanum deſignaſſe ſibi epiſcopos ſucceſſores. Quorum factum ab Hilario Papa, & vniuerſa Synodo vehementer eſt improbatum, & epiſcopi ſubrogati cedere iuſſi, vt ex ipſius Papæ decretali epiſtola patet in qua Ciuitatẽſium mẽtio fit, quod propter eos adiungo, qui Ciuitatenſem vrbem parum antiquam putant.

469 Remiſmũdus Sueuorũ Rex legatos ad Theodoricũ Gothorũ Regẽ

fœderis

UVA. BHSC. IyR_207_2

fœderis causa mittit, à quo per eosdem legatos, & Sallanum Gothum ex palatino officio & arma & filiam coniugem accepit. Quo honore sublatus in Lusitaniam profectus, Conimbricam (Colibriam vocat D. Isidorus) specie pacis deceptam diripit, & Olisiponem tradente Lusidio, qui ciuitati præerat, occupat.

Eodem anno, nimirum Leonis Imperatoris decimo, Theodoricus Rex ab Eurico fratre Tolosæ fuit occisus. Seuerus & Sigebertus. At D. Isidorus dicit quod anno Leonis octauo hoc est, anno domini quadringentesimo sexagesimo septimo.

Occiso Theodorico Euricus frater ipsius (Eoricum alij vocant) ex fratricida factus est Rex Gothorum, & regnauit secundum S. Isidorum annis septendecim, secundum Sigebertum nouendecim. D. Gregorius Turonensis viginti septẽ annos regnasse scribit, sed supicor esse mẽdum, quẽadmodũ & illud, quod hic Rex eidẽ autori alio loco Euarix dicitur.

li. 2. c. 10.

Ibidem. cap. 25.

Euricus principio regni continuo Lusitaniá deprædatur, ac missis exercitibus, Pompelonem, Cæsaraugustam, Tarraconensem prouinciam, atque etiam Hispaniam superiorem in potestatem suam redigit. S. Isidorus. (Idacius. xvj. Leonis anno factũ dicit, vt suo loco dicemus.) Et quũ Romani imperij vacillationem cerneret, Arelatum & Massiliam bello captas regno suo adiecit. Idem & Iornandes. 469

Nam Gisericus Vandalorum Rex curauit, vt Oriẽtale imperium Ostrogothi, Hesperium siue Occidentale Vesogothi vastarent, vt in vtraque Repub. hostibus decernentibus, ipse in Africa quietus regnaret. Idem Iornandes.

Scribit Sigebertus Euricum, dum Gallias occupare nititur, Riothimum Britonum Regem ad defensionem Galliarum Romanis auxilio venientem bello contriuisse.

Eodem anno moritur Gisericus Vandalorũ Rex anno regni sui quadragesimo. Hic testamento cauit, successione regnandi inter filios suos ordinata, vt fratri morienti frater succederet sine vlla controuersia filiorum, & post filios suos, quicunque ex genere virilis prolis proximo sanguinis gradu illum attingeret, atque ex his, qui ætate præcederet. Procopius & Sigebertus.

Huius Regis mortem Chronica Regis Alfonsi Sigebertum sequuta, ponunt anno. 477. Ego S. Isidorum sequi malui.

Mortuo Sigerico successit Honorichus filius. D. Isidorus Vgnericum appellat, qui multo crudelius patre persequutus est Christianos. Hic Valentiniani Imperatoris & Eudoxiæ Augustæ filiá vxorẽ habuit,

Honorihcus secundo regni sui anno, in Christianos sæuiens, circiter quatuor millia in duriora exilia relegauit, martyres multos fecit: confesso 470

ribus

UVA. BHSC. IyR_207_2

ribus linguas abscidit, qui linguis ademptis perfectius loquuti sunt. S. Isidorus. Sigebertus quater mille nongentos septuaginta sex in exilium missos ait. Beda addit, quòd in exilium missis ac fugatis plusquam trecentis triginta quatuor episcopis Catholicis, eorum ecclesias clauserit, plæbē variis affecerit suppliciis, & innumeris quidem manus abscindēs, linguas quoque præciderit, nec tamen loquelam Catholicæ confessionis eripere potuerit. Huius rei meminit & Iustinianus Imperator, & oculata fide sibi constare testatur. C. de offi. præf. præt.

Hoc tempore Eugenius Carthaginensis episcopus, & omnis clerus eius cōtra Arianā hæresin Vandalorum fortiter pro CHRISTI fide certant. Sigebertus. Sed ego in anni numero S. Isidori supputationem sequor, ne quis errore factum existimet.

473 Carthagine Liberatus abbas, cum sex fratribus à Rege Honoricho carcere, catenis, igni & vectibus ad martyriū vsque cruciatur. Idem Sigebertus. Fratrum vero nomina hæc sunt, autore Victore episcopo, qui hanc persecutionem, cui ipse interfuit, descripsit. Bonifacius diaconus, Seruus subdiaconus, Rusticus subdiaconus, Rogatus monachus, Septimus monachus, & Maximus monachus.

475 Gauderit Comes Gothorum Hispanias per Pompelonem, Cæsaraugustam & vicinas vrbes obtinuit. Heldefredus quoque cum Vincentio Hispaniarum Duce obsessa Tarracone maritimis vrbibus potitus est. Idacius & Seuerus.

476 Honorichus solito crudelius in Christianos exarsit, omnes Africæ episcopos per speciem synodi euocatos, vsque ad quadringentos quadraginta quatuor in exilium relegauit, & eorum ecclesias vel clausit, vel Arianis dedit plæbemque variis suppliciis afflixit. Letum Neptēsem episcopum igni traditum martyrio coronauit. Eugenium Carthaginensem episcopum cum clericis suis plusquam quingentis, variis tormentis excruciatos exilio condemnauit. Partim ex S. Isidoro, partim ex Sigeberto.

477 Hoc anno secundum S. Isidorum, secundum Lucam Tudensem sequenti. Honorichus octauo regni sui anno post innumerabiles in Christianos crudelitates iudicio dei percussus, vt Arius pater eius, interioribus cunctis effusis, miserabiliter vitam finiit. S. Isidorus. Sigebertus Abbas scribit vermibus scatentem expirasse. Idem dicit & Victor episcopus. Regnauit annos septem, menseis quinque, vt ait Lucas Tudensis. Victor episcopus dicit, quod mensibus decem supra septem annos regnauerit.

Mortuo Honoricho subrogatus est Guntamundus, qui regnauit annis duodecim, & restituta pace ecclesiæ, catholicos ab exilio reuocaut

S. Isidorus

UVA. BHSC. IyR_207_2

li. 3. de bil. Vandilico

S. Isidorus: Procopius istum Gundabundum appellat, & dicit Genzonis fuisse filium, qui Genzon Giserici Regis filius fuit natu maior, & addit hunc Gundabundum Christianos imitatione suorum, grauioribus etiam suppliciis afflixisse. Sigebertus dicit nouē tantum regnasse annos, sed S. Isidoro subscribit Procopius.

Cum Rex Gothorum Euricus, Arelate suos euocasset ad colloquiū, atque ij de more gentis tela manibus tenerēt, vidit Rex colorem ferri repente mutari, alia enim tela colore viridi, alia roseo, alia nigro, alia croceo naturalem ferri colorē mutarunt, vt annotarunt post S. Isidorum Lucas Tudensis & Rodericus Archiepiscopus Toletanus. 482

Euricus Rex Arelati fatalis vadimonij diem obiit, cum regnasset secundum communem omnium opinionē, annos .17. secundum alios .16. Neque enim audiendos arbitror, qui .19. annos regno functum produnt. Hic primus Gothis leges scripto dedit, neque immerito à S. Isidoro inter alios legislatores censetur, vt annotauit Alfonsus epūs Burgensis. 483

li. 2. c. 25. De Eurico siue Eorico Rege scribit S. Gregorius Turnonensis episcopus, quòd ex Hispania in Gallias egressus, persecutionem in Catholicos mouit, & sacrorum templorum aditus spinis iussit obserari, scilicet vt raritas ingrediendi obliuionem faceret fidei. Huius rei quanquam

li. 7. epist. subobscure meminit Sidonius Apollinaris in epistola ad Basilium, vbi mendose legi puto Et Varix pro Euarix, vel potius Euricus,

Eodem anno post mortē patris sui, creatus est Rex Gothorum apud Tolosam Alaricus anno Zenonis Imperatoris septimo, vt ait Seuerus: vt vero S. Isidorus & annotationes marginales libri Alcobacienſis, anno decimo: Quæ diuersitas ex eo nascitur, quod alij Zenonem anno domini quadringentesimo septuagesimo quarto Imperium iniisse scribūt, inter quos est Hermannus Contractus: alii biennio post, vt Matthæus Palmerius.

Hic Alaricus Teudetusam filiam Vittigis Ostogothorum Regis vxorem habuit, vt ait Procopius: Paulus Aemilius dicit hunc fuisse nonum

li. 1. de bel lo Gotho. à magno illo Alarico, qui Romam cepit, & vxorem habuisse Theodorici Ostrogothorū & Italiæ Regis filiam, idq; verisimilius est. Quod vero ea vocata sit Amalasuenta, præter Archiepiscopum Rodericum Toletanum, & qui eum sequuti sunt, nemo affirmat. Imo vero Cassiodorus autor est cum aliis aliquot, Amalasuintham Theodorici huius filiam Eutharico nupsisse, ex quo coniugio natus est Athalaricus, qui post aui mortem regnauit in Italia, præmatura morte extinctus.

Regnauit hic Alaricus viginti tres annos, autore S. Isidoro.

Guntamundo Vandalorum regi defuncto succesit Trasamundus frater eius, & regnauit annis .27. menses quatuor, vt ait S. Isidorus. Fuit 489

hic vir

UVA. BHSC. IyR_207_2

hic vir indole ſapientiæ maxima, tum animi magnitudine maiores omneis antecedens, Chriſtianos non pœnis corporis aut ſupplicij, vt alij, ſed præmiis & honoribus omnibus ad deſerendam fidem inuitabat, non auſcultanteis minime plectebat, fuit Anaſtaſio Principi chariſsimus. Procopius. Sed D. Iſidorus dicit, quòd Ariana percitus inſania, perſecutionem in Chriſtianos inſtaurauit, & centum viginti epiſcopos in Sardaniam relegauit. Idem dicit & Beda, ſed ait ducentos viginti epiſcopos clauſis eorum eccleſiis, in exilium miſſos. Verum Iſidorus etiam in Chronico tantum centum viginti ponit. *lib. 3. de bello Van. In hiſt. Vandalorum.*

490 In Minio Hiſpaniæ fluuio piſces capti ſunt, in quorum ſquámis videbatur inſcripta æra præſentis anni, vt ait Sigebertus. Annotationes marginales libri Alcobacienſis teſtantur hoc anno, ideſt, Anaſtaſij Imperatoris ſeptimo, Sacos in Hiſpaniam irrupiſſe, Aſterio & Præſidio Coſſ. de qua re nihil vſquá alibi legi, niſi quòd Plinius Sacas in Scythia ponit. *lib. 6. c. 17*

Vſque ad hunc annum Idacius Galleciæ epiſcopus proſequutus eſt Chronicon ſuum, de quo iam ſuo loco diximus.

496 Hoc tempore floruit, & ab Arianis pro aſſerenda fide Catholica multa paſſus eſt S. Fulgentius Ruſpenſis epiſcopus eruditione, facundia & ſanctitate illuſtris. Quem Chronica Regis Alfonſi poſtea martyrio coronatum teſtantur. Raphaël Volaterranus Toletanũ fuiſſe ſcribit, profeſsione monachũ, ab Arianis in exilium relegatũ, poſtea reuocatum anno vno ante obitum, præſulatu abdicato, antiquum repetiiſſe cœnobium. Floruit ſub Anaſtaſio primo Imp. & Gelaſio Papa. Huius beati Fulgentij vidi librſt de fide incarnationis filij Dei ad Scarilam, & alium de interrogatis quæſtionibus ad Ferrandum eccleſiæ Carthaginenſis diaconum, & alium de regula veræ fidei ad Petrum. Reliqua illius opera recenſet S. Iſidorus.

497 Burdunellus in Hiſpania tyrannidem aſſumit. Anno. marg. libri Alcobacienſis. Intelligo hunc vſurpaſſe imperium eius Hiſpaniæ partis, quæ Romanis parebat.

498 Hoc anno nẽpe Anaſtaſij Imperatoris ſexto, Conſule Anaſtaſio Auguſto, Gothi in Hiſpaniis ſedes acceperũt, & Burdunellus à ſuis traditus, & Toloſæ tauro æneo impoſitus crematus eſt. Anno. marg. lib. Alcobaciẽſis.

Traſamundus in Chriſtianos ſæuit. Ibidem.

499 Anno ſeptimo Anaſtaſij, Olympius quidam epiſcopus Arianus, dum in Balneis apud Regiá vrbem blaſphemat in ſanctiſsimam Trinitatem: tribus iaculis igneis, angelo miniſtrante, in piſcina aquæ frigidæ percuſſus, vitam impie ſimul & prodigioſe finiuit. Victor epiſcopus Africanus. Aliqui hoc anno. 497. factum arbitrantur, nempe ij, qui Anaſtaſium iniiſſe imperium anno. 490. putant.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Sunt qui hoc Carthagine factum dicant, nimirum quia dicitur apud Regiam vrbem contigisse, sed non animaduertunt, quòd vrbs Regia temporis illius scriptoribus dicatur in Orientali imperio Constantinopolis, in Africa Carthago, in Hispania Toletum. Ex Nicephoro enim constat, quòd hoc miraculum factum sit Constantinopoli.

Anno Anastasij nono, Patritio & Hypatio Coss. Deuterius Arianus episcopus, dum quendam nomine Barbarum baptizaret, & male distinguens Trinitatem, diceret, Ego te baptizo in nomine patris per filium in Spiritu Sancto: aqua repente disparuit, & vas confractum est. Ex Nicephoro & Sigeberto, qui hoc ait cõtigisse Constantinopoli. Victor episcopus Tunnunensis & S. Isidorus paulo aliter referunt, dicentes Barbam appellatum episcopum, qui baptizauit ad eum modum, sed ego mendum esse suspicor. Illud constat ex omnibus, quòd qui baptizandus erat, viso miraculo conuersus sit ad veram fidem. 501

Hoc anno Annales Francorum ponunt initium belli inter Clodoueum Francorum Regẽ, qui & Ludouicus dictus est, & Alarieum Gothorum, ex quo acerrimæ inter vtrunque Principem & populum exarserunt inimicitiæ. Causa belli fuit, præter religionis disparitatem, (nam Franci noua religione pij, Gothos Ariana impietate pollutos oderant) quòd Alaricus, cuius pater auusque amãtissimi Francorum Regum fuissent, exules hosteisque eorum recipiebat colebatque: & cum de colloquio ageretur, insidias vitæ suæ Francus Rex paratas ab eo se comperisse dicebat. Quæ contentio animorum eoúsque exarsit, vt submotis cæteris ad ostentationem virtutis Reges inter se singulari certamine conflicturi fuerint, nisi Theodorico Ostrogothorum & Italiæ Rege solicitante, bellum illud in Burgundionum Regem ad tempus translatũ fuisset. Paulus Aemilius.

Fœdus ictum inter Clodoueum Francorum: & Alaricum Gothorum Reges. Sigebertus. 506

Hoc anno, hoc est. 14. Anastasij, Messala Consule Gothi Dertosam ingressi, & Petrus tyrannus interfectus, caputque eius Cæsaraugustam deportatum est. Anno. marg. libri Alcobacienſis.

Alaricus Clodoueo Regi molitus insidias fœdus violat. Sigebertus. 508

Prælium commissum inter Alaricum & Clodoueum in Pictonibus, decimo ab vrbe lapide, in campis Vogladensibus, in quo Alaricus à Clodoueo deiectus equo dicitur. Tunc duo Gothorum equites Regis sui casu magis iritati quàm territi, antequam Rex Regem conficere, & opima spolia capere posset, diuersi hastas equorumque cursum in vtrunque eius latus dirigunt, qui beneficio loricæ, & auxilio Clodouici inuenum fortissimi æquato Marte, incruentus periculum euitauit. Stratum Alaricum pedes Francus attollere se conantem confodit. Gothi fugæ se 509

mandarunt.

UVA. BHSC. IyR_207_2

mandarunt. In Burdegalensium finibus Gothi, qui prælio abfuerant, au si fortunam prælij tentare, tanta cæde victi sunt, vt is locus Campus Aria nus etiam nunc vocitetur. Hoc bello vouit Rex Clodoueus Lutetiæ tem plum sanctis Apostolis Petro ac Paulo sacrum in suburbio, quod nunc est S. Genouefæ, in cuius diuæ tutela ea vrbs est. Paulus Aemilius. Eadem ferme S. Gregorius Turonensis. *li. 2. c. 37.*

D. Isidorus & illum sequuti scriptores Hispani hunc Regem Francorum Fluduinum appellant, & ponunt mortem Alarici anno. 506. quum tamen anno decimo septimo Anastasij Imperatoris occisum dicant. Cuius diuersitatis causam superius anno. 499. posuimus. Seuerus Sulpitius mortem Alarici anno decimo quinto Anastasij ponit.

Illud quoq; admonere non ab re fuerit, quòd in Roderico Archiepisco po Toletano impresso perperā hoc loco pro Pictauiū Patauium legitur.

Hoc successu ferox Clodoueus omnem ferè Aquitaniam Gothis adem ptam regno suo adiecit, etiam Tolosam regni sedem. Præterea Germano rum adiutus auxilio, Carcassonem vrbem obsedit, in qua vrbe erat Solomonis precios issima & spectatu digniss ima supellex, quam ingentis precij gemmis ornatam ex Hierosolymis Romani quōdam auexerant: Alaricus senior, quum Romam cepit, in prædam suam conuertit. Non tamen petiti sunt ea vrbe Franci, sed aduentante Theodorico Ostrogothorum & Italiæ Rege, soluerunt obsidionem. Procopius. *lib. 1. de bell. Goth.*

Occiso à Francis Alarico Gesalaricus frater eius Eurici Regis ex concubina filius Narbone creatus est Rex. Nam Amalaricus Alarici ex filia Theodorici Gothorum in Italia Regis filius, vix dum quinquennis, non dum erat maturus imperio. Hic secundum S. Isidorum regnauit annis quatuor, tametsi alij plureis, alij pauciores annos illi attribuant.

Hunc alij Gesalaricum, alij Geseleycum, alij Gesaleicum, Procopius Gaselicum appellat. *Ibidem.*

Hic vt ignobili matre æditus, ita animo degener extitit, & dum Narbonem à Gundebadis Burgundionum Regis impetu defendere nō posset, cum maxima suorum clade, Barcinonem ignominiosa fuga se contulit, ibique turpiter delituit, donec à Theodorico regni fascibus exutus est. Partim ex Seuero, partim ex S. Isidoro.

510 Theodoricus Ostrogothorū & Italiæ Rex, contra Francos ad vlciscendam generi sui necē, octoginta armatorū millia misit duce Ilba, (Helbanē alij vocant) Gepidarum Comite, qui Gothis coniuncti victoria potiti sunt. Francorū viginti millia & eò amplius desiderata. Prouincia ad Ostrogothos: Vasconia ad Vesegothos rediit. Ex annalibus Francorum.

Eodem anno Gesalaricus Goēricum Barcinone in palacio interficit, & paulo post ab Ilba duce Theodorici ab Hispania fugatus Africam petit. Anno. mag. libri Alcobacienſis.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Gesalaricus post frustra petitum in Africa Vandalorum auxilium, & varios errores, tandem apud Druentium Galliæ fluuium interiit, & prius regnum, mox vitam perdidit. S. Isidorus. 511

Eodem anno Theodoricus Iunior Ostrogothorum & Italiæ Rex, cum iam octodecim annos non sine gloria regnasset in Italia, venit in Hispaniam, atque ibi per quindecim annos Amalarici nepotis sui paruuli tutelam gessit, & Gothorum regnum administrauit. S. Isidorus. Alij ingressum eius in Hispaniam anno. 513. ponunt. In hoc tamen omnes consentiunt, quod. 21. anno Anastasij.

Mortuo Clodouco Francorum Rege, regnum in quatuor fratres diuiditur: Childeberto Parrisij: Clotario Sueßiones: Clodamiro Aurelianū: Theodorico Mediomatrices imperia fuerunt: omnesque Reges consalutati, ac primum omnium pacem cum Amalarico Alarici filio firmauerunt, data illi in matrimonium sorore Clotilde, Tolosatiumque præfectura restituta. Paulus Aemilius. 515

Pacem hanc cum Amalarico firmatam intellige, quia Theodoricus non suo, sed nepotis sui nomine, res in Hispania gessit: & sororem pactā, non datam Amalarico, qui id temporis non dum ex ephebis excesserat.

Illud quoque animaduertēdum, neque Gallicarum rerum scriptores, neque vllos alios præter Hispanos, memoriæ proditum reliquisse, Theodoricum hunc, de quo loquimur in Hispania res gessisse. Ego tamen, vt Hispanis scriptoribus magis accedam, & autoritate D. Isidori, & libro Conciliorum moueor, in quo, vt continuo videbimus, sub hoc Theodorico quamuis Ariano, concilia celebrata describuntur, quæ nisi de annis, quibus in Hispania ille regnauit, intelligi non possunt.

Hoc anno Sanctus Isidorus autor est, mortuo Trasamūdo Ilderichum Honorichi ex Valentiniani Imperatoris filia natum, Vandalis imperare cœpisse, sed à Trasamundo ante mortem sacramento obstrictum, ne quandiu regnaret, ecclesiam Catholicis aperiret, aut priuilegia redderet. Qui à matre fide recta imbutus, ne iurisiurandi religionem violaret, ante quàm iniret imperium, Christianos ab exilio reuocat, ecclesias sacerdotibus restituit, atque ita demum regno inauguratur. Sanctus Isidorus. Hoc factum post annum septuagesimum quartum hæreticæ profanationis, inquit Beda. 516

Procopius testatur hunc æque in Christianos atque in suos mitem, armis tamen minime fuisse idoneum, quibus Amerem propinquum præfeciße, qui ob fortitudinem alter Achilles est appellatus. Regnauit annos septem, menses quatuor.

Eodem anno, nimirum Theodorici Iunioris sexto, cōsulatu Petri, celebratū est Tarracone conciliū decem episcoporum, octauoIdus Nouēbris.

In

UVA. BHSC. IyR_207_2

In quo concilio præsidente Ioanne eius ciuitatis episcopo metropolitano, inter alia multa statutum est, vt obseruatio diei Dominici incipiatur à sabbato. Atque hinc fortassis emanauit cõsuetudo in totam ferè Hispaniam, cessandi die sabbato ab omni opere sub horam vespertinam. Ex priori tomo Conciliorum.

Hoc concilium alij alio anno ponunt. Ego diuum Isidorum sequor, cui calculus Cassiodori adamussim quadrat.

517 Hormisda ad summum Pontificatum euectus est, qui vices suas Salustio Hispalensi episcopo metropolitano cõmisit, per prouincias Beticam & Lusitaniam: per reliquam vero Hispaniam, Ioanni, opinor, Tarraconensi episcopo. Huius extant aliquot ad episcopos Hispaniæ epistolæ decretales in priore tomo Conciliorum.

Mense Iunio eiusdem anni celebratum est concilium Gerundense à septem episcopis, Agapito Consule anno Theodorici septimo, sub præsule ciuitatis illius Fortuniano. Ex priore tomo Conciliorum.

Eodem anno celebratum aiunt concilium Cæsaraugustanum à .12. episcopis, sub Lucio episcopo Cæsaraugustano, quarto nonas Octobris, in quo præter alia decretum est, ne quis vsurpet nomen doctoris, nisi cui iure conceditur. Ibidem. Petrus Anto. Beuter sequenti anno ponit.

523 Gilimer Ilderichum per tyrannidem regno Vandalorum deturbat, & cum filiis carcerum custodiæ mancipat, regnum ipse inuadit, & multos Africæ nobiles partim opibus, partim vita spoliat. S. Isidorus. Beda Giliſmerum appellat.

Hic Gilimer fuit, vt ait Procopius, Genzonis, de quo superius loquuti sumus, filius, & malis artibus ac falsis apud Vandalos calumniis Ilderichum regno priuauit, & cũ Amere atq; eius fratre Euagene carceri tradidit, atque cum Amerẽ postea excæcauit, neq; vllis Iustiniani Imperatoris monitis à male cœptis abduci potuit. Quare Imperator soluto bello Persico, bellum illi facere statuit, quod Procopius duobus libris prolixe describit, vt cui ipse interfuit.

Sigebertus hunc Gilimerem ponit anno .528. & addit ita fuisse crudelem, vt ne parentibus quidem parceret.

Hoc anno, id est, Theodorici Iunioris decimo quinto, celebratum est octauo Idus Augusti concilium Ilerdense, ab octo episcopis sub Sergio illius ciuitatis id temporis episcopo. Ex priori tomo Conciliorum.

Eodem anno mense Decembri, celebratum est concilium Valentinum sex episcoporum, sub Celsino illius ciuitatis episcopo, in quo statutum est præter alia, vt euangelium legatur ante offertorium, vt catechumeni & pœnitentes, qui non offerebant, audiant euangelium, antequam exeant ecclesia, quòd etiam annotauit Pet. Anto. Beuter, Ibidem.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Ex his conciliis colligi posse videtur, eam Tarraconensis Hispaniæ partem, quæ Romanis parebat, totam fuisse Catholicam, vt in qua tot concilia tam libere celebrata sint. Quod ex eo clarius est, quòd affirmat S. Isidorus, Ioānem postea Gerundensem episcopum, ab Ariano Gothorum Rege Leouigildo Barcinonem exilij causa relegatum.

Eodem quoque anno Theodoricus Ostrogothorum Rex, quum Hispaniam per quindecim annos rexisset, non sine gloria, nisi quòd alienus à fide Catholica & acerrimus Arianæ sectator perfidiæ, regnum Vesegothorum Amalarico nepoti iam adulto tradidit, atque in Italiam est reuersus, vbi ob instauratam Romam, & redintegratos illius muros, auream statuam à Senatu meruit. S. Isidorus.

Lucas Tudensis addit hunc in Hispania vxorem duxisse ex prima Hispanorum origine, cuius precibus Hispanos omneis libertate donasse. Ex ea filium sustulisse Seuerianum sanctorum Leandri & Isidori atque aliorum patrem.

Amalaricus Theodorico tutelam ipsius iam regno maturi abdicante, Gothis in Gallia Aquitanica & Hispania imperare incipit, quanquam Gallicarū rerum scriptores, vt admonuimus, omneis Theodorici annos Amalarico tribuant, qui hoc anno mortem ipsius ponūt, de qua re suo loco dicemus. Regnauit annis quinque, vt ait S. Isidorus. 526

Iustinianus Imperator admonitus per somnum à Leto martyre, exercitum in Africam Belesario duce, cōtra Gilimerem mittit, qui Belesarius Gontimerum & Gebamundum fratres Regis primo prælio fudit, Gilimerem in fugam conuertit, Africam recepit nonagesimo septimo, quàm Vandali regionem illam occupauerunt, anno. Gilimer vero in primo Belesarij occursu ante conflictum, Ilderichum Regem & quosdam eius affines obtruncauit. Demum captus cum omnibus suis opibus Iustiniano Constantinopolin adducitur. Sic Vandalorum regnum cum omni populo ac stirpe deletur, quod permansit annis. 113. à Gunderico Rege vsque ad Gilimeris interitū. S. Isidorus. Cuius supputatio iis astipulatur, qui anno domini. 413. Vandalos in Hispaniam irruisse scribunt, ex quorum albo est Sigebertus, qui excidium regni Vandalici ponit anno. 533. Sicut & Matthæus Palmerius. Sed Iustinianus dicit Africam per annos centum & quinque à Vandalis fuisse captiuā, si locus non est mendosus.

C. de off. præf. præt. lib. I. §. I

Anno quinto Amalarici Regis celebratum secundum concilium Toletanum octo episcoporum, sub Montano præsule Toletano. Ex priore tomo Conciliorum. Scribit S. Isidorus & illum sequutus Rodericus Toletanus, cōcilium hoc peractum anno secūdo Theudij Regis, qui quamuis esset hæreticus, pacem tamen indulsit ecclesiæ, adeo vt catholicis episcopis potestatem concederet in vrbem Regiam conueniendi, & quæcunque ad 530

In hist. Gothorum.

disciplinam

UVA. BHSC. IyR_207_2

disciplinam ecclesiasticam pertinerent, libere instituendi. Cæterum ex ipsius concilij vltimo capite liquido constat sub Amalarico Rege, non Theudio celebratum. Fortasis aliud Concilium eo regnante Toleti celebratum est, quod in aliorum conciliorum numerum non sit relatum, de quo D. Isidorus loquitur.

Montanus vero, quem huic Synodo præsediſſe diximus, fuit post Celsum Toletanæ sedis metropolitanus episcopus, vita & eruditione clarus. Qui antiquissima fidelique relatione narratur, ad propulsandam coniugalis conuersationis infamiam, candenteis prunas tandiu tenuisse veste, dum sacrum perageret, eóque peracto nec prunæ ignem, nec vestis inuenta est amisisse decorem. Scripsit ad Palentinos epistolam, in qua presbyteros chrisma conficere, & episcopos alienæ diœcesis ecclesias consecrare, magna dicitur autoritate prohibere. Claruit sub Amalarico Rege, & nouem annis pontificatus tenuit dignitatem. Ex S. Alfonso.

Eodem anno Stephanus quidam Hispaniarum præfectus efficitur, atque idem anno tertio præfecturæ suæ in Gerundensi ciuitate, in concilio discinctus est. Anno. marg. Alcoba.

Memoriæ prodit Sigebertus, hoc anno episcopos quosdam in Africa orthodoxos linguis radicitus excisis à Vandalis, posterius clare loquendo multis miraculo fuisse. Quod miraculum vnus eorũ auxit, qui in superbiam elatus, confestim diuino priuatus munere obmutuit. Sed hoc sub Gilimere tyranno factum est.

Clotildis Francorum Regum soror, à Gothis Arianis, in quos enũpse rat ipsa pia, ignominiose duriterq; tractabatur, via euntem cœno lapidibusque incessebant. Saucia imbutũ cruore sudarium ad fratres Reges misit, quo velut literis sanguine exaratis, ira perciti Franci in Gothos ducũt. Amalaricus apud Narbonem prælio victus, dum Barcinonem fugere parat, ab exercitu contemptus occiditur. Clotildis dum à fratre Childeberto reducitur, in itinere fato concesit, Parisiis iuxta patrem sepulta. Ex annalibus Francorum & S. Isidoro. Sed vt dixi, historiæ Gallorum anno. 525. factum hoc asserunt.

Robertus Gaguinus addit Toletum à Francis expugnatũm ac dispoliatum, & multa inde vasa sacra templis Franciæ distributa.

Totam hanc rem fusius atque explicatius prosequitur S. Gregorius Turonensis, cuius verba non pigebit adscribere. Ea habent ad hunc modum. Clotildis multas insidias ab Amalarico viro suo propter fidem Catholicam patiebatur. Nam plerunque procedente illa ad sanctam ecclesiam, stercora & diuersos fœtores proiici super eam imperabat. Ad extremum autem tanta eam crudelitate dicitur cecidisse, vt infectum de proprio sanguine sudariũ fratri transmitteret. Vnde ille maxime commotũs Hispanias appetiuit. Amalaricus vero hæc audiens, naueis ad fugiẽdum lib. 3. c. 9.

UVA. BHSC. IyR_207_2

parat. Porro imminente Childeberto, cum Amalaricus nauem deberet ascendere, in mentem ei venit, multitudinem se precioſorum lapidum in theſauro ſuo reliquiſſe. Cumque ad eoſdem petendos in ciuitatem regredetur, ab exercitu in porta excluſus eſt. Videns autem ſe non poſſe euadere, ad eccleſias Chriſtianorum confugere cœpit. Sed priuſquam limina ſancta contingeret, vnus emiſſa manu lancea, eum mortali ictu ſauciauit, ibíque decedens reddidit ſpiritum. Tunc Childebertus cum magnis theſauris ſororem aſſumptam ſecum abducere cupiebat, ſed neſcio, quo caſu in via mortua eſt, & poſtea Pariſios allata, iuxta patrem ſuum Clodouæum ſepulta eſt. Childebertus vero inter reliquos theſauros, miniſteria eccleſiarum precioſiſsima detulit. Nam. 60. calices. 15. patenas. 20. Euangeliorum capſas detulit, omnia ex auro puriſsimo, & gemmis precioſis ornata. Sed non eſt paſſus ea confringi, cuncta enim eccleſiis & baſilicis ſanctorum diſpenſauit ac tradidit. Hactenus ille.

lib. 1. de Bel. Goth. Poſt Amalaricum Theudius regnat, quem alij Theodatum, alij Ethiudi appellant. Regnauit annis. 17. mẽſeis quinq;, vt ait S. Iſidorus. Hunc Procopius alibi Theodim, alibi Theudam appellat, dicitque eum à Theodorico exercitui Veſegothorum præfectum, ducta ex Hiſpaniis nobiliſsima coniuge imperium vſurpaſſe, idque viuo adhuc Theodorico & Amalarico. Iornãdes nominat eum Thiodim, & ait fuiſſe armigerũ Theodorici Oſtrogothorũ Regis, ac tutorẽ Amalarico in Hiſpaniæ regno datum. 531

Quæ hoc loco ponit Rodericus Archiepiſcopus Toletanus ex Procopio male intellecta, de Theudio ex Italia accito, & eius male grata impietate in Amalaſuẽtam tam bene de ſe meritam, ad Oſtrogothorum in Italia pertinent hiſtoriam. Alius enim fuit Theodatus ille ſiue Theodahatus, vt Conrardus Peutinger ex veteri numiſmate argenteo appellatum aſſerit, qui pietatis oblitus Amalaſuẽtam, cui debebat regnum, in balneo ſtrangulari fecit: alius Theudius Gothorum in Aquitania & Hiſpania Rex. Toletani errorem ſequutus eſt in Chronicis ſuis Rex Alfonſus.

Anno Theudij primo, Franci magnis copiis Hiſpanias ingreſsi Tarraconenſem prouinciam depopulabantur. Quos Gothi duce Theodiſclo adeo in arctum coëgerunt, intercluſis Hiſpaniæ obicibus, vt neceſſe fuerit hoſtibus, vnius diei noctiſque ſpacium precibus & multo auro fugæ ſuæ redimere. Quæ vero miſera turba huic ſpacio ſuperfuit, funeſta cæde conſumpta eſt. Cuius victoriæ gloriam poſtea Gothorum apud Septam calamitas obſcurauit. Ex S. Iſidoro.

de viris illuſtri. Aprugius Pacenſis eccleſiæ epiſcopus floret, qui ſacras literas ita expoſuit ingenioſe, vt veteres præillo non videantur expoſuiſſe, ſcripſit in Apocalypſin. Ex eodem. 532

Bracaræ celebratum eſt primũ concilium ab octo epiſcopis præſidente 236

Lucretio

UVA. BHSC. IyR_207_2

Lucretio Bracarensi episcopo metropolitano, Calendis Maij, vt habent Chronica Regis Alfonsi, nam numerus æræ in codice Conciliorum vitio sus est. Huic concilio Beatus Martinus adhuc Dumiensis episcopus interfuit.

540 Iustinianus episcopus Valentinus hoc tempore vita & scriptis claruit, vt autor est S. Isidorus. Hic tres habuit fratres episcopos eadem matre natos, Iustum Vrgellitanæ sedis episcopum, Nebridium Agragensis, atque Elpidium. Ioan. Tritte. & Petrus Mesias. Nebridius & Iustus interfuerunt secundo concilio Toletano. *Ibidem.*

Iustus Vrgellitanus episcopus frater Iustiniani scripsit in Cantica canticorum. S. Isidorus.

542 Childebertus eiusque frater Clotarius Cæsaraugustam deficere ab hæresi Ariana cogunt, plurimasque in Hispania vrbes expugnant. Tunica Vincentij martyris, pro spoliis opimis & amplis exuuiis, asportata, eique diuo ædes suburbana extructa, quæ nunc D. Germani est. Annales Francorum. Sed Robertus Gaguinus ait Cæsaraugustanos, dum obsidione premerentur, desperatis omnibus rebus ad diuinam opem facta supplicatione confugisse. Cuius rei factum certiorem Regem Francorum à rustico quodam, quum Christianos esse cognouisset, euocato ad se episcopo pacta Diui Vincentij veste, obsidionem soluisse atque abiisse. Quæ consentanea sunt cum iis, quæ Sigebertus de eadem re in Chronicis suis scribit. De qua re sic in annotationibus marginalibus libri Alcobacensis scriptum reperi. Anno. 17. Iustiniani (id est, secundum aliquos 542. secundum alios vero. 544.) quinque Reges Francorum per Pampelonem Hispanias ingressi, Cæsaraugustam venerunt, quam per octodecim dies obsessam, & omnem fere Tarraconensem prouinciam depopulatione attriuerunt. *lib. 1.*

Eodem tempore inguinalis plaga totam fere contriuit Hispaniam. Ex eodem Alcobacensi libro.

544 Hoc tempore, qui de Sanctis Hispaniæ scripserunt, memoriæ mandat Beatum Laureanum Hispalensem Archiepiscopum natione Pannoniũ, missis à Totila Ariano tunc in Italia Ostrogothis imperante, qui ipsum occiderent, angeli admonitu in vltroneum exiisse exilium, ac septem post annis, eiusdem Totilæ imperio in Francia capite truncatum. Caput Hispalim delatum, ciuitatem multis calamitatibus, quibus toto hoc septennio laborauerat, asseruisse. Corpus a B. Eusebio Arelatensi episcopo in Biturensi ciuitate pie sepultum.

546 Gothi traiecto freto Herculeo, Romanos, qui Septam inuaserant, magna vi oppugnant. Sed dum die Dominico religionis ergò bello abstinentes, incautius se gerunt, repentina hostium oppressione,

UVA. BHSC. IyR_207_2

ita sunt ad vnum omnes internecione cœsi, vt ne nuncius quidem tantæ cladis relictus sit.

Tam tristem nuncium nō diu morata Regis Theudij mors fuit, nam vulneratus est à quodam, qui iamdudum dementis speciem, vt Regem deciperet, simulauerat. Finxit enim arte insaniam, perfoditque Regem. Quo ille vulnere prostratus occubuit. Fertur vero inter effusionem sanguinis coniurasse præsenteis, nequis interficeret percussorem, affirmans se congruam meriti vicissitudinem recepisse, quod et ipse priuatus ducē suum solicitatus occidisset. Ex S. Isidoro. 547

Theudisclus siue Theodisclus Theudij dux, regno Gothorum præficitur. Qui dum multorum magnatum connubia nefaria libidine publice pollueret, atque ob id mortem plerisque moliretur, præuentus coniuratorum manu Hispali inter epulas iugulatur. Ex eodem. Lucas Tudensis ait hunc fuisse nepotem ex sorore Totilæ Regis. Iornandes eum Thiodigisglossam appellat. S. Isidorus tribuit illi annum vnum, annotationes Alcobacienses addunt septem menseis. 548

Hoc anno secundū B. Isidorum, secundum alios sequēti, Aguila Gothorum Rex constituitur, & regnat annis quinque. Hic dum facto Cordubēsibus bello, in contēptum Christianæ religionis sepulchrum beatissimorum martyrum Aciscli ac Victoriæ polluere & prophanare præsumeret, dignas impietatis temerariæ pœnas luit. Nam & filium in eo conflictu & thesauros omneis amisit, & ipse victus turpi fuga Emeritam se contulit. S Isidorus. Rex iste Iornadi Hactenusagil dicitur.

Annotationes Alcobacienſis codicis dicunt regnasse annis quinque, mensibus sex. Sigebertus annos nouem, sed fallitur. 549

Ostrogothorum nomen & imperium in Italia Iustiniani Imperatoris auspiciis deletum testantur Chronica Regis Alfonsi. Matthæus Palmerius biennio post factum scribit. 553

Athanagildus regno Gothorum per tyrānidem inhians, dum Hispali exercitum Aguilæ (vel, vt D. Isidorus declinat, Aguilanis) contra se missum fudisset, Gothi veriti, ne Romani huius occasione seditionis Hispaniam inuaderent, Aguilam Emeritæ interficiunt, & Athanagildum Regem creant. Ex S. Isidoro.

Athanagildus, vt autor est S. Isidorus, regnum quod inuaserat, voluntate Gothorum est consecutus, sed quæ ad deturbandum regno Aguilanem popoſcerat à Iustiniano Imperatore Romanorum & Græcorum auxilia, submouere Hispania non potuit, aduersus quos variis postea casibus sæpe conflixit. Regnauit annos. 14. & secundum alios. 15. 554

Autor est Lucas Tudensis hunc Regem fidem Catholicam occulte

coluisse

UVA. BHSC. IyR_207_2

coluisse, & Christianos omni fauore amplexum.

555 Huius tempore Regis celebris fuit in Hispania S. Aemiliani confessoris sanctitas, qui natus in regione Castellæ veteris finitima Cantabriæ, quæ vulgo dicitur Rioja, à sancto viro Felice Christianæ fidei formulã edoctus, ex opilione factus est eremi cultor, vbi deditus contemplationi atque orationi, vitam ad centesimum vsque annum cum incredibili sanctitate produxit, & post mortem innumeris claruit miraculis. Ex iis qui scribunt de sanctis Hispaniæ.

562 In Gallia Gothica mons quidam Rhodano imminens, æditis per multos dies mugitibus tauri instar, tandem ab alio monte continguo diuulsus cum domibus, ecclesiis, hominibus ac iumẽtis præceps in Rhodanũ corruit. Sigebertus.

563 Theodomirus in Gallecia factus est Rex Sueuorum, per quem annitente S. Martino Dumiensi episcopo, postea Bracarensi Archiepiscopo, Sueui desciuerunt ab Ariana perfidia. Cuius studio & industria pax ecclesiæ amplificata est, & multa in ecclesiasticis disciplinis in Galleciæ prouincia sunt instituta. S. Isidorus.

564 Anno Theodomiri secundo (quamuis in Conciliis legatur Ariamiri) decimo octauo Calendas Ianuarias, celebratum est Bracaræ secundum concilium à duodecim episcopis, præsidente S. Martino iam tum Bracarensis ecclesiæ episcopo metropolitano. Qui, vt ait S. Isidorus, ex Orientalibus regionibus in Galleciam venit, & eã gentem ab Ariana impietate ad veræ fidei cultum reduxit. Scripsit de differentiis quatuor virtutum, quem librum se legisse Beatus Isidorus profitetur. Scripsit & epistolas varias omnium virtutum exhortatorias. Idem. Ioannes Trittemius autor est eum ad Mironem Regem scripsisse de quatuor virtutibus Cardinalibus formulam vitæ honestæ.

In Lectionario ecclesiæ Bracarensis scriptum reperitur, eundem tractatum composuisse de castigatione rusticorum, qui iam in fide manentes honorem idolis exhibebant.

In concilio Toletano decimo dicitur hic S. Martinus Dumiense monasterium constructisse, (de quo alibi diximus latius) cuius fuit episcopus, antequam ad Bracarensem esset promotus metropolitanam ecclesiam.

Idem S. Martinus in compendium contraxit concilia Oriẽtalia, & Nigesio Lucensi episcopo metropolitano, ac toti cõcilio Lucensi transmisit. Ex priori tomo conciliorum.

Hoc concilium Lucense circa hunc annum celebratum est calendis Ianuariis, sub Theodomiro Rege Sueuorum, sub quo & Bracarẽse, ad confirmandam fidem Catholicam, & constituendum ecclesiæ statum. In eo concilio ecclesiæ Bracarensi metropolitanæ & aliis Galleciæ ecclesiis cathe-

dralibus

UVA. BHSC. IyR_207_2

dralibus, ſui cuique fines aſsignati ſunt, quos ne excederent. Ex archiuis eccleſiæ Bracarenſis, vbi pro Nigeſio Lucenſi epiſcopo, legitur Nitigio. Meminit huius rei & Lucas Tudenſis in Rege Bamba, & dicit Adaulphum epiſcopum Legionenſem huic interfuiſſe concilio.

Hoc anno, nempe Iuſtini Imperatoris ſecundo Athanagildus Gothorum Rex fato conceſsit Toleti, cui ſucceſsit Luiba. Ioannes Abbas, & S. Iſidorus, qui addit mortuo Athanagildo fuiſſe interregnum quinque menſium. Lucas Tudenſis dicit, quod ſeptem annorum, ſed nõ dubium quin hoc loco ſit deprauatus. Cauſa interregni ex eo nata eſt, quòd Gothi non conueniebant in electione Regis. 566

Huius Athanagildi filia altera nomine Brunechildis nupſit Sigeberto Mediomatricũ in Frãcia Regi: altera nomine Galſonta Chilperico Sueſſionũ Regi fratri Sigeberti Regis, quæ Galſonta cum Fredegundẽ pellicẽ ferre non poſſet, mortua in mariti lecto inuẽta eſt. Ex annalibus Francorũ. Robertus Gaguinus addit Regẽ Chilpericũ blandimentis & illecebris pellicis deprauatum, vxorẽ per noctis ſilentium laqueo ſtrangulaſſe.

Plerique ſcriptores Hiſpani mortem Athanagildi anno. 566. ponunt. Ego Ioannem Abbam & S. Iſidorum eius temporis ſcriptores ſequor.

Hoc anno mortuus eſt Iulianus epiſcopus Eborẽſis, cuius monumentum ad diui Michaëlis de Machede tribus leucis ab Ebora repertum, domi ſuæ habet Andreas Reſendius noſter, cum alio Pauli preſbyteri, qui requieuit in pace æra quingenteſima octogeſima ſecunda, hoc eſt, anno domini quingenteſimo quadrageſimo quarto. Apud eundem vidi epitaphium cuiuſdam Seueri Preſbyteri Pacenſis, qui diem ſuum obiit æra ſexcenteſima duodecima, hoc eſt, anno domini quingenteſimo ſeptuageſimo quarto. Hæc ad notãdam religionis antiquitatẽ in Tranſtagana Luſitania adſcripſi. Idem Reſendius mihi affirmauit plura monumenta venerandæ antiquitatis in eadem diui Michaëlis eccleſia etiam hodie ſeruari, atque ex ædificiorum veſtigiis apparere, non obſcurum illic Eborẽſis epiſcopatus municipium olim extitiſſe.

Anno Iuſtini Iunioris tertio Leouigildus Luibæ Regis frater germanus à fratre ſuperſtite in regni ſocietatem aſſumptus, citeriori Hiſpaniæ præficitur, qui Goſuinthã Athanagildi viduam matrimonio ſibi iunxiſſe dicitur & prouinciam Gothorum, quæ multorum rebellione fuerat imminuta, ad priſtinos reuocaſſe terminos. Ioannes Abbas. 567

Alij dicunt eum vxorẽ habuiſſe Theodoſiam filiam Seueriani Ducis Carthaginenſis & Theodoræ: ex qua ſuſtulerit Hermenegildum & Recaredum. Vnde veriſimile eſt eum alterã alteri ſuperduxiſſe. Nam quòd prædicti filij ex Goſuintha non ſint, ex eo patet, quod Ioannes Abbas tẽporis illius ſcriptor affirmat Leouigildum filio maiori Hermenegildo

& vxorem

UVA. BHSC. IyR_207_2

& vxorem & regni partem ad regnandum dediſſe anno regni ſui vndecimo, quo tempore ille, ſi ex Goſuintha natus eſſet, vt plurimum decem natus annos, nec matrimonio nec regno maturus eſſe poterat, atque hoc ita eſſe poſtea clarius conſtabit. Seuerianus ille Theodorici Oſtrogothorũ & Italiæ Regis, vt diximus, filius ex vxore Theodora inclyto Gothorum Regũ ſanguine prognata, ſuſcepit hos filios, S. Leandrum & S. Iſidorum Archiepiſcopos Hiſpalenſes, S. Fulgentium epiſcopum primum Aſtigitanum, deinde Carthaginẽſem: Florentiam ſanctarum virginum monaſteriis præfectã. Breuiariũ Hiſpaleẽſe addit S. Brauliũ Cæſaraugustanum epũm virum multarũ linguarum & ſacræ ſcripturæ peritiſsimũ, & Iuſtinam, quæ quinquaginta ſanctarum virginum monaſteriis præfuerit, ſed Iuſtinam iſtam arbitror eſſe eam, quæ aliis Florentia dicitur. Braulij vero, de quo in quinto concilio Toletano dicemus, quũ D. Iſidorus meminit, nihil tamen addit, vnde fratrẽ ipſius fuiſſe colligamus. Sed nec ipſe Braulius ſiue Braulio in iis, quæ viris illuſtribus D. Iſidori, de ipſo D. Iſidoro addidit, vllã huius rei mentionẽ facit, neq; ego arbitror illius fratrem fuiſſe, ſed amicum pluſquã fraterna charitate coniunctum.

Lucas Tudenſis in literas miſit Luibam Athanagildo etiam dum ſuperſtite, Narbone à Gothis Regem creatum, ſeptẽ annis in Gallia Gothica regnaſſe, & illo mortuo, tres in Hiſpania, quorum trium ſecundo anno Leouigildum non ſolum ſucceſſorem, ſed etiam participem regni conſtituiſſe, ac Hiſpaniæ adminiſtrationi præfeciſſe, ipſum Galliæ regno contentũ. Eundẽ S. Iſidorus tres annos regnaſſe ſcribit. Ioan. Ab. quinq;.

568 Leouigildus Rex loca Baſtetaniæ & Malacitanæ vrbis repulſis militibus vaſtat, & victor ad ſuos redit. Ioannes Abbas.

In Gallecia Miro poſt Theodomirum Rex Sueuorum efficitur, & regnat annis tredecim. Idem & S. Iſidorus.

569 Leouigildus Aſinodam fortiſsimã ciuitatem, de qua iam diximus, proditione cuiuſdam Framidanci nocte occupat, & militibus interfectis, ad Gothorum reuocat iura. Ioannes Abbas. Milites vero, qui hæc loca occupauerant, Romanos fuiſſe arbitror. Nam Lucas Tudenſis autor eſt Iuſtiniani milites, quos Athanagildus auxilij cauſa euocauerat, à Leouigildo profligatos, & alioqui Romanos ab illo diuerſis præliis ſuperatos, atque amplificatum Hiſpaniæ imperium, in qua Gothi anguſtis antea finibus concludebantur.

Donatus abbas monaſterij Seruitani, quod erat Setabi, miraculis adhuc viuus hoc tempore claruit. Ioannes Abbas.

Hic Donatus & profeſsione & opere monachus, cuiuſdã eremitæ diſcipulus in Africa fertur extitiſſe. Qui vim Barbararũ gentiũ imminere proſpiciẽs, atq; ouilis ſui diſsipationẽ & pericula veritus, cũ monachis plus

minus

UVA. BHSC. IyR_207_2

minus septuaginta, & copiosa librorum suppellectile in Hispaniam commeauit. Vbi religiosæ atque illustris fœminæ Mincheæ subsidiis & opibus adiutus, Seruitanum monasterium construxit. Hic primus in Hispaniam monasticæ obseruantiæ vsum & regulam dicitur induxisse, tam viuus adhuc virtutum exemplis nobilis, quàm defunctus memoriæ claritate sublimis. Ex Diuo Alfonso.

Qui prior in Hispaniam monasticam disciplinam induxit.

Porrò quòd vitæ monasticæ regulam & formam in Hispaniam hoc sancto viro autore illatam refert, id ego intelligendum arbitror, post Hispaniam à Barbaris nationibus deformatam. Nam superius ostendimus anno trecentesimo octogesimo primo Paulinum monachum, vt religioni monasticæ commodius vacaret, relicta patria in Hispaniam secessisse, quod haud dubie non fecisset, nisi in ea disciplina monastica viguisset.

Leouigildus Rex Gothorum Cordubæ ciuitatem diu Gothis rebellẽ noctu occupat, & cæsis hostibus propriam facit, multasque vrbes & castella interfecta rusticorum multitudine in Gothorum dominium reuocat. Ioannes Abbas. 570

Domninus Helenensis ecclesiæ episcopus clarus habetur. Idem

Miro Sueuorum Rex bellum contra Aragones mouet. Idem.

Cæterum quos hic Aragones dicit S. Isidorus Ruccones. Lucas Tudẽsis Vascones appellat, ex qua lectionis diuersitate non dubium quin mendosus sit locus, mihi Tudensis lectio magis arridet, atque ita de Nauarris intelligitur, fruatur suo quisque iudicio.

Luiba Rex moritur. Hispania omnis & Gallia Narbonensis in iura & potestatem Leouigildi cedit. Ioannes Abbas. tamen S. Isidorus Luibæ siue Luibanis mortem anno quingẽtesimo sexagesimo nono ponit.

Leouigildus Sabariam ingressus, Sapos vastat, & prouinciam totam in suam redigit potestatem, duosque filios suos ex amissa coniuge Hermenegildum & Recaredum consorteis regni facit. Ioannes Abbas. Quo loco vide an Sabaudiam & Sabaudos legendum sit. Saltẽ ita intellexisse hunc locum videtur Iacobus Valera. Hanc opinionem confirmat episcopus Burgẽsis, in quo videtur mẽdose legi Sabandriá pro Sabaudiá.

Mausona Emeritensis ecclesiæ episcopus, in Christianæ fidei dogmate clarus habetur. Ioannes Abbas.

Hispani & Franci de Pascha celebrando dissentiuut, Hispanis. 12. Calendas Aprilis: Francis vero. 14. Calendas Maij Pascha celebrantibus: sed Francos recte celebrasse miraculo manifestum fuit. Nam fontes in Hispania, qui sabbato sancto Paschæ diuinitus repleri ad baptizandum solebãt: non in Hispanorum, sed in Francorũ Pascha repleti sunt, Sigebertus Abbas. Idem ponit Robertus Gaguinus, tametsi in numero Calendarum nonnihil variet. Illud hoc loco non prætermittendum, quod ipse

quoque

UVA. BHSC. IyR_207_2

quoque Gregorius Turonẽsis episcopus, qui circa hæc tempora floruit, fontes in Hispania fuisse, qui diuinitus replerentur, testatur, quum alias, tum. lib. 10. cap. 22. li. 10. c. 22

572 Leouigildus Rex Cantabriam ingressus, occupatores illius prouinciæ interficit, Amaiam occupat, opes eorum inuadit, & prouinciam in suam redigit potestatem. Ioannes Abbas.

573 Leouigildus Aregenses monteis ingreditur, Aspidium loci seniorem cum vxore & filiis captiuos ducit, opesq; eius & loca sui iuris facit. Idem.

574 Leouigildus Sueuorum in Gallecia fines conturbat, & Regi Mironi per legatos rogatus, pacem exiguo tempore tribuit. Idem.

576 Leouigildus Rex Orospedam montem ingreditur, & ciuitates atque castella eiusdem prouinciæ expugnat, ac suam prouinciam facit, neque multo post, ibidem rustici rebellantes à Gothis opprimuntur, & post hæc integra à Gothis possidetur Orospeda. Ioannes Abbas.

577 Leouigildus extinctis vndique tyrannis & occupatoribus Hispaniæ, requie potitus, cum plæbe recedit & ciuitatem in Celtiberia condidit, quam à nomine filij Ricopolin (vulgo Ripol) nuncupauit, eam miro opere mœnibus & suburbanis adornauit, & priuilegia populo nouæ vrbis instituit. Idem.

Eodẽ tẽpore Ioãnes Emeritẽsis ecclesiæ presbyter clarus habetur. Idem.

578 Leouigildus filio suo Hermenegildo Sigeberti Regis Francorum filiam matrimonio, & prouinciæ partem ad regnãdum tribuit. Idem. Paulus Aemilius eã Iugundim appellat, & etiam S. Gregorius Turonensis.

Leouigildo quieta pace regnãte, aduersarii securitatem domestica rixa conturbat. Nam eodẽ anno filius eius Hermenegildus factione Gosuinthæ Reginæ tyrannidem assumens, in Hispali ciuitate rebellione facta recluditur, & alias ciuitates atque castella in societatem rebellionis suæ pellicit. Quæ res Hispaniæ prouinciæ maioris exitij causa quàm hostium infestatio fuit. Idem Ioannes Abbas.

Nouellus Complutensis episcopus celebratur. Idem.

579 Leouigildus Rex in vrbe Toletana Synodum Episcoporũ sectæ Arianæ cõgregat, & antiquam hæresin nouo errore cumulat, ausus inter cætera hæresis suæ contagia, etiam rebaptizare catholicos, neq; id ex plæbe solum, sed etiam ex sacerdotalis ordinis dignitate, inter quos Vincentium Cæsaraugustanum ex episcopo apostatam factum, & tanquam è cœlo in infernũ proiectum. Qua seductione plurimi in Arianã vesaniam declinauerunt. Partim ex Ioanne Abba, partim ex Sancto Isidoro.

580 Seuerus Malacitanæ vrbis episcopus, scripsit cõtra Vincentium Cæsaraugustanum episcopum in prauitatẽ Arianam lapsum. Qui Vincẽtius

collega

UVA. BHSC. IyR_207_2

collega fuit Liciniani Carthaginensis episcopi, vt ait Petrus Mesias, scripsit etiam de virginitate ad sororem. S. Isidorus, & Ioannes Trittemius.

Leouigildus partem Vasconiæ occupat, & ciuitatẽ nomine Victoriacũ condit. Ioannes Abbas.

Eodem anno natus est Mahometes pessima Christianæ religionis calamitas, patre Abdalia, matre Emina, ex genere Agar & Ismahelis. Qui annus in Arabia tanta siccitate & penuria frugum insignis fuit, vt herbis vescerentur campestribus inopia panis. Rodericus Toletanus. Quod autem dicit natum anno nono Leouigildi, sequitur opinionem eorum, qui Leouigildum iniisse regnum anno quingentesimo septuagesimo secundo affirmãt, alioqui numerus anni probe per omnia respõdet. Porrò quòd addit æra sexcẽtesima, legẽdũ est, sexcẽtesima decima octaua, quod ex eodem libro clarius constat, quàm vt probandum sit. Ait enim mortuum æra sexcentesima sexagesima sexta, quum tantũ vixerit quadraginta nouem annis.

In historia Arabum.

Leouigildus exercitum ad opprimendam filij tyrannidem colligit, & ciuitatem Hispalensem obsidet: ac rebellem filium graui obsidione premit. Cui Miro Sueuorum Rex ad expugnandam Hispalim suppetias venit. Leouigildus Hispalim nunc fame, nunc ferro, nunc Betis deriuatione conturbat. Ioannes Abbas, 582

Miro in ea obsidione diem clausit extremum, cui Eburicus filius siue Eboricus in Regnum Galleciæ succedit. Idem & S. Isidorus.

Leouigildus muros Italicæ antiquæ ciuitatis restaurat, quæ res maximum impedimentum Hispalensi populo exhibuit. Ioannes Abbas. Vnde colligo Italicam admodum propinquam fuisse Hispali, atque à Mauris post tempora Gothorum dirutam & subuersam. 583

Andeca in Gallecia Sueuorum regnum cum tyrannide inuadit, & Sisegutia relicta Mironis Regis in coniugem accepta, Eboricum regno priuat, & in monasterium retrudit ac monachum facit. Idem.

Leouigildus Hispalim expugnat, ciuitates & castella à filio vsurpata recipit, nec multo post filium Hermenegildum Cordubæ capit, & regno priuatum Valentiam in exilium mittit. Idem.

Cum Leouigildus adhunc modum filium rebellem persequeretur, & exercitus eius, vt fit, loca sancta hostiliter infestaret: monasterium erat S. Martini inter Saguntum & Carthaginem Spartariam, cuius monachi audito hostium aduentu derelicto abbate sene se in fugam dant, atque in quadam insula maris abscõdunt. Profecti ad monasterium Gothi, dum bona monasterij sine custode deserta diripiunt abbatem senio incuruatum, sed sanctitate rectum offendunt, eductóque vnus gladio quasi amputaturus ceruicẽ eius, resupinus ruit, ac spiritum subito exhalauit. Quo

viso

UVA. BHSC. IyR_207_2

viſo reliqui perterrefacti fugerunt. Huius rei fides quum Regi conſtaret, quæcunque monaſterio fuerant ablata, iuſsit reſtitui. Hoc ſibi non multo poſtquàm contigerat, nunciatum fuiſſe affirmat S. Gregorius Turonenſis in libro de gloria confeſſorum. cap. 12.

Leouigildus vbi vidit tanta miracula per ſeruos Dei, qui noſtræ religionis erant, fieri: vocatum ad ſe vnum ex epiſcopis ſuis, hoc eſt, Arianis ſecreto rogauit. Quid ita tandem vos, ſicut hi, qui ſe Chriſtianos appellant, nulla ſigna æditis in populum ſecundum fidem veſtram? At ille, ſæpe, inquit, cæcis viſum reſtitui & ſurdis auditum. Quin & nunc ſatiſfacere expectationi tuæ queam. Mox hæreticum quendam decem aureis corruptum clam ſubornauit, vt in itinere, quo Regi tranſeundum erat, clauſis oculis reſidens, epiſcopi opem imploraret, vt in virtute fidei ſuæ perditum lumẽ miſero reſtitueret. Quod quũ ille ex compoſito feciſſet, epiſcopus cum magna arrogantia manus oculis eius imponens ait, ſecundum fidem meam fiat tibi. Vix dum hæc dixerat epiſcopus, quum oculi infelicis hominis ita obſerati ſunt cum graui dolore, vt non ſolum viſum penitus amiſerit, verum etiam dolum, quem auaritia impellente confinxerat, euulgauerit. Ex eodem autore & libro. cap. 13.

Eodem ferè tempore in Hiſpania accidiſſe affirmat idem vir ſanctus, vt Chriſtianus cum hæretico pro fide ſua certaret, cũque Arianus ille nullis ſcripturarũ teſtimoniis poſſet à pertinacia ſua diuelli: ſaltem miraculis, inquit qui catholicus erat, virtutẽ indiuiduæ Trinitatis experire. En anulum aureum digito detractũ in ignem proiicio, tu candentẽ collige. Poſtquam vidit anulum in igne cãdentem, conuerſus ad hæreticũ, ſi vera eſt, inquit, aſſertio tua, exime anulum hunc ab igne. Deinde illo tergiuerſante ait. Immenſa Trinitas Deus, ſi aliquid indignum te credo, oſtende: certe ſi recta eſt fides mea, nihil præualeant hæc incendia ſæua: & ſublatum ab igne anulum diutiſsime manu ſine offenſione vlla tenuit, ac pudefacto hæretico catholicos reliquos in fidei ſuæ conſtantia roborauit. Ex eodem. cap. 14.

Eutropius Abbas monaſterij Siruitani, diſcipulus ſancti Donati floret, de quo paulo poſt latius loquemur. Ioannes Abbas.

584 Leouigildus Galleciam vaſtat, Andecanẽ Regem captum regno exuit. Sueuorum gentẽ, theſauros, patriam in ſuam poteſtatẽ redigit, ac Gothorum prouinciã facit. Andeca regno priuatus tondetur, & honore preſbyterij poſt regnũ honoratur, & quod Eborico Regis filio ac Regi ſuo fecerat, paſſus, in vrbẽ Pacenſem exilio relegatur. Idem.

Ita tunc Sueuorũ regnum deletũ in Gothos trãſfertur quod centum ſeptuaginta ſeptẽ annos duraſſe affirmat S. Iſidorus in hiſtoria Sueuorũ.

Hermenegildus in vrbe Tarraconenſi à Siſberto interficitur. Ioannes Abbas, & eadem fermè S. Gregorius Turonenſis epiſcopus. Equidem vehementer admiror autores hos, quum id tempois in viuis agerent, hæc lib. 8. c. 28

UVA. BHSC. IyR_207_2

de Hermenegildo scribere, quem vt martyrem pro fide Catholica à patre Ariano occisum Hispana veneratur ecclesia, cui merito reliqui omnes harum rerum scriptores suffragantur, & ante alios omneis D. Gregorius Papa. Qui in Dialogis scribit, quũ Rex Liuigildus (ita enim appellat, nisi mendosus est liber) Herminigildum filium à S. Leandro Hispalensi episcopo Catholicam fidem edoctum, neque præmiis allicere, neque minis perterritum attrahere ad Arianam posset perfidiam, priuatum regno rebus expoliasse omnibus, deinde in arctam cõclusо custodiam, collum manusque ferro ligasse, denique ipso Paschalis festiuitatis die, intempestæ noctis silentio Arianum ad illum misisse episcopum, ex cuius manu sacrilegæ consecrationis communionem perciperet. Cum vero ille non solum detrectasset, sed etiam grauiter episcopi perfidi vesaniam increpuisset: pater in furorem versus, missis apparitoribus filium occidi iussit. Quod illi securi cerebro S. Martyris impacta effectum dederunt. Cuius mors multis celebrata fuit miraculis. Nam cœptus est in nocturno silentio psalmodiæ cãtus ad Regis & Martyris corpus audiri, & accẽsæ lampades apparere. Idem dicit & Beda ad hunc modũ. Hermenegildus Leuegildi Gothorum Regis filius, ob fidei Catholicæ confessionẽ inexpugnabilẽ, à patre Ariano regni priuatus insulis, & in carcerem ac vincula proiectus, ad extremum nocte sancta Dominicæ resurrectionis securi in capite percussus, regnum cœleste pro terreno Rex & martyr intrauit. Hactenus ille, qui locus in exemplaribus impressis deprauatus est.

lib. 5. c. 31.

Equidem arbitror Gothos visis tam insignibus miraculis, in Regis sui gratiam confinxisse D. Hermenegildũ à Sisberto occisum. Quo rumore deceptos Ioannem Abbam, & Sanctum Gregorium Turonẽsem hæc de illius morte memoriæ prodidisse.

Huius Sancti martyris meritis adscribit idẽ D. Gregorius, quòd vniuersa Gothorum gens ad Catholicã fidem per Ricaredum Regem cõuersa sit, videlicet quòd granum in terra mortuum, multũ fructum attulerit.

Fidem huius sancti martyris Gallicarum rerum scriptores partim S. Leandri doctrinæ, partim vxoris Francæ sanctitati acceptã ferũt: & addũt illum metu patris ira succẽsi, cum Ducibus Imperatoris Mauritij, quibus Hispani limitis custodia credita erat, fœdere icto, vxorem è recenti partu languentem, filiumque infantem apud eos depositisse: cumque esset à patre securi percussus, vxorẽ ab Augusti ducibus in Africam cum filio transuectã. Childebertum Francorum Regem spe recuperandæ cum prole sororis, amicitiæ Augusti restitutum: ipsum in Gothos mouisse, ad vlciscendam leuiri sui mortem. Hæc ferè Paulus Aemilius. Robertus Gaguinus adiũgit Iugundin, dum ad Imperatorẽ duceretur, in itinere mœrore periisse: S. Gregorius Turonensis dicit in Africa mortuam ac sepultã: filium Constantinopolin ductũ, reliqua sese habẽt, non vt Paulus Aemilius vir

lib. 8. c. 28.

alioqui

UVA. BHSC. IyR_207_2

alioqui doctus ac diligens ſcribit, ſed, vt nos ex autoribus probatis, & qui res geſtas ſui temporis oculata fide ſcribebant, retulimus.

Galli prouinciam Narbonenſem cum exercitu inuadunt, ad quos miſſus Ricaredus, victoriam de inimicis reportauit. Ioannes Abbas. S. Gregorius Turonenſis addit Ricaredum Narbonam vſque veniſſe, & intra terminos Galliarum prædas egiſſe. li. 8. c. 38.

Malaricus in Gallecia per tyrannidem regnare cupiens, à Leouigildi ducibus comprehenſus, Leouigildo vinctus ſiſtitur. Idem.

Hoc tempore S. Leandri Hiſpalenſis epiſcopi nomẽ celebre fuit. Idem. Fuit hic D. Gregorio familiari coniunctus amicitia, quam contraxerunt Conſtantinopoli, dum illuc diuum Gregorium ſedis Apoſtolicæ reſponſa: (erat enim Romani Pontificis Apocriſarius ante ſummum Pontificatum) beatum Leandrum pro cauſa fidei Regis Gothorum legatio pertraxiſſet. Huic D. Gregorius expoſitionem moralem in Iob dedicauit, & pallium miſit, vt ex epiſtolis ipſius patet.

Huius inter hos ſanctos mutuæ neceſsitudinis ſanctum & venerabile monumentũ dicitur & creditur imago ſanctiſsimæ virginis matris, quæ maximo omniũ gentium concurſu colitur ad amnem Lupi (vulgo Guadalupe). Eam S. Gregorius beato Leandro dono miſiſſe affirmatur.

Lucas Tudenſis addit Sueuos à beato Leandro aqua ſalutari perfuſos.

585 Leouigildus decimo octauo regni ſui anno moritur Toleti, quem diuus Gregorius autor eſt, poſt occiſum Hermenegildum facti pœnituiſſe, & Catholicæ fidei veritatem agnouiſſe, non tamen vſque ad obtinendam ſalutem pertinuiſſe, cumque ad extrema peruenisſet, filium Ricaredum S. Leandro commendaſſe, vt in illo idem conaretur, quod in fratre perfecerat. Ex D. Gregorio.

De morte Leouigildi Regis paulo aliter ſcribit S. Gregorius Turonenſis ad hunc modum. Leouigildus (Lennieldus mendoſe ibi legitur) Rex Hiſpanorum ægrotare cœpit, ſed, vt quidam aſſerunt, pœnitẽtiam pro errore hæretico agens, & obteſtans, ne huic hæreſi quiſquam reperiretur conſentaneus, in legem Catholicam tranſiit, & per ſeptem dies in fletu perdurans pro iis, quæ contra Deum inique molitus eſt, ſpiritum exhalauit. Hæc ille. li. 8. c. ult.

Hic Leouigildus multos nobiles ac potenteis viros neci dedit, primus ærarium de rapinis eccleſiæ ac ciuium, & ſpoliis hoſtium locupletauit, primus ſolio & purpura regali vſus eſt, quum ante ipſum Gothorum Reges & conſeſſum & veſtitum haberẽt cum aliis nobilibus communem, leges ab Eurico latas emendauit, ſublatis atque additis iis, quæ ex vſu eſſe Reip. videbantur. Obiit Toleti morte acerrima, ac ſub mortem præcepit filio Ricaredo, vt epiſcopos Catholicos ab exilio reuocaret, & beatum Leandrum coleret, vt patrem. Ex S. Iſidoro & Luca Tudenſi.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Mortuo patri succedit Ricaredus anno Mauritij Imperatoris quarto. Ioann. Abbas. Hunc Lucas Tudensis autor est à beato Leandro coronatum, regnauit annos quindecim.

586 Sisbertus interfector Hermenegildi turpissima morte perimitur. Ioannes Abbas.

Ricaredus primo regni sui anno, mense decimo, Deo adiuuante Catholicus efficitur, & sacerdotes sectæ Arianæ sapienti colloquio aggressus, ratione potius quàm imperio ad fidem Catholicam facit conuerti, gentemque omnem Gothorum & Sueuorum ad vnitatem & pacem reuocat ecclesiæ Christianæ. Ex eodem. Idem scribit & Beda.

Ricaredus Rex aliena à præcessoribus suis direpta, & in fiscum relata, placide ac benigne restituit, ecclesiarum & monasteriorum conditor ac ditator efficitur. Idem.

Desiderius Francorum dux Gothis infestus superatur, & cæsa Francorum multitudine in acie moritur. Idem.

587 Quidam ex Arianis, nempe Sunna episcopus & Segga cum quibusdam tyrannidem assumere cupientes deteguntur. Conuicti Sunna exilio multatur: Segga manibus amputatis in Galleciam exul relegatur. Ioannes Abbas.

588 Vldila episcopus cum Gosuintha Regina insidiantes Ricaredo produntur, & fidei Catholicæ communionem, quam sub specie Christiana quasi sumebant, proiecisse publicantur. Quo malo in cognitionem hominum deducto, Vldila exilio condemnatur: Gosuintha Catholicis semper infesta, tandem fato concesit. Idem.

Francorum exercitus à Gonteranno Rege missus, duce Basone Galliam Narbonensem inuasit, & iuxta Carcassonem castra posuit. Quos Claudius Lusitaniæ dux à Ricaredo missus, in fugam conuertit, & dictu mirum, sexaginta ferme hominum millia, cum trecentis plus minus militibus partim occidit, partim fugauit, dispoliatis ipsorum castris. Hanc tam insignem victoriam non immerito conuersioni ac fidei Ricaredi acceptam ferunt. Idem S. Isidorus affirmat nullam nunquam in Hispaniis vel maiorem in bello, vel similem extitisse victoriam. Lucas Tudensis autor est, hosteis illos venisse in auxilium Arianorum.

589 Anno Ricaredi quarto, & Mauritij Imperatoris octauo, celebratum est tertiũ concilium Toletanum, in quo Rex Ricaredus cum Regina Badda vxore sua, & omnibus Gothis, abiurauit hæresin Arianam, & in publico Patrum cõcilio professus est fidẽ Catholicam, & æqualitatẽ personarum in sanctissima Trinitate. Celebratum est autem octauo Idus Maias ab episcopis Hispaniæ & Galliæ Gothicæ, qui fuerũt numero sexaginta duo, & præter hos quinque aliorum episcoporum vicarij Metropolitani episcopi

præfuerunt.

UVA. BHSC. IyR_207_2

præfuerunt. Mauſona Emeritenſis, Leander Hiſpalenſis, quem Lucas Tudenſis, primatem Hiſpaniæ fuiſſe dicit, & legatum Romanæ eccleſiæ. Euphemius Toletanus, Pantardus Bracarenſis, Nigetius Narbonenſis, Stephanus Tarraconenſis, Archiepiſcopus Toletanus & illum ſequuti alij nonnulli aiunt, Helladium Toletanum huic interfuiſſe concilio, ſed hic aliquanto poſterius Toletanam rexit eccleſiam, vt ex B. Alfonſo conſtat. Petrus Antonius Beuter affirmat S. Idalium Barcinonenſem epiſcopum in hoc fuiſſe concilio, ſed nomen illius in codice Conciliorum non inuenio. Ab his patribus condemnatum eſt, & Hiſpaniæ finibus exterminatum Arianorum dogma, quo nobilitas Gothica per ducentos tredecim annos infecta fuerat. Ioannes Abbas tradit ſummam ſynodalis negocij fuiſſe in hoc concilio penes S. Leandrum Hiſpalenſem epiſcopum & Beatiſsimum Eutropium monaſterij Seruitani Abbatem. In huius concilij decimo quarto cap. ſtatutum, ne quis Iudæus fungi poſsit officio publico.

Hoc concilium alij alio anno ponũt, ego codicem Conciliorum ſequor, in quo etiam in diuerſis æditionibus conſtanter legitur celebratum æra ſexcenteſima vigeſima ſeptima. Idem habent annotationes marginales libri Alcobacienſis in S. Iſidorum. Si igitur anno CHRISTI quingenteſimo nono addas annos triginta octo, habebis æram Cæſaris ſexcenteſimam vigeſimam ſeptimam.

Ricaredo orthodoxo quieta pace regnanti domeſticæ tenduntur inſidiæ. Nam quidam ex cubiculo eius, & prouinciæ dux, nomine Argimundus tyrannidem affectans, aduerſus Regem conſpirat, ita vt eum ſi poſſet, regno priuaret & vita, ſed nefandi eius conſilij detecta machinatione comprehenſus, & vinculis ferreis conſtrictus, habita quæſtione, ſocij eius impia molimina cõfeſsi, digna ſunt vltione interfecti. Ipſe vero Argimũdus, qui regno inhiabat, primũ verberibus cæſus, deinde turpiter decaluatus, poſthæc dextera amputata, exemplum omnibus aſino inſidens Toleti dedit, ne famuli aduerſus dominos inſurgant. Ioannes Abbas.

Vſque adhunc annum proſequutus eſt Chronicon ſuum Ioannes Abbas, quod exorſus fuerat ab anno Iuſtini Imperatoris primo. Fuit hic epiſcopus Gerundenſis, natione Gothus, prouincia Luſitanus, natus, vt inquit D. Iſidorus, Scalabi. Qui cum ſeptendecim annos Conſtantinopoli ſtuduiſſet, & Græce Latinéque doctus, in Hiſpaniam reuerſus, à Leouigildo Rege, quod Arianam nollet hæreſin profiteri, decennali multatus exilio, Barcinonem relegatus fuiſſet, tãdem à Ricaredo Rege Chriſtianiſsimo reuocatus, monaſterium Biclarienſe (vulgo Valclara) condidit, & monachis ſuis doctrina & exemplo vitæ præluxit, multáque ingenij monumenta reliquit. Ex Sancto Iſidoro & Ioanne Trittemio.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Cum Ricaredus Rex constitutionem superius dictam in concilio Toletano contra Iudæorum perfidiam ædidisset, ij in quos prolata fuerat, rectitudinem mentis Regiæ inflectere pecuniarum summam offerẽdo, moliti sunt, sed Rex Catholicus Dei iudicio placere studens, innocentiam auro prætulit. Quod factum in epistolis suis Diuus Gregorius meritis laudibus extollit. lib. 7

Eodem ferè tempore Ricaredus post conuersionem suam munera ad sedem Apostolicam, cui tum D. Gregorius præerat, misit per abbates quosdam & Probinum presbyterum, pro quibus muneribus D. Gregorius accurata epistola gratias egit, & vicissim illi misit clauim ferream ex catena, qua D. Petri Apostoli collum in martyrio ligatum fuerat, & crucem, in qua lignum Dominicæ crucis, & capilli beati Ioannis Baptistæ inerant, & pallium pro beato Leandro. Ex epistolis D. Gregorij. eodẽ lib.

Eodem anno celebratum est primum concilium Hispalense, ab octo episcopis, præsidente beato Leandro eius ecclesiæ episcopo metropolitano, pridie Nonas Nouembris. Ex Conciliis.

Hoc tempore floruerunt in Hispania multi viri tum vitæ sanctitate, tum eximia eruditione celebres.

Mausona Emeritensis, de quo iam diximus.
Leander Hispalensis.
Eutropius Abbas, deinde episcopus Valentinus.
Seuerus episcopus Malacitanus.

Licinianus primũ Carthaginensis, deinde Malacitanus episcopus, Constantinopoli ab æmulis veneno extinctus, multa scripsit. Ioannes Trittemius & S. Isidorus.

S. Fulgentius episcopus primum Astigitanus, deinde Carthaginensis S. Leandri frater, Hebræi, Græci, Arabici, Syri ac Latini sermonis peritissimus, scripsit in Euangelia, Esaiam, duodecim prophetas, Pentateuchum & libros Regum, interfuit concilio Toletano, in quo damnata est Ariana hæresis, & omnis paganorum perfidia, obiit anno ætatis suæ. 66. Calendis Ianuarij. Ex Breuiario Hispalensi.

Ioannes Abbas, deinde episcopus Gerundensis, de quo iam diximus.

Clotosinda Childeberti Mediomatricum in Francia Regis soror Ricaredo Regi nubit, & pax inter vtrunque populum facto fœdere coit. Ex Paulo Aemilio & Annalibus Francorum. 594

Hoc tempore Beatus Gregorius Papa misso in Hispaniam Ioanne defensore, iussit Ianuarium Malacitanæ sedis episcopum coniuratione quorundam episcopatu suo deiectum restitui, ac tam nefariæ impietatis autores debita pœnitentia multari. Ex epistolis D. Gregorij. 598

Ricaredus

UVA. BHSC. IyR_207_2

601 Ricaredus quum per annos quindecim Gothis tanta benignitate imperaſſet, vt merito Pater patriæ ſalutaretur, relicto maximo ſui deſiderio, rebus humanis ſublatus eſt Toleti. Hic leges Gothicas in compendium contraxit, Romanos multis prælijs vicit, & eorum multas vrbes ditioni ſuæ adiecit, Gothorum imperium florentiſsimum reddidit, atque ita Hiſpaniam omni hæreſeos labe perpurgauit, vt Alfonſus Epiſcopus Burgenſis affirmet, ab eius tẽpore nullam poſtea hæreſin aliam in Hiſpania publice repertam. Idem Rex religioſiſsimus coronã ſuam auream Gerundæ ad altare D. Felicis obtulit, vt autor eſt Rodericus Archiep. Toleta. lib. 3. c. 8.

Mortuo Ricaredo ſucceſsit Loiba ſiue Luiba filius, anno Mauritij. 19. De quo S. Iſidorus ad hunc fermè modũ. Luiba ignobili quidem matre progenitus, ſed indole virtutis inſignis. Quẽ in primo flore adoleſcentiæ Vintericus ſumpta tyránide, innocuũ regno deiecit, præciſãque dextera, occidit anno ætatis ſuæ. 16. (quanquam in Alcobacienſi codice erat. 20.) regni vero ſecundo. Ex quibus S. Iſidori verbis colligo hunc Luibam fuiſſe nothum: Nam conſtat quidem Ricaredum patrem duas habuiſſe vxores: ſed priorem nempè Baddam Arturi Britanniæ Regis filiam fuiſſe aiunt: poſteriorem regio Francorum ſanguine manifeſtum eſt æditam.

603 Beatus Leander Hiſpalenſis Archiepiſcopus tertio Idus Martij, ex huius vitæ miſeriis eſt in cœleſtium contubernium tranſlatus. Relegatus in exilium ab Arianis multa ſcripſit, atque egregiam eruditionis ac ſanctitatis famam reliquit, quam plurima poſt mortem auxerunt miracula. Succeſsit illi S. Iſidorus frater ipſius germanus.

Eodem anno nempe Mauritij duodecimo Victericus (Vintericum alij vocant) regnum Gothorum, occiſo Luiba, inuadit, vir ille quidem bello ſtrenuus, ſed parum felix, qui quum Romanos variis laceſſeret prælijs, ſemper deceſsit inglorius. Hic quum variis probris regni ſui decus obſcurauit, tum illo præcipue, quod Arianam hæreſin reuocare conatus ſit, vt autor eſt Lucas Tudenſis. Regnauit annos ſeptem.

605 Hoc anno Mahometem pſeudoprophetam Cordubæ hæreſeos ſuæ virus diffundere in Hiſpanos conatum produnt. Quæ res quum S. Iſidoro, qui id temporis Roma, quò ad concilium à ſummo Pontifice vocatus fuerat, redibat, innotuiſſet, atque ad capiendum illum miſiſſet, ille ſiue à dæmone, ſiue ab alio quopiam admonitus, fuga ſibi cõſulens, in Africam rediit. Ex Fortalitio fidei, & Breuiario Eborenſi.

607 Theodoricus Mediomatricum Rex Hermembergam Victerici Regis filiam, iuſtam vxorem ſuam ad patrem remiſit integram ab ſe, aduerſo rumore, quòd ferretur pellicibus ad inſaniam vſque deuinctus, ſancti nobiliſsimíque connubij vſu perfrui, & virginis florem delibare non poſſe, velut maleficis artibus carminibuſque prohibitus. Paulus Aemi-

UVA. BHSC. IyR_207_2

lius, qui Victericum Bertricum appellat, sicut Robertus Gaguinus Detericum, qui causam huius diuortij Brunechildi adscribit.

His temporibus fuit Aurasius Toletanæ sedis metropolitanæ episcopus, virtute, autoritate atque eruditione clarus, & Catholicæ doctrinæ acerrimus defensor & custos, vixit in sacerdotio temporibus Victerici, Gundamiri & exordiis Sisebuti, duodecim ferme annis. Ex B. Alfonso. 609

Eodem anno Victericus inter epulas coniuratione suorum occiditur, & iusto dei iudicio, sicut innocentem Luibam gladio peremerat, ita vicissim gladio periit. S. Isidorus.

Nihil hic in vita gessit præclarum, nisi quod Seguntiam per duces suos Romanis ademit. Corpus eius viliter elatum, vilius est sepultum. Idem.

Occiso Victerico Gundemirus, siue, vt alij appellãt, Gundamirus Rex Gothorum creatur, & regnat annos duos, incepit regnare anno Phocæ Imperatoris sexto, qui secundum alios incidit in annum præcedentem, sed S. Isidorus addit, quod æra sexcentesima quadragesima octaua, hoc est, anno Domini sexcentesimo decimo, quem ego sequor, non alios, qui initia regni eius anno sexcentesimo decimo quarto adscribunt. 610

Gundemirus in principio statim regni sui cauit, ne violarentur, qui ad loca sacra confugissent. Alfonsus Burgensis.

Idem Vascones vna expeditione vastauit, altera militem Romanum obsedit. S. Isidorus.

Hoc tempore Mahometes tres vxores duxit, sed his non contentus, nefaria ac promiscua octodecim vxorum libidine pollutus est, & variis elusionibus ac præstigiosis technis, miraculum sui apud imperitam plæbem fecit. Ex Roderico Toletano. In hist. Arabum.

Maximus Cæsaraugustanus episcopus, vir eruditus claret, qui scripsit de rebus gestis Gothorum in Hispaniis, S. Isidorus, & Ioan. Trittemius.

Gundemirus propria morte decessit Toleti, cui succesit Sisebutus, Rex optimus & religionis Catholicæ cultor acerrimus, quique ad bellicam gloriam eloquentiæ atque eruditionis decus adiecit, vt autor est Roderi cus Toletanus. Regnauit annos octo. S. Isidorus. Isidorus Pacensis, Lucas Tudensis, Matthæus Palmerius hoc anno regnum iniisse constáter scribunt. Equidẽ nescio qua autoritate alij cõtrarium sentiant. Ferdinan dus Perez scribit hũc stabiliuisse in Hispania immunitatem ecclesiarum, & ne qui ad eas confugerent, violarẽtur, quod alij Gundemiro tribuunt. 612

Hoc anno secundum aliquos, secundum alios vero sequenti Deus dedit factus est Romanus Pontifex, qui ad Gordianum Hispaniarum ecclesiæ episcopum epistolam dedit contra eos, qui sabbato Paschali die proprios filios suos ex sacro lauacro susceperant, quos iubet ab vxoribus 613

suis

UVA. BHSC. IyR_207_2

suis iam commatribus perpetuo abstinere, vtque vxores dotem recipiant. Fragmentum epistolæ in priori Conciliorum tomo extat, sed non additur, cuius ecclesiæ Gordianus ille episcopus fuerit.

616 Sisebutus Iudæos coëgit CHRISTVM agnoscere. Eorum tamen aliquot millia in Galliá effugerunt, qui iuncti veteribus sectæ suæ incolis ingentem numerum fecerunt. Turpe videbatur Franco à Gothis eiectos religionis nostræ hostis indomitos, finibus suis receptos diutius retinere, ac Gothis religione cedere. Dagobertus igitur Rex diẽ præstituit, intra quam, quicunque mortalium religionem nostram non profiterentur, hostis iudicarentur, comprehensique capite luerent. Plures tum eorum exiliũ pietati antetulere. Reliqui Christiani effecti incolumes mansere. Hoc veræ religioni datum certo documento est Sisebutus Rex, qui hanc palmam Iudæorum vel animo sanandorum, vel procul exigendorum prior ferens, milites Romani imperij, qui Hispano limiti tutando præsidebant, eiecit: quasque in extremis finibus vrbes, oppida, castella, arces, vicos, fines, iuga montium tenebant, regno suo adiunxit. Hæc ferè Paulus Aemilius, addit Iacobus Meyerus eadem tempestate Anglos a Rege Carcomberto sublatis idolis vera religione imbutos.

Sunt qui dicant, hoc à Sisebuto principio regni sui factum, sed D. Isidorus dicit in Etymologiis, quod anno Heraclij quinto, & Sisebuti quarto. Quo loco in libris impressis perperam legitur Sepulti Sisebuti. Memoriæ proditum est plusquam triginta Iudæorum millia hac Regis promulgatione ad CHRISTI fidem conuersa. *li. 5. c. ult.*

Hoc tempore floruit venerabilis Helladius Toletanæ sedis metropolitanus episcopus, quem sanctitatis præconio clarum Toletana veneratur ecclesia, vt ait Rodericus Toletanus. Fuit vero Helladius ex aulico monachus, in monasterio Agaliensi, in quo & beatus Alfonsus: deinde ex monaco episcopus, sed inuitus, Auraſij successor iam senio confectus, exẽplo vitæ quàm scriptis clarior. Rexit ecclesiam Toletanam octodecim annis & vltimo vitæ suæ tempore B. Alfonsum Leuitam fecit, atque in principio Sisenandi Regis gloriam cœlestis regni bona plenus senectute consequutus est. Ex S. Alfonso. *lib. 2. c. 17*

617 Mahometes quinto Sisebuti Regis anno, prædiuitis viduæ nuptiis locupletatus, ingenteis animo spiritus concepit, nec contẽtus opinione prophetæ, ad regnum animum adiecit, & Africam atque alias prouincias haud irrito conatu, ad rebellionem cõtra Romanos incitauit, neque huic rebellioni euentus defuit. Nam Agareni rerum aduersus Romanos potiti, primum in Africa, deinde Damasci in Syria, Mahometem Regem alacri studio consalutarunt. Ex Roderico Toletano. *In hist. Arabum.*

Primus annus regni Arabum. Isidorus Pacensis.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Hoc anno aut circiter Agapetus ex milite prophano monachus, deinde episcopus Cordubensis, reuelatione diuina inuenit corpus S. Zoili martyris Cordubensis, quod solenni pompa, comitante clero ac populo transtulit in ecclesiam S. Felicis. D. Laurentius Padilia & alij multi. Verum hic non Agapetus, sed Agapius appellandus est, vt ex secundo Hispalensi concilio colligitur, vbi D. Isidorus dicit illum fuisse ecclesiasticæ disciplinæ ignarũ, vt facile colligi possit, ex milite factũ episcopum. 618

Anno Sisebuti septimo, mense Decembri celebratum est Hispali secundum concilium ab octo episcopis, præsidente S. Isidoro contra Acephalos hæreticos, qui duarum in CHRISTO naturarum proprietatem negabãt, ita dictos, quòd nullus inueniatur autor, à quo sint orti. Interfuit huic Synodo episcopus quidã Syrus, acerrimus prædictæ hæreseos propugnator, qui post longam disputationis pertinaciam argumentis S. Isidori & aliorum sanctorum patrum cõuictus, ad rectam & orthodoxã fidem cõuersus est, vt ex duodecimo capite ipsius concilij cõstat. 619

Mahometes in Arabia cum Sergio monacho sectam Sarracenorum inchoat pernicioſissimam, magnũ æterni Dei prophetam se dicens, quæ tam dira lues, quum paruo negocio extingui initio potuisset, desidia & ignauia Romanorum Principum eò creuit, vt Asiam totam atque Africam & bonam tandem Europæ partem cõtaminauerit. Quos vero populos tã tetris opinionibus imbuit, Sarracenos ex Dei præcepto vocari dicebat, à Sarra legitima vxore Abrahæ, quasi legitimos diuinæ promissionis successores. Ex Iacobo Meyero ac Matthæo Palmerio. 620

In schedis quibusdam Nicolai Clenardi viri vndecunque doctissimi legi, quas ille in Africa Fesæ conscripsit, dum illic Arabicarum literarum peritiam ad bellum Antimahometicum, quod parabat, si longiorem lucis vsuram dominus Deus cõcedere voluisset viro lõgissima vita dignissimo, indefatigabili studio consectabatur: legi, inquam, in schedis illis, totum Mahometismum decem Iudæorum commentum fuisse, hoc Iudæos excogitasse, vt Christianis insignem aliquem excitarent hostem, ac de ea re librũ extare apud Iudæos. Idem mihi olim Hispali retulit Germanus quidã vir probus & eruditus, qui multos annos in Africa suorũ negocia gesserat, & dum reditum pararet in Hispaniã, sinistris auspiciis captus, duram apud Mauros seruitutem seruiuerat. Is mihi affirmauit, audisse se à viris grauibus in Africa, Iudæum quendam astutum, angelum se mentitum, Mahometi nocturnis illusionibus persuasisse, vt ridicula multa & à natura rerum abhorrentia Alcorano suo inferciret, vti Iudæos tam stultæ legis ludibrio à secta Mahometica auerteret.

Sisebutus anno regni sui octauo, mense sexto, rebus excesit humanis, quem alij proprio morbo, alij immoderato medicamenti hausti, alij ve- 621

neno

UVA. BHSC. IyR_207_2

neno scribunt interfectum, vt autor est S. Isidorus.

Sisebuti Regis duas leges reperi, alteram, qua omnes successores suos sub perpetua maledictionis cēsura obstringit, quicunq; Regū mācipium Christianum Iudæo seruire vel famulari permiserit: alterā, vt omnis aut in expeditionē exercitus nō progrediēs, aut de exercitu fugiēs testimonio dignitatis suæ irreuocabiliter careret. Quā posteriorē, vt durā & Reip. dā nosam tēperamēto suo mitigauit Flauius Eringius. Ex 12. cōcilio Toleta.

Hic Astures rebelles, misso in eos exercitu, imperata facere coēgit, bis de Romanis triumphauit, in prelio felix, post victoriam adeo clemens, vt hosteis captos persoluto pro iis precio, remitteret immunes, atq; omnē thesaurū in captiuorū redēptionē benigne profunderet. Idē Toleti ecclesiam S. Leocadiæ miro opere fundauit. Ex S. Isidoro & Luca Tudesi.

Post mortem patris regnat filius eius Recaredus adhuc paruulus, sed tum propter ætatem adhuc tenellam, tum propter regni breuitatem, nihil relatu dignum gesit, ideo à D. Isidoro & Luca Tudensi in catalogo Regū nō ponitur. Hūc Isidor⁹ Pacēsis ait tres tantū mēseis regnasse. Rodericus Toletanus septem, quem sequitur Alfonsus episcopus Burgēsis.

Eodē anno, nempe Heraclij Imperatoris decimo, creatus est Rex Gothorū Suintilla Recaredi primi fili⁹, vt ait Michaël Ritius, cui subscribit Lucas Tudensis, qui addit eū sub Sisebuto Rege duxisse exercitum, & Theodoram dicti Regis filiam duxisse vxorē, ex qua Sisenādum & Cindasiunthum filios sustulisse, quod tamē falsum est, vt ex sequētibus patebit. Hic primus omniū Gothici nominis Regum, expulsis profligatisq; Romanis, Hispaniæ monarchiam consequutus est, vt ait S. Isidorus.

Ex hoc loco sicut ex aliis nonnullis constare videtur, apud Gothos nō fuisse morem, vt filij necessario patribus in regno succederēt, sed eos regnasse, qui à magnatibus & populo digni regno iudicati eligerentur. Imo vero si quis alia ratione Regiæ maiestatis ambiret fastigiū, Catholicorū consortio priuandus, & diuino anathemate condemnandus censebatur, vt patet ex quinto concilio Toletano.

Vascones Tarraconēsem prouinciā infestabāt, quos Suintilla Rex, ducto in eos exercitu, in ordinē redegit, atq; ad expiandā rebellionis culpam, ciuitatē Oligitim propriis ipsorum stipendiis ædificare cōpulit. S. Isidorus. Hanc ciuitatem alij in Nauarra dicunt esse eam, quæ vulgo dicitur Olit, alij in Castella veteri, quæ vernaculo nomine Valladoliit nuncupatur: sed adhuc sub iudice lis est.

623 Ioannes ex monacho episcopus Cæsaraugustanus, Maximi, de quo iā diximus, successor, vir scriptis & eruditione clarus, sed clarior sanctitate & exēplo vitæ, præfuit ecclesiæ suæ. xij. annis & scripsit nōnulla de ecclesiasticis officiis & inquirēda solēnitate Paschali, temporibus Sisebuti & Suintillanis Regum. Ex Beato Alfonso.

Vsque

UVA. BHSC. IyR_207_2

Vsque ad hunc annum, nempe quintum Suintilanis (sic enim declinat S. Isidorus. & B. Alfonsus) Gothorum historiam prosequutus S. Isidorus, & numerat ab exordio Athanarici Regis vsque ad hũc annum ducentos quinquaginta sex annos. Posuit vero principium Athanarici æra quadringentesima septima, hoc est, anno Domini trecentesimo sexagesimo nono, cui summæ si addas ducentos quinquaginta sex, propè ad amussim respondet calculus. Fiunt enim anni sexcenti viginti quinque. Porrò vnius anni in tanto temporum interuallo modica est differentia. Hoc additum volui, ne quis arbitretur me temere ac sine delectu potius sequutum D. Isidorum in ratione tẽporis subducẽda quàm alios. Equidem frequenter admiror, quo autore Rodericus Toletanus ab eo tam constanter dissentiat, quum tamen Lucas Tudensis cum illo per omnia conueniat, tametsi numero annorum ad prodigium vsque mendoso. Nã in Chronicis Regis Alfonsi minus mirandum, si errores sequuta Toletani ad eundem impegerint lapidem. 629

Mahometis mors.

Mortuus est anno Heraclij decimo septimo Mahometes, & sepultus in inferno, qui cum prædixisset se decimo regni sui anno moriturum, sed tertio post mortẽ die resuscitatum iri, discipulus quidam ipsius nomine Albimar, experiri volens, num vera prædicaret, venenũ obtulit, quo ille hausto, vt sensit imminere mortem, dixit astantibus, quòd per aquam essent accepturi remissionem peccatorum, & continuo expirauit. Discipuli uero custodiebant corpus expectantes rei euentum, sed tandem fœtoris impatientes reliquerunt, quod vndecimo post die quum reuiserent, inuenerunt à canibus laceratum. Hæc fere Lucas Tudensis. 628

Eodem anno tremuit terra, & gladij figura per dies ferè triginta in cœlo apparuit. Chronica Regis Alfonsi.

Mortuo Mahometi succesit in regno Arabum Abubacar de genere Mahometis, & regnauit tribus annis. Lucas Tudensis.

Suintilla Rex Rechimirum filium in regni societatẽ cooptauit, simul que cum eo paribus auspiciis regnum administrauit. Qui Rechimirus quia eodem ferè cum patre mortuus est tempore, ideo in ordinem Regũ non venit, sed cum patre confunditur, vti post Rodericum Toletanum annotauit Michaël Ritius. 629

Hoc anno Suintillanem Regem fatali morbo peremptum & honorifice elatum scribunt Hispani scriptores, qui Regem istum variis laudibus optimo Rege dignis cumulant, pauperum patrem appellantes. Et fieri quidem potest, imo non dubito, quin principio regni talis fuerit, alioquin nunquam S. Isidorus Regem illaudabilem falsis ornasset præconiis. Sed quòd mutauit ingenium, neque regale diadema ad finem vsque vitæ tueri potuerit ex Paulo Aemilio constat, qui scribit ad hunc 631

modum

UVA. BHSC. IyR_207_2

modum. Mortuo Sisebuto Regi clarissimo haudquaquã pari gloria succesſerat Sentilla (ita enim appellat) cuius cũ Vesegothos ferocem gentem puderet pœniteretq; Sisenandus æmulus regni in Franciã ad Dagobertũ Regẽ profectus auxilium impetrauit. Abundantius & Venerãdus duces nobilitatẽ Burgundionum Cæsaraugustam duxere: continuóque Vesegothi à Sentilla ad eum, quem Dagobertus Regem dabat, defecere. Is decem pondo auri Francis appendit, quæ ædi D. Dionysij absoluendæ attributa sunt. Hæc ille. Neque vero solum fascibus regni sui exutus, verum etiã cõmuni patrum decreto excõmunicatus est in quarto cõcilio Toletano, vt ex ipsius concilij actis constat, vbi ad hunc legimus modum. *lib. vlti.* De Suinthillane vero (Simithilanem codices impressi vocãt sed mẽdose) qui propria scelera metuẽs, seipsum regno priuauit, & potestatis fascibus exuit, id cum gentis cõsultu decernimus, vt neque eum vel vxorem eius, propter mala quæ cõmiserunt, neque filios eius vnitati nostræ vnquam consociemus, nec eos ad honores, a quibus ob iniquitatem deiecti sunt, aliquando promoueamus. Quique etiam, sicut in fastigio regni habẽtur extranei, ita à possessione rerũ, quas de miserorum sumptibus auxerunt, maneant alieni, præter id, quod pietate piissimi Principis nostri fuerint consequuti. Non aliter & Geillanẽ memorati Suinthillanis & sanguine & scelere fratrẽ, qui nec ingermanitatis fide stabilis extitit, nec fidem glorioso domino nostro pollicitam conseruauit. Hũc ergo cum coniuge sua, sicut & ante factum est, à societate gentis atque cõsortio nostro placuit separari: nec in amissis facultatibus, in quibus per iniquitatẽ creuerãt, reduces fieri, præter id quod cõsequuti fuerint pietate clemẽtissimi Principis. Hæc ibi, vbi illud quoq; obiter annotandum, quanta fuerit id temporis episcoporum autoritas tam apud Reges quàm in populo, vt etiam in ipsos Reges censuram suam exercerent.

Suintillane adhunc modum regni fascibus deturbato, Sisenãdus Rex creatus, quem Lucas Tudẽsis ac Michaël Ritius Suintillanis filium fuisse affirmant, sed falso, vt ex actis quarti concilij Toletani modo relatis constat. Regnauit annos quinque, menseis vndecim. Isidorus Pacensis ait Sisenandum per tyrannidem regnum inuasisse.

Eodem anno Abubacar defuncto Emer Arabum succedit imperio, & regnat annis decem. Ex Isidoro Pacensi & Roderico Toletano. Alij Homer appellant, sed Isidorus Pacensis Emer constanter nuncupat.

633 Anno Sisenandi Regis tertio, celebratũ est quartũ Conciliũ Toletanũ mense Decembri, in templo S. Leocadiæ. Interfuerunt huic concilio episcopi metropolitani S. Isidorus Hispalensis: Iustus Toletanus: Iulianus Bracarẽsis: Stephanus Emeritẽsis: Audax Tarraconẽsis: Silua Narbonensis, cũ aliis sexaginta epis, inter quos fuit Sisiclus Ebornensis episcopus,

præter hos

UVA. BHSC. IyR_207_2

præter hos fuerunt & octo aliorum episcoporum vicarij. Rodericus Archiepiscopus Toletanus dicit huic interfuisse cõcilio sexaginta episcopos connumeratis eorum vicariis, qui iustis de causis impediti venire non potuerunt, inter quos Mironem vicarium Emeritensis episcopi metropolitani. Isidorus Pacensis dicit. 66. fuisse episcopos. Neque desunt, qui septuaginta in hoc concilio episcopos fuisse dicant. In hac Synodo excussum est ac disputatum, an qui à Sisebuto Rege vi adacti fuissent ad accipiendum baptismum, obligarentur ad seruandam Christianæ fidei professionem: decretumque à patribus, vt qui iam sacro lauacro tincti essent, cogerentur ad seruandam fidem, quã acceperant: sed nepostetius Iudæi compellerentur ad baptismum. Ex ipsis Conciliis.

In hoc concilio inter alia multa præclara duo præcipue instituta sunt, alterum iussu Regis Sisenandi, vt omnes ingenui clerici pro officio religionis, ab omni publica indictione atque labore habeãtur immunes, vt liberi Deo seruiant, nullãque præpediti necessitate ab ecclesiasticis officiis retrahantur, idque capite 46. alterum, ne Iudæi, aut qui ex Iudæis sunt, officia publica appetãt, quòd sub hac occasione iniuriã Christianis facerẽt.

Præterea in eiusdem concilij capite octauo causa benedictionis cerei in vigilia Dominicæ Resurrectionis exponitur, ideo scilicet benedici, vt sacræ Resurrectionis CHRISTI mysterium, quod tempore huius noctis votiue aduenit, benedictione sanctificati luminis suscipiamus.

In nono quoq; capite salutari constitutione præcipitur, vt oratio Dñica quotidie dicatur, quotidianã enim orationẽ esse, & quotidiana ac minima peccata delere. Deniq; toto capite Dñicæ orationis virtus & efficacia docet.

Nontinus siue Nonnicus Ioannis in Gerundensi episcopatu successor professione monachus, simplicitate conspicuus, actibus sanctus, non hominũ diutina deliberatione, vt inquit B. Alfonsus, sed Dei per homines celeri definitione in pontificatum fuit adscitus. Assiduus hic fuit ad sepulchrum S. Felicis martyris, rexit ecclesiam magis meritorũ exemplis, quàm verborum edictis. Hic & viuus & defunctus multis dicitur claruisse miraculis. Vixit tẽporibus Suinthilanis & Sisenandi Regũ. Ex B. Alfonso. 634

Iustus præsul Toletanus Helladij in disciplina monastica discipulus, & in episcopali dignitate successor, sed præmatura morte sublatus, acri vir ingenio, quique ecclesiæ videbatur profuturus, si vita respondisset ingenio. Verum quia diaconus adhuc Helladio præceptori & præsuli suo fastu superbiæ insultauerat: ipse tertio pontificatus sui anno in reprobũ versus sensum, ob intemperantiam morum, à ministris altaris sui dormiens laqueo strangulatus expirauit. Scripsit ad Richilanem Agaliẽsis monasterij patrem epistolam, in qua astruit susceptum gregem nullo modo relinquendum. Ex eodem. 636

Huic

UVA. BHSC. IyR_207_2

Huic Iusto cum Gerontius quidam presbyter, Principis sui gratia & fauore fretus, per cõtemptum aduersaretur, tam repentino motu vim perdidit intellectus, vt omnia medicorum experimenta non medelam conferrent, sed morbum grauarent. Eo denique creuit cõmotio mentis, vt ante mortem & colloquiũ ipsius & aspectus horrori esset omnibus, Ex eodẽ.

Hoc anno nempe sexto Sisenãdi Regis, Iudæi Toletani, qui à Rege Sisebuto ad fidem compulsi fuerant, vltro cerimonias & ritus Iudaicos abiurauerunt, professi, si quem ad eos deficere deprehenderent, eum se lapidibus obruturos, aut si Rex vitam illi concedere vellet, bona eius cederẽt fisco, & perpetuam seruiret seruitutem. Ex Fortalitio fidei, vbi nomina Regum deprauata leguntur.

Eodem anno, decimo nono die post Iustum episcopum, obiit Sisenandus Rex Gothorum. Ex B. Alfonso.

Mortuus est autem Toleti, vt ait Tudensis.

Defuncto Sisenando successit Cinthilla, quem nonnulli, & inter eos Michaël Ritius & Petrus Antonius Beuter affirmant fuisse filium Suinthilanis Regis, sicut & Sisenandum: sed neutrũ mihi fit verisimile ex iis, quæ ex quarto Concilio Toletano annotaui. Regnauit annis sex.

637 Primo anno Cinthillæ Regis, celebratum est Toleti quintum Concilium, in templo S. Leocadiæ à. 24. episcopis præsidente Eugenio præsule Toletano. In quo Concilio Braulij (quem Braulionem alij appellant) Cæsaraugustani episcopi magna laus extitit, qui Ioanni episcopo, cuius superius mentionem fecimus, successit, ac præter alia opuscula scripsit vitam S. Aemiliani monachi. Præfuit ecclesiæ Cæsaraugustanæ ferme 20. annis, obiit tempore Cindasiunthi Regis. B. Alfonsus.

In hoc concilio dicitur S. Isidorus mortem suam prædixisse.

Eugenius iste Toletanus episcopus, qui huic concilio præfuit, vel saltẽ interfuit, Helladij in monastica disciplina discipulus extitit, cum Iusto præcessore suo lectoris functus officio, vir cum aliarum disciplinarum, tum vero Astronomiæ ad miraculum vsque peritus. Hunc Helladius ad põtificatum tractus, è monasterio secum duxit, atque ad ecclesiasticos ordines promouit. Gubernauit ecclesiam Toletanam. xj. annis, regnantibus Cinthilla, Tulgane, & Cindasiuntho. Ex B. Alfonso.

Ab hoc Eugenio cum Lusidius diaconus amicitiæ seculari astrictus, violenter honorem presbyterij & prædia quædam extorsisset, in reprobũ versus sensum, tali vexatus est morbo, vt vitæ tœdio mortẽ optaret: tanto miserior, quanto desiderata mors diutius differebatur. Ex eodem.

Eodem anno S. Isidorus Hispalensis ecclesiæ metropolitanus episcopus & Hispaniæ primas, celebrato sacro, ouibus suis cœlesti pabulo pastis, quum mortem suam prædixisset, & sublatis in cœlum manibus, data benedictione supremum vale populo dixisset, sanctissimam

animam

UVA. BHSC. IyR_207_2

animam autori ſuo reddidit pridie Nonas Aprilis. Hunc B. Alfonſus ait, quadraginta fermè annis Hiſpalenſem rexiſſe eccleſiam, ac tanta in dicendo gratia polluiſſe, vt auditores ſæpe in ſtuporẽ verteret. Aiunt examen apum ipſi infanti viſum in os ingredi & egredi, & in cœlum vſque euolare, quod de B. Ambroſio legitur.

Idem iam factus epiſcopus collegium conſtruxit Hiſpali, vbi bona ingenia erudirentur, in quo multi floruere, inter quos beatus Alfonſus poſt Toletanus epiſcopus & Braulio Cæſarauguſtanus. Ex breuiario Eborẽſi.

Lucas Tudenſis & alij mortem eius aliquot annis poſteriorem faciunt, ſed cum ex actis Conciliorum manifeſtum ſit, ipſum inter quintũ ac ſextum Concilium Toletanum hanc vitam caducam & temporariam æterna beatitudine commutaſſe: veritatem ipſam quàm aliorum iudicium ſequi malui.

Quàm vtilem ſanctus iſte nauauerit operam eccleſiæ catholicæ, cũm ex aliis multis, tum vero ex decretis conſtat, quorum nõ minima pars ex huius Diui lucubrationibus decerpta eſt.

S. Iſidorus inter polygraphos merito numeratur, atque hæc reliquit ingenij ſui & omnimodæ eruditionis monumenta.

De ortu & obitu Sanctorum Patrum.
De differẽtiis rerum libros duos ad Fulgentium epiſcopum fratrẽ ſuum.
Librum proëmiorum Sacræ ſcripturæ.
Synonymorum ſiue de conſolatione animarum libros duos.
De natura rerum ad Regem Siſebutum.
De genere officiorum libros duos.
Sententiarum libros tres ex moralibus D. Gregorij.
De Arithmetica.
De nominibus Legis & Euangeliorum, librum vnum.
De hæreſibus, librum vnum.
De perfectione virginitatis ad Florentiam ſororem, libros dũos.
De viris illuſtribus.
De regula monaſtica, librum vnum.
Hiſtoria Regum Gothorum, Vandalorum & Sueuorũm.
Quæſtionum in Pentateuchum, libros duos.
Etymologiarum, libros viginti ad Braulium ſiue Braulionem Cæſarauguſtanum epiſcopum.

Anno Cinthillæ ſecundo, ſexto Idus Ianuarij, celebratum eſt Toleti ſextum Concilium in eccleſia S. Leocadiæ ſub epiſcopis metropolitanis Eugenio Toletano, Honorato Hiſpalenſi, Iuliano Bracarenſi, Protaſio Tarraconenſi, Silua ſiue Selua Narbonenſi, & quadraginta quatuor aliis epiſcopis, & ſex eorum Vicarijs, qui iuſtis de cauſis impediti non poterant 638

intereſſe

UVA. BHSC. IyR_207_2

intereſſe. Huic concilio quoque interfuit Siſiſclus Eborenſis epiſcopus. Ex Conciliis.

In huius concilij Canone tertio à Patribus cum conſenſu Regis & optimatũ atque illuſtriũ virorum ſtatutum & ſanctũ eſt, vt quiſquis ſuccedẽtiũ temporũ regni ſortiretur apicẽ, non ante conſcẽderet Regiam ſedem, quàm inter reliqua conditionũ ſacramẽta polliceretur, nullũ ſe non catholicũ permiſſurũ in ſuo regno degere. Si verò poſtquã ad regni gubernacula acceſsiſſet, huius ipſe temerator huius exiſteret promiſsi, eſſet anathema maranatha in cõſpectu ſempiterni Dei, & pabulũ efficeretur ignis æterni. Similiter & omnes, qui cum eo conſentirent. Quam ſanctorum Patrum ſententiã pie ſequutus Ferdinandus Rex cognomento Catholicus, dũ regnorũ ſuorum finibus expulit atque exterminauit Iudæos & Sarracenos, vt etiã annotauit R. pater F. Bartholomæus Carrãça Mirãdenſis vir pius & eruditus, qui Concilia omnia pio atq; vtili ſtudio in epitomẽ redegit.

639 Hoc tempore celebris fuit Tonantius (Conantium in libris antiquis lego) poſt Maurilanem Palentinæ ſedis epiſcopus, vir & animo & corpore reuerẽdus, & ordinandis eccleſiaſticis officiis præcipue intentus. In cantu eccleſiaſtico multa ædidit. Orationes etiam conſcripſit de omnium proprietate pſalmorũ. Vixit in põtificatu plus triginta annis, nimirum ab vltimo tẽpore Victerici Regis vſq; ad tempora Cinthillæ. Ex B. Alfonſo.

641 Mortuo Cinthilla, regnat Tulcas annis duobus, iuuenis indole regia præditus, & omnibus virtutibus optimo Principe dignis ornatus, quique de regno Gothorum & Hiſpania tota bene meriturus videbatur, ſi vita longior contigiſſet. Mortuus eſt Toleti magno ſui deſiderio relicto: Tulganem alij appellant. Sigebertus Abbas ait propter pueritiæ leuitatem regno priuatum, atque ad eccleſiaſticos ordines relegatum. Cæterũm niſi Sigebertus fidelior eſt in Hiſtoria, quàm ſupputatione temporum, de iis loquor, quæ ad Reges Gothorum pertinẽt, non magnã illi fidem habeo.

Mortuo Omar Rege Arabum, imperat Mauris Autumar, vel ſecundum alios Azamam. xij. annis, quo regnante multum decreuit imperio Romanorum, magnáque regno Maurorum acceſsio facta eſt. Hic Attuman Iſidoro Pacenſi dicitur, & Attoman.

642 Mortuo Tulca anno regni ſui ſecundo, Cindaſiunthus vacuam Gothorum regiam occupat, & regnat ſolus ſex annos, & cum filio Flauio Receſiuntho quatuor, ac ſeptem menſes, vt ex Iſidoro Pacenſi, Luca Tudenſi, Chronicis Alfonſi Decimi, & annotationibus Alcobacienſibus colligo, quanquam inter eos deprauatione librorum magna ſit differentia.

Hic à ſummo Pontifice priuilegium obtinuit, vt primatus Hiſpaniæ pro arbitrio epiſcoporum eſſet, vel Toleti vel Hiſpali. Huius tẽpore tota Hiſpania ſumma tranquillitate conquieuit. Lucas Tudenſis.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Theodiſcus Græcus Honorato in Hiſpalenſi præſulatu ſucceſſerat, vir multarũ linguarum peritus, qui quamuis eſſet ſpecioſus pelle decora, introrſum tamen turpis, aſtutam vulpem, imo vero lupum rapacem ſub ſpecie ouis occultabat, quod re ipſa comprobauit. Siquidem D. Iſidori libros de naturis rerum & medicina atque arte notoria nõdum æditos corrupit in odium fidei, & adulterauit, optima quæq; reſecans, ac falſa ſuppo nens, atque ita in linguã Arabicam opera cuiuſdam Arabis tranſtulit. Propter quod & alia multa, quibus perfidia ipſius innotuit, Synodali ſententia ab Archiepiſcopali dignitate depoſitus, ad Arabes ſe contulit, & ſectæ Mahometicæ adhæſit, atque ob hanc cauſam primatus Hiſpaniæ ab eccleſia Hiſpalenſi in Toletanam tranſlatus eſt. Ex Luca Tudenſi. 643

Anno Flauij Cindaſiunthi quinto, celebratum eſt Toleti ſeptimum concilium, decimo quinto Calendas Nouembris præſidente Orontio Emeritenſi metropolitano epiſcopo. Præter hunc interfuerunt alij tres metropolitani, Eugenius Toletanus, Antonius Hiſpalenſis, Protaſius Tarraconenſis, & alij epiſcopi, numero omnes quadraginta, tametſi in Conciliis vulgo impreſsis tantum numerentur triginta octo, forte duo fuere aliorum epiſcoporum vicarij. Iſidorus Pacenſis & illum ſequutus Rodericus Archiepiſcopus Toletanus dicunt, in hoc concilio triginta tantum fuiſſe epiſcopos cum omni clero & vicariis eorum, qui vel morbo impediti vel inopia venire non poterant, & palatino collegio. Fuiſſe vero inter epiſcopos & vicarios eorum quadraginta. 646

In hoc concilio Taio (Talonẽ alij appellãt) Cæſarauguſtanus epiſcopus, ab Rege & vniuerſa concilio Romã miſſus eſt, ad quærenda moralia Beati Gregorij, quæ in Hiſpaniis quorundã negligentia perierant, cumque à ſummo Pontifice (opinor Theodoro, vel Martino primo) de die in diem reiiceretur, quaſi in tam numeroſa Bibliotheca non poſſent reperiri: pius epiſcopus in baſilica Apoſtolorum Petri & Pauli noctem vnã in orationibus & lachrymis traduxit inſomnem, ac circa medium noctis beatorum Apoſtolorũ atque ipſius S. Gregorij ac S. Auguſtini monitis & indicio, voti cõpos effectus, magna cũ gloria reuertit ad ſuos. Ex iiſdẽ autoribus.

Hoc anno ſecundum Iſidorum Pacenſem: ſecundũ Lucam Tudenſem ſequenti, Flauius Recceſiunthus à patre Cindaſiuntho cooptatus regnauit, vt diximus, cum patre annos quatuor, menſes ſeptem, ſolus vero octo decim annos, menſes vndecim. Fuit hic deuotus Catholicæ fidei cultor, & ſacrarum literarum perquam ſtudioſus, templa & ſacra altaria variis ornamentis exornauit. Partim ex Iſidoro Pacenſi & Luca Tudenſi, partim ex Archiepiſcopo Toletano. 647

Eodẽ anno mortuo Eugenio Toletano præſule, ſubrogatus eſt alter Eugeni⁹, qui poſtea fuit in diuorũ numerũ relat⁹, is videlicet, qui B. Alfonſũ 651

in

UVA. BHSC. IyR_207_2

in illius ecclesiæ regimine præcesſit. Hic cum eſſet ecclesiæ Toletanæ clericus, vita delectatus monachorũ Cæsarauguſtam profectus, monastico ſeſe mancipauit instituto, & martyrum ſepulchris assidue deuotus inhæsit. Vnde Principis imperio reuocatus, & præter voluntatẽ ſuam ad episcopatum Toletanum promotus, eruditione, scriptis, & sanctitate vitæ nomen ſibi fecit celeberrimũ. Scripsit librum de S. Trinitate, atque alia nonnulla tam carmine quàm prosa, & Dracontij Hexameron iam vetustate vitiatum, ſuo nitori restituit, & de septimo die, quæ in Dracontio desiderabantur, ſuppleuit. Tenuit episcopalem dignitatem. xij. fermè annis, temporibus Cindasiunthi & Recceſiunthi Regum, ſepultus tandem in basilica S. Leocadiæ. Ex B. Alfonſo.

Dracontius iste fuisse videtur Hispanus, quantum ex S. Isidoro colligi potest, floruit temporibus Iustiniani Imp. & Athanagildi Regis Gothorum, composuit Hexameron creationis mundi.

652 Mortuus est Toleti morte naturali Cindasiunthus Rex, quem tamen aliqui veneno produnt periisse. Ex Chronicis Alfonsi Decimi.

Hoc quoque anno, nempe quinto Recceſiunthi Regis, celebratum est Toleti octauum cõcilium, in basilica prætorienſi Apostolorũ Petri & Pauli, ſexto Calendas Ianuarij, præsente Rege. Cui concilio interfuerunt quatuor metropolitani episcopi, Orõtius Emeritenſis, Eugenius Toletanus, Antonius Hispalẽſis, Potamius Bracarenſis, & alij episcopi quadraginta octo, ac decẽ aliorum episcoporũ Vicarij, Abbates cũ Archipresbytero, & primicerio Toletano duodecim. Comites vero & viri illustres quindecim. Interfuit huic cõcilio Abientius episcopus Eborẽſis. Videtur & B. Alfonſus huic interfuisse concilio. Nam inter abbates refertur Ildephonſus Abbas, certum est enim S. Alfonſum, qui & Hildephonſus dicitur, id temporis abbatem fuisse monasterij Agalienſis, quæ nunc est ecclesia sanctorum Cosmæ & Damiani in ſuburbio Toletano. Ex actis huius concilij colligi posse videtur maioris ea tempestate dignitatis fuisse Comites quàm Duces. Ita enim scribitur. Ella comes & dux. Fandila comes & dux.

In hoc concilio inter alia multa singularẽ pietatem ſpirãtia, hoc quoque memorabili exẽplo statutum est, vt ſolus ille accedat ad sacra Dei mysteria tractanda, quẽ morum innocentia & literarũ ſplendor reddunt illustrem. Illud præterea cautũ est, quod hodie prò dolor nimis multi pessimo exẽplo negligũnt, vt ſi quis ſine ineuitabili necessitate atq; fragilitate, aut eui denti languore, ſeu etiá impoſsibilitate ætatis, diebus quadrageſimæ carnibus vesci præsumeret, non ſolũ reus esset resurrectionis Dominicæ, verum etiá alienus ab eiusdẽ diei sancta cõmunione, præterea toto illo anno ab omni carniũ esu abstineret. Quos vero vel ætas, vel lãguor, vel necessitas excusaret, nõ ante prohibita violare præsumerẽt, quàm à sacerdote permissum accepissent. Hæc ibi Canone 8. & 9. Ex posteriori tomo Cõcilio.

UVA. BHSC. IyR_207_2

S. Irene ad Nabanim Luſitaniæ fluuium, in oppido Tomar, pro pudicitia & amore CHRISTI paſſa eſt ab iis, quorum libidini caſtitatem ſuam virgo Deo dicata proſtituere noluit, proiecta ab occiſoribus in Nabanim, per Tagum delata eſt Scalabim, vbi ſepulta, nomẽ vrbi dedit. Huius glorioſæ virginis martyrium L. Andreas Reſendius latius explicauit in Breuiario Eborenſi. 653

Eodẽ anno Autumar ſiue Azaman Arabũ Rege à ſuis interfecto Moabias regnauit annis. xxv. Rode. Tole. Iſido. Pacẽſis ponit anno ſuperiore.

Anno ſeptimo Receſiunthi Regis, menſe Nouẽbri celebratum eſt Toleti Concilium nonum, à ſedecim epiſcopis in baſilica beatæ Mariæ ſemper virginis, ſub Eugenio præſule Toletano. Ex Conciliis. 654

In huius concilij decimo canone decretum fuit, vt filij clericorum cuiuſcunque ordinis ab epiſcopo ad ſubdiaconum, non ſolum hæreditatem paternam nunquam acciperent, ſed etiam in ſeruitutem illius eccleſiæ, de cuius ſacerdotis vel miniſtri ignominia nati eſſent, iure perẽni traderentur.

Anno octauo eiuſdem Regis, celebratum eſt Toleti in eccleſia Apoſtolorum Petri & Pauli, decimũ concilium Toletanũ, ſub beato Eugenio Archiepiſcopo Toletano, & Fugitiuo Hiſpalenſi, & Potamio Bracarenſi & viginti duobus aliis epiſcopis, in quo inſtitutũ eſt feſtũ beatæ Mariæ ſemper virginis, quod etiã nũc tota Hiſpania celebratur, octauo die ante natiuitatẽ CHRISTI ſeruatoris noſtri. Quo die celebratur idẽ officium, quod celebrari cõſueuit in feſto Annũciationis eiuſdẽ ſacratiſsimæ virginis. Inſtitutũ vero eſt hoc feſtũ, quia, dies ſolẽnis annũciationis, frequẽter cadit in diẽ ita propinquũ paſsioni aut reſurrectioni Dñicæ, vt ab eccleſia & populo Chriſtiano proprio die de more celebrari nõ poſsit. Ex Cõciliis. 655

In eodẽ concilio venerabilis Potamius Bracarẽſis eccleſiæ metropolitanus epiſcopus, nõ ſine multis aliorum ſanctorũ Patrũ lachrymis ac ſuſpiriis, propria atq; vltronea confeſsione ſe adminiſtratione epiſcopatus ſui abdicari poſtulauit, quod tactu fœmineo ſorduiſſet. Subrogatus eſt illi S. Fructuoſus eccleſiæ Dumienſis epiſcopus, ita tamẽ, vt Potamius nomen retineret epiſcopi, quod ipſe ſibi propria ſui criminis confeſsione abſtulerat. Ex Conciliis. Vtinã omnes hoc tempore vitam eccleſiaſticã profeſsi, hoc peccatum perinde exhorrerent, aut humana fragilitate commiſſum pari pœnitentia contenderent expiare.

Ioannes Trittemius memoriæ prodit, feſtũ diuæ virginis, de quo diximus, à diuo Alfonſo inſtitutũ, & eſſe illud, quod nunc cõmuni conſuetudine & conſenſu celebratur ſexto Idus Decẽbris. Sed errat tota via. Quanquam nõ negauerim feſtũ hoc celebrius factũ Hiſpanis, propterea quòd beatiſsima virgo Maria, eo die S. Alfonſo apparuit, vt ſuo loco dicemus. Trittemij errorem ſequutus eſt Gregorius Gyraldus, dicens feſtum Conceptionis diuæ virginis à beato Alfonſo inſtitutum.

S. vero

UVA. BHSC. IyR_207_2

S. vero Fructuosus, qui in hoc Toletano concilio electus est Archiepiscopus Bracarensis, regio stemmate clarus, & Ducis exercitus Hispaniæ filius, Conantij episcopi, cuius superius meminimus, discipulus, multorũ monasteriorum in Hispania, atq; inter ea Compultensis cœnobij: quod aiunt hodie appellari Sant Iusto daltar, in Gallecia conditor extitit, demum Bracarensis ecclesiæ præsul, & viuus adhuc & præsenti vita defunctus multis effulsit miraculis. Huius opus est monasterium prope Bracaram, in modico colle situm, quod nunc quoque S. Fructuosi dicitur, atq; à deuotis ac religiosis fratribus ordinis D. Francisci, sed rigidioris obseruantiæ habitatur. In quo facile antiquam structurã & in structuræ ratione venerãdam conditoris sanctitatem agnoscas. Ibi adhuc sepulchrũ sanctissimi viri visitur, sed corpore Compostellã translato vacuũ, nisi quòd fimbria vestis sacerdotalis, cum qua de more sepultus fuit. & os vnum ex reliquiis ipsius, paucis ab hinc annis in eo fuit inuentũm, dum in eo monasterio Guardianum, vt ipsorũ more loquar, ageret vir probus ac pius F. Christophorus à Vimaranis, qui mihi hæc retulit.

Eodem anno Solis eclipsis, & stellæ in meridie visæ Hispaniã omnem territauerunt. Isidorus Pacensis.

Mortuo Beato Eugenio Toletanæ sedis episcopo metropolitano, subrogatur S. Alfonsus (quẽ alij Illefonsum, alij Ildefonsum, atque etiã Hildephonsum appellãt) claro natus loco, & S. Isidori discipulus, cuius tẽpore duo hæretici ex Gallia Gothica in Hispaniã venerunt, & inuiolatã beatissimæ semper virginis Mariæ virginitatẽ sacrilego ore polluere conati sunt, insanũ ac blasphemum Heluidij dogma restaurare volẽtes. Horum alteri Teudio nomẽ, alteri Pelagio fuit. Quos beatus Põtifex Alfonsus, & facundiæ gratia & scripturarũ testimoniis ita refutauit, vt confusionis & verecundiæ plenos Hispania cedere coẽgerit. Quod obsequiũ tam gratum sacratissimæ virgini matri extitit, vt sanctorũ agminibus stipata ipsi apparuerit, cũ B. Alfonsus ad matutinas horas de nocte se conferret clero comitatus & populo, librũ, quem de perpetua ipsius virginitate scripserat, manu gestans, idque. xv. Calendas Ianuarias, quo die, vt diximus, ex decimi concilij Toletani decreto cõmemoratio Annũciationis glorioſisſimæ virginis tota Hispania celebratur: neq; solũ apparuerit, sed vestẽ etiam sacrã, qua in faciẽda re diuina vteretur, dederit, tanquã diuinæ gratiæ & fauoris sui pignus & obsidẽ. Quæ vestis etiã hodie summa cum religione in adytis ecclesiæ Toletanæ seruatur, quanquã non desunt, qui in Ouetẽsi ecclesia esse dicant. Neq; post beatũ Alfonsum, quisquã præsul Toletanus ausus est ea veste vti, præter Sisebertũ archiepiscopũ, qui temeritate sua de dignitate & sede episcopali deturbatus, in exilio vitã miseram ac tristẽ exegit. Hæc ferè ex Roderico Archiepis. Toletano, qui tamẽ in hoc lapsus est, quòd alterum horũ hæreticorũ, Heluidium appellauerit, quũ impium

UVA. BHSC. IyR_207_2

Heluidij dogma, multis ante annis à D. Hieronymo non minus erudite quàm pie fuerit extinctũ. Ex hoc tẽpore festũ illud sacratissimæ virginis, quod festũ Expectationis diuæ virginis hodie plerique appellãt, crediderim celebrius factũ Hispanis, quũ tamen decem ante annis plus minus institutum sit, quãuis multi libri Hispano sermone conscripti contrariũ dicant.

Ordinatus est episcopus S. Alfonsus in ecclesia S. Leocadiæ, cuius sanctissimæ virginis corpus, postquam per multa secula latuerat ignoratum, ipsa se illi reuelante, primus patefecit. Ex breuiario Eborensi.

Liber vero ipsius, quẽ de perpetua diuinæ matris virginitate scripsit contra Iouiniani, Heluidij, & Pelagij hæresin, quemq; sanctissima virgo Maria tãto munere & elogio cõmendauit, etiam hodie in plerisque Hispaniæ ecclesiis extat manu scriptus, præsertim in Eborensi. Ex eo sunt lectiones eius festi, de quo iam diximus. Equidem miror nondum typis excusum, præsertim quum stylo sit pro illo seculo satis eleganti, & pietatem spiret sanctissimo præsule dignam.

B. Alfonsus, quum ecclesiam Toletanam rexisset annos nouem, menses duos, præsentis vitæ miserandos labores æterna gloria & perpetua quiete cõmutauit, sepultus in ecclesia sanctæ Leocadiæ ad pedes B. Eugenij præcessoris & auunculi sui. Qui propter eloquentiæ suauitatem, os aureum, hoc est, Chrysostomus dictus est, & propter soliditatẽ doctrinæ, Ancora fidei. Res gestas Gothorum ab anno quinto Suintillæ Regis, vbi finem scribendi fecit S. Isidorus, vsque ad hunc annũ, nempe decimũ octauum Flauij Recceſiunthi prosequutus est. Ex Iuliano Archiepisco. Toletano. De vita S. Alfonsi vide Breuiariũ Eborẽse, qui illic. S. Ildephõsus dicitur. 671

Flauius Recceſiunthus, quum regnasset annos octodecim, mẽses vndecim, fatali morte decessit Toleti, calendis Septẽbris, vt inquit Rodericus Toletanus, relicto filio Theodofredo patre Roderici vltimi Gothorum Regis, vt autor est Lucas Tudensis: sepultus est in oppidulo quodam suo quod tunc Gerticos, nunc Bamba dicitur, in territorio Palentino. Lucas Tudensis dicit obiisse Calendis Aprilis, sed arbitror librum mendosum. 682

Eodem die, quo Recceſiunthus fato cõcessit, inter ipsos ploratus aclamẽta, regnum Bambæ, alij Vuambanem appellant, ab omnibus delatum est, qui superstite adhuc Recceſiuntho, multorũ tacitis præiudiciis Rex Gothorũ destinatus fuerat: sed nullis precibus aut lachrymis adduci potuit, vt regnũ susciperet, vsque dum quidam è ducibus ense stricto extrema illi minatus est, nisi in preces Gothorũ concederet. Cessit tandẽ minis magis quàm precib⁹, atq; vndeuigesimo post die Toleti vnctus est in Regẽ. Cæterũ dum Toleti in primaria ecclesia beatæ Mariæ semper virginis vngeretur à Quirico primate, in omniũ cõspectu vapor quidã fumo similis è capite illius visus est ascedisse in modũ colũnæ, & apis è vertice in altũ subuolare. Professus est de more fidẽ Catholicã cũ sacramẽto iurisiurãdi,

& leges

UVA. BHSC. IyR_207_2

& leges priorum Regum confirmauit, atque ita omnes in verba illius solenni carmine iurauerunt. Ex Iuliano Archiepiscopo Toletano, Luca Tudensi, & Roderico Toletano.

Petrus Antonius Beuter ait Bambam filium fuisse Recceſiunthi, sed nescio quo autore.

Aliqui memoriæ proditum reliquerunt Bambam agricolam fuisse, atque diuino indicio ab aratro ad regni sceptra, pertractum verius quàm ductum. Sed ego fabulam specioſe confictam arbitror, præsertim cum in veterum monumentis nulla huius rei mentio fiat.

367 Initia regni Bambæ nouarum rerum studio turbatiora fuere, siquidem Hildericus Nemausensis vrbis Comes, auxilio Gumildi Magalonensis episcopi, & Ramiri Abbatis cõtra Gothorum statuta, Iudæos in patriam reuocauit, & totam Galliá Gothicam à fide Regis perfida rebellione abduxit. Cuius impio conatui, quia venerabilis Aregius Nemausensis episcopus assentiri noluit, sanctum virum sede sua deturbauit, & tyránica temeritate Ramirum Nemausensem episcopum creatũ, contra sacrorũ Canonum statuta, à duobus episcopis cõiurationis suæ sociis fecit cõsecrari. Huius rei Bamba certior factus, Paulum ducẽ cum iusto exercitu cõtra illos misit, hominẽ Græca origine & fide, qui fidei oblitus, ac suæ gentis ingeniũ referens, copiis Regiis contra ipsum Regem est abusus, & perfidia cum hostibus cõmunicata, Rex ab iis salutatus, omnia hostilia cõtra Bambam, cui sacramenti religione fidem suam obstrinxerat, molitus est: & vt conatui vires suppeterent, ecclesias omni auro atque argento dispoliauit, ac Francorum ac Vasconum auxilia ingenti pecunia redemit, sed vt nunquam bene succedunt facta improba, Bamba coniuratæ rebellionis conscius, præmissis copiis ac diuiso exercitu, ipse subsequutus rebelles ciuitates & inter eas Gerundá ac Barcinonẽ partim deditione, partim vi breui recepit, ac proditorũ potitus est tam glorioſa victoria, vt angelorũ dicatur præsidiis tam arduum bellum tam paruo tempore, nempe sex mensium spatio tam feliciter confeciſſe, præsertim quum tam procul abesset.

Consequutus vero est hanc victoriam, quo die primũ regni sui annum cõpleuit, hoc est, Calendis Septembribus, vt iam diximus. Post victoriam & coniuratos in potestatem suam redactos, Bamba Nemausi ruinas restituit, quæcunque Pauli auaritia, sacris ædibus fuerant ablata, summa diligentia reddi iubet, Argebadi Narbonẽsis Archiepiscopi precibus, qui ad hoc sacris indutus vestibus venerat, proditoribus vitam condonat, supplicium sibi reseruat. Lupum Francorum ducẽ, qui dicebatur hostilia moliri in Biterrensi regione, sola aduentus sui fama in fugam conuertit. His ex animi sententia peractis, Toletum gloriæ plenus reuertitur, sexto post mense quàm illinc decesserat, vbi solenni gratulatione, fauſtis acclamationibus & maximo omnium applausu receptus est. Hostes suos in triũpho

UVA. BHSC. IyR_207_2

duxit, raſo capite & barba, nudis pedibus, ſaccis indutos & camelis impoſitos. Sed Paulus omnium coryphæus, qui Regis titulum vſurpauerat, corona picea inſignis, longa ſuorum comitante caterua, ludibrium factus omnium, tandem cum ſuis omnibus perpetuo carceri mancipatur, ſcilicet vt, qui ſe ſupra meritum extulerant, pro merito viuerent ac morerentur inglorij. Hanc hiſtoriam copioſius explicarunt Hiſpanicarum rerum ſcriptores tam Latini quàm Vernaculi: præcipue vero Iulianus Toletanus præſul, qui de hac coniuratione commentarium conſcripſit: nobis ſummam rei paucis perſtrinxiſſe ſufficiat.

Bamba cõpoſitis rebus, Toletum muro, turribus & ædificiis elegãtibus exornauit, atque in turri quadã hos verſus marmori inſculpẽdos curauit.

EREXIT FAVTORE DEO REX INCLYTVS VRBEM
BAMBA, SVÆ CELEBREM PROTENDENS GENTIS HONOREM.

Conſimiliter & hos verſus in porta proxima põti, qui dicitur Dalcantara.

VOS DOMINI SANCTI, QVORVM HIC PRÆSENTIA FVLGET
HANC VRBEM ET PLEBEM SOLITO SERVATE FAVORE.

Bamba anno regni ſui quarto, pacato regno res quoq; eccleſiaſticas vt componeret, concilium Toleti indixit, & celebrari fecit à Quirico vrbis Regiæ primate, & ſedecim epiſcopis, ac nonnullis aliorum epiſcoporum, qui iuſtis de cauſis venire non poterant, vicariis. Qua Synodo vehementer recreati ſunt patres, nam decimus octauus annus erat, ex quo non fuerat facta copia concilij. Celebratum vero ſeptimo Idus Nouembris. 675

In hoc concilio Bamba ſuos cuique metropolitano ſuffraganeos epiſcopos aſsignauit, & epiſcopatus omneis Hiſpaniæ & Galliæ Gothicæ ſuis terminis de Patrũ conſenſu diſtinxit, ſequutus in ea re priorũ Regũ exempla, quorũ ante ſe hiſtorias & res geſtas hac de cauſa legi publice iuſsit.

Lucenſem ac Legionenſem ciuitatẽ nulli metropolitano ſubiectã eſſe voluit, ſed immunẽ vtranq; manere, ſicut ad ea vſque tempora fuerant.

Præterea ſtatutũ hac Synodo, vt clerici omnes ſeruarẽt regulam S. Iſidori. Item ſi quis Regi aliquid daret pro beneficio eccleſiaſtico, anathemate perpetuo feriretur. Hæc omnia Lucas Tudenſis, quæ ſi vera ſunt, mirũ ſane videri debet, tantũ Carthaginẽſis prouinciæ cõuocatos fuiſſe epiſcopos, quũ omnium res ageretur. Illud vero de beneficiis vel ordinibus per munera conſequẽdis, non in hoc, ſed ſexto & octauo concilio vetitũ reperio. Quòd vero conciliũ hoc non generale totius Hiſpaniæ & Galliæ Gothicæ, ſed prouinciale Carthaginẽſis prouinciæ fuerit, ex ipſo concilij principio cõſtat. Vbi ſic legitur, In nomine ſanctæ Trinitatis, collectis in vnũ Carthaginenſium prouinciæ Sacerdotibus &c. Proinde ſuſpicor, quæ de epiſcopatuum diſtinctis terminis referuntur, in alio concilio ſtatuta eſſe, præſertim quum ex fine huius concilij conſtet, Vuambanum (ita enim ibi appellatur) tunc inſtituiſſe, vt ſingulis annis concilium celebraretur.

Eodem anno celebratum eſt Bracaræ tertium concilium nouem Epi-

ſcoporum

UVA. BHSC. IyR_207_2

scoporum præsidente Leodigio Archiepiscopo Bracarensi, cui concilio interfuit Iulianus Hispalensis episcopus metropolitanus. In alio Concilio rum codice inuenio decem huic concilio interfuisse episcopos.

676 Ducentæ septuaginta naues Arabum, quæ ad Hispaniæ litora appulerant, & maritima omnia cædibus ac rapinis fœde vastauerát, misso Bambæ exercitu igni conflagrarunt, & Arabes omnes partim gladio cæsi, partim in captiuitatem abducti. Lucas Tudensis & alij.

678 Moabias Arabum Rex moritur, succedit Hizit filius, & regnat annos tres. Toletanus. Isidorus Pacensis dicit fuisse Maulæ filium.

681 Bamba vitá monasticá professo, succedit Eringius (quem alij Eruigiũ appellant) per tyrannidem ad hunc modũ. Regnante Cindasiuntho, vir quidam nobilis nomine Ardauastus ab Imperatore suo pulsus, è Græcia venit in Hispaniam atque in fidẽ Regis se cõmisit, quem Cindasiũthus nõ solum benigne accepit, sed etiam consobrina sua nuptum illi data, affinẽ sibi fecit. Ex eo cõiugio Eringius natus, qui nutritus & educatus in domo Regia, nó cõtentus inter Comites referri, ad regnũ etiam aspirauit, ad quod viá quacũque ratione affectans, tandem Bambæ Regi letiferá miscuisse potionẽ dicitur, cuius haustu mox Regis memoria turbata est, ac mox ipse Rex paulatim alienari mẽte cœpit. Quod cum animaduertisset Quiricus vrbis Regiæ metropolitanus episcopus, & proceres peiora veriti, Sacramentis ecclesiæ cõmuniendum Regẽ in omnẽ euẽtum decreuerunt, quæ Sacramenta religiosus ac pius Rex deuote suscepit, ac demum sibi redditus, regno nunciũ remisit, vitá monasticá professus in oppidulo quodam, quod vulgari sermone Plampliga dicitur, prope Burgensem ciuitatẽ. Regnũ Eringius inuasit excluso Theodofredo Recceslunthi Regis filio, iusto ac legitimo regni hærede. Ita vno ore produnt omnes Hispanicarum rerũ scriptores, quos ego quidẽ videre potui, à quibus tamẽ multum discrepant acta concilij Toletani duodecimi, in cuius concilij capite primo confirmatur electio Eringij Regis, & vniuersa Synodus testatur sibi & scriptis & testimoniis cõstare Eringiũ à Vuábane (ita enim appellat) electum Regem antequá se monasticæ vitæ cõsecraret, & cõsecrationem ipsius ab eodem Rege Iuliano præsuli studiose commendatam.

Regnauit Bamba annos nouem, mensem vnum, vixit in monasterio septem annos. Archiepiscopus Toletanus.

Eringius initio regni leges Gothicas recognouit, & à S. Isidoro institutas nomine suo fecit euulgari, ne ecclesiæ nomine forũ iudiciale agi videretur: Romanæ sedis assensu cauit, vt nullus Archiepiscopus subditus esset primati. Præterea Cixilonẽ filiá suá Egicæ primario inter Gothos viro, Bambæ Regis consobrino vxorem dedit, metu, vt aiunt, Theofredi, ne principia regni eius turbaret. Lucas Tudensis & alij.

Vxor huius in concilio decimo tertio Liubigotto appellatur.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Eodem anno, hoc est, Flauuij Eringij primo, celebratum est Toleti duodecimũ cõcilium mense Ianuario, cuius modo mentionem feci, in basilica apostolorum Petri & Pauli, cui concilio Isidorus Pacensis dicit triginta quinque episcopos interfuisse, sed ego vnum & quadraginta reperio, præter Annibodium Subdemeri Complutensis episcopi vicarium, interfuerunt præterea quinque abbates, & tredecim viri illustres. Præsedit Iulianus Hispalensis Archiepiscopus, cui adfuerunt Iulianus Toletanus, pro quo in Conciliis mendose legitur Iulius, Luiba Bracarensis, Stephanus Emeritensis, Cyprianus Tarraconensis. Interfuit huic concilio Tructimundus Eborensis episcopus.

Ex huius concilij capite sexto constat, iam tum electionem episcoporũ fuisse Regum Hispaniæ, sed quæ electio debebat ab episcopis & præcipue Toletano, cui erat à summo Pontifice generalis faciendi concilij potestas, probari. Idem etiam constat ex epistola Braulionis Cæsaraugustani episcopi ad S. Isidorũ, quæ præfixa est operi etymologiarum S. Isidori, in qua scribit ad hunc modum. Speciali quoque gratia fretus, speciali Domino, in quo vires sanctæ ecclesiæ consistunt, suggero: vt quia Eusebius noster metropolitanus discesit, habeas misericordiæ curã, & hoc filiolo tuo nostro Domino suggeras, vt illum illi loco præficiat, cuius doctrinæ sanctitas cæteris sit vitæ forma. Atque sic respondet S. Isidorus. De constituendo episcopo Tarraconensi, non eam, quam petisti, sensi sententiam Regis, licet tamen & ipse adhuc, vbi certius conuertat animum, illi manet incertum. Hæc ibi.

In eodem concilio fit mentio S. Pineuij confessoris, cuius corpus in monasterio quodam oppiduli cuiusdam Emeritensis diœcesis debito quiescebat honore.

In hoc concilio abrogati sunt episcopatus quidam à Vuambane Rege in oppidulis quibusdam obscuris non satis cõsulto instituti. Hæc omnia ex actis ipsius concilij, tomo posteriore.

Hizit Arabum Rege mortuo succesit Maula filius, qui tertiam partẽ tributi omnibus condonauit, hac liberalitate gratus omnibus, sed sexto regni sui mense rebus humanis sublatus est. Inde regnum Arabum in Maroan & Abdaliam diuisum, & incertum etiam vulgus studia in contraria scissum est, atque ex hac dissensione regnum per quatuor ferè annos infinitis cædibus & bellis intestinis male affectum est. Maroan, vt vires sibi contra riualem compararet, pollicitus est Constantino Pogonato Imperatori tributum annuũ auri pondo tria millia, seruorum honestorum & equorum totidem, ea lege, vt ipsi contra æmulum faueret, quod tributum per nouem annos solutũ ait Isidorus Pacensis. Quare offensi Arabes repudiato Maroan, omnes ad Abdaliam desciuerunt. Ex Archiepiscopo Toletano & Baptista Egnatio, qui ait hoc tributũ à Mauia Sar-

racenorum

UVA. BHSC. IyR_207_2

racenorum duce promiſsum. Annotauit hoc etiam Petrus An. Beuter.

684 Anno Eringij Regis quarto celebratum eſt Toleti decimum tertium concilium Toletanum pridie nonas Nouembris in eccleſia Apoſtolorũ Petri & Pauli à quadraginta octo epiſcopis, Archiepiſcopis tribus Toletano, Bracarenſi, Emeritenſi, iiſdem qui duodecimo interfuerãt, ſed Tarraconẽſis & Narbonẽſis miſerunt ſuos vicarios. Ex Archiepiſcopo Tole.

Hoc cõcilium aliqui anno. 683. celebratum aiunt, nempe æra ſeptingẽteſima vigeſima prima, & a quinquaginta octo epis. In cuius quinto capite graui cõminatione prohibetur, ne quis vel Rex vel cuiuſcunq; conditionis alius defuncti Regis vxorem ſuperſtitem connubio ſibi copulare aut adulterina pollutione cõtaminare audeat. Qui cõtra fecerit ab omni Chriſtianorum cõmunione ſecludatur, & ſulphureis cum diablo cõtradatur ignibus exurendus.

685 Celebratũ eſt Toleti decimũ quartũ cõciliũ Toletanum, quod inter cõcilia vulgo impreſſa nõ extabat, donec Reuerẽdus Pat. F. Bartholomæus Carranza inſtituti D. Dominici hæc quoq; quatuor cõcilia, quæ ignorabãtur, ex antiquis bibliothecis & præcipue monaſterij S. Facũdi in lucem eruit. Interfuere ſedecim epiſcopi & vicarij abſentiũ, metropolitani ſuos miſere vicarios. Luiba Bracarenſis Reſeſundũ, Floriſindus Hiſpalenſis Gaudentium, Stephanus Emeritẽſis Maximũ abbatẽ, Sumifredus Narbonẽſis Pacatũ abbatem, vel vt ait Toletanus, Ioannẽ, Cyprianus Tarraconẽſis Vitellianũ: celebratũ vero. 12. calẽdas Decembris, die Dominico.

Hoc cõcilium nõ fuit generale totius Hiſpaniæ & Galliæ Gothicæ, ſed prouinciale tantũ à ſeptẽdecim epis Carthaginẽſis prouinciæ celebratum 18. calẽdas Decẽbris, aſsiſtentibus tamẽ vicariis primarũ ſediũ iã nominatis, vt eadẽ in aliis quoq; Hiſpaniæ prouinciis cõuocato in omnibus cõcilio tractata & cõfirmata inſtar eſſent generalis concilij, quod eo tẽpore fieri non potuit, tũ propter hyberni tẽporis iniurias, tũ quòd põtifices nõ ita pridẽ à generali concilio domũ reuerſi, cõmode congregari tã cito non poterant. Cauſa vero huius cõcilij hæc fuit, quòd Romanus Pontifex ad Flauium Eringium Regem & epiſcopos Hiſpaniæ miſerat acta concilij ſexti Cõſtantinopolitani, quod aliquot ante annis ſub Cõſtãtino quarto, cõuocatum à Dono, Ro. Pon. ſub Agathone cœptum, ſub Leone. II. abſolutum fuerat, ad cõdemnandũ errorem illorũ, qui Apollinaris errorem atq; hæreſin renouantes duas in CHRISTO natura snegabãt. Ea voluit Romanus Pontifex Leo ab omnibus Hiſpaniæ epiſcopis Synodali autoritate conformata, per totam Hiſpaniam & Galliam Gothicã diuulgari, quemadmodum factum eſt.

Fuit id temporis Archiepiſcopus Toletanus Iulianus Pomerius, ſtirpe quidem Iudaica, ſed parentibus Chriſtianis natus, & Toleti, cuius

UVA. BHSC. IyR_207_2

vrbis ciuis erat, ſacro baptiſmatis lauacro lotus, Catholice fidei cultor acerrimus, vir eruditus & multis ingenij ſui monumentis clarus quibus Hiſpaniam omnem illuſtrauit, tanta vitæ ſanctitate, vt Toletanæ eccleſiæ inter diuos referatur, S. Eugenij diſcipulus. Hæc ferè ex Archiepiſcopo Toletano & Hagiographis Hiſpaniæ.

Archiepiſcopus Toletanus hoc loco ſignificare videtur hunc Iulianũ Pomerium alium eſſe ab eo, qui interfuit duodecimo concilio Toletano, in quo veheméter hallucinatur, ſiquidem Iulianus iſte Quirico ſucceſsit, vt ipſemet alio in loco affirmat, & rexit eccleſiam Toletanam annis decẽ, menſe vno & ſeptem diebus, nempe vſque ad tertium annum Egicæ ſiue Egicanis Regis, quo anno ex hoc ſeculo migrauit ad Dominum pridie nonas Martias, vt ait is, qui vitam illius beato Alfonſo ſubiunxit, qui neque Pomerij cognomentum illi tribuit, neque Iudaicæ originis mentionem vllam facit. Vnde ſuſpicor eos, qui hæc de illo prodiderunt, eo fuiſſe deceptos, quod alius fuit Iulianus Pomerius, de quo ſcribit S. Iſidorus, de quo & nos ſuperius ſuo loco ſcripſimus.

Fuit vero huic ſancto viro Iuliano indiuidua ſocietas, & plus quam fraterna amicitia cum Guidila leuita viro ſancto, cum quo pietatis ſtudiis innutrius, vitæ ſe monaſticæ mãcipare decreuerat, ſed Deo aliud diſponẽte, Guidila diem ſuum obiit anno Bambæ Principis octauo, ſexto Idus Septẽbris ſepultus in monaſterio S. Felicis in Canenſi oppido. Iulianus vero poſt mortẽ Quirici ad eccleſiæ Toletanæ promotus eſt primatum. Ex eodem vitæ eius ſcriptore.

Eodem anno Abdalia Sarracenorum Rex moritur aut ſaltem regno expellitur, regnat Abdemelic annis. xxj. vt ait Archiepiſcopus Toletanus, tametſi Chronica Regis Alfonſi tãtum dicant regnaſſe octodecim annos. Iſidorus Pacẽſis dat illi an. 20. & dicit regnare cœpiſſe æra ſeptingẽteſima vigeſima prima, hoc eſt, anno Domini ſexcẽteſimo octogeſimo tertio.

Iſidorus Pacenſis memoriæ tradidit tempore Eringij maximam fuiſſe famem tota Hiſpania.

Eringius Toleti propria morte defunctus, poſtquã ſeptẽ regnaſſet annos, regnũ Egicæ ſiue Egicani genero ſuo reliquit, qui vt primũ fuit inauguratus regno, vxorem ſuam Eringij filiam repudiauit propter nefarium ſcelus, quod Eringius in Bambam Regem auũculum ipſius Egicæ commiſerat, filium tamen Vitizam ex ea ſuſceptum regni hæredem deſtinauit, quẽ voluit in Tudenſi Galleciæ oppido reſidere, proinde quaſi filius Rex eſſet Sueuorum, pater Gothorum. Lucas Tudenſis. 688

Egica primo anno regni ſui cõcilium decimum quintũ indixit Toleti, in quo abſoluipoſtulauit, quũ ab aliis rebus, tũ vero à iureiurãdo, quod Eringio contra ius & æquum præſtiterat. Celebratum vero concilium 689

hoc,

UVA. BHSC. IyR_207_2

hoc quinto Idus Maij in ecclesia Apostolorum Petri & Pauli, sub Iuliano primate præsule Toletano, Maximo Emeritensi, Faustino Bracarensi, Floresindo Hispalensi, Sunfredo siue Sunifredo Narbonensi, Sisuldo vicario Cypriani Tarraconensis. Fuerunt in hoc concilio præter quinque vicarios absentium, vnus & sexaginta episcopi. Quo tempore, quia in Narbonensi prouincia inguinali peste laboratum est, episcopi, qui ad eã prouinciam pertinebant, ab hoc concilio excusati sunt, sedea lege, vt acta huius Concilij in singulis ecclesiis Cathedralibus publice recitarentur atque admitterentur, cõtrarium facienti anathema & quintæ facultatum portionis multa pœna esset. Ex Archiepiscopo Toletano & aliis.

Biennio ante Iulianus Toletanus Præsul librum responsionis fidei suæ vel suo vel omnium Hispaniæ Præsulum nomine ad Benedictum secundum tunc Romanum Pontificẽ misérat, in quo affirmabat tres in CHRISTO substantias, verbum corpus & animam, præterea alia quædam axiomata Theologica. Quæ omnia Benedictus incautius, vt est in ipso concilio, lecta improbauit, & Iulianum ad retractanda, quæ dixerat, aut saltem testimoniis atque scripturarum & doctorum autoritate munienda non scripto sed nuncio adhortatus est. In hoc igitur Concilio Iulianus omnia illa cum sexaginta episcopis diligenter excussa, rationibus, sacræ scripturæ testimoniis, & ecclesiasticorum scriptorum autoribus, pie ac catholice dicta confirmat, atque assertionem tot episcoporum subscriptionibus munitam Romam ad sedem Apostolicam misit cum versibus aliquot in laudem Imperatoris (opinor Iustiniani II.) Quæ Romæ benigne accepta, & ab omnibus recepta atque approbata sunt, ipso etiam Imperatore subscribẽte, atque, Laus tua Deus in fines terræ, sæpius acclamante. Legati ad eam rem missi, cum honore & gratiarum actionibus reuersi sunt. Partim ex actis ipsius Concilij, partim ex Roderico Toletano. *lib. 3. c. 13.*

In Summa conciliorum dicitur Idibus Maij celebratum, & interfuisse etiam Galliæ pontifices, & decima facultatum pars statuta huius Concilij violanti multa constituitur.

660 Mortuo Iuliano Archiepiscopo Toletano pridie Nonas Martias, vt diximus, successit illi Sisibertus is, cuius mẽtionẽ superius an. 662. fecimus.

693 Anno sexto Egicæ siue Egicanis Regis, Nonis Maij celebratum est Toleti decimum sextum Concilium, in quo Sisibertus Toletanus Archiepiscopus merito culpæ suæ de sede ac dignitate sua depositus est ab vniuersa Synodo. Decreuerunt vero Patres de nulla re agendum in Concilio, priusquam pastor ac præsul daretur ecclesiæ Toletanæ. Igitur Felix Hispalensis Archiepiscopus translatus est ad ecclesiam Toletanam, Faustinus Bracarensis ad Hispalensem: Felix Portugalensis episcopus

ad Braca

UVA. BHSC. IyR_207_2

ad Bracarenſem. Emeritenſis, ac Narbonenſis iidem, quos ſuperiore Concilio poſuimus: Vera Tarraconenſis. Ex Archiepiſcopo Toletano.

Cauſa depoſitionis Siſiberti ſiue Siſberti in ipſius Concilij nono capite declaratur, quia ſcilicet ad depoſitionem Regis Egicæ attentauit, in cuius facinoris pœnam, loco & honore, in exilium perpetuum relegatus, priuatus eſt, bonis omnibus confiſcatis, & à Concilio excommunicatus, ita vt niſi in mortis articulo, ad communionem non poſſet admitti ſecundum antiquorum Canonum ſanctionem. Statutum quoque, vt quicunque religioſi, cuiuſcunque religionis aut ordinis aut honoris talia in Principem ſuum attentarent, ſimili pœna multarentur.

Quinto Idus Nouembris celebrata eſt Toleti decima ſeptima Synodus in eccleſia S. Leocadiæ, in qua corpus eius tum requieſcebat, ab iiſdē epiſcopis, qui Concilio ſuperiori interfuerunt. In qua Synodo Egica Rex humi proſtratus Patrum orationibus deuote ſe commendauit, & ad multa, de quibus ad ipſos referebat, reſponderi ſibi poſtulauit. Ex Toletano & aliis. Hic obiter annotandum, quod in margine Roderici Toletani manu ſcripti, cuius mihi copiam fecit Sereniſsimus ac Reuerendiſsimus Dñs meus D. Henricus Cardinalis & infans Portugalliæ, adſcriptum reperi, Felicem iſtum Bracarenſem Archiepiſcopum, in hoc Concilio ſe Bracarenſem ac Dumienſem epiſcopum ſcribere in libro Canonū. Quæ res eorum opinionem adiuuat, qui Dumienſem eccleſiam arbitrantur, non Mindonienſem, vt quidam volunt, ſed eam, quæ prope Bracarā etiam hodie S. Martini Dumienſis dicitur. 649

Hoc tempore Iudæi perfidi non ſolum tunicam ſacri baptiſmatis Chriſtiani, quam ſuſceperant, maculārunt, ſed etiam contra Regem regnumque conſpirare auſi ſunt, in quos hæc pœna ſtatuta, vt omnibus ſuis rebus nudati, tam ipſi perfidi, quàm vxores eorum & filij, ac reliqua poſteritas per cunctas Hiſpaniarum prouincias ſeruituti ſubiacerēt perpetuæ manerentque vſquequaque diſperſæ. Præterea quicunque eoſdem Iudæos in ſeruitutem acciperent, in nullo eos permiterent rituum ſuorum cerimonias celebrare aut colere. Filij vero eorum à ſeptimo ætatis anno nullam cum parentibus ſuis habitationem aut ſocietatem habere permitterētur, ſed fideliſsimis Chriſtianis nutriendi traderentur, & filiæ eorum ac filij Chriſtianis in matrimonium darētur, ne infidelium patrum ſuorū ſemitas, quibuſlibet occaſionibus iterare poſſent. Ex eiuſdem Concilij capite octauo.

Egica tribus annis ante mortem iam ſenio grauis, filium ſuum ex Cixilone vxore Vitizam regni hæredem fecit & conſortem, ac Tudæ in Gallecia, cui regno ipſum peculiariter præfecit, ſedem habere voluit. Vbi etiā Fafila dux Cantabriæ filius Cindaſiunthi Regis agebat, in exilium ab 698

Egica

UVA. BHSC. IyR_207_2

Egica nouarũ rerum metu relegatus. Eum Vitiza inſtigante vxore Fafilæ, cum qua Vitiza clam conſueuerat, claua in capite ita percuſsit, vt ex eo vulnere paucis poſt diebus obierit prope Vrbicum fluuium, in oppido quod tũc Duodecim manus, nunc Palatiũ dicitur. Fuit hic Fafila pater Regis Pelagij inſtauratoris Hiſpaniæ. Ex Luca Tudẽ. & Archie. To.

701 Egica Toleti propria morte deceſsit, & honorifice ſepultus eſt: quem Lucas Tudenſis ſapientis ac patientis elogio decorat, ac ter cum Francis dubia victoria pugnaſſe ſcribit, quod tamen apud alios non inueni.

Mortuo patri ſucceſsit Vitiza Rex flagitioſus & omni ſcelerũ ac libidinum genere inquinatiſsimus, qui quanquã principio regni clementiã ac liberalitatem ſimulata pietate mentiretur, tamen mox ad proprium ingenium rediit. Primo anno regni conciliũ in eccleſia S. Petri in ſuburbio Toletano ſuper adminiſtratione regni cum epiſcopis & primatibus celebrauit. Theodofredũ Cordubæ exulantẽ erutis oculis excæcauit, ne, quia gratioſus erat populo, & Rege Receſiuntho natus, aliquãdo ad regnũ aſpiraret. Idem moliebatur & Pelagio Fafilæ Ducis filio, ſed ille in Cantabriã profectus, fuga ſibi ſalutẽ quæſiuit. Ex Luca Tudenſi & Rode. To.

702 Mortuo Felice præſule Toletano ſucceſsit Gundericus vir eruditione, ſanctitate & miraculis clarus. Ex iiſdem & Iſidoro Pacenſi.

703 Vitiza hactenus occulte malus & impudicus, depoſito omni pudore, publice cœpit habenas laxare libidini, & vxores multas, plures cõcubinas domi habuit, ac proceres regni, exemplum ſuum vt ſequerẽtur hortatus eſt, necnon & plebi idem impune licere voluit. Verum pontifices ac ſacerdotes veritus, ne tam effreni proteruitati obuiã irent, & populum ab obſequio tam perditi Regis cenſuris eccleſiaſticis deterrerent, eos quoq; eadẽ voluptatis illecebra ſibi deuinciendos duxit. Edixit igitur ſacerdotibus, vt quot quiſque vellet aut poſſet, vxores vel concubinas domi alerent, neue conſtitutionibus Pontificiis contrarium iubentibus obtemperarent. Ex iiſdem autoribus.

704 Defuncto Gunderico Archiepiſcopo Toletano ſuffectus eſt Sinderedus, quo præſule Toletum venit in poteſtatem Maurorũ. Archi. Toleta.

707 Vitiza per ſpeciẽ pacis ciuitates omnes Hiſpaniæ præter Toletum, Legionem & Aſturicam muris nudauit, videlicet metũ alicuius rebellionis cõſcientia ſibi ſuggerente. Ex Luca Tudenſi. Archiepiſcopus Toletanus addit eum omnem armorũ vſum ſuſtuliſſe, ne haberent, quo ipſi reſiſterent, ſed hoc Lucas Tudenſis à Roderico Rege factum ſcribit, idque ſubdolo concilio Iuliani Comitis, quippe qui mentitus amicum, autor illi fuerit, vt quoniam tranquilla pace frueretur, neq; vllus eſſet alicũde belli metus, iuberet arma omnia in Galliam Gothicam aſportari & Africam, aduerſus necopinatos Francorum & Maurorum inſultus.

Eodem

UVA. BHSC. IyR_207_2

Eodẽ anno mortuo Abdemelic, imperat Mauris Vlit annis vndecim, hic Hiſpaniã Gothis ademptã imperio ſuo adiecit. Archiepiſ. Toletanus.

Vitiza ne penſi aliquid habere videretur, Sinderedum Archiepiſcopũ ſede Toletana quo iure quaque iniuria deturbat, & Oppam fratrem ſuum (aliqui filiũ arbitrãtur) ingerit: & ne quicquam ſibi ad extremam impietatem reliqui faceret, eccleſiarum priuilegia & prærogatiuas violat, Iudæos velut poſtliminio in Hiſpaniam reuocat, & eos maioribus immunitatibus, quàm quibus eccleſia gaudere ſolet, donat. Ex eodem. 709

Theodofredus dux, quem diximus à Vitiza oculis captum, Cordubæ, vbi tanquam in exilio procul aula regia viuebat, vxorem duxit Reciloně regio Gothorum ſanguine natam, ex ea filium ſuſtulit Rodericum, cui Roderico nonnulli ſcriptores Coſtam fratrem addunt. Huic Roderico Vitiza eandem irrogare cæcitatem, quam patri ſuo, meditabatur. Sed cautus ille ac prudens ad Romanos opem contra tam crudelem tyrannum imploraturus confugit. Quorum auxilio propter Recceſiunthi aui gratiam benigne adiutus, proſpere contra Vitizam pugnauit, & prælio captum ac regno deturbatum eodem ſupplicio merito affecit, quo ille Theodofredum præter omne ius & fas multauerat, ſibique regnum Gothorum ſuffragiis & Senatus Romani fauore vẽdicauit. Vitiza ſuo preſſus exemplo, regno & oculis orbatus Cordubæ vitam miſeram & inglo-riam in exilio traxit. Ex eodem & aliis. 710

Hanc de Vitiza vindictam nonnulli rerum Hiſpanicarum ſcriptores Coſtæ Roderici fratri adſcribunt, quẽ annos quinque regnaſſe affirmãt: ſed neque hoc temporum ratio patitur, neque Iſidorus Pacenſis, Lucas Tudenſis, Rodericus Toletanus, Rex Alfonſus decimus, præcipui Hiſpanæ hiſtoriæ ſcriptores Coſtam in catalogo Regum Gothorum ponunt, imo ne nomen quidem Coſtæ monumentis ſuis proditum reliquerunt. Quos ego autores ſequutus, illum quoque miſſum feci.

Rodericus inauſpicato ſortitus Gothorum imperium, non diſſimilis fuit Vitizæ, ſiue morum crudelitatem ſpectes, ſiue libidinis intemperantiam, nam & filios Vitizæ Siſibertum & Ebam non contentus regno ſpoliaſſe paterno, multis probris atque iniuriis affectos exules fecit, & Iuliani Comitis filiæ Cabæ, quæ in domo regia inter alias illuſtriũ matronarũ filias de more educabatur, dũ pater regio nomine legationẽ in Africa obibat, vitiũ obtulit, in municipio, quod vulgo dicitur Pancoruo. Quæ fuit prima mali labes Hiſpaniæ, & ſequẽtium calamitatũ ſeminarium. 711

Iulianus Comes ira ſtupratæ ab Rege filiæ, ſiue, vt quidam volunt, vxoris percitus, priuatam iniuriam publico malo vlciſci deſiderans, in Africam ad Muzam illius prouinciæ præfectum ſe contulit, atque ei ſe totius Hiſpaniæ imperium traditurum promittit, ſi iuſtum exercitum & 712

auxilia

UVA. BHSC. IyR_207_2

auxilia neceſſaria dare non recuſet. Muza rem omnem ad Vlit Arabum Imperatorem, Miramolinum ipſi vocant, defert. Qui fraudem veritus, non fidendum Iuliani pollicitis cenſet, fidem illius in paucis militibus explorandam, ſi promiſsis reſpondeat, tum demũ ampliores illi copias credi poſſe. Igitur ex præcepto Vlit dantur Iuliano centũ equites, quadringenti pedites. Quos ille per anguſtias freti Herculei traductos gentilitio ſuo exercitui iunxit. Quibus copiis Beticæ ac Luſitaniæ oram fœdè depopulatus, milites Africanos præda & bellicis ſpoliis onuſtos ad Muzam reduxit. Ex Roderico Toletano & aliis.

Sindericus Toletanus præſul, tam periculoſo Reſp. ſtatu conterritus, relictis ouibus in Italiam deceſsit, tanquam mercenarius, non paſtor. Qui ætate atque autoritate præſtabant, Vrbanum virum ſanctitate inſignem epiſcopum elegerunt. Nam Olpas, quem Vitiza fratrem ſuum expulſo Sinderedo, per vim ac nefas in Toletanam ſedem intruſerat, iam regnãte Roderico, nullo numero apud Toletanos erat. Ex eodẽ & Iſidoro Pacẽſi.

Hic Sinderedus Romæ interfuit & ſubſcripſit concilio, quod Gregorius tertius celebrauit anno Leonis Auguſti ſexto. Ex poſteriore Conciliorum Tomo.

713 Muza iam expertus fidem Iuliani. xij. millia militum illi dat duce Tarif Strabo, quos Iulianus clam mercatorum nauibus impoſitos in montem Calpen traducit, qui mons & locus à Duce Sarracenorum nomen mutuatus ac dictus Gebel Tarif, hoc eſt, mons Tarif, hodie corrupto vocabulo, Gibraltar dicitur. Idem & Tarifæ vrbi à ſe captæ nomen dedit, quam alij Carteiam, alij Mellariam prius dictam contendunt. Hic exercitus Hiſpalim muris nudatam & alias vrbes diripit, totam Beticam & bonam Luſitaniæ partem prædis ac rapinis infeſtam reddit. Quæ res vbi ad aures Roderici Regis peruenisſet, Eneconem ſiue Inachum (quem alij Sanctium appellant) conſobrinum ſuum cum exercitu per tumultum collecto Mauris obuiam miſit, ſed Gothi armorum longa pace inſolentes facile ab hoſtibus bello exercitatiſsimis victi ſunt. Ea victoria maiores Iuliano & Africanis ſpiritus ſubdidit. Ex Luca Tudenſi & Roderico Toletano.

714 Rodericus vbi animaduertit hoſtium audaciam & numerũ creſcere, infinita enim Barbarorum multitudo Hiſpanicarũ opum cupiditate ac ſpe illecta ſeſe ex Africa in Hiſpaniam effuderat, & rem ad exitium regni vergere, conſcripto exercitu & conuocata omni nobilitate regni, ſed nondum congregatis omnibus, contra hoſteis mouit, repertiſq; hoſtibus ad amnẽ, qui Guadalete vulgo dicitur, rebuſque omnibus ad conflictum comparatis, prope Aſsidonam vrbem, quam Xeritium appellari dicũt, die Dominico, pridie nonas Septẽbris claſsicum cani iuſsit. Pugnatum eſt vtrinq; per octo dies dubio ferè Marte, quãuis Gothi & longa pace & duorum an-

UVA. BHSC. IyR_207_2

norum fame fracti multum de priſtino robore amiſerant. Adfuit iis præliis ſpectator, & ſuæ cuiuſq; virtutis teſtis Rex Rodericus, corona aurea, regali trabea, calceis gemmis auróque diſtinctis, curru eburneo inſignis. Ita enim ſolenne erat Gothis, Reges adeſſe conflictibus, vt milites tanquã pro capite regio defendendo fortius pugnarent. Sed octauo die, qui erat Dominicus, Gothis iam longo labore labaſcentibus, Rex Rodericus, vt ſemel aleam rerum experiretur, equo ſuo Orelia vectus, ac ſuos ad conſeruandam ac tuendam gloriam tot annis partam cohortatus, magnam in Sarracenos ſtragem ædidit, ſed in tanta hoſtium multitudine, dum ſemper integri feſsis ſuccedunt, Gothi impetum illorum diutius ſuſtinere non potuerunt, præſertim filiis Vitizæ Regis, quibus cornua exercitus Rodericus commiſerat, victoriam hoſti ſpe regni ſibi facta prodentibus. Ita vertentes terga occidione cæſi ſunt, & imperium Hiſpaniæ, quod per annos tam multos tenuerant, amiſerunt. Ex Roderico & aliis.

In epiſt. ad Alfonſum Fonſe. Burgen. epiſ.

Antonius à Gueuara ſcribit hoc prælium infauſtum die Dominico tertio nonas Iulias commiſſum ſub auroram ad fluuium Bedalac.

In hoc prælio omnis Gothorum nobilitas cecidit: Tota Hiſpania in ditionem Sarracenorum venit, præter Aſtures & Cãtabros, qui mortalium vltimi in Romanorum poteſtatem venerant, & nouiſsimi ab eis defecerant, & cum Gothi Hiſpanis iura darent, nunquam imperata fecere, ſuis ſemper legibus vſi. Paulus Aemilius.

De Roderico Rege quid actum ſit ignoratur, alij in acie occiſum affirmant, alij negant. Sunt qui equum ipſius & inſignia regalia in volutabro quodã inuenta produnt, corpus vero nuſquã apparuiſſe. Apud Viſeum ciuitatem Portugalliæ monumentum extat cum huiuſmodi epitaphio.

HIC IACET RODERICVS VLTIMVS REX GOTHORVM. MALEDICTVS FVROR IMPIVS IVLIANI, QVIA PERTINAX, ET INDIGNATIO, QVIA DVRA VESANVS FVRIA, ANIMOSVS FVRORE OBLITVS, FIDELITATIS, IMMEMOR RELIGIONIS, CONTEMPTOR DIVINITATIS, CRVDELIS IN SE, HOMICIDA IN DOMINVM, HOSTIS IN DOMESTICOS, VASTATOR IN PATRIAM, REVS IN OMNES, MEMORIA EIVS IN OMNI ORE AMARESCET, ET NOMEN EIVS IN AETERNVM PVTRESCET.

Neque

UVA. BHSC. IyR_207_2

Neque vero impius Iulianus tam nefarium ſcelus impune tulit. Siquidem Ferdinádus Nunius Pincianus vir multifariæ lectionis, ex antiquis hiſtoriis memoriæ prodidit vxorem Iuliani à Barbaris proditionem laudantibus, ſed non proditorem, lapidibus obrutam, filium è turri Septenſi præcipitem actum, ipſum vero Iulianum omnibus poſſeſsionibus exutum, miſeram mortem obiiſſe in vinculis in Aragonia in arce quadam territorij Oſcenſis, quanquam de Iuliano alij diuerſum ſentiant, vt ſuo loco dicemus.

Durauit regnum Gothorum à primo anno Athanarici Regis, ſecundum ſupputationem diui Iſidori, trecentos quadraginta quatuor annos.

Mauri hoc rerum ſucceſſu elati, quanquam ſedecim millia hominum eo bello amiſiſſent, totam fermè Hiſpaniam partim vi, partim deditione ac metu, partim promiſsis in poteſtatem redigunt, octo menſium ſpatio, vt ait Antonius à Gueuara, vt alij, quatuordecim, ſecundum alios biennio. Quãquam non deſunt, qui annos quinque in ea re conſumptos aſſeuerent, hac opinor ratione moti, quòd quinto demum poſt anno Pelagius reſtaurandæ Hiſpaniæ natus, apud Aſtures declaratus ſit Rex.

Interea Mauri Hiſpaniam omnibus opibus miſere diſpoliarunt, inter alia menſam ſmaragdinam ſuſtulerunt immenſæ magnitudinis atque inæſtimabilis precij. Ea prædæ illecebra vſque adeo efferauit Maurorum duces in mutuam perniciem, vt Michaël Ritius autor ſit, intra viginti annos quindecim in Hiſpania Maurorum Reges fuiſſe.

In Alcobacienſi codice annotatum reperi, quòd Sarraceni Gothos de regno ſuo expulerunt æra ſeptingenteſima quadrageſima nona, hoc eſt, anno Domini ſeptingenteſimo vndecimo, & potiti ſunt Hiſpania anno ſequenti, hoc eſt, ſeptingenteſimo duodecimo, poſtquam Gothi dominati eſſent Hiſpaniæ trecentos octoginta tres annos. Egreſſos autem Gothos de terra ſua æra trecenteſima quadrageſima nona, anno ſcilicet Domini trecenteſimo vndecimo, veniſſe vero in Hiſpaniam æra trecenteſima ſexageſima ſexta, nempe anno ſalutis humanæ trecenteſimo vigeſimo octauo, nimirum decimo octauo anno, poſtquá egreſsi ſunt patriam ſuam. Iſidorus Pacenſis hanc Hiſpaniæ calamitatem æra ſeptingẽteſima quinquageſima, hoc eſt, anno Domini ſeptingenteſimo duodecimo ponit, alij alio, nos vulgatiorem opinionem ſequuti ſumus.

In alio codice peruetuſto manu ſcripto inueni hæc verba. In æra quadringenteſima cœperunt Gothi regnare vſque in æram ſeptingẽteſimam quadrageſimam ſeptimam. Qui per trecentos quinquaginta duos annos, & menſes quatuor & dies quinque Hiſpaniam obtinuerunt, donec ingreſſus fuit tranſmarinus dux Sarracenorum nomine Taric. Qui Roderico vltimo Rege Gothorum, die quinta feria, hora ſexta, æra ſeptingẽteſima quadrageſima octaua interfecto, totam fermè Hiſpaniam armis

UVA. BHSC. IyR_207_2

cepit, & tunc Sarraceni in Asturiis annos quinque regnauerunt. Hæc ibi. Atque ita Hispaniæ excidium cadit in annum Domini septingẽtesimum decimum quartum, quo anno nos ponimus. Sed numerus æræ ab Alcobacensi codice variat, quod eò fit, quia alij alio anno Gothos regnare cœpisse testantur.

715 Dominica Palmarum Toletũ fraude Iudæorum proditum fuit Ismahelitis siue Mauris, dum Christiani nihil minus suspicantes extra vrbẽ ad diuæ Leocadiæ de more vacarẽt audiẽdo verbo diuino. Ex Fortalitio fidei.

Eodem anno Muza Africæ præfectus, auditis rebus, quas Tarif in Hispania præclarè ac feliciter gesserat, motus inuidia atque auaritiæ stimulis agitatus, venit & ipse in Hispaniam cum magnis Barbarorum copiis, & iunctus Tarif, ab eò prædam omnem, quam habebat maximam, abstulit, deinde simul, quamuis mutuo inuicem odio flagrantes, Cæsaraugustam, & alias Hispaniæ ciuitates ac municipia expugnant.

716 Dum Hispania tam miseris laceratur modis, pientissimus Deus non oblitus misericordiæ suæ, Pelagio Fafilæ Cantabriæ Ducis, vt diximus, filio, misit in mentem, vt è Cantabria, vbi latebat, in Asturias veniret, atque animum ad opem patriæ ferendam adiiceret. Erat ei forte sõror facie venusta ac liberali, cuius amore perditus Numatius siue Munuza (nam vtroque modo appellatur) Christianus quidem ille, sed Sarracenis fœderatus, & ab illis Gigionensi territorio præfectus, quum nullam inueniret aliam rationem potiundæ illius, Pelagium per speciem legationis ad Muzam ablegauit, atque interim sororẽ eius interposita matrimonij fide violauit. Quam iniuriam Pelagius reuersus, vt par erat, indigne ferens, tamen pro tempore dissimulauit, atque accepta sorore in interiora Asturiarum se contulit, in omnem vindicandæ iniuriæ occasionem intentus. Munuza vicissim ablatam sibi vxorem, séque contemptum dolens, Pelagium apud Sarracenorum præfectos detulit, tanquam qui nouis rebus studeret. Illi vero istiusmodi conatibus tempestiue obuiá eundũ rati, cõfestim Munuzæ magnas copias ad opprimendũ Pelagium mittunt. Cumque parum abesset, quin illum necopinantẽ opprimerent, Pelagius certior factus, transito Pionia fluuio, in vallem Canicem peruenit, vbi multos Christianos metu hostium latitantes inuenit, quos facta spe auxilij diuini ad audendum aliquid pro salute patriæ adhortatus, alacres admodum ad quoduis pro vindicanda patria & religione Christiana subeundum periculum reddidit, adeoque sibi obnoxios fecit, vt omnes eum communi suffragio ducem elegerint, Regemque salutauerint, ad quem quotidie plures tanquam ad asylum quoddam diuinitus datum confugiebant. Exercitus Arabum infecta re voti irritus Cordubam est reuersus.

Regnauit

UVA. BHSC. IyR_207_2

Regnauit Pelagius annis. 19.

Sicut in Asturiarum montibus Pelagium, sic quæ ex Cæsarauguſta & aliis Aragoniæ ac Nauarræ oppidis in monteis Pyrenæos se receperant Christianorum reliquiæ, Garsiam Ximenium inclyto Gothorum sanguine natum, Regem consalutarunt. Hic multis rebus aduersus Sarracenos præclare gestis, cum sexcentis equitibus, non enim maiorem habebat exercitum, dictionis suæ pomeria non mediocriter ampliauit. Regnauit annis quadraginta duobus, sepultus ad diui Ioannis à Pegna, ita enim ecclesia illa à rupe vasta cognominatur, quam à Ioanne Anachoreta viro sancto extructam, & à duobus fratribus Cæsarauguſtanis religiose habitatam, Rex hic Garsias Ximenius ædificiis & censu nobilitauit, celebre postea multorum Regum monumentum.

717 Interim multi Christiani dulcedine patriæ pellecti in variis Hispaniæ ciuitatibus mansere, qui tributarij & vectigales permissi sunt in instituto & lege Christiana viuere, atque omnibus vti ritibus ecclesiasticis. Inter quos præcipue floruere viri sanctitate, eruditione atque etiam miraculis clari, Vrbanus Toletanus, qui reliquias omneis Toletanæ ecclesiæ in Asturias transtulit, Frodoarius Accitanus episcopus, Euantius archidiaconus Toletanus, quorum doctrina & exemplis Christiani in tuenda fide Catholica, & ferendis patienter aduersitatibus, non mediocriter confirmati sunt.

Claruit hoc tempore præter alios episcopos viros religiosos Hispali Ioannes episcopus sanctitate vitæ, sacrarum literarum peritia, miraculis celebratus, qui ad doctrinam posterorum sacram scripturam in linguam Arabicam transtulit.

Hi omnes quamdiu vixerunt, Pontificalibus officiis functi sunt, & Christianis verbum salutis annunciare non cessauerunt. Durauit vero hæc libertas Christianis vsque ad Almohadum in Hispaniam aduentum, qui nullos omnino Christianos inter suos viuere passi sunt, sed quot quot capere poterant, aut fidem CHRISTI abnegare coëgerunt, aut crudeli martyrio peremerunt. Erant & Almohades Arabum genus, qui in Hispania Barbaris imperare cœperunt tempore Alfonsi septimi, de quibus suo loco dicemus.

Christiani vero, qui inter Arabes, quo diximus modo, viuebant, Mozarabes dicebantur, hoc est, misti Arabibus. Vnde & officium ecclesiasticum, quo illi à S. Leandro & S. Isidoro instituto tunc vtebantur, & omnis Hispania vsa est vsque ad tempora Alfonsi sexti, quo tempore autoritate Gregorij Papæ septimi mutatum est, etiam hodie Mozarabe nuncupatur. Hoc officium hodie quoque seruatur Toleti in sex parochiis, & in ecclesia cathedrali in saccello F. Francisci Ximenij Cardinalis

UVA. BHSC. IyR_207_2

& Archiepiſcopi Toletani, Salmanticæ quoque ſtatis diebus in ſacello Doctoris Talabricenſis, quod eſt in periſtylio templi ſummi. Cuius officij modum & ordinem non absre futurum arbitror, ſi ſummatim perſtringam, paucis enim cognitum exiſtimo, quum alioqui multum habeat pietatis.

Eiſdem celebratur veſtibus ſacris, quibus hodie vulgo vtuntur ſacerdotes, & ad ſingulas veſtes ſingulis vtuntur precationibus.

Mozarabe Sacrum.

Deinde ſacerdos facta exhomologeſi ad altare capite demiſſo dicit ad hunc modum: Per gloriam nominis tui CHRISTE fili Dei viui, & per interceſsionem ſanctæ Mariæ virginis, & beati Iacobi, & omnium ſanctorum tuorum, auxiliare & miſerere indignis ſeruis tuis, & eſto in medio noſtri Deus noſter, qui viuis & regnas in ſecula ſeculorum. Reſpondetur. Amen.

Mox conuertit ſe ad librum in dextro altaris cornu poſitum, ac dicit antiphonam in modum introitus cum duobus verſibus, &, Gloria & honor Patri & Filio & Spiritui Sancto in ſecula ſeculorum. Amen. Sicut etiam in concilio Toletano quarto cautum eſt, vt ad eum modum dicatur. Ad quemlibet verſum repetunt partem antiphonæ more reſponſoriorum noſtrorum, vt vulgato more loquar.

Gloria in excelſis, dicitur integre more Romano. Sacerdos cantando dicit, Per omnia ſemper ſecula ſeculorum. Neq; ante orationem dicitur, oremus, neque in fine, per dominum, ſed tantum reſpondetur. Amen.

Deinde dicit ſacerdos, Per miſericordiam tuam Deus noſter, qui es benedictus & viuis & regnas in ſecula ſeculorum. Reſpondetur. Amen. Poſtea, Dominus ſit ſemper vobiſcum. Reſpondetur. Et cum ſpiritu tuo. Lectio libri Eſaiæ prophetæ. Reſpondetur. Deo gratias: mox legitur prophetia. Qua lecta rurſum ſacerdos, Dominus ſit ſemper vobiſcū. Reſpondetur. Et cum ſpiritu tuo. Inde dicitur tractus duorum vel trium verſuum. Quo finito ſacerdos inquit. Silentium facite. Sequentia epiſtolæ Pauli Apoſtoli &c. Reſpondetur. Deo gratias. Mox canitur ſiue recitatur epiſtola. Poſtquam libro in alterum altaris cornu trāſlato, continuo dicitur Euangelium ad hūc modum. Dominus ſit ſemper vobiſcum. Reſpon. Et cum ſpiritu tuo. Lectio ſancti Euangelij &c. Reſpon. Gloria tibi domine. Finito Euangelio, reſpondetur, Amen. mox ſacerdos. Dominus ſit ſemper vobiſcum. Reſpon. Et cum ſpiritu tuo.

Poſtea dicitur Alleluia cum verſu, ſicut nunc ante euangelium, quod dum cantatur, ſacerdos offert hoſtiam cum calice vtens orationibus aliquot deuotis, quas hic referre longum eſſet, mox thura adolet, non ſecus atque hodie fit. Quibus peractis ſacerdos ante mediū altaris dicit alta voce, Adiuuate me fratres in orationibus veſtris, & orate pro me ad Deum. Reſpondet chorus. Adiuuet te Pater & Filius & Spiritus Sanctus.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Deinde cantatur sacrificium, nempe antiphona cum duobus vel tribus versibus, quod dum fit, sacerdos lauat manus dicens. Lauabo inter &c. ac benedicit oblationem tribus digitis, postea inclinatus ante altare summissa voce dicit. Accedat ad te in humilitate spiritus &c. nam oratio longiuscula est, sed valde deuota, quam claudit elatiore voce dicens. Per te Deus meus, qui viuis & regnas in secula seculorum, Amen.

Incipitur nunc Missa.

Sacerdos. Dominus sit semper vobiscum. Respon. Ex cum &c. Oratio de tempore vel sancto sine Oremus: in cuius fine respondetur, Amen. Deinde sacerdos. Per misericordiā tuam Deus noster, qui es benedictus & viuis, & omnia regis in secula seculorum. Respon. Amen.

Si est festum alicuius sancti, prius legitur aliquid de vita sancti, deinde fit oratio faciens mentionem etiam de miraculis vel doctrina sancti.

Mox sacerdos eleuatis manibus dicit, Oremus. Respondet Chorus. Hagios, Hagios, Hagios, Domine Deus Rex æternæ gloriæ, tibi laus & gratia.

Deinde fiunt orationes pro ecclesia catholica; pro captiuis, infirmis, & tribulatis cum cōmemoratione Apostolorum, Martyrum, quorum multa nomina recitantur, & Pausantium, quo nomine illic intelligi puto sanctos Dei confessores, qui in Domino & sancta pace quiescunt, nam multa nomina recitantur, & inter ea Ambrosij, Augustini, Fulgentij, Leandri, Isidori &c. & omnium pausantium. Deinde dicit sacerdos aliam orationem festo ac diei congruam, qua finita respondetur, Amen. Sacerdos. Quia tu es vita viuorum, sanitas infirmorum, ac requies omnium fidelium defunctorum in secula seculorum. Chorus. Amen.

Mox fit oratio ad pacem, qua finita dicit sacerdos, quia tu es vera pax nostra &c. mox sublatis in cœlum manibus dicit. Gratia Dei patris omnipotentis, & dilectio domini nostri IESV CHRISTI, & cōmunicatio Spiritus Sancti sit semper cum omnibus nobis. Respondet Chorus, Et cum hominibus bonæ voluntatis, rursus presbyter. Quomodo astatis, pacem facite: tunc Chorus cantat responsum, Pacem meam do vobis &c. Interea sacerdos accipit pacem de patena, dicens. Habete oscu lum dilectionis & pacis, vt apti sitis sacrosanctis mysteriis Dei, mox dat pacem diacono vel puero, puer populo. Sacerdos iunctis manibus inclinatus dicit, Introibo ad altare dei. Respon, Ad deum &c. Postea manibus super calicem positis, inquit, Aures ad dominum. Respon. Habemus ad dominum. Sacerdos. Sursum corda. Respon. Leuemus ad dominum.

Sacerdos inclinatus iunctis manibus, Deo ac domino nostro IESV CHRISTO filio dei, qui est in cœlis, dignas laudes, dignasque gratias referamus, & dicens hæc postrema verba, attollit manus in altum.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Reſpondet Chorus. Dignum & iuſtum eſt. Sacerdos. Dignum & iuſtum eſt &c. ſequitur enim longa ac deuota illatio, poſtquam dicitur, Sanctus, ferè more nunc vſitato. Deinde poſt duas orationes breues, fit conſecratio iiſdem omnino verbis, quibus hodie vtitur eccleſia, mox eleuatur ſacroſancta Euchariſtia. Poſtea dictis duabus orationibus ſuccinctis, ſacerdos accipit corpus Domini de patena, & ponit ſuper calicem apertum, vt hodie quoque fit, ac dicit alta voce, Dominus ſit ſemper vobiſcum. Reſpon. Et cum ſpiritu tuo. Sacerdos. Fidem, quam corde credimus, ore autem dicamus, & eleuat ſecundo corpus CHRISTI, vt videatur à populo. Mox cantatur Symbolum fidei, ita vt eſt in concilio Niceno. Quod dum fit Sacerdos frangit Euchariſtiam per medium, & ponit dimidiatam partem in patena, & ex altera parte facit quinque particulas, ex altera vero quatuor, deinde ponit omnes ſimul in patena in modum crucis, habetque ſuum quæque particula nomen. Quinque priores dicũtur Corporatio, Natiuitas, Circunciſio, Apparitio, Paſſio: quatuor reliquæ, Mors, Reſurrectio, Gloria, Regnum. Poſtea digitis ſuper calicẽ accurate purgatis, & cooperto calice, facit memento proviuis, vt ipſorum more loquar. Mox dicitur oratio dominica ad hunc modum.

Verbum patris, quod caro factum eſt, vt habitares in nobis, præſta nobis, vt qui te veniſſe iam credimus: ab omni peccatorum eruamur contagione, cum præceptionis tuæ oraculis proclamauerimus in terris.

Pater noſter, qui es in cœlis. Reſpondetur, Amen. & eodem modo reſpondetur ad ſingulas petitiones, præterquam ad illam, Panem noſtrum &c. ad quam reſpondetur, Quia tu es Deus.

Deinde dicit orationem deuotiſsimam, quæ incipit. Liberati à malis &c. & tundendo pectus dicit, pone domine finem peccatis. Qua finita acceptam particulam, quæ dicitur regnum, præmiſſa oratione ponit ſuper calicem, mox addita alia immittit in illum. Poſt hæc dicit. Humiliate vos benedictioni, & certis quibuſdam formulis benedicit populo. Mox fit ſecundum memento, vt ſic loquar, pro defunctis. Quo peracto recipit corpus & ſanguinem Domini cum quibuſdam deuotis precationibus, atque interim cantatur à choro. Guſtate & videte, quàm ſuauis eſt dominus &c. Abſoluta communione cantatur antiphona. Refecti CHRISTI corpore &c. & libro in ſiniſtrum cornu altaris tranſlato, dicit ſacerdos orationem, in cuius fine reſpondetur, Amen. Deinde ſacerdos, per miſericordiam tuam Deus noſter, qui es benedictus, & viuis, & omnia regis in ſecula ſeculorum. Reſpon. Amen.

Dominus ſit ſemper vobiſcum. Reſpon. Et cum ſpiri. Poſtea preſbyter vel diaconus. Solennia completa ſunt in nomine domini noſtri IESV CRISTI, votum noſtrum ſit acceptum cum pace. Reſp. Deo gratias.

Quamdiu ſacris operatur ſacerdos, nunquã ſe conuertit ad populum.

Atque

UVA. BHSC. IyR_207_2

Atque hic erat modus celebrandi apud Hiſpanos tẽpore Gothorum, quo etiam poſtea vſi ſunt, vſque ad tempora Alfonſi ſexti, ſicut diximus. Quomodo vero ſublatus ſit, ſuo loco dicemus.

F. Ioannes Laziardus Cœleſtinus in epitome vniuerſalis hiſtoriæ mentionẽ facit huius ſacrificandi ritus, ſed paucis, vbi illud addit, quod quando leuatur Euchariſtia, diaconus cantat alta voce. Videte, in quem creditis. Sed hoc in Hiſpania non ſeruatur.

717 Eodem anno, nempe. 717. Muza & Tarif Barbarorum duces vocati ſunt ab Vlit Miramolino ad reddendam rationem rerum geſtarum. Qui dum ſe itineri accingerent, Muza filium ſuum Abdulaziz Hiſpaniæ præfecit, qui cum ſedem Hiſpali fixiſſet, Egilonem Roderici Gothorum Regis vxorem duxiſſe fertur, de qua re paulo poſt dicemus.

Tarif certior factus, quòd Pelagius collectis ad ſe Chriſtianorum reliquiis, Rex ab eis ſalutatus eſſet, ægrè ferens rem iudicio ſuo tam indignam, Alchaman virum rei bellicæ peritum contra eum cum magnis copiis miſit, cui addidit Oppam Hiſpalenſem quondam Archiepiſcopum, ſi forte vel verborum lenocinio vel promiſsis vel etiã minis ipſum ab inſtituto poſſet auertere. De quorum aduẽtu, quum nunciatum Pelagio eſſet, cum ſuis omnibus in Auſeuam montem progreſſus, mille ſecum ſelectiores in ſpecum quandam prægrandem duxit, reliquos, qui bello videbãtur minus idonei, iuſsit in præcipitiis montis euẽtum rei expectare, Mox Oppas, Olpã alij appellãt, ad Pelagium miſſus, dolere ſe ex animo vicem illius dicebat, qui tam exiguis atque imbellibus fretus copiis reſiſtere ſe poſſe tanto exercitui vana ſpe crederet. Gothorum potentiam & bellicam gloriam Arabum virtute fractam, atque ad nihilum redactam: quid ſe futurum ſperaret, cuius nullæ eſſent vires. Proinde ne ſe ac miſeram gentem in vnius horæ diſcrimen daret, ſed rebus ſuis conſuleret, dum aliqua miſericordiæ ſpes in victoris clementia eſſet. Quod ni maturè faciat, eam ſubeundam fore fortunam quam hoſtis iratus dederit. Ad quæ Pelagius animo intrepidus ferè in hunc reſpondit modum. Satis illum iam verborum Chriſtiano nomini dediſſe, deſineret tandem falſis perſuaſionibus miſerorum animos ludificari, atque à tuenda religione Chriſtiana auertere. Se non ſuis copiis confiſum, quas ſciebat quàm haberet exiguas, tam numeroſo hoſtium agmini reſiſtere auſum eſſe, ſed diuini ſpe auxilij fretum, contra cuius numen nulla quicquam valeat humana potentia, hac ſepe fultum, non illius technas, non hoſtium minas, non Barbarorum tela timere, ſed quicunque futurus ſit rei exitus, forti animo ad ferendam omnem pro CHRISTI fide aſſerenda fortunam paratum eſſe, neque dubitare ſe, quin tandem futurum ſit, vt clementiſsimus Deus ſuo

UVA. BHSC. IyR_207_2

rum misereatur. Postquam animaduertit Oppas constantiam Pelagij, regressus ad Barbarorum duces, ait verba nihil prodesse, nullam nisi in armis spem esse. Continuo cœperunt Barbari specum, in qua cum suis latitabat Pelagius diuinam opem ex intimis animi penetralibus implorans, omni tormẽtorum ac telorum genere oppugnare, sed Dei singulari beneficio factum est, vt tela retro in suorum perniciem verterentur, sine vllo Christianorum incommodo. Dicuntur propriis telis circiter viginti Barbarorum millia periisse, Quæ res tam ingenteis spiritus Christianis subdidit, vt specu egressi, magnam in reliquos stragem ædiderint, Alcha man ducem hostium occiderint, Oppam cœperint, de quo quid actum sit, memoriæ proditum non reperitur. Quicunque Barbarorum hanc stragem effugere potuerunt, in abrupta montium fugiẽtes, partim Christianorum armis perierunt, partim montis ruina oppressi sunt. Hanc tam insignem victoriam diuino munere consequti sunt Christiani anno Domini. 718. 718

Eodem anno Tarif & Muza ad Vlit Miramolinum profecti sunt, sed anteuertens Tarif, ita Muzam apud Miramolinum detulit, vt non solũ non fuerit benigne susceptus, sed etiam grandi pecunia multatus. Ex qua re paulo post dolore contabuit. Hanc horum ducum vocationem Rases dicit fuisse quarto anno post cladem Hispaniæ: Isidorus Pacensis decimo quinto mense.

Paucis post diebus mortuo Vlit Zuleima frater ipsius Arabum succes sit imperio, regnauitque annis tribus.

Alahor siue Alhor (hũc Zuleima in locum Muzæ præfecerat, quamuis alij Vlit adhuc superstite missum dicant) vbi audiuit stragem suorum Pelagij auspiciis factam, suspicatus insidias à Iuliano & filiis Vitizæ, bonis omnibus illos & vita multauit. Quod quidá Muzæ quoq; adscribũt,

Abdulaziz qui, vt diximus, ducta Roderici Regis vxore, Hispali sedẽ regni fixerat, cum vxoris suasu contra Maurorum consuetudinem, titulum ac diadema regium vsurparet, coniuratione suorum, dum orationi vacaret, tertio regni sui anno obtruncatur. Existimabant enim illum ad Christianorum sectam desciuisse. Post quẽ regnauit Aiub mensеis quinque, dies viginti, qui sedem regni Cordubam transtulit: vt ait Rases. 719

mPost Aiub regnat in Hispania Alahor Abderamenis filius annos duos, enses nouem. Hic Arabes, qui in prima Hispaniæ expugnatione fuerãt, crudeliter habuisse dicitur, vt thesauros, quibus eos potitos existimabat, extorqueret. Rases Alahor post Abdulaziz, quem ipse vocat Abelaaziz & Aiub ponit, sed meo iudicio illi in numerum præfectorum siue Regum Hispaniæ non recte veniunt, quippe qui legitimo imperio functi non sunt.

Quin

UVA. BHSC. IyR_207_2

Quin & hos alij aliis annis ponunt, ego eum numerum sequor, qui mihi visus est vero propior.

Eodem anno, nempe æra septingentesima quinquagesima septima, vt ait Isidorus Pacensis, eclipsis solis fuit per totam Hispaniam ab hora secundum alios sexta, secundum alios septima, vsque ad horam nonam tanta, vt stellæ tanquam de nocte lucerent.

Zuleima Homar & Izit filios fratris sui, successores imperij Arabici designat.

720 Mortuo Zuleima Homar & Izit imperium Arabum assumunt, sed mox Homar rebus humanis sublato, solus Izit regnat annis. 4. Hic misit Adham filium Melic in Hispaniam, qui aliis dicitur Abrahem, is Hispaniam rexit annis duobus cum dimidio, quem Rodericus Toletanus nunc Adham, nunc Azam appellat, atque eius iussu pontem Cordubensem constructum ait. Addit Rases hunc à Mauris quintam partem bonorum omnium petiisse, per speciem dandi pauperibus, sed re vera, vt eos ita opprimeret, ne in illum possent aliquando insurgere. Toletanus ait illum oppidis & castellis in Hispania per vim captis quintam partem, dedititiis vero decimam fortunarum omnium tributi nomine imposuisse.

Mortuus est Dertosæ, vt inquit Rases, dum à vastatione Turiassonensis ciuitatis rediret, vt inquit Toletanus.

Eodem tempore Arabes Pyrenæos montes transgressi, Galliam Gothicam misere vexant, & capta Narbone, Tolosam obsident, duce Zama, vt inquit Toletanus, cui à Gallis occiso Abderamenem sufficiunt, donec alius à Miramolino dux mitteretur. Chronica Regis Alfonsi hunc Zamam eũdem faciunt cum Azam siue Adham. Deniq; tanta est nominum confusio, vt non facile explorati aliquid scribi possit. Quam ex eo natam arbitror, quòd per varios Hispania regeretur, quibus tamẽ omnibus vnus præerat, qui Cordubæ Rex dicebatur, quantum ex veterum monumentis coniicere datur.

722 Pelagius Rex, confluentibus vndiquaque ad ipsum nuncio recentis victoriæ Christianis fortior factus, Legionem ciuitatem Mauris eripit, & fortiter contra Sarracenos audendo, quasi signum aliquod ad bene de Rep. Christiana sperandum attollit. Idem dimissis Gothorum Regum insignibus, insignia cepit Leonem rubrum in campo candido, quibus hodie quoque Reges Legionenses vtuntur.

725 Mortuo Isid Miramolino succedit Iscan frater ipsius, qui regnauit annis. 21. Hic in Oriente per duces & legatos suos multa præclara gessit, in Occidente vero nihil memoratu dignum, adeo deditus accumulandæ pecuniæ, vt omnes præcessores suos opulentia vicerit.

Anno

UVA. BHSC. IyR_207_2

Anno Arabum. 107. Ihahea præficitur Hiſpaniæ, vt inquit Iſidorus Pacenſis. Huius mentio fit in Chronicis Regis Alfonſi, vbi dicitur hic regnaſſe in Hiſpania annis duobus cum dimidio. 727

Eudo dux Aquitaniæ victus fugatuſque à Carolo Martello Rege Frá corum, Sarracenos ex Hiſpania contra illum in auxilium ſuum euocat. Qui numero ad quadringenta hominum millia cum vxoribus, liberis ac ſeruis duce Abderamene (Abdiramam Galli ſcriptores appellant) tanquam in certas ſedes ex Hiſpania in Vaſconiam venere, quacunque iter facerent, tum ſacra, tum prophana nullo diſcrimine hoſtiliter depopulantes. Ex annalibus Francorum & Iacobo Meyero. 729

Carolus Martellus adiuuante Eudone, qui Barbarorum aduentu preſſus, facile ad pacem inclinauerat, ante vrbem Turonenſem grauiſsimo prælio cum Sarracenis conflixit, & incredibilem in eos ſtragem ædidit. Nam cecidere ad trecenta ſeptuaginta quinque Barbarorum millia, in quibus Abderamen cum omni prope nobilitate ſua. Ex Chriſtianis tantum mille quingenti deſiderati, ſicut ex ipſius Caroli Martelli literis ad Stephanum ſecundum Romanũ Pontificem conſtare affirmat Iacobus Meyerus. 730

Mortuo Ihahea mittitur in Hiſpaniam Adaifa Alcazazin vir leuis ingenij, & ob id paucis poſt diebus regno pulſus, cui ſubrogatus eſt Hiemen, qui & ipſe quinto regni menſe defunctus, ſucceſſorem reliquit Autuman, quin & huic ipſi poſt quatuor menſeis defuncto, ſucceſsit in regnum Cordubæ atque adminiſtrationem totius Hiſpaniæ Alhatã: qui ob crudelitatem ſuis inuiſus, decimo poſt menſe iuſſu Iſcanis Miramolini regno pariter & vita priuatus eſt. 732

Eudo Aquitaniæ dux fato conceſsit, Hunoldus & Vaifarus filij, vt Aquitaniam recipiant, Sarracenos in auxilium accerſunt, qui incendiis ac direptionibus, vſque ad Burgundiam penè omnia vaſtarunt. Quibus Carolus Martellus cum copiis occurrit, & cedere coëgit. Ex Annalibus Francorum, vbi neſcio qua autoritate legitur Veſogothos & Arianos in auxilium vocatos, cum Ariana hæreſis in Hiſpania ferè cẽtum quinquaginta annis ante fuerit extincta, & etiam Gothorũ ſiue Veſogothorum nomen iam tum deletum extiterit, & quæ ſupererant illorum reliquiæ, tuendis ſuis finibus tantum haberent negocij, vt alienos infeſtare non liberet. Proinde non Veſogothos illic neque Arianos, ſed Sarracenos legendum iudico. 735

Pelagius multis rebus aduerſus Barbaros præclare geſtis, multiſque receptis oppidis moritur, ſepultus apud Canicas. Non ignoro alios mortem ipſius ponere. 732. ſed & ego antiquos autores habeo, & certis de cauſis

UVA. BHSC. IyR_207_2

sis hunc annorum numerum sequor.

Succesit illi Fafila filius, qui regnauit annos duos, menses sex.

Eodem anno Sarraceni maioribus quàm antea copiis ex Hispaniis Gallias repetunt, & Auenionem proditione occupant, atque etiam Narbonem. Ex Annalibus Francorum.

736 Carolus Martellus multorum validis adiutus auxiliis, obuiam Sarracenis profectus, Auenionem expugnat, Athinus Barbarorum Rex Narbonem fugit, Amoreus & ipse Rex Sarracenorum Narbonensibus obsessis opem dum ferret, cum toto suo exercitu ad internecionem cæsus prope Illiberim, Athinus Rex relicta Narbone fugit, Martellus reliquias belli persequitur non sine multarũ vrbium incendiis. Ex Annalibus Francorum & Iacobo Meyero. Rodericus Toletanus aliter hæc refert, sed abludere mihi multum à veritate videtur historiæ.

737 Fafila dum inconsultius venationi operam daret, ab vrso laniatus est. Succedit illi Alfonsus cognomento Catholicus, filius Petri Ducis Cantabriæ, ex genere Ricaredi Catholici Gothorum Regis, gener Regis Pelagij. Nam filiam eius Ormisendam vxorem duxit, ex qua filios tres sustulit Froilam & Vimaranum & Aurelium, ac filiam vnam nomine Odisindam, præterquos habuit & Mauregatum ex concubina, regnauit annis nouendecim, mense vno, die vno.

Hic religionis Christianæ non solum obseruator studiosissimus extitit, sed etiam amplificator felicissimus. Nam Lucensem ciuitatem, Tudem, Asturicam, bonam Castellæ partem, Abulam vsque Christianis restituit, in Portugallia quoque Bracaram anno regni sui secundo, atque in multis ciuitatibus episcopos instituit, ecclesias ornamentis necessariis, vt in tali tempore, magnifice ornauit, sacros libros summo studio perquisitos in locis sacris reposuit, deniq; talem se præstitit, vt tam Deo quàm hominibus fuerit amabilis.

741 Frodoarius, Vrbanus, Euantius, & alij viri sancti, de quibus superius sumus loquuti, hoc anno, nempe æra septingentesima septuagesima nona in sancta pace quieuerunt, vt ait Isidorus Pacensis.

744 Circa hunc annum, hoc est, æra septingentesima octogesima secunda, doctrina & sanctitate floruit Cixlia ab incunabilis educatus in obsequio Dei, præsul Toletanus, qui nouẽ annis episcopatu inter Christianos, qui misti Arabibus Toleti viuebant, functus est. Ex eodem.

747 Hoc anno vel secundum alios, præcedenti, Nonis Aprilis die Dominico Cordubæ hora prima secunda & tertia, cunctis videntibus, tres soles in cœlo miro modo lucentes, & quasi pallentes, falce ignea vel smaragdinea præcedente visi sunt. Ex eodem. Toletanus

addit

UVA. BHSC. IyR_207_2

additintolerabilem famem secutam esse.

Eodem fere tempore Petrus Toletanæ sedis episcopus cognomento Pulcher claruit, & ad Christianos Hispali habitanteis de pascha erranter celebrato libellum elegantem conscripsit,

748 Huius tempore Regis, Iscan Miramolinus moritur, suscipit imperium Vlid, contra quem Hispania rebellione insurrexit, ad quos motus sedandos Abubacar in Hispaniam cum imperio missus paucis post diebus occisus est. Huic successerat Abdemelic, Abdemelic vero regnauit anno vno & succesit Ocæ, siue Ochæ, qui illum regno expulerat, atque interim regnauerat annis quinque. Nam ante Ocham Abdemelic annis quatuor, ante Abdemelic Abderamen tribus fere annis, ante illum Mahometes duobus mensibus, ante hunc Manes exiguo tempore, ante Manem Alhatam, de quo superius diximus. Hæc ferè ex Roderico Toletano. Nam Rases multum diuersa prodidit.

Vlid imperauit annis duobus.

In Hispania occiso Abubacar regnat Redoam, hunc Toban appellat Toletanus, nisi mendosus est liber. Regnauit hic admodum exiguo tempore.

750 Mortuo Vlid imperium adepti sunt Arabum Abraham frater Vlid & Maroan, sed Maroan anno secundo occidit Abraham, & solus regnauit annis sex. Ex qua cæde magnæ seditiones inter Arabes exortæ sunt.

752 Thoaba regno præficitur Hispaniæ vir bellicosus ac nobilis, sed post annum vnum regno pariter & vita cesit.

753 Iuzef siue Iuzaf regnaturus mittitur in Hispaniam, qui fuit admodū iniquus Christianis. Huius tempore dicit Rodericus Toletanus visos Cordubæ tres illos soles, de quibus diximus. Addit Rases toto biennio non pluisse in Hispania, atque inde totam Hispaniam maxima rei frumentariæ & aliarum rerum inopia laborasse. Videtur hic regnasse nouem annos. Iuzaf siue Iuzef Arabibus dicitur, quem nos Iosephum appellamus.

756 Hoc anno secundum antiquissimos quosdam commentarios, quos sequutus sum, mortuus est Alfonsus Catholicus, in cuius transitu psallentiū voces auditæ dicuntur in aëre. Ecce quomodo tollitur iustus, & nemo considerat, ablatus est à facie iniquitatis, & erit in pace memoria eius.

Sepultus est cum vxore Ormisenda in ecclesia diuæ virginis in territorio Canicensi.

Patri defuncto succesit filius Froila, & regnauit annos vndecim, mensesquinque, dies viginti, sicut in Alcobacensi codice, & alio Chronico perantiquo atque etiam Historia Compostellana reperi, à qua opinione

non

UVA. BHSC. IyR_207_2

non multum discrepant Chronica Regis Alfonsi, quæ duodecim illi tribuũt. Toletanus & qui illũ sequũtur, tredecim annos regnasse affirmãt.

Hic quanquam alioqui malus & crudelis, tamen diuino fauore vsus est, quia licentiam coniugalem, qua sacerdotes Hispaniæ à tempore Vitizæ fuerant vsi, penitus sustulit, eosque castitatem & continentiam, quam sacri canones præscribunt, seruare coëgit.

757 Froila cum duce Cordubensium Omar, vel, vt alij volunt, Iuzef, qui Galleciæ fines infestabat, collatis signis, insigni victoria potitus, cecidit hostium quinquaginta quatuor millia, ducem cum paucis, qui cædi superant, in turpem fugam conuertit. Ingens gloria, nisi tantum decus obscurasset scelus admissum in fratrem Vimaranum, quem, quòd omnibus ob formam & egregiam indolem charus esset, veritus, ne fauore populari fretus ad regnum aspiraret, impia morte peremit, cuius tamen sceleris pœnitentia ductus, filium eius Veremundum in regni successionem adoptauit.

Hic Ouetensem ciuitatem condidisse & cathedrali sede fertur ornasse.

Huius tempore Regis venit in Hispaniam Abderamen, eamq; occupauit primum fugato, deinde occiso Iuzef, séque Miramolinum Hispaniæ & Regem Cordubæ appellari iussit, regnauit annis .33. Atque hoc primum tempore, Hispania Miramolino Babyloniæ subiecta & vectigalis esse desiit. Hoc factum secundum Toletanum anno Arabum centesimo quadragesimo secundo, qui cadit in annum Domini septingentesimum sexagesimum. At secundum Rasen, anno illorum centesimo trigesimo octauo, hoc est, quatuor annis prius. Addit Rases hunc fuisse Moabiæ ex agricola Regis filium.

Idem ait, quum Abderamen exercitum moueret ad expugnandam Valentiam, Christianos metu illius perterritos, corpus diui Vincentij, quem tanquam Deum adorabant, & miraculorum fama celebrabant (loquitur enim vt Sarracenus) secum fugientes asportasse, quos homines Allibohaces eques Fecensis postea venatum profectus ad oram maris in Algarbio in fine montis, qui mare illud ingreditur, reperit, & homines quidem occidit, pueros captiuos abduxit, corpus vero sancti illic reliquit.

Locus ille priscis dictus est Promontorium sacrum forte præsagio rei futuræ. Nunc appellatur promontorium diui Vincentij.

Hæc omnia Andreas Resendius in scholiis in Vincentium suum martyrem & leuitam copiosius ad verbum ex ipso Rase expressa prosecutus est, ex quo & ipso quoque Rase, cuius ille mihi copiam pro sua humanitate fecit, ego paucula hæc delibaui.

Quæ hoc loco in Chronicis vulgaribus leguntur de Caroli Magni cũ patre Pipino discordia, & aduentu in Hispaniam ad Galafrium Regem

Toletanum

UVA. BHSC. IyR_207_2

Toletum, déque Galiana Galafrij Regis filia ab eo mutuo amata, atque in Galliá abducta, & poſtquam eſſet ſalutaris aqua lauacri tincta, in coniugẽ accepta, quia apud alios autores non inuenio, conſulto miſſá facio. Toletanus quidem leuiter huius rei meminit, ſed nihil affirmat. Sebaſtianus tamen Munſterus in Coſmographiæ ſuæ li. 3. Galianam Carolomanno Caroli Magni fratri primam vxorem tribuit.

Mortuus eſt Garſias Ximenius primus, vt diximus, Suprarbrorum in Nauarra Rex, cui ſucceſsit Garſias Ennicus, & regnauit annos. 44. Hic Pompelonem primariam Nauarræ ciuitatem, & multas circumquaque arces ac municipia, à dira Barbarorum tyrannide liberauit, atq; CHRISTI Opti. Maxi. cultum reduxit. Sepultus & hic ad diui Ioannis apud patrem. 758

Verus Archiepiſcopus Hiſpalenſis eruditione, ſcriptis & vita clarus floruit ſub Pipino, vt inquit Ioannes Trittemius. 790

Froila in vindictam fratris occiſi, à fratre viciſsim Aurelio occiſus eſt, vt aiunt Tudenſis & Burgenſis, vt alij, à ſuis, relicto filio Alfonſo Caſto, & filia Ximena matre Bernardi Carpienſis ex vxore Monina ſiue Menina, quam ex nobilitate gentis Nauarræ ad conciliandos eos duxerat. 767

Poſt eum regnauit Aurelius frater ipſius parricidio regnum adeptus, regnauit autẽ annis ſex, & totidem menſibus, quo regnante bellũ ſeruile in Hiſpania exarſit, ſeruis contra dominos arma ſumentibus, quod tamẽ Regis prudentia mox ſopitum eſt, & ſerui in priſtinam ſeruitutem redacti. Nulla illius contra Sarracenos prælia leguntur. Tandem rebus humanis ſublatus apud Canicas ſepultus eſt.

Mortuus eſt Aſnar primus Aragoniæ Comes, qui Iaccam ciuitatem & multas arces atque oppida de Barbarorum fœda ſeruitute ad Chriſtianæ religionis cultum reduxit. Succeſsit illi filius Galindus. 771

Silo nomine vxoris regnum Legionis & Aſturiarum conſequutus eſt. Duxerat enim Odiſindam Alfonſi Catholici filiam. Hic principio regni pacem cum Sarracenis pepigit, ad opprimendos, qui rebus nouis ſtudebant, & imperium eius detrectabant. Sed cum neque filios haberet, neque ſpem ſuſcipiendæ prolis, animũ à negociis regni ad ocium & quietem auertit, adminiſtratio & ſumma rerum penes Alfonſum Caſtum erat, Odiſinda regina amita ipſius hoc procurante. Regnanit annis nouem, menſe vno, die vno. Ita in Alcobacienſi codice & alio Chronico perantiquo atque etiam in hiſtoria Compoſtellana reperi. Tamẽ Toletanus & illum ſequuti tantum octo annis regnaſſe aiunt. 774

Idnabala Sarracenus, Cæſarauguſtæ regulus ab Abutauro & Deuiffezo, aliiſque Sarracenorum Regibus domeſtica ſeditione regno pulſus, à 778

Carolo

UVA. BHSC. IyR_207_2

Carolo Magno, cuius opem implorauerat, Cæsarauguſta obſeſſa, & certis conditionibus dedita, reſtitutus eſt, & finitimi reges vectigales facti. In cõditionibus hoc erat, vt CHRISTI famulos concionãteis audirent. Ex Annalibus Francorum & Iacobo Meyero. Quæ hic de offenſione Caroli Magni in reditu addunt, poſterius contigerũt, vt non ſolum ex Chronicis Hiſpanorum, ſed etiam Sigeberto conſtat. Illud quoque adiiciunt, Pompelonem eodem tempore à Carolo Magno captam, quod Aragonenſiũ rerum ſcriptores negant, & Garſiæ Ennico tribuunt, vt diximus.

783 Mortuo Silone, atque Oueti ad diui Ioannis Euangeliſtæ, quam eccleſiam ipſe ædificauerat, ſepulto, regnum Legionis & Aſturiarum communi omnium magnatum ſuffragio delatum eſt Alfonſo Caſto, quod quum iniiſſet Alfonſus, Mauregatus patruus ipſius, & Alfonſi Catholici ex pellice filius, comparatis Sarracenorum auxiliis ipſum regno deturbauit, atque in eam Cantabriæ partem, quæ Alaba dicitur, recipere ſe ad ſuos compulit. Auxilia vero Barbarorum turpiſsimo precio præter omne fas ac decorum redemit, nimirũ annuo tributo quinquaginta nobilium virginũ, & totidem plebeiarũ, tot enim ſingulis annis illorũ nefandæ libidini ex pacto Rex ipſe impuriſsimus expoſuit. Quapropter merito propter hoc & alia vitia tũ deo, tum hominibus exoſus fuit. Regnauit annis quinque, menſibus ſex, quibus exactis apud Prauiam vrbem Rex prauus ſepultus eſt. Tudenſis in numero annorum iam mihi ſuffragatur. Ait enim ipſum regnum inuaſiſſe æra octingenteſima vigeſima prima, ſicut codex Alcobacienſis & Chronicõ perantiquum, cuius mihi copiam fecit Reſendius, quod ideo adiunxi, ne quis arbitretur me temere à Toletano & aliis diſſentire. Sed Silonem ad D. Saluatoris ſepultum eſſe, non ad D. Ioannis ex monumenti inſcriptione patet, quod paulo poſt referemus.

787 Hoc anno, nempe Arabum centeſimo ſexageſimo nono Abderamenis iuſſu & expenſis cœpta eſt ædificari Meſquita Cordubenſis, (Meſquitas Arabes templa ſua appellant) opere adeo ſuperbo, vt omnes Sarracenorum Meſquitas facile ſuperaret. Quod opus hodie quoq; viſitur Cordubæ cõſecratum in eccleſiam Cathedralem, & amplitudine & columnarum multitudine admirandum.

Eodem anno mortuus eſt Abderamen Hiſpaniæ Miramolinus, reliquit vndecim filios & nouem filias, ſepultus eſt in arce Cordubenſi. Succeſsit illi filius ſuus, qui Toletano dicitur Hiſſem, Alfonſo Regi Ixeca, Raſi Iſmien, quem Zuleima frater regno conatus exturbare, non ſolum ſpe ſua decidit, ſed etiam tota Hiſpania cedere iuſſus eſt. Regnauit annis ſeptem, menſibus ac diebus totidem.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Mauregato defuncto succesſit Veremundus Vimarani filius, regnauit annos duos, vel ſecundum alios, tres. Nam reuocans in memoriã, quod eſſet olim ad ſactum diaconatus ordinem promotus, regnum Alfonſo Caſto ceſsit, & vxore Imilone, ex qua filios duos Ranimirum & Garſiam ſuſtulerat, poſterius abſtinuit. Vixit poſtea cum Alfonſo Caſto annos quatuor, menſes ſex, ſepultus cum vxore Oueti. 789

Alfonſus Caſtus tandem regno ſuo reſtitutus eſt maximo omnium applauſu, qui à perpetua vitæ caſtitate cognomentum hoc meruit, vir omnibus virtutibus optimo principe dignis præditus. Regnauit annis vno & quadraginta: ſed anni Mauregati & Veremundi huic adſcribuntur. 791

Iacobus Meyerus in Chronico rerum Flandricarum ait hoc tempore Oliſiponem ab Alfonſo Rege ope Caroli Magni à Barbaris receptam, & Barcinonem ciuitatem recuperatam. Idem affirmat Platina in vita Leonis tertij. Et Barcinonem quidem per hæc tempora à Carolo Mauris ademptam reperio, ſed Oliſiponis receptæ in Annalibus Hiſpanorum, quos ego quidem videre potui, mentio nulla extat. Inuenio quidem Oliſiponem bis à Sarracenorum tyrannide liberatam, ſemel ab Alfonſo ſexto, eo qui Toletum Chriſtianæ religioni reſtituit, idque æra milleſima centeſima trigeſima prima, hoc eſt, anno Domini milleſimo nonageſimo tertio, vt ex codice Alcobacienſi & alio Chronico perantiquo notaui, quum tamen Toletanus eius rei non meminerit: poſterius ab Alfonſo Henrico primo Portugalliæ Rege, anno domini milleſimo centeſimo quadrageſimo ſeptimo. Porrò quod ab Alfonſo Caſto recuperata fuerit, (nam alius Alfonſus Rex Caroli Magni tempore non extitit) hactenus nuſquam alibi legi. 792

Eodem ferè tempore Rex Alfonſus eccleſiam S. Saluatoris Oueteníis ciuitatis extruendam curauit, & in eam tranſtulit reliquias, quæ Toleto & ex reliqua Hiſpania in Aſturias delatæ fuerant. Simul & arcam reliquiarum, quæ ex Hieroſolymis tempore Mahometis Hiſpalim naui aduecta, inde Toletum delata, demum poſt annos ſexaginta quinque, in Aſturias aſportata fuerat. In eadem crucem auream gemmis precioſis diſtinctam repoſuit, quam angeli duo peregrino habitu aurifices ſe eſſe teſtati, miro opere fabrefecerant, nimirum deo Opt. Max. ſanctitatẽ optimi Regis tam inſigni miraculo illuſtrante. Ita fermè qui de rebus Hiſpaniæ ſcripſerunt. Sed Silonem eſſe templi illius autorem conſtat ex monumento, quod eſt Oueti in ingreſſu baſilicæ Sancti Saluatoris. Vbi legitur ducenties ſeptuagies

UVA. BHSC. IyR_207_2

SILO PRINCEPS FECIT.

T	I	C	E	F	S	P	E	C	N	C	E	P	S	F	E	C	I	T
I	C	E	F	S	P	E	C	N	I	N	C	E	P	S	F	E	C	I
C	E	F	S	P	E	C	N	I	R	I	N	C	E	P	S	F	E	C
E	F	S	P	E	C	N	I	R	P	R	I	N	C	E	P	S	F	E
F	S	P	E	C	N	I	R	P	O	P	R	I	N	C	E	P	S	F
S	P	E	C	N	I	R	P	O	L	O	P	R	I	N	C	E	P	S
P	E	C	N	I	R	P	O	L	I	L	O	P	R	I	N	C	E	P
E	C	N	I	R	P	O	L	I	S	I	L	O	P	R	I	N	C	E
P	E	C	N	I	R	P	O	L	I	L	O	P	R	I	N	C	E	P
S	P	E	C	N	I	R	P	O	L	O	P	R	I	N	C	E	P	S
F	S	P	E	C	N	I	R	P	O	P	R	I	N	C	E	P	S	F
E	F	S	P	E	C	N	I	R	P	R	I	N	C	E	P	S	F	E
C	E	F	S	P	E	C	N	I	R	I	N	C	E	P	S	F	E	C
I	C	E	F	S	P	E	C	N	I	N	C	E	P	S	F	E	C	I
T	I	C	E	F	S	P	E	C	N	C	E	P	S	F	E	C	I	T

In Mauſolæo.

H. S. E. S. S. S. T. L.

Hic ſitus eſt Silo. Sit ſibi terra leuis.

793 Anno Alfonſi Caſti Tertio, Dux quidam Sarracenorũ cum magnis copiis ad Aſturias depopulandas venit, ſed Alfonſus hoſteis magno animo depulit, occiſis ſeptuaginta millibus cum duce ipſorum.

794 Ixeca Miramolinus Hiſpaniæ, Cordubæ Rex defunctus ſucceſſorem reliquit Halihatam filium, qui regnauit annos viginti ſex, menſes decem, dies quindecim. Hic equitum quinque millia ad corporis ſui cuſtodiam delegit, partim Chriſtianos, qui à fide defecerant, partim eunuchos.

798 Hoc anno ad ſummum Pontificatum B. Leo Tertius euectus eſt, cuius autoritate Compoſtella ſedem & dignitatem epiſcopalem ſortita eſt, rogatu, vt aiunt, Caroli Magni. Cum enim venerabile corpus Apoſtoli id

UVA. BHSC. IyR_207_2

temporis vsque latuisset, Theodomiro episcopo Irienſi diuinitus reuelatum est. Cuius rei fama excitus Carolus Magnus eò peregrinationis causa, vt erat vir religiosissimus, profectus: deinde Leonem Papam rogauit, vt locum adeo sanctum & veneradũ episcopali dignitate nobilitaret. Faci le concesit in tam piam petitionẽ pientisimus Pontifex, & Irienſem sedẽ Cõpostellam trástulit, ita tamẽ, vt episcopi Irienſis titulũ retineret, quod ita obseruatum est, vsque ad annum circiter octingentesimum septuagesimum septimũm, quo tempore Ioannes octauus Pontifex Romanus, ecclesiam ab Archiepiscopatu Bracarensi exemit, & metropolitanam fecit. Placuit hoc Alfonso Casto, & ciuitatẽ Compostellanam ecclesiæ illi cum aliis prouentibus ac muneribus dono dedit, vt annotauit Alfonsus Venerus ex Chronico quodam, quod ad D. Dominici Legione seruari ait. Postremus episcopus Iriæ, & primus Compostellæ fuit Theodomirus vir sanctus.

Hæc sicut ab aliis prodita sunt, referre hoc loco libuit propter eos, quibus hæc quoque placent. Cæterum quæ fuerint ecclesiæ Compostellanæ primordia & incrementa, superius in capite de recentioribus Hispaniarũ episcopatibus ex Compostellana historia & Apostolicis diuersorum Pontificum literis explicaui. Nũc operæ precium facturus mihi videor, si quæ de ratione occultati atque ignorati sanctissimi sepulchri, ac de reuelatione eiusdem in historia Compostellana reperi, hoc loco subiungam. Ea vero habent ad hunc modum.

Beati Iacobi reuelatio.

Floruerat autem antiquitus in illo loco (de Compostella loquitur) inter Catholicæ fidei cultores Christiana religio. Sed tempore persecutionis ingruente, & superba paganorum tyrannide Christiani nominis dignitatem conculcante, totus ferè Christianæ religionis cultus longo iam tempore euanuerat. In toto igitur tempore Sarracenorum, & longo etiam tempore post restitutionem fidelium, veneranda Beati Apostoli tumba nullius Christiani accessu frequentata, fruticum syluarumque spissitudine mansit diutissime cooperta, nullíque vsque ad tempus Theodomiri Irienſis episcopi fuit reuelata aut cognita. Sed quãdo omnipotẽti Deo placuit ecclesiam suam laborantem vilitare, & eius aduersitatem in prosperitatis tranquillitatem conuertere, statim tempus suo potenti imperio mutauit. Regnum Hispaniæ transtulit, & gentili superstitione per regionem Hispaniam conculcatam & prorsus annullatam CHRISTI sui fidem inibi suscitauit. Ante autem illius pestis expulsionem Mirus bonæ memoriæ Rex diuina dispensatione regni sceptra suspiciens, primus Pontificales sedes per Hispaniæ prouincias iuxta Romanæ ecclesiæ normã diuina gratia inspirante constituit, & Andreã in episcopum eligens Irienſis cathedræ primitus sublimauit. Hinc equidem hos infra scriptos ordine successisse legimus, quorum nullam profecto præter nomina notitiã habemus.

UVA. BHSC. IyR_207_2

	2 Dominicum	3 Samuelem
4 Gotomarum	5 Vincibilem	6 Felicem
7 Hildiulfum	8 Seluam	9 Leofindũ ſiue Theofindũ
10 Enulá alias Benulá	11 Romanũ	12 Auguſtinum
13 Honoratum	14 Hindiulphum.	

Prænotatis autem epiſcopis fertur ſucceſsiſſe Theodomirus eadem cathedra diuina diſpẽſante gratia ſublimatus. In cuius tempore diuinæ maieſtatis omnipotẽtia Occidentalem eccleſiam ſepulchro tanti Apoſtoli reuelato viſitare & illuminare dignata eſt: qualiter autem reuelatũ fuerit, ſequens pagina patefacit. Quidá namq; perſonati & magnæ autoritatis viri, præfato epiſcopo retulerunt, luminaria in nemore, quod ſuper beati Iacobi tumbã diuturna vetuſtate excreuerat, nocturno tẽpore ardentia multoties vidiſſe, ibíq; angelos ſibi frequentius apparuiſſe. Quo audito ipſe met ad eum locũ, vbi illi ſe talia vidiſſe aſſerebant, acceſsit, & luminaria in prædicto loco ardentia propriis oculis procul dubio aſpexit. Diuina igitur inſpiratus gratia, præfatum nemuſculũ feſtinanter adiit, & diligentius circunſpiciens, quandam domũculam marmoream tumbam intra ſe continentem inter ſyluas & frutices inuenit. Qua inuenta Deo gratias referens Caſti Regis Ildefonſi, qui tunc in Hiſpania regnabat, præſentiam in cunctanter adiuit, eíque rem vt audierat, & propriis oculis viderat, veraciter notificauit. Ipſe vero tantæ audientiæ gaudio diffuſus, citato calle has partes intrauit, & ad honorem tanti Apoſtoli eccleſiam reſtaurans, epiſcopium Irienſis ſedis in hunc locum, qui Compoſtella dicitur, multorum epiſcoporum ac Dei ſeruorum, nobiliũque virorum autoritate, atque priuilegio regali cõmutauit. Hoc autem ſub tẽpore Caroli Magni factũ eſſe multis referẽtibus audiuimus. Theodomirus vero epiſcopus tanto fidentius oculos mentis ad cœleſtis patriæ conſiderationẽ erigebat, quanto frequentius beatum Iacobum poſt baſilicam ſibi factam miraculis & virtutibus corruſcare conſpiciebat. Spe ergò cœleſtium præditus aliquanto interiecto tempore vitam ſecurus effudit finali ſorte interueniẽte. Hæc ad verbum ex Hiſtoria Cõpoſtellana, cuius mihi copiá Salmanticæ fecerunt integerrimi atque ornatiſsimi Collegæ Collegij S. Saluatoris, cui ego Collegio propter antiquam erga me beneuolentiam plurimum debeo.

799 Zuleima & Abdalia patrui Halihatam, quos diximus ab Ixeca pulſos Hiſpania, audita morte fratris, cum exercitu hoſtili ex Africa in Hiſpaniam tranſierunt, ad inuadendum imperium noui Regis, quo non ſegniter obuiam eunte, alter illorum occiſus eſt cum bona parte exercitus, alter in fugám verſus, paulo poſt vltro ſe in fidem nepotis dedit, & magnis illius beneficiis vſus eſt.

802 Mortuo Garſia Ennico ſecundo Suprarbrorum in Nauarra Rege, ſuc-

UVA. BHSC. IyR_207_2

ceſsit Fortunius Garſias, qui regnauit annis tredecim, & ducta vxore Galindi Aragoniæ Comitis filia, Aragoniæ Comitatus titulum accepit, vti iam dictum eſt. Regnauit annis tredecim.

809 Hoc anno aiunt Carolum accepiſſe cladem illam inſignẽ apud Roncisuallem, in qua multa Galliæ nobilitas cecidit, ſed ea clades ita variè ab autoribus refertur, dum alij dicunt in acceſſu factam, quando Hiſpanos, qui Alfonſo Regi regnum ipſi deferenti refragabantur, oppugnatum venit: alij geſtis in Hiſpania rebus, in reditu offendiſſe. Vt vt eſt, illud inter omnes ſcriptores tam Hiſpanos quàm Gallos cõſtat, Carolum Magnum in ſaltibus Pyrenæis inſigni clade affectum, cæſis aliquos ducibus ipſius, in quibus Rolando Caroli ex ſorore nepote, & aliquot ex iis, quos Franciæ Pares appellant, vt ait Robertus Gaguinus, atque amiſsis omnibus impedimentis bellicis. Præcipua opera in eo conflictu fuiſſe dicitur Maſſilli Regis Cæſaraugustæ, cuius etiam Paulus Aemilius mentionem facit, & Bernardi Carpienſis. Hic nepos erat Alfonſi Regis ex Ximena ſorore, quem illa ex furtiuo concubitu Sanctij Comitis, interpoſita tamen coniugij fide, ſuſcepit. Quod quum Alfonſo Regi innotuiſſet, rem indignam grauiſsime ferens, ſororem in Parthenonem abdidit, Sanctium in arcem Lunæ victum concluſit, vinculorum & vitæ terminum eundem conſtituens. Bernardum apud ſe pro filio eduxit, cuius admirabilis in re bellica virtus, multis magniſque præliis frequenter enituit.

Eodem anno, vel potius ſuperiore Sarraceni, qui Toleti habitabant immodica felicitate inſolentes, & dulci, vt inquit ille, fortuna ebrij, aduerſus Halihatam Miramolinum ſuum inſurrexerunt, iuſſa illius detrectantes. Quod quamuis ægrè eſſet Regi Barbaro, tamen aduerſus populum præpotentem aſtu potius agendum ratus quàm vi, miſit eo Oſcenſis ciuitatis præfectum, hominem apud illos gratioſum, à quo regerentur, omnem rebellionis cauſam ab illis in præfectos ſuos tranſferens, tanquam qui à religione officij ſui declinarent. Per quem præfectum non admodum abſimili techna rebellionis autores puniuit, & reliquos metu imperata facere coẽgit, atq; olim Tarquinius Superbus Gabinos per Sex. Tarquinium filium ſubegit. Miſit enim illuc filium Abderamenem cum exercitu, qui cum ſe ad bellum Chriſtianis inferendum veniſſe ſimularet, in arcẽ intro miſſus, quam præfectus ille in medio vrbis per fraudem conſtruxerat, quo loco poſtea D. Chriſtophoro ædes ædificata eſt, primores per ſpeciem conuiuij ad ſe vocatos, diſpoſitis ad eam rem apparitoribus trucidari fecit ad quinq; millia. Quorũ infortunio reliqui perterriti, veniam ſupplices popoſcerũt, ac deinceps in fide & officio permanſerunt. Rem totã fuſius Rodericus Toletanus proſequitur in Arabũ hiſtoria, & poſt illũ in Chronicis Alfonſus decimus. Nobis ſummã rei velut adũbraſſe ſufficiat.

Eodem

UVA. BHSC. IyR_207_2

Eodem anno duo Arabum duces diuisis exercitibus in Galleciam populabundi venerunt, sed Alfonso Rege non segniter agente, occisi non solum repulsi sunt.

815 Fortunius Garsias Tertius Suprarbrorum in Nauarra Rex fato cõcessit, post quem regnauit Sanctius Garsias annis. 20. Hic se appellauit Regem & Comitem, multáque aduersus Sarracenos præclara gesit, & bonam Nauarræ partem à Barbarorum tyrannide sibi vendicauit, demũ abeis in prælio, dum incautius in hosteis irruit, occisus sine hærede decessit.

Bernardus Carpiensis, dum multis magnisque obsequiis Regem sibi deuinxisset, & illum in variis dubiisque præliis tantum non ab hostibus oppressum liberasset, obnixe orauit eum, vt patrem ipsius vinculis solueret, quod cum constanter sibi negaretur, se à fide Regis alienauit, & cum aliquot viris primariis sanguine sibi iunctis in Saldaniam ditionem suam secessit, vnde crebris excursionibus, ditiones Regis non leuibus incommodis affecit.

816 Mahometes quidam Emeritensis Abderam enem Halihatæ filium fugiens, in fidem Regis Alfonsi receptus est, & terras, vbi habitaret, accepit, sed post biennium reuersus ad ingenium, violauit fidem, neque ita multo post perfidiæ pœnas capite luit, cæsis quinquaginta millibus Sarracenorum, tantum en im exercitum collegerat.

817 Mauri suburbij Cordubensis opibus suis freti, nouis rebus studere cœperunt, sed maturè ab Halihata oppressi resipuerunt.

819 Sarracenis mutuo bello implicitis, Christiani Barcinonem occupant, ad quá recuperandá dum Halihatas pace cũ patruis suis cõposita se cõpararet, morbo correptus interiit. Reliquit filios nouendecim, filias vero viginti nouẽ. Post eum regnauit Abderamen filius eius, qui instituit, vt apud Mauros filij patrum hæredes essent. Nam ad eum vsque diem, ferè defunctorũ bona ad fratres, & aliquando etiá ad alienos redibant, omissis filiis.

820 Barcino iterum à Sarracenis recepta.

824 Alfonsus Castus iam animá agens, coram se Regem declarari ac salutari fecit Ranimirum Veremũdi Regis diaconi filium, quum alioqui regni successio ad Bernardum Carpiensem nepotem suum ex sorore Ximena lege rediret, mox ipso defuncto, atque Oueti ad diuæ Virginis, quam ecclesiam ipse construxerat, sepulto, regnauit Ranimirus annis sex, mensibus nouem. Qui quum principio regni in Castella veteri, quæ Bardulia olim nominata est, matrimonij causa abesset, Nepotianus Comes Palatij regij, regnum collectitio exercitu inuasit. Cuius rei factus certior Ranimirus, haud segniter se ad opprimendum hostem comparauit, quem prælio victum & captum erutis oculis in monasterium detrusit.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Ranimiro regnante fato concesſit Theodomirus primus Compoſtellæ epiſcopus cui ſepulchrũ B. Iacobi reuelatum dixim us, ſucceſsit ei Athaul fus vir ſanctus, qui populum ſibi commiſſum diuini verbi pabulo quan ta potuit vigilantia pauit. Ex hiſtoria Compoſtellana.

Anni regni ſecundo, Sarraceni à Ranimiro per legatos petierunt, vt tri 825
butum Chriſtianarũ virginum, quod Mauregatus annuum promiſerat, ex pacto ſolueret, ſi pacem cum eis ratã eſſe vellet. Ranimirus recũ primo ribus regni cõmunicata reſpõdit, ſe tam indignis pactis ſtare nolle, atque adeo ne pacem quidẽ illorum velle. Quod vt re ipſa cõprobaret, cõſcripto iuſto exercitu, agros illorum vaſtare cœpit Anagarum vſque. Sed & ho ſtes cum numeroſiſsimis copiis obuiam profecti, ancipiti prælio cũ Rani miro conflixere tantiſper dum nox pugnam diremit. Chriſtiani beneficio noctis periculo erepti, in locum æditiorem, Clauigium dicebatur, ſe rece perunt, vbi de rei euentu ſoliciti, noctem totam lachrymis & precationi bus tranſegerunt, opem diuinam toto pectore implorantes. Mox Regem ſomno oppreſſum Diuus Iacobus Apoſtolus in ſomnis iubet de exitu pugnæ ſecurum eſſe, victoriam Chriſtianorum haud dubie fore, ſe Apo ſtolum Iacobum eſſe, cui tutela Hiſpaniæ commiſſa ſit, cuius propitium numen poſtero die in prælio experturi ſint. Tantum animis ab omni vi tiorum inquinamento, ſalutari confeſsione expiatis, & ſacroſancto corpo ris Dominici ſacramento communitis ad conflictum poſtridie ſpe pleni procederent. Rex inſomnium epiſcopis & magnatibus commemorat, qui tam fauſtum omen læti accipiunt, atque Apoſtoli iuſſa diligenter faceſſunt, mox ſe ad prælium alacribus animis comparãt, tam certo pigno re freti, Dei ac ſancti Iacobi numẽ inuocantes. Tantamque in Sarracenos ſtragem ædidere, vt ſupra ſexaginta millia Barbarorũ in acie cæſa ſint, Di uus Iacobus in eo conflictu equo candido, vexillo niueo, & in eo cruce ru bea conſpicuus apparuit. Rex Calagurrim & nonnulla alia municipia at que arces finitimas recepit. Ab eo tempore receptum eſt Hiſpanis, in præ liis omnibus, præcipue ſi cum infidelibus ac paganis res eſt, Dei ac diui Iacobi numen implorare, quòd ipſis pro militari teſſera eſt.

Clauigij prælium.

Ranimirus ne ingratus eſſet Apoſtolo pro tam inſigni beneficio, de cõ muni præſulum ac nobilium conſilio ſtatuit, vt pro ſingulis boũm iugis, certa tritici menſura, qua in ſoluendis primitiis vtũtur, & de ſingulis vini modiis altera vini ſingulis annis Diuo Iacobo ſolueretur, quod hodie quo que nonnullis in locis ſoluitur, & votum appellatur, idque vere: nam cõ muni Regis, præſidum, magnatum, ac plæbis conſenſu perpetuo votum eſt, cum diriſsimis execrationibus, ſiquis in poſterum violaret. Præterea vt in ſpoliis ac manubiis diuidundis, eccleſia diui Iacobi in ſortem veni ret, atque vnius equitis numero eſſet.

Extant

UVA. BHSC. IyR_207_2

Extant de ea re literæ ipsius Regis Ranimiri datæ Calagurri mense Maio, vel secundum alios, Iunio, quo mense victoriam hanc cõsequutus videtur, in quibus hæc omnia, quo diximus modo, referuntur, & voti institutio atque confirmatio declaratur. Quæ literæ singulis annis in ecclesiis metropoli Cõpostellanæ subiectis vulgo recitãtur. Quin & Paschalis Ro. Põtificis literas Apostolicas vidi anno Põtificatus sui quarto datas, quibus ea vota confirmat.

Eodem tẽpore Dieghus Valera ordinẽ militiæ diui Iacobi institutũ ait, quãuis F. Alfonsus Venerus principiũ illius circa annũ Dñi millesimum cẽtesimũ sexagesimũ ponat, in qua opinione est & Raphaël Volaterranus & post illũ Antonius Nebrissensis, sed ego illis nequaquã accedo, ac Valerianã opinionẽ magis probo, tũ quòd eo tempore iusta instituẽdi causa fuerit, tum quòd diploma Regis Fernandi primi vidi, & exemplar eius penes me habeo de institutione monasterij Sancti Spiritus Salmanticæ, in quo & huius ordinis & magistri illius, & cõmendatariorũ multa mentio fit, quemadmodũ suo loco patebit. Porrò Ferdinandus hic cœpit regnare anno Domini. 1020. vel secundum alios. 1017.

Deca. I. li. 2. cap. 9.

827 Magna Normannorum classis in Galleciam appulit, quæ cum hostiliter omnia vastaret, Ranimirus obuiã profectus, magna illos clade affecit & septuaginta naueis incendit. Reliqui Hispalim profecti, depopulati omnia, magnam inde prædam egerunt. In quodam libro vetusto reperi tempore Ordonij centum naues Normannorum in Galleciam venisse & post triennium ad suos rediisse.

828 Domitis hostibus, domestica seditione Ranimirus agitatus est. Siquidem Alderedus, & Piniolus (alij Primalum, alij Priamum appellant) Comites ac proceres palatij, cum septem filiis Regem nefaria coniuratione regno deturbare conati sunt, sed non respondente euentu, oculi Alderedo effossi, alter cum filiis morte multatus est.

831 Ranimirus fato concessit, sepultus Oueti filios reliquit Ordonium & Garsiam ex Vrraca vxore religiosissima fœmina, quæ ecclesiam Diui Iacobi, & Sancti Saluatoris multis magnisque muneribus prosecuta est.

Inter multa & præclara Ranimiri decora, hoc non in vltimis laudum ponendum est, quòd fratrem Garsiam tanta pietate & beneuolentia semper complexus est, vt eodem cum ipso numero & autoritate esset.

Regnat post eum filius eius Ordonius annis decem. Et ex vxore Momadona quinq; filios sustulit, Alfonsum regni hæredem, Veremundum, Nunium, Odoarium, & Froilam.

Hic principio regni Vascones rebelles ad obsequiũ suũ subactos redegit, & Mauros ditionẽ ipsius infestãtes magna vi depulit, ac ciuitates Tudẽ, Asturicã, Legionẽ, Amaiã, Patritiã, habitatoribus frequẽteis reddidit.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Apud hunc Regem Athaulphus tertius Compoſtellæ epiſcopus vir ſanctus & pius à quatuor eccleſiæ ſuæ ſeruis de crimine peſsimo delatus eſt. Qua re audita Rex magno furore percitus, ac tam nefandum crimen in epiſcopo deteſtatus, Athaulphum ad ſe vocari iuſsit, qui die ſancto cœnæ Domini, quum in curiam veniſſet, recta in templum operaturus ſacris profectus eſt. Cumque à ſuis admoneretur, vt prius Regem adiret, reſpondit in templo maiorem eſſe Regem, qui prius ſalutandus eſſet. Demũ peracta re diuina, vt erat ſacris indutus veſtibus, recta ad ædẽ regiam profectus eſt. Rex vero tautum indomitum à canibus venaticis iritatum, in ſanctum præſulem immitti iuſsit, vt qui tanti criminis reus deferebatur, impetu ferociſsimi tauri dilaniaretur. Sed taurus facto ab Athaulpho ſignaculo ſanctæ crucis, manſuetiſsimus ad eum acceſsit, & cornua in manibus eius, tanquam ſi exemptilia habuiſſet, dimiſit, atque in ſyluam, vnde adductus erat, rediit, itáque ſanctus Dei illæſus euaſit. Rex vero, & qui cum eo erant primariæ nobilitatis viri, conſpecto tam inſigni miraculo, ad pedes ipſius prociderunt, & ſceleris ſui veniam ſupplices popoſcerunt. Ipſe autem iuxta Apoſtoli doctrinam, pro malis bona reddens, benigne condonaui, tatque eadem hora pontificatui ſuo nunciũ remittens, in Aſturiarum ſolitudines repudiato mundo ſoli Deo vacaturus ſeceſsit, vbi exemplum ſanctæ conuerſationis aliis relinquens aliquammultis poſt annis naturæ debita perſoluit. Ex hiſtoria Compoſtellana. Rodericus Toletanus hoc pluſquam centum annis poſterius ponit, & attribuit Veremundo ſecundo, quem ait eo plus fidei habuiſſe delatoribus Athaulphi, quòd filius eſſet Comitis Gundiſalui, à quo Sanctius Rex veneno ſublatus fuit. Præterea ſubiungit Athaulphum, Rege inſalutato, poſtquã delatores diris execrationibus deuouiſſet, diſceſsiſſe atque in itinere tertio poſt die defunctum. Sed res ita ſe habet, vt nos ex hiſtoria Compoſtellana & alio libro peruetuſto retulimus, in quo tamen libro reperio, quòd Regi maledixerit. Toletani errorẽ ſequutus eſt Rex Alfonſus & alij poſt eum.

852 Muza Abenheazim origine quidem Gothus, ſed profeſsione Sarracenus, contra Abderamenem Hiſpaniæ Miramolinum & Cordubæ Regem inſurrexit, & Cæſarauguſtam, Oſcam, Tudellam, Toletum occupaui, tquibus ciuitatibus non cõtentus, in Cataloniam populabũdus expeditiones egit, quin & in Galliam vſque hoſtili agmine proceſsit. Quo rerum ſucceſſu elatus Hiſpaniæ Regem ſalutari ſe iuſsit. Mox Albaidam vrbem Ordonij Regis expugnat, & muris ac propugnaculis egregie munit. Quod vbi cognouit Ordonius, nihil cunctatus, ad recipiendam vrbem & exturbandos Barbaros profectus, vrbem obſidione cinxit, cumque opem obſeſsis laturus aduentaret Muza, Ordonius copiis ſuis bipartito diuiſis, partem ad cotinuandam obſidionem reliquit, partem contra

Muzam

UVA. BHSC. IyR_207_2

Muzam duxit, cum quo signis collatis cruentum in Sarracenos certamen ædidit, ex quibus cæsa equitum duodecim millia, & in iis Garsias Muzæ gener, peditum infinita prope multitudo. Muza tribus vulneribus grauiter saucius fuga mortem euasit. Lecta spolia auri, argenti, & omne genus alterius suppellectilis ditissima. Lupus Muzæ filius Toletanæ vrbis præfectus se in fidem & clientelam Ordonij dedit, multis & amplis illius ornatus beneficiis, operá vicissim Regi fidelem & strenuá in variis contra Barbaros præliis præstitit.

835 Ordonius Cauriam & Salmanticam expugnauit occisis eorũ regulis, & infinita Sarracenorum multitudine, partim cæsa, partim in captiuitatem abducta.

Eodem anno Fortunio Garsia Suprarbrorum in Nauarra Rege à Sarracenis, vt diximus, occiso, interregnum fuit quatuor annorum, de quo vide, quæ notauimus in catalogo Regum Nauarræ.

Eodem ferè tempore Abderamen plateas ac vias Cordubenses lapideo pauimento strauit, & per tubulos plumbeos ex montibus aquam in ciuitatem duxit eam, quæ hodie scaturit prope templum summum, quæ illorum Mesquita, vt diximus, erat.

839 Ennicus Arista populari suffragio electus Rex, vnctus & coronatus, primusque Rex Nauarræ, sed certis conditionibus, appellatus, nimirum vt in eos æquis legibus vteretur, atque vt iudex esset medius inter Regẽ & populum, si quid cõtrouersiæ oriretur, isque Aragoniæ Iustitia appellaretur. Arista cognominatus est ab ardore bellandi, regnauit annos .31.

Mortuus est Abderamen, & reliquit quadraginta quinque filios, & quadraginta duas filias. Suscepit imperium paternum Mahometes filius & regnauit triginta quinque annis, vt ait Toletanus, vt vero Rases, annis 34. & mensibus sex, nec audiendos puto, qui triginta nouem annos illi tribuunt. Cuius initio regni Toletani contra ipsum rebellarũt, implorato auxilio Ordonij Regis, qui filium illuc cum non pœnitendo exercitu misit. At vero Mahometes contra illos mouens, insidiis opportuno loco dispositis, ipse cum paucis in conspectum venit. Quod conspicati Toletani, contẽpta paucitate portis se effundunt, atque in hostem ruunt, qui simulata fuga, vbi clausum & circũfusum insidiis hostem habuit, versis signis, omnibus inuadendi signũ dedit. Tunc Toletani graueis leuitatis suæ pœnas dedere, cæsa Toletanorũ tredecim, Christianorũ octo millia.

841 Ordonius Oueti podagra periit, sepultus ad diuæ Virginis, relicto magno sui desiderio. Regnauit post illum Alfonsus tertius cognomẽto Magnus annis quadraginta sex. Quatuordecim erat annorum, quum regno inauguratus est. Cuius initia regni Froila quidá Veremundus turbauit regno inhians, qui dum Rex in Alabam Cantabriæ prouinciá se recepit

compara

UVA. BHSC. IyR_207_2

comparaturus exercitum, à senatu Ouetensi ob tyrannidem occisus est.

Oppresso aduersario Alfonsus Rex ad suos reuersus magno cum honore receptus est, mox Sublantiam ac Ceiam muris ac turribus communiuit, atque habitatoribus frequentauit.

Deinde Comes quidam nomine Eilo ad inuadendum regnum animū adiecit, & Alabenses ad rebellandum incitauit, sed aduentu Regis territi Alabenses, meliora poillicti, veniam consequuti sunt, Comes in catenis Ouetum ductus est.

Duces Sarracenorum duo Imundar & Alcaman Legionem oppugnatum venerunt, sed magna virtute repulsi sunt. 842

Alfonsus Magnus, vt vacuus aliis curis Sarracenos commodius debellare posset, cum Nauarris & Gallis fœdus coiit, atque ex nobilitate Gallica vxorem duxit Amelinam, quæ posterius Ximena dicta est, ex qua suscepit quatuor filios, Garsiam, Ordonium, Froilam, Gundisaluum, qui fuit Archidiaconus Ouetensis.

Quæ hic ponuntur in Chronicis Regis Alfonsi de Pompelone à Mahomete Miramolino obsessa, & Fortunio Rege capto, & post viginti annos soluto, déque Fortunij viuacitate, quippe qui centum viginti quinque annos vixerit, quia Chronicis Nauarræ & Aragoniæ ex diametro repugnant, neque temporum ratio respondet, consulto prætermitto, quū tamen Rodericus Archiepiscopus Toletanus, quem Nauarrum fuisse affirmant, in historia Arabum hoc ipsum memoriæ proditum reliquerit.

Alfonsus Magnus præterquā quòd pietatis studio thesauros paternos in ecclesias & pauperes erogauit, etiá ecclesiá diui Iacobi, quæ terrea prius erat, lapide quadrato constrúi iussit, & columnis marmoreis exornauit. 843

Toletani fines Christianorum hostiliter depopulantes profligati sunt. 844

Bernardus Carpiensis, qui omnibus his præliis interfuit, quum frustra sæpe rogasset Regem, vt patrem ipsius solueret, grauiter commotus, in territorio Salmanticensi, in colle quodam arcem communiuit, quod Carpium appellatū est, à quo & ipse Carpiensis dictus est, ex quo regios fines frequentibus excursionibus infestos reddidit, eóque angustiæ Regem adduxit, vt ad pacis conditiones descendere coactus sit, patremque ipsius se redditurum promiserit, si ipse Carpium Regi dederet. Accepit conditionem Bernardus, sed Comites missi ad soluendum atque adducendum patrem, iam fato functum inuenerunt. Rex tamen etiam mortuum adduci iubet, atque ita compositum, vt viuus videretur, ipse quoque in occursum eius cum Bernardo prodiit. Qui quum patrem defunctum reperisset, fortunam suam detestari ac deplorare cœpit, qui & patre orbatus esset, & arce sua Carpiensi. Rex ait, non esse locum lachrymis, alia consilia quæreret, & regnis ipsius quamprimum cederet.

Ita

UVA. BHSC. IyR_207_2

Ita ad Gallos profectus dicitur, atq; ab illis magnifice ſuſceptus Bernardus Carpiẽſis, vir maximis viris cõparãdus, ſi fortuna virtuti reſpõdiſſet.

859 Alfonſus Rex Conimbricam à Sarracenis obſeſſam liberauit.

860 Ennico Ariſta defuncto, Nauarræ regnum iniit Garſias Eniecus filius ipſius, vir non minus integritate vitæ quàm armis præſtans, qui vxorem duxit Vrracam fœminam primariam, cum qua iam grauida ac partui vicina, dum incautius per montes iter faceret, necopinato hoſtium inſultu oppreſſus, fortiter pro fide dimicans interiit. Regina quoque lætali vulnere in vtero confoſſa periit, illæſo tamen infantulo. Accidit vero vt iam digreſsis Barbaris nobilis quidam, cui Gueuaræ nomen fuiſſe affirmant, ad eum locũ forte accederet, & infantem per vulnus manum extendentem & velut eluctantem conſpicaretur, miſeratus vtriuſque vicem, cæſo matris vtero eduxit infantem, ac domi ſuæ diligenter eduxit, quod non ſine teſtibus factum eſt, vt quãdo res ipſa poſceret, facto fides conſtaret. Regnauit hic Garſias annis. 30. iis tamen alij nouem detrahũt, quibus ego magis accedo.

864 Alfonſus Toletanos crebris excurſionibus eo redegit, vt trium annorum inducias magno redimere coacti ſint.

Eodem ferè tempore eccleſiam ſanctorum martyrum Facundi & Primitiui magnifice conſtruxit, quam poſterius Sarraceni diruerunt.

866 Hoc anno nempe æra nongenteſima quarta deceſsit ex hac vita ſanctiſſimus Compoſtellæ præſul Athaulphus, cuius vitæ integritas & innocẽtia eo miraculo diuinitus probata eſt, quod ſuperius anno octingẽteſimo trigeſimo primo retulimus. Infula vero cũ qua ſacrũ illo die celebrauit, tãtæ virtutis extitit, vt ſi quis alicui iuſiurandum daturus, illã indueret, & forte periurus eſſet, ea exui nequaquã valeret. Siſnandus huic quartus illi? eccleſiæ ſucceſsit epiſcopus, adeo labori ſanctæ prædicationis intẽtus, vt deſpectis ſeculariũ rerũ negociis contẽplationi totus inhæreret. Is vitã ac ſanctitatẽ deceſſoris ſui mente repetens, ardenti pietatis ſtudio in Aſturias ſe contulit, & ſancti viri corpus Compoſtellam tranſlatum cum ſumma reuerentia ſepeliuit. De quo Siſnando ſuo loco plura dicemus.

874 Hoc anno exceſsit è rebus humanis Mahometes Miramolinus Hiſpaniæ, ſecundum numerum Alfonſi decimi. Toletanus & Raſes aliquot annis poſteriorem ponunt. Reliquit. 34. filios, &. 20. filias. Hic quũ forte die quodam in horto regio deambularet, & quidam de aſtantibus diceret. Quàm amœnũ viridarium, quàm pulchra dies, quàm iucundum ſeculum, niſi mors omnia diſturbaret: Erras, inquit Rex, nam niſi mors eſſet, ego nequaquam regnarem. Ex Archiepiſcopo Toletano. Succeſſit filius eius Almundir, qui regnauit annis duobus ſecundum Toletanum, ſecundum Raſen vero anno vno, ſex menſeis, dies quindecim.

Reliquit

UVA. BHSC. IyR_207_2

Reliquit sex filios, filias septem.

Post mortem Almundir Abdalia in fratris locum receptus, regnauit annis viginti quinque. 876

Rex Alfonsus ecclesiam Sancti Iacobi, quam nouam, vt diximus, construxerat, redditibus annuis, auro, argento, gemmis pretiosis, vestibus sacris locupletauit, eandem Ioannis octaui autoritate consecrari fecit. Cuius consecrationi ac dedicationi interfuerunt, episcopi sequentes. Vincentius Legionensis, Gometius Asturicensis, Hermenegildus Ouetensis, Didacus Tudensis, Egila Auriensis, Sisnandus Iriensis, Recaredus Lucensis, Theodesindus Britonensis, quorum ciuitates iam à Christianis possidebantur. Præterea Ioannes Aucensis, Dulcidius Salmanticēsis, Iacobus Caurensis, Faustus Conimbricensis, Ardimirus Lamecensis, Theodemirus Visensis, Guimagus Portugallensis, Argimirus Bracarensis, Heleca Cæsaraugustanus, quorum ciuitates partim à Sarracenis occupatæ, partim desertæ erant. Episcopi vero partitis sibi territoriis, in diœcesi Ouetensi, vitam vt poterant, exigebant: vnde olim Ouetum Ciuitas episcoporum dicta est. Vt annotauit Archiepiscopus Toletanus, apud quem extat exemplar literarum Apostolicarum Ioannis octaui de consecratione ecclesiæ S. Iacobi. 877

li. 5. c. 17.

Huius rei mentio fit etiam in historia Compostellana. Sed in alio libro peruetusto inueni, quòd consecrata fuit æra nongētesima vigesima septima, quinto Nonas Maij, hoc est, anno Domini octingēteſimo octogesimo nono. Sed eo iam tēpore Alfonsus Magnus ad superos migrauerat ex hac vita. Proinde suspicor numerum æræ vitiosum, & legendum æra nongentesima decima septima, hoc est, anno Domini octingentesimo septuagesimo nono.

Eodem ferè tempore ecclesia Ouetensis autoritate eiusdem Ioannis Octaui, rogatu Alfonsi Regis metropolitana facta est, quòd nullus esset in Hispania metropolitanus episcopus, nam reliquæ ciuitates, quæ metropolitanæ quondam fuerunt, Barbarorum graue iugum trahebāt. Bracara, etsi multo ante Sarracenis erepta, tamen in congeriem versa lapidū, vt ex archiuis eiusdem ecclesiæ constat, ne episcopum quidem nisi titulo tenus habebat. Quæcunque vero ecclesiæ Bracarensis erant, vsque ad muros ipsius ciuitatis, Rex Ordonius superiorne an aliquis ex posterioribus, ecclesiæ Diui Iacobi donauit.

Paulo post sub eodem Pontifice, Compostellanam ecclesiā metropolitanam factam aiunt, rogatu Caroli tertij Regis Frācorum, qui Caluus cognominatus est. Ita ferè qui de sanctis Hispaniæ scripserunt, cuius rei miror nullam extare mentionem, neque apud Tudensem, neque apud Archiepiscopum Toletanum, neque in Chronicis regis Alfonsi. Gerun-

densis

UVA. BHSC. IyR_207_2

denſis epiſcopus autor eſt, Emeritenſis eccleſiæ metropolitaná dignitatẽ primũ in Ouetenſem, deinde in Compoſtellaná fuiſſe tranſlatam, immunitate tamen eccleſiæ Ouetenſi conceſſa. Laurentius à Padilia, qui inter cæteros ſuperioris opinionis autor eſt, addit circa annum Domini centeſimum vigeſimum ſupra milleſimum à Calixto Papa eius nominis ſecundo, quæcunque Emeritenſis eccleſiæ iuriſdictioni ſubeſſe ſolent, in eccleſiam Compoſtellanam tranſlata fuiſſe. Sed de hac re vide, quæ ſuperius in capite de recentioribus epiſcopatibus ſcripſimus.

884 Alfonſus Rex Zamoram profectus, filium Garſiam in vincula conie cit, quòd matris inſtinctu, & ſoceri Munionis auxilio contra ipſum hoſtilia moliretur, ac regno inhiaret. Quæ res cæteros filios vinculis fraternis grauiter exacerbatos in ipſum vehementer excitauit.

Zamoras Etymon. f. p. 50.

Zamoram ſiue Zemoram hic Rex Alfonſus inſtauraſſe atque à Mauris obſeſſam liberaſſe, & hoc nomen ex euentu militis vaccam nigram vocantis, eas enim armentarij vulgariter moras apellant, impoſuiſſe dicitur, & in ea templum S. Saluatoris condidiſſe.

Sed Florianus aliam huius nominis rationẽ ponit. Affirmat enim Zamoram, quæ olim Sentica dicta ſit, poſt Arabum vaſtationem Mediná Zamorrathí ab eis appellatam, atque ea voce ciuitatem Turqueſarum ſignificari. Nam Mediná accentu in vltima ciuitatem ſonat Arabibus: Zamorrathí lapis Cyaneus eſt, quẽ Turqueſam vulgo dicimus. Ideo autem ſic ab illis appellatam arbitratur, quod ſcateant rupes omnes in toto tractu Zamorenſi vena lapis Cyanei. Idem affirmat hanc ciuitatem à Ferdinando Rege Sanctij & Alfonſi patre inſtauratam, poſtquam fuit ab Almanzore & incendiis conſumpta & funditus diruta. Alij aliam huius nominis etymologiam dare volunt, & adhuc ſub iudice lis eſt.

886 Alfonſus filiorum perſecutionibus grauiter preſſus, eáque moleſtia defungi cupiens, regnum Garſiæ filio ceſsit, ipſe Compoſtellam orationis cauſa ad viſitanda beati Iacobi limina profectus eſt, poſtea ſemel atq; iterum expeditiones ſecundas in Sarracenos fecit.

887 Alfonſus Rex vita bene peracta, & regno laudabiliter adminiſtrato deceſsit ex hac vita Zamoræ, inde Aſturicam delatus, non multo poſt tempore tranſlatus Ouetum, ad diuæ Virginis conditus eſt eodem monumento cum vxore Ximena, quæ tamen viuum maritum debita pietate proſequuta non eſt.

Succeſsit patri Garſias primogenitus, regnauit tribus annis, qui initio regni contra Arabes in expeditionem profectus, graui illos damno affecit, capto illorum regulo Ayola, qui tamen cuſtodum incuria effugit. Demum nulla alia re inſigni geſta Zamoræ fato conceſsit, nullo relicto hærede, inde delatus Ouetum, ibique ſepultus eſt.

Poſt

UVA. BHSC. IyR_207_2

Gormatij prælium.

Post eum regnauit frater ipsius Ordonius secundus, annisocto, mensibus sex. Hic patri similis multa præclara gesit, & eo adhuc superstite hostili agmine, in Beticá vsq; profectus, male Barbaros multauit: deinde initio regni Talabricá obsedit, & occisis, qui obsessis suppetias venerát, hostibus pariter & vrbe potitus est. Postea cũ duce Cordubensi, & Rege Tingitaniæ ad diui Stephani in ripa Durij collatis signis glorioſa victoria triumphabundus ad suos rediit. Non multo post contra Emeritam ducto exercitu, Lusitaniam adeo ferro atque igni vastauit, vt Lusitani desperatis rebus inducias magno redimere coacti sint. A qua expeditione Legionem magno cum honore reuersus, ecclesiam cathedralẽ, quæ prius extra ciuitatem erat, in palatium ipsius ciuitatis propter Sarracenorum insultus, de consilio Frũminij episcopi & aliorum præsulum transtulit, atque in honorem diuæ virginis dedicauit. In qua ipse à duodecim episcopis regio diademate fuit insignitus. 890

Garsia Enieco Rege Nauarræ occiso in conflictu, vt supra diximus, octodecim annorum interregnum fuisse aiunt, tantisper dum Sanctius Garcesius Auarca educaretur, qui tamẽ anni Sanctio Garcesio adsignandi sunt, alioqui male respondet annorum calculus. 891

Cum igitur Nauarri & Aragones indictis comitiis Iaccam ad creandum Regem conuenissent, nutritius Garcesij adolescentem peronatum & rusticis indutum vestibus, magnatibus exhibuit, Garsiæ Enieci filium & legitimum regni successorem affirmans. Cuius rei fides cum prolatis monumentis cõstaret, omnes inopinato atque incredibili gaudio perfusi magnis gratulationibus, faustisque acclamationibus Regem consalutarunt, qui à peronibus, quibus vti consueuerat, quas Auarcas Hispani appellant, Auarca cognominatus est. Vxorem habuit Todam siue Theodam, ex qua Garsiæ Sanctij, Vrracæ, Sanctiæ, Mariæ, Velasquitæ, quá alij Blancam appellant, pater fuit, regnauit annis triginta sex, deinde multis rebus aduersus Sarracenos præclare gestis, ex hac vita decesit, sepultus ad Diui Ioannis à Pegna.

Rex Cordubensis tot Ordonij Regis in suos expeditiones indigne ferens, cum maximis copiis in Galleciam vsque venit, cum quo ancipiti prælio conflixit Ordonius, sed tádem multis vtrinque cæsis æquo Mate discessum est. 895

Idem non multo post conuocata infinita Sarracenorum etiam ex ipsa vsq; Africa multitudine, Nauarræ fines hostili agmine ingressus, omnia ferro ac flammis miscere cœpit, cui cum imparẽ se Nauarræ Rex videret, auxilia Regis Ordonij popoſcit, Nec ea cunctanter præstitit Ordonius, sed ad vallem Iuncariam hosti obuiam factus, prælium impigre cõmisit in quo Deo ita volente, Sarraceni superiores fuere. De qua re, quæ Resen

Valdeiuncar

dius

UVA. BHSC. IyR_207_2

dius noſter ex libris, opinor, eccleſiæ Compoſtellanæ olim deſcripſit, hic adſcribere viſum eſt. Ea habent ad hunc modum. Ordonius Rex in valle Iuncaria victus ab Abderamine Miramolino Hiſpaniæ & Rege Cordubæ, multis vtrinque cæſis & duobus epiſcopis captis Dulcidio Salmanticenſi & Hermoigio Tudenſi, & Cordubam in diros carceres abductis, quorũ Hermoigius impatiens ingraueſcẽte ætate ac pertæſus, Pelagium ſobrinum ſuum pro ſe obſidem dedit, tantiſper dum reuerſus ad ſuos captiuis miſsis illum redimeret. Cuius pulchritudine captus Abderamen, periocum illum tangens, & laſciuis blandimentis ſanctum & pudicum iuuenem vel in ſectam ſuam nefariam, vel nefandos amores pellicere dum tentaret, tolle canis, inquit Pelagius, & ſciſſa veſte oſtendit ſe malle pro CHRISTO mori, quàm vitiis inquinatum viuere. Cumque tyranni lenocinia nihil aduerſus illius conſtantiam proficerent, amore in furorem verſo, imperat miniſtris, vt forcipibus ferreis ſtrictum membratim ſcindant, atque in flumen proiiciant. Quod illi mandatum non pigre facientes, ab hora diei tertia vſque ad veſperam non dicendis crudelitatibus in eum debacchati ſunt. Tandem amputatis tibiis, brachio, manibus, ceruice, in fluuium præcipitarunt, ex quo Chriſtianorum diligentia extractus, ſepulturæ datus eſt. Caput in cœmiterio S. Cypriani, reliquum corpus ad S. Geneſij ſepultum eſt. Paſſus eſt die Dominico, hora decima, ſeptimo Calendas Iulij, IESVM CHRISTVM ſemper inuocans, natus annos. XIIII. menſeis ſex. Hactenus ex commentario Reſendij. Paſsionem huius ſanctiſsimi martyris heroico carmine deſcripſit Rhoſuita virgo nobilis de gente Saxonica, quæ per ea tẽpora floruit, ſed rem paulo aliter refert, nimirum quòd Abderamen collecto exercitu in Galleciam profectus, & victoria potitus. 12. Comites cum Principe ceperit, & aliis pacto precio dimiſsis, Principi tãtam imperauerit pecuniæ ſummã, vt ſoluendo non eſſet. Quare ipſum duris conſtrictum vinculis Cordubam ſecum abducere parauit, ſed filius Pelagius ſenectutis & cõditionis paternæ miſertus, perſuaſo patre, vicaria ſeruitute ipſum redemit, & captiuus Cordubam ductus eſt, de cuius pulchritudine cum nunciatũ eſſet Abderamini, impurus homo nefando illius amore exardeſcẽs, adductum ad ſe adoleſcentem blandimentis in amorem ſui pellicere conatus, cum adeo nihil proficeret, vt oſculum porrigenti pugnum Pelagius impingeret, iuſsit furioſus tyrannus, vt funda machinali trans Betim fluuium eiaculatus ſcopuloſis rupibus illideretur. Ex quo periculo dei gratia cum euaſiſſet, Regis iuſſu gladio percuſſus, martyrij coronam accepit. Corpus in aquam proiectum à piſcatoribus inuentum ac Chriſtianis magno vendi tum, & religioſe ſepultum, plurimis claruit miraculis. Sic illa martyrium huius ſancti refert, ſed neque Princeps captus eſt, neq; Pelagius principis filius fuit. Verum non mirandum, ſi tam procul diſtanti, res aliquanto

UVA. BHSC. IyR_207_2

aliter quàm gesta est, relata fuerit, quum alioqui summa rei eodē redeat,

Ordonius hac offensione magis iritatus quàm territus, instaurato exercitu regiones Barbarorum ingressus, magnam in illos cædem fecit, plurimáque illorum oppida sibi subiecit, vnde præda onustus Zamoram reuersus, quantum voluptatis ex tam felici conceperat expeditione, tanto mœrore affectus est ex morte vxoris, quam defunctam reperit. 896

Castellę Comites

Sed tot belli decora, fraus illa obscurauit, qua Ordonius Comites Castellæ Nunium Ferdinandum, & Almondarem Album cum filio huius Didaco, ac Ferdinando Ansuri publica fide per speciem colloquij euocatos, primum in vincula coniecit, deinde neci dedit.

Habuit hic tres vxores, Geloiram siue Eluiram, Aragūntium ex Gallecia, quam repudiauit. Santinam siue Sanctiam Garsiæ Enieci Nauarræ Regis filiam, tandem Zamoræ rebus humanis sublatus, sepultus est Legione in ecclesia cathedrali.

Ordonij regnum Froila frater inuasit, eóque annum & menses duos potitus est. Hic ex vxore sua Muninadonia liberos sustulit Alfonsum, Ordonium, Ranimirum, & alium ex concubina, cuius nomen silentio obliteratum est. Nihil hic laude dignum gessit. Filios Olmudi viri nobilis innocentes morte affecit, & fratrem eorum Fronimium Legionensem episcopum exilio insontem multauit. Tandem lepra percussus vitam in gloriam finiuit, sepultus Legione, cuius morte Legionensis epscopus sedi suæ restitutus est. 898

Castellę defectio

Hoc tempore Castellæ prouincia propter scelus Ordonij Regis in Comites suos admissum, à fide Regum Legionensium defecit, atque ex nobilitate sua duos iudices communi consensu creauit, quorum alter de rebus ciuilibus, alter de bellicis cognosceret, ij fuere Nunius Rasura, auus Ferdinandi Gundisalui primi Castellæ Comitis, & Flauius Caluus abauus Roderici Diaz à Biuar, qui Cidus cognominatus est. Nunius Rasura Castellæ veteris fines Pisorgam siue Pisoricam fluuium posuit, qui eam à regno Legionensi disterminaret.

In codice quodam admodom vetusto reperi hunc Ordonium Regem duos episcopatus Mindonienſem & Legionensem instituisse, quod de Mindonienſi facile crediderim. Sed Legionensem restituit, non instituit. Nam Legionensis episcopatus in antiquis conciliis plurima fit mentio.

Froila defuncto, quia filij Froilæ nondum per ætatem regno maturi erāt, regnum à proceribus aulæ Alfonso Quarto Ordonij Regis filio delatum est, quod quum per annos quinq; & mēses septem administrasset, leuitate magis quàm pietate ductus, vitā monasticam ad diui Facūdi professus, regnū fratri Ranimiro cessit, postquā ex vxore Ximena filia Sanctij Regis Nauarræ Ordonium Malū sustulisset. Verum post pœnitētia 899

ductus

UVA. BHSC. IyR_207_2

ductus, quum ad regnum amissum aspiraret, à Ranimiro perpetuo carceri mancipatus est. Alij tamen, inter quos Lucas Tudensis, Alfonsum hũc & Ranimirum Froilæ filios fuisse affirmant, quibus ego magis accederem, nisi iidem dicerent filios Froilæ, quia Alfonso fauebant, pariter cum illo excæcatos.

905 Ranimirus frater Alfonso oculis orbato atque in carcerem recluso regnauit annos vndeuiginti, menses duos. Hic pœnitentia ductus eorum, quæ in fratrem & nepotes admiserat, monasterium Diuo Iuliano sacrum non procul Legione condidit, in quo illis, quamdiu vixerunt, omnia necessaria benignè ac piè suppeditauit, vbi & sepulti sunt, simul cum Regina Ximena Alfonsi Quarti vxore.

Principio regni fines Toletanorum infesto agmine ingressus Madritiũ cepit & muris nudauit, ac spoliis onustus cum magno captiuorum grege ad suos reuersus est. Qua re offensi Sarraceni, magnis copiis Castellam inuadunt. Quod quum Ferdinandus Gundisaluus magnus ille Castellæ Comes, qui tum forte Castellæ dominio cum titulo Comitis inauguratus fuerat, Ranimiro Regi nunciasset, ille nihil cunctatus Comiti se iunxit, ac iunctis exercitibus copias Arabum apud Oxomam ciuitatem fundunt fugantque, multis tamen illorum occisis.

Hinc factum dicit Tudensis, vt Castellani iterum se in fidem Regum Legionensium dederint.

Postea contra Cæsaraugustam dicti principes coniunctis copiis profecti, Regulum Abenaiam imperata facere coëgerunt, & se suáque omnia in fidem & clientelam Ranimiri dedere. Sed ille præsenti metu ac periculo liberatus, fidem violauit, & Abderamini Miramolino, cui iam ante sacramento militari obstrictus erat, iunctus, cum illo ad vastandam Castellam venit, sed ad Septimancas fusi die festo sanctorum martyrum Iusti & Pastoris, qui est octauo Idus Augusti: cecidere Barbarorum, secundum Tudensem & Toletanum octoginta, secundum Pet. Anto. Beuterum triginta millia. In Toletano manu scripto ponũtur septuaginta millia. Abenaia captus, Abderamen cum viginti tantũ equitibus fuga sibi consuluit. Reliqui capti apud Alfondigam oppidum, quò se receperant.

Hoc tempore fuit eclipsis solis per horam integram.

915 Sarraceni hortatu & fauore duorũ magnatũ Legionensium Ferdinandi Gũdisalui & Didaci Munionis per ripá Thormis agrũ Salmanticẽsem ingressi, omnia lõge latéq; depopulati sunt. Quod Ranimirus indignissime tulit, nõ tam ob Barbarorũ insultum, quàm quod suorũ clientũ instinctu factũ esset. Proinde Barbaros male multatos infugá cõuertit, nobiles vero carceri mancipauit, quos tamẽ paulopost metu seditionis soluit, sed prius iuratos se constãter ac fideliter in amicitia & obsequio eius permansuros.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Hoc anno Abderaminem Miramolinum Hiſpaniæ, & Cordubæ Regem regnum iniiſſe aiunt, nimirum anno Arabum trecenteſimo, verum hoc ratio hiſtoriæ nõ patitur. Nam iam aliquot ante annis res geſsiſſe præter alios omnes, etiam ipſe Archiepiſcopus Toletanus, ex quo hæc annotauimus, teſtatur, niſi velimus dicere ipſum patris auſpiciis ea geſsiſſe: ſed ne hoc quidem veriſimile videtur, neque vllum eius rei teſtimonium in autoribus apparet. Regnauit quinquaginta annis.

920

Hoc anno ſecundũ hiſtoriam Compoſtellanam, fato conceſsit Siſnandus quartus Compoſtellanus epiſcopus, cuius tanta fuit fama ſanctitatis, vt Ioannes Papa, opinor, Decimus (nam audiendi non ſunt, qui decimũ tertium fuiſſe dicunt) per literas & tabellariũ proprium ſe precibus ipſius commendauerit. Mortuus eſt autem ſenio confectus. In cuius obitu, voces auditæ ſunt angelorum canentium, veni electe Dei, & intra in gaudium Domini tui. Hic eccleſiam S. Iacobi amplificauit, & duo monaſteria Compoſtellæ condidit, quorum alterum etiam hodie D. Martini dicitur, eò conſilio, vt ſi quis eccleſiæ ſeniorũ ſub regula ac diſciplina D. Benedicti criminum ſordes pœnitentiæ lachrymis expiare vellet, opportunitate loci nõ deſtitueretur. Extruxit & ptochodochiũ, vel potius gerontocomium, quod Louium S. Felicis appellatum eſt, quia in illo S. Felicis reliquiæ reconditæ erãt, vt quicunq; ex familia eccleſiæ Compoſtellanæ ſenio grauarentur, illuc ſe ad quietem tanquã emeriti conferrent, & eccleſiæ facultatibus alerẽtur. Præterea quotquot reperire potuit ex genere eorum, qui ſanctum epiſcopum & auunculum ipſius tam nefanda proditione apud Regem detulerent, regio decreto & autoritate eccleſiæ Compoſtellanæ ad obeunda ſeruilia miniſteria in perpetuam ſeruitutem tradidit.

Succeſsit illi Gundeſindus quintus Compoſtellanus præſul & Comitis cuiuſdam filius, ſed hic dum mundo quàm Deo magis deditus eſſet, vitam non ſatis pio fine clauſiſſe dicitur. De qua re mater eius matrona pia, graui confecta dolore, & de anima filij vehementer ſolicita, ante aram beatiſsimi Iacobi Apoſtoli diuinam miſericordiam dies noctesque non deſtitit implorare, & fletibus, precationibus, ieiuniis, eleemoſynis ſibi demereri, interpoſito diui Iacobi patrocinio, donec quadam nocte in tẽplo eiuſdem Apoſtoli, vocem hanc audiuit. Scias filium tuum hac nocte ad electorum ſocietatem admiſſum fuiſſe. Ex hiſtoria Compoſtellana.

Gundeſindo ſubrogatus eſt Hermigildus ſextus Compoſtellanus epũs de quo quæ in hiſt. Cõpoſt. legi, quia mihi nõ ſolũ notatu digna, ſed etiã ad exemplũ pertinere viſa ſunt, ad verbũ hic trãſcribẽda duxi. Ea ſunt huiuſmodi. Hermigildus in epiſcopum electus, poſt electionẽ prauis deſideriis huiꝰ præſentis exilij deditus, dũ vixit, iniquitatis dominio mẽtis colla ſubmiſit. Cũ autẽ paulo ante diẽ ſui exitus vehemẽti ira cõmoueretur, cui dã viduæ vnã vaccã, cuius lacte ſe filioſq; ſuos paſcebat, auferri præcepit.

Altera

UVA. BHSC. IyR_207_2

Altera ergo die ei cum militibus ſuis inter epulas ſedẽti dapifer ſuus vnũ ex inteſtinis illius vaccæ, quod Galleco vocabulo Duplicia nuncupatur, in ſcutella argentea inter alia fercula appoſuit. Ipſe vero dapum diuerſita te iam diſtentus, atque nectaris liquore ingurgitatus, cum priori morſu appoſitæ dupliciæ, quam comedere voluit, medio ventris, eis qui intererant videntibus, crepuit. Poſtquàm autem ſepultus fuit, monumentum eius combuſtum fuiſſe à quam plurimis audiuimus, & etiam ipſius combuſtionis ſigna propriis oculis ipſi conſpeximus. Hæc ibi. In alio libro antiquo legi, quòd œconomus huius epiſcopi vaccã illam accepit à vidua octo filios habẽte, quæ cum ad pedes Pontificis cum lachrymis ſe proiecíſſet, nullam cõſequi miſericordiam potuerit. Reliqua reſpõdent, ſed illud adiicitur, quòd Hermigildus iſte præſul lũbos præcinctos non habuerit.

923 Ranimirus vltimo regni ſui anno Talabricam in regno Toletano obſedit, cui dum Sarraceni reſiſtere conantur, ad. xij. ferè millia cæſi, ſeptem millia capti ſunt. Confectis his bellis totus ad pietatis ſtudia conuerſus monaſteria aliquot condidit, primũ Legione iuxta Palatium regium, in quo Geloiram ſiue Eluiram filiam ſuã ex regina Taraſia Garſiæ Tremuli Nauarræ Regis ſorore Deo dicauit, alterum Diuo Andreæ Apoſtolo, & Diuo Chriſtophoro ſacrum ad fluuium Ceam, tertium in honorem ſanctiſsimæ Virginis in ripa Durij, quartum in valle Ornæ, quæ nunc dicitur Deſtriana, inquit Toletanus, Diuo Michaëli dicauit.

Filium Ordonium Vrracæ Ferdinandi Gundiſalui Caſtellæ Comitis filiæ matrimonio iunxit.

924 Ranimirus Ouetum orationis cauſa profectus, in morbũ fatalem incidit, vnde Legionem delatus, & ſacramẽtis eccleſiaſticis pie cõmunitus, abdicato, quod à fratre ſuſceperat, regno, atque in hæc verba prorumpens cum lachrymis. Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ, nudus reuertar illuc. Dominus mihi adiutor, nõ timebo, quid faciat mihi homo: mox animam autori ſuo reddidit. Sepultus Legione ad Diui Saluatoris, quod monaſterium filiæ ſuæ, vt diximus, conſtruxerat.

Patris defuncti regnum excepit Ordonius Tertius, quem Sanctius frater auxilio Regis Nauarræ auunculi, & Ferdinandi Gundiſalui Caſtellæ Comitis fretus, regno deturbare conatus eſt, ſed conſiliis non ſuccedentibus, Ordonius rem tam indignam iniquo animo ferens, Vrracam vxorem Comitis filiam repudiauit, eíque Eluiram ſuperduxit, ex qua ſuſcepit Veremundum Podagricum, regnauit annos quinque, menſes ſex. Mortuus eſt Zamoræ, ſepultus Legione ad Diui Saluatoris.

Huius tempore Regis Almanzor Sarracenorum Dux bellicoſus & primariæ poſt Abderamenem autoritatis, cum exercitu numeroſo contra Caſtellam venit, cui Ferdinandus Gundiſaluus Comes nihil animo fractus

UVA. BHSC. IyR_207_2

obuiá ire cõstituit,& animatis suis,qui numero tantum trecẽti erant,dum cæteri ad expeditionẽ se cõparant, ipse venatum profectus, atque aprum ardentius sequutus, ad monasteriolum Diui Petri, quod in ripa Asiantiæ fluminis vepribus ac dumetis obsitum latebat,forte delatus est. Quo cũ peruenisset,religione motus loci,preces deuotas Deo cũ lachrymis obtulit, patriam & se suosque omneis illi ex animo commendans, mox à Pelagio monacho Sancto ad pauperem cœnam inuitatus, totam noctẽ in precationibus & lachrymis traduxit. Postridie vero ab eodẽ Pelagio de felici euentu prælij certus,alacrisq; ad suos reuersus, magno animo in hostes ruens,tãtam in illos cum tam exiguis copiis stragẽ dedit, vt vix Almãzor ipse cum paucis effugerit. Quo tã felici successu lætus,& spoliis diues reuersus ad suos,Pelagiũ monachũ cum sodalitio suo multis magnisque beneficiis cumulauit.

Hoc ferè tẽpore Burgẽsem ciuitatẽ à Comite Didaco cognomẽto Porcello,cõditã aiũt,sed F. Alfonsus Venerus, cõditionẽ siue instaurationẽ illius multo antiquiorẽ facit,nẽpe an. octingẽtesimo septuagesimo quarto.

Ordonius Comiti Castellæ recõciliatus auxilia illi mittit, quibus Sarracenos in ripa Durij ad Diui Stephani oppidum fudit.

Sanctius Auarca Rex Nauarræ fatali morte peremptus, siue,vt aliqui produnt,à Comite Castellæ in acie occisus,in quo cõflictu & ipse Comes lætali vulnere affectus fuerat, obiit multis reb⁹ præclare gestis,cui successit filius eius Garsias, qui Tremulus cognominatus est, quod in primo congressu præliorum cõtremiscere & toto corpore perhorrescere sit solitus,quum alioqui in ipso conflictu fortissimus esset & omnium maxime intrepidus. Michaël Ritius temulentum cognominat, nescio an ipse satis sobrius. Forte tremulẽti vocabulum,quod apud scriptores alios inuenit, quo & Raphaël Volateranus vtitur,vitiatum putauit. Hic omnibus virtutibus egregio Principe dignis cumulatus,maximas sæpe de Barbaris victorias consequutus est, & regnauit annis triginta quinque, tametsi Marinæus Siculus tantum viginti octo ponat. Vxorem duxit Cõstantiam fœminã primariæ nobilitatis ex Asturiis,ex qua Sanctiũ Maiorẽ sustulit, qui dictus est Imperator Hispaniæ, sepultus ad diui Ioannis à Pegna. 927

Ordonio Tertio succesit Ordonius Quartus, filius Alfonsi Quarti, cui Ordonio malitia sua & cognomẽtũ Mali indidit, & regnum pariter cũ vita ademit. Siquidẽ à Sanctio Crasso prope Cordubã occisus dicitur. Huic nulli adscribuntur anni,quia neq; legitimus regni successor, & alio qui tam malus, indignus iudicatus est,qui in Regũ catalogo poneretur.

Sanctius, qui à mole saginæ, qua prægrauabatur, Crassus cognominatus est,filius Ranimiri,& frater Ordonij tertij,regnauit annis.12. Qui tantæ pinguedinis impatiẽs,quũ ad eã leuandã nihil intentatum reliquis- 929

set, ex

UVA. BHSC. IyR_207_2

set, ex consilio Garsiæ Regis Nauarræ, ad Abderamenem Miramolinum & Cordubæ Regẽ, facta cum eo pace profectus, atque honorifice susceptus, inter experimenta medicorum, quorum erat apud Abderamenem magna turba, virtute cuiusdã herbæ curatus, atque ad maciem deductus est. Postea reuersurus magna ab eodem auxilia accepit ad recuperandum regnum, quod Ordonius Malus auxilio Comitis Castellæ inuaserat. Sed Ordonius audito aduentu Sanctij, vt erat animo degener, desperatis rebus ad Comitem socerum suum fugit. Nam Comes Castellæ filiã suam Vrracam ab Ordonio Tertio repudiatam, nuptum illi dederat, sed perspecta eius ignauia, simul & filiam ademit, & illum finibus suis exclusit.

931 Almanzor memor acceptæ cladis, & maculam tantam abolere cupiens, non solũ collecta in Hispania, sed ex ipsa vsque Africa euocata, tanquam pro cõmuni asserenda religione, infinita Barbarorum multitudine, ad vastandam Castellam venit. At Ferdinandus Gundisaluus Comes cum quadringentis quinquaginta equitibus, & quindecim millibus peditum obuiam profectus, maiori eos quàm prius clade affecit. Continuatum est per tres dies prælium, nisi quantum nox interualli reficiendis corporibus dedit. Postremo die, Diuus Iacobus in acie visus Christianis laborantibus opem ferre. Quod Pelagius monachus iam fato functus in somnis Comiti futurum prædixerat. Nam Comes priusquam tam ancipiti prælio se committeret, ad monasterium Diui Petri, de quo iam diximus, Pelagij precibus se commendaturus accesserat. Quem vt cognouit mortem obiisse, ægre animo affectus, ab eodem in somnis confirmatus est.

932 Tarasia Regina Legionensis Sanctij Auarcæ Regis Nauarræ filia, capitali odio in Comitem Castellæ incensa, quòd patrem ipsius occidisset, cupida vindictæ, per speciem beneuolẽtiæ persuasit illi, vt Sanctiam Garsiæ Tremuli filiam neptem ipsius ex fratre vxorem duceret. Quod coniugium cum Comiti haud aspernandum videretur, illa fratrem Garsiam Nauarræ Regem clam per literas hortata est, ne occasioni vlciscendæ mortis paternæ deesset, Comitem illuc ad petendam Sanctiam filiam eius ex pacto iturum, ne inimicum elabi è manibus inultum permitteret. Paruit consiliis sororis Garsias, & contra fidem datam Comitem in vinculis duriter habuit. Quod quum Sanctia Comiti sua causa contigisse cognouit, oblita sui sexus, oblita dignitatis, animo sumpto plusquã virili, acceptãq; coniugij fide, Comitem carcere eductum in Castellam magno suo periculo sequuta, & matrimonio iuncta, memorabile in omne æuum amoris ac fidei coniugalis exemplum fuit.

933 Garsias Nauarræ Rex, tanquam ablatæ filiæ vindicaturus iniuriam, infesto agmine in Castellam venit, sed commisso prælio captus, quod Comiti fecerat, vicissim passus est, verum paucis post mẽsibus vinculis filiæ

UVA. BHSC. IyR_207_2

precibus ſolutus, in regnum ſuum reuerſus eſt. Cæterum de his rebus in hiſtoria Nauarræ nulla fit mentio.

Comes Caſtellæ à Legionēſi Rege vocatus ad comitia, tametſi fraudē præſagiret, tamen potiorem fidei quàm ſalutis ſuæ rationem ducens, ſeptem duntaxat comitatus equitibus, eo profectus eſt. Quo quum peruenisſet, nihil fefellit euentus expectationem ſuam. Mox enim in vincula duci iuſſus eſt, atque in catenis adſeruari inuidia ſtimulante. Quæ res cum male Caſtellanos haberet, Sāctia Comitis vxor per omnia ſui ſimilis, imo vero hac in re ſeipſa ſuperior, maritum quoquo pacto liberandum duxit, & peregrinantis induta perſonam, Compoſtellam proficiſci religionis ergò finxit, factóque per Legionem itinere, primum copiam videndi mariti ſibi fieri poſtulauit, deinde petiit, vt ea ſaltem nocte ſine catenis eſſet. Rex per omnia ſatiſfaciendum volūtati tantæ matronæ duxit. At illa poſtridie antelucano mutatis cum marito veſtibus vicaria captiuitate illum liberauit. Cumque Comitem iam eſſe in tuto arbitraretur, Regi nunciat ſe in carcere teneri, rogare, vt ſolueret, neque durius quicquam in fœminam regiam & cognatam ſuam conſuleret. Rex vbi dolum ſenſit, primo ſtomachari, mox admirari conſtantiam ac virtutem Sanctiæ, poſtremo laudata illius in maritum pietate cum honorifico comitatu iuſsit ad Comitem deduci. Ita bis maritum ſingulari pietate maximis periculis liberauit Sanctia, digna cuius laudes omnes libri perſonarent. 936

Hoc fermè tempore Sanctius Rex Caſtellam, quam Ferdinandus Gundiſaluus in feudum tenebat, ex fœdere liberam eſſe iuſsit, propter æs alienum, cui ipſe ſoluendo non erat. 937

Per eoſdem ferè dies Rex Sanctius, renouato cum Abderamene fœdere, miſit ad illum Velaſcum epiſcopum Legionenſem cum aliis legatis, qui peterent ab illo corpus Pelagij martyris, de cuius glorioſo martyrio ſuperius diximus. Quod poſt mortem illius Legionem allatum, à filio Ranimiro maxima cum veneratione depoſitum eſt in theca argentea in monaſterio quodam, quod Rex ea gratia conſtruxerat.

F. Alfonſus Venerus memoriæ prodidit hoc anno ignem è mari ortum, in diuerſas Hiſpaniæ parteis Zamoram vſque diffuſum, multa Hiſpaniæ oppida incendio conſumpſiſſe. 939

Huius tempore Regis Sarraceni Legionem obſediſſe dicuntur, ſed magna virtute repulſi re infecta inglorij deceſiſſe.

Sanctius Gallecos rebelles domuit ad Durium vſque, cumque Comitem quendam Gundiſaluum bello petiturus videretur, ille rebus ſuis timens, ſupplex ad Regem venit, ſéque & ſua omnia illius fidei dedens, ad omnia imperata ſemper præſto ſe fore pollicitus. Sed aliud ore ac fronte præſeferebat, aliud pectore celabat homo impurus. Nam poſtquam illi 940

iam

UVA. BHSC. IyR_207_2

iam fides apud Regem erat ſynceræ veræque amicitiæ, omnis diuini atque humani iuris oblitus, venenum domino ac Regi ſuo in pomo miſcuit. Quod vbi Sanctius hauſiſſet, mortem imminere ſentiens, Legionem properauit, ſed tertio poſt die in itinere obiit: ſepultus Legione iuxta patrem ad Diui Saluatoris.

In libro quodam vetuſto reperi, Sanctium Regem cum Portugallenſis regionis Comitibus ſub iuriſiurandi vinculo firmæ pacis fœdus cõſtituiſſe. In quo libro Gundiſaluus, qui venenum Regi ſuo miſcuit, nõ Comes ſed Conſul appellatur. Vbi quæ de Regis morte legi, tacenda non putaui. Fides penes autorem libri ſit. Dicitur vero ibi Regina (Gudo appellatur, niſi mendoſus eſt liber) maritũ in itinere, dum Legionem tenderet, defunctum in ripa Minij honorifice ſepeliuiſſe in monaſterio de Caſtrelo (ita enim ibi legitur, ſed mẽdum ſuſpicor). Vbi cum ipſa Dei obſequio ſe cum aliis deuouiſſet, & ſabbatis omnibus Deum pro Regis anima deprecaretur, Sanctiũ maritum quondam ſuum ante altare proſtratæ apparuiſſe duabus catenis vinctum, totidem diabolis hinc inde tenentibus, atque hortatum, vt perſeueraret orare pro eo, recte enim facere. Poſt quadraginta deinde dies, quos in ipſa in ieiunio & fletu & eleemoſynis tranſegerat, rurſus ſabbato die oranti ante altare viſum, albis ornatum veſtibus & pelle, quã ipſa cuidam ſacerdoti in eleemoſynam pro anima Regis dederat, ac teſtatum iam ſe à dæmonum poteſtate liberum, & nõnulla de paradyſo atque inferno loquutũ diſparuiſſe. Quem cum ipſa vellet amplecti, nec poſſet: partẽ pellis tulit, quæ ad Diui Stephani in ripa Sili delata, atque in pelle ſacerdotis deeſſe inuẽta, miraculo fidem fecit abbati & cunctis monaſterij monachis, qui rem oculata fide ſunt experti.

Huius tempore Regis Abderamenem Miramolinum & Cordubæ Regem mortuũ tradunt. Cuius mortem Toletanus in hiſtoria Arabum aliquot annis poſteriorem facit, nempe anno Arabum. 3 5 0. hoc eſt, anno Domini. 9 6 8. nam ſuperius primum annũ illorum anno Domini ſexcenteſimo decimo octauo poſuimus, ſed ſuſpicor Toletanum eſſe deprauatũ. Regnauit poſt eum Halihatan filius. 1 6. annis, menſibus duobus.

941 Defuncto patri ſucceſsit in regno Legionis & Aſturiarum Ranimirus Tertius, quo potitus eſt annis viginti quinque. Huius primo anno Normanni Duce Gunderedo Rege ſuo, claſſe centum nauium in Galleciam ingreſsi, totam regionem præcipuè circa Compoſtellam miſerè depopulati ſunt, omnia igni ac ferro deuaſtãtes, etiam Siſnandum archiepiſcopum Compoſtellanum occiderunt. Cumque iam præda & captiuis onuſti ad naues in patriam redituri properarent, à Comite Gundiſaluo Sanctio præter opinionem oppreſsi, vna omnes cum Rege ſuo occidione cæſi, pœnas impietatis in Deum atque Apoſtolum eius diuum Iacobum dederunt, claſsis quoque eorum tota igni immiſſo conflagrauit.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Sisnandus iste, qui à Normannis occisus est, Hermigildi successor fuit, & septimus Compostellæ præsul, qui propter crebras Normánorum & aliarum gẽtium incursiones, Compostellam mœnibus ac turribus cinxit, & vallo ac fossis cõmuniuit. Sed cum nobilitate sua fretus (erat enim Menendi Comitis filius & Gundesundi episcopi nepos) tyrannum verius quàm episcopum ageret, & facultates ecclesiasticas parentibus & quibus libebat, immoderate largiretur, à Rege Sanctio in carcerem tenebrosum datus est, & Rodosindus Cellæ nouæ monachus illi suffectus octauus Compostellanus episcopus. Sed mortuo Sanctio Sisnandus vinculis solutus, armatus Compostellam festo natalis Domini est ingressus, atque in dormitoriũ, vbi Sáctus episcopus cum aliis senioribus & ecclesiasticis viris de more quiescebat, stricto in Rodosindũ gladio caput illi dormienti præcidere voluit Rodosindus ad tumultum expergefactus, nihil animo turbatus, hæc illi verba dixit. Qui mihi gladio mortifero Sisnãde minaris, mortifero gladio violenter confodiaris. Mox episcopatu cedens, ad monasterium tanquam ad portum tranquillitatis se recepit, vbi post aliquot annos vita sancte exacta obdormiuit in Domino. Anno sequenti Normannorum aduẽtu Dominica quadragesimæ nunciato, Sisnandus eos Fornellos vsque sequutus, & prælio adortus, sanctissimi Rodosindi maledictionis sagitta percussus, occisus est. Ex historia Compostellana, vbi dicitur hoc contigisse æra millesima decima sexta, hoc est, anno Domini nongentesimo octogesimo octauo. Sed numerus æræ procul dubio vitiatus est.

Eodem anno hominem exuit Ferdinandus Gundisaluus primus Comes Castellæ, atque eidem perpetuo honore celebrandus, sepultus ad Diui Petri, quod monasterium ab Aslantia flumine cognominatum, ipse ædificiis & possessionibus amplificauit.

Successit patri Garsias Ferdinandus & ipse acerrimus religionis Christianæ & Castellæ vindex. Præfuit Castellæ annis plus minus vno & quinquaginta.

Primum illius prælium fuit cum Barbaris ad Gormatium oppidum. In quo prælio res notatu digna contigit. Nam Comes Garsias die quodam cum Sarracenis acie conflicturus, ad rem diuinam audiendam cum templum adiret, forte aderat Ferdinãdus Antolinus vir præter antiquam nobilitatem, veræ virtutis obseruátissimus, cui pro more erat, nunquàm egredi templo, donec finis officiis diuinis imponeretur. Comes peracto sacro, cum suis ad ineundum prælium proficiscitur. Ferdinandus Antolinus orationi corpore pariter ac mente inhærens, nihil eorum, quæ gerebantur, animaduertit, cum interim famuli, qui cum equo & armis prò foribus astabant, vt est querulum famulorum genus, domini moram incusarent, ignauiæ non religioni adscribentes. Sed Deus Opt. Max. qui suos

nunquam

UVA. BHSC. IyR_207_2

nunquam negligit, serui sui pietatem & innocentiam memorabili miraculo cõfirmauit. Nam dũ ille precationi totus vacat alius, nempe genius eius bonus, effigiẽ ipsius indutus, tam strenue res in eo cõflictu gessit, vt omnes Ferdinádo Antolino illius diei victoriá acceptã ferrẽt. Cumq; finito prælio quæsitus non inueniretur, nam ille & re cognita, metu infamiæ se absconderat, apparuerunt in equo & armis illius omnia vulnerum vestigia, quæ ille ipsius personam indutus in acie visus est accepisse. Quæ res & miraculum fecit insignius, & ipsius innocentiam ac pietatem magis illustrauit, nec vano documẽto demonstrauit, quanto plus aduersus hostium impetus syncera precatio & pura animi pietas, quàm bellica virtus aut armorum strepitus possit.

Quæ de vxore Garsiæ Argentina alterius nuptias incesto adulterio sequuta, ad quam ipse vindicandá iniuriam peregrini habitu in Galliá profectus sit, quæq; de Sanctia illius Argentinæ priuigna, cuius ope vxorẽ perfidam cum adultero occiderit, & eandem Sanctiam vxorẽ in Castellá duxerit, in historia, quá vocant generalẽ, referũtur, fabulosa esse arbitror, vel ex eo quòd Frater Alfonsus Venerus citans partem testamenti ipsius, ex archiuis ciuitatis Burgensis, vxorem eius Oniam appellat.

Præterea addunt, dum abesset hic Comes ad vindicádam eam iniuriá, Sarracenos cum numeroso exercitu Castellá ingressos, territoriũ Burgẽse longè latéque depopulatos esse, & monasteriũ Diui Petri á Cardenia solo æquasse, occisis in eo ducẽtis monachis, simul cũ Donno Sanctio abbate ex ordine atq; instituto Diui Benedicti, quos Deo hostiam sanctam & acceptabilem obtulerunt. Horum tamen martyrium Frater Alfonsus Venerus anno octingẽtesimo trigesimo quarto fuisse affirmat. Vt vt est, illud constat, monasteriũ ab hoc Comite instauratũ, quod præterea triũ insigniũ virorũ sepultura nobilitatum est, Flauij Calui Iudicis Castellæ, Garsiæ Ferdinádi Comitis, de quo nunc agimus & Cidi Roderici Dias.

Huius tempore Comitis nobilitas Castellæ aucta est, nam quum tempore patris ipsius trecenti, vt plurimum, equites nobiles fuissent, regnãte Garsia quingenti atque etiam sexcenti fuerunt.

950 Hoc anno Abderamen Halihatan Rex Cordubæ mouit duodecimá persecutionem in Christianos dictos Mozarabes, de cuius vocabuli ratione iam dictum est. Hæc persecutio tantum in Hispania facta est. Edixit vero Abderamen, vt quicunque Christiani viuerent in ditione Maurorum, vel abnegarent fidem CHRISTI, vel morte pœnas luerẽt. Quo tempore pro fide CHRISTI Cordubæ passi sunt Aurelius, Georgius, Felix, cum vxoribus Natalia, Crescentia, & Liliosa, mense Augusto.

In oppido Bosca propè Nagerá pro asserẽda fide CHRISTI gladio percussæ sunt mẽse Octobri sorores germanæ Nunilio & Alodia, quarũ

corpora

UVA. BHSC. IyR_207_2

corpora dicuntur in Italiam delata, adseruari Bononiæ. Breuiarium Hispalense dicit sequenti anno passas.

Eodem tempore passus est consimile martyrium Beatus Victor, natus in oppido Cereso Burgensis Diœceseos, qui precibus suis patriam à decēnali Barbarorum obsidione liberauit, sacris suis concionibus multos apostatas & Sarracenos ad CHRISTI fidem conuertit. Corpus eius in municipio Villorado cum maxima veneratione colitur.

In eadem persecutione martyrij coronam adepta est S. Eurosia virgo, cuius corpus colitur in Iacca Aragoniæ ciuitate primaria. Sunt qui eodē tempore fuisse dicant martyrium ducentorum monachorum ordinis D. Benedicti cum abbate Sanctio in monasterio Diui Petri à Cardenia, cuius martyrij paulo ante meminimus.

Hanc persecutionem aliqui ponunt anno octingentesimo quinquagesimo primo, sed non recte, vt mihi quidem videtur.

Hoc anno aut circiter, quantum ex ordine historiæ colligere possum, mortuo Halihatam Miramolino Rege Cordubæ successit filius eius Hissen, & regnauit annis triginta tribus, mensibus quatuor. 952

Anno regni decimo quarto Ranimirus vxorem duxit Vrracam, & per ætatem, nam quinquennis erat, quum regno inauguratus est, insolentior factus, matris amitæque consilijs obsurdescens, Comites Galleciæ contra se exacerbauit, qui impatientes iniuriæ, Veremundum Ordonij filium Compostellæ, vbi educatus fuerat, Regem creauerūt. Itaque regnum in duos diuisum, bellis ciuilibus atque intestinis maximo malo publico exardere cœpit, quæ per biennium durauerunt. Semel collatis signis dimicatum, sed æquo Marte neutro victoria inclinante discessum est. Veremundus iram fratris fugiens ad Almanzorē se contulit. Lucas Ludensis autor est multos ex vtraque parte desideratos. 955

Mortuo Garsia Tremulo successit Sanctius Maior, qui posterius dictus est Imperator Hispaniæ, de quo suo loco plura dicemus, regnauit annis. 54. Eius exordium regni hoc anno posui, quamuis alij posterius ponant. Quia priuilegium citat Galbertus monachus hoc anno factum, in quo se Regem appellat. 962

Circa hæc tempora Pelagius Comitis Roderici Velasquij filius ex Lucensi factus est nonus Compostellanus episcopus, qui cum seculari potentia & natalium splendore fretus, multa gereret officio suo indigna, & maiores ac seniores honoribus moueret ac deprimeret, iuniores atque indignos sublimaret, à Veremundo, quem Galleciæ proceres Ordonio infensi Regem sibi constituerant, episcopatu pulsus est, atque in illius locū subrogatus Petrus de Monsorio, abbas monasterij, quod ante altaria vo 963

cabatur

UVA. BHSC. IyR_207_2

cabatur à Beato Sisnando constitutum. Hic episcopus tanta vitæ sanctitate, tam religiosis moribus omnibus præluxit, vt Veremundus eius virtutibus commotus Compostellanæ ecclesiæ, quicquid aliorum episcoporũ tẽporibus amiserat, præceperit restitui. Interea Rodericus Velasquus & pater Pelagij episcopi cum cæteris Consulibus huius prouinciæ Sarracenos cum duce eorum Almanzore in Galleciam euocauerunt. Qui Cõpostellam profecti, maiorem partem parietis ecclesiæ S. Iacobi diruerunt, intacto tamen sacratissimo ipsius altari. Cæterum Apostolus, ne se tantũ scelus inultum abstulisse gloriarentur, tanto eos dysenteriæ morbo percussit, vt plurimis morbo consumptis, pauci in patriam reduces fuerint. Almanzor vbi tantam suorum cladem vidit, suos dicitur cõsuluisse, quisnam ille esset tantæ internecionis autor. Qui responderunt vnum ex discipulis filij Mariæ virginis ibi sepultum. Quo ille audito pœnitẽtia rerum gestarum ductus, fugam quàm maxime potuit, accelerauit. Sed in itinere repentino correptus morbo apud Medinam Celi, vbi sepultus est, animã in sinum Mahometis infeliciter tradidit. Rex continuo pietate motus Compostellam venit, & ecclesiam Apostoli dirutam, Petro episcopo adiuuante, instaurauit. Qua post instaurationem consecrata Petrus episcopus obdormiuit in Domino.

Succesit illi Pelagius Didaci, qui propter superbiam interueniente Dei iudicio à principibus terræ ignominiose eiectus est. Huic Vimara frater successor fuit, sed & hic, dum prætextu religionis non Deo sed commodis suis seruiret: siue casu siue proditione in Minio demersus est. Post quem rexit Compostellanam ecclesiam alius quidam ex familia Vimaræ, cuius nomẽ literis proditũ non inueni. Hic à Veremundo Rege propter scelera sua vinculis traditus est. Hæc omnia ex historia Compostellana.

965 Ranimirus morbo correptus obiit Legione, conditusque est in monasterio Destrianæ, cuius iam mentio facta est. Decessit vero sine liberis. Proinde regni successio ad Veremundum Ordonii Tertij filium lege rediit, qui regnauit annis septendecim.

Interea Alcoraxis Rex Hispalensis Portugalliam totam infesto agmine depopulatus est, atque in Galleciam transgressus Compostellam vsque peruenit, ac ciuitatem diruit, propter quod piaculum simul omnes tam atroci infirmitate cœlitus percussi sunt, vt nulli aut perpauci superstites in patriam reuersi fuerint.

Veremũdus Rex multas virtutes, quibus præditus erat, hoc vitio deformauit, quòd delatoribus plus nimio attentas aures accommodaret.

Idem Veremundus duabus sororibus incesto concubitu se miscuit, ex quarum altera sustulit Ordonium, ex altera Eluiram. Postea duxit vxorem Velasquitam, ex qua Christinæ pater fuit, quæ nupta Ordonio Cæco Ranimiri Regis filio peperit Alfonsum, Ordonium, Pelagium,

Alfonsam

UVA. BHSC. IyR_207_2

Alfonſam, Alfonſa vero ex Pelagio diacono Froilæ filio enixa eſt Comitem Petrum Ordonium, Pelagium, Munionem, matrem Comitis Sueri ac fratris eius, & Taraſiam Comitem, qui infantes Carrionis appellati ſunt, (infantes appellant Hiſpani Regum filios & nepotes,) quia mater eorũ Carrionis domina erat, in qua vrbe tẽplum D. Pelagio ædificauit.

Poſt repudiata Velaſquita Eluiram adulterino connubio ſibi ſociauit ex qua Alfonſum ac Taraſiam ſuſcepit.

His principis peccatis tam nefariis deus infenſus acerrimum Chriſtianis hoſtem excitauit, qui proprio nomine Mahometes Ibne Abenhamur dictus eſt, ſed quia Hiſcen Miramolino adhuc puero adiutor datus eſt, Alhagib appellatus fuit, quod perinde ſonat, ac ſi proregem dicas. Penes hũc ſumma rerum erat: Hiſſen vero etiam adultus nomine ac titulo tenus imperabat. Hic cum bellicoſus eſſet, Almanzorem, hoc eſt, defenſorem ſe iuſsit appellari. Viginti ſex annis imperium exercuit. Quo annorum ſpacio bis & quinquagies Chriſtianorum fines ingreſſus, & magna eos clade affecit, Legioni, Caſtellæ ac Nauarræ formidabilis.

Huius metu Chriſtiani corpora ſanctorum Pelagij, & Froilani epiſcopi, & Regũ defunctorũ, Legione atq; Aſturica in Aſturias tranſtulerũt, præſagientes id quod accidit, Almanzorem ſequenti anno ad expugnandam Legionem venturum. Quam obſedit & captam portis ac turribus nudauit. Quo tempore Gulielmi Gundiſalui Comitis Galleciæ præſtans animi virtus apparuit, cui cum grauiter ægrotanti periculum vrbis nunciatum eſſet, lectica ſe ad eam partẽ, vbi maxime laborabatur, armatũ deferri iuſsit, atque ex ea, vrbem per triduum fortiſsime defendit, neque minus fortiter pro patria mortem oppetiit.

Rodericus Velaſquez vir apprime nobilis genere, ſed animo degener, inſtinctu Lambræ vxoris in odium Gundiſalui Guſtij leuiri ſui & ſeptẽ filiorum, qui infantes Laræ ſiue de Salas dicti ſunt, inflãmatus, patrem cum filiis Sarracenis prodidit. Pater nihil ſuſpicans mali, per ſpeciem legationis cum epiſtola proditrice, Bellerophontis inſtar, ad Almanzorẽ miſſus, quum iuſſus eſſet occidi, Almanzore tantam perfidiam deteſtante, in carcere ſeruatus Cordubæ, atque ibi liberaliter habitus eſt. Filij cum nutritio Nunio Salido ſimulata expeditione, in Barbarorum inſidias deducti, atque à Roderico auunculo cuius hortatu eo profecti erant, deſtituti, quum viuos ſe dedere Sarracenis nollent, magna in illos ædita ſtrage, fortiter omnes occubuerunt. Capita Cordubam delata, & patri in carcere oſtenſa, calamitatem eius geminarunt. Sed Almãzor miſertus vicem Gundiſalui Guſtij, eum muneribus ornatum liberum ad ſuos remiſit. Verum non inultum tam nefarium ſcelus fuit. Siquidem pater ex Maura quadam eius obſequio deſtinata, quæ credita eſt Almanzoris ſoror, filium ſuſtulit, cui Mudarræ Gundiſaluo nomen fuit. Hic adultus 969

euaſit

UVA. BHSC. IyR_207_2

euasit in virum strenuum, & patris iniuriam ac fratrum necem fortiter vltus est, occiso Roderico Velasquez, postea Lambram post mortem Garsiæ Comitis Castellæ, cui illa sanguine iuncta erat, viuam combusit.

975 Almanzor vastata Lusitania populabundus in Galleciam transiit Compostellam vsque, quam ciuitatem miserando deformauit incendio, ipsum quoque sanctissimi Apostoli venerabile sepulchrum violaturus, nisi fulmine repentino deterritus fuisset, Campanas minores in symbolum victoriæ abstulit, quæ in Mezquita Cordubensi pro lãpadibus essent, Sed non inultum tam impium sacrilegium extitit, siquidem totus ferè exercitus dysenteria extinctus est, cui malo, qui superfuere, peste perierunt. Almanzor victoriam ingloriam & calamitosam donum retulit. De hac re & obitu Almanzoris paulo ante diximus.

981 Almanzor collectis maioribus copiis rursus ad vastandam Castellam venit, cui Reges Legionis & Nauarræ coniunctis viribus obuiam iuerunt & commisso acri prælio, quod noctis interuẽtu diremptum fuit, ad eas angustias Almanzorem redegerunt, vt turpi fuga sibi suisque consulere coactus sit. Quæ res tam ægre illum habuit, vt paucis post diebus tantæ ignominiæ impatiens inedia vitam finierit. Successit illi in administratione rerum, nam Hissen Miramolinus adhuc in viuis agebat, Abdemelic filius, qui superuixit patri annis sex, mensibus octo. Superius ex historia Compostellana diximus Almanzorem dum à templi Compostellani vastatione, suis ferè omnibus dysenteriæ morbo amissis, fugeret, apud Medinam Celi vita defunctum. Alij hæc, quæ modo diximus referunt de morte ipsius. Sequatur prudens lector, quod magis arriserit. Illud tamen non tacebo historiam Compostellanam multo antiquiorem Tudensi & Roderico Toletano, & apud me maioris esse autoritatis. Quin & Lucas Tudensis autor est Almanzorem dysenteria periisse, decimo tertio quàm Christianos afflixerat, anno, & addit illum ter & quinquagies contra Christianos mouisse. Postea sibi non constans, hæc repetit, quæ modo diximus & dicit apud Medinam Celi mortuum. Fieri potest, vt & alij eo tempore duces Arabum Almanzores sint appellati, præsertim quum virtutis ac dignitatis cognomentum fuerit.

Abdemelic rursus cum exercitu Legionem venit, ad diruenda illa, quæ pater intacta reliquerat, sed à Garsia Comite Castellæ magna virtute repulsus nunquam postea Christianos bello lacessere ausus fuit.

982 Hispania maxima siccitate & rei frumentariæ angustia laborauit. Eius rei causa fuit, quòd Rex falsis delationibus captus, Gudesteum siue Gudestinum Ouetensem episcopum sede sua exturbatum in vinculis haberet. Quem vt solutum sedi suæ restituit, mox terra pluuiis irriga-

ta, &

UVA. BHSC. IyR_207_2

ta, & magna omnium rerum vtilitas sequuta est.

Eodem anno Veremundus, qui à Podagra, qua grauiter torquebatur, Podagricus appellatus est, extremum vitæ diem clausit, peccatis pœnitentia expiatis, in oppido Berizo, vbi sepultus, paulo post a filio Legionem translatus, & communi cum vxore Eluira monumento conditus est.

Post patris obitum regno inauguratus est Alfonsus Quintus, eóque functus annis. 27. & iam adultus vxorem duxit Geloiram siue Eluiram filiam Menendi Gundisalui Comitis Galleciæ & vxoris eius Maioris, à quibus educatus fuerat, ex qua Veremundum regni hæredē, & Sanctiā Ferdinandi Magni vxorem filios habuit, per quam Sanctiam morte fratris regnum Legionense regno Castellæ vnitum est. 985

Hic Alfonsus sororem Tarasiam renitentem atque inuitam Abdaliæ Sarracenorum apud Toletum Regi nuptum dedit, pactus ab eo auxilia contra Regem Cordubæ. Verum cum Abdalia virginis florem delibare vellet, neque monentem, ne virginem CHRISTO desponsatam vitiaret, alioqui non inultum fore, audiret, repente grauissimo correptus morbo, quum de vita se periclitari sentiret, illam multis muneribus cumulatam, Legionem ad fratrem remisit. Quæ in parthenonem D. Pelagij se conferens, & inter monachas nomen professa, reliquum vitæ sanctissimè traduxit.

In Chronico quodam perantiquo hæc verba reperi. Aera. 1025. Almāzor Iben Amer cepit Conimbricam tertio Calēdas Iulij, & sicut à multis senibus audiuimus, deserta fuit annis septem, postea reædificauerunt eā Ismahelitæ, & tenuerunt eam annis septuaginta. Hæc ibi. In Alcobacienſi quoque codice hæc verba reperi. Almanzor cepit Colimbriam æra 1025. quarto Calendas Iulij. Quod quanquam non conueniat cum numero annorum, quem sequuti sumus, tamen annotādum duxi. Diximus enim sequuti historias vulgatas, Lusitaniam ab eo vastatam anno. 985. quin & alij triennio ante factum aiunt. Imo vero Rodericus Toletanus Archiepiscopus sibi ipsi non constat, Nam in historia Gothica ponit mortem Almanzoris, quo tempore nos posuimus: in Arabum historia anno Arabum. 367. qui cadit in annum Domini nongentesimum octogesimum quintum. 987

Abdemelic rebus humanis sublato succesit in principatū Abderamē frater eius, qui ob malitiam & vitia, quibus inquinatus erat, nondum exacto quinto mense à suis occisus est. Hic autem erat trigesimus tertius annus imperij Hissen, quo anno multis ad imperium Arabum aspirātibus, ipse deturbatus est, Zulema vero auxilio Sanctij Comitis Castellæ tandē regno potitus est cum magna strage Barbarorum, sed & ipse paucis interiectis mensibus ab Abmohadi regno exutus est.

Dissidium

UVA. BHSC. IyR_207_2

988 Diſsidium inter Garſiam Caſtellæ Comitem & Sanctium filium exortum magnam Barbaris ſæuiendi in Chriſtianos feneſtrã aperuit. Quam occaſionem tam opportunam non negligentes, Abulam, Cluniam, ac Diui Stephani municipium occuparunt. Cuius rei indignitatem non ferens Garſias Comes, cum iis, quos ſecum paucos habebat, nam Caſtellani in diuerſa ſtudia ſciſsi erant, in hoſteis ruit, quumque propter paucitatem ſuorum vincere non poſſet, fortiter pro patria pugnans captus eſt, & plurimis iiſque lætalibus affectus vulneribus, ex quibus paucis poſt diebus expirauit. F. Alfonſus Venerus ponit mortem eius anno. 995.

Succeſsit in eius locum Sanctius filius omnibus egregij principis dotibus ornatus, qui patris mortem grauiter ferens, nihil ſibi duxit antiquius, quàm vt eam primo quoque tempore vlciſceretur. Proinde conuocatis auxiliis Legionenſium & Nauarrorum, graueis expeditiones in Toletanos & Cordubenſes, ac maiores prædas egit, quæque deprædari non poterat, ferro ac flammis depopulatus eſt. Corpus patris à Sarracenis redemptum ad D. Petri Cardenienſis honorifice ſepeliuit.

Huic mater amore cuiuſdam Principis Sarraceni flagrans, eiuſque nuptias ambiens, venenatum poculum parauit, ne quid obſtaculi eſſet tam ſcelerato coniugio. Quod quum ipſe animaduertiſſet, matrem adegit, vt poculum, quod filio miſcuerat, ipſa hauriret. Sic ipſa ſuo nocens exemplo periit. Cuius rei pœnitentia ductus, Onienſe monaſterium condidit, atque ab Onia matre ſic cognominauit, eique monaſterio filiam ſuam Tigridiam præfecit. In quo & ipſe vita defunctus ſepeliri voluit. Hoc monaſterium ex parthenone paulo poſt monachorum diui Benedicti regulam profitentium habitaculum factum eſt.

Onience Cœnobium

1002 Apud Arabes multis imperium ſibi vendicantibus & aliis alio inclinantibus, inteſtina ſeditione grauiter per hos annos laboratum eſt.

1003 Alfonſus Rex Legionẽſem ciuitatem inſtaurauit, & Regum defunctorum corpora, quæ Arabum metu in Aſturias aſportata fuerãt, Legionem referri iuſsit, atque ad Diui Ioannis Baptiſtæ, quam eccleſiam ipſe condidit, ſub altari Diui Martini reponi.

Cordubæ poſt Hiſſen regnauit Zulema, poſt hunc rurſus Hiſſen, quo iterum expulſo Hali, poſt Hali Cazin ſimul cum Abderamene. Sed Abderamen à ſuis deſertus, atque in prælio contra Granatenſes occiſus, ſoli Cazin imperium reliquit. Poſt hunc Hiaias, poſt Hiaiam Abderamen menſe vno, diebus ſeptendecim Deinde Mahometes quidam anno vno, menſibus quatuor. Poſt hunc Hiſſen annis duobus, diebus quatuor, poſtea expulſus. Poſtremo quidam Humeia magna iuuenum caterua ſtipatus, regem ſe ſalutari iuſsit. Cumque ſui monerent, vt tempori cederet, totam ciuitatem inteſtina ſeditione miſceri, ac proinde vi-

UVA. BHSC. IyR_207_2

tæ periculum imminere. Hodie, inquit, me Regem agnoscite, & cras, si lubet, interficite. Quo non homines impellit ambitio? atque hic regni Cordubensis finis fuit. Ab hoc enim tempore, vt quisque Arabum potestate ac fauore plebis præstabat, ita imperium & regium titulum alibi atque alibi vsurpabat.

Alfonsus Rex, dum Viseum in Portugallia obsidens, die quodam incautius sine armis vrbem circunlustrat, sagitta in scapulis lætaliter ictus, vitam finiuit, vnde soluta obsidione Legionem delatus, iuxta patrem ac matrem sepultus est. 1010

Veremundus tertius patri succesit, regnauitque annis decem, cuius præcipuum studium extitit in oppidis, ecclesiis ac monasteriis, quæ à Sarracenis diruta erant, instaurandis. Vxorem habuit Tarasiam Sanctij Castellæ Comitis filiam, ex qua sustulit filium Alfonsum, qui puerili ætate decesit.

Mortuo Sanctio Comite Castellæ, filius Garsias paternum principatum excepit, vix dum natus annos tredecim, qui dum ad Veremundum Regem proficiscitur ducturus vxorem Sanctiam Veremundi sororem, Legione secundum aliquos in porta ecclesiæ S. Saluatoris, à filiis Comitis Velæ siue Vegilæ, quem Ferdinandus Gundisaluus Comes propter insolentias principatu suo exterminauerat, atque apud Barbaros exulare compulerat, per proditionem occiditur. Qui lætale vulnus dedit, Rodericus Vela siue Vegila, susceptor Garsiæ, ex sacro baptismi lauacro erat. Fuere vero tres tanti sceleris autores, Rodericus, Didacus & Eniecus, quos Sanctius Maior Rex Nauarræ diris exemplis apud Monzonem oppidum trucidauit. Idem Sanctiam Veremundi sororem ac Garsiæ Comitis sponsam filio suo Ferdinando despondit, per quam regnum Legionis regno Castellæ iunctum est. 1011

Mortuo Garsia Comite, Sanctius Maior Rex Nauarræ, nomine vxoris suæ Eluiræ, vel secundum alios, Maioris, quæ Sanctij Comitis filia erat, dominium Castellæ accepit, séque non Castellæ Comitem, sed Regem scripsit. Atque ex eo tempore non Comites sed Reges Castellæ appellati sunt.

Sanctij primi Castellæ regis historia.

Sãctius Castella potitus, magnas expeditiones in Mauros egit, quos Cordubã vsque persequutus, magnis cladibus affecit, vnde gloriæ plenus, & spoliis onustus domũ triumphabundus reuersus est. Sed vt nihil est ab omni parte beatũ, tanti triumphi lætitiam domestica funestauit calamitas. Contigit enim, vt Sanctius in militiã proficiscens equũ, quem habebat vt præstantissimũ, ita charissimum, Reginæ solicite commendaret. Nam id temporis propter cõtinuos bellorum motus, & necopinatos Sarracenorũ insultus, tam Reges quàm nobiles, equos & arma eodẽ quo thalamũ loco 1012

habebant

UVA. BHSC. IyR_207_2

habebant, ne mora esset, quin audito classico, cõtinuo in procinctu essent. Absente patre filius Garsias è trib⁹ natu maximus pulchritudine illectus equi, copiam illius à Regina matre fieri sibi popoſcit. Mater in petitionem filij prona concesſit, sed monita mox à præfecto vel domus regiæ vel equorum, quem Petrum à Sesse nominatum ferunt, molestum id Sanctio fore, quem prius equum filio concesserat, negauit. Quare Garsias graui succensus ira, suspiciones in matrem atrocissimas atque ab omni pietate alienissimas concepit, matrem alterius secretis monitis filij preces posthabuisse, non de nihilo esse, quòd præfecto equorum quàm filio suo primogenito gratificari maluerit. Vnde hæc nisi ex clandestina cum illo consuetudine nasci? Deinde quæ tam nefarie suspicabatur, mox ira stimulante vera sibi esse persuadet, & matrem, cuius etiam fontis famam omni studio tueri debuerat, innocentem adulterij ream apud patrem, vbi primum reuerteretur, agere constituit. Et vt delationi fides constaret, Ferdinandum fratrem in societatem sceleris pellicere conatur. Sed Ferdinandus atrocitate rei perculsus, primo scelus adeo nefarium detestari, deinde fratrem à tam execrandis consiliis dehortari, quorum ipsa quoque recordatio esset horribilis, prostremo cum surdo caneret, monere, sua illa vt ita misceret, ne ipsum admisceret. Sed Garsias fratrem vrgere non destitit, donec iureiurando se astrinxit, saltem non proditurum scelus fraternum. His dolis instructus & furoris stimulis exagitatus, matrem nihil minus cogitantẽ falsissimi criminis apud patrem accusat. Perculsit res inopinata Regis animum, idque eo magis, quòd Regina nullam vnquam siniſtri rumoris in se fabulam dedisset. Cumque hinc Reginæ celebrata pudicitia & integra semper fama crimini fidem detraheret, illinc filius non de nihilo matris nomen de adulterio delaturus videretur: Rex diu animo suspensus neutro satis inclinauit, donec rogatus ea de re Ferdinandus magis non affirmauit, quàm negauit. Tum vero Rex grauiori suspicione ac dolore commotus, Reginam in vinculis diligenter adseruari iubet, ipse rem omnem ad nobilium & magnatum concilium defert, & quid ea de re faciendum ipsis videatur, rogat. Omnium communi sententia statutum est, vt regina vel armis aut legibus se suáque pudicitiam tueatur, vel ignibus incesta tradatur. Sed quum nemo inueniretur, qui vel armis vel iure contendere cum Regis filiis auderet, Ranimirus Sanctij Maioris, vt Aragonensium rerum scriptores contendunt, ex alia vxore: vt alij affirmant, ex concubina filius, misertus nouercæ vicem, de cuius innocentia iam propemodum sibi constabat, causam illius armis defensurum se præter omnium opinionem profitetur, & fratres ad singulare certamen prouocat. Cæterum dum causæ discutiuntur, dum omnia ad duellum necessaria comparantur, forte monachus quidam vir spectatæ virtutis, & magnæ apud omnes ob vitæ merita autoritatis, filios Regis clam

UVA. BHSC. IyR_207_2

aggreditur, ac propoſito Dei formidando iudicio, & atrocitate rei ob oculos poſita, declarauit, quàm ab omni humanitate ſit alienum, matrem falſo accuſare, quàm certa atque ſeuera Dei vindicta eos maneret, quàm cito ſint perituri, qui matris innocentiæ atrociſsimi criminis labem aſperſerint, niſi mature reſipiſcãt, hoc dedecus non ad Reginã tantum pertinere, ſed ad ipſum etiã Regem, atq; adeo ad Hiſpaniam totã, cuius ſtatum iam profligatis hoſtibus quietum, tam nefando ſcelere perturbaſſent. His atque aliis rebus propoſitis, ita illos cõmouit, vt peccatum ſuum multis cum lachrymis ac ſuſpiriis ſint confeſsi. Mox patris genibus aduoluti, veniam ſupplices deprecati ſunt. Rex condonaturum ſe negauit, tantiſper dum veniam à Regina matre, quam adeo crudeliter offenderant, impetrarent. Quin ſi ius ſuum ipſa perſequi vellet, eodem illos affecturum ſupplicio, quod illi lege ſtatutum erat. Porrò Regina tum Regis & multorum nobilium, & præcipue monachi illius precibus mota, tum vero filiorum ſuorum lachrymis ac ſingultibus, & animo materno victa, veniam hac lege dedit, vt Ranimirus Aragoniam cum titulo Regio virtutis ſuæ mercedem acciperet: Garſias tanti ſceleris autor Caſtellæ, hoc eſt, regni materni hæres ne eſſet. Quod cum omnibus, etiam filiis placeret, ipſa Ranimirum, cui ſæpe benedixit, filium ac legitimum hæredem ſibi adoptauit. Atque hoc regni Aragonum initium fuit. Sed ſicut virtus Ranimiri præmio donata eſt, ita non inultum tantæ impietatis facinus extitit. Nam Garſias poſterius à fratre Ferdinado in prælio fuit occiſus, vt latius ſuo loco declarabitur.

Sanctius Maior certior factus, quòd virgines deo dicatæ in monaſterio Onienſi, non ducerent vitam profeſsione ſua dignam, conſilio ſuorum, & autoritate ſummi Pontificis, monachis diui Benedicti regulam ſeruantibus dedit, miſſo prius in Galliam Paterno ſacerdote viro probatæ vitæ, cum aliis duodecim viris religioſis, ad monaſterium Cluniacenſe, qui ritus omneis & diſciplinam regulæ diui Benedicti diligenter perdiſcerent. Quibus reuerſis monaſterium Diui Ioannis à Pegna dedit. Monaſterio vero Onienſi prius Garſiam quendam præfecit Abbatem, deinde fama ſanctitatis B. Inachi motus, qui in montoſis Aragoniæ locis vitam degebat ab omni mũdano ſtrepitu procul ſemotam, quum per nuncios nihil proficeret, ipſe eò profectus inuitum ac reluctantem ad ſuſcipiendum Onienſis monaſterij regimen abduxit. Quam prouinciam vir ille diuinus ea vitæ integritate ac ſanctimonia exegit, vt inter ſanctos merito relatus fuerit.

Idem Rex Palentiam inſtaurauit, atque ibi eccleſiam Cathedralem in honorem S. Antolini condidit, multiſque poſſeſsionibus ac priuilegiis donauit, atque inter cætera, vt epiſcopus etiam Comes eſſet.

Inſtaurandæ

UVA. BHSC. IyR_207_2

Instaurandæ vero ciuitatis & ecclesiæ Palentinæ hanc fuisse occasionem ferunt. Cum Sanctius Rex venationi operam daret, forte aprum ardentius insectatus, ad locum vsque persecutus est, vbi olim D. Antolini ecclesia fuerat. Sed Rex totus in aprum intentus, ac religionem loci non animaduertens, dum altari acclinanté traiicere venabulo parat, brachium sibi diriguisse subito sensit. Mox cognito errore suo ante altare prostratus Dei misericordiã ac S. Antolini opem tantis cum lachrymis implorauit, vt confestim brachij vsum receperit. Pro quo beneficio, simul & expiádo delicto suo, ecclesiã Palẽtinam magnifice pro tẽpore extructam, dignitati pristinæ restituit, & Palentiam ipsam ex sylua ciuitatem frequentem fecit.

Habuit hic Rex quatuor filios ex diuersis vxoribus, Garsiam, Ferdinandum, Sanctium, Ranimirum. Quibus regna sua diuisit, & Garsiæ quidem dedit regnum Nauarræ, Ferdinando Castellæ: Sanctio, quem alij Gundisaluum appellant, Vasconiæ siue Suprarbrorum, Ranimiro Aragoniæ, quæ ad id vsque tempus Comitatus non regni titulo, sicut Castella, censebatur. Hic Sanctius Hispaniæ Imperator appellatus est, redactis ad eius imperium omnibus Hispaniæ ditionibus, quæ Christiani nominis erant. Eum duas habuisse vxores lego, alteram Vrracam, ex qua fortasse Ranimiri pater fuit: alteram Eluiram siue Geloiram Sanctij Castellæ Comitis filiam, quam alij Maiorem appellant. Ex qua Castellanæ historiæ scriptores duos filios sustuliſse scribunt, Garsiam & Ferdinandum: Aragonenses tertium addũt Sanctium. F. Galbertus Fabritius eum Caiam habuisse testatur vxorem, ex nobilitate Aragoniæ, ex qua suscepisse Ranimirum: sed si hoc verum est, tres habuerit vxores necesse est, quum idem diploma huius Regis ponat, in qua Regina Vrraca subscribit: Sanctij Comitis filiam, cum qua Castellam dotalem accepit, nemo scriptorum, quos ego quidem vidisse meminerim, Vrracam appellet.

Sanctij Maioris mortem alij anno. 1016. alij. 1017. alij. 1018. alij. 1020. ponunt: nobis in tanta autorum diuersitate nihil pro comperto affirmare licet.

1020 Orta inter Regem Legionensium Veremundum, & Ferdinandum Regem Castellæ discordia de finibus regnorum eò creuit, vt vtrinque ad arma ventum sit: collatisque signis ad Carrionem fluuium, Veremundus in acie ceciderit, atque eius morte, Ferdinandus Rex Castellæ nomine vxoris Sanctiæ, quæ Veremundi vnica soror & hæres erat, Legionis accessione locupletatus sit.

UVA. BHSC. IyR_207_2

IOANNES VASAEVS CANDIDO Lectori. S.

HACTENVS PRIOREM TOMVM PRO sequi visum est, in quo ne te offendat Lector charissime, quòd in annorum subducēdo calculo, à vulgatis autoribus nōnihil variatum sit, neq; enim sine vetustissimorūm codicum autoritate factū est. Quanquá alioqui differentia hæc, vbi maxima, quatuor annorū, aliquando trium, nonnunquam duorum annorum, aut etiam vnius est. Eam ex eo natam arbitror, quòd Pelagij regnū alij ab anno suprà septingentesimum decimo sexto, alij decimo nono auspicantur. Ego numerum, quem primum in Isidoro Pacensi vetustissimo earum rerū, quæ circa excidium Hispaniæ contigerūt, scriptore, deinde in aliis antiquissimis Chronicis reperi, perpetuo tenore sequutus sum. In rebus Nauarræ & Aragonum, quia inexplicabilis annorum confusio erat, eum numerum seruaui, non qui verissimus esset, sed qui vero proximus videretur. Reliqua ferè cum aliis consentiunt, nisi quòd quædam, quæ fabulæ plus habebant quàm historiæ, consulto resecui. Præterea sicubi à receptis Chronicis dissentio, grauium virorum autoritate, quæ dico, confirmata sunt. Quem laborem meum, qui certe maior fuit, quàm quisquam facile æstimare possit, si gratum tibi fuisse cognouero, sedulo curabo, vt reliquam Chronici partem propediem habeas. Vale Candide Lector & fruere.

UVA. BHSC. IyR_207_2

INDEX RERVM INSIGNIVM HVIVS CHRONICI, IN QVO Pr. PRAEAMBVla significat, sic enim appellare libuit. Qui numerus capitis numero subiicitur, in quarto & sexto capite ordinem commonstrant eorum, qui ibi describuntur, in aliis annum ostendit vel à diluuio, vel ab vrbe condita. Vbi duntaxat vnum numerum inuenies, annum intellige natiuitatis CHRISTI Sicubi hæ literæ. P. M. F. apponentur, P. principium capitis denotat. M. medium. F. finem.

A

ABDALIA Miramolinūs Hispaniæ. 876.
Abdemelic Sarracenorum tyrannus. 685.
Abdera ciuitas quæ? Pr. cap. 20.
Abderamen Hispaniæ Imperium occupat, & Miramolinum ac Cordubæ Regem se appellat. 757.
Abderamen Miramolinus Christianos persequitur. 950.
Abderamen Miramolinus. 45. filios &. 42. filias reliquit. 839.
Abdulaziz Roderici Regis vxorem ducit, & Hispali sedem regni constituit. 717. & à suis occiditur. 719.
Abigaus presbyter Hispanus. 388.
Abubacar Arabum Rex. 628.
Abulensis episcopatus. Pr. cap. 20.
Abundius Auitus Hispanus. 388.
Acephali dicti quia sine autore. 619.
Acephalorum hæresis à S. Isidoro destruitur. Ibidem.
Accitanus episcopatus qui? Pr. cap. 20.
Acilia familia Cordubæ. 39.
Aciulphi ingratitudo & supplicium. 457.
Adensis episcopatus qui? Pr. cap. 20.
Adham dux Hispaniæ. 720.
Adriani Imperatoris in Christianos benignitas. 119.
Adriani Imp. periculum cum laude vitatum. Ibidem.
Adrianus Hispanus suscipit imperium. Ibidem.
Aegidius Zamorensis. Pr. cap. 4. 38.
Aera quot annis prior anno CHRISTI. Pr. cap. 22.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Aera vnde dicta est. Ibidem.
Aera vocabulum antiquum. Ibidem.
Aeræ vsus quando sublatus. Ibidem.
Africanum bellum. Pr. cap. 11. 512.
Agabrensis episcopatus qui? Pr. cap. 20.
Agaliense monasterium Toleti, nunc ecclesia Cosmæ & Damiani. 652.
Agapetus ex milite Cordubensis episcopus. 618.
Agapius episcopus. Ibidem.
Agathensis episcopatus qui? Pr. cap. 20.
Agragensis episcopatus qui? Ibidem.
Aguila Gothorum Rex. 549.
Aguila violati sepulchri S. Aciscli pœnas luit. Ibidem.
Aiub Hispaniæ regnum Cordubam transfert. 719.
Alahor dux Hispaniæ. Ibidem.
Alani indomiti Carthaginem repetunt. 422.
Alanorum in Hispaniam aduentus, regnum & interitus. Pr. cap. 14.
Alanquera ab Alanis dicitur. 422.
Alaricus Gothorum Rex creatur. 386. & 483. & eius mors. 412.
Alaricus Gothorum Rex occisus. 509.
Alaricus Romam capit ac diripit. 412.
Alcobacensis monasterij laus. Pr. cap. 62.
Alcoraxi Rex Hispalensis. 965.
Alexandri Magni templum Gadibus. Pr. cap. 12. 693.
Alexij Salamancæ Zamorensis laus. 67.
Alfonsi Decimi Chronica. Pr. cap. 4. 24.
Alfonsi Sancti scripta. Pr. cap. 4. 5.
Alfonsi Vndecimi Chronica. Pr. cap. 4. 25.
Alfonsus à Carthagena. Pr. cap. 4. 14.
Alfonsus à Palentia scriptor Hispaniæ. Pr. cap. 4. 12.
Alfonsus Castus Legionis & Asturiarum Rex. 783.
Alfonsus Castus moritur. 824.
Alfonsus Castus regno pellitur. 783. & restituitur. 791.
Alfonsus Castus Sarracenos magna strage affecit. 793.
Alfonsus Catholicus Legionis & Asturiarum Rex. 737. & mors eius beata. 756.
Alfonsus Magnus Compostellanam ecclesiam D. Iacobi quadrato lapide construi iubet. 843.
Alfonsus Magnus Legionis & Asturiarum Rex. 841.
Alfonsus Quartus Legionis & Castellæ Rex. 899.
Alfonsus Quartus omisso regno vitam monasticam profitetur, & paulo post pœnitentia ductus in carcerem coniicitur. Ibidem.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Alfonſus Quintus Legionis & Caſtellæ Rex. 983.
Alfonſus Quintus ſororem inuitam Regi Sarraceno nuptũm dat, & miraculum de ea re. Ibidem.
Alfonſus Quintus Viſeum obſidens ex ictu ſagittæ moritur. 1010.
Alfonſus Venerus. Pr. cap. 4. 39.
Alihatan Hiſpaniæ Miramolinus & Cordubæ Rex. 794.
Almanzor à Ferdinando Gundiſaluo Comite Caſtellæ magna clade affectus. 924.
Almanzor Compoſtellam deuaſtat, ſed non impunè. 975.
Almanzor grauis hoſtis Chriſtianorum. 965.
Almanzor iterum à Ferdinando Gundiſaluo Caſtellæ Comite vincitur amiſſo ferè toto exercitu. 931.
Almanzor turpiter victus præ dolore vitam inedia finiuit. 981.
Almanzoris mors. 963.
Aloiſiæ Sygææ laus & multiplex linguarum ſcientia. Pr. cap. 9.
Aloiſij Lippomani epiſcopi laus. 260.
Amalaricus à Francis occiditur. 530.
Amalaricus Gothorum Rex. 526.
Amilcar dux in Hiſpaniam mittitur. Pr. cap. 11. 516. & occiditur. Ibidem.
Anæ fluuij deſcriptio. Pr. cap. 8. 4.
Andeca Sueuorum regnum occupat. 583.
Andreæ Reſendij laus. Pr. cap. 6. 10. & cap. 22. & an. 350.
Angli ad CHRISTVM conuertuntur. 616.
Annæa familia Cordubæ. 39.
Annibal dux Hiſpaniæ & illius odium in Romanos. Pr. cap. 11. 532.
Annibal Saguntinos expugnat. Pr. cap. 11. 534.
Annibalis vxor Hiſpana. Pr. cap. 11. 532.
Annorum homo trecentorũ à Luſitanis in India repertũs. Pr. cap. 10. 129.
Antheri Papæ epiſtola ad epiſcopos Hiſpaniæ. 241.
Antonij Nebriſſenſis laus. Pr. cap. 4. 20. & cap. 10. 967.
Antonini locus ex itinerario reſtitutus à Reſendio. 106.
Antoninus Verus Imperator ex Hiſpania oriundus. 163.
Aquæ Flauiæ vulgo Chaues oppidum Portugalliæ. 107.
Aquilius Seuerus Hiſpanus. 374.
Aprugius Pacenſis epiſcopus. 532.
Arabes in Galliam Gothicam ducunt. 720.
Arabum ducentæ naues in Hiſpaniá appulerunt, ſed diſſipatæ ſunt. 676.
Arabum exercitus in Hiſpania duce Tarif. 713.
Arabum regni annus primus. 617.
Arabum regnum in Maroan & Abdaliam diuiſum. 681.
Aragonia vnde dicta. Pr. cap. 18.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Aragoniæ regnum quando inſtitutum. 1000.
Aragoniæ Regum catalogus. Ibidem.
Aragonum hiſtoriam ſcripſit. Frat. Galbertus Monachus. Pr. cap. 4. 29.
Arcadius & Honorius in Hiſpania nati. 397.
Archiepiſcopus olim dicebatur ſolus Romanus Pontifex. Pr. cap. 21.
Arcobricæ duæ in Hiſpania. Pr. cap. 20.
Arcobricenſis epiſcopatus qui? Ibidem.
Arganthonius. Pr. cap. 10. 129.
Argenteæ viæ inſtaurator Imperator Hadrianus. 106.
Argimundus perfidiæ pœnas luit. 589.
Aſdrubal Amilcaris gener dux Hiſpaniæ. Pr. c. 11. 524. fœdus cũ Roma-
Aſdrubalis clypeus prægrádis. Pr. 12. 542. (nis facit. Ibi. & occiditur. Ibi.
Aſindonenſis epiſcopatus qui? Pr. cap. 20.
Aſnar primus Aragoniæ Comes. 771.
Aſtigi ciuitas vulgo Ecija. Pr. cap. 20.
Aſturica condita. Pr. cap. 10. 1139.
Aſturicenſis epiſcopatus. Pr. cap. 20
Aſturius Toletanus epiſcopus. 402.
Athanagildus Gothorum regnum tyrannicè occũpat. 553.
Athanaricus Gothorum Rex Conſtantinopoli moritur. 385.
Athanaricus Rex Gothos Chriſtianos perſequitur. 369.
Athanaſij Magni elogium de Oſio epiſcopo. 342.
Athaulphus Compoſtellanus epiſcopus & de eo miraculum inſigne. 831.
Athaulphus Gothorum Rex. 413.
Athaulphus Placidiam Theodoſij Magni filiam ducit. 414.
Athaulphus Rex Barcinone occiditur & illius epitaphium. 417.
Attila à Turiſmundo victus. 455. Attila Hunnorum Rex. 452.
Auca ciuitas Hiſpaniæ. Pr. cap. 20.
Aucitanus epiſcopatus tranſlatus in Burgenſem. Ibidem.
Audentius epiſcopus Toletanus. 388.
Auguſta ciuitas quæ? Pr. cap. 20.
Auguſti & Cæſaris differentia. 395.
Auguſtũ in Hiſpania Indorũ & Scytharũ legati adeũnt. Pr. c. 12. 726.
Auraſius Toletanus præſul floret. 609.
Aurelius Legionis & Aſturiarum Rex. 767.
Aurienſis epiſcopatus qui? Pr. cap. 20.
Auſonenſis epiſcopatus qui? Ibidem.
Autumar Arabum Rex. 653.
Auxitanus epiſcopus qui. Pr. ca. 20.
Auzenſis epiſcopatus. Ibidem.
Az aman Arabũ Rex. 653.

UVA. BHSC. IyR_207_2

B

BAcchus in Hiſpania. Pr. ca. 10. 967.
Badaiocenſis epiſcopatus. Pr. ca. 21.
Baleares inſulæ domitæ. Pr. ca. 12. 631.
Bamba Gothorum Rex. 672.
Bamba relicto regno vitam monaſticam profitetur. 681.
Bábæ regis initia nouarũ rerũ ſtudio turbata ſunt. 673. & victoria eiꝰ. Ibi.
Bamba Toletanam vrbem turribus & ædificiis ornat. 673.
Bardulia, quæ nunc Caſtella vetus. 824.
Barcino ab Amilcare Barca condita. Pr. cap. 11. 616
Barcino recuperatur. 819. & iterum a Mauris capitur. 920.
Barcinonenſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Baſſetania regio. Ibidem.
Baſsitanus epiſcopatus. Ibidem. Baſtitania. Ibidem.
Baſtitanus epiſcopatus. Ibidem.
Belilla CHRISTI famula. 77.
Bellum inter Francos & Gothos. 501.
Bellum ſeruile in Hiſpania. 767.
Bernardus Carpienſis à Regis obſequio deficit. 815.
Bernardus Carpienſis Caroli Caſti ex ſorore nepos. 809.
Bernardus Carpienſis Carpium communit. 844. & idem mortuo patre ac amiſſo Carpio Hiſpania exulat. Ibidem.
Bernardus primus Zamorenſis epiſcopus. Pr. cap. 21.
Beroſus Chaldæus & de eo iudicium. Pr. cap. 4. 17.
Beterrenſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Betica quæ & vnde dicta. Pr. cap. 8. 2.
Betis fluuius vnde dictus. Pr. cap. 10. 482.
Bigaſtrenſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Bigerra olim, nunc Bejar. Ibidem.
Bigerrenſis epiſcopatus. Ibidem
Bilbilis vulgo Calataiud. 90.
Blaſij epiſcopi Lerienſis laus. Pr. cap. 21.
Bletiſa olim, quæ nunc Ledeſma dicitur. Pr. cap. 10. 400.
Bonoſus educatione Hiſpanienſis. 278.
Bracara olim vna è quatuor præcipuis Hiſpaniæ ciuitatibus. Pr. cap. 20.
Bracara Chriſtianis reſtituitur. 737.
Bracaræ direptio lamentabilis. 457.
Bracaræ monumenta Imperatorum Romanorũm. 137, & 239.
Bracaræ origo & laus. Pr. cap. 11. 455.
Bracarenſi archiepiſcopo qui epiſcopi olim paruerint. Pr. cap. 20.
Bracarenſis archiepiſcopatus. Ibidem.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Bracaris expugnandis.40.annos impenderunt Romani.Pr.cap.12.617.
Bracarensis archiepiscopus qua de causa primatum sibi vendicat.Pr.cap. 20.& cap.21.
Bracarorum olim frequentia & vires.Pr.cap.12.575.
Braulius siue Braulio episcopus Cæsarauguſtanus.637.
Breuiarium trium lectionum à Didaco Neila Canonico Salmanticensi compositum.Pr.cap.7.
Brica siue Briga Hispanis oppidum significat.Pr.cap.10.400.
Britonorum episcopatus.Pr.cap.20.
Britoleensis episcopatus.Ibidem.
Burdunellus Tyrannus.497.& illius mors.498.
Burgensis episcopatus.Pr.cap.21.

C

CAesaraũgusta à Gallis obsessa.542.
Cæsarauguſta multis martyribus clara.306.
Cæsarauguſta in gratiam Augusti Principis sic appellata.Pr.cap.22.
Cæsaraũguſta prius Salduba dicebatur.Pr.cap.20.
Cæsarauguſtæ laus.Pr.cap.20.
Cæsarauguſtanus episcopatus.Ibidem.
Cæsaris & Augusti differentia.395.
Calagurris vrbis pertinax constantia.Pr.cap.12.684.
Calagurritanus episcopatus.Pr.cap.20.
Calataiud ab Aiub Mauro dicitur.90.
Calixtus secũdus Papa Alfonsi Hispaniæ Imperatoris patrũus.Pr.ca.21.
Candida massa martyrum Cæsarauguſtanorum.306.
Candida massa martyrum Carthaginensium.257.
Canius poëta Hispanus.90.
Cantabriam Lacones occupant.Pr.cap.10.1139.
Cantabri à Tiberio ad vrbanos mores perducuntur.16.
Cantabros oppugnat Auguſtus.Pr.cap.12.726.& in prouinciæ formam redigit.Ibidem.
Carcassonensis episcopatus.Pr.cap.20.
Cardinales in ecclesia Toletana quando primum instituti.Pr.cap.21.
Caroli Magni clades in Hispania.809.
Carolus Magnus Cæsarauguſtam obsidet.778.
Carolus Martellus Francorum Rex Sarracenos vincit fũditqũe.730.
Carolus Martellus insigni victoria Sarracenorum exercitus fundit.736.
Carolus Nauarræ Infans historiam scripsit Nauarræ.Pr.cap.4.30.
Carraccenses nunc Guadalajarenses.Pr.cap.20.
Carteia Libertinorum Colonia.Pr.cap.12.583.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Carthaginenſes Hiſpania pulſi. Pr. cap. 12. 549.
Carthaginenſes opibus Hiſpaniæ freti Siciliam inuadunt. Pr. c. 11. 489.
Carthaginenſes quamdiu Hiſpaniæ ante Romanos dominati ſunt. Pr. cap. 12. 535.
Carthaginenſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Carthaginenſis prouincia quinta Hiſpaniæ. Pr. c. 22. in epiſtola Reſendij.
Caſtella iterum in fidem Regum Legionenſium venit. 905.
Caſtella libera & immunis fit. 937.
Caſtella ob occiſos ſuos Comites à fide Regum Legionenſiũ recedit. 896.
Caſtella per duos iudices regitur. 898.
Caſtella regno Legionenſi vnitur. 1020.
Caſtella regnum efficitur. 1011.
Caſtellæ iudices. Pr. cap. 16. &. 898.
Caſtellæ nobilitas aucta. 941.
Caſtellæ primus Comes. Pr. c. 16. & an. 905.
Caſtellæ Regum catalogus. Ibidem.
Caſtulonenſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Catalaunica pugna. 453.
Catalonia vnde dicitur. 422.
Cato Conſul Hiſpaniæ. Præ. cap. 12. 559. & qũa frũgalitate prouinciam rexerit. Ibidem.
Catonis triumphus de Hiſpania. Pr. cap. 12. 560.
Catralaucenſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Caurienſis epiſcopatus. Ibidem.
Celtæ in Hiſpaniam. Pr. cap. 10. 1350.
Celtæ in Portugalliam Interamnem & Galleciam. Pr. cap. 11. 455.
Celtiberi in Luſitaniam & Beticam. Pr. cap. 10. 1554.
Celtibericum bellum Romanos terret. Pr. cap. 12. 603.
Cereus Paſchalis quare benedicatur. 633.
Certamen ſingulare inter Regem Francorum & Gothorum. 501.
Charidami promontorium. Pr. cap. 8. 2.
Chintilla Gothorum Rex. 636.
Chriſtiani à Sarracenis ad vallem Iuncariam vincuntur. 895.
Cidus vnde appellatus Rodericus Dias. Pr. cap. 4. 26.
Cimbri in Hiſpaniam. Pr. cap. 12. 651.
Cindaſiunthus Gothorum Rex. 642.
Cindaſiunthus Rex moritur. 652.
Ciuitatenſes Hiſpaniæ populi. 467.
Ciuitatenſis epiſcopatus. Pr. cap. 21.
Cixila Toletanus præſul floret. 744.
Claudij Luſitaniæ ducis victoria inſignis contra Francos. 588.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Clotildis Francorum Regum soror Amalarico Gothorũ Regi nubit, 515.
Clotildis quia catholica, male à Gothis tractatur. 530.
Clunia olim, quæ nunc Cruña. Pr. cap. 8. 14.
Cluuius Rufus magistratus in Hispania. 70.
Colibrienſis episcopatus. Pr. cap. 20.
Collegium S. Saluatoris Salmanticæ à quo institutum. Pr. cap. 4. 9.
Colubraria insula. Pr. cap. 10. 88. vr. con.
Columella Hispanus. 67.
Complutenſis ecclesiæ laus. Pr. cap. 20.
Complutenſis episcopatus. Ibidem.
Compostella à Veremundo Rege instaurata. 963.
Compostella cathedrali sede donatur. 798. & Pr. cap. 21.
Compostella olim Liberum donum dicebatur. 44.
Compostella quando primum mœnibus ac turribus, vallo & fossa munita. 941.
Compostellana D. Iacobi ecclesia consecratur. 877.
Compostellana ecclesia metropolitana facta. Ibidem.
Compostellana historia. Pr. cap. 4. 9.
Compostellana sedes metropolitana. Pr. cap. 21.
Compultenſe monasterium in Gallecia. 655.
Conantius siue Tonantius Palentinus episcopus. 639.
Concilia generalia prouinciarum ante concilium Nicenum. 326.
Concilio Sardicenſi qui episcopi Hispani interfuerunt. 352.
Concilium Arianorum Toleti sub Leouigildo. 579.
Concilium Ariminenſe Arianorum. 354.
Concilium Bracarenſe primum. 536.
Concilium Bracarenſe secundum. 564
Concilium Bracarenſe tertium. 675.
Concilium Cæsarauguſtanum. 517.
Concilium Hispalenſe primum. 590.
Concilium Hispalenſe secundum. 619.
Concilium Gerundenſe. 517.
Concilium Ilerdenſe. 525.
Concilium Illeberitanum. 338.
Concilium Lucenſe. 564.
Concilium Nicenũ. 318. Episcoporum. 324.
Concilium Sardicenſe. 352.
Concilium Syrmienſe Arianorum. 355.
Concilium Tarraconenſe. 516.
Concilium Toletanum primum. 402.
Concilium Toletanum secundum. 530.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Concilium Toletanum tertium. 589.
Concilium Toletanum quartum. 633.
Concilium Toletanum quintum. 637.
Concilium Toletanum ſextum. 638.
Concilium Toletanum ſeptimum. 646.
Concilium Toletanum octauum. 652.
Concilium Toletanum nonum. 654.
Concilium Toletanum decimum. 655.
Concilium Toletanum vndecimum. 675.
Concilium Toletanum duodecimum. 681.
Concilium Toletanum decimum tertium. 684.
Concilium Toletanum decimum quartum. 685.
Concilium Toletanum decimum quintum. 689.
Concilium Toletanum decimum ſextum. 693.
Concilium Toletanum decimum ſeptimum. 694.
Concilium Valentinum. 525.
Conimbrica ab Almanzore capta. 987.
Conimbricenſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Conſtantini Magni mors. 341.
Conſtantinus Magnus ante Concilium Nicenũm baptizatũs. Ibidem.
Conſtantinus Magnus de tota Hiſpania bene meritus. Ibidem.
Conſtantinus Magnus Hiſpaniam à Barbaris pacatam reddit. 338.
Conſtantinus Magnus obiit Catholicus. 341.
Corduba Marcelli ædificium. Pr. cap. 20.
Cordubenſes plateæ ac viæ lapideo pauimento ſternũntũr. 835.
Cordubenſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Cordubenſis Meſquita ædificari cœpta. 787.
Cordubenſis regni finis. 1002.
Craſtinus dux Hiſpaniæ. 424.
Crux aurea ab angelis fabrefacta in Ouetenſi S. Salũatoris eccleſia reponitur. 792.
Cypriani locus emendatus. Pr. 20. Suffetulanũs.

D

DAcianus igni conflagrauit. 306.
Damaſus Papa moritur. 387.
Damaſus S. Hiſpanus Papa. 369.
Damaſus S. Papa Vimaranenſis. Ibidem.
Damiani à Guoës Luſitani laus. Pr. cap. 4. 21.
Decianus Poëta Hiſpanus. 90.
Dertoſanus epiſcopatus. Pr. cap. 20.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Deusdedit Papa ad episcopos Hispaniæ scribit. 613.
Deuterius episcopus Arianus. 501.
Dexter Barcinonensis præfectus prætorij. 388.
Dianiensis episcopatus. Pr. cap. 20.
Didaci Neilæ laus. Pr. cap. 7.
Didaci Sygæi laus. Pr. cap. 9.
Dieghus à Valera. Pr. cap. 4. 27.
Dieghus Henricus à Castello scripsit vitam Henrici Quarti Regis Castellæ. Pr. cap. 4. 35.
Dionysij Papæ epistola ad Cordubensem episcopum. 270.
D. Cypriani locus restitutus. Pr. cap. 20.
D. Iacobi militaris ordo instituitur. 825.
D. Iacobo vota soluuntur. Ibidem.
D. Iacobus Apostolus Ranimiro in somnis se Hispaniæ defensorem affirmat. Ibidem.
Diuinæ vltionis exemplum formidabile. 355. & 920.
Dominicæ orationis virtus & efficacia. 633.
Dominici diei obseruatio à sabbato olim incipiebatur. 516.
Domninus Elenensis episcopus claret. 570.
Dracontij Hexameron. 651.
Dumiense monasterium à S. Martino Bracarensi præsule conditum. 564.
Dumiensis episcopatus. Pr. cap. 20.
Dumiensis episcopatus alius à Mindoniensi. 694.
Durij descriptio. P. cap. 8. 6.

E

EBora Sertorio antiquior. Pr. cap. 12. 683.
Eborensis aquæductus Sertorius primus aũtor. Ibidem.
Eborensis Breuiarij laus. Pr. cap. 5. litera B.
Eborensis ecclesia metropolitana facta. Pr. cap. 20.
Eborensis episcopatus, & eius antiquitas. Ibidem. & 338.
Euricus Sueuorum Rex. 582.
Ebusus insula nullum animal noxium gignit aut sustinet. Pr. cap. 10. vrb. cond. 88.
Ecclesiarum immunitas à Sisebuto Rege in Hispania statuitur. 612.
Eclipsis solis in Hispania. 719. & 905.
Egabrensis episcopatus. Pr. cap. 20.
Egarensis episcopatus. Ibidem.
Egica Gothorum Rex. 688.
Egobinensis episcopatus. Pr. cap. 20.
Egosa vrbs Hispaniæ. Ibidem.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Eliberitanus episcopatus. Ibidem.
Eliocrocensis episcopatus. Ibidem.
Elnensis episcopatus. Ibidem.
Emanuelis Sancti episcopi Targensis laus. Pr. cap. 4. 15.
Emer Arabum Rex. 631.
Emerita Augusta condita. Pr. cap. 12. 726.
Emeritensis sedes metropolitana. Pr. cap. 20.
Eminiensis episcopatus. Ibidem.
Ennicus Arista primus Rex Nauarræ. 839.
Eoricus siue Euricus Gothorum Rex. 469. & illius gesta. 470.
Episcopatuum Hispaniæ diuisio sub Constantino Magno. 338.
Episco pi sancti tempore Maurorum in Hispania. 717.
Episcoporum electio erat Regum Hispaniæ tempore Gothorum. 681.
Eredicus à Francis occiditur. 464.
Ergauica, vulgo Alcañiz. Pr. cap. 20.
Ergauicensis episcopatus. Ibidem.
Eringius Gothorum Rex, & quomodo ad regnũ perũenerit, & quid de eo sentiendum sit. 681.
Erythrea. Pr. cap. 10. 1071.
Euangelium, vt ante offertorium dicatur, statutum. 525.
Eugenius Carthaginensis episcopus, cum clero suo pro fide catholica exulat. 476.
Eugenius Carthaginensis episcopus & eius pro fide certamen. 472.
Eugenius Sanctus primus Toletanus episcopus. 97.
Eugenius Toletanus præsul. 637.
Eugenius Toletanus præsul sanctus D. Alfonsus aũunculus. 651.
Eunensis episcopatus. Pr. cap. 21.
Euricus Gothorum Rex moritur. 483.
Eutropius abbas deinde episcopus. 583. & 590.
Eutichianus Papa ad episcopos Hispanos scribit. 284.

F

FAfila Cantabriæ dux à Vitiza claua percussus obiit. 698.
Fafila Legionis Rex. 735.
Fafila Rex in venatu ab vrso laniatur. 737.
Felix Cesaraugustanus episcopus D. Cypriani elogio commendatus. 256.
Ferdinandi Antolini pietas miraculo comprobata. 941.
Ferdinandi Perez à Guzman Valerius Scholasticus. Pr. cap. 4. 28.
Ferdinandus à Pulgar historiã Catholicorum Regum scripsit. Pr. c. 4. 36.
Ferdinandus Gundisaluus Castellæ Comes à Rege Legionensi per fraudem captus, iterum ab vxore admirabili virtute liberatur. 936.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Ferdinandus Gundiſaluus Caſtellæ Comes Almanzorem duobus præliis D. Iacobi præſidio vincit, & penè ad internecionẽ cædit. 924. & 941.
Ferdinandus Gundiſaluus per fraudẽ à Rege Nauarræ capitur & à Sanctia Regis filia liberatur. 932.
Ferdinandus Gundiſaluus primus Caſtellæ Comes ac dominus. 905. & eius mors. 941.
Feruentia fluuius admirabilis omnia abſorbens. Pr. cap. 8. 8.
Filij quando primum hæredes patrum apud Arabes. 819.
Florentia S. Iſidori ſoror. 567.
Floriani à Campo laus. Pr. cap. 4. 41.
Fontes baptiſmales in Hiſpania diuinitus repleri ſoliti. 571.
Fortunius Garſias tertius Suprarbrorum Rex. 802.
Franciſci à Lodoſa nobilis Nauarri laus. Pr. cap. 17.
Franciſci à Nauarra epiſcopi Pacenſis laus. Pr. cap. 20.
Franciſci à Stuniga Ducis Bejarenſis laus. Ibidem.
Franciſci Bobadiliæ Cardinalis laus. Ibidẽ. cap. 21.
Franciſci Ximenij Cardinalis laus. Ibidem. cap. 20.
Franci Hiſpanias ingreſsi opprimuntur. 531.
Francorum regnum in. 4. Reges diuiſum. 515.
F. Franciſci à Victoria laus. Pr. cap. 6. 7. & ibidem mors eius defletur.
F. Franciſci Forerij laus. 67.
F. Franciſcus à Valladolid laudatur. 306.
Froila fratrem occidit. 757.
Froila Legionis & Aſturiarum Rex. 756.
Froila Legionis & Aſturiarũ Rex. 898. & idẽ lepra percuſſus obiit Ibidẽ.
Froila occiſus à fratre. 767.
Froila Ouetenſem ciuitatem condit & epiſcopali ſede ornat. 757.
Froila Rex ſacerdotes cœlibatum ſeruare cogit. 756.
Froila Sarracenos memorabili victoria cædit. 757.

G

Gaditani in Hiſpaniam. Pr cap. 11. 235.
Gaditanus epiſcopatus. Pr. cap. 21.
Galba Imperator in Hiſpania ſalutatur. 70.
Galbertus monachus Aragonẽſis hiſtoriã ſcripſit Aragonũ. Pr. ca. 4. 29.
Gallecia quarta prouincia Hiſpaniæ. Pr. cap. 22. in epiſt. Reſendij.
Galſonta Athanagildi Regis filia nupta Regi Frãcorum, in mariti lecto mortua inuenta eſt. 566.
Gangrenſe concilium. 324.
Garſia Comite Caſtellæ occiſo, Sãctius Maior Rex Naũarræ Comitatũ Caſtellæ vxoris nomine poſsidet. 1011.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Garsias Eniecus Secundus Nauarræ Rex. 860.
Garsias Ennicus Suprarbrorũ secundus Rex. 758.
Garsias Ferdinandus Castellæ Comes. 941. & 988.
Garsias Legionis & Asturiarum Rex. 887.
Garsias Tremulus Nauarræ Rex. 927.
Garsias Tremulus Rex Nauarræ à Comite Castellæ captũs. 935.
Garsias Ximenius in Pyrenæis montibus Rex salutatur. 716.
Gasparis à Castro laus. Pr. cap. 7. & an. 106.
Gasparis à Cuniga episcopi Segobiensis laus. Pr. cap. 20.
Gauderit Comes Gothorum Hispanias obtinet. 475.
Georgij Cœlij laus. Pr. cap. 1. & 6. 5.
Gerabricensis episcopatus. Pr. cap. 20.
Germani inuadunt Hispaniam. 265
Gerontius presbyter, quia episcopo aduersabatur, quomodo diuinitus castigatus. 636.
Gerundensis episcopatus. Pr. cap. 20.
Geryones fratres. Pr. cap. 10. 539.
Gesalaricus Gothorum Rex ignauus ac degener. 509.
Getæ iidẽ qui Gothi. Pr. cap. 15. & 369.
Gibraltaris vocabulum vnde. 713.
Giennensis episcopatus. Pr. cap. 21.
Gilimer Vandalorum tyrannus. 523.
Giserici crudelitas in suos. 445.
Giserici crudelitas in vxorem. 452.
Giserico Carthaginem per dolum occupat. 442.
Giserico fit Arianus. 441.
Giserico imperij perturbationem procurat. 469.
Giserico moritur & illius de successione regni institutum. Ibidem.
Giserico Rex victus nauali prælio. 469.
Giserico Romam inuadit & spoliat. 457.
Giserico Siciliam vastat. 443.
Giserico Vandalorum Rex nothus. 429. & 430.
Gogidiscus Vandalorum primus Rex in Hispania. 410.
Gosuintha primum Athanagildi, deinde Leouigildi vxor. 567.
Gosuintha Regina Ariana. 588.
Gothi ad internecionem cæsi apud Septam. 546.
Gothi ante Valentis tempora CHRISTVM non norunt. 326.
Gothi Dertosam ingressi. 506.
Gothi fraude Stiliconis cæduntur. 412.
Gothi iidem qui Getæ. Pr. cap. 15. & 369.
Gothi in factiones diuisi. 377.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Gothi iterum in duas factiones diuiſi. 399.
Gothi in Italiam. 407.
Gothi in Veſogothos & Oſtrogothos diuiſi. Pr. cap. 15.
Gothi qui & quomodo in Hiſpaniam venerunt. Ibidem.
Gothi quomodo hæreſi Ariana imbuti. 377.
Gothis Gallia & Hiſpania conceduntur. 412.
Gothorum clades in Italia. 407.
Gothorum epiſcopus Theophilus interfuit concilio Niceno. 326.
Gothorum excidium. 714.
Gothorum gens Arianam hæreſim abiurat. 589.
Gothorum in Hiſpania Regum catalogus. Pr. c. 15.
Gothorum regnum quandiu durauit. 714.
Granata vnde dicta. Pr. cap. 20.
Granatenſis Archiepiſcopatus. Pr. cap. 21.
Græci ex Sicilia in Hiſpaniam. Pr. cap. 10. 13.
Græci in Hiſpaniam ab excidio Troiæ. Pr. cap. 10. 1139.
Gregorij S. Eliberitani epiſcopi precatio contra Oſium. 355.
Gregorius Eliberitanus Beticæ epiſcopus. 374.
Gregorius S. Eliberitanus epiſcopus etiã ethnico iudici formidabilis. 355.
Guadicenſis epiſcopatus. Pr. cap. 21.
Guardienſis epiſcopatus. Ibidem.
Guidila leuita. 685.
Gundemirus cauit, ne violarentur, qui ad templa confugerent. 610.
Gundemirus Gothorum Rex. Ibidem.
Gundemirus Rex moritur. 612.
Gũdericus Toletanus præſul eruditione, ſanctitate, miraculis clarus. 702.
Gundericus Vandalorum Rex D. Vincentij templum Hiſpali deripere volens, dæmone correptus interiit. 429.
Gundeſundus epiſcopus Compoſtellanus & de illo res notanda. 920.
Gundiſalui Comitis perfidia in Regem ſuum. 940.
Gundiſaluus Ferdinandus ab Queto Hiſtoriam ſcripſit Indiarum Occidentalium. Pr. cap. 4. 37.
Guntamundus Chriſtianos perſequitur. 477.
Guntamũdus Vandalorum Rex. Ibidem.

H

HAbidis mirabiles caſus. Pr. cap. 10. 1216.
Hadrianus Imperator vide Adrianus.
Halihatam Cordubæ Rex quo aſtu Toletanos rebelles pũniuit & imperata facere coëgit. 809.
Helladius Toletanus præſul vir ſanctus. 616.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Henrici Cardinalis & Infantis Portugalliæ laus. Pr. cap. 6. 1. & alibi sæpe.
Henrici Glareani laus. Pr. cap. 12. 575.
Henrici Quarti Castellæ Regis historiam scripsit Dieghus Henricus à Castello. Pr. cap. 4. 35.
Henricus Portugalliæ Comes & primi Regis pater, Bisuntinus, nõ Constantinopolitanus neque Hungarus. Pr. cap. 19.
Hercules in Hispania. Pr. cap. 10. 539. & templum illius apud Gadeis. Ibidẽ. & mors ac sepultura. Ibidem. 639.
Hermanni Buschij laus. 70.
Hermanni Contracti locus restitutus. 260, &, 306.
Hermemberga Victerici Regis filia Mediomatricũ Reginupta intacta remittitur. 607.
Hermenegildi martyrium. 584.
Hermericus Sueuorũ Rex mortuus. 433. & 440.
Hermigildus Compostellanus episcopus, & de eo res miranda. 920.
Herminius mons. Pr. cap. 10. 400.
Herodes in Hispania moritur. 39.
Hesperia dicta Hispania. Pr. ca. 10. 658.
Hispalensis sedes metropolitana. Pr. cap. 20.
Hispalis à Cæsare amplificata, & quãdo primũ celebris esse cœpit. Ibidẽ.
Hispalis ab Hispale condita, à Cæsare instaurata. Pr. cap. 10. 590.
Hispalis nobile emporiũ tẽpore Strabonis. Ibidẽ.
Hispani aduersus Romanos rebellant. 278.
Hispani Brugis pro ciuibus habentur. Pr. cap. 3.
Hispani cuiusdam in ferendis tormentis & celandis sociis constantia. 29.
Hispani pro militari tessera Dei ac D. Iacobi numen implorant. 825.
Hispani quando primum suo nomine bella contra Romanos gerere cœperunt. Pr. cap. 12. 558.
Hispani queruntur de magistratibus Romanis. Pr. cap. 12. 583.
Hispani serui taciturnitas, fides & patientia. Pr. cap. 11. 524.
Hispani sub Sarracenis tributarij viuunt. 717.
Hispania à quot Regibus post Mauros possessa. Pr. cap. 8. 16.
Hispania Babyloniæ Miramolino parere desiuit. 757.
Hispania Citerior & vlterior quos habuerint terminos. Pr. cap. 8. 14.
Hispania & Gallia nerui & vires Romani Imperij. Pr. cap. 9. & an. 272.
Hispania ex duabus prouinciis vnica. Pr. cap. 12. 583.
Hispania in duas prouincias citeriorem & vlteriorem diuisa. Pr. cap. 12. 557.
Hispania in potestatem Sarracenorũm venit. 714.
Hispania in quinque prouincias diuisa sub Constantino. 338.
Hispania Latij iure donatur. 72.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Hiſpania omnibus opibus diſpoliatur. 714.
Hiſpania poſt Arianam nulla hæreſi publicè infecta fuit. 601.
Hiſpania poſterius in ſex prouincias diuiſa. Pr. c. 22. in epiſtola Reſendij.
Hiſpania primum prouincia Conſularis. Pr. cap. 8. 13.
Hiſpania quando primum in duas prouincias Prætorias diuiſa. Ibidem.
Hiſpania quomodo poſt natalem CHRISTI adminiſtrata. Pr. cap. 13. per totum.
Hiſpania regio ſalubris & temperata. Pr. cap. 9. 1.
Hiſpania Romanis commeatum ſuppeditat. Pr. cap. 12. 551.
Hiſpania rurſus in duas prouincias diuiſa. Pr. cap. 12. 587.
Hiſpania ſiccitate & frumenti inopia laborat. 982.
Hiſpania tyrannum nec ædidit, nec aliunde incurrentem viuum dimiſit. Pr. cap. 12. 683.
Hiſpaniæ calamitas ſub gentibus Barbaris. 414.
Hiſpaniæ clades miſerabilis. 714.
Hiſpaniæ Coſſ. Proconſules, Prætores. Pr. cap. 12. per totum.
Hiſpaniæ conuentus iuridici. Pr. cap. 8. 14.
Hiſpaniæ deſcriptio. Pr. cap. 8. 1.
Hiſpaniæ diuiſio. Ibidem. 2.
Hiſpaniæ diuiſio ſub Conſtantino Magno. Ibidem. 15.
Hiſpaniæ fertilitas. Pr. cap. 9. 2.
Hiſpaniæ laus. Pr. cap. 1. M. & cap. 9. per totum.
Hiſpaniæ laus ab opulentia. P. cap. 9. 3.
Hiſpaniæ laus à fide & pietate in ſuos Reges. Ibidem. 6.
Hiſpaniæ laus à religionis antiquitate. Ibidem. 5.
Hiſpaniæ laus à ſtudiis literarum. Ibidem. 7.
Hiſpaniæ laus à virtute bellica. Ibidem. 4.
Hiſpaniæ mirabilis ſiccitas. Pr. cap. 10. 1250.
Hiſpaniæ opulentia & copia metallorum. Pr. cap. 9. 3.
Hiſpaniæ Reges & Principes à Thubal vſque ad Carthaginenſes. Pr. cap. 10. per totum.
Hiſpaniam Pompeius inuadit. P. 12. 695.
Hiſpaniam quomodo Barbari inter ſe diuiſerunt. 415.
Hiſpanicarum rerum ſcriptores. Pr. cap. 4. per totum.
Hiſpanorum ad Alexandrum Magnum legatio. Pr. cap. 11. 435.
Hiſpanorum auxilio Cæſar contra Gallos vtitur. Pr. cap. 12. 695.
Hiſpanorum diuitiæ quantæ olim fuerunt. cap. 10. 1500.
Hiſpanorum laus à ſtudiis literarum. Pr. cap. 9. 7.
Hiſpanorum legatio noui generis. Pr. cap. 12. 583.
Hiſpanorum pietas & fides in Reges ſuos. Pr. cap. 9. 6.
Hiſpanorum religio antiqua. 77.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Hiſſen Hiſpaniæ Miramolinus & Rex Cordubæ. 787.
Hiſtoriæ laus. Pr. cap. 1. M.
Hiſtoriæ neceſſaria eſt veritas. Pr. cap. 4. 44.
Hizit Arabum Rex. 678.
Homerus in Hiſpania. Pr. cap. 10. 1307.
Homar Arabum Miramolinus. 720.
Homo trecentorum annorum à Luſitanis in India repertus. Pr. 10. 129.
Honorichus Chriſtianos perſequitur. 472.
Honorichus Chriſtianos ſecundo crudelius perſequitur. 476.
Honorichus iudicio Dei percuſſus, miſerabili morte ſublatus eſt. 477.
Honorichus Vandalorum in Africa Rex. 470.
Humeiæ ambitio. 1003.
Honorius & Arcadius in Hiſpania nati. 397.
Hormiſda Papa Saluſtio Hiſpalenſi, & Ioanni Tarraconenſi vices ſuas committit. 517.

I

IAcobi Apoſtoli corpus in Hiſpaniam appulit. 44.
Iacobi Apoſtoli in Hiſpania diſcipuli. 37. & 44.
Iacobi Apoſtoli ſepultura. 44.
Iacobi Apoſtoli corpus reuelatur. 798.
Iacobo Apoſtolo Hiſpaniæ tutela commiſſa. 825.
Iacobi Hallenſis laus. Pr. cap. 4. 26. & cap. 6. 10.
Iacobi Teuij laus. Pr. cap. 4. 22.
Iacobus Apoſtolus. Vide D. Iacobus in litera. D.
Iacobus Apoſtolus decollatur. 44.
Iacobus Apoſtolus ex Hiſpania in Iudæam redit. 37.
Iacobus Apoſtolus in Hiſpania prædicat Euangelium. 37.
Iberus fluuius. Pr. cap. 8. 12.
Iberus fluuius vnde dictus. Pr. cap. 10. 299.
Idacius epiſcopus. Pr. cap. 4. 1. & an. 420.
Idnabala Cæſarauguſtæ regulus expulſus regno, reſtituitur à Carolo Magno. 778.
Idololatriam primus Oſiris induxit Hiſpaniæ. Pr. cap. 10. 514.
Idolorum templa diruta. 401.
Ierabrica quæ? Pr. 20.
Ignis è mari ortus in Hiſpaniam diffunditur. 939.
Ihahea dux Hiſpaniæ. 727.
Ilderichus Vandalorum Rex Catholicus. 516.
Ilderichus Vandalorum Rex regno deturbatur. 525.
Ilerda à Troianis condita. Pr. cap. 10. 1139.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Ilerdenſis epiſcopatus, Pr. cap. 20.
Ilicenſis ſiue Ilicitanus epiſcopatus. Ibidem.
Ilipa ciuitas quæ? Ibidem.
Ilipenſis epiſcopatus. Ibidem.
Illiberis Hiſpaniæ oppidum. Ibidem.
Illiberitanus epiſcopatus. Ibidem.
Illiturgin Giennenſem ciuitatem putant. Pr. cap. 12. 559.
Immontinenſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Imopyrenæus epiſcopatus. Ibidem.
Imperatorum, qui Hiſpaniæ dominati ſunt, catalogus. Pr. cap. 15.
Impuritanus epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Infantes dicuntur Hiſpanis Regum filij. 965.
Innocentij Papæ epiſtola ad epiſcopos Toletanæ Synodi. 416.
Interamnis Portugalliæ laus. Pr. cap. 8. 10.
Ioannes Abbas. Pr. cap. 4. 1.
Ioannes Abbas poſtea epiſcopus Gerundenſis, Scalabitanus. 589.
Ioannes Annius Viterbienſis & de eo iudicium. Pr. cap. 4. 17.
Ioannes Cæſarauguſtanus epiſcopus. 623.
Ioannes Emeritenſis preſbyter. 577.
Ioannes epiſcopus Gerundenſis. Pr. c. 4. 13.
Ioannis à Toleto Cardinalis laus. Pr. cap. 21.
Ioannis Bernardi Calagurritani epiſcopi laus. Pr. cap. 20.
Ioannis Ferdinandi laus. Pr. cap. 4. 33.
Ioannis Geneſij Sepuluedæ laus. Pr. cap. 7. & cap. 22. in fine.
Ioannis Quignonij Cancellarij Salmanticenſis laus. Pr. cap. 3.
Iornandis locus reſtitutus. 456.
Irenes Sanctæ martyrium. 653.
Iria Flauia, vulgo Padron. 44.
Irienſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Irienſis epiſcopatus quando inſtitutus. 798.
Irienſis ſedes Compoſtellam tranſlata. Ibidem, & an. 798.
Irienſium epiſcoporum catalogus. 798.
Iſcan Arabum Miramolinus. 725.
Iſidori S. mors. 637.
Iſidori S. operum catalogus. Ibidem.
Iſidori S. opera vitiata à Theodiſco Hiſpalenſi præſule hæretico. 643.
Iſidorus Iunior eſt Hiſpalenſis epiſcopus non Pacenſis. Pr. cap. 4. 9.
Iſidorus Pacenſis epiſcopus. Ibidem.
Iſidorus S. Hiſpalenſis Archiepiſcopus. Pr. cap. 4. 4.
Iſidorus Senior Cordubenſis epiſcopus. 420.
Italicenſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Ithacius episcopus Hispanus. 388.
Iudæi aut qui ex Iudæis sunt, ne officia publica appetant, cauetur. 635.
Iudæi etiam inuiti baptizati cogendi sunt ad seruandam fidem. Ibidem.
Iudæi ex Hierosolymis in Hispaniam missi. 137.
Iudæi Gallia expelluntur. 616.
Iudæi Hispania pelluntur. Ibidem.
Iudæi in Regem conspirant. 694.
Iudæi quandiu in Hispania synagogas habuerūnt. 137.
Iudæi vltro ritus Iudaicos in Hispania abiurauerunt. 636.
Iudæo Christianus ne seruiat, cautum à Sisebuto. 621.
Iudæorum filij à parentibus perfidis post decimum septimum ætatis annum arceri iubentur. 694.
Iudæorum in Hispania synagogæ à tempore Hadriani Imp. 137.
Iudæus officio publico ne fungatur, cautū est cōcilio Toletano tertio. 589.
Iugastrensis episcopatus. Pr. cap. 20.
Iugundis S. Hermenegildi vxor. 578.
Iuliani ab Alba episcopi Portalegrensis laus. Pr. cap. 6. 4. & cap. 21.
Iuliani Comitis pacta impia cum Sarracenis. 712.
Iuliani Comitis supplicium. 714.
Iulianus Comes à Mauris occiditur. 718.
Iulianus Eborensis episcopus. 566.
Iulianus Lucas Toletanus Diaconus. Pr. cap. 4. 7.
Iulianus Pomerius. 450.
Iulianus Toletanus Archiepiscopus. Pr. cap. 4. 6.
Iulianus Toletanus præsul, quem Pomerium cognominant. 685.
Iulianus Toletanus præsul scripta sua defendit. 689.
Iulius Hyginus Polyhistor. Pr. cap. 12. 745.
Iunius Anneus Gallio se interficit. 66.
Iustinianus Imp. Belesario duce Africam occupat. 526.
Iustinianus Valentinus episcopus. 540.
Iustinus Historicus non videtur fuisse Hispanus. 140.
Iustus Toletanus præsul à ministris altaris sui laqueo strangulatus. 636.
Iustus Vrgellitanus episcopus. 540.
Iuuenalem Hispaniæ aliqui adscribunt. 90.
Iuuencus presbyter Hispanus. 329.
Iuzef dux Hispaniæ. 753.
Izit Arabum Miramolinus. 720.

L

LAbrionensis episcopatus. Pr. cap. 20.
Lacobricæ duæ. Ibidem.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Lacobricenſis epiſcopatus. Ibidem.
Lacobriga oppidum. Pr. cap. 8. 7.
Lambria Flauia oppidum Portugalliæ Interamnis, Ibidem. & cap. 20.
Lamecenſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Latro Portius orator Hiſpanus. 50.
Laurentius à Padilia ſcripſit de Sanctis Hiſpaniæ. Pr. cap. 4. 40.
Leander S. claret & D. Gregorio familiaris eſt. 584.
Leander S. concilij Toletani tertij ſummam ſuſtinet. 589.
Leander S. Sueuos aqua ſalutari tingit. 584.
Leandri S. mors. 603.
Ledeſma olim Bletiſa dicebatur. Pr. cap. 10. 400.
Legio Germanica vel potius Gemina (vulgo Leon) conditur. 107.
Legionenſium Regum catalogus. Pr. cap. 16.
Legionenſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Legionenſis epiſcopatus quando reſtitutus. an. 898.
Legionum Romanarum nomina. 107.
Leopoldus Cordubenſis epiſcopus Maximiliani Imp. filiũs. Pr. cap. 20.
Leouigildus à fratre in ſocietatem regni acceptus. 567.
Leouigildus hæreſeos ſuæ pœnitentia ducitur. 585.
Leouigildus Hiſpalim obſidet. 582.
Leouigildus moritur. 585.
Leouigildus primus Gothorũ Regũ ſolio & purpura regali vſus eſt. Ibi.
Leouigildus ſolus regnat. 571.
Leouigildus Sueuorum regnum occupat. 584.
Leouigildus Sueuos infeſtat. 574.
Lepti Neptenſis epiſcopi martyrium. 476.
Lerienſis epiſcopatus. Pr. cap. 21.
Lethe fluuius Hiſpaniæ, nunc Limia. Pr. cap. 12. 617.
Liberati abbatis & ſex fratrum martyrium. 473.
Licinianus epiſcopus veneno extinctus. 590.
Licianus poëta Hiſpanus. 90.
Limia fluuius olim Obliuio dictus. Pr. cap. 12. 617.
Littorius Comes, dũ aruſpicũ reſponſis nimis fidit, turpiter periit. 442.
Lotonenſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Lucani infantis cunas apes circumuolitant. 39.
Lucanus à Nerone poſt mortem honoratur. 66.
Lucanus moritur. Ibidem.
Lucanus naſcitur Cordubæ. 39.
Lucanus vtrum Senecam philoſophum auum an patrũum habuerit. 50.
Lucas Tudenſis epiſcopus. P. cap. 4. 10.
Lucenſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Lucinius Beticus nobilis & pius. 388.
L. Flori lapsus. Pr. cap. 12. 535.
L. Flori locus excussus. Pr. cap. 12. 618.
L. Flori locus restitutus. Pr. cap. 12. 575.
L. Martius res in Hispania restituit. Pr. cap. 12. 542.
Lucij Papæ epistola ad episcopos Hispaniæ. 256.
L. Piso Prætor ab agresti quodam occiditur. 26.
Lucius poëta Hispanus. 90.
Luiba Gothorum Rex. 566.
Luiba Gothorum Rex. 571.
Luiba Ricaredi filius Rex Gothorum. 601.
Lusidius diaconus, quia episcopo suo inobediens, in reprobũ versus sen-
Lusitani Romanis terrori sunt. Pr. cap. 12. 610. (sum. 637.
Lusitani vnius contra multos Romanos notabile factum. Ibidem.
Lusitania improprie capitur pro Portugallia. Pr. cap. 8. 10.
Lusitania vnde dicitur & illius descriptio. Pr. cap. 8. 3. & 4. & cap. 10. 967.
Lusitaniæ flumina. Pr. cap. 8. 4.
Lusitaniæ fons memorabilis omnia absorbens. Pr. cap. 8. 8.
Lusitaniæ mons admirabilis. Ibidem.
Lusitaniæ Transtaganæ religionis antiquitas. 566.
Lusitanorum Cianiensium virile responsum. Pr. cap. 12. 617.

M

MAgalonensis episcopatus. Pr. cap. 20.
Mahometes Cordubæ docere cœpit. 605.
Mahometes Miramolinus Hispaniæ, & illius apophthegma. 874.
Mahometes mortuus & sepultus in inferno. 628.
Mahometes nascitur. 580.
Mahometes Rex à suis salutatur. 617.
Mahometes sectam suam inchoat. 620.
Mahometes tres vxores primum, deinde octodecim habuit. 610.
Mahometica secta Iudæorum commentum. 620.
Maiorianus Imp. in Hispaniam venit. 460.
Malacitanus episcopatus. P. cap. 20.
M. Crassus in Hispania latet. Pr. cap. 12. 668.
M. Vnicus poëta Hispanus. 90.
Maria virgo B. Alfonso apparet. 662.
Mariæ Portugalliæ Infantis laus. Pr. cap. 6. 4. & cap. 9.
Ma. virgi. imago, quæ est ad amnẽ Lupi, à S. Grego. B. Leãdro missa. 584
Mariæ virginis festum, quod in Hispania celebratur octauo die ante nati
uitatem CHRISTI, institutum. 655.
Marinæus Siculus. Pr. cap. 4. 18.

Marius

UVA. BHSC. IyR_207_2

Marius Aretius Syracuſanus dialogũ ſcripſit de Hiſpania. Pr. cap. 4. 16.
Maroan Arabum Miramolinus. 750.
Maroan Arabum Rex Conſtantino Pogonato Imp. tributũ ſoluit. 681.
Martialis poëta Hiſpanus. 90.
Martini ab Azpilcueta doctoris Nauarri laus. Pr. cap. 6. 6. & cap. 17.
Maſdra Sueuorum Rex. 457. & 458.
Mater vna quatuor habuit filios epiſcopos vita & ſcriptis claros. 540.
Maula Arabum Rex. 681.
Mauregatus Legionis & Aſturiarum regnum inuadit. 783. & Barbarorum auxilia nefario tributo redimit. Ibidem.
Mauri Hiſpaniam vaſtant. 163.
Mauſona Emeritenſis epiſcopus metropolitanus. 590.
Maximini Imperatoris monumenta Bracaræ. 239.
Maximus epiſcopus Cæſarauguſtanus. Pr. cap. 4. 3.
Maximus epiſcopus Cæſarauguſtanus claret. 610.
Maximus martyr prope Tarraconem. 239.
Maximus tyrannus in Hiſpania. 414.
Maximus tyrannus imperium occupat & occiditur. 457.
Medobriga. Pr. cap. 10. 400.
Melciadis Papæ epiſtola ad epiſcopos Hiſpaniæ. 315.
Menteſa vulgo Montijo. Pr. cap. 20.
Menteſana ſedes in Giennenſem tranſlata. Pr. cap. 20. & 21.
Menteſanus epiſcopatus. Ibidem.
Meſquitas appellant Mauri templa ſua. 787.
Michaël Ritius Neapolitanus de Regibus ſcripſit Hiſpaniæ. Pr. ca. 4. 15.
Michaëlis Leermæ laus. Pr. cap. 6. 9.
Mindonienſis epiſcopatus. Pr. cap. 21.
Mindonienſis epiſcopatus quando inſtitutus. 898.
Miraculum de Abbate quodam. 583.
Miraculum de baptiſmo cuiuſdam Ariani. 501.
Miraculum de Beato Montano præſule Toletano admodũm inſigne. 530.
Miraculum de epiſcopo quodam Ariano. 583.
Miraculum de epiſcopis, qui exciſis linguis loquuti ſunt. 530.
Miraculum de Ferdinando Antolino notabile. 941.
Miraculum de fontibus in feſto Paſchæ. 571.
Miraculnm de morte Sanctij Craſsi Regis. 940.
Miraculum de quodam anulum ex igne tollente. 583.
Miraculum de ſorore Alfonſi Quinti Sarraceno nuptũm data. 983.
Miraculum de tauro indomito in epiſcopum miſſo. 831.
Miraculum de vacca viduæ cuidam per vim ablata. 920.
Miraculum inmorte Hermenegildi martyris. 584.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Mirandenſis epiſcopatus. Pr. cap. 21.
Miro Sueuorum Rex. 568.
Mirobriga. Pr. cap. 10. 400.
Monachorum ducentorum martyrium. 941. & 950.
Monaſterium S. Facundi nobile. 306.
Monaſterium Sancti Martini Compoſtellæ quando inſtitutum. 920.
Monaſterium S. Petri à Cardenia deſolatum & inſtauratum. 941.
Monaſticæ obſeruantiæ regula quando in Hiſpaniam inducta. 569.
Mons rugiit inſtar tauri in Gallia Gothica. 562.
Montani epiſcopi caſtitas miraculo comprobrata. 530.
Montanus Toletanus epiſcopus. Ibidem.
Mozarabes Chriſtiani, qui inter Mauros ſuis legibus viuebant. 717.
Mozarabici officij deſcriptio. Ibidem.
Munda fluuius. Pr. cap. 8. 7.
Munda oppidum. Ibidem.
Munuza Pelagij ſororem vitiat. 716.
Muza Abenheazim ab Ordonio vincitur. 832.
Muza Arabum dux in Hiſpaniam venit. 715.
Myrtilis quæ? Pr. cap 8. 5.

N

NAbanis Luſitaniæ fluuius. 653.
Narbo Gothis proditur. 458.
Narbonenſis ſedes metropolitana. Pr. cap. 20.
Natalis Dominici nocte candida nubes illuxit Hiſpaniæ. 1.
Nauarra vnde dicta. Pr. cap. 17. in fine.
Nauarræ hiſtoriam ſcripſit Carolus Nauarræ Princeps. Pr. cap. 4. 30.
Nauarræ Regum catalogus. Pr. cap. 17.
Nebriſſa à Baccho condita. Pr. cap. 10. 967.
Nebriſſa Antonio Nebriſſenſi ciue quàm Baccho cõditore celebrior. Ibi.
Nemauſenſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Nereis in Oliſiponenſi litore viſa. 16.
Nerium promontorium, hodie Finis terræ dicitur. Pr. cap. 8. 12.
Neruam Imperatorem aliqui Hiſpaniæ adſcribunt. 98.
Nicolai Clenardi laus. Pr. cap. 6. 5. & an. 620.
Noë in Hiſpania. Pr. cap. 10. 288.
Nonij Aluari Pereira Comitis laus. Pr. cap. 4. 33.
Nontinus Gerundenſis epiſcopus. 634.
Normanni Galleciam depopulantur & oppreſsi ſunt. 941.
Normanni in Hiſpania funduntur. 827.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Nouellus episcopus Complutensis. 578.
Nouiensis episcopatus. Pr. cap. 20.
Nouium Gallecię oppidum. Ibidem.
Numantia quæ & vbi. Pr. cap. 12. 621.
Numantię discordia exitio fuit. Pr. cap. 12. 622.
Numantię excidium. Pr. cap. 12. 621.
Numantini belli causa. Pr. cap. 12. 616.
Numantini Romanos fortitudine, iustitia, fide vicerunt. Pr. cap. 12. 618.
Numātinorū fides maior & humanitas quā Romanorū. Pr. cap. 12. 617.
Numantinos Romani metuunt. Pr. cap. 12. 618.

O

OBliuio fluuius Hispaniæ, cuius nomē Romanis ominosum. Pr. cap. 12. 617.
Ocelum oppidum Hispaniæ ad Durium. Pr. cap. 20.
Oeaso promontorium. Pr. cap. 8. 12.
Officij Mozarabici descriptio. 717.
Oligitis vrbs conditur. 622.
Olisipo à Christianis bis capta. 792.
Olisipo ab Vlysse condita. Pr. cap. 10. 1139.
Olisiponensis sedes quando metropolitana facta. Pr. cap. 20.
Olisiponis laus. Ibidem.
Olympius in S. Trinitatem blasphemans cœlitus percutitur. 499.
Olympus episcopus Hispanus. 388.
Onense monasterium conditum. 988.
Oppas Archiepiscopus à Pelagio captus. 718.
Oppas Vitizæ frater Hispalensis præsul pulso Sinderedo in Toletanam sedem intruditur. 709.
Orationis Dominicæ virtus & efficacia. 633.
Orcelis Hispaniæ ciuitas. Pr cap. 20.
Ordo militaris D. Iacobi instituitur. 825.
Ordonius Legionis & Asturiarum Rex. 831.
Ordonius Quartus cognomēto Malus, Legionis & Asturiarū Rex. 929.
Ordonius Rex Cauriam & Salmanticam expugnat. 835.
Ordonius Secundus Comites Castellæ per fraudem occidit. 896.
Ordonius Secundus Legionis & Asturiarum Rex. 890. & illius in Sarracenos res gestæ. Ibidem.
Ordonius Tertius Legionis & Asturiarum Rex. 924.
Oretani qui sint? Pr. cap. 20.
Oretanus episcopatus. Ibidem.
Oscæ gymnasium à Sertorio institutum. Pr. cap. 12. 683.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Oscensis episcopatus. Pr. cap.20.
Osiris primus idololatriam induxit Hispaniæ. Pr. cap.10. 514.
Osij Cordubensis episcopi exitus & finis terribilis. 355.
Osij Cordubensis episcopi laus. 342. &. 352.
Osium Cordubinsem D. Augustinus catholicum dicit. 355.
Osius concilio Sirmiensi subscripsit. Ibidem.
Osius Cordubensis episcopus interfuit concilio Niceno, imo præfuisse videtur. 326.
Osius Gangrensi ocncilio interfuit. Ibidem.
Osius interfuit concilio Illiberitano. 338.
Osius pro fide catholica missus in exilium. 342.
Osius Sabellianum dogma destruxit. 324.
Osius vtrum præsedit Sardiceni concilio. 352.
Ossonoba quæ & vbi. Pr. cap.20.
Ossonobensis episcopatus. Pr. cap.20.
Ostrogothorum Imperium in Italia deletum. 553.
Otho Legatus Lusitaniæ. 61.
Ouetensis ecclesia metropolitana fit. 877.
Ouetensis sedes primũ episcopalis, deinde aliquandiu metropo. Pr. ca. 21.
Ouetum ciuitas episcoporum dicta, & quare. 877.
Oxomensis episcopatus. Pr. cap. 20.

P

PAcensis episcopatus. Pr. cap.20.
Pacianus episcopus Barcinonensis. 350.
Palentia instauratur & cathedralem dignitatẽ recipit. 1011.
Palentinus episcopatus. Pr. cap.20.
Patientiæ in tormentis exẽplum singulare. 26. & Pr. ca. 11. 524.
Pauli Orosij laus. 398.
Paulina Senecæ philosophi vxor. 67.
Paulinus poëta in Hispaniam ad sequẽdam vitam monasticã venit. 382.
Paulus Aemilius Prætor Hispaniæ cum dignitate Consulari. Pr. cap. 12. 563.
Paulum Apostolum in Hispania prædicasse Euangelium plurimorum autorum testimoniis astruitur. 67.
Paulus dux Bambæ proditionis pœnas dedit. 673.
Paulus Orosius Hispanus historiam scribit. 398.
Pax Augusta, vulgo Badajoz. Pr. cap.20.
Pax Iulia, vulgo Begia. Ibidem.
Pelagij Sanctij martyrium Cordubæ sub Abderamine. 895.
Pelagius Compostellanus episcopus merito suo episcopatu pulsus. 963.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Pelagius Rex à Sarracenis oppugnatur & Dei auxilio fundit hostium exercitum. 717.
Pelagius Rex insignia Gothorum dimittit & alia accipit. 722.
Pelagus Rex liberandæ Hispaniæ animum adiicit. 716.
Pelagius monachus sanctus. 924.
Pelagius Rex Legionem Mauris eripit. 722.
Pelagius Rex moritur. 735.
Pelagius Rex salutatur, & suos ad liberandam patriam hortatur. 716.
Pelagius Ouetensis episcopus. Pr. cap. 4. 8.
Persecutio Christianorum sub Constantio. 342
Persecutio decima. 306.
Persecutio in Christianos quinta. 200.
Persecutio octaua. 257.
Persecutio sexta. 239.
Pestis in Hispania. 542.
Petri à Castro episcopi Salmanticensis laus. Pr. cap. 20.
Petri à Medina laus. Pr. cap. 4. 43.
Petri à Villalon laus. Pr. cap. 6. 8.
Petri Antonij Beuteri laus. Pr. cap. 4. 42.
Petri Margalli Lusitani laus. Pr. cap. 6. 8.
Petrus de Natalibus hæresiarchas damnatos pro sanctis martyribus ponit. 388.
Petrus Martyr Mediolanensis scripsit de nouo orbe in Indiis occidentalibus reperto. Pr. cap. 4. 19.
Petrus Orator Cæsarauguſtanus. 360.
Petrus Pulcher Toletanus præsul. 748.
Phocenses in Hispaniam. Pr. cap. 10. vrb. cond. 204.
Phœnicum cum Hispanis commercia. Pr. cap. 10. 1500.
Pietatis in coniugem exemplum singulare. 933. & 936.
Pietatis in fratrem exemplum. 831.
Placentinus episcopatus. Pr. cap. 20.
Plinij locus restitutus. Pr. cap. 8. 8.
Plinius Secundus procurauit in Hispania. 112.
Plutarchi lapsus. Pr. cap. 12. 560.
Pompelo ciuitas Nauarræ Christianis restituitur. 758.
Pompelo condita. Pr. cap. 12. 684.
Pompelonensis episcopatus. Pr. cap. 20.
Pomponius Mela Hispanus. 44.
Pontis Traiani autor & antiquitates. 106.
Portalegrensis episcopatus. Pr. cap. 21.
Portentum natum. 462.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Portugallenſis epiſcopatus. Ibidem.
Portugallia improprie Luſitania dicitur. Pr. cap. 8. 10.
Portugallia quando regni titulum accepit. Pr. cap. 19.
Portugallia traſmontana. Pr. cap. 8. 11.
Portugalliæ diuiſio. Pr. cap. 8. 10.
Portugalliæ Interānis (quæ eſt inter Duriū & Minium fluuios) laūs. Ibi.
Portugalliæ Regum catalogus. Pr. cap. 19.
Potamius Bracarenſis præſul ſeipſum præſulatū abdicat. 655.
Prælium funeſtum Gothorum cum Arabibus. 714.
Prælium graue inter Gothos & Francos. 509.
Primatus Hiſpaniæ in quibus eccleſiis fuerit. Pr. cap. 21.
Primum bellum Punicum quoto anno vrbis conditæ. Pr. cap. 11. 489.
Priſcillianus Abulenſis epiſcopus. 382.
Priſcillianus damnatus. 388.
Probus Imp. permittit Hiſpanis vites habere & vinum conficere. 278.
Promontorium ſacrum, nunc S. Vincentij promontorium dicitur. 757.
Proſperi Aquitanici locus reſtitutus. 442.
Proſperi Aquitanici locus emendatus. 382. &. 387. &. 417. &. 421.
Prudentij locus reſtitutus. 350.
Prudentij quanta autoritas. 394.
Prudentius claret. 388.
Prudentius poëta naſcitur. 350.
Ptochodochiū Compoſtellæ inſtitutū à Siſnando epiſcopo ſancto. 920.
Punicum bellum ſecundum. Pr. cap. 12. 535.
Pyrenæi montes vnde dicuntur. Pr. cap. 10. 1380.
Pyrenæi montis incendium. Ibidem.

Q

Q. Fabij crudelitas. Pr. cap. 12. 615.
Quintianus Eborenſis epiſcopus. 338.
Quintilianus Calaguritanus Romam perdūcitur. 71.
Quintilianus Romæ ſcholam inſtituit. 90.
Q. Metellus humanitatem victoriæ præfert. Pr. cap. 12. 612.

R

RAnimiri Regis pietas in fratrem. 831.
Ranimirus Legionis & Aſturiarum Rex. 824.
Ranimirus primus Aragonum Rex. 1000.
Ranimirus Rex D. Iacobi auxilio Sarracenos memorabili prælio fundit. 825.
Ranimirus ſecundus abdicato regno pie moritur. 924.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Ranimirus ſecundus Legionis & Aſturiarum Rex. 905.
Ranimirus tertius Legionis & Aſturiarum Rex. 941.
Raphaël Volaterranus. Pr. cap. 4. 23.
Recceſiunthus Gothorum Rex. 647.
Recceſiunthus Rex moritur. 672.
Recciarius magnam Hiſpaniæ partem deuaſtat. 450.
Recciarius Sueuorum Rex. 448.
Rechila Sueuorum in Hiſpania Rex. 437. & 440.
Rechila Sueuorum Rex moritur. 447.
Rechimirus à patre in regni ſocietatem cooptatus. 629.
Reges Gothorum ante Leouigildum cum aliis nobilibus conſeſſum & veſtitum habebant communem. 585.
Regi ſuo exitium molientes quomodo puniendi. 589. 673. 693. 694.
Regia vrbs quæ dicatur. 469.
Regni Arabum annus primus. 617.
Regni Cordubenſis finis. 1003.
Regni ſucceſsio qualis apud Gothos. 622.
Regni ſucceſsio qualis apud Vandalos à Geſerico inſtituta. 468.
Remiſmundus Gothorum Regis filiam duxit vxorem. 469.
Remiſmundus Luſitaniam & Oliſiponem diripit. Ibidem.
Remiſmundus Sueuorum Rex. 464.
Rhodienſes in Hiſpaniam. Pr. cap. 10. 1350.
Rhoſuita virgo Saxonica D. Pelagij vitam ſcripſit carmine. 895.
Ricaredi victoria contra Gallos. 584.
Ricaredus à Iudæis pecunia corrumpi non potuit. 590.
Ricaredus Gothorum Rex. 685.
Ricaredus Rex à D. Gregorio laudatur & munera accipit. 590.
Ricaredus Rex catholicus efficitur. 585.
Ricaredus Rex moritur. 601.
Ricaredus. II. Rex Gothorum. 621.
Ricopolis (vulgo Ripol) conditur. 577.
Roderici Diaz Cidi hiſtoria. Pr. cap. 4. 26.
Roderici Gothorum Regis epitaphium. 714.
Roderici Toletani error. 483. & 531. & 685. & 831.
Roderici Toletani locus reſtitutus. 509. & 580.
Roderici Velazquez in Gundiſaluum Guſtium leuirum ſuum & filios eius deteſtanda perfidia. 969. ſed non inulta. Ibidem.
Rodericus à Pina ſcriptor hiſtoriæ Regum Portugalliæ. Pr. cap. 4. 31.
Rodericus Gothorum Rex Iuliani Comitis filiam vitiat. 711.
Rodericus Gothorum Rex vitioſus & infelix. Ibidem.
Rodericus Romanorum auxilio pulſo Vitiza Gothorum regnum occupat. 710

UVA. BHSC. IyR_207_2

Rodericus Toletanus Archiepiſcopus. Pr. cap. 4. 11.
Rodoſindus Compoſtellanus epiſcopus vir ſanctus. 941.
Roma capta ab Alarico Gothorum Rege. 412.
& ab Athaulpho Rege. 413.
poſtea à Giſerico Vandalorum Rege. 457.
Rufus Feſtus Auienus poëta Hiſpanus. 306. in fine.
Rutgerij Reſcij laus. Pr. cap. 1. P.

S

S Abinus Hiſpalenſis epiſcopus ſede ſua pellitur. 441. & reſtituitur. 457.
Saci in Hiſpania. 490.
Saguntum à quibus conditum. Pr. cap. 10. 539. & vrb. cond. 13.
Salmantica à Teucro condita. Pr. cap. 1139.
Salmanticæ laus. Pr. cap. 20.
Salmanticenſis epiſcopatus. Ibidem.
Sanctia Nauarræ Regis filia Ferdinando Gundiſaluo Comiti Caſtellæ nubit. 932.
Sanctiæ Regis Nauarræ filiæ admirabilis in maritum pietas & fides. 932. &. 936.
Sanctij Abbatis cum monachis ſuis martyrium. 941. &. 950.
Sanctij Auarcæ Regis Nauarræ mirabilis natiuitas. 860.
Sanctius Auarca Rex Nauarræ. 891.
Sanctius Auarca ſecũdum aliquos fatali morte ſublatus, ſecundum alios occiſus. 927.
Sanctius Caſtellæ Comes matrem cogit haurire poculum, quod ipſi parauerat veneno infectum. 988.
Sanctius Comes Bernardi Carpienſis pater. 809.
Sanctius Craſſus à ſagina curatus ad maciem deducitur. 929.
Sanctius Craſſus Legionis & Aſturiarum Rex. Ibidem.
Sanctius Craſſus veneno tollitur. 940.
Sanctius Craſſus precibus vxoris à purgatorio liberatur. Ibidem.
Sanctius Garſias quartus Suprarbrorum Rex, & Aragoniæ Comes. 815.
Sanctius Maior Rex Nauarræ & Hiſpaniæ Imperator. 962.
Sanctius Maior qua occaſione Palentiam inſtaurauit. 1012.
Sanctius Maior vxoris nomine Caſtellam obtinet. 1011.
S. Abundius martyr. 306. N.
S. Abundus Martyr. Ibidem. M.
S. Aciſclus martyr. Ibidem.
S. Adulphus martyr. Ibidem.
S. Aemilianus martyr. Ibidem.
S. Aemilianus floret. 555.
S. Alfonſus Toletanus præſul. 662.

UVA. BHSC. IyR_207_2

S. Alfonſus dictus os aureum & ancora fidei. 671.
S. Alfonſus hæreſim Heluidij in Hiſpania repullulãtem extirpauit. 662.
S. Alfonſus librum elegantem de perpetua Beatæ Mariæ virginitate ſcripſit. Ibidem.
S. Alfonſus moritur. 671.
S. Alodia martyr. 950.
S. Anaſtaſius martyr. 306. Q.
S. Apodemius martyr. 306. A.
S. Aquilinus martyr. 306. F.
S. Arcadius martyr. 441.
S. Archilochus martyr. 200.
S. Athanaſius Iacobi Apoſtoli diſcipulus. 44.
S. Athanaſius martyr. 306. M.
S. Auentius martyr. Ibidem.
S. Augurius Diaconus martyr. 257.
S. Auguſtini mors. 440.
S. Aurelius martyr. 950.
S. Baſsia ſiue Beſsia martya. 306. F.
S. Beturius martyr. Ibidem.
S. Bibiana martyr. Ibidem. T.
S. Cæcilianus martyr. Ibidem. B.
S. Caius confeſſor Cæſarauguſtanus. Ibidem. A
S. Carpophorus martyr. Ibidem. N.
S. Caſsianus martyr. Ibidem. T.
S. Cecilius primus Illiberitanus epiſcopus. 44.
S. Centolla martyr. 306. S.
S. Cheledonius martyr. Ibidem. G.
S. Chriſtetis martyr. Ibidem. k.
S, Chriſtophorus martyr. Ibidem. M.
S. Ciriacus martyr. Ibidem. O.
S. Cirinus martyr. Ibidem. F.
S. Claudius martyr. Ibidem. R.
S. Crementius confeſſor Cæſarauguſtanus. Ibidem. A.
S. Creſcentia martyr. 950.
S. Cteſiphon primus Abderitanus epiſcopus. 44.
S. Cucufas martyr. 306. C.
S. Cypriani epiſtola ad Legionenſes, Aſturicenſes & Emeritenſes. 256.
S. Dominicus non Calagurri, ſed Calarogæ natus. Pr. cap. 20.
S. Donatus abbas primus monaſticæ vitæ regulam in Hiſpaniam induxit, quomodo ſit intelligendum. 569.
S. Donata martyr. 306. F.

UVA. BHSC. IyR_207_2

S. Encratis, vulgo Engratia martyr. Ibidem. A.
S. Eſtertius martyr. Ibidem. L.
S. Euentius martyr. Ibidem.
S. Eugenius primus epiſcopus Toletanus. 97.
S. Eugenius Toletanus præſul. 651.
S. Eulalia Barcinonenſis martyr. 306. C.
S. Eulalia martyr apud Emeritam. Ibidem. L.
S. Eulogius Diaconus martyr. 257.
S. Eulogius martyr. 306. M.
S. Euphemia martyr. Ibidem. Q.
S. Euphraſius primus Illiturgitanus epiſcopus. 44.
S. Euroſia martyr. 950.
S. Eutychius martyr apud Aſtam. 306. O.
S. Eutychius martyr in Africa. 441.
S. Facundus martyr. 306. S.
S. Faudila martyr. Ibidem. M.
S. Fauſtus martyr. Ibidem.
S. Felix Complutenſis martyr. Ibidem. Q.
S. Felix Gerundenſis martyr. Ibidem. D.
S. Felix martyr. 200.
S. Felix martyr apud Cæſaraugustam. 306. A.
S. Felix martyr apud Carthaginem. Ibidem. F.
S. Felix martyr Cordubenſis. 950.
S. Fides martyr. 306. L.
S. Firmini ciuis & epiſcopi Pompelonenſis paſsio. 156.
S. Firmini epiſcopi corpus inuentum. 377.
S. Flora martyr. 306. M.
S. Florentius martyr. Ibidem. N.
S. Fortunatus martyr. 200.
S. Fronto martyr. 306. A.
S. Fructuoſus Bracarenſis præſul. 655.
S. Fructuoſus martyr Tarraconēſis epiſcopūs. 257.
S. Fulgentius epiſcopus S. Iſidori frater. 590.
S. Fulgētius multa pro fide catholica patitur. 490.
S. Generoſa martyr. 306. F.
S. Georgius martyr. 950.
S. Germanus martyr. 306. O
S. Gerontius martyr. Ibidem.
S. Helena martyr. Ibidem. S.
S. Heleus martyr. Ibidem. M.
S. Helias martyr. Ibidem.

UVA. BHSC. IyR_207_2

S. Hemeterius martyr, apud Calagurrim. Ibidem. G.
S. Hermenegildi martyrium. 584.
S. Heſychius primus Carthesanus episcopus. 44.
S. Hieremias martyr. 306. M.
S. Honorius martyr. Ibidem. O.
S. Ianuarius martyr. Ibidem. M.
S. Ianuarius martyr apud Carthaginem. Ibidem. F
S. Inachus abbas. 1011.
S. Indalentius primus Vrcitanus episcopus. 44.
S. Ioannes martyr. 306. M.
S. Irenes martyrium in Luſitania. 653.
S. Iſaac martyr. 306. M.
S. Iſidori Etymologiarum locus reſtitutus. 616.
S. Iſidori mors, eruditio, opera. 637.
S. Iſidorus collegium Hiſpali extruxit. Ibidem.
S. Iſidorus episcopum hæreticum conuertit. 619.
S. Iſidorus martyr. 306. M.
S. Iulia Barcinonenſis martyr. Ibidem. C.
S. Iulia martyr apud Emeritam. Ibidem. L
S. Iulia martyr Oliſiponenſis. Ibidem. P.
S. Iulianus martyr. Ibidem. T.
S. Iulius martyr. Ibidem.
S. Iulius martyr Cæſarauguſtanus. Ibidem. A.
S. Iuſta virgo & martyr. Ibidem. N.
S. Iuſtus martyr. Ibidem. H.
S. Lambertus martyr. Ibidem. A.
S. Laureanus Hiſpalenſis archiepiſcopus martyr. 544.
S. Laurentij paſsio. 257.
S. Leander Hiſpalenſis præſul S. Gregorio familiaris. 584.
S. Leander in cœlum tranſlatus. 603.
S. Leocadia martyr. 306. I.
S. Leonegildus martyr. Ibidem. M.
S. Leonis Papæ epiſtola ad S. Turibium. 450.
S. Letarius martyr. 306. F.
S. Lilioſa martyr. 950.
S. Lucius diaconus martyr. 306. M.
S. Lupercus martyr Cæſarauguſtanus. Ibidem. A.
S. Lupercus martyr Legionenſis. Ibidem. R.
S. Lucretia martyr. Ibidem. L.
S. Mancius CHRISTI diſcipulus Eboræ paſſus. 100.
S. Marcellus ex Centurione martyr. 306. R.

UVA. BHSC. IyR_207_2

S. Maria martyr. Ibidem. M.
S. Martialis martyr Cæsarauguſtanus. Ibidem. A.
S. Martialis martyr Cordubenſis. Ibidem. M.
S. Martinus Bracarenſis præſul. 564.
S. Maxima martyr. 306. P.
S. Maximus martyr. Ibidem. M.
S. Minutius diaconus martyr. Ibidem.
S. Narciſſus martyr. Ibidem.
S. Narciſſus martyr apud Gerundam. 260.
S. Natalia martyr. 950.
S. Natalius martyr. 306. F.
S. Nona. 12. martyrum mater & Marcelli martyris vxor. Ibidem. R.
S. Nunilo martyr. 950.
S. Olympiadus martyr. 306. M.
S. Optatus martyr. Ibidem. A.
S. Orontius martyr. Ibidem. T.
S. Pantaleonis martyris corpus in ciuitate Portugallenſi cõditũr. Ibid. P.
S. Parmenius martyr Cordubenſis. 257.
S. Paſchaſius martyr. 441.
S. Paſtor martyr. 306. H.
S. Paula virgo & martyr. Ibidem. O.
S. Paulillus martyr. 441.
S. Paulus Diaconus martyr. 306. M.
S. Paulus Narbonenſis epiſcopus Pauli Apoſtoli diſcipulus. 67.
S. Pelagij martyris corpus à Mauris repetitum Legione deponitur. 937.
S. Pelagij martyrium. 895.
S. Perfectus preſbyter martyr. 306. M.
P. Petrus martyr Cordubenſis. Ibidem.
S. Petrus martyr Hiſpalenſis. Ibidem. N.
S. Petrus primus Bracarenſis epiſcop us. 44
S. Pineuius confeſſor. 681.
S. Primitiuus. 306. A.
S. Primitiuus martyr. Ibidem. S.
S. Probus martyr. 441.
S. Prudẽtius epiſcopus Tarraconẽſis alius à Prudentio poẽta. 306. in fine.
S. Publius martyr. Ibidem. A.
S. Quintilianus martyr. Ibidem.
S. Rufina virgo & martyr. Ibidem. N.
S. Rufus Dertoſanus epiſcopus. 67.
S Sabina Eborenſis martyr. 306. k.
S. Sabina martyr Emeritenſis. Ibidem. L.

UVA. BHSC. IyR_207_2

S. Salomon martyr. Ibidem. M.
S. Secundinus martyr. Ibidem.
S. Secundus primus Abulenſis epiſcopus. 44.
S. Seruandus martyr. 306. O.
S. Seuerus Barcinonenſis epiſcopus. Ibidem. E.
S. Speratus martyr. Ibidem. H.
S. Stephanus martyr. Ibidem. O.
S. Succeſſus martyr. Ibidem. A.
S. Theogenes martyr. Ibidem. L.
S. Theodorus Iacobi Apoſtoli diſcipulus. 44.
S. Torquatus martyr apud Bracaram. 306. Q.
S. Torquatus primus Accitanus epiſcopus. 44.
S. Turibius epiſcopus Aſturicenſis. 450.
S. Valerianus Africæ epiſcopus. 451.
S. Valerius Cæſarauguſtanus epiſcopus. 306. B.
S. Veriſsimus martyr. Ibidem. P.
S. Victor Leuita martyr. Ibidem. T.
S. Victor martyr. 950.
S. Victor martyr apud Emeritam. 306. L.
S. Victor martyr Bracarenſis. Ibidem. Q.
S. Victoria martyr. Ibidem. M.
S. Victoricus martyr. Ibidem. R.
S. Vigildus martyr. Ibidem. M.
S. Vincentij martyris corpus è Valentia in mõtem ſacrum defertur. 757.
S. Vincentij martyris tunica in Galliã pro magnis exuuiis deportata. 542
S. Vincentij martyris veſtigia viſuntur Eboræ ſaxo impreſſa. 306. k.
S. Vincentius Cæſarauguſtanus martyr. Ibidem. B.
S. Vincentius Eborenſis martyr. Ibidem. k.
S. Vincentius martyr, cuius corpus Hebreduni. Ibidem. T.
S. Vrbanus martyr. Ibidem. M.
S. Zoili martyris corpus inuenitur. 618.
S. Zoilus ſiue Zoellus martyr. 306. M.
Saphyrius Aſturicenſis epiſcopus. Pr. cap. 4. 8.
Sarabris vrbs Hiſpaniæ quæ? Pr. cap. 20.
Sarraceni à Carolo Martello cum magna clade vincuntur. 730.
Sarraceni à Chriſtianis cum magna clade victi. 905.
Sarraceni à Conſulibus Galleciæ in Galleciam vocati. 963.
Sarraceni à Pelagio mirabiliter opprimuntur. 717.
Sarraceni Auenionem occupant. 735.
Sarraceni iterum Galliam vaſtant Burgundiam vſque. 733.
Sarracenorum infinitæ copiæ in Aquitaniam tranſeunt ab Eudone du-

ce acci-

UVA. BHSC. IyR_207_2

ce accitæ. 729.
Saturninus Toloſanus epiſcopus Pompelone prædicat Euangelium. 50.
Scipio Aemilianus in Hiſpania militat. Pr. cap. 12. 603.
Scipio Africanus proconſul Hiſpaniæ. Pr. cap. 12. 544.
Scipionum clades in Hiſpania. Pr. cap. 12. 542.
Scripturis damnatis vtentes inter Catholicos non cenſeantur. 450.
Sebaſtianus electus Salmanticenſis. Pr. cap. 4. 8.
Segobia condita. Pr. cap. 10. 1554.
Segobiæ laus. Pr. cap. 20.
Segobienſis aquæductus à quo conditus. Pr. cap. 10. 607.
Segobienſis aquæductus Traiani opus. 106.
Segobienſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Segobricenſis epiſcopatus. Ibidem.
Segontia ciuitas à Saguntinis condita. Ibidem.
Segouia, vide Segobia.
Seguntinus epiſcopatus. Ibidem.
Seneca Prætor deſignatus. 46.
Seneca, à Nerone miſsionem petit. 64.
Seneca Conſul Romæ. 50.
Seneca philoſophus Cordubenſis Prætor Romanus. 46.
Seneca philoſophus præceptor Neronis. 50.
Seneca Tragicus Senecæ philoſophi filius. Ibidem.
Senecæ philoſophi memoria. Ibidem.
Senecæ philoſophi mors. 67.
Senecæ philoſophi ſenectus. Ibidem.
Sentica. Pr. cap. 10. 400.
Serenus proconſul Hiſpaniæ damnatus & relegatus. 24.
Sergius monachus Mahometis adiutor. 620.
Sertorij occiſores male pereunt. Pr. cap. 12. 683.
Sertorius domeſtica fraude oppreſſus & occiſus. Ibidem.
Sertorius Luſitaniæ imperium accipit. Pr. cap. 12. 673.
Seruitanum monaſterium conditum. 569.
Setabis, nunc Xatiua. Pr. cap. 20.
Setabienſis epiſcopatus. Ibidem.
Seuerianus Theodorici Regis filius & S. Leandri atque Iſidori pater. 525. & 567.
Seuerus Imperator Quæſtor Beticæ. 195.
Seuerus Malacitanus epiſcopus. 580.
Sextilius Hæna poëta Cordubenſis. 1.
Sex. Marius è ſaxo Tarpeio deiicitur. 35.
Sibarienſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Sic olim prænomen ſiue titulus dignitatis. Pr. cap. 10. 727.
Sigericus Gothorum Rex. 417.
Silingi in Betica extincti. 441.
Silius poëta Hiſpanus. 70.
Silo Legionis & Aſturiarum Rex. 774.
Silonis epitaphium. 792.
Sinderedus Toletanus præſul eccleſiam deſerit. 712.
Siritius Papa ad Himerium Tarraconenſem præſulem ſcribit. 387.
Siſebuti in victos clementia. 621.
Siſebutus Gothorum Rex optimus. 612.
Siſebutus Iudæos Hiſpania expellit. 616.
Siſebutus moritur. 621.
Siſibertus Toletanus præſul. 690. & idem epiſcopatu pulſus & quare. 662. &. 693.
Siſnandus Compoſtellanus archiepiſcopus vir ſanctus. 929.
Siſnandus ſeptimus Cõpoſtellanus epiſcopus quomodo mortuus. 941.
Sitalenſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Sixti Papæ epiſtola ad epiſcopos Hiſpaniæ. 266.
Soles tres Cordubæ in cœlo viſi. 747.
Solini locus reſtitutus. Pr. cap. 11. 489.
Solis eclipſis. 655.
Solomonis ſupellex precioſiſsima à Gothis poſſeſſa. 509.
Stephanus Hiſpaniæ præfectus in concilio Gerundenſi diſcinctus. 530.
Strabo tempore Auguſti & Tiberij. Pr. cap. 13.
Sublantia diruta. 107.
Sueui à Vandalis obſidentur. 423.
Sueui Ariana hæreſi infecti. 464.
Sueui in factiones diuiſi. 458.
Sueui iterum in duos Reges diuiſi. 460.
Sueui ſoli potiuntur Hiſpania. 435.
Sueuorum in Hiſpania Regum catalogus. Pr. cap. 15.
Sueuorum in Hiſpaniam aduentus & regni ſedes. Pr. cap. 14.
Sueuorum regni finis. 584.
Suffetulenſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Suintilla Gothorum Rex. 621.
Suintilla ſecundum alios mortuus, ſecundum alios regno pulſus. 631.
Suintilla Vaſcones domat. 622.
Syluenſis epiſcopatus. Pr. cap. 21.
Synagogæ in Hiſpania à tempore Hadriani Imperatoris vſque ad Ferdinandum Quintum. 137.
Synodus vide Concilium.

UVA. BHSC. IyR_207_2

T

TAbetanus episcopatus. Pa. cap. 20.
Taciturnitatis & fidei exemplum singulare. Pr. cap. 11. 524. &. an. 26.
Tagi fluuij descriptio. Pr. cap. 8. 5.
Tagus fluuius vnde dictus. Pr. cap. 10. 452.
Taio siue Talo Cæsaraugustanus episcopus Romam ad quærenda Moralia D. Gregorij missus. 646.
Tarasia soror Alfonsi Quinti quomodo à nuptijs Regis Sarraceni diuinitus liberata. 983.
Tarraconenses templum Augusto struere permittuntur. 16.
Tarraconensis prouincia, etiam tempore Gothorum catholica. 525.
Tarraconensis prouinciæ descriptio. Pr. cap. 8. 12.
Tarraconensis sedes metropolitana. Pr. cap. 20.
Tarraconensis prouincia propter magnitudinẽ trifariam diuisa. Pr. cap. 22. In epistola Resendij.
Tarraconis laus. Pr. cap. 20.
Tartessum oppidum ab Ionibus conditum. Pr. cap. 10. 13.
Tartessus Hispaniæ fluuius, qui nunc Betis. Ibidem. 1500.
Templum dominæ nostræ del pilar Cæsaraugustæ. 37.
Termes oppidum inter Cluniam & Vxamam. 26.
Termestini in Hispania citeriori. Ibidem.
Terræ motus magnus. 628.
Theodisclus Gothorum Rex. 548.
Theodiscus Græcus Hispalensis præsul ad Mahometicam sectam desciuit, episcopatu propter flagitia abdicatus. 643.
Theodofredus Dux Roderici Regis pater. 710.
Theodomirus Sueuorum Rex catholicus. 563.
Theodoredus fœdus cum Romanis rumpit. 439.
Theodoredus Gothorum Rex. 437.
Theodoredus Gothorum Rex occiditur. 453
Theodoricus Emeritam dispoliaturus à S. Eulalia terretur. 457.
Theodoricus Gothorum Rex. 456.
Theodoricus Gothorum Rex occiditur. 469.
Theodoricus Gothorum Rex primus in Hispania regnat. 457. & Sueuos fundit. Ibidem.
Theodoricus Ostrogothorum Rex ex Hispania in Italiá reuertitur. 525.
Theodoricus Ostrogothorum Rex in Hispania pro nepote regnat. 511.
Theodosij Augusti mors & laus. 397.
Theodosij Brigantiæ Ducis laus. Pr. cap. 8. 11.
Theodosius Comes Theodosij Augusti pater ante mortẽ baptizat⁹. 379.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Theodosius ex Hispania ad succurrendum Reip. accitus, & Orienti præfectus. 382.
Theodosius Imperator Thessalonicæ baptizatus. Ibidem.
Theudius Gothorum Rex. 531.
Theudius occisus, quia occiderat. 547.
Theudius Rex licet Arianus, tamen ecclesiæ propitius. 530.
Thoaba dux Hispaniæ. 752.
Thormis fluuius. Pr. cap. 8. 6.
Thubal primus Hispaniæ Princeps. Pr. cap. 10. 143.
Thurismundus Gothorum Rex. 453. idem occisus. 456.
Tiberianus Beticus. 388.
Tiberius templum sibi ab Hispanis fieri non permittit. 26.
Tirassonensis episcopatus. Pr. cap. 20.
T. Liuij locus restitutus. Pr. cap. 12. 567. & ibidem. 575.
T. Liuius tribus locis restitutus. Pr. cap. 11. 489.
Toletana sedes metropolitana & illius laus. Pr. cap. 20.
Toletani contra Miramolinum rebellant. 809.
Toletanus Archiepiscopus Carthaginensi succesit in dignitate metropolitana. 338.
Toletum quando primum à Romanis captum. Pr. cap. 12. 561.
Toletum Sarracenis proditur. 715.
Tonantius siue Conantius Palentinus episcopus. 639.
Toribij Lupi episcopi Mirandensis laus. Pr. cap. 21.
Traiani anima per D. Gregorium ab inferis liberata dicitur. 100.
Traiani in Christianos persecutio mitigatur. 109.
Traiani pons vulgo Alcantara. 106.
Traianus Hispaniam ædificiis nobilitat. Ibidem.
Traianus Imperator Hispanus. 100.
Traianus vrbes Hispaniæ in ædito sitas diruit. 107.
Trastaganæ Lusitaniæ religionis antiquitas. 566.
Trasamundus Christianos persequitur. 489.
Trasamundus Vandalorum Rex. Ibidem.
Triton prope Olisiponem canere auditus. 16.
Triumphus primus de Hispanis. Pr. cap. 12. 559.
Trogus Pompeius neque tempore Antonini Pij, neque Hispanus fuisse videtur. 140.
Tuccitanus episcopatus. Pr. cap. 20.
Tude condita. Pr. cap. 10. 1139.
Tudensis episcopatus. Pr. cap. 20.
Tulcas Gothorum Rex. 641.
Tullicensis episcopatus. Pr. cap. 20.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Turannius Graccula Hiſpanus. 44.
Tyde quæ nunc Tude à Tydeo Diomedis patre condita. Pr. cap. 10. 1139.
Tyrij in Hiſpania. Pr. ca. 10. 1500.
Tyriorum Gades colonia. Ibidem.

V

VAca fluuius. Pr. cap. 8. 7.
Valens à Gothis viuus cõbuſtus & merito. 381.
Valens necromantia vſus multos occidit. 379.
Valentia datur Romanis militibus. Pr. cap. 12. 616.
Valentiæ origo. Pr. cap. 10. 967.
Valentina ſedes metropolitana. Pr. cap. 20.
Valentinianus Imperator occiditur. 457.
Valeria eadẽ, quæ Concia ſiue Concha. Pr. cap. 20.
Valeriani Imperatoris ignominioſa ſeruitus. 260.
Valerienſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Valerij Maximi lapſus. Pr. cap. 12. 535.
Vandali Africam deuaſtant. 437.
Vandali cum Alanis & Sueuis in Hiſpaniam veniunt. 410.
Vandali in Africam. 430. &. 433.
Vandali in Beticam tranſeunt. 424.
Vandali quando & quandiu & vbi in Hiſpania dominati ſunt. Pr. cap. 14.
Vandalis in Africa pax data. 438.
Vandalorum perſecutio in Chriſtianos in Africa. 451.
Vandalorum regnum deletum. 526.
Veilenſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Veremundi Regis inceſta matrimonia. 965
Veremundus Legionis & Aſturiarum Rex. 789.
Veremundus Legionis & Aſturiarum Rex delatoribus deditũs. 965.
Veremundus tertius Legionis & Aſturiarum Rex. 1010.
Verus Hiſpalenſis archiepiſcopus. 760.
Veſcienſis epiſcopatus. Pr. cap. 20.
Vettonia ſexta prouincia Hiſpaniæ. Pr. cap. 22. In epiſtola Reſendij.
Via Argentea à quo ſtrata vel ſaltem reſtituta. 106.
Vibij Paciaci Hiſpani fides & benignitas in Marcum Craſſum. Pr. cap. 12. 668.
Victericus Gothorum Rex. 603.
Victericus Rex inter epulas occiditur. 609.
Victoriacum conditur. 580.

UVA. BHSC. IyR_207_2

Vigilantius hæreticus.388.
Vincentius Cæsarauguſtanus ex epiſcopo apoſtata.579.
Vincentius vide S.Vincentius in litera.S.
Viriatus per proditionem occiditur. Pr. cap.12.614.& cædes eius à Senatu improbatur. Ibidem.
Viriatus Hiſpaniæ dux.Pr.cap.12.608.
Viſenſis epiſcopatus. Pr.cap.20.
Vitiza Gothorũ Rex flagitioſus.701.& illius effrenis improbitas.703.
Vitiza Hiſpaniæ oppida muris nudat & armorum vſum tollit.707.
Vldila epiſcopus Arianus.588.
Vlit Arabum Miramolinus.707.
Vlphilas Gothorum epiſcopus & Gothicarum literarum inuentor.377.
Vnicus poëta Martialis conſanguineus. 97.
Vrbicua vrbs Hiſpaniæ hodie Arbeca. Pr.cap.12.572.
Votorum D. Iacobi inſtitutio & confirmatio.825.
Vrcitanus epiſcopatus.Pr. cap.20.
Vrgellenſis epiſcopatus. Ibidem.
Vuallia Alanos delet.421.
Vuallia cum Honorio pacem facit.419.
Vuallia Rex Gothorum.418.
Vualliæ mors. 437.
Vxama hodie Oſma. Pr. cap. 20.
Vxamam Pompeius euertit. Pr. cap.12.684.

X

XAnthi Nebriſſenſis laus.Pr.cap.4.11.
Xiſtus Papa in Hiſpaniam venit, & inde diuos Laurẽtium ac Vincentium Romam duxit.257.

Z

ZAcynthus olim,quæ poſtea Saguntus. Pr. cap. 10.539.
Zamora vnde dicta. 884.
Zamorenſis epiſcopatus quando primũm inſtitutus.Pr. cap. 21.
Zenon martyr & epiſcopus Veronenſis.260.
Zuleima Arabum Miramolinus.718.

FINIS.

DEO GRATIA.

UVA. BHSC. IyR_207_2

SALMANTICAE
EXCVDEBAT IOANNES
IVNTA.

ANNO DOMINI
M. D. L II.

UVA. BHSC. IyR_207_2

UVA. BHSC. IyR_207_2

UVA. BHSC. IyR_207_2

UVA. BHSC. IyR_207_2

UVA. BHSC. 1918_207_2

UVA. BHSC. IyR_207_2

UVA. BHSC. 158_207_2

UVA_BHSC_LyR_307_2

Biblioteca de Santa Cruz
IyR 207

UVA. BHSC IyR_207_2

IHS.

Lucij
Tharinei.
Historia,
Et Joannis
Vassei
Cronica.

De reb.
Hisp.

UVA_BIBLIOTHEK_207_2